En-Nevevi

الأذكار

ZBIRKA VJEROVJESNIKOVIH DOVA I ZIKROVA

Naslov originala:

الإمام النووي

الأذكار

بين منازل إياك نعبد وإياك نستعين

Prijevod:

Hfz. Zijad DERVIĆ

Redaktura i recenzija:

Prof. dr. Šefik KURDIĆ
Hfz. Dževad HRVAČIĆ

Imam en-Nevevi

Zbirka Vjerovjesnikovih dova i zikrova

Sarajevo, 2005

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Knjiga zikrova i dova najboljeg potomka Ademova

Autor: imam, hafiz, šejhul-islam Muhjiddin Ebu Zekerijja Jahja bin Šeref en-Nevevi ed-Dimiški eš-Šafi

Hvala Allahu, dž.š., Gospodaru svih svjetova. Samo Njega hvalimo i Njemu se zahvaljujemo. Njemu se kajemo i od Njega oprosta tražimo. Od Njega tražimo zaštitu od zla duša naših i posljedica loših djela koja smo počinili. Koga Allah, dž.š., uputi niko ga u zabludu ne može odvesti, a koga u zabludi ostavi niko mu na Pravi put ne može ukazati.

Svjedočimo da nema drugog boga osim Allaha, dž.š., i On nema druga. Njemu pripada sva vlast i hvala, On život i smrt daje i On je svemoćan. Svjedočimo da je naš poglavar, vjerovjesnik i miljenik, Muhammed, s.a.v.s., Allahov rob i poslanik, vođa svih vjerovjesnika i poslanika. On je uzor onima koji žele da se neprestano Allaha, dž.š., sjećaju i koji su istinski vjernici. Neka je na njega Allahov, dž.š., blagoslov i spas i na njegovu porodicu, ashabe i tabiine i na sve one koji će ih u dobru slijediti do Sudnjeg dana.

Aiša, r.a., majka svih vjernika, prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., stajao u namazu, spominjući Allaha, dž.š., tako dugo da bi mu noge otjecale. Jedne noći kada se prenula iz sna, vidjela je da Allahov Poslanik, s.a.v.s., ne leži pored nje. Kada se osvrnula, vidjela ga je kako obavlja namaz. A taj njegov namaz bio je veoma dug. Jednom prilikom upitala ga je o tome govoreći kako se čudi tome što on dugo vremena provodi u namazu moleći se svome Gospodaru, a On mu je već oprostio i prijašnje i potonje grijehe![1] Njegov odgovor glasio je: "A zar da ne budem zahvalni rob?!"

Spominjanje Allaha, dž.š., (zikr) nije samo suhoparno izgovaranje određenih riječi, koje su sastavljene od slova, a koje su oslobođene djela i osjećaja koji će u tu riječ unijeti život. Istinsko spominjanje Allaha, dž.š., jeste razmišljanje o Njemu, činjenje ibadeta, ponašanje u skladu s Njegovim naredbama i zabranama i iskorištavanje ovog svijeta za postizanje onog vječnog. Suštinu ovoga spoznali su samo oni spoznajom obdareni, a oni koji razuma imaju to što su spoznali u praksi su primijenili. To su oni koji su iskreni prema svome Gospodaru i koji su sami sebe spoznali. Oni se boje dana kada će račun polagati. Dana kada čovjeku neće ni imetak ni sinovi od koristi biti. Spasit će se samo onaj ko će odano srce imati.

To je ono na što se posebno osvrnuo imam En-Nevevi, Allah mu se smilovao, u svojoj knjizi *El-Ezkar* (Knjiga zikrova i dova), koji je svojim znanstvenim sposobnostima, čistom dušom, dubokom pronicljivošću i sposobnošću pamćenja, temeljitim razmišljanjem i ispravnim prosuđivanjem, preciznošću i upornošću uspio da nam iz Kur'ana i riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., sastavi ovu knjigu. Ovo je knjiga koja budi vjernička srca, sačuvana od bilo kakvog nedostatka, slabosti i mahane. To je knjiga koja će i učenjaku i onome koji to nije

[1] "Mi ćemo ti dati sigurnu pobjedu, da bi ti Allah ranije i kasnije krivice opros tio, da bi blagodat Svoju tebi potpunom učinio, da bi te na Pravi put uputio, i da bi te Allah pobjedonosnom pomoći pomogao." (El-Feth, 1-3)

povećati znanje i mudrost, uputiti mu lijep savjet i uputiti ga na ono najispravnije. Postoji jedan detalj iz autorovog života koji na najbolji način ukazuje na bogobojaznost i skromnost njegove ličnosti. U njegovo vrijeme, a i prije, ljudi su imali običaj da one koji su dostigli veliki stepen u nauci i dali veliki doprinos u bilo kojoj oblasti i na bilo kojem nivou nazivaju raznim nadimcima kojima su veličali njihove ličnosti. Zbog toga je En-Nevevi dobio nadimak Muhjiddin (onaj koji je oživio vjeru). Međutim, on nije volio da ga nazivaju tim imenom, zazirao je od toga i korio one koji su ga dozivali tim imenom obrazlažući to činjenicom da je Allah, dž.š., Jedini Koji život daje. Ovaj stepen skromnosti posjedovao je imam En-Nevevi, da mu se Allah, dž.š., smiluje i nagradi ga najljepšom nagradom radi truda i hizmeta koji je pružio ovoj vjeri.

Predgovor autora

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog

﴿فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلاَ تَكْفُرُونِ﴾

"Sjećajte se vi Mene, i Ja ću se vas sjetiti, i zahvaljujte Mi, i na blagodatima Mojim nemojte neblagodarni biti!" (Kur'an)

Hvala Allahu, dž.š., Jedinom i Moćnom, Veličanstvenom, Koji mnogo prašta. Onome Koji je mjeru svakoj stvari postavio, Koji upravlja svime. On dan obavija noćnom tminom i tako jasne dokaze pruža onima koji razum imaju. On je Taj Koji je oživio srca onih robova koje je odabranim učinio i među Svoje izabranike ih svrstao. Svojim je odabranim robovima uspjeh podario i bliskim Sebi i čestitim ih učinio.

Onima koje je zavolio proširio je vidike i skromnim na ovom svijetu ih učinio. Oni su se trudili da Njegovo zadovoljstvo postignu i tako vječna boravišta zasluže. Klonili su se svega što On ne voli i bojali se patnje u plamenu vatre. Dali su sve od

sebe da Ga, u pokornosti prema Njemu, i jutrom i večeri spominju, u trenucima promjene njihovih stanja, i u svim trenucima dana i noći, pa su njihova srca obasjana bakljom imana.

Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha Veličanstvenog, Jedinog, Koji je utočište svemu, Uzvišenog i Mudrog. Svjedočim da je Muhammed Njegov rob i poslanik, Njegov odabranik, miljenik i prijatelj, Njegovo najodabranije stvorenje, najplemenitiji od svih i ranijih i kasnijih naroda. Neka je na njega Allahov, dž.š., blagoslov i spas i na sve ostale vjerovjesnike i na sve one koji su dobri.

Uzvišeni, Veličanstveni i Mudri Allah rekao je: *"Sjećajte se vi Mene, i Ja ću se vas sjetiti."* (El-Bekara, 152). I rekao je: *"Džinove i ljude stvorio sam samo zato da Mi se klanjaju."* (Ez-Zarijat, 56). Iz ovih ajeta saznajemo da je jedno od najboljih stanja u kojem čovjek može biti stanje u kojima spominje Gospodara svjetova, koristeći pritom zikrove koji su preneseni od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., poglavara svih poslanika, a.s.

Učenjaci su, Allah im se smilovao, o temi čovjekovih djela, zikrova i dova napisali mnogobrojna djela koja su poznata onima koji se bave naukom. Međutim, ta djela su opširna i dugačka zbog toga što u sebi sadrže lance prenosilaca i predanja koja se ponavljaju. To je oslabilo volju ljudi da ih čitaju, te sam odlučio napisati djelo u skraćenoj verziji u kojem ću olakšati onima koji žele istraživati. U većini slučajeva izostavio sam spominjanje lanca prenosilaca dajući prednost sažetosti, što sam prethodno spominjao. Uradio sam to i radi toga što onima koji žele činiti ibadet nije potrebno poznavanje lanca prenosilaca. Štaviše, oni ih ne žele uopće čitati pa makar bili i kratki. Izuzetak je samo mali broj njih. Jedan od razloga jeste i to što u ovoj knjizi želim spomenuti zikrove i ono što je u vezi s njima, pojasniti njihove koristi onima koje to zanima. Umjesto lanca prenosilaca spomenut ću, inšallah, ono što je važnije od toga, a što se često ne spominje, a to je ocjena hadisa u kojoj ću ukazati koja su predanja sahih, hasen, daif i koja su potpuno

neispravna, i to je ono što je potrebno svim ljudima osim male skupine muhaddisa (stručnjaka u hadiskoj nauci). Mislim da je to na što najviše moramo obratiti pažnju i osloniti se na priznate i pouzdane stručnjake i njima pokloniti svoje povjerenje. Spomenut ćemo, inšallah, neke pojedinosti iz hadiske nauke, manje poznate stvari iz šerijatskog prava kao i neka bitna pitanja iz oblasti metodologije fikha, pitanja vezanih za dušu, moral i odgoj koja mora poznavati onaj koji želi slijediti Pravi put. Sve što budem navodio nastojat ću pojednostaviti kako bi ga mogli razumjeti i obični ljudi i učenjaci.

U Muslimovom *Sahihu* bilježi se hadis koji prenosi Ebu Hurejra, r.a., u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko bude pozivao u Uputu imat će nagradu onih koji mu se odazovu, s tim da se njihove nagrade neće nimalo umanjiti."[2] Želim pomoći onima koji žele dobro tako što ću im olakšati put do njega, pojasniti im njegovu suštinu i ukazati na puteve koji vode prema dobru. Na početku knjige spomenut ću poglavlja koja će biti potrebna svakom onome ko bude čitao ovu knjigu kao i svima onima koje ova knjiga zainteresira. Ako hadis bude prenosio neki ashab koji nije poznat onima koji se ne bave naukom, ukazat ću na činjenicu da je on ashab riječima: "Prenosi taj i taj, drug Allahovog Poslanika, s.a.v.s.", kako niko ne bi sumnjao u to da li je on ashab ili ne.

U ovoj knjizi ograničit ću se na hadise koji se bilježe u poznatim hadiskim djelima, a na kojima se temelji islam. Ta djela su: *Sahihul-Buhari, Sahihul-Muslim, Suneni* Ebu Davuda, Tirmizija i Nesaija. Samo mali broj hadisa koje ću spomenuti jesu iz drugih hadiskih djela. Što se tiče malih djela i djela koja u sebi sadrže lance prenosilaca, iz njih neću prenositi ništa osim u rijetkim slučajevima. Također, neću spominjati hadise koji su slabi osim u slučaju kada želim ukazati na njihovu slabost.

[2] Bilježi ga Muslim (16/227), preko Jahjaa bin Ejjuba i Kutejbe bin Seida, i Ibn Hadžer. Oni kažu: "Ovaj nam je hadis prenio Ismail bin Džafer od Alaa, on od njegovog oca, ovaj od Ebu Hurejre, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s."

Uglavnom ću navoditi samo one hadise koji su vjerodostojni. Zbog svega ovoga nadam se da će ova knjiga biti oslonac svima onima koji se žele baviti ovom temom. Isto tako u poglavljima neću spominjati hadise koji svojom vanjskom formom jasno ne ukazuju na naslov poglavlja i temu koju obrađujem.

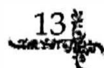
Molim Plemenitog Allaha, dž.š., da mi dâ uspjeh, primi moju iskrenost i da me pomogne, uputi na Pravi put i zaštiti me. Molim Ga da mi olakša dobro djelo koje sam nanijetio učiniti i da mi da ustrajnost u činjenju plemenitih djela i molim Ga da me sastavi sa svima onima koje volim u kući Svojih počasti i u svim ostalim radostima koje je pripremio vjernicima. Dovoljan mi je Allah i divan li je On zaštitnik. Nema snage ni moći osim Allahove moći i snage, Uzvišenog i Mudrog. Sve što se dešava biva Njegovom voljom. Na Njega se oslanjam i kod Njega zaštitu tražim. Njemu se za pomoć obraćam i u potpunosti se Njemu predajem. Njemu na čuvanje dajem svoju vjeru, život, svoje roditelje, braću, prijatelje i sve one koji su se prema meni lijepo ponijeli, kao i sve muslimane i sve one s kojima mi je blagodat podario i sa mnom se prema njima smilovao, bilo u ovosvjetskim bilo u ahiretskim stvarima. On, Uzvišeni, čuva ono što Mu je na povjerenje dano, a divan li je On čuvar.

O naredbi iskrenosti i lijepih namjera prilikom činjenja dobrih djela, bilo javnih bilo tajnih

Uzvišeni je rekao: *"A naređeno im je da se samo Allahu klanjaju, da Mu iskreno vjeru ispovijedaju, kao pravovjerni..."* (El-Bejjina, 5). I rekao je Uzvišeni: *"Do Allaha neće doprijeti meso njihovo i krv njihova, ali će Mu stići iskreno učinjena dobra djela vaša..."* (El-Hadždž, 37)

Ibn Abbas, r.a., u komentaru ovog ajeta veli: "Njegovo je značenje: ...ali će do Njega doprijeti vaše namjere."

1. Prenio nam je naš učitelj šejh, imam, hafiz, Ebul-Beka, Halid bin Jusuf bin el-Hasen bin Seid bin el-Hasen ibn Muferridž bin Bekar el-Makdisi en-Nabulsi ed-Dimiški, da Allah bude zadovoljan njime, prenoseći od Ebul-Jemena el-Kindija, od Muhammeda bin Abdul-Bakija el-Ensarija, od Ebu Muhammeda el-Hasena bin Alija el-Dževherija, od Ebul-Hasena Muhammeda bin Muzfira el-Hafiza, od Ebu Bekra Muhammeda bin Muhammeda ibn Sulejmana el-Vasitija, od Ebu Nuajma Ubejda bin Hišama el-Halebija, od ibn Mubareka, od Jahjaa bin Seida el-Ensarija, od Muhammeda bin Ibrahima et-Tejmija, od

Alkame bin Vekkasa el-Lejsija od Omera bin el-Hattaba, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّمَا الأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى، فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللهِ وَرَسُولِهِ فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللهِ وَرَسُولِهِ وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى دُنْيَا يُصِيبُهَا أَوِ امْرَأَةٍ يَنْكِحُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ."

"Djela se vrednuju prema namjerama i svakom čovjeku pripada ono što je nanijetio. Ko učini hidžru radi Allaha i Njegovog Poslanika, njegova će hidžra biti radi Allaha i Njegovog Poslanika. Ako učini hidžru radi neke dunjalučke koristi ili radi žene kojom se želi oženiti, njegova hidžra bit će radi onoga radi čega ju je učinio."[3] Ovaj je hadis vjerodostojan i u tome je složna sva ulema, ukazujući na značaj ovog hadisa, njegovu vrijednost i bitnost. Ovo je jedan od hadisa u kojem se ogleda sve islamsko učenje. Raniji i kasniji učenjaci, Allah im se smilovao, kada bi željeli napisati neko djelo, započinjali su ga ovim hadisom, ukazujući tako na važnost nijeta.

Prenosi se od imama Ebu Seida Abdurahmana bin Mehdija, Allah mu se smilovao, da je rekao: "Ko želi napisati neko djelo neka ga započne ovim hadisom."

Imam Ebu Sulejman el-Hattabi, Allah mu se smilovao, rekao je: "Naši raniji učenjaci voljeli su dati prednost ovom hadisu, koji govori o iskrenosti pri činjenju dobrih djela, nad bilo čim drugim, bilo u ovosvjetskim bilo u ahiretskim stvarima, jer se ovaj hadis odnosi na sve njih." Prenosi se da je Ibn Abbas, r.a., rekao: "Čovjek će biti označen shodno njegovom nijetu." Drugi veli: "Ljudi će biti nagrađivani shodno njihovim nijetima."

---

[3] Bilježi ga Buhari u poglavlju o početku Objave. Naslov poglavlja je: Kako je počela Objava Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., (1/15/1, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o namjesništvu pod naslovom riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: "Djela se vrednuju prema namjerama" (5/13/53, En-Nevevi).

Prenosi se od Es-Sejjida el-Dželila Ebu Alije Fudajla bin Ijada, Allah mu se smilovao, da je rekao: "Ostavljanje djela radi ljudi jeste licemjerstvo, a činjenje djela radi ljudi jeste mnogoboštvo, a iskrenost je da budeš sačuvan i od jednog i od drugog." Imam El-Haris el-Muhasibi, Allah mu se smilovao, rekao je: "Iskren je onaj koga ne zanima da li ga ljudi poštuju zbog njegovih djela, bitno mu je samo da je njegovo srce zdravo. On ne voli da ga ostali ljudi gledaju kada čini i najmanje dobro djelo niti mrzi da ljudi saznaju za njegova loša djela." Huzejfa el-Mer'aši, Allah mu se smilovao, rekao je: "Iskrenost je da čovjek čini podjednako dobra djela i kada je među ljudima i kada je sam."

Prenosi se od imama, učitelja, Ebul-Kasima el-Kušejrija, Allah mu se smilovao, da je rekao: "Iskrenost je da činjenjem djela koje nam je Uzvišeni naredio želimo postići samo Njegovo zadovoljstvo, a to je da Mu se činjenjem tih djela nastojimo približiti ne osvrćući se na nešto drugo: na naklonost ljudi, ili da bismo stekli ugled ili da bi nas neko pohvalio, ili bilo šta drugo osim želje da se činjenjem tog djela približimo Allahu, dž.š." Es-Sejjid el-Dželil Ebu Muhammed Sehl bin Abdullah et-Tusteri, Allah mu se smilovao, rekao je: "Mudraci su razmislili o iskrenosti pa su zaključili da to nije ništa drugo do sljedeće: da pokreti i mirovanje čovjekovo koje učini u javnosti i tajnosti budu isključivo radi Allaha, dž.š., bez primjese strasti, prohtjeva ili želje za nekom ovosvjetskom koristi."

Prenosi se od učitelja Ebu Alija ed-Dikaka, Allah mu se smilovao, da je rekao: "Iskrenost je da prilikom činjenja dobrih djela nastojiš da te ljudi ne vide, a istinoljubivost je čišćenje duše od njenih niskih prohtjeva. Iskren čovjek nema u sebi licemjerstva, a istinoljubiv nije samodopadljiv." Od Zun-Nuna el-Misrija, Allah mu se smilovao, prenosi se da je rekao: "Tri su znaka iskrenosti: podjednako prihvaćanje i hvale i kuđenja od ljudi, zaboravljanje dobrih djela koja su učinjena i očekivanje nagrade za učinjena djela na onom svijetu."

Prenosi se od El-Kušejrija, Allah mu se smilovao, da je rekao: "Najmanji vid iskrenosti jeste da javna i tajna djela budu podjednaka." Prenosi se da je Sehl et-Tusteri rekao: "Neće osjetiti dašak iskrenosti čovjek koji vara sebe ili druge." Govori učenjaka o ovoj temi mnogobrojni su ali ću se ja ograničiti na ovo što sam do sada spomenuo jer je to dovoljno onome ko želi razumjeti.

Znaj da je onaj do koga je doprla vijest o vrijednosti nekog djela dužan činiti ga, pa makar jednom u životu kako bi se upisao među one koji su to djelo činili. Ne smije to djelo u potpunosti zanemariti nego ga treba činiti onoliko koliko je u mogućnosti, a to na osnovu riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji je rekao: "Kada vam nešto naredim, činite to onoliko koliko ste u mogućnosti."[4]

Muhaddisi, šerijatski pravnici i drugi islamski učenjaci, kažu: "Dozvoljeno je i pohvalno koristiti nevjerodostojan hadis ukoliko nije izmišljen kada želimo podsticati na činjenje dobrih djela ili odvratiti od činjenja loših djela. Međutim, što se tiče propisa kao što je pitanje halala i harama, propisa o trgovanju, braku, razvodu i sl., treba se oslanjati samo na vjerodostojan ili dobar hadis, osim u slučaju kada biramo ono što je sigurnije, onda ga je dozvoljeno koristiti. Ako se prenese neki nevjerodostojan hadis, npr. o pokuđenosti nekih oblika trgovanja ili ženidbe, lijepo je kloniti se toga, međutim nije obavezno. Ovo spominjem zbog toga jer ću u knjizi spominjati hadise za koje ću nedvosmisleno ukazati da su vjerodostojni i dobri hadisi, ili pak nevjerodostojni, ili ću to prešutjeti jer neće biti potrebe da to spominjem, pa sam želio da ovo pravilo bude na umu onome ko bude čitao knjigu.

Znaj da kako god je pohvalno činiti zikr, spominjati Allaha, dž.š., lijepo je i sjediti u društvu onih koji to čine, na što upućuju hadisi koje ćemo, inšallah, navesti. Za to nam je dovoljan hadis Ibn Omera, r.a., koji kaže:

---

[4] Bilježi ga Buhari u poglavlju El-Itisam pod naslovom "Slijeđenje prakse Allahovog Poslanika, s.a.v.s." (13/7288)

2. Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

"إِذَا مَرَرْتُمْ بِرِيَاضِ الْجَنَّةِ فَارْتَعُوا، قَالُوا: وَمَا رِيَاضُ الْجَنَّةِ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: حِلَقُ الذِّكْرِ، فَإِنَّ لِلَّهِ تَعَالَى سَيَّارَاتٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ يَطْلُبُونَ حِلَقَ الذِّكْرِ، فَإِذَا أَتَوْا عَلَيْهِمْ حَفُّوا بِهِمْ."

“Kada prođete pored dženetskih vrtova, uđite u njih.” Neko upita: “A šta su to dženetski vrtovi?” Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori: “To su skupovi na kojima se Allah, dž.š., spominje. Allah, dž.š., ima meleke koji putuju Zemljom i traže skupove na kojima se spominje Allah, dž.š., a kada pronađu takve skupove, okruže ih.”[5]

3. U Muslimovom *Sahihu* bilježi se hadis koji prenosi Muavija, r.a., koji kaže:

"خَرَجَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى حَلْقَةٍ مِنْ أَصْحَابِهِ فَقَالَ: مَا أَجْلَسَكُمْ؟ قَالُوا: جَلَسْنَا نَذْكُرُ اللهَ وَنَحْمَدُهُ عَلَى مَا هَدَانَا لِلْإِسْلَامِ وَمَنَّ بِهِ عَلَيْنَا، قَالَ: آللَّهِ مَا أَجْلَسَكُمْ إِلَّا ذَاكَ؟ أَمَا إِنِّي لَمْ أَسْتَحْلِفْكُمْ تُهْمَةً لَكُمْ أَتَانِي جِبْرِيلُ فَأَخْبَرَنِي أَنَّ اللهَ تَعَالَى يُبَاهِي بِكُمُ الْمَلَائِكَةَ."

---

[5] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Tirmizi u poglavlju Ed-Da'vat (5/532/3509) od Ibrahima bin Jakuba, on od Jezida bin Hibbana, ovaj od Humejda el-Mekkija, štićenika Ibn Alkame, koji prenosi od Ataa bin Ebu Rebbaha, a on od Ebu Hurejre, r.a. Tirmizi veli: “Ovaj hadis je hasenun-garib.” Zehebi u svom djelu *El-Mizan* prenosi da je Buhari o Humejdu El-Mekkiju rekao: “Predanja od njega ne primaju se.” Ibn Adijj o njemu veli: “Neka njegova predanja ne mogu se prihvatiti.” Njegovo stanje je nepoznato, kao što se to bilježi u djelu *Et-Takrib*. Nisam primijetio da Jezid bin Hibban prenosi hadise od Humejda, nego od njega prenosi Zejd bin el-Habbab, koji je istinoljubiv, ali pogrešno prenosi hadise. Ovaj hadis Tirmizi prenosi i drugim putem pod brojem 3510, Ahmed u svom *Musnedu* (3/150), obojica preko Muhammeda bin Sabita el-Bunanija, on od svog oca, ovaj od Enesa, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: “Ovo predanje koje prenosi Sabit od Enesa jeste hasenun-garib.” Muhammeda bin Sabita el-Bennanija Buhari, Ibn Mein, Nesai, Zehebi i dr. ocjenjuju kao nepouzdanog prenosioca, i svi se slažu u toj ocjeni. Šejh Albani u svom djelu *Ed-Daifa* (1150) za ovo predanje kaže da je nevjerodostojno.

"Jednom prilikom Allahov Poslanik, s.a.v.s., zatekao je svoje ashabe u halki pa ih je upitao: 'Šta vas je okupilo?' Oni mu odgovoriše: 'Okupili smo se da spominjemo Allaha, da Mu se zahvaljujemo što nas je uputio islamu i što nam ga je dao kao blagodat.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., upita ih: 'Tako vam Allaha, zar se ni radi čega drugog niste okupili? Nisam vas zakleo Allahom, dž.š., zbog toga što sam sumnjao u vas, nego zato što mi je došao Džibril, a.s., i rekao mi da se Allah, dž.š., ponosi vama pred melekima.'"[6]

4. U Muslimovom *Sahihu* bilježi se hadis koji prenose Ebu Seid el-Hudri i Ebu Hurejra, r.a., koji kažu da su bili Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., kada je rekao:

"لاَ يَقْعُدُ قَوْمٌ يَذْكُرُونَ اللهَ تَعَالَى إلاَّ حَفَّتْهُمُ الْمَلاَئِكَةُ وَغَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ وَنَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ وَذَكَرَهُمُ اللهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ."

"Kada god se ljudi okupe da bi spominjali Allaha, dž.š., okruže ih meleki, obavije ih Allahova, dž.š., milost, na njih se spusti smirenost i Allah, dž.š., spomene ih onima koji su kod Njega."

Spominjanje Allaha, dž.š., može biti srcem, a može biti i jezikom. Najbolji je zikr onaj koji se čini i srcem i jezikom u isto vrijeme, a kada se čini pojedinačno, onda je bolji onaj zikr koji se čini srcem. Nije dozvoljeno da čovjek prestane spominjati Allaha, dž.š., jezikom bojeći se licemjerstva, nego treba spominjati Allaha, dž.š., i srcem i jezikom, nastojeći time postići Allahovo, dž.š., zadovoljstvo. Prethodno smo naveli riječi Fudajla, Allah mu se smilovao, i on veli da je ostavljanje djela radi ljudi licemjerstvo. Kada bi čovjek pridavao pažnju tome šta će ljudi reći i šta će o njemu pomisliti, bio bi uskraćen za mnoga dobra djela i zapostavio bi mnoge bitne stvari u vjeri. A to svakako nije put razumom obdarenih.

---

[6] Bilježi ga Muslim u poglavlju o zikru, dovama i pokajanju pod naslovom "Vrijednost okupljanja radi učenja Kur'ana i zikra" (9/17/23, En-Nevevi).

5. U Buharijevom i Muslimovom *Sahihu* bilježi se hadis koji prenosi Aiša, r.a., koja kaže da se ajet:

﴿وَلاَ تَجْهَرْ بِصَلاَتِكَ وَلاَ تُخَافِتْ بِهَا﴾

"Ne izgovaraj na sav glas molitvu kada je obavljaš, a i ne prigušuj je." (El-Isra, 110) odnosi na dovu.

Znaj da vrijednost spominjanja Allaha, dž.š., nije ograničena samo na izgovaranje riječi: "Subhanallah" ("Slava Allahu"), "La ilahe illallah" ("Nema boga osim Allaha"), "Elhamdu lillah" ("Hvala Allahu"), "Allahu ekber" ("Allah je najveći") i sl. nego je svako onaj ko je u pokornosti Allahu, dž.š., ustvari onaj ko Ga se sjeća i spominje. To je mišljenje Seida bin Džubejra, r.a., i mnogih drugih učenjaka. Ata, Allah mu se smilovao, veli: "Skupovi na kojima se spominje Allah, dž.š., jesu skupovi na kojima se govori o halalu i haramu, o načinima trgovanja, o propisima obavljanja namaza i posta, o ženidbi i razvodu braka, o hadžu i sl."

Uzvišeni je rekao: *"...muslimanima i muslimankama..."* sve do riječi *"...Allah je, doista, za sve njih oprost i veliku nagradu pripremio."* (El-Ahzab, 35)

6. U Muslimovom *Sahihu* bilježi se hadis koji prenosi Ebu Hurejra, r.a., a u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"سَبَقَ الْمُفَرِّدُونَ، قَالُوا: وَمَا الْمُفَرِّدُون يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: الذَّاكِرُونَ اللهَ كَثِيراً وَالذَّاكِرَاتِ."

"Pretekli su vas oni usamljeni (el-muferridun)." Ashabi upitaše: "A ko su usamljeni?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori: "To su vjernici i vjernice koji mnogo Allaha, dž.š., spominju."

Znaj da onaj ko bude čitao ovu knjigu mora poznavati značenje ovog hadisa. Učenjaci se o njegovom tumačenju razilaze. Imam Ebul-Hasan el-Vahidi prenosi da je Ibn Abbas, r.a., rekao: "To su oni koji poslije obavljenih namaza spominju

Allaha, dž.š., jutrom i navečer, kada liježu u postelju, kad god se prenu iz sna, kad god izađu iz kuće ili otputuju, spomenu Allaha, dž.š." Mudžahid veli: "Vjernik ili vjernica neće biti od onih koji mnogo spominju Allaha, dž.š., sve dok Ga ne budu spominjali stojeći, sjedeći i ležeći." Ata veli: "Ko bude u potpunosti obavljao pet dnevnih namaza, on je od onih na koje se odnose riječi Allaha, dž.š.: '*Vjernici koji mnogo Allaha spominju i vjernice...*'" Ova mišljenja prenosi El-Vahidi.

7. Ebu Seid el-Hudri, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا أَيْقَظَ الرَّجُلُ أَهْلَهُ فِي اللَّيْلِ فَصَلَّيَا أَوْ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ جَمِيعًا كُتِبَا فِي الذَّاكِرِين اللهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ."

"Kada čovjek u noći probudi svoju ženu, i klanjaju zajedno dva rekata noćnog namaza, bit će upisani među one koji mnogo Allaha, dž.š., spominju."[7] Ovo je poznat hadis koji bilježe Ebu Davud, Nesai i Ibn Madža u svojim *Sunenima*.

Šejh, imam Ebu Amr bin es-Salah, Allah mu se smilovao, upitan je o tome koliko je potrebno da čovjek spominje Allaha, dž.š., pa da bude upisan među one koji Ga mnogo spominju, pa je odgovorio: "Ako ustraje u jutarnjem i večernjem zikru o kome postoje vjerodostojna predanja prenesena od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., u različitim situacijama i vremenima u danu i noći, a što je pojašnjeno u djelima koja govore o obavezama vjernika u jednom danu i noći, bit će od onih koji mnogo Allaha, dž.š., spominju, a Allah najbolje zna."

[7] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "Noćni namaz" (2/33/1309), Nesai u poglavlju o noćnom namazu i dnevnim nafilama pod naslovom "Nagrada za onog ko se probudi i probudi svoju suprugu (1/413/1310), Ibn Madža u poglavlju o namazu pod naslovom "Onaj ko probudi svoju suprugu (1/423/1335), Hakim (2/416), sva trojica od Ibn el-Akmera, on od El-Egarra, ovaj od Ebu Seida el-Hudrija i Ebu Hurejre, a oni od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Hakim veli: "Ovaj je hadis vjerodostojan po uvjetima koje postavljaju Buhari i Muslim, ali ga oni ne bilježe." S njim se slaže i Zehebi.

Učenjaci su se složili o tome da je dozvoljeno činiti zikr i jezikom i srcem onome ko je bez abdesta, u stanju džunupluka, prilikom menstrualnog ciklusa kod žena i u postporođajnom periodu. U tim situacijama dozvoljeno je učiti: "Subhanallah", "La ilahe illallah", "El-hamdu lillah", "Allahu ekber", donositi salavate na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., učiti dove i sl. Učenje je Kur'ana zabranjeno onome ko je džunup, ženi u menstrualnom periodu i poslije porođaja, bilo da želi učiti mali odlomak iz Kur'ana ili veći, čak je zabranjeno učiti i dio ajeta. Dozvoljeno je da srcem uče Kur'an, ali da ga pritom ne izgovaraju jezikom, a, također, i da gledaju u Mushaf. Također je dozvoljeno da onaj ko je džunup ili žena u menstruaciji, kada ih zadesi neka nesreća prouče ajet koji se tom prilikom uči:

﴿إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ﴾

"Innā lillāhi ve innā ilejhi rādžiūn"

"Svi smo Allahovi i Njemu ćemo se vratiti", ili prilikom sjedanja u prijevozno sredstvo ajet:

"سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَٰذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ، وَإِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ."

"Subhānellezī sehharelenā hāzā ve mā kunnā lehū mukrinīn. Ve innā ilā rabbinā lemunkalibūn"

"Hvaljen neka je Onaj Koji je dao da nam one služe, mi to sami ne bismo mogli postići", a prilikom učenja dove, ajet:

﴿رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ﴾

"Rabbenā ātinā fid-dun'jā haseneten ve fil-āhireti haseneten vekinā azāben-nār".

"Gospodaru naš, daj nam dobro i na ovom i na onom svijetu, i sačuvaj nas patnje u ognju" ukoliko nema namjeru učiti Kur'an nego tim riječima uputiti dovu Allahu, dž.š. Tim nijetom može reći i: "U ime Allaha"; "Hvala Allahu" bez obzira da li želi činiti

zikr ili ne. Bit će grešni samo ako imaju namjeru da izgovaranjem tih riječi uče Kur'an. Onome ko je džunup i ženi koja ima menstruaciju dozvoljeno je učiti one ajete koji su derogirani i značenjem i formom, kao što je ajet "A starca i staricu kada blud učine kamenujte." Ako čovjek izgovori riječi Kur'ana: *"Prihvati knjigu odlučno"* ili ajet: *"Uđite u njega s mirom, sigurni"* i pritom ne bude imao namjeru učiti Kur'an, neće biti grešan. Ako ne budu imali vode, uzet će tejemmum i tada će im biti dozvoljeno učiti Kur'an. Ako i poslije toga zapadnu u prijašnje stanje, učenje im neće biti zabranjeno isto kao npr. da čovjek se okupa, a zatim zapadne u stanje nečistoće. Zatim, nema nikakve razlike da li je uzeo tejemmum zbog toga što nema vode, bio kod kuće ili na putovanju.

Poslije uzimanja tejemmuma može učiti Kur'an pa makar bio i nečist. Jedan od naših učenjaka veli: "Ako bude kod kuće s tim tejemmumom može obavljati namaz i učiti Kur'an u namazu, ali mu nije dozvoljeno učiti Kur'an mimo namaza." Međutim, ispravno je ono što smo prethodno spomenuli, a to je da mu je to dozvoljeno i mimo namaza jer je uzimanje tejemmuma zamjena za kupanje.

Ako uzme tejemmum, a zatim ugleda vodu koju može koristiti za čišćenje, dužan je okupati se jer mu je u tom slučaju zabranjeno učiti Kur'an, i sve ono što je zabranjeno onome ko je džunup sve dok se ne okupa. Ako uzme tejemmum i obavi namaz i uči Kur'an, a zatim uzme drugi tejemmum zbog toga što je učinio nešto što kvari tejemmum, učenje Kur'ana neće mu biti zabranjeno. Ovo je ispravno i odabrano mišljenje. Postoji mišljenje kod nekih naših učenjaka da mu je u tom slučaju učenje Kur'ana zabranjeno, međutim to je mišljenje neispravno. Ako onaj ko je džunup ne pronađe vodu niti zemlju kojom bi mogao uzeti tejemmum, klanjat će u stanju u kakvom jeste zbog svetosti namaskog vremena, ali će mu biti zabranjeno učenje Kur'ana mimo namaza. Također mu je zabranjeno da u namazu uči išta drugo osim sure El-Fatiha.

A je li mu zabranjeno učiti El-Fatihu? Postoje dva odgovora. Prvi koji jeste i ispravan je da mu nije zabranjeno učiti ovu suru, čak je i obavezan to učiniti jer namaz nije ispravan osim s učenjem ove sure. Kao što je dozvoljeno obavljanje namaza u ovoj situaciji u prijekoj potrebi isto tako je dozvoljeno i učenje Kur'ana. Drugi odgovor jeste da je u toj situaciji učenje ove sure zabranjeno, a umjesto nje učit će zikrove koje uči onaj ko ne zna ništa iz Kur'ana. Ovo sam spomenuo stoga jer sam vidio da se ovo dotiče teme o kojoj govorim te sam to ukratko naveo. Postoje mnogi dokazi o ovoj temi u fikhskim knjigama, a Allah najbolje zna.

Onaj ko spominje Allaha, dž.š., treba se okititi najljepšim svojstvima i osobinama. Ako želi činiti zikr sjedeći, onda neka se okrene prema kibli, neka sjedne skrušeno i ponizno, smiren, pognute glave. Ako pak želi zikr činiti na neki drugi način, dozvoljeno mu je, i niko nema pravo koriti ga. Međutim, ako to čini bez nekog opravdanog razloga, onda ostavlja nešto što je vrednije i bolje. Dokaz za to da činjenje zikra nije pokuđeno i kada se obavlja na drugi način osim sjedeći jesu riječi Uzvišenog: *"U stvaranju nebesa i Zemlje i u izmjeni noći i dana zaista su znamenja za razumom obdarene, za one koji i stojeći i ležeći Allaha spominju i o stvaranju nebesa i Zemlje razmišljaju."* (Alu Imran, 190-1)

8. U Buharijevom i Muslimovom *Sahihu* bilježi se hadis koji prenosi Aiša, r.a., koja kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., naslanjao bi glavu na moje krilo dok sam imala menstruaciju i učio bi Kur'an." Bilježe ga Buhari i Muslim. U drugom predanju stoji: "Dok je učio Kur'an, stavljao je glavu u moje krilo, a imala sam menstruaciju." Od nje se također prenosi da je rekla: "Učila bih odlomak iz Kur'ana ležeći u postelji."[8]

---

[8] Bilježi ga Buhari u poglavlju o menstruaciji pod naslovom "Učenje Kur'ana ležeći u krilu žene koja ima menstruaciju" (1/479/297, *Fethul-Bari*) i Muslim u poglavlju o menstruaciji pod naslovom "Dozvoljenost učenje Kur'ana ležeći u krilu žene koja ima menstruaciju" (1/3/211, En-Nevevi). Drugo predanje koje je autor spomenuo zabilježeno je kod Buharija pod brojem (7549).

Mjesto na kojem se obavlja zikr treba biti čisto i pristojno radi poštovanja zikra i Onoga Koji se spominje. Zbog toga je pohvalno činiti zikr u mesdžidima i na drugim časnim mjestima. Od imama Ebu Mejsere, Allah mu se smilovao, prenosi se da je rekao: "Allaha treba spominjati samo na lijepim mjestima. Usta onoga koji spominje Allaha, dž.š., trebaju biti čista. Ako bude imao neugodan zadah, odstranit će ga misvakom, a ako bude neke nečistoće, odstranit će je pranjem. Ako bude spominjao Allaha, dž.š., u toj situaciji, bit će mu pokuđeno, ali neće biti haram. Ako bude učio Kur'an, a u ustima mu bude nečistoće, to će mu također biti pokuđeno." O tome je li učenje Kur'ana u toj situaciji zabranjeno ili nije postoje dva mišljenja, a ispravnije je ono koje kaže da nije zabranjeno.

Znaj da je činjenje zikra pohvalno u svim situacijama osim u onim koje su izuzete naredbom Allaha, dž.š., i Njegovog Poslanika, s.a.v.s. Jedna od tih situacija jeste prilikom obavljanja fizičke potrebe, prilikom spolnog općenja, prilikom slušanja hutbe onome ko čuje glas imama, na kijamu u namazu, tada je dozvoljeno učiti samo Kur'an, u stanju velike pospanosti. Činjenje zikra nije pokuđeno prilikom hodanja putem ili u kupatilu, a Allah, dž.š., najbolje zna.

Pod istinskim zikrom misli se na prisustvo srca, i to je ono čemu treba težiti svako onaj ko želi spominjati Allaha, dž.š. On treba razmišljati o onome što izgovara, shvatiti njegovo suštinsko značenje. Razmišljanje o riječima kojim se čini zikr potrebno je, isto kao što je potrebno i prilikom učenja Kur'ana, jer su ove dvije stvari međusobno povezane značenjem i namjerom radi koje se čine. Zbog toga je potrebno da onaj ko izgovara riječi "La ilāhe illallāh" čini to polahko i otežući, jer ove riječi u sebi nose poruku o kojoj treba dobro razmisliti. Poznate su izreke ranijih i kasnijih učenjaka o ovoj temi, a Allah najbolje zna.

Onaj kome prođe neki od njegovih redovnih zikrova koje čini u određeno doba dana ili noći, poslije namaza ili u bilo kojoj drugoj situaciji, treba to nadoknaditi kada to bude u sta-

nju učiniti i ne smije to prepustiti zaboravu. Ako se uspije na to navići, nikada ga neće mimoići ni jedan od tih zikrova. Ako pak olahko pređe preko toga, naviknut će se, pa će sve češće propuštati svoje dnevne obaveze.

9. U Muslimovom *Sahihu* bilježi se hadis koji prenosi Omer bin el-Hattab, r.a., u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ نَامَ عَنْ حِزْبِهِ أَوْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ فَقَرَأَهُ مَا بَيْنَ صَلاَةِ الْفَجْرِ وَصَلاَةِ الظُّهْرِ كُتِبَ لَهُ كَأَنَّمَا قَرَأَهُ مِنَ اللَّيْلِ."

"Ko zaspi, a ne prouči odlomak ili dio Kur'ana koji svakodnevno uči, pa ga prouči sutradan između sabaha i podne-namaza bit će mu upisano kao da ga je proučio u njegovo pravo vrijeme."[9]

Postoje situacije u kojima je lijepo da onaj ko čini zikr prestane to činiti, a kada prođe taj uzrok zbog kojega je prekinuo, može se opet vratiti zikru. Te situacije su: kada mu neko nazove selam, treba mu uzvratiti, a zatim nastaviti sa zikrom; ako pored njega neko kihne, treba mu nazdraviti; ako čuje hutbu, kada začuje glas mujezina, treba ponavljati riječi ezana za njim; kada vidi neko ružno djelo, treba ga otkloniti, ili nekog uputiti na dobro djelo, ili se odazvati onome ko ga poziva da učini dobro djelo; kada ga savlada san tako da se ne može kontrolirati, i sl.

Znaj da propisani zikrovi u namazu i mimo toga, bili vadžib ili mustehab, neće biti priznati sve dok ih čovjek ne izgovori jezikom tako da sam sebe čuje, ukoliko nije gluh, pa ne može čuti.

Znaj da su o dnevnim i noćnim zikrovima i obavezama vjernika napisana mnogobrojna djela koja u sebi sadrže spojene lance prenosilaca, raznovrsna predanja. Među najboljim od tih

[9] Bilježi ga Muslim u poglavlju o namazu putnika pod naslovom "Nadoknađivanje noćnog namaza onome ko ga prespava ili ko se razboli" (2/6/29, En-Nevevi).

knjiga jeste djelo *Amelul-jevmi vel-lejle* imama Ebu Abdurahmana en-Nesaija. Bolja od nje i korisnija jeste knjiga *Amelul-jevmi vel-lejle* imama Ebu Bekra, Ahmeda bin Muhammeda bin Ishaka es-Sunnija, Allah im se smilovao. Cijelu ovu Ibnus-Sunnijevu knjigu pročitao sam pred šejhom, imamom, hafizom, Ebul-Bekaom Halidom bin Jusufom bin Sa'dom bin el-Hasenom, Allah mu se smilovao, koji prenosi od imama, učenjaka, Ebul-Jemena Zejda bin el-Hasena bin Zejda bin el-Hasena el-Kindija, Allah mu se smilovao, godine 602., koji prenosi od šejha, imama Ebul-Hasena Sa'dul-Hajra Muhammeda bin Sehla el-Ensarija, koji prenosi od šejha, imama Ebu Muhammeda Abdurahmana bin Sa'da bin Ahmeda bin el-Hasena ed-Dunija, koji prenosi od kadije Ebu Nasra Ahmeda bin el-Husejna bin Muhammeda bin el-Kessara ed-Dinurija, koji prenosi od šejha Ebu Bekra Ahmeda bin Ishaka es-Sunnija, Allah mu se smilovao.

Spomenuo sam ovaj lanac prenosilaca na ovom mjestu stoga što ću, inšallah, prenositi iz Ibnus-Sunnijevog djela određene dijelove, pa sam želio spomenuti i lanac prenosilaca njegove knjige, što je pohvalno kod učenjaka hadiske nauke. Spomenuo sam upravo lanac prenosilaca ove knjige zbog toga što je ovo najsadržajnija knjiga o ovoj temi. Sve što ću spomenuti u svojoj knjizi je sa spojenim i ispravnim lancem prenosilaca koje sam, hvala Allahu, dž.š., lično čuo osim malih izuzetaka.

U to spada i ono što ću prenositi iz pet autentičnih hadiskih zbirki na kojima se temelji cjelokupno učenje islama, a to su: dva *Sahiha* Buharija i Muslima, *Suneni* Ebu Davuda, Tirmizija i Nesaija. Postoje i predanja koja ću prenijeti iz hadiskih zbirki koje se zovu *Musnedi* i *Suneni*, kao što je *Muvetta* imama Malika, *Musned* imama Ahmeda bin Hanbela, Ebu Avane, *Suneni* Ibn Madže, Darekutnija, Bejhekija i dr. Preuzimat ću i iz odlomaka pojedinih hadiskih zbirki. Sve ovo što sam spomenuo prenosim sa spojenim i vjerodostojnim lancem prenosilaca sve do autora zbirki koje sam spomenuo.

Znaj da ću spomenuti poznate hadiske zbirke uz hadise koje sam iz njih preuzeo, a uz hadise koje preuzimam iz Buharijevog i Muslimovog *Sahiha*. Samo ime jednog od njih jeste dovoljan dokaz da je hadis vjerodostojan, jer svi hadisi koji se nalaze u njihovim zbirkama vjerodostojni su. Uz hadise koje prenosim iz drugih hadiskih zbirki spomenut ću ime zbirki iz kojih sam ih preuzeo i uz to ću navesti ocjenu njihove vjerodostojnosti: da li su vjerodostojni, dobri ili slabi hadisi, ukoliko prevladava mišljenje da su slabi.

Znaj da je Ebu Davudov Sunen zbirka iz koje ću najviše prenositi. Već smo prenosili njegove riječi gdje kaže: "U svojoj zbirci zabilježio sam hadise koji su vjerodostojni i hadisi koji su njima slični i približnog značenja. Ukazao sam na slabost onih hadisa koji imaju neku veću mahanu. Hadisi pored kojih nisam spomenuo ništa vjerodostojni su, ali su neki na višem stepenu vjerodostojnosti od drugih." Ovo su riječi Ebu Davuda. Sadrže u sebi korist koju treba poznavati onaj ko čita ovu ili neku drugu knjigu, a ta korist jeste podatak da je hadis pored kojeg Ebu Davud nije spomenuo ništa vjerodostojan ili dobar, a obje ove kategorije hadisa koriste se u donošenju propisa u vjeri, pa šta je tek onda kada na osnovu njih prosuđujemo o vrijednosti nekog djela? Ako prihvatimo ovo, onda trebamo imati na umu da kada u ovoj knjizi vidimo hadis koji bilježi Ebu Davud, znamo da je on vjerodostojan i da ga Ebu Davud nije ocijenio slabim, a Allah, dž.š., najbolje zna! Smatrao sam da je bilo potrebno na početku knjige napisati poglavlje koje ukazuje na vrijednost zikra, a u kojem ću napravit kraći uvod.

Zatim sam spomenuo razlog zbog koga sam napisao ovu knjigu. Završit ću knjigu poglavljem u kojem ću govoriti o traženju oprosta, iskreno se nadajući da će i nama na kraju naših života grijesi biti oprošteni. Allah, dž.š., je Taj Koji uspjeh daje, u Njega se uzdam i na Njega se oslanjam i potporu tražim i Njemu se potpuno predajem.

Kraće poglavlje o vrijednosti zikrova koji nisu ograničeni vremenom

Uzvišeni je rekao: *"A činjenje zikra najveća je poslušnost"* (El-Ankebut, 45). I rekao je Uzvišeni: *"Sjećajte se vi Mene, i Ja ću se vas sjetiti"* (El-Bekara, 152). I rekao je Uzvišeni: *"I da nije bio jedan od onih koji Allaha hvale, sigurno bi ostao u njoj do Dana kada će svi biti oživljeni"* (Es-Saffat, 143-4). I rekao je Uzvišeni: *"Hvale Ga noću i danju, ne malaksavaju."* (El-Enbija, 20)

10. U *Sahihima* dva učenjaka u hadisu Ebu Abdullaha Muhammeda bin Ismaila bin Ibrahima bin el-Mugire el-Buharija el-Džu'fija, i Ebul-Husejna Muslima bin el-Hadždžadža bin Muslima el-Kušejrija en-Nejsaburija, Allah im se smilovao, prenosi se putem njihovih lanaca prenosilaca hadis od Ebu Hurejre, r.a., čije je puno ime Abdurahman bin Sahr, prema najispravnijem mišljenju, on je ashab koji prenosi najviše hadisa Allahovog Poslanika, s.a.v.s., u kojem Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Dvije riječi lahke na jeziku, teške na vagi, drage Milostivom jesu:

"سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ سُبْحَانَ اللهِ الْعَظِيمِ."

"Subhānallāhi ve bi hamdihī subhānallāhil-azīm"

'Slava Allahu i Njemu hvala, slava Allahu Veličanstvenom.'"[10] Ovo je hadis koji je posljednji zabilježen u Buharijevom *Sahihu*.

11. U Muslimovom *Sahihu* bilježi se hadis Ebu Zerra, r.a., koji prenosi da ga je Allahov Poslanik, s.a.v.s., upitao: "Hoćeš li da te obavijestim koje su riječi najdraže Allahu, dž.š.? Najdraže su riječi Allahu, dž.š.:

"سُبْحَانَ اللهِ وبِحَمْدِهِ."

'Subhānallāhi ve bi hamdihī'

---

[10] Bilježi ga Buhari u poglavlju o dovama pod naslovom "Vrijednost slavljenja Allaha, dž.š." (11/210/6406, *Fethul-Bari*), i Muslim u poglavlju o zikru i dovama pod naslovom "Vrijednost izgovaranja riječi 'La ilahe illallah', 'subhanallah' i upućivanja dova." (6/17/19, En-Nevevi)

'Slava Allahu i Njemu hvala.'" U drugom predanju stoji: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., upitan je o tome koje su riječi najvrednije, pa je odgovorio:

"مَا اصْطَفَى اللهُ لِمَلاَئِكَتِهِ أَوْ لِعِبَادِهِ: سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ."

'Riječi koje je Allah, dž.š., odabrao Svojim melekima ili robovima da ih izgovaraju: 'Slava Allahu i Njemu hvala.''"[11]

12. U Muslimovom *Sahihu* zabilježen je, također, hadis koji prenosi Semura bin Džundub, r.a., u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Najdraže Allahu, dž.š., jesu sljedeće četiri riječi:

"سُبْحَانَ اللهِ، وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ، وَلاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ، وَاللهُ أَكْبَرُ."

'Subhānallāhi vel-hamdu lillāhi ve lā ilāhe illallāhu vallāhu ekber'

'Slava Allahu, hvala Allahu, nema boga osim Allaha, dž.š., i Allah je najveći.' Svejedno ti je koju god od ove četiri riječi prvo izgovoriš.'"[12]

13. U Muslimovom *Sahihu* bilježi se hadis Ebu Malika el-Eš'arija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"الطُّهُورُ شَطْرُ الإِيمَانِ، وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ تَمْلأُ الْمِيزَانَ، وَسُبْحَانَ اللهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ تَمْلآنِ، أَوْ تَمْلأُ مَا بَيْنَ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ."

"Čistoća je pola imana. Riječi: **('El-hamdu lillāhi')** *'Hvala Allahu'* pune vagu, a riječi: **('Subhānallāh vel-hamdu lillāh')** *'Slava Allahu i hvala Allahu'* pune prostor između nebesa i Zemlje."[13]

[11] Bilježi ga Muslim u poglavlju o zikru i dovama pod naslovom "Vrijednost riječi: 'Slava Allahu i Njemu hvala'" (6/17/48, En-Nevevi). Predanje koje autor navodi nalazi se u Muslimovom *Sahihu* također na istom mjestu.

[12] Bilježi ga Muslim (5/14/117, En-Nevevi) u predanju od Semure bin Džunduba a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

[13] Bilježi ga Muslim u poglavlju o čistoći pod naslovom "Vrijednost abdesta". (1/3/113, En-Nevevi)

14. U istoj zbirci zabilježen je hadis Džuvejrije, majke vjernika, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednog jutra rano izašao od nje, nakon što je klanjao sabah-namaz, a ona se tada nalazila na mjestu gdje je klanjala. Nakon što je jutro odmaklo, vratio se i zatekao je na mjestu gdje ju je i ostavio. Upitao ju je: "I sad si na mjestu gdje sam te ostavio?" Ona mu je odgovorila: "Jesam." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče joj: "Nakon što sam otišao od tebe, izgovorio sam četiri riječi koje sam ponovio tri puta. Kada bi se vagale sa svime što si ti od jutros izgovorila, prevagnule bi. Rekao sam:

"سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ عَدَدَ خَلْقِهِ، وَرِضَا نَفْسِهِ وَزِنَةَ عَرْشِهِ وَمِدَادَ كَلِمَاتِهِ."

'Subhānallāhi ve bi hamdihī adede halkihī ve ridā nefsihī ve zinete aršihī ve midāde kelimātihī'

'Slava Allahu i Njemu hvala onoliko koliko Njegovih stvorenja ima, i onoliko koliko je On zadovoljan i kako je Njegov prijesto ukrašen i onoliko koliko Njegovih riječi ima.'" U drugom predanju stoji: "Slava Allahu onoliko koliko ima Njegovih stvorenja, slava Mu onoliko koliko je On zadovoljan, slava Mu onako kako je Njegov prijesto ukrašen i slava Mu onoliko koliko ima Njegovih riječi."[14]

15. U Tirmizijevoj zbirci ovo predanje zabilježeno je u sljedećem obliku: "Hoćeš li da te poučim riječima koje ćeš izgovarati:

"سُبْحَانَ اللهِ عَدَدَ خَلْقِهِ، سُبْحَانَ اللهِ عَدَدَ خَلْقِهِ، سُبْحَانَ اللهِ عَدَدَ خَلْقِهِ، سُبْحَانَ اللهِ رِضَا نَفْسِهِ، سُبْحَانَ اللهِ رِضَا نَفْسِهِ، سُبْحَانَ اللهِ رِضَا نَفْسِهِ، سُبْحَانَ اللهِ زِنَةَ عَرْشِهِ، سُبْحَانَ اللهِ زِنَةَ عَرْشِهِ، سُبْحَانَ اللهِ زِنَةَ عَرْشِهِ، سُبْحَانَ اللهِ مِدَادَ كَلِمَاتِهِ، سُبْحَانَ اللهِ مِدَادَ كَلِمَاتِهِ، سُبْحَانَ اللهِ مِدَادَ كَلِمَاتِهِ."

'Subhānallāhi adede halkihī, subhānallāhi adede halkihī, subhānallāhi adede halkihī, subhānallāhi

[14] Bilježi ga Muslim u poglavlju o zikru i dovama pod naslovom "Slavljenje Allaha, dž.š., početkom dana i prije spavanja". (6/17/46, En-Nevevi)

ridā nefsihī, subhānallāhi ridā nefsihī, subhānallāhi ridā nefsihī, subhānallāhi zinete aršihī, subhānallāhi zinete aršihī, subhānallāhi zinete aršihī, subhānallāhi midāde kelimātihī, subhānallāhi midāde kelimātihī, subhānallāhi midāde kelimātihī'

'Slava Allahu onoliko koliko ima Njegovih stvorenja, slava Allahu onoliko koliko ima Njegovih stvorenja, slava Allahu onoliko koliko ima Njegovih stvorenja, slava Mu onoliko koliko je On zadovoljan, slava Mu onoliko koliko je On zadovoljan, slava Mu onoliko koliko je On zadovoljan, slava Mu onako kako je Njegov prijesto ukrašen, slava Mu onako kako je Njegov prijesto ukrašen, slava Mu onako kako je Njegov prijesto ukrašen, i slava Mu onoliko koliko ima Njegovih riječi, i slava Mu onoliko koliko ima Njegovih riječi, i slava Mu onoliko koliko ima Njegovih riječi.'"[15]

16. U Muslimovom *Sahihu* bilježi se hadis koji prenosi Ebu Hurejra, r.a., a u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Da kažem:

"سُبْحَانَ اللهِ، وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ، وَلاَ إِلَـٰهَ إِلاَّ اللهُ، وَ اللهُ أَكْبَرُ."

'Subhānallāhi, vel-hamdu lillāhi, ve lā ilāhe illallāhu, vallāhu ekber'

'Slava Allahu, hvala Allahu, nema boga osim Allaha, Allah je najveći', draže mi je od svega što Sunce obasjava."[16]

17. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe hadis koji prenosi Ebu Ejjub el-Ensari, r.a., a u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko deset puta izgovori:

"لاَ إِلَـٰهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ."

[15] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama (5/556).

[16] Bilježi ga Muslim u poglavlju o zikru i dovama pod naslovom "Vrijednost izgovaranja riječi: 'Nema boga osim Allaha, slava Allahu', i upućivanja dova." (6/17/19, En-Nevevi)

'Lā ilāhe illallāhu, vahdehū lā šerīke lehū, lehul-mulku ve lehul-hamdu ve huve alā kulli šej'in kadīr'

'Nema boga osim Allaha, Jedinog, On nema druga. Njemu pripada sva vlast i zahvala i On je kadar sve učiniti', bit će mu upisana nagrada kao da je oslobodio iz ropstva četiri Ismailova, a.s., potomka."[17]

18. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe hadis Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko izgovori:

"لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ."

'Lā ilāhe illallāhu, vahdehū lā šerīke lehū, lehul-mulku ve lehul-hamdu ve huve alā kulli šej'in kadīr'

'Nema boga osim Allaha, dž.š., Jedinog, On nema druga. Njemu pripada sva vlast i hvala i On je kadar sve učiniti', u danu stotinu puta, bit će mu upisano kao da je oslobodio deset robova, stotinu dobrih djela, izbrisano stotinu loših djela, i to će mu biti zaštita od prokletog šejtana sve dok ne omrkne, i niko neće doći s boljim djelom od njega osim onaj ko to izgovori više puta od njega."[18]

19. I rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: "Ko u jednom danu stotinu puta izgovori:

"سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ."

'Subhānallāhi ve bi hamdihī'

---

[17] Bilježi ga Buhari u poglavlju o dovama pod naslovom "Vrijednost potvrđivanja Allahove, dž.š., jednoće" (11/204/6404, *Fethul-Bari*), i Muslim u poglavlju o zikru i dovama pod naslovom "Vrijednost potvrđivanja Allahove, dž.š., jednoće, slavljenja Allaha, dž.š., i upućivanja dova." (6/17/16-7, En-Nevevi)

[18] Bilježi ga Buhari u poglavlju o dovama pod naslovom "Vrijednost potvrđivanja Allahove, dž.š., jednoće" (11/204/6403, *Fethul-Bari*), i Muslim u poglavlju o zikru i dovama pod naslovom "Vrijednost izgovaranja riječi: 'Nema boga osim Allaha, slava Allahu', i upućivanja dova" (6/77/17, En-Nevevi).

'Slava Allahu i Njemu hvala', bit će mu izbrisani mali grijesi pa makar ih bilo koliko morske pjene.'"[19]

20. U zbirkama Tirmizija i Ibn Madže bilježi se hadis koji prenosi Džabir bin Abdullah, r.a., koji kaže da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kada je rekao: "Najbolji zikr su riječi:

"لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ".

'Lā ilāhe illallāh'

'Nema boga osim Allaha.'"[20] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar."

21. Buhari u svom *Sahihu* bilježi hadis koji prenosi Ebu Musa el-Eš'ari, r.a., a u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَثَلُ الَّذِي يَذْكُرُ رَبَّهُ وَالَّذِي لاَ يَذْكُرُ، مَثَلُ الْحَيِّ وَالْـمَيِّتِ".

"Primjer onoga ko spominje svoga Gospodara i onoga ko Ga ne spominje jeste kao primjer živog i mrtvog."[21]

22. Muslim u svom *Sahihu* bilježi hadis koji prenosi Sa'd bin Ebu Vekkas, r.a., a koji kaže: "Neki beduin došao je kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i rekao: 'Pouči me riječima koje

---

[19] Bilježi ga Buhari u poglavlju o dovama pod naslovom "Vrijedno slavljenja Allaha, dž.š. " (11/210/6405, *Fethul-Bari*).

[20] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "O predanjima koja govore da se vjernikove dove primaju" (5/462/3383), Ibn Madža u poglavlju o odgoju pod naslovom "Vrijednost onih koji hvale Allaha, dž.š. " (2/1249/3800), Hakim (1/498), Ibn Hibban u svom *Sahihu* (2/104/843), Bejheki u djelu Šuabul-iman (4/90/4371) svi preko Musa bin Ibrahima el-Ensarija od Talhe bin Haraša, od Džabira, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj hadis je hasenun-garib." Hakim veli: "Lanac prenosilaca ovog hadis jeste vjerodostojan, ali ga Buhari i Muslim ne bilježe, i u tome ga podržava Zehebi. Međutim, u njegovom lancu prenosilaca ima onih o čijoj povjerljivosti učenjaci raspravljaju".

[21] Bilježi ga Buhari u poglavlju o dovama pod naslovom "Vrijednost spominjanja Allaha, dž.š. " (11/212/6407), Muslim u poglavlju o namazu putnika pod naslovom "Vrijednost obavljanja dobrovoljnih namaza u kući." (2/6/68, En-Nevevi)

ću neprestano izgovarati.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., podući ga da govori:

"لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، اللهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا، والْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا، وَسُبْحَانَ اللهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ."

'Lā ilāhe illallāhu, vahdehū lā šerīke lehū, Allāhu ekberu kebīrā, vel-hamdu lillāhi kesīrā, ve subhānallāhi bukreten ve esīlā'

'Nema boga osim Allaha, Jedinog, On nema druga. Allah je najveći, Njemu pripada mnogobrojna zahvala, slavljen neka je Allah, Gospodar svjetova. Nema snage niti moći osim Njegove moći i snage, Veličanstveni i Mudri.' Beduin reče: 'Ove su riječi hvale za moga Gospodara, a koje riječi da izgovaram za sebe?' Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu: 'Reci:

"اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَاهْدِنِي وَارْزُقْنِي."

'Allāhummagfirlī verhamnī vehdinī verzuknī'

'Allahu moj, oprosti mi i smiluj mi se, uputi me i podari mi nafaku.'"[22]

23. Muslim u svom *Sahihu* bilježi hadis koji prenosi Sa'd bin Ebu Vekkas, r.a., pa kaže: "Bili smo kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kad on reče:

أَيَعْجِزُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَكْسِبَ فِي كُلِّ يَوْمٍ أَلْفَ حَسَنَةٍ؟

'Je li ko od vas u stanju u jednom danu učiniti hiljadu dobrih djela?' Jedan od prisutnih upita: ga 'Kako da učini hiljadu dobrih djela?' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu:

"يُسَبِّحُ مِائَةَ تَسْبِيحَةٍ فَتُكْتَبُ لَهُ أَلْفُ حَسَنَةٍ، أَوْ تُحَطُّ عَنْهُ أَلْفُ خَطِيئَةٍ."

[22] Bilježi ga Muslim u poglavlju o zikrovima i dovama pod naslovom "Vrijednost slavljenja Allaha, dž.š., potvrđivanja Njegove jednoće i upućivanja dova". (6/17/19, En-Nevevi)

'Da stotinu puta izgovori riječi: *'Slava Allahu'* **('Subhānallāh')**, i bit će mu upisano hiljadu dobrih djela ili izbrisano hiljadu manjih grijeha.'" Imam, hafiz, Ebu Abdullah el-Humejdi kaže: "U ovoj formi hadis se bilježi u Muslimovoj zbirci u svim njegovim predanjima."[23]

24. Muslim u svom *Sahihu* bilježi hadis koji prenosi Ebu Zerr, r.a., a u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"يُصْبِحُ عَلَى كُلِّ سُلاَمَى مِنْ أَحَدِكُمْ صَدَقَةٌ، فَكُلُّ تَسْبِيحَةٍ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ تَحْمِيدَةٍ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ تَهْلِيلَةٍ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ تَكْبِيرَةٍ صَدَقَةٌ، وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ صَدَقَةٌ، وَنَهْيٌ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ، وَيُجْزِئُ مِنْ ذَلِكَ رَكْعَتَانِ تَرْكَعُهُمَا مِنَ الضُّحَى."

"Čovjek je za svaki svoj zglob kada osvane dužan udijeliti sadaku. Svako izgovaranje riječi: *'Slava Allahu'* **('Subhānallāh')** jeste sadaka, svako izgovaranje riječi: *'Hvala Allahu'* **('El-hamdu lillāh')** jeste sadaka, svako izgovaranje riječi: *'Nema boga osim Allaha'* **('Lā ilāhe illallāh')** jeste sadaka, svako izgovaranje riječi: *'Allah je najveći'* **('Allāhu ekber')** jeste sadaka, naređivanje da se čini dobro jeste sadaka i odvraćanje od zla jeste sadaka. Sve to nadomjestit će dva rekata duha-namaza."[24]

25. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe hadis koji prenosi Ebu Musa el-Eš'ari, r.a., a u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Hoćeš li da te uputim na jednu od dženetskih riznica?" On je odgovorio: "Svakako, Allahov Poslaniče." Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao mu je: "Često izgovaraj riječi:

"لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ."

'Lā havle ve lā kuvvete illā billāh'

[23] Bilježi ga Muslim u poglavlju o zikru i dovama pod naslovom "Vrijednost potvrđivanja Allahove, dž.š., jednoće, slavljenja Allaha, dž.š., i upućivanja dova". (6/17/220, En-Nevevi)

[24] Bilježi ga Muslim u poglavlju o namazu putnika pod naslovom "Pohvalnost obavljanja duha-namaza". (2/5/233, En-Nevevi)

'Nema snage ni moći osim Allahove snage i moći.'"[25]

26. Ebu Davud i Tirmizi u svojim *Sunenima* bilježe hadis koji prenosi Sa'd bin Ebu Vekkas, r.a., a u kojem stoji da je jednom prilikom prošao s Allahovim Poslanikom, s.a.v.s, pored žene oko koje su se nalazili kamenčići ili zrnevlje pomoću kojih je brojala svoj zikr. Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče joj: "Hoćeš li da te uputim na ono što je lakše i bolje za tebe?" Zatim ju je podučio da govori:

سُبْحَانَ اللهِ عَدَدَ مَا خَلَقَ فِي السَّمَاءِ، وَسُبْحَانَ اللهِ عَدَدَ مَا خَلَقَ فِي الْأَرْضِ، سُبْحَانَ اللهِ عَدَدَ مَا بَيْنَ ذَلِكَ، سُبْحَانَ اللهِ عَدَدَ مَا هُوَ خَالِقٌ، وَاللهُ أَكْبَرُ مِثْلَ ذَلِكَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ مِثْلَ ذَلِكَ وَلاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ مِثْلَ ذَلِكَ، وَلاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ مِثْلَ ذَلِكَ.»

'Subhānallāhi adede mā haleka fis-semā, ve subhānallāhi adede mā haleka fil-erdi, subhānallāhi adede ma bejne zālike, subhānallāhi adede mā huve hālik, vallāhu ekberu misle zālik, vel-hamdu lillāhi misle zālik, ve lā ilāhe illallāhu misle zālik, ve lā havle ve lā kuvvete illā billāhi misle zālik'

'Slavljen neka je Allah onoliko koliko ima stvorenja na nebesima, slavljen neka je Allah onoliko koliko ima stvorenja na Zemlji, i neka je slavljen onoliko koliko ima Njegovih stvorenja između nebesa i Zemlje, slavljen neka je onoliko koliko On stvara, i Uzvišen neka je isto toliko, i hvaljen neka je isto toliko, i potvrđujem Njegovo jedinstvo isto toliko, i izgovaram riječi: 'Nema snage ni moći osim Allahove snage i moći isto toliko.''[26]

---

[25] Bilježi ga Buhari u poglavlju o dovama pod naslovom "Riječi: 'Nema snage ni moći osim Allahove snage i moći' (11/217/6409, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o zikru i dovama pod naslovom "Pohvalnost čestog izgovaranje riječi: 'Nema snage ni moći osim Allahove snage i moći'". (6/17/27, En-Nevevi)

[26] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "Donošenje tespiha brojanjem na kamenčiće" (2/881/1500), Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom

27. U istim zbirkama zabilježen je hadis s dobrim lancem prenosilaca od Jusejjire, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio ženama da često veličaju Allaha, dž.š., slave Ga i potvrđuju Njegovu jednoću i da to broje na prste, jer će prsti na Sudnjem danu biti pitani o tome i svjedočit će u korist onoga ko ih je koristio prilikom zikra.[27]

28. Nesai u svom *Sunenu* bilježi hadis s dobrim lancem prenosilaca od Abdullaha bin Omera, r.a., koji je rekao: "Vidio sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako tespiha na prste desne ruke."[28]

29. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi hadis koji prenosi Ebu Seid el-Hudri, r.a., a u kojem se kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko kaže:

"رَضِيتُ بِاللهِ رَبًّا، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا، وَبِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَبِيًّا."

"Poslanikovo, s.a.v.s., učenje dova i utjecanje od šejtana poslije obavljanja namaza" (5/571/3583), obojica od ibn Vehba, od Amra bin el-Harisa, od Seida bin Ebu Hilala, od Huzejme, od Aiše bint Sa'd, od Sa'da bin Ebu Vekkasa, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Huzejma, čije je stanje nepoznato. Tako o njemu vele Buhari, Ebu Hatim i Ibn Hibban. Autor djela *El-Mizan* veli: "Nepoznato je da on prenosi od Aiše bint Sa'd. Od njega jedino prenosi Seid bin Ebu Hilal."

[27] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "Tespihanje brojeći na kamenčiće" (22/82/1501), Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Vrijednost slavljenja Allaha, dž.š., potvrđivanja Njegove jednoće i Njegovog veličanja" (5/571/3583), obojica od Hanija bin Osmana, od Humejde bint Jasir, od Jusejjire. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis garib." U lancu njegovih prenosilaca je Humejda bint Jasir, koja je nepoznata, kao što to veli Zehebi u djelu *El-Mizan*. Hafiz Ibn Hadžer u djelu *Et-Takrib* veli: "Predanja koja ona prenosi prihvatljiva su." Znači ukoliko je lanac prenosilaca spojen.

[28] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu podnaslovom "Tespihanje brojeći na kamenčiće" (1502), Tirmizi u poglavlju o dovama u jednom od pod naslova (3411), Nesai u poglavlju "Svojstva namaza" pod naslovom "Tespihanje poslije namaza" (1/403/1278), sva trojica preko El-E'meša, od Ataa bin es-Saiba, od njegovog oca, od Abdullaha bin Amra, r.a., (što je ispravna verzija) a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. U lancu prenosilaca ovog hadisa je El-E'meš koji je pouzdan prenosilac, ali ga neki optužuju da je podmetao hadise s lancem prenosilaca koji mu ne pripadaju. Nije nam poznato da je iko kritički govorio o njegovom predanju od Ataa, tj. da li je prenosio do njega prije nego što je počeo miješati predanja ili poslije?

'Redītu billāhi Rabben ve bil-islāmi dīnen ve bi Muhammedin sallallāhu alejhi ve selleme nebijjā'

'Zadovoljan sam da mi Allah bude Gospodar, islam vjera i Muhammed, s.a.v.s., poslanik' obavezno će ući u Džennet.'"[29]

30. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi hadis koji prenosi Abdullah bin Busr, r.a., a u njemu se govori da je neki čovjek rekao: "Allahov Poslaniče, učenje je islama postalo opširno za mene, pa me uputi na ono čega ću se neprestano pridržavati." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu:

"لاَ يَزَالُ لِسَانُكَ رَطْبًا مِنْ ذِكْرِ اللهِ تَعَالَى."

"Neka tvoj jezik bude neprestano vlažan od spominjanja Allaha, dž.š." Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar."[30]

31. U istom djelu zabilježen je hadis koji prenosi Ebu Seid el-Hudri, r.a., u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., upitan o tome koji će robovi na Sudnjem danu biti na najvišem stepenu kod Allaha, dž.š.? Poslanik, s.a.v.s., odgovorio je:

"الذَّاكِرُونَ اللهَ كَثِيرًا."

"Oni koji su Allaha, dž.š., mnogo spominjali." Prenosilac hadisa veli: "Upitao sam: 'Allahov Poslaniče, čak i od onoga ko se borio na Allahovom putu?' Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori mi:

---

[29] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "Traženje oprosta". (2/1529)

[30] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Vrijednost zikra" (5/44-58/3375) preko Muavije bin Saliha, od Amra bin Kajsa, od Abdullaha bin Busra, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Istim putem prenosi ga i Ibn Madža, Bejheki, Hakim, Ibn Hibban u svoja dva Sahiha. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." U lancu prenosilaca ovog hadisa je Muavija bin Salih, koji je istinoljubiv, ali je griješio u prenošenju hadisa. Međutim, potporu za ovo predanje navodi Hassan bin Nuh, od Amra bin Kajsa, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovaj lanac prenosilaca pouzdan je i bilježi ga imam Ahmed u svom *Musnedu* 4/188.

لَوْ ضَرَبَ بِسَيْفِهِ فِي الْكُفَّارِ وَالْـمُشْرِكِينَ حَتَّى يَنْكَسِرَ وَيَخْتَضِبَ دَمًا لَكَانَ الذَّاكِرُونَ اللهَ أَفْضَلَ مِنْهُ."

'Čak i od onoga koji je svojom sabljom udarao po nevjernicima i mnogoboščima sve dok je nije slomio i dok krv nije potekla iz njega, opet bi oni koji spominju mnogo Allaha, dž.š., bili na višem stepenu od njega.'"[31]

32. Tirmizi i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe hadis koji prenosi Ebu Derda, r.a., u kojem Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže:

أَلاَ أُنَبِّئُكُمْ بِخَيْرِ أَعْمَالِكُمْ وَأَزْكَاهَا عِنْدَ مَلِيكِكُمْ وَأَرْفَعِهَا فِي دَرَجَاتِكُمْ، وَخَيْرٍ لَكُم مِنْ إِنْفَاقِ الذَّهَبِ وَالْوَرَقِ، وَخَيْرٍ لَكُمْ مِنْ أَنْ تَلْقَوْا عَدُوَّكُمْ فَتَضْرِبُوا أَعْنَاقَهُمْ." قَالُوا: بَلَى، قَالَ: "ذِكْرُ اللهِ تَعَالَى."

"Hoćete li da vas obavijestim o djelu koje je najbolje za vas, najiskrenije kod vašeg Gospodara, koje će najviše uzdići vaše stepene, koje je za vas bolje od toga da udjeljujete zlato i srebro i bolje od toga da se sretnete s vašim neprijateljima i siječete njihove vratove?" Ashabi odgovoriše: "Svakako, Allahov Poslaniče." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "To djelo jeste spominjanje Allaha, dž.š." Hakim Ebu Abdullah u svom djelu

[31] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama u jednom od podnaslova (3376), Bejheki u djelu *Šuabul-iman* (589) obojica od Ibn Lehia, od Derradža Ebis-Semha, od Ebu Hejsema, od Ebu Seida, r.a., a on od Allahovog Poslanika , s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj hadis je hasenun-garib." U lancu prenosilaca ovog hadisa je Ibn Lehia, koji je nepouzdan. Derradža Ebu es-Semha jedino Ibn Mein ocjenjuje kao pouzdanog. Ebu Davud veli: "Hadisi koje on prenosi prihvatljivi su osim onih koje prenosi od Ebu Hejsema, a on od Ebu Seida." Ahmed i Nesai odbacuju njegova predanja, a Darekutni i Nesai smatraju ga nepouzdanim. Ahmed veli: "Predanja koja prenosi Derradž, od Ebul-Hejsema, od Ebu Seida u sebi sadrže slabost." Ibn Adijj, nakon što je pojasnio da se predanja koja on prenosi od Ebul-Hejsema ne prihvataju, kaže: "Nadam se da su ostala predanja koja prenosi Derradž, osim ovih koje sam odbio, ispravna." Njegove su riječi slične onome što je o Derradžu rekao Ibn Mein.

Mustedrek ales-sahihajn kaže: "Lanac prenosilaca ovog hadisa pouzdan je."[32]

33. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi hadis koji prenosi Ibn Mesud, r.a., u kojem se kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "U noći Israa sreo sam Ibrahima, a.s., pa mi je rekao: 'Poselami od mene svoje sljedbenike i obavijesti ih da je zemlja u Džennetu ugodna, dženetska voda je ukusna i pitka, i da je Džennet prostrana ravnica. Njene sadnice jesu riječi:

"سُبْحَانَ اللهِ، وَالْحَمْدُ للهِ، وَلاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ، وَاللهُ أَكْبَرُ."

'Subhānallāhi vel-hamdu lillāhi ve lā ilāhe illallāhu vallāhu ekber'

'Slava Allahu, hvala Allahu, nema boga osim Allaha, Allah je najveći."" Tirmizi veli: "Ovaj hadis je hasen, dobar."[33]

34. U istom djelu bilježi se hadis koji prenosi Džabir, r.a., u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kada vjernik izgovori riječi:

"سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ."

'Subhānallāhi ve bi hamdihī'

'Slavljen neka je Allah i Njemu hvala', u Džennetu mu se zasadi palma." Tirmizi veli: "Ovaj hadis je hasen, dobar."[34]

---

[32] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Predanja koja govore o vrijednosti zikra" (5/49/3377), Ibn Madža u poglavlju o odgoju pod naslovom "Vrijednost zikra" (2/1245/3790), obojica od Abdullaha bin Seida, od Zijada bin Ebu Zijada, od Ebul-Bahrije, od Ebu Derdaa, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Lanac je prenosilaca ovog hadisa dobar.

[33] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Vrijednost slavljenja Allaha, dž.š.," (3462) preko Kasima ibn Abdurahmana, od njegovog oca, od Ibn Mesuda. Hadis bilježi i Hejsemi u djelu *El-Medžma* (10/91) i kaže: "Bilježi ga Taberani u djelu *El-Evsat* i u *Es-Sagiru*. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Kasim bin Abdurahman, koji je nepouzdan.

[34] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama u jednom od podnaslova (6464), Ibn Ebu Šejba (5/66), Hakim (1/501), sva trojica od Hammada bin Seleme, od Hadždžadža es-Savvafa, od Ebu Zubejra, od Džabira, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

35. U istom djelu bilježi se hadis koji prenosi Ebu Zerr, r.a., koji je upitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: "Allahov Poslaniče, koji je govor najdraži Allahu, dž.š.?" Poslanik, s.a.v.s., odgovorio mu je: "Riječi koje je Allah, dž.š., odabrao Svojim melekima da ih izgovaraju:

"سُبْحَانَ رَبِّي وَبِحَمْدِهِ، سُبْحَانَ رَبِّي وَبِحَمْدِهِ."

'Subhāne Rabbī ve bi hamdihī, subhāne Rabbī ve bi hamdihī'

'Slavljen neka je moj Gospodar i Njemu hvala, slavljen neka je moj Gospodar i Njemu hvala.'" Tirmizi veli: "Ovaj hadis je hasenun-sahih."[35]

Ovo su hadisi koje sam spomenuo na početku kako bih ukazao na razlog pisanja ovog djela. Poglavlja ću rasporediti onako kako je raspoređen naš svakodnevni život, pa ću prvo spomenuti šta treba reći prilikom buđenja iz sna, zatim prilikom naših svakodnevnih radnji koje obavljamo, pa sve do toga šta treba reći kada se liježe u postelju, kao i šta treba reći kada

---

Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih-garib." Hakim veli: "Vjerodostojan po uvjetima koje postavlja Muslim", i u tome ga podržava Zehebi. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Ebu Zubejr el-Mekki koji je podmetao hadise. Hadis ima potporu u predanju koje bilježi Ibn Ebu Šejba (5/28) preko Amra bin Šuajba, od Abdullaha bin Amra. Ovaj je lanac slab stoga što je prekinut između Amra i njegovog djeda. Ima potporu i u drugom predanju koje bilježi Ahmed (3/440) preko Ibn Lehia, od Zebana, od Sehla bin Muaza, od njegovog oca, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Postoje dvije slabosti u ovom predanju: prva: Ibn Lehia, koji je nepouzdan prenosilac, druga: Zeban, čije je ime ibn Faid el-Misri Ebu Džuvejn za koga Ahmed veli: "Njegova se predanja ne prihvataju." Jahja o njemu veli: "To je nepouzdan starac." Nepouzdanim ga smatra i El-Ukajli, Ibn el-Dževzi, Zehebi, Ibn Hadžer. Ibn Hibban u svom djelu *El-Medžruhin* (1/309-10) o njemu veli: "Njegova su predanja veoma slaba i jedini on prenosi od Sehla bin Muaza jednu zbirku hadisa koja kao da je potpuno izmišljena i ne može se koristiti kao dokaz." On također prenosi i riječi Ibn Ebu Hajseme, od Jahjaa koji ga smatra nepouzdanim.

[35] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Koje su riječi najdraže Allahu, dž.š." (5/576/3593)

se u noći prenemo iz sna, a želimo još spavati. A Allah je Taj Koji uspjeh daje.

Zikr prilikom buđenja iz sna

36. U *Sahihu* imama muhaddisa Ebu Abdullaha Muhammeda bin Ismaila bin Ibrahima bin Mugire el-Buharija i u *Sahihu* Ebul-Husejna Muslima bin Hadždžadža bin Muslima el-Kušejrija, Allah im se smilovao, bilježi se hadis u kojem je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"يَعْقِدُ الشَّيْطَانُ عَلَى قَافِيَةِ رَأْسِ أَحَدِكُمْ إِذَا هُوَ نَامَ ثَلاَثَ عُقَدٍ، يَضْرِبُ عَلَى كُلِّ عُقْدَةٍ مَكَانَهَا عَلَيْكَ لَيْلٌ طَوِيلٌ فَارْقُدْ، فَإِنِ اسْتَيْقَظَ وَذَكَرَ اللهَ تَعَالَى انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ، فَإِنْ تَوَضَّأَ انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ، فَإِنْ صَلَّى انْحَلَّتْ عُقَدُهُ كُلُّهَا فَأَصْبَحَ نَشِيطًا طَيِّبَ النَّفْسِ، وَإِلاَّ أَصْبَحَ خَبِيثَ النَّفْسِ كَسْلاَنَ."

"Kada neko od vas zaspi, šejtan na potiljku sveže tri čvora i prilikom vezanja svakog čvora kaže: 'Pred tobom je duga noć pa mirno spavaj. Kada se čovjek probudi i pri tom spomene Allaha, dž.š., jedan čvor se odveže, ako uzme abdest, odveže se drugi čvor, a ako klanja sabah-namaz, odveže se i posljednji čvor, te osvane veseo i raspoložen, a ako osvane, a to ne uradi, ustane mrzovoljan i lijen." Ovo je predanje koje bilježi Buhari, a predanje koje bilježi Muslim u sličnom je obliku.[36]

37. Buhari u svom *Sahihu* bilježi hadis Huzejfe bin Jemana, r.a., i Ebu Zerra, r.a., koji prenose da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi lijegao u postelju govorio:

"بِاسْمِكَ اللَّهُمَّ أَحْيَا وَأَمُوتُ."

"Bismikellāhumme ahjā ve emūtu"

---

[36] Bilježi ga Buhari u poglavlju o noćnom namazu pod naslovom "Šejtanovo vezanje čvorova na potiljku čovjeka koji nije klanjao noćni namaz" (3/30/1142, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o namazu putnika pod naslovom "Predanja o onome ko prespava svu noć i ne klanja noćni namaz". (2/6/65, En-Nevevi)

"S imenom Tvojim, Allahu, živim i umirem" a kada bi se probudio, govorio bi:

"الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ النُّشُورُ."

"El-hamdu lillāhillezī ahjānā b'ade mā emātenā ve ilejhin-nušūr"

"Hvala Allahu, Koji nas je oživio nakon što nas je usmrtio i sve će se Njemu vratiti."[37]

38. Ibnus-Sunni u svojoj zbirci bilježi hadis koji prenosi s ispravnim lancem prenosilaca od Ebu Hurejre, r.a., koji bilježi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kada se neko od vas probudi neka kaže:

"الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي رَدَّ عَلَيَّ رُوحِي وَعَافَانِي فِي جَسَدِي، وَأَذِنَ لِي بِذِكْرِهِ."

'El-hamdu lillāhillezī redde alejje rūhī ve āfānī fī džesedī ve ezine lī bi zikrihī'

'Hvala Allahu, Koji mi je dušu u tijelo vratio i zdravlje mi podario i Koji mi je dozvolio da Ga spominjem.'"[38]

39. U istom djelu bilježi se hadis Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Koji god Allahov rob kaže kada se probudi:

"لاَ إِلٰـهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْـمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ."

'Lā ilāhe illallāhu, vahdehū lā šerīke lehū, lehul-mulku ve lehul-hamdu ve huve alā kulli šej'in kadīr'

---

[37] Bilježi ga Buhari u poglavlju o dovama pod naslovom "Šta reći pred spavanje". (11/117/6313, *Fethul-Bari*)

[38] Bilježi ga Tirmizi (5/742/3301), Nesai (6/217/1072), i Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (9) preko Ibn Adžlana, od El-Makburija, od Ebu Hurejre, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar." U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Ibn Adžlan, koji je miješao hadise El-Makburija koje on prenosi od Ebu Hurejre, r.a.

'Nema boga osim Allaha, dž.š., Jedinog, On nema druga. Njemu pripada sva vlast i hvala, i on je kadar sve učiniti', Allah, dž.š., će mu oprostiti grijehe pa makar ih bilo koliko morske pjene."[39]

40. U istom djelu bilježi se hadis koji prenosi Ebu Hurejra, r.a., u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Koji se god vjernik prene iz sna i kaže:

"اَلْحَمْدُ لله الَّذي خَلَقَ النَّوْمَ وَالْيَقَظَةَ، اَلْحَمْدُ لله الَّذي بَعَثَنِي سَالِمًا سَوِيًّا، أَشْهَدُ أَنَّ الله يُحْيِي الْـمَوْتَى وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ."

'El-hamdu lillāhillezī halekan-nevme vel-jekazah, el-hamdu lillāhillezī beasenī sālimen sevijjā. Ešhedu ennallāhe juhjil-mevtā ve huve alā kulli šej'in kadīr'

'Hvala Allahu, Koji je podario blagodat spavanja i buđenja. Hvala Allahu, dž.š., Koji je učinio da se probudim zdrav i normalan. Svjedočim da će Allah oživiti mrtve i On je svemoćan', Allah, dž.š., na te njegove riječi kaže: 'Istinu je rekao Moj rob.'"[40]

41. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi hadis Aiše, r.a., koja kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi se probudio u noći, deset bi puta izgovarao riječi: ("Allāhu ekber") "Allah je najveći", deset puta: ("El-hamdu lillāhi") "Hvala Allahu", deset puta ("Subhanallahi ve bi hamdihi") "Slavljen neka je Allah i Njemu hvala", deset puta ("Subhanallahil-kuddūs") "Slavljen neka je Sveti", deset puta bi zatražio oprost od Allaha, dž.š., deset puta potvrdio bi Njegovu jednoću, a zatim bi rekao:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ ضِيقِ الدُّنْيَا وَضِيقِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ."

---

[39] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (10) preko Abdul-Vehhaba bin ed-Dahhaka, od Ismaila bin Ajjaša, od Muhammeda bin Ishaka, od Musa bin Verdana, od Najila, od Aiše, r.a. U lancu je prenosilaca Abdul-Vehhab ibn ed-Dahhak, koji je nepouzdan.

[40] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (13) preko Ebul-Abbasa el-Džeradija, od Džafera bin Muhammeda el-Medainija, on od njegovog oca, ovaj od Muhammeda ibn Abdullaha, a on od Muhammeda bin Vasia, ovaj od Muhammeda bin Sirina, a on od Ebu Hurejre, r.a.

"Allāhumme innī eūzu bike min dīkid-dun'jā ve dīki jevmil-kijāme"

"Allahu moj, ja Ti se utječem od tjeskobe ovog svijeta i od tjeskobe Sudnjega dana." To bi izgovorio deset puta, a zatim bi stupio u namaz.[41]

42. Ebu Davud bilježi u svom *Sunenu* hadis Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi se probudio, govorio:

لاَ إِلَـهَ إِلاَّ أَنْتَ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ أَسْتَغْفِرُكَ لِذَنْبِي، وَأَسْأَلُكَ رَحْمَتَكَ، اللَّهُمَّ زِدْنِي عِلْمًا وَلاَ تُزِغْ قَلْبِي بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنِي، وَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ."

"Lā ilāhe illā Ente subhāneke. Allāhumme estagfiruke lizenbī ve es'eluke rahmeteke. Allāhumme zidnī ilmen ve lā tuzig kalbī b'ade iz hedejtenī ve heb lī min ledunke rahmeten inneke Entel-vehhāb"

"Nema boga osim Tebe, Allahu moj, molim Te da mi oprostiš grijehe. Molim Te da mi se smiluješ. Allahu moj, povećaj moje znanje i ne dopusti da moje srce zaluta, nakon što si ga Ti uputio. Podari mi Svoju milost, jer zaista Ti mnogo daruješ."[42]

Dova koja se uči prilikom oblačenja odjeće

Lijepo je reći: "U ime Allaha" ("Bismillah") kao što je lijepo spomenuti Allahovo ime prilikom svakog hairli-posla.

43. Ibnus-Sunni u svojoj zbirci bilježi hadis Ebu Seida el-Hudrija, r.a., čije je pravo ime Sa'd bin Malik bin Sinan, koji

[41] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o odgoju pod naslovom "Šta treba proučiti kada se osvane" (4/324/5085), Nesai u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (6/218/10707). U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Bekijja bin Velid, koji lično prenosi ovaj hadis, ali je Omer bin Dža'sem nepoznat.

[42] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o odgoju pod naslovom "Šta treba proučiti kada se u noći prene iz sna" (4/316/5061), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* (6/216/10701). U lancu je prenosilaca ovog hadisa Abdullah bin Velid et-Tudžejbi, koga je dino Ibn Hibban označava kao pouzdanog.

prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi oblačio odjeću, košulju, ogrtač ili stavljao turban na glavu, učio sljedeću dovu:

“اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِهِ وَخَيْرِ مَا هُوَ لَهُ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهِ وَشَرِّ مَا هُوَ لَهُ.”

“Allāhumme innī es'eluke min hajrihī ve hajri mā huve lehū ve eūzu bike min šerrihī ve šerri mā huve leh”

“Allahu moj, molim Te za dobro radi kojeg je ova odjeća proizvedena i radi čega je namijenjena, i utječem Ti se od njenog zla i od zla za koje je namijenjena.”[43]

44. U istom djelu bilježi se hadis Muaza bin Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Ko obuče novu odjeću i kaže:

“اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي كَسَانِي هٰذَا وَرَزَقَنِيهِ مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَلاَ قُوَّةٍ.”

‘El-hamdu lillāhillezī kesāni hazā ve rezekanīhi min gajri havlin minnī ve lā kuvveh’

‘Hvala Allahu, Koji me je odjenuo ovom odjećom i opskrbio me njome, a ja je svojom snagom i moći ne bih sam mogao pribaviti’, Allah, dž.š., oprostit će mu grijehe koje je prije toga počinio.”[44]

Dova koju uči onaj ko obuče novu odjeću, obuću i tome slično

Lijepo je pritom spomenuti Allahovo, dž.š., ime, kao što smo to pojasnili u prethodnom poglavlju.

45. U istom djelu bilježi se hadis Ebu Seida el-Hudrija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi oblačio novu

[43] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (14) preko Ibn Ijjasa el-Džurejrija, od Ebu Nadra, od Ebu Seida el-Hudrija, r.a.

[44] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (271). U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Ebu Merhum bin Abdur-Rahim bin Mejmun, koji je nepouzdan prenosilac.

odjeću, nazvao je njenim imenom: košuljom, turbanom, ogrtačem, shodno vrsti odjeće koju je oblačio, a zatim bi proučio:

"اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ كَسَوْتَنِيهِ، أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِهِ وَخَيْرِ مَا صُنِعَ لَهُ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهِ وَشَرِّ مَا صُنِعَ لَهُ."

"Allāhumme lekel-hamdu Ente kesevtenīhi, es'eluke hajrehū ve hajre mā sunia lehū ve eūzu bike min šerrihi ve šerri mā sunia leh"

"Allahu moj, Tebi hvala. Ti si mi ovu odjeću podario. Molim Te za njeno dobro i dobro radi kojeg je proizvedena, a utječem Ti se od njenog zla i zla radi kojeg je proizvedena." Ovaj je hadis vjerodostojan. Prenose ga Ebu Davud bin el-Eš'as es-Sidžistani, Ebu Isa Muhammed bin Isa ibn Sevre bin Tirmizi, Ebu Abdurahman bin Šuajb en-Nesai u svojim *Sunenima*. Tirmizi veli: "Ovaj hadis je hasen, dobar".[45]

46. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi hadis Omera, r.a., koji prenosi da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: "Ko odjene novu odjeću i kaže:

"اَلْحَمْدُ لِلهِ الَّذِي كَسَانِي مَا أُوَارِي بِهِ عَوْرَتِي وَأَتَجَمَّلُ بِهِ فِي حَيَاتِي."

'El-hamdu lillāhillezī kesāni mā uvārī bihī avretī ve etedžemmelu bihī fī hajātī'

'Hvala Allahu, Koji me je odjenuo odjećom kojom ću pokriti svoja stidna mjesta i ukrašavati svoje tijelo', a zatim uzme svoju staru odjeću i udijeli je kao sadaku, bit će u Allahovoj zaštiti i pod Njegovim nadzorom, brojat će se da je na Njegovom putu bez obzira bio živ ili mrtav.'"[46]

---

[45] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o odijevanju (4/41/4020), Tirmizi u poglavlju o odijevanju pod naslovom "Dova koja se uči prilikom oblačenja nove odjeće" (1767), Nesai u poglavlju od odijevanju pod naslovom "Dova koja se uči prilikom oblačenja nove odjeće (6/85/10141) preko Seida el-Džurejrija, od Ebu Nadra, od Ebu Seida, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Prenosioci ovog predanja pouzdani su.

[46] Nisam pronašao ovaj hadis u Tirmizijevoj zbirci kao što to navodi Nevevi, nego ga navodi u istoj temi kao i Tirmizi.

Dova koja se uči za onog ko odjene novu odjeću

47. Buhari u svom *Sahihu* bilježi hadis Ummu Halide, r.a., koja kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., donio je ženski ogrtač koji je imao crnu obrubu pa je upitao: 'Šta mislite, kome da poklonimo ovaj ogrtač?' Pošto su svi šutjeli, on reče: 'Dovedite mi Ummu Halid.' Kada sam došla kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., on me svojom rukom ogrnuo tim ogrtačem i rekao mi: 'Odijevaj se njime i koristi ga.'"[47] To je rekao dva puta.

48. Ibn Madža u svom *Sunenu* i Ibnus-Sunni u svojoj zbirci bilježe hadis Ibn Omera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednom prilikom vidio na Omeru, r.a., odjeću, pa ga je upitao: "Je li ti to nova odjeća ili je tek oprana?" Omer, r.a., odgovorio mu je: "Ovo je oprana odjeća". Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu:

"الْبِسْ جَدِيدًا وعِشْ حَمِيدًا وَمُتْ شَهِيدًا سَعِيدًا."

"Ilbis džedīden ve iš hamīden ve mut šehīden seīdā"

"Uvijek novo odijevao, ponosno živio, i kao šehid, sretno preselio."[48]

O načinu na koji se odijeva odjeća, obuća i sl.

Prilikom odijevanja odjeće, obuće, i sl. lijepo je dati prednost desnoj strani, tako što će se prvo odjenuti desni rukav, nogavica, a prilikom izuvanja treba dati prednost lijevoj strani. Isti je slučaj i sa stavljanjem surme na oči, prilikom korištenja

---

[47] Bilježi ga Buhari u poglavlju o odijevanju pod naslovom "Ogrtač s crnom obrubom". (10/291/5823)

[48] Bilježi ga Ibn Madža u poglavlju o odijevanju pod naslovom "Šta treba proučiti onaj ko odjene novu odjeću" (2/1178/3558) preko Husejna bin Mehdija, od Abdur-Razika, od Ma'mera, od Zuhrija, od Salima, od Ibn Omera, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Lanac prenosilaca ovog hadisa jeste dobar. Autor djela *Ez-Zevaid* veli: "Lanac prenosilaca ovog hadisa pouzdan je." Ibn Hibban spominje Husejna bin Mehdija el-Ejla u svom djelu, gdje ga svrstava među pouzdane. Od njega je hadise prenosio ibn Huzejma u svom *Sahihu*. Ostali su prenosioci ljudi od kojih Buhari i Muslim prenose hadise koje su zabilježili u svojim *Sahihima*.

misvaka, rezanja noktiju, skraćivanja brkova, odstranjivanja dlaka sa stidnih mjesta, brijanja glave, predavanja selama u namazu, ulaska u mesdžid, izlaska iz zahoda, prilikom uzimanja abdesta, kupanja, jela, pijenja, rukovanja, dizanja ruke prema Hadžerul-esvedu, kada nešto nekom pružamo ili uzimamo, i sl. Sve ove radnje lijepo je započeti desnom stranom, a stvari suprotne tome lijevom stranom.

49. Buhari i Ebul-Husejn Muslim u svojim *Sahihima* bilježe hadis Aiše, r.a., koja kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., uvijek je volio dati prednost desnoj strani u bilo kojem poslu koji radi, prilikom čišćenja i češljanja."[49]

50. Ebu Davud u svom *Sunenu* kao i dr. autori bilježe hadis s vjerodostojnim lancem prenosilaca koji prenosi Aiša, r.a., i kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., koristio je desnu ruku za stvari koje su čiste i za jelo, a lijevu je ruku koristio za čišćenje poslije fiziološke potrebe i za stvari koje su nečiste."[50]

51. Ebu Davud i Bejheki u svojim *Sunenima* bilježe hadis Hafse, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., koristio desnu ruku za jelo i piće, davao joj prednost u odijevanju, a za ostale potrebe koristio je lijevu ruku.[51]

---

[49] Bilježi ga Buhari u poglavlju o abdestu pod naslovom "Uzimanje abdesta i kupanje" (1/324/168, *Fethul-Bari*), i Muslim u poglavlju o čistoći pod naslovom "Poslanikovo, s.a.v.s., davanje prednosti desnoj strani. (4/3/161, En-Nevevi)

[50] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o čistoći pod naslovom "Pokuđenost dodirivanja spolnog organa desnom rukom" (1/8/33, 34) preko Ebu Ma'šera, od Ibrahima en-Nah'ija, od El-Esveda, od Aiše, r.a., od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovaj je lanac prenosilaca pouzdan.

[51] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o čistoći pod naslovom "Pokuđenost dodirivanja spolnog organa desnom rukom prilikom čišćenja poslije male nužde" (1/8/32), Bejheki (1/113), obojica od Ibn Ebu Zaida, od Ebu Ejjuba el-Afrikija, od Asima, od Musejjeba, bin Rafia i Ma'beda, od Harisa bin Vehba el-Huzaija, od Hafse, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Ebu Ejjub el-Afriki, koji je istinoljubiv, ali je griješio u prenošenju hadisa kao što se to spominje u djelu *Et-Takrib*. Asim, koji prenosi od Behdele također je istinoljubiv, ali je miješao hadise. Hadis ima potporu u drugim vjerodostojnim predanjima koja smo prethodno spominjali. (49, 50)

52. Prenosi se hadis Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا لَبِسْتُمْ وَإِذَا تَوَضَّأْتُمْ فَابْدَءُوا بِمَيَامِنِكُمْ."

"Kada odijevate odjeću ili uzimate abdest, počnite s desnom stranom."[52] Hadis je hasen, dobar. Bilježe ga: Ebu Davud, Tirmizi, Ebu Abdullah Muhammed bin Zejd, tj. Ibn Madža, Ebu Bekr Ahmed bin Husejn el-Bejheki. O ovoj temi preneseni su mnogobrojni hadisi, a Allah najbolje zna.

Dova koja se uči prilikom skidanja odjeće radi kupanja, spavanja i sl.

53. Ibnus-Sunni bilježi hadis Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kada vjernik želi zakloniti svoja stidna mjesta od pogleda džina prilikom skidanja odjeće, neka prouči:

"بِسْمِ اللهِ الَّذِي لاَإِلَـهَ إِلاَّ هُوَ."

'Bismillāhillezī lā ilāhe illā hū'

'U ime Allaha osim Koga drugog boga nema.'"[53]

Dova koja se uči prilikom izlaska iz kuće

54. Bilježi se hadis od Ummu Seleme, r.a., čije je pravo ime Hinda, a koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi izlazio iz kuće, govorio:

---

[52] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o odijevanju pod naslovom "Obuvanje obuće" (4/69/4141), Bejheki (1/86) obojica od Zuhejra, od E'meša, od Ebu Saliha, od Ebu Hurejre, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

[53] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (str. 101) preko Abdur-Rahima bin Zejda el-Ama, od njegovog oca, od Enesa, r.a. Ovo predanje se ne može prihvatiti jer se u lancu prenosilaca nalazi Abdur-Rahim bin Zejd el-Ama, za koga Buhari veli da su njegova predanja odbacili učenjaci hadisa. Jahja o njemu veli: "Lažljivac." Ebu Hatim kaže: "Njegova predanja treba odbaciti." Ebu Zur'a veli: "Slab." Ebu Davud kaže: "Nepouzdan."

"بِسْمِ اللهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللهِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَضِلَّ أَوْ أُضَلَّ، أَوْ أَزِلَّ أَوْ أُزَلَّ أَوْ أَظْلِمَ أَوْ أُظْلَمَ، أَوْ أَجْهَلَ أَوْ يُجْهَلَ عَلَيَّ."

"Bismillāhi, tevekkeltu alallāhi. Allāhumme innī eūzu bike en udille ev udalle, ev uzille ev uzelle ev azlime ev uzleme, ev edžhele ev judžhele alejje"

"S imenom Allaha, na Allaha se oslanjam. Allahu moj, Tebi se utječem od toga da zalutam ili druge u zabludu odvedem, ili skrenem na stranputicu ili druge na stranputicu odvedem, da nasilje učinim, ili da mi nasilje bude učinjeno, da prema nekome ružno postupim, ili da prema meni neko ružno postupi."[54] Ovaj je hadis vjerodostojan. Bilježe ga: Ebu Davud, Tirmizi, Nesai, Ibn Madža. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis vjerodostojan." U predanju koje bilježi Ebu Davud stoji: "...zalutam ili druge u zabludu odvedem, ili skrenem na stranputicu ili druge na stranputicu odvedem", i svi ostali autori prenose ga u licu jednine osim Tirmizija, koji ga prenosi u licu množine: "Utječem Ti se od toga da na stranputicu skrenemo, također, da zalutamo, da nasilje učinimo i da loše prema drugima postupimo." U predanju koje bilježi Ebu Davud stoji: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., nikada nije izašao iz kuće, a da nije pogledao prema nebu i rekao: 'Allahu moj, utječem Ti se...'" U drugom predanju stoji: "Kada bi izlazio iz kuće...", a Allah najbolje zna.

55. U *Sunenima* Tirmizija, Ebu Davuda i Nesaija bilježi se hadis Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko kada izađe iz kuće, kaže:

"بِسْمِ اللهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللهِ، لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ."

[54] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o odgoju pod naslovom "Dova koja se uči kada se vidi mlađak" (4/327/5094), Tirmizi u poglavlju o dovama u jednom od pod naslova (5/490/3427), Ibn Madža u poglavlju o dovama pod naslovom "Dova koja se uči prilikom izlaska iz kuće" (2/1278/3884), Nesai (8/285), svi od Mensura, od Ša'bija, od Ummu Seleme a ona od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovaj lana c prenosilaca jeste pouzdan.

'Bismillāhi, tevekkeltu alallāhi, lā havle ve lā kuvvete illā billāh'

'S imenom Allaha, na Allaha se oslanjam, nema moći ni snage osim Allahove snage i moći', pa mu bude rečeno: 'Zaštićen si i sačuvan i na Pravi put si upućen', i šejtan mu ne može prići." Tirmizi veli: "Ovaj hadis je hasen, dobar." Ebu Davud u svom predanju bilježi još riječi: "Pa šejtan kaže drugom šejtanu: 'Kako da priđeš čovjeku koji je upućen, zaštićen i sačuvan?'"[55]

56. Ibn Madža u svom *Sunenu*, Ibnus-Sunni u svojoj zbirci bilježe hadis Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi izlazio iz kuće, govorio:

"بِسْمِ اللهِ التُّكْلَانُ عَلَى اللهِ، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ."

"Bismillāh, et-tuklānu alallāh, lā havle ve lā kuvvete illā billāh"

"S imenom Allaha, samo se na Allaha oslanjam, nema snage ni moći osim Allahove moći i snage."[56]

Dova koja se uči prilikom ulaska u kuću

Lijepo je tom prilikom reći: "S imenom Allaha" ("Bismillah"), mnogo spominjati Allaha, dž.š., nazvati selam bez obzira da li u kući ima neko od ljudi ili ne, na osnovu riječi Allaha, dž.š.:

---

[55] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o odgoju pod naslovom "Dova koja se uči kada se ugleda mlađak" (5095), Tirmizi u poglavlju o dovama u jednom od podnaslova (3426), obojica od Ibn Džurejdža, od Ishaka bin Abdullaha bin Ebu Talhe, od Enesa, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Ibn Džurejdž, čije je ime Abdul-Melik bin Abdul-Aziz, koji je podmetao hadise.

[56] Bilježi ga Ibn Madža u poglavlju o dovama pod naslovom "Dova koja se uči prilikom izlaska iz kuće" (3885), Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (str. 69) obojica preko Hatima bin Ismaila, od Abdullaha bin Husejna, od Ataa bin Jesara, od Suhejla bin Ebu Saliha, od njegovog oca, a on od Ebu Hurejre, r.a. Autor djela *Ez-Zevaid* veli: "U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Abdullah bin Husejn, koga Ebu Zur'a, Buhari i Ibn Hibban ocjenjuju nepouzdanim."

﴿فَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِنْ عِنْدِ اللهِ مُبَارَكَةً طَيِّبَةً﴾

"A kad ulazite u kuće, vi sebi selam nazovite, pozdravom od Allaha propisanim, blagoslovljenim i uljudnim." (En-Nur, 61)

57. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi hadis Enesa, r.a., koji prenosi da mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"يَا بُنَيَّ، إِذَا دَخَلْتَ عَلَى أَهْلِكَ فَسَلِّمْ تَكُنْ بَرَكَةً عَلَيْكَ وَعَلَى أَهْلِ بَيْتِكَ."

"Sinčiću, kada ulaziš kod svojih ukućana, nazovi im selam, pa će to tebi i tvojoj porodici donijeti bereket."[57] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

58. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi hadis Ebu Malika el-Eš'arija, r.a., čije je ime Haris, a neki kažu Ubejd, Ka'b, ili Amr, koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kada čovjek uđe u svoju kuću, neka kaže:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَ الْمَوْلَجِ وَخَيْرَ الْمَخْرَجِ، بِاسْمِ اللهِ وَلَجْنَا، وَبِسْمِ اللهِ خَرَجْنَا، وَعَلَى اللهِ رَبِّنَا تَوَكَّلْنَا."

'Allāhumme innī es'eluke hajrel-mevledž ve hajrel-mahredž. Bismillāhi veledžnā ve bismillāhi haredžnā ve alallāhi Rabbinā tevekkelnā'

'Allahu moj, ja Te molim za hairli-ulazak i hairli-izlazak. S Allahovim imenom ulazimo, s Allahovim imenom izlazimo i na Allaha, našeg Gospodara, oslanjamo se', a zatim neka nazove selam svojim ukućanima."[58] Ovaj hadis Ebu Davud ne ocjenjuje slabim.

[57] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o traženju dozvole za ulazak u tuđu kuću pod naslovom "Predanja koja govore o nazivanju selama kada ulazi kod svojih ukućana" (5/59/2698). Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." Međutim, ovaj je hadis nevjerodostojan zbog nepouzdanosti Alija bin Zejda bin Džud'ana.

[58] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o odgoju pod naslovom "Dova koja se uči prilikom viđenja mlađaka" (5096) preko Ismaila bin Ajjaša, od Damdama, od Šurejha, od Ebu Malika el-Eš'arija. Ovaj je lanac prenosilaca pouzdan. Pogledaj djelo *Es-Silsiletus-sahiha* pod brojem 225.

59. Ebu Umama el-Bahili, čije je ime Suda bin Adžlan prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"ثَلَاثَةٌ كُلُّهُمْ ضَامِنٌ عَلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ: رَجُلٌ خَرَجَ غَازِيًا فِي سَبِيلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ
فَهُوَ ضَامِنٌ عَلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ حَتَّى يَتَوَفَّاهُ فَيُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ أَوْ يَرُدَّهُ بِمَا نَالَ مِنْ أَجْرٍ
وَغَنِيمَةٍ وَرَجُلٌ رَاحَ إِلَى الْمَسْجِدِ فَهُوَ ضَامِنٌ عَلَى اللهِ تَعَالَى حَتَّى يَتَوَفَّاهُ فَيُدْخِلَهُ
الْجَنَّةَ أَوْ يَرُدَّهُ بِمَا نَالَ مِنْ أَجْرٍ وَغَنِيمَةٍ، وَرَجُلٌ دَخَلَ بَيْتَهُ بِسَلَامٍ فَهُوَ ضَامِنٌ عَلَى اللهِ
سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى."

"Trojica ljudi imaju garanciju od Allaha, dž.š.: čovjek koji je izašao u borbu na Allahovom putu. On ima garanciju od Allaha, dž.š., da će ukoliko umre, ući u Džennet ili ukoliko se vrati živ, da će postići nagradu i plijen; čovjek koji je otišao u mesdžid radi ibadeta. On ima garanciju od Allaha, dž.š., da će ukoliko tom prilikom umre, ući u Džennet ili će ako se vrati živ kući, zaraditi sevape i nagradu; čovjek koji je ušao u svoju kuću nazivajući selam, on ima garanciju kod Allaha, dž.š."[59] Ovaj hadis bilježi Ebu Davud s dobrim lancem prenosilaca, a bilježe ga i drugi. Kako li je samo vrijedna ovo nagrada. Molim Allaha, dž.š., da nam je podari.

60. Džabir bin Abdullah, r.a., prenosi da je čuo Allahovog Poslanik, s.a.v.s., kako veli:

"إِذَا دَخَلَ الرَّجُلُ بَيْتَهُ فَذَكَرَ اللهَ تَعَالَى عِنْدَ دُخُولِهِ وَعِنْدَ طَعَامِهِ قَالَ الشَّيْطَانُ:
لَا مَبِيتَ لَكُمْ وَلَا عَشَاءَ، وَإِذَا دَخَلَ فَلَمْ يَذْكُرِ اللهَ تَعَالَى عِنْدَ دُخُولِهِ، قَالَ الشَّيْطَانُ:
أَدْرَكْتُمُ الْمَبِيتَ، وَإِذَا لَمْ يَذْكُرِ اللهَ تَعَالَى عِنْدَ طَعَامِهِ قَالَ: أَدْرَكْتُمُ الْمَبِيتَ
وَالْعَشَاءَ."

"Kada čovjek uđe u svoju kuću i pritom spomene Allahovo ime kao i prilikom jela, šejtan rekne svojim drugo-

---

[59] Bilježi ga Ebu Davud (3/7/2494) preko Ismaila bin Abdullaha bin Semaa, od Evzaija, od Sulejmana bin Hubejba, od Ebu Umame.

vima: 'Kod ovoga nećete imati ni konaka ni večere.' A kada čovjek uđe u svoju kuću i pritom ne spomene Allahovo ime, šejtan kaže: 'Imat ćete i konak i večeru.'"[60] Hadis bilježi Muslim u svom *Sahihu*.

61. Ibnus-Sunni u svojoj zbirci bilježi hadis Abdullaha bin Amra bin el-Asa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi se danju vratio kući, prilikom ulaska govorio:

"اَلْحَمْدُ لله الَّذِي كَفَانِي وَآوَانِي، وَالْحَمْدُ لله الَّذِي أَطْعَمَنِي وَسَقَانِي، وَالْحَمْدُ لله الَّذِي مَنَّ عَلَيَّ، أَسْأَلُكَ أَنْ تُجِزْنِي مِنَ النَّارِ."

"El-hamdu lillāhillezī kefānī ve āvanī, vel-hamdu lillāhillezī at'amenī ve sekāni, vel-hamdu lillāhillezī menne alejje, es'eluke en tudžirnī minen-nār"

"Hvala Allahu, Koji me je zaštitio i utočište mi pružio. Hvala Allahu, Koji me je nahranio i napojio. Hvala Allahu, Koji mi je blagodati podario. Molim Te da me zaštitiš od vatre." Lanac prenosilaca ovog hadisa je slab.[61]

62. Malik u svom *Muvettau* prenosi kako je čuo da je pohvalno prilikom ulaska u kuću u kojoj niko ne stanuje reći:

"اَلسَّلاَمُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ الله الصَّالِحِينَ."

"Es-selāmu alejnā ve alā ibādillāhis-sālihīn"

"Neka je selam na nas i na sve dobre Allahove, dž.š., robove."[62]

---

[60] Bilježi ga Muslim u poglavlju o jelu i piću pod naslovom "Adabi jela i pića". (5/13/190, En-Nevevi)

[61] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (str. 82) preko Muhammeda bin Ebu Lejle od jednog stanovnika Meke, od Ebu Selme bin Abdurahmana bin Avfa, od njegovog oca, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Hejsemi u djelu *El-Medžma* (5/29) veli: "Bilježi ga Bezzar preko Muhammeda bin Ebu Lejle od jednog stanovnika Meke. Ibn Ebu Lejla imao je loše pamćenje, nije imenovao učenjaka od ko ga je prenio hadis, a Ebu Selema nije prenosio hadise od svoga oca.

[62] Bilježi ga Malik u *Muvettau*. (2/733/8)

Dova koju uči onaj ko se noću probudi i želi izaći van kuće

Lijepo je da onaj ko se noću probudi i izađe iz kuće pogleda prema nebu i prouči posljednje ajete sure Alu Imran, *"Zaista u stvaranju nebesa i Zemlje..."* (Alu Imran, 190), sve do kraja sure.

63. U Buharijevom i Muslimovom *Sahihu* bilježi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., postupao na ovakav način osim gledanja u nebo, a to se bilježi samo u Buharijevom a ne i u Muslimovom *Sahihu*.[63]

64. U Buharijevom i Muslimovom *Sahihu* bilježi se hadis Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi ustajao noću da klanja noćni namaz, govorio:

"اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ، أَنْتَ قَيِّمُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ وَلَكَ الْحَمْدُ، لَكَ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ، وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ النُّورُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ، وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ الْحَقُّ وَوَعْدُكَ الْحَقُّ، وَلِقَاؤُكَ حَقٌّ، وَقَوْلُكَ حَقٌّ، وَالْجَنَّةُ حَقٌّ، وَالنَّارُ حَقٌّ، وَمُحَمَّدٌ حَقٌّ، وَالسَّاعَةُ حَقٌّ، اللَّهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ وَبِكَ آمَنْتُ، وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، وَإِلَيْكَ أَنَبْتُ وَبِكَ خَاصَمْتُ، وَإِلَيْكَ حَاكَمْتُ، فَاغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ، أَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ."

"Allāhumme lekel-hamdu, ente kajjemus-semāvāti vel-erdi ve men fīhinne ve lekel-hamdu. Leke mulkus-semāvāti vel-erdi ve men fīhinne, ve lekel-hamdu. Ente nūrus-semāvati vel-erdi ve men fīhinne, ve lekel-hamdu Entel-hakku ve va'dukel-hakku, ve likāukel-hakku ve kavlukel-hakku, vel-džennetu hakkun, ven-nāru hakkun, ve Muhammedun hakkun, ves-sā'atu hakkun. Allahumme leke eslemtu ve bike āmentu, ve

---

[63] Pogledaj sljedeću fusnotu.

alejke tevekkeltu, ve ilejke enebtu ve bike hāsamtu, ve ilejke hākemtu fagfir lī mā kaddemtu ve mā ehhartu ve mā esrertu ve mā ealentu, Entel-mukaddimu ve entel-mu'ehhiru lā ilāhe illā Ente"

"Allahu moj, Tebi hvala, Ti upravljaš nebesima i Zemljom i onim što je između njih. Tebi pripada svaka hvala. Ti vladaš nebesima i Zemljom i onim što je između njih. Neka Ti je beskrajna hvala. Ti si svjetlo nebesa i Zemlje i onoga što je između njih. Hvaljen neka si. Ti si istina i Tvoje je obećanje istina. Susret s Tobom istina je i Tvoje riječi su istina. Džennet i Džehennem uistinu postoje. Muhammed je uistinu Tvoj poslanik. Sudnji dan će neizbježno nastupiti. Allahu moj, Tebi se predajem i u Tebe vjerujem. Na Tebe se oslanjam i Tebi se obraćam, radi Tebe se sporim, na osnovu Tvojih zakona sudim. Oprosti mi grijehe koje sam do sada počinio, a i one koje ću poslije učiniti, one što sam tajno počinio, a i one koje sam počinio javno. Ti si Prvi i Posljednji, nema boga osim Tebe." U nekim se predanjima još dodaje:

"وَلاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ."

"Ve lā havle ve lā kuvvete illā billāh"

"Nema snage ni moći osim Tvoje moći i snage."[64]

Dova koja se uči prilikom ulaska u zahod

65. U *Sahihima* Buharija i Muslima bilježi se hadis Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prilikom ulaska u zahod govorio:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبْثِ وَالخَبَائِثِ."

---

[64] Bilježi ga Buhari u poglavlju o dobrovoljnim namazima pod naslovom "Noćni namaz" (3/5/1120, *Fethul-Bari*) i u poglavlju o dovama pod naslovom "Dova koja se uči kada se prene iz sna" (11/120/6317, *Fethul-Bari*), i Muslim u poglavlju o namazu putnika pod naslovom "Poslanikov, s.a.v.s., namaz i dove koje je učio noću. (2/6/54, En-Nevevi)

"Allāhumme innī eūzu bike minel-hubsi vel-habāisi"

"Allahu moj, Tebi se utječem od šejtana i šejtanica."[65]

66. U nekim drugim zbirkama bilježi se da je Poslanik, s.a.v.s., učio sljedeću dovu:

"بِسْمِ اللهِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخَبَائِثِ."

"Bismillāh. Allāhumme innī eūzu bike minel-hubsi vel-habāisi"

"S imenom Allaha, Allahu moj Tebi se utječem od šejtana i šejtanica."[66]

67. Alija, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Riječi koje sprječavaju džine da vide stidna mjesta potomaka Ademovih kada oni uđu u zahod da obave fiziološku potrebu jesu: ('Bismillāh') 'S imenom Allaha.'" Bilježi ga Tirmizi i kaže: "Njegov lanac prenosilaca nije jak." U jednom od uvodnih poglavlja spomenuli smo kako se može postupati prema hadisu koji je slab, ali koji govori o vrijednosti nekih djela. Naši učenjaci, Allah im se smilovao, kažu: "Lijepo je da se ovaj zikr prouči bez obzira da li se fiziološka potreba obavlja u nekoj građevini ili u prirodi. Pohvalno je da se prvo prouči:

---

[65] Bilježi ga Buhari u poglavlju o abdestu pod naslovom "Dova koja se uči prilikom ulaska u zahod" (11/134/3622, *Fethul-Bari*), i Muslim u poglavlju o čistoći pod naslovom "Dova koja se uči prilikom ulaska u zahod". (2/4/70, En-Nevevi)

[66] Bilježi ga Taberani u poglavlju o dovama (356) preko Adija bin Ebu Amare, od Katade, od Enesa bin Malika, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Adij bin Ebu Amara je iz Basre. Ukajli u njemu veli: "U njegovim predanjima postoje neke kolebljivost. Nakon što je spomenuo ovo predanje s ovim lancem prenosilaca, on dalje veli: "Isto predanje prenosi i Ismail, koji je što se tiče pouzdanosti na slabijem stepenu vjerodostojnosti. Pogledaj djelo: *Ed-Duafaul-kebir* (3/371). Taberani veli: "Niko ko prenosi ovaj hadis od Katade ne prenosi ga s dodatkom: 'S imenom Allaha' osim Adija bin Ebu Amare. Međutim, u takvom se obliku prenosi u Taberanijevoj zbirci u predanju koje prenosi od Enesa u poglavlju o dovama (357, 358) preko Ebu Ma'šera, od Hafsa bin Omera bin Ebu Talhe i od Abdullaha bin Ebu Talhe. Pravo ime Ebu Ma'šera jeste Nedžih bin Abdurahman es-Sindi, i on je nepouzdan prenosilac.

'S imenom Allaha', a zatim dova: 'Allahu moj, Tebi se utječem od šejtana i šejtanica.'"[67]

68. Ibn Omer, r.a., kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi ulazio u zahod, govorio bi:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الرِّجْسِ النَّجِسِ الْخَبِيثِ الْمُخْبِثِ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ".

"Allāhumme innī eūzu bike miner-ridžsin-nedžisil-habīsil-muhbisi: eš-šejtānir-radžīm"

'Allahu moj, Tebi se utječem od pogani i nečistoće, pokvarenjaka koji zlo sije: šejtana prokletog.'"[68] Bilježe ga Ibnus-Sunni i Taberani u poglavlju o dovama.

O pokuđenosti zikra i govora prilikom vršenja fiziološke potrebe

Pokuđeno je spominjati Allaha, dž.š., i govoriti prilikom obavljanja fiziološke potrebe, bez obzira da li se obavlja unutar neke građevine ili u prirodi. U tom slučaju pokuđeni su svi oblici zikra i govora, osim u slučaju stvarne potrebe. Jedan od naših učenjaka kaže: "Ako tom prilikom kihne, ne treba reći 'Hvala Allahu' ('El-hamdu lillah') niti će onome ko je kihnuo nazdraviti. Neće uzvratiti na selam, neće ponavljati riječi ezana kada začuje glas mujezina. Onaj ko u toj situaciji naziva selam ne zaslužuje da mu se uzvrati. Sve su ove navedene radnje pokuđene, ali nisu na stepenu harama (stroge zabrane)." Ako tom prilikom kihne i zahvali se Allahu, dž.š., srcem ne pomje-

[67] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o namazu pod naslovom "Predanja koja govore o tome kako se prilikom ulaska u zahod uči "bismila" (2/503/606), Ibn Madža u poglavlju o čistoći pod naslovom "Zikr koji se uči prilikom ulaska u zahod" (1/109/297), obojica od Muhammeda bin Humejda er-Razija, od Hakema bin Beširа bin Selmana, od Hallada es-Saffara, od Hakema el-Basrija, od Ebu Ishaka, od Ebu Džuhajfe, od Alije, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. U lancu prenosilaca nalazi se Ebu Ishak koji je Es-Sebiijj i ne prenosi ovaj hadis direktno. Muhammed bin Humejd er-Razi nepouzdan je prenosilac.

[68] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (str. 19), Taberani u poglavlju o dovama (367), obojica od Hibbana bin Alije el-Anezija, od Ismaila bin Rafija, od Zuvejda bin Nafia, od Ibn Omera, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

rajući pri tom jezik, nema u tome nikakve smetnje. Isti je slučaj i prilikom spolnog općenja.

69. Ibn Omer, r.a., kaže: "Neki je čovjek prošao pored Allahovog Poslanika, s.a.v.s., dok je on obavljao malu fiziološku potrebu pa mu je nazvao selam, ali mu Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije uzvratio na selam." Hadis bilježi Muslim u svom *Sahihu*.[69]

70. Muhadžir bin Kunfuz, r.a., kaže: "Jednom prilikom došao sam kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i zatekao ga kako obavlja malu fiziološku potrebu, nazvao sam mu selam, ali mi on nije uzvratio sve dok nije uzeo abdest i nakon toga mi objasnio zašto je tako postupio, rekavši:

"إِنِّي كَرِهْتُ أَنْ أَذْكُرَ اللهَ تَعَالَى إِلاَّ عَلَى طُهْرٍ."

'Nisam želio spominjati Allaha, dž.š., osim pod abdestom.'"[70] Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, Nesai, Ibn Madža s vjerodostojnim lancem prenosilaca.

Zabrana nazivanja selama onome ko obavlja fiziološku potrebu

Pokuđeno je nazvati selam onome ko obavlja fiziološku potrebu, a onaj ko to ipak učini ne zaslužuje da mu se odgovori na selam, a to na osnovu hadisa koje prenose Ibn Omer, r.a., i Muhadžir, r.a., a koje smo prethodno spomenuli.

Dova koja se uči prilikom izlaska iz zahoda

Treba reći: "Gufraneke" ("Tvoj oprost tražim") i:

---

[69] Bilježi ga Muslim u poglavlju o menstruaciji pod naslovom "Uzimanje tejemmuma". (2/4/65, En-Nevevi)

[70] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o čistoći pod naslovom "Da li treba odgovoriti na selam prilikom obavljanja male nužde? (1/4/17), Nesai u poglavlju o čistoći pod naslovom "Nazivanje selama onome ko obavlja malu nuždu" (1/71/37), Ibn Madža u poglavlju o čistoći pod naslovom "Kako će postupiti onaj kome se nazove selam u vrijeme dok obavlja malu nuždu (1/126/350). Svi oni ovaj hadis prenose od Seida, od Katade, od Hasena, od Husajna bin Munzira, od Muhadžira bin Kunfuza a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

"اَلْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنِّي الْأَذَى وَعَافَانِي."

"El-hamdu lillāhillezī ezhebe annil-ezā ve āfānī"

"Hvala Allahu, Koji mi je omogućio da odstranim od sebe neugodnosti i Koji mi je zdravlje podario."

71. U vjerodostojno prenesenom hadisu koji bilježe Ebu Davud i Tirmizi u svojim *Sunenima* stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., tom prilikom govorio: "Gufraneke." Bilježi ga i Nesai, a Ibn Madža prenosi ostatak.[71]

72. Ibn Omer, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi izlazio iz zahoda, govorio:

"اَلْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذَاقَنِي لَذَّتَهُ وَأَبْقَى فِيَّ قُوَّتَهُ، وَدَفَعَ عَنِّي أَذَاهُ."

"El-hamdu lillāhillezī ezākanī lezzetehū ve ebkā fijje kuvvetehū ve defea annī ezāhu"

"Hvala Allahu, Koji mi je podario blagodati ovog svijeta, učinio me snažnim i otklonio od mene neugodnosti."[72] Bilježe ga Ibnus-Sunni i Taberani.

Zikr koji se uči kada želimo polijevati vodu za uzimanje abdesta

Lijepo je proučiti "bismillu", kao što smo to ranije spominjali.

[71] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o čistoći pod naslovom "Zikr koji se uči prilikom izlaska iz zahoda (1/8/30), Tirmizi u poglavlju o čistoći pod naslovom "Zikr koji se uči prilikom izlaska iz zahoda" (1/12/7), Ibn Madža u poglavlju o čistoći pod naslovom "Zikr koji se uči prilikom izlaska iz zahoda" (1/110/300). Svo oni ga prenose od Israila, od Jusufa bin Ebu Berde, od njegovog oca, od Aiše, r.a., a ona od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." Bilježi ga i Hakim u svom *Sahihu* i kaže: "Jusuf je jedan od pouzdanih prenosilaca iz porodice Ebu Musaa, i nisam čuo da je iko sumnjao u njegovu pouzdanost. On prenosi od svoga oca koji je lično čuo Aišu, r.a. S ovim Hakimovim riječima slaže se i Zehebi. Šejh Šakir u recenziji Tirmizijevog *Sunena* veli: "I Ebu Hatim ovaj hadis ocjenjuje vjerodostojnim." Nevevi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih. Jedino je neobično što ga prenosi sam Israil, koji je potpuno povjerljiv i pouzdan.

[72] Pogledaj fusnotu pod brojem 68.

Zikr koji se uči prilikom uzimanja abdesta

Lijepo je proučiti *"S imenom Allaha, Milostivog, Samilosnog"* (**"Bismillāhir-Rahmānir-Rahīm"**), a ako se kaže samo: *"S imenom Allaha"* (**"Bismillāh"**), dovoljno je. Naši učenjaci kažu: "Ako ne prouči 'bismillu' na početku, onda će je proučiti tokom uzimanja abdesta. A ako je ne prouči do kraja uzimanja abdesta i prouči je kada završi, onda to nije uradio u pravo vrijeme, ali će njegov abdest biti ispravan bez obzira da li je izostavio učenje 'bismille' svjesno ili iz zaborava. Ovo je naše mišljenje i mišljenje većine učenjaka."

O učenju "bismille" prilikom uzimanja abdesta preneseni su nevjerodostojni hadisi. Prenosi se da je Ahmed bin Hanbel, Allah mu se smilovao, rekao: "Nije mi poznato da je o učenju 'bismille' prilikom uzimanja abdesta prenesen ijedan vjerodostojan hadis."

73. Jedan od tih hadisa jeste predanje koje prenosi Ebu Hurejra, r.a., u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لاَ وُضُوءَ لِمَنْ لَمْ يَذْكُرِ اسْمَ اللهِ عَلَيْهِ."

"Abdest nije ispravan onome ko pri njegovom uzimanju ne spomene Allahovo, dž.š., ime."[73]

Bilježe ga Ebu Davud i dr. U Bejhekijevom *Sunenu* bilježi se predanje od Seida bin Zejda, Ebu Seida, Aiše, Enesa bin g, Koji nema druga i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i poslanik.'" U ovome što je rekao nema nikakve smetnje osim što to nije pritvrđeno ni u jednom vjerodostojno prenesenom hadisu i ne znam da je iko drugi osim njega rekao nešto slično, a Allah najbolje zna.

[73] Bilježi ga Ahmed u svom *Musnedu* (2/418), Ebu Davud (1/25/101), Ibn Madža (1/140/399) preko Jakuba bin Seleme, od njegovog oca, od Ebu Hurejre, r.a., međutim ovaj je lanac prenosilaca prekinut.

Nakon što se završi s uzimanjem abdesta treba reći: "Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha, Jedinog, Koji nema druga i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i poslanik. Allahu moj učini me od onih koji Ti se često kaju i od onih koji se često čiste. Slavljen neka si, Allahu moj, i Tebi hvala. Svjedočim da nema drugog boga osim Tebe, od Tebe oprosta tražim i Tebi se kajem."

74. Omer bin el-Hattab, r.a, prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko se abdesti i kaže:

"أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ."

'Ešhedu en lā ilāhe illallāhu, vahdehu lā šerīke lehū, ve ešhedu enne Muhammeden abduhū ve resūluh'

'Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha, Jedinog, Koji nema druga i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i poslanik', bit će mu otvorena osmera dženetska vrata da uđe na koja god od njih želi.'"[74] Bilježi ga Muslim u svom *Sahihu*.

75. Bilježi ga i Tirmizi s dodatkom:

"اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ وَاجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ."

"Allāhumedžalnī minet-tevvābīne vedžalnī minel-mutetahhirīn"

"Allahu moj, učini me od onih koji Ti se često kaju i učini me od onih koji se često čiste." Prenosi se još i ovim riječima:

"سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ."

"Subhānekellāhumme ve bi hamdike"

[74] Bilježi ga Muslim u poglavlju o čistoći pod naslovom "Riječi koje je lijepo izgovoriti nakon uzimanja abdesta". (1/3/118, En-Nevevi)

"Slavljen neka si, Allahu moj, i Tebi hvala." Bilježi ga i Nesai u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* s nepouzdanim lancem prenosilaca.[75]

76. Darekutni u svom *Sunenu* bilježi hadis Ibn Omera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko se abdesti i prije nego što progovori s nekim drugim, kaže:

"أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ."

'Ešhedu en lā ilāhe illallāhu, ve ešhedu enne Muhammeden abduhū ve resūluh'

'Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i poslanik', bit će mu oprošteni grijesi koje je počinio između dva abdesta.'"[76] Lanac prenosilaca ovog hadisa jeste slab.

77. U *Musnedu* imama Ahmeda bin Hanbela, *Sunenu* Ibn Madže, i djelu Ibnus-Sunnija bilježi se hadis Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko uzme abdest i lijepo ga upotpuni, a zatim tri puta izgovori:

"أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ."

'Ešhedu en lā ilāhe illallāhu, vahdehu lā šerīke lehū, ve ešhedu enne Muhammeden abduhū ve resūluh'

---

[75] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o čistoći pod naslovom "Šta treba proučiti nakon uzimanja abdesta (1/78/55) od Džafera bin Muhammeda bin Imrana es-Sa'lebija el-Kufija, od Zejda bin Habbaba, od Muavije bin Saliha, od Rebija bin Jezida ed-Dimiškija, od Ebu Idrisa el-Havlanija i Ebu Usmana, od Omera, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj lanac prenosilaca u sebi sadrži neke nejasnoće i ne prenosi se vjerodostojno od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Šejh Šakir suprotstavlja se Tirmizijevim riječima i u svom komentaru na ovaj hadis pojašnjava da se te nejasnoće javljaju kod Ebu Isaa ili kod njegovog šejha koji mu je prenio ovaj hadis. Istina je na njegovoj strani, jer pored predanja koje prenosi Tirmizi postoje i druga vjerodostojno prenesena predanja u kojima se spominje ovaj hadis. To opširnije pojašnjava šejh Šakir na ranije spomenutom mjestu, pa ko želi da se okoristi neka pročita njegove riječi.

[76] Bilježi ga Darekutni (1/93) od Ibn Omera, r.a.

'Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha, Jedinog, Koji nema druga, i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i Njegov poslanik', bit će mu otvorena osmera dženetska vrata da uđe na koja god od njih želi." Lanac prenosilaca ovog hadisa jeste nepouzdan."[77]

Prenosi se da se šehadet treba izgovoriti tri puta, i to se bilježi u Ibnus-Sunnijevom djelu u predanju od Osmana bin Affana, r.a., čiji je lanac prenosilaca nepouzdan. Šejh Nasr el-Makdisi veli: "Uz ove zikrove lijepo je još reći:

"اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ."

'Allāhumme salli alā Muhammedin ve alā āli Muhammed'

'Allahu moj, blagoslovi Muhammeda i porodicu Muhammedovu.'"

Naši učenjaci kažu: "Ove zikrove treba proučiti okrenut u pravcu kible i to nakon uzimanja abdesta."

Što se tiče dova koje se uče prilikom uzimanja abdesta na ruke, noge, usta i sl. o tome se ne prenosi nijedan hadis od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Šerijatski pravnici kažu: "Međutim, tom je prilikom lijepo učiti dove koje su učili naši ispravni prethodnici, koje se do nas prenose u kraćem ili duljem obliku. Ono što je od njih preneseno jeste to da su oni nakon proučene 'bismille' učili:

"اَلْحَمْدُ لِلهِ الَّذِي جَعَلَ الْمَاءَ طَهُورًا."

'El-hamdu lillāhillezī džealel-māe tahūrā'

'Hvala Allahu, Koji je vodu učinio čistećom.'

---

[77] Bilježi ga Ahmed u svom *Musnedu* (3/265), Ibn Madža u poglavlju o čistoći pod naslovom "Zikr koji se uči poslije uzimanja abdesta" (1/159/469), i Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (str. 21), sva trojica od Enesa bin Malika, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Lanac prenosilaca ovog hadis a jeste slab zbog Zejda el-Ama, koji je nepouzdan. Ovo je mišljenje Busajrija koje on iznosi u svom djelu *Ez-Zevaid*.

Prilikom ispiranja usta učili su:

"اللَّهُمَّ اسْقِنِي مِنْ حَوْضِ نَبِيِّكَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَأْسًا لاَ أَظْمَأُ بَعْدَهُ أَبَدًا."

'Allāhummeskinī min havdi Nebijjike sallallāhu alejhi ve selleme ke'sen lā azmeu ba'dehū ebedā'

'Allahu moj, napoji me iz vrela Tvoga Poslanika, iz pehara, pićem poslije kojeg nikada više neću ožednjeti.'

Prilikom ispiranja nosa učili su:

"اللَّهُمَّ لاَ تَحْرِمْنِي رَائِحَةَ نَعِيمِكَ وَجَنَّاتِكَ."

'Allāhumme lā taḥrimnī rāihate neīmike ve džennātike'

'Allahu moj, ne uskrati mi to da osjetim miris Tvojih blagodati i Tvojih dženneta.'

Prilikom pranja lica učili su:

"اللَّهُمَّ بَيِّضْ وَجْهِي يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ."

'Allāhumme bejjid vedžhī jevme tebjeddu vudžūhun ve tesveddu vudžūh'

'Allahu moj, učini moje lice bijelim na dan kada će lica vjernika pobijeljeti, a lica nevjernika pocrnjeti.'

Prilikom pranja ruku učili su:

"اللَّهُمَّ أَعْطِنِي كِتَابِي بِيَمِينِي، اللَّهُمَّ لاَ تُعْطِنِي كِتَابِي بِشِمَالِي."

'Allāhumme eatinī kitābī bi jemīnī. Allāhumme lā tu'tinī kitābi bi šimāli'

'Allahu moj, daj mi moju knjigu na Sudnjem danu u desnu ruku, a nemoj mi je dati u moju lijevu ruku.'

Prilikom potiranja glave učili su:

"اللَّهُمَّ حَرِّمْ شَعْرِي وَبَشَرِي عَلَى النَّارِ وَأَظِلَّنِي تَحْتَ عَرْشِكَ يَوْمَ لاَ ظِلَّ إِلاَّ ظِلُّكَ."

'Allāhumme harrim ša'rī ve bešrī alen-nāri ve ezallenī tahte aršike jevme lā zille illā zilluke'

'Allahu moj, ne dozvoli vatri da prži moju kosu i kožu i smjesti me u hlad Svoga Arša na dan kada neće biti drugog hlada osim Tvoga hlada.'

Prilikom pranja ušiju učili su sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ."

'Allāhumedžalnī minellezīne jestemiūnel-kavle fe jettebiūne ahseneh'

'Allahu moj, učini me od onih koji slušaju Tvoj govori i slijede ono najljepše u njemu.'

Prilikom pranja nogu učili su:

"اللَّهُمَّ ثَبِّتْ قَدَمَيَّ عَلَى الصِّرَاطِ."

'Allāhumme sebbit kademejje ales-sirāt'

'Allahu moj, učvrsti moje noge kada budem prelazio preko Sirat-ćuprije.'" A Allah najbolje zna.

78. Nesai i Ibnus-Sunni u svojim zbirkama bilježe predanje s vjerodostojnim lancem prenosilaca koje prenosi Ebu Musa el-Eš'ari, pa kaže: "Donio sam posudu s vodom Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i čuo sam ga kako prilikom uzimanja abdesta govori:

"اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي، وَوَسِّعْ لِي فِي دَارِي، وَبَارِكْ لِي فِي رِزْقِي."

'Allāhummagfirlī zenbī ve vessi' lī fī darī ve bārik lī fī rizkī'

'Allahu moj, oprosti mi grijehe, učini moju kuću prostranom i daj mi bereket u onome čime si me opskrbio.' Ja mu rekoh: 'Al-

lahov Poslaniče, čuo sam te kako učiš ovu dovu.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: 'A da li je ostalo išta a da ta dova nije obuhvatila?'"[78] Ibnus-Sunni ovaj je hadis spomenuo pod naslovom: "Šta se uči u toku uzimanja abdesta", a Nesai ga je zabilježio pod naslovom: "Dova koja se uči nakon uzimanja abdesta." A oboje je prihvatljivo.

Dova koja se uči prilikom kupanja

Lijepo je da onaj ko se kupa prouči sve zikrove koje smo prethodno spomenuli u poglavlju o abdestu: od učenja "bismille" pa nadalje i u tome nema razlike između onoga ko je džunup, žene u menstruaciji i sl. Jedan od naših učenjaka veli: "Ako je onaj ko se kupa džunup i ako je žena u menstruaciji ne treba učiti "bismillu." Međutim, poznato je da je pohvalno proučiti "bismillu" i njima dvoma kao i ostalima, ali im nije dozvoljeno da učenjem "bismille" imaju namjeru učiti Kur'an.

Dova koja se uči prilikom uzimanja tejemmuma

Lijepo je na početku izgovoriti "bismillu", bez obzira bio džunup ili žena u menstruaciji, kao što smo to spomenuli u poglavlju o kupanju. Što se tiče učenja šehadeta i prethodnih dova koje smo naveli i koje se uče pri uzimanju abdesta na organe tijela, nije mi poznato da je bilo šta od toga preneseno od naših učenjaka niti od bilo koga drugog. Ono što je općepoznato jeste to da se svi propisi abdesta primjenjuju i na tejemmum, jer je i tejemmum čišćenje poput abdesta.

Dova koja se uči prilikom odlaska u mesdžid

U jednom od prethodnih poglavlja spomenuli smo dove koje se uče prilikom izlaska iz kuće kada odlazimo na bilo koje mjesto. Međutim, kada se odlazi u mesdžid, uče se posebne dove.

---

[78] Bilježi ga Nesai u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* pod naslovom "Dova koja se uči nakon uzimanja abdesta" (6/24/9808) i Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (str. 21).

79. Muslim u svom *Sahihu* bilježi hadis Ibn Abbasa, r.a., koji nam pripovijeda o tome šta se desilo one noći kada je zanoćio kod svoje tetke Mejmune, r.a., supruge Allahovog Poslanika, s.a.v.s. On nam pripovijeda o noćnom namazu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa kaže: "Kada je mujezin proučio ezan za sabah-namaz Allahov Poslanik, s.a.v.s., krenuo je u mesdžid, govoreći:

"اللَّهُمَّ اجْعَلْ فِي قَلْبِي نُورًا، وَفِي لِسَانِي نُورًا وَاجْعَلْ فِي سَمْعِي نُورًا، وَاجْعَلْ فِي بَصَرِي نُورًا وَاجْعَلْ مِنْ خَلْفِي نُورًا وَمِنْ أَمَامِي نُورًا، وَاجْعَلْ مِنْ فَوْقِي نُورًا وَمِنْ تَحْتِي نُورًا، اللَّهُمَّ اَعْطِنِي نُورًا."

'Allāhumedžal fī kalbī nūren ve fī lisānī nūren vedž'al fi sem'ī nuren vedžal fī besarī nūren vedž'al min halfī nūren ve min emāmī nūren, vedž'al min fevkī nūren ve min tahtī nūren. Allahumme eatinī nūrā'

'Allahu moj, učini da svjetlo bude u mom srcu, i na mom jeziku. Učini da svjetlo obasjava moj sluh i moj vid. Podari mi svjetlo koje će biti iza mene i ispred mene, iznad mene i ispod mene. Allahu moj, podari mi svjetlo.'"[79]

80a. Ibnus-Sunni bilježi hadis Bilala, r.a., koji kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada je izlazio u mesdžid da klanja učio je:

"بِسْمِ اللهِ آمَنْتُ بِاللهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللهِ لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ، اللَّهُمَّ بِحَقِّ السَّائِلِينَ عَلَيْكَ وَبِحَقِّ مَخْرَجِي هٰذَا، فَإِنِّي لَمْ أَخْرُجْهُ أَشَرًا وَلاَ بَطَرًا وَلاَ رِيَاءً وَلاَ سُمْعَةً، خَرَجْتُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِكَ واتِّقَاءَ سَخَطِكَ، أَسْأَلُكَ أَنْ تُعِيذَنِي مِنَ النَّارِ وَتُدْخِلَنِي الْـجَنَّةَ."

'Bismillāh, āmentu billāh, tevekkeltu alallāh, lā havle ve lā kuvvete illā billāh. Allāhumme bihakkis-sāilīne alejke ve bi hakki mahredžī hāzā fe innī lem ahrudžhu

[79] Bilježi ga Muslim (3/305/191) od Ibn Abbasa, r.a.

ešeren ve lā betaren ve lā rijāen ve lā sum'aten haredžtu ibtigāe merdātike vettikāe sehatike. Es'eluke en tuīzeni minen-nāri ve tudhilenil-džennete'

'S imenom Allaha, ja vjerujem u Allaha. Samo se na Allaha oslanjam. Nema snage niti moći osim Allahove snage i moći. Allahu moj, molim Te s pravom onih koji Te mole i sa svetošću ovog mog izlaska, jer ja nisam izašao radi zla, činjenja nereda, licemjerja niti radi toga da bi drugi o mojoj pobožnosti pričali. Molim Te da me zaštitiš od vatre i da me uvedeš u Džennet.'"[80] Ovaj je hadis slab. Jedan od njegovih prenosilaca je Vazi bin Nafi el-Ukajli, o čijoj se nepouzdanosti slažu svi učenjaci, i njegovi hadis se ne prihvaćaju.

80b. Hadis sa sličnim značenjem bilježi se i u djelu Ibnus-Sunnija koji prenosi Atijja bin Avfi od Ebu Seida el-Hudrija, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Atijja je također nepouzdan prenosilac.

Dova koja se uči prilikom ulaska i izlaska iz mesdžida

Lijepo je proučiti:

"أَعُوذُ بِاللهِ الْعَظِيمِ وَبِوَجْهِهِ الْكَرِيمِ، وَسُلْطَانِهِ الْقَدِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ. الْحَمْدُ لِلَّهِ، اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ. اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ".

"Eūzu billāhil-azīm ve bi vedžhihil-kerīm, ve sultānihil-kadīm mineš-šejtānir-radžīm. El-hamdu lillāh. Allāhumme salli ve sellim alā Muhammedin ve alā āli Muhammed. Allāhumagfirlī zunūbī veftah lī ebvābe rahmetik"

---

[80] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (str. 40). Lanac prenosilaca ovog hadisa nepouzdan je, kao što to navodi Nevevi zbog slabosti Zarija bin Nafija el-Ukajlija. Autor djela *El-Mizan* veli: "Ibn Mein je o njemu rekao: 'Nije pouzdan.'" Buhari veli: "Njegovi se hadisi ne prihvaćaju." Nesai veli: "Njegovih se predanja treba klonuti." Ahmed veli: "Nije pouzdan." Ibn Adijj veli: "Većina hadisa koje on prenosi nije prihvaćena."

"Utječem se Allahu Veličanstvenom, Njegovom licu plemenitom i vlasti praiskonskoj od šejtana prokletog. Hvala Allahu. Allahu moj, blagoslovi i spasi Muhammeda i njegovu porodicu. Allahu moj, oprosti mi grijehe i otvori mi vrata Tvoje milosti." Zatim treba proučiti "bismillu" i dati prednost desnoj nozi prilikom ulaska, a lijevoj prilikom izlaska, s tim što će prilikom izlaska umjesto: "...milosti" reći "...dobrote".

81a. Ebu Humejd i Ebu Seid, r.a., prenose da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kada neko od vas ulazi u mesdžid, neka donese salavat na Allahovog Poslanika, a zatim neka kaže:

"اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ."

'Allāhumeftah lī ebvābe rahmetik'

'Allahu moj, otvori mi vrata Tvoje milosti', a kada izađe, neka kaže:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ."

'Allāhumme innī es'eluke min fadlik'

'Allahu moj, molim Te da mi podariš iz Tvoje dobrote.'"[81] Bilježe ga Muslim, u svom *Sahihu*, i Ebu Davud, Nesai, Ibn Madža i dr. s vjerodostojnim lancem prenosilaca. U predanju koje bilježi Muslim nema dodatka: "Zatim neka donese salavat na Allahovog Poslanika." Bilježe ga ostali autori.

81b. Ibnus-Sunni u svom predanju bilježi i sljedeće riječi: "Pa kada izađe iz mesdžida, neka donese salavat na Allahovog Poslanika, i neka kaže:

---

[81] Bilježi ga Nesai u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* pod naslovom "Dova koja se uči nakon izlaska iz mesdžida". (6/52/10005) Ovaj dio hadisa jeste dodatak kod Ebu Davuda (465). U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Abdul-Melik bin Seid bin Suvejd, o kojem Nesai veli: "One je nepouzdan prenosilac", a Ibn Hibban koji je poznat po blagosti u kritici prenosilaca smatra ga pouzdanim. Ovaj dodatak je nevjerodostojan."

"اللَّهُمَّ أَعِذْنِي مِنَ الشَّيطَانِ الرَّجِيم."

'Allāhumme eiznī mineš-šejtānir-radžīm'

'Allahu moj, zaštiti me od prokletog šejtana.'"[82] Ovaj dodatak bilježe: Ibn Madža, Ibn Huzejma, Ebu Hatim i Ibn Hibban u svojim *Sahihima.*

82. Abdullah bin Amr bin el-As, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi ulazio u mesdžid, govorio:

"أَعُوذُ بِاللهِ الْعَظِيمِ وَبِوَجْهِهِ الْكَرِيمِ، وَسُلْطَانِهِ الْقَدِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ."

"Eūzu billāhil-azīm ve bi vedžhihil-kerīm ve sultānihil-kadīm mineš-šejtānir-radžīm"

"Utječem se Allahu Veličanstvenom, Njegovom licu plemenitom i vlasti praiskonskoj od šejtana prokletog." Allahov Poslanik, s.a.v.s., dalje veli: "Kada vjernik izgovori ove riječi, šejtan kaže: "Sačuvan je od mene ostatak dana."[83] Ovaj je hadis hasen, dobar. Bilježi ga Ebu Davud s dobrim lancem prenosilaca.

83. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi hadis Enesa, r.a., koji kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi ulazio u mesdžid, govorio bi:

---

[82] Bilježi ga Ibn Madža u poglavlju o mesdžidima pod naslovom "Dove koje se uče prilikom ulaska u mesdžid" (1/254/772), Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle,* str. 40, obojica od Ebu Bekra el-Hanefija, od Dahhaka bin Osmana, od Seida el-Makburija, od Ebu Hurejre, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Nesai ga pak prenosi od Muhammeda bin Adžlana pod brojem 6/26. Muhammed bin Adžlan prenosi ga od Seida el-Makburija, od Ebu Hurejre, r.a., od Ka'bul-Ahbara, koji je rekao: "Ebu Hurejre, zapamti od mene dvije stvari koje ću ti oporučiti. Kada uđeš u mesdžid, donesi salavat na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i reci: 'Allahu moj, otvori mi vrata Tvoje milosti', a kada izađeš iz mesdžida, donesi salavat na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i reci: 'Allahu moj, sačuvaj me od prokletog šejtana.'" Nesai veli: "Ibn Ebu Zi'b jeste pouzdaniji kod nas od Muhammeda bin Adžlana i od Dahhaka bin Osmana, koji prenosi od Seida el-Makburija, i smatramo da su hadis koje on prenosi ispravniji."

[83] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "Dova koja se uči prilikom ulaska u mesdžid. (1/124/466)

“بِسْمِ اللهِ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ.”

‘Bismillāh. Allāhumme salli alā Muhammed’

‘S imenom Allaha, Allahu moj blagoslovi Muhammeda’, a kada je izlazio, govorio bi:

“بِسْمِ اللهِ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ.”

‘Bismillāh. Allāhumme salli alā Muhammed’

‘S imenom Allaha, Allahu moj blagoslovi Muhammeda.’”[84] Hadis koji govori o tome kako treba donositi salavat na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., prilikom ulaska i izlaska iz mesdžida jeste i predanje koje prenosi Ibn Omer, r.a.

84. Ibnus-Sunni bilježi hadis Abdullaha bin Hasana, on od njegove majke, ona od njegove nane, koja kaže: “Kada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., ulazio u mesdžid, zahvaljivao se Allahu, dž.š. Spomenuo bi Njegovo ime, a zatim bi govorio:

“اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ.”

‘Allāhumeftah lī ebvābe rahmetik’

‘Allahu moj, otvori mi vrata Tvoje milosti’, i kada bi izlazio isto bi postupao.”[85]

85. U istom djelu bilježi se hadis Ebu Umame, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Kada neko od vas izlazi iz mesdžida, na njega navale Iblisove vojske i oko njega kruže kao što pčele kruže oko svoje matice, pa zato kada izlazite iz mesdžida, recite:

“اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ إِبْلِيسَ وَجُنُودِهِ.”

‘Allāhumme innī eūzu bike min iblīse ve džunūdih’

---

[84] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (str. 41). U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Ibrahim bin el-Hejsem o čijoj povjerljivost i učenjaci raspravljaju, dok o njegovom šejhu nisam pronašao nikakve podatke.

[85] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle.* (str. 41)

'Allahu moj, utječem Ti se od Iblisa i njegovih vojski. Kada to izgovorite, ne mogu vam nauditi.'"[86]

Zikr i dove koje se uče u mesdžidu

Lijepo je u mesdžidu što više spominjati Allaha, dž.š., slaviti Ga, potvrđivati Njegovu jednoću, hvaliti Ga, veličati i sl. Također je lijepo što više učiti Kur'an, izučavati hadise Allahovog Poslanika, s.a.v.s., vjerske propise, i sve ostale šerijatske znanosti. Uzvišeni je rekao:

﴿فِي بُيُوتٍ أَذِنَ اللهُ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ رِجَالٌ...﴾

"U kućama za koje je Allah dozvolio da se podižu i da se u njima Njegovo ime spominje, jutrom i večeri spominju Ga ljudi..." (En-Nur, 36-7)

I rekao je:

﴿وَمَنْ يُعَظِّمْ شَعَائِرَ اللهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ﴾

"...Pa ko poštiva Allahove propise – znak je čestita srca." (El-Hadždž, 32)

I rekao je: "

﴿وَمَنْ يُعَظِّمْ حُرُمَاتِ اللهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ عِنْدَ رَبِّهِ﴾

"...A ko poštuje Allahove svetinje, uživat će milost Gospodara svoga..." (El-Hadždž, 30)

86. Burejda, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Mesdžidi se grade radi ovih razloga."[87] Bilježi ga Muslim u svom *Sahihu*.

---

[86] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle.* (str. 155)

[87] Bilježi ga Muslim u poglavlju o mesdžidima pod naslovom "Zabrana raspitivanja u mesdžidu o odbjegloj životinji". (2/5/54, En-Nevevi)

87. Enes, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao beduinu koji se pomokrio u mesdžidu:

"إِنَّ هٰذِهِ الْـمَسَاجِدَ لاَ تَصْلُحُ لِشَيْءٍ مِنْ هٰذَا الْبَوْلِ وَلاَ الْقَذَرِ، إِنَّمَا هِيَ لِذِكْرِ اللهِ تَعَالَى وَقِرَاءَةِ الْقُرْآنِ."

"Ovaj mesdžid nije sagrađen da bi se u njemu obavljala mala niti velika nužda, sagrađen je radi spominjanja Allaha, dž.š., i učenja Kur'ana."[88] Bilježi ga Muslim u svom *Sahihu*.

Onaj ko sjedi u mesdžidu treba zanijetiti itikaf, pa makar imao namjeru u njemu provesti samo jedan kratki period, a taj itikaf je, prema našem mišljenju, ispravan. Neki naši učenjaci čak kažu: "Itikaf je ispravan i onome ko ga zanijeti, pa i kada prolazi kroz mesdžid i nema namjeru u njemu boraviti." Na osnovu ovog mišljenja onaj ko prolazi kroz mesdžid treba zanijetiti itikaf kako bi postigao sevape onoga ko je u itikafu. Bolje je da, ako može, malo zastane, a da zatim nastavi krene. Onaj ko sjedi u mesdžidu treba naređivati dobro i odvraćati od zla. Naravno, to mu je naređeno i kada je van mesdžida, ali je ta naredba posebno izražena kada je u mesdžidu zbog njegove svetosti i poštovanja koje zaslužuje. Jedan od naših učenjaka veli: "Onome ko uđe u mesdžid, a nije u stanju iz nekog razloga obaviti namaz tehijjetul-mesdžid, lijepo je da četiri puta kaže:

"سُبْحَانَ اللهِ، وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ، وَلاَ إِلٰـهَ إِلاَّ اللهُ، وَاللهُ أَكْبَرُ."

'Subhānallāhi vel-hamdu lillāh ve lā ilāhe illallāhu vallāhu ekber'

'Slava Allahu, hvala Allahu, nema boga osim Allaha, Allah je najveći'", i tako je postupao jedan od ispravnih prethodnika. U ovom postupku nema nikakve smetnje.

[88] Bilježi ga Muslim u poglavlju o čistoći pod naslovom "Obaveznost uklanjanja nečistoće ukoliko se pojavi u mesdžidu". (1/3/19, En-Nevevi)

O korenju i dovi protiv onoga ko se raspituje o odbjegloj životinji ili trguje u mesdžidu

88. Muslim u svom *Sahihu* bilježi hadis Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko čuje onoga ko se u mesdžidu raspituje o odbjegloj životinji neka mu kaže:

"لاَ رَدَّهَا اللهُ عَلَيْكَ."

'Lā reddehallāhu alejk'

'Dabogda ti se nikad ne vratila', jer mesdžid nije sagrađen radi toga."[89]

89. Muslim u svom *Sahihu* bilježi hadis Ebu Burejde, r.a., koji prenosi da se neki čovjek u mesdžidu raspitivao o devi koja mu je pobjegla, pa je rekao: "Je li ko od vas vidio riđu devu?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "Nikada je ne pronašao, mesdžidi su sagrađeni radi onoga radi čega su sagrađeni."[90]

90. U Tirmizijevoj zbirci na kraju poglavlja o trgovanju bilježi se hadis Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kada vidite nekog da prodaje ili kupuje u mesdžidu, recite mu:

"لاَ أَرْبَحَ اللهُ تِجَارَتَكَ."

'Lā erbehallāhu tidžāretek'

'Da Allah, dž.š., dâ, pa da ništa ne zaradiš', a kada vidite onoga ko se raspituje o odbjegloj životinji, recite mu:

"لاَ رَدَّهَا اللهُ عَلَيْكَ."

'Lā reddehallāhu alejk'

---

[89] Bilježi ga Muslim u poglavlju o mesdžidima pod naslovom "Zabrana raspitivanja o odbjegloj životinji u mesdžidu". (2/5/54, En-Nevevi)

[90] Pogledaj prethodni izvor.

'Dabogda ti se nikad ne vratila.'"[91] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar."

Dova protiv onoga ko u mesdžidu pjeva i citira stihove u kojima se ne hvali islam, ne podstiče na bogobojaznost niti na činjenje dobrih djela

91. Ibnus-Sunni bilježi hadis Sevbana, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kada vidite nekog da u mesdžidu citira i pjeva stihove, tri puta mu recite:

"فَضَّ اللهُ فَاكَ."

'Feddallāhu fāk'

'Allah ti usta zapečatio.'"[92]

O vrijednosti ezana

92. Ebu Hurejra, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النِّدَاءِ وَالصَّفِّ الأَوَّلِ ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلاَّ أَنْ يَسْتَهِمُوا لاَسْتَهَمُوا."

"Kada bi ljudi znali kakva je vrijednost ezana i prvog safa, strelicama bi određivali ko će učiti ezan i biti u prvom safu."[93] Bilježe ga Buhari i Muslim u svojim *Sahihima.*

---

[91] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o trgovini pod naslovom "Zabrana trgovanja u mesdžidu" (1321). U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se prenosilac o čijoj pouzdanosti učenjaci raspravljaju.

[92] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (str. 62). U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Abad bin Kesir, koji je nepouzdan i Muhammed bin Abdurahman bin Sevban, r.a., koji je pouzdan, ali se o njegovim predanjima koja prenosi od svog oca raspravlja.

[93] Bilježi ga Buhari u poglavlju o ezanu pod naslovom "Izvlačenje strelica radi toga ko će učiti ezan" (2/4/615), i Muslim u poglavlju o namazu pod naslovom "Poravnavanje safova i njihovo uspostavljanje. (2/4/157, En-Nevevi)

93. Ebu Hurejra, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا نُودِيَ لِلصَّلاَةِ أَدْبَرَ الشَّيْطَانُ وَلَهُ ضُرَاطٌ حَتَّى لاَ يَسْمَعَ التَّأْذِينَ."

"Kada se uči ezan, šejtan bježi i glasno pušta vjetar kako ne bi čuo riječi ezana."[94]

94. Muavija, r.a., prenosi da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže:

"الْمُؤَذِّنُونَ أَطْوَلُ النَّاسِ أَعْنَاقًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ."

"Mujezini će imati najduže vratove na Sudnjem danu."[95] Hadis bilježi Muslim.

95. Ebu Seid el-Hudri, r.a., prenosi da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže:

"لاَ يَسْمَعُ مَدَى صَوْتِ الْمُؤَذِّنِ جِنٌّ وَلاَ إِنْسٌ وَلاَ شَيْءٌ إِلاَّ شَهِدَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ."

"Ni džin ni čovjek, niti bilo šta drugo osim njih neće čuti glas mujezina, a da neće posvjedočiti u njegovu korist na Sudnjem danu."[96] Bilježi ga Buhari. O ovoj temi preneseni su mnogobrojni hadisi.

Učenjaci se razilaze o tome da li je bolje biti imam ili mujezin na četiri mišljenja. Prvo mišljenje, koje je i najispravnije, jeste da je bolje biti mujezin. Drugo je mišljenje da je bolje biti imam. Treće mišljenje jeste da su obje ove uloge podjednako vrijedne. Četvrto je mišljenje da ako čovjek poznaje sve stvari koje imam treba poznavati i okiti se svojstvima imama, onda je imamet bolji, u protivnom bolji je mujezinluk.

---

[94] Bilježi ga Buhari u poglavlju o ezanu pod naslovom "Vrijednost ezana" (2/101/608, *Fethul-Bari*), i Muslim u poglavlju o namazu pod naslovom "Vrijednost ezana i bježanje šejtana kada začuje ezan". (2/4/99, En-Nevevi)

[95] Bilježi ga Muslim u poglavlju o ezanu pod naslovom "Vrijednost spominjanja Allahovog, dž.š., imena i bježanje šejtana tom prilikom". (2/4 0/89, En-Nevevi)

[96] Bilježi ga Buhari u poglavlju o ezanu pod naslovom "Podizanje glasa prilikom učenja ezana". (2/609)

O svojstvima ezana

Riječi su ezana općepoznate i mi se u tome oslanjamo na hadise Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Sunnet je da mujezin, kada glasno četiri puta izgovori riječi: ("Allahu ekber") "Allah je najveći", onda tiho, da čuje samo on i oni u njegovoj blizini, dvaput izgovori riječi: ("Ešhedu en la ilahe illallah") "Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha" i dvaput riječi: ("Ešhedu enne Muhammeden abduhu ve resuluhu") "Svjedočim da je Muhammed Allahov rob i poslanik", a zatim će to izgovoriti glasno. Također je sunnet da prilikom učenja sabahskog ezana poslije izgovaranja riječi: "Hajje alel-felah" kaže dvaput: "Es-salatu hajrun minen-nevmi" ("Obavljanje namaza bolje je od spavanja"). O tome su preneseni hadisi koji ukazuju na to da će onaj ko to bude radio imati za to nagradu. Ako bi mujezin ipak ostavio tiho izgovaranje riječi: "Ešhedu en la ilahe illallah" i "Ešhedu enne Muhammeden abduhu ve resuluhu", kao i izgovaranje riječi: "Es-Salatu hajrun minen-nevmi" prilikom učenja sabahskog namaza, njegov će ezan biti ispravan, ali će ostaviti ono što je bolje i vrednije.

Nije ispravno da ezan uči dijete koje još ne može raspoznavati stvari, žena i nevjernik. Ispravno je da ezan uči dijete koje može raspoznavati šta je dobro a šta ne. Ako ezan bude učio nevjernik i pri tome izgovori šehadet, to će se razumjeti, prema ispravnom mišljenju, kao njegovo primanje islama. Neki pak učenjaci kažu: "To se neće smatrati primanjem islama, a nema nikakvog razilaženja među ulemom da njegovo učenje ezana nije ispravno, jer ga je započeo učiti kao nevjernik. Postoji mnogo pitanja o ovoj temi o kojima se raspravlja u fikhskim djelima, ali ih mi nećemo spominjati na ovom mjestu.

O svojstvima ikameta

Prema najispravnijem mišljenju koje se temelji na vjerodostojno prenesenim hadisima, ikamet se sastoji od jedanaest

riječi: "Allahu ekber, Allahu ekber, ešhedu en la ilahe illallah, ešhedu enne Muhammeden resulullah, hajje ales-salah, hajje alel-felah, kad kametis-salatu, kad kametis-salatu, Allahu ekber, Allahu ekber, la ilahe illallah."

Prema našem mišljenju, za koje mislimo da je najispravnije, učenje ezana i ikameta jeste sunnet, bez obzira da li se radi o džumanskom ezanu ili ne. Jedan od naših učenjaka veli: "Učenje ezana i ikameta je fardi-kifaja."[97] Neki kažu: "Učenje ezana i ikameta je fardi-kifaja za džuma-namaz, a za ostale namaze je sunnet." Ako kažemo da je učenje ezana i ikameta fardi-kifaja onda se protiv stanovnika mjesta koji su ostavili učenje ezana treba boriti zbog toga što su ostavili jedan od islamskih farzova. Ako pak kažemo da je učenje ezana i ikameta sunnet, onda se, prema najispravnijem mišljenju, ne treba protiv njih boriti, kao što se ne bori protiv njih ako, naprimjer, ostave klanjanje podnevskih sunneta. Neki učenjaci vele: "Bori se protiv njih jer su ostavili javno ispoljavanje jednog od islamskih obreda."

Ezan je lijepo učiti uljepšanim glasom i glasno, dok se prilikom učenja ikameta glas postepeno podiže i ne uči se glasno kao ezan. Mujezin treba imati lijep glas, pouzdan i povjerljiv, dobro poznavati nastupanje namaskih vremena. Lijepo je da i ezan i ikamet uči stojeći, da bude čist i pod abdestom i da se popne na neko visoko mjesto, da bude okrenut prema kibli. Ako bude učio ezan ili ikamet leđima okrenut prema kibli, sjedeći, naslonjen, ako ne bude pri tome imao abdest ili bude džunup, ezan će mu biti ispravan, ali je njegov postupak mekruh, pokuđen. Pokuđenost je izraženija ako ezan uči onaj ko je džunup nego kod onoga ko ga uči bez abdesta, dok je u slučaju učenja ikameta pokuđenost još veća. Učenje ezana propisano je samo prilikom obavljanja pet dnevnih namaza: sabaha, podne, ikindije, akšama i jacije, bez obzira da li to bilo u gradu ili na selu,

[97] Farz, ukoliko ga izvrši jedna skupina muslimana, spada dužnost s a ostalih. (op. prev.)

na putovanju ili kod kuće, onome ko klanja sam ili u džematu. Dovoljno je da jedan čovjek prouči ezan. Prilikom naklanjavanja propuštenih namaza ezan će se proučiti samo prilikom obavljanja prvog namaza koji se naklanjava, dok će se ikamet učiti prilikom svakog novog namaza. Isti je slučaj i ako se spajaju dva namaza, ezan će se proučiti na početku prvog namaza, a ikamet za oba namaza. Što se tiče drugih namaza, osim ovih pet dnevnih farzova, prema mišljenju svih učenjaka ezan ne treba učiti. Postoje i namazi prilikom kojih je na početku lijepo reći: "Klanjat će se namaz u džematu", npr. prilikom obavljanja bajram-namaza, namaza koji se klanja povodom pomračenja Sunca ili Mjeseca, namaza u kojem se moli za kišu, dok se prilikom obavljanja nekih drugih namaza to ne treba izgovarati, npr. prilikom obavljanja namaskih sunneta, i dobrovoljnih namaza općenito. Kod nekih namaza učenjaci se razilaze u tome da li treba izgovoriti ove riječi, npr. na teraviji ili dženazi, ali je ispravno da se ove riječi izgovaraju prije obavljanja teravije dok se prilikom obavljanja dženaze ne izgovaraju.

Ikamet neće biti ispravan ako se prouči prije nastupanja namaskog vremena ili prije nego što se želi stupiti u namaz. Ezan neće biti ispravan ako se prouči prije nastupanja namaskog vremena osim u slučaju sabaha, i tada je dozvoljeno proučiti ezan prije. Učenjaci se razilaze o pitanju u koje je vrijeme to dozvoljeno. Najispravnije mišljenje jeste ono koje kaže da je dozvoljeno učiti ezan za sabah tek poslije pola noći. Neki kažu da se treba učiti prije zore, dok neki tvrde da ga je dozvoljeno proučiti tokom cijele noći, i to je mišljenje najslabije. Neki tvrde da ga je dozvoljeno proučiti nakon prolaska jedne trećine noći, međutim, najispravnije je prvo mišljenje. Kada žene same klanjaju u džematu, onda će jedna od njih proučiti ikamet, a to može učiniti i osoba dvospolac. Žene neće učiti ezan jer im je zabranjeno da podižu svoje glasove ondje gdje ih muškarci mogu čuti.

Dova onoga ko čuje mujezina ili onoga ko uči ikamet

Lijepo je da onaj ko čuje mujezina ili onoga ko uči ikamet ponavlja za njim, s tim što će kada mujezin kaže: "Hajje ales-salāh" i "Hajje alel-felāh", on nakon toga reći: "Lā havle ve lā kuvvete illā billāh", a kada mujezin kaže: "Es-salatu hajrun mine-nevmi", reći će: "Sadakte ve bererte" ("Istinu si rekao i sa sebe si dužnost skinuo"). Neki kažu da tom prilikom treba reći: "Sadeka resulullah, s.a.v.s., es-salatu hajrun minen-nevmi" ("Istinu je rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s., obavljanje namaza bolje je od spavanja"). Kada onaj ko uči ikamet kaže: "Kad kametis-salatu", treba reći: "Ekamehallu ve edameha" ("Da Allah učini da se neprestano i uvijek namaz obavlja"). Kada mujezin kaže: "Ešhedu enne Muhammeden resulullah" ("Svjedočim da je Muhammed Allahov poslanik") treba reći: "Ve ene ešhedu enne Muhammeden resulullah" ("I ja svjedočim da je Muhammed Allahov poslanik"), a zatim treba reći:

"رَضِيتُ بِاللهِ رَباً وَبِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَسُولاً وَبِالإِسْلاَمِ دِينًا."

"Reḍītu billāhi Rabben ve bi Muhammedin sallallāhu alejhi ve selleme resūlen ve bil-islāmi dīnā"

"Zadovoljan sam da mi Allah bude gospodar, Muhammed, s.a.v.s., poslanik, i islam vjera." Kada završi s ponavljanjem riječi za mujezinom, treba donijeti salavat na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a zatim reći:

"اللَّهُمَّ رَبَّ هٰذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ، وَالصَّلاَةِ الْقَائِمَةِ، آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ، وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتَهُ."

"Allāhumme Rabbe hāzihid-davetit-tāmmeti ves-salātil-kā'imeti āti Muhammeden el-vesīlete vel-fadīlete veb'ashu mekāmen mahmūdenillezī veadteh"

"Allahu moj, Gospodaru ove potpune dove i namaza koji se upravo uspostavlja, podari Muhammedu veliki stepen u Džennetu

i svako dobro, i uzdigni ga na uzvišeno mjesto koje si mu obećao." Zatim je lijepo moliti Allaha, dž.š., za bilo koju ovodunjalučku ili ahiretsku potrebu.

96. Ebu Seid el-Hudri, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا سَمِعْتُمُ النِّدَاءَ فَقُولُوا مِثْلَ مَا يَقُولُ الْمُؤَذِّنُ."

"Kada čujete ezan, ponavljajte riječi za mujezinom."[98] Bilježe ga Buhari i Muslim u svojim *Sahihima.*

97. Abdullah bin Amr bin el-As, r.a., prenosi da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže:

"إِذَا سَمِعْتُمُ الْمُؤَذِّنَ فَقُولُوا مِثْلَ مَا يَقُولُ، ثُمَّ صَلُّوا عَلَيَّ فَإِنَّهُ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ صَلاَةً صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ بِهَا عَشْرًا ثُمَّ سَلُوا لِي الْوَسِيلَةَ فَإِنَّهَا مَنْزِلَةٌ فِي الْجَنَّةِ لاَ تَنْبَغِي إِلاَّ لِعَبْدٍ مِنْ عِبَادِ اللهِ وَأَرْجُو أَنْ أَكُونَ أَنَا هُوَ، فَمَنْ سَأَلَ لِي الْوَسِيلَةَ حَلَّتْ لَهُ شَفَاعَتِي."

"Kada čujete mujezina, ponavljajte za njim riječi ezana, a zatim donesite salavat na mene, jer ko donese jedan salavat na mene, Allah, dž.š., na njega donese deset salavata. Zatim molite Allaha, dž.š., da mi podari 'el-vesilu', a to je stepen koji će pripasti samo jednom od svih Allahovih, dž.š., robova, a ja se nadam da ću ja biti taj rob. Ko bude molio Allaha, dž.š., da mi podari taj stepen imat će pravo da se zauzimam za njega na Sudnjem danu."[99] Bilježi ga Muslim u svom *Sahihu.*

98. Omer bin el-Hattab, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

---

[98] Bilježi ga Buhari u poglavlju o ezanu pod naslovom "Šta treba reći kada se čuje glas mujezina" (2/611) i Muslim u poglavlju o namazu pod naslovom " Pohvalnost ponavljanja riječi ezana za mujezinom onome ko ga čuje". (2/4/84-85, En-Nevevi)

[99] Pogledaj prethodnu fusnotu u kojoj smo navodili podatke iz Muslimovog *Sahiha.*

"إذَا قَالَ الْـمُؤَذِّنُ: اللهُ أَكْبَرُ، اللهُ أَكْبَرُ، فَقَالَ أَحَدُكُمْ: اللهُ أَكْبَرُ، اللهُ أَكْبَرُ، ثُمَّ قَالَ: أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ، قَالَ: أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ، ثُمَّ قَالَ: أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ، قَالَ: أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ، ثُمَّ قَالَ: حَيَّ عَلَى الصَّلاَةِ، قَالَ: لاَحَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ، ثُمَّ قَالَ: حَيَّ عَلَى الْفَلاَحِ، قَالَ: لاَحَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ، ثُمَّ قَالَ: اللهُ أَكْبَرُ، اللهُ أَكْبَرُ، قَالَ: اللهُ أَكْبَرُ، اللهُ أَكْبَرُ، ثُمَّ قَالَ: لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ، قَالَ: لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ مِنْ قَلْبِهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ."

"Kada mujezin kaže: **'Allāhu ekber, Allāhu ekber'**, i neko od vas to ponovi za njim, i kaže: **'Ešhedu en lā ilāhe illallāh'**, i neko od vas to ponovi za njim, i kaže: **'Ešhedu enne Muhammeden resūlullah'**, i neko od vas to ponovi za njim, i kaže: **'Hajje ales-salāh'**, i neko od vas kaže: **'Lā havle ve lā kuvvete illā billāh'**, i kaže: **'Hajje alel-felāh'**, i neko od vas kaže: **'Lā havle ve lā kuvvete illā billāh'**, i kaže: **'Allāhu ekber, Allāhu ekber'**, i neko od vas to ponovi za njim, i kaže: **'Lā ilāhe illallāh'** i neko od vas to iz srca ponovi za njim, ući će u Džennet."[100] Bilježi ga Muslim u svom *Sahihu*.

99. Sa'd bin Ebu Vekkas, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko, kada čuje mujezina, kaže:

"أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، رَضِيتُ بِاللهِ رَبًّا وَبِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَسُولاً وَبِالْإِسْلاَمِ دِينًا."

'Ešhedu en Lā ilāhe illallāhu, vahdehū lā šerīke lehū, ve enne Muhammeden abduhū ve resūluhū. Redītu billāhi Rabben ve bi Muhammedin sallallāhu alejhi ve selleme resūlen ve bil-islāmi dīnā'

'Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha, Jedinog, Koji nema druga, i da je Muhammed, s.a.v.s., Njegov rob i poslanik. Zadovoljan sam da mi Allah bude gospodar, Muhammed, s.a.v.s., poslanik,

[100] Pogledaj prethodnu fusnotu.

i islam vjera', bit će mu oprošteni grijesi koje je počinio."[101] U drugom predanju stoji: "Ko kada čuje mujezina, kaže: 'I ja svjedočim...'" Bilježi ga Muslim u svom *Sahihu*.

100. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi hadis Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi čuo mujezina kako izgovara šehadet govorio: "I ja svjedočim, i ja svjedočim."[102]

101. Džabir bin Abdullah, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko kada čuje ezan, kaže:

"اللَّهُمَّ رَبَّ هٰذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ، وَالصَّلاَةِ الْقَائِمَةِ، آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ، وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتَهُ."

'Allāhumme Rabbe hāzihid-da'vetit-tāmmeti ves-salātil-kāimeti āti Muhammeden el-vesīlete vel-fedīlete veb'ashu mekāmen mahmūdenillezī veadteh'

'Allahu moj, Gospodaru ove potpune dove i namaza koji se upravo uspostavlja, podari Muhammedu veliki stepen u Džennetu i svako dobro, i uzdigni ga na uzvišeno mjesto koje si mu obećao' imat će pravo da se zauzimam za njega na Sudnjem danu."[103] Bilježi ga Buhari u svom *Sahihu*.

102. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi hadis Muavije, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi čuo mujezina kako uči: "Hajje alel-felāh", govorio:

---

[101] Pogledaj prethodnu fusnotu.

[102] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "Šta treba reći kada se začuje glas mujezina" (1/142/526) od Ibrahima bin Mehdija, od Alija bin Mushira, od Hišama bin Urve, od njegovog oca, od Aiše, r.a., a ona od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Ibrahim bin Mehdi, šejh Ebu Davuda. O njemu Ukajli kaže:"Prenosio je slabe hadise." Muhammed bin Alija prenosi da je Jahja o njemu rekao: "Prenosio je nevjerodostojne hadise." Ibn Hadžer u svom djelu *Tehzibut-tehzib* (1/169) veli: "O njemu El-Ezdi kaže: 'On prenosi od Alije bin Mushira hadise koje nje slušao od njega.'" Ibn Hibban ga spominje u djelu *Es-Sikat*, gdje ga svrstava u pouzdane prenosioce. Ibn Kani veli: "On je pouzdan prenosilac."

[103] Bilježi ga Buhari u poglavlju o ezanu pod naslovom "Dova koja se uči kada se začuje ezan". (2/614)

"اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا مُصْلِحِينَ."

"Allāhummedžalnā muslihīn"

"Allahu moj, učini nas od onih koji druge u dobro pozivaju."[104]

103. Ebu Davud bilježi hadis nekog čovjeka koji prenosi od Šehra bin Havšeba, on od Ebu Umame, ili od nekog drugog ashaba, koji pripovijeda da je Bilal, r.a., jednom prilikom učio ikamet i kada je došao do riječi "Kad kametis-salatu" Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

"أَقَامَهَا اللهُ وَأَدَامَهَا."

"Ekāmehallāhu ve edāmehā"

"Da Allah učini da se neprestano i uvijek namaz obavlja"[105], a prilikom izgovaranja ostalih riječi ikameta postupio je onako kako se to spominje u hadisu koji prenosi Omer, r.a, a koji smo ranije spomenuli.

104. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi hadis Ebu Hurejre, r.a., koji je kada bi čuo mujezina da uči ikamet, govorio:

"اللَّهُمَّ رَبَّ هٰذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ، وَالصَّلاَةِ الْقَائِمَةِ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآتِهِ سُؤْلَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ."

"Allāhumme Rabbe hāzihid-da'vetit-tāmmeti ves-salātil-kāimeti salli alā Muhammedin ve ātihī suālehū jevmel-kijāmeti"

---

[104] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (str. 42). U njegovom lancu prenosilaca nalazi se Nasr bin Turejf Ebu Džuz el-Kassab. Ahmed za njega kaže: "Hadise koje on prenosi ne treba zapisivati." Nesai i drugi kažu: "Njegovi se hadisi ne prihvataju." Jahja veli: "On je poznat po tome što je izmišljao hadise."

[105] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "Šta treba reći kada čujemo učenje ikameta" (1/143/528). U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se nepoznat čovjek.

"Allahu moj, Gospodaru ove potpune dove i namaza koji se upravo uspostavlja, blagoslovi Muhammeda i odazovi se na njegove dove na Sudnjem danu."[106]

Ako onaj ko je već u namazu čuje mujezina kako uči ikamet, neće u namazu ponavljati riječi ikameta koje mujezin izgovara, nego će to učiniti kada preda selam. Ako bi to učinio dok obavlja namaz, učinio bi mekruh, pokuđeno djelo, ali njegov namaz ne bi bio pokvaren. Također, neće ponavljati za mujezinom onaj ko obavlja fiziološku potrebu, nego će to učiniti kada završi s obavljanjem fiziološke potrebe. Onaj ko uči Kur'an, spominje i slavi Allaha, dž.š., čita hadise ili stječe neko drugo šerijatsko znanje, kada čuje mujezina treba s time prekinuti i ponavljati za mujezinom, a kada mujezin završi, nastavit će ondje gdje je stao. To je zbog toga što će ga sevapi za ponavljanje riječi ikameta ili ezana mimoići, a s učenjem i čitanjem može nastaviti u bilo koje vrijeme. Ako pak ne uspije ponavljati za mujezinom u trenutku kada on uči ezan ili ikamet, može to nadoknaditi poslije ukoliko nije prošlo mnogo vremena otkako je ezan ili ikamet učen.

Dova koja se uči nakon ezana

105. Enes, r.a, prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لاَ يُرَدُّ الدُّعَاءُ بَيْنَ الأَذَانِ وَالإِقَامَةِ."

"Dova upućena između ezana i ikameta ne odbija se."

Bilježe ga: Ebu Davud, Tirmizi, Nesai, Ibnus-Sunni i dr. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." Tirmizi u svom predanju, koje bilježi u poglavlju o dovama, u *El-Džamiu* dodaje: "Pa ashabi upitaše: 'Allahov Poslaniče, šta tom prilikom da učimo?' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče im:

"سَلُوا اللهَ العَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ."

[106] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle.* (str. 46)

'Molite Allaha za oprost i na ovom i na onom svijetu.'"[107]

106. Abdullah bin Amr bin el-As, r.a., prenosi da je neki čovjek rekao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s.: "Allahov Posla-niče, mujezini imaju veći stepen kod Allaha, dž.š., od nas." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "Ponavljaj za njima ono što oni izgovaraju, a kada završiš, zamoli Allaha, dž.š. za što god želiš, bit će ti udovoljeno."[108] Bilježi ga Ebu Davud i ne ocjenjuje ga slabim.

107. Ebu Davud u svom *Sunenu* u poglavlju o džihadu s vjerodostojnim lancem prenosilaca bilježi hadis Sehla bin Sa'da, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"ثِنْتَانِ لاَ تُرَدَّانِ، أَوْ قَالَ: مَا تُرَدَّانِ: الدُّعَاءُ عِنْدَ النِّدَاءِ، وَعِنْدَ الْبَأْسِ حِينَ يُلْجِمُ بَعْضُهُمْ بَعْضًا."

"Dova se ne odbija u dva slučaja: dova poslije ezana i dova u bici, kada ratnici jedni na druge navale."[109]

---

[107] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "Dova koja se uči između ezana i ikameta" (521) i Tirmizi u poglavlju o namazu pod naslovom "Predanja koja govore o tome da se dova između ezana i ikameta ne odbija" (212) obojica od Sufjana es-Sevrija, od Zejdul-Ama, od Ebu Ijjasa, od Enesa, r.a, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Zejdul-Ama, koji je nepouzdan.

[108] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "Šta treba reći kada se začuje mujezin" (524). U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Hujejj bin Abdullah bin Šurejh el-Muafiri. Ahmed o njemu veli: "Hadisi koje on prenosi su slabi." Buhari veli: "Oko njega postoje neke nejasnoće." Nesai veli: "On nije bio visokog stepena pouzdanosti." Ibn Adijj veli: "Mislim da u njemu nema nikakve smetnje ako od njega prenosi pouzdan prenosilac." Jahja veli: "Nema smetnje u hadisima koje on prenosi." Ibn Hadžer kaže: "Bio je istinoljubiv, ali je griješio." Zehebi veli: "Ibn Adijj ga nije dobro procijenio jer je od njega zabilježio određen broj hadisa koje od njega prenosi Ibn Lehia bilo je preče da to kaže o Ibn Lehiu."

[109] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o džihadu pod naslovom "Dova prilikom otpočinjanja bitke". (2540)

Dova koja se uči poslije sabahskih sunneta

108. Ibnus-Sunni bilježi hadis Ebu Meliha, čije je pravo ime Amir bin Usama, on od njegovog oca, r.a., koji pripovijeda da je on jednom prilikom klanjao sabahske sunnete, a u njegovog je blizini klanjao i Allahov Poslanik, s.a.v.s. On je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako nakon toga kaže:

"اللَّهُمَّ رَبَّ جِبْرِيلَ وَإِسْرَافِيلَ وَمِيكَائِيلَ، وَمُحَمَّدٍ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَعُوذُ بِكَ مِنَ النَّارِ."

"Allāhumme Rabbe Džebrāile ve Isrāfīle ve Mīkāīle ve Muhammedin-nebijji sallallāhu alejhi ve selleme eūzu bike minen-nāri"

"Allahu moj, Gospodaru Džibrila, Israfila, Mikaila, i Muhammeda, vjerovjesnika, s.a.v.s., utječem Ti se od vatre." To bi ponovio tri puta.[110]

109. Enes, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko ujutro poslije sabaha, a prije izlaska sunca, triput kaže:

"أَسْتَغْفِرُ اللهَ الَّذِي لاَ إِلَـهَ إِلاَّ هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ."

'Estagfirullāhellezī lā ilāhe illā huvel-hajjul-kajjūmu ve etūbu ilejh'

'Tražim oprosta od Allaha, dž.š., osim Koga drugog boga nema, Živog i Vječnog, i Njemu se kajem', Allah, dž.š., oprostit će mu grijehe pa makar ih bilo koliko morske pjene.'"[111]

---

[110] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (str. 46). U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Abbad bin Seid o kome Zehebi veli: "Nije vrijedan."

[111] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (83). U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Ishak bin Halid Jezid el-Balisi. Autor djela *El-Mizan* veli: "Prenosio je nevjerodostojne hadise, što ukazuje na njegovu n epouzdanost." Autor djela *El-Mugni* o njemu veli: "On je nepoznat." Ibn Adijj veli: "Ni o jednom hadisu koji je on prenio učenjaci se ne slažu da je vjerodostojan."

110. Sa'd bin Ebu Vekkas, r.a., prenosi da je neki čovjek došao u mesdžid da obavi namaz u trenutku dok je Allahov Poslanik, s.a.v.s., već klanjao, pa je kada je stao u saf, rekao je:

"اللَّهُمَّ آتِنِي أَفْضَلَ مَا تُؤْتِي عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ."

"Allāhume ātini efdale mā tu'tī ibādekes-sālihīn"

"Allahu moj, podari mi ono najbolje što daješ Svojim dobrim robovima." Kada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., završio s namazom, upitao je: "Ko je malo prije izgovorio one riječi?" Čovjek reče: "Ja, Allahov Poslaniče." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "Onda će tvoj konj biti sasječen, a ti ćeš poginuti kao šehid."[112] Bilježe ga Nesai, Ibnus-Sunni, Buhari, u svom *Tarihu*, u biografiji Muhammeda bin Mesleme bin Aiza.

Dova koja se uči kada se želi ustati s namjerom da se obavlja namaz

111. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi hadis Ummu Rafie, r.a., koja prenosi da je jednom prilikom rekla Allahovom Poslaniku, s.a.v.s.: "Allahov Poslaniče, uputi me na djelo zbog kojeg će me Allah, dž.š., obilato nagraditi." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče joj:

"يَا أُمَّ رَافِعٍ، إِذَا قُمْتِ إِلَى الصَّلَاةِ فَسَبِّحِي اللهَ تَعَالَى عَشْرًا، وَهَلِّلِيهِ عَشْرًا، وَاحْمَدِيهِ عَشْرًا، وَكَبِّرِيهِ عَشْرًا وَاسْتَغْفِرِيهِ عَشْرًا، فَإِنَّكِ إِذَا سَبَّحْتِ قَالَ: هٰذَا لِي، وَإِذَا هَلَّلْتِ قَالَ: هٰذَا لِي، وَإِذَا حَمِدْتِ قَالَ: هٰذَا لِي، وَإِذَا كَبَّرْتِ قَالَ: هٰذَا لِي، وَإِذَا اسْتَغْفَرْتِ قَالَ: قَدْ غَفَرْتُ لَكِ."

"O Ummu Rafi, kada ustaneš da klanjaš, reci deset puta: 'Subhanallāh', deset puta 'La ilahe illallah', reci deset puta:

[112] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (105). U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Muhammed bin Meslema bin Aiz el-Medeni. Ebu Hatim o njemu kaže: "On je nepoznat." Zehebi veli: "Njegovo stanje nije poznato." Ibn Hadžer veli: "Predanja koja on prenosi prihvatljiva su."

'El-hamdu lillāh', deset puta: 'Allāhu ekber' i deset puta zatraži oprosta od Allaha, dž.š. Kada kažeš: 'Subhanāllah', Allah, dž.š., kaže: 'Ovo je radi mene.' Kada deset puta potvrdiš Njegovu jednoću, On kaže: 'Ovo je radi mene.' Kada deset puta kažeš: 'El-hamdu lillāh', On kaže: 'Ovo je radi mene.' Kada deset puta kažeš: 'Allāhu ekber', Allah, dž.š., kaže: 'Ovo je radi mene.' A kada deset puta zatražiš oprosta od Allaha, dž.š., Allah, dž.š., kaže: 'Oprostio sam ti.'"[113]

Dova koja se uči kada se čuje ikamet

112. Imam Šafi, r.a., svojim lancem prenosilaca prenosi u djelu *El-Umm* hadis u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"أُطْلُبُوا اسْتِجَابَةَ الدُّعَاءِ عِنْدَ الْتِقَاءِ الْجُيُوشِ وَإِقَامَةِ الصَّلاَةِ وَنُزُولِ الْغَيْثِ."

"Tražite od Allaha, dž.š., da primi vaše dove kada se sudare dvije vojske, kada se uči ikamet i kada kiša pada."[114] Šafi veli: "Čuo sam od mnogih da su tražili da im se dova primi kada je kiša padala i kada je učen ikamet."

Zikrovi i dove koji se uče kada se stupi u namaz

Znaj da je ovo opširno poglavlje o kojem su preneseni mnogobrojni vjerodostojni hadisi. O detaljima ove teme mnogo se raspravlja u fikhskim djelima, ali ćemo mi na ovom mjestu spomenuti samo najbitnije i osnovne stvari ne upuštajući se u raspravljanje o detaljima. U većini slučajeva neću spominjati dokaze kako ne bismo oduljili, jer ova knjiga nije napisana s

---

[113] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (106). U lancu prenosilaca ovog hadisa nalzi se Ataf bin Halid, koji je bio istinoljubiv, ali je griješio, kao što se to navodi u djelu *Et-Takrib*. Ebu Zur'a o njemu veli: "Nema kod njega neke veće smetnje. Ebul-Kasim veli: "Bio je dobar prenosilac." Nesai veli: "Nije bio jakog pamćenja." Na drugom mjestu on veli: "Nema kod njega neke veće smetnje." Ibn Mein ga ocjenjuje pouzdanim dok drugom prilikom o njemu kaže: "N ema kod njega neke veće smetnje."

[114] Bilježi ga Šafi u djelu *El-Umm*. (1/223)

ciljem da govorimo o dokazima nego s ciljem da pojasnimo kako treba na osnovu tih dokaza postupati. A Allah, dž.š., pomaže kome hoće.

Početni tekbir

Znaj da namaz neće biti ispravan ukoliko se ne izgovori početni tekbir, bez obzira da li se radi o farzu ili nafila-namazu. Prema šafijskom mezhebu i mnogim drugim pravnicima, početni tekbir dio je namaza i jedan od njegovih ruknova. Prema Ebu Hanifi, početni je tekbir šart (uvjet) za ispravnost namaza, ali nije njegov sastavni dio. Početni je tekbir da kada želimo obaviti namaz, kažemo: "Allahu ekber" ili "Allahul-ekber" jer je to dozvoljeno, po mišljenju Šafija, Ebu Hanife i dr., dok Malik to smatra neispravnim. Najbolje je da čovjek izgovori ono prvo, tj. "Allahu ekber" i da na taj način bude siguran jer su se o tome složili svi učenjaci. Sve drugo osim ova dva načina izgovaranja početnog tekbira jeste neispravno. Neispravno je reći: "Allahul-Azim" ("Allah Veličanstveni") ili: "Allahul-Muteal" ("Allah Uzvišeni") ili "Allahul-Azam" ("Allah je Najuzvišeniji") i sl. tome, i onome ko bi to izgovorio na početku namaza, namaz ne bi bio ispravan, prema mišljenju Šafija i većine drugih učenjaka. Ebu Hanifa veli: "Namaz mu je ispravan pa makar rekao: 'Ekberullah' ('Najveći je Allah')." Po našem mišljenju, za koje mislimo da je ispravno, namaz ne bi bio ispravan. Neki naši učenjaci kažu: "Namaz mu je ispravan kao što bi mu bio ispravan ako bi na kraju namaza prilikom predaje selama rekao: 'Alejkumus-selam.'"

Znaj da nijedan zikr pa ni početni tekbir neće biti ispravan sve dok se ne izgovori jezikom, tako da čovjek čuje sam sebe, osim ukoliko ima neki opravdan razlog, a o tome smo govorili na početku knjige. Ako je čovjek nijem tako da ne može izgovarati riječi ili ima neku drugu mahanu, pomjerit će jezik onoliko koliko je u mogućnosti, a namaz će mu biti ispravan. Početni tekbir neće biti ispravan ni ukoliko se izgovori na nekom dru-

gom jeziku osim na arapskom jeziku, osim ako neko nije u stanju da ga izgovori na arapskom jeziku, onda će biti ispravan, s tim što je dužan da ga nauči izgovarati i na arapskom jeziku. Ako iz neopravdanih razloga to ne nauči, onda njegov namaz neće biti ispravan i dužan je naklanjati sve one namaze koje je klanjao u vremenu kada nije znao izgovarati početni tekbir na arapskom jeziku. Po najispravnijem mišljenju, početni tekbir se ne oteže i ne izgovara melodično nego se izgovara brzo. Neki kažu da se oteže, ali je prvo mišljenje ispravnije. Što se tiče ostalih tekbira koje izgovaramo u namazu, njih je, prema najispravnijem mišljenju, lijepo otezati tako dugo dok onaj ko obavlja namaz npr. ne ode s rukua na sedždu. Prema nekim učenjacima, ni ove tekbire ne treba otezati. Ako bi onaj ko klanja izgovorio kratko ono što treba otegnuti ili otegnuo ono što treba brzo izgovoriti, namaz bi mu bio ispravan, ali bi onaj ko je to učinio ostavio ono što je bolje i vrednije. Mjesto gdje u tekbiru treba otegnuti jeste poslije slova "Lam" u riječi "Allah", i na drugim mjestima ne treba otezati.

Sunnet je da imam izgovori početni tekbir kao i ostale tekbire u namazu glasno kako bi ga čuli oni koje on predvodi u namazu, dok oni to trebaju izgovarati tiho. Ako oni pak budu izgovarali tekbire glasno, a imam u sebi, namaz neće biti neispravan. Imam se treba truditi da što ispravnije izgovara tekbire pa da ne oteže ondje gdje treba skratiti. Ako "Hemze" iz riječi "Allah" izgovori otegnuto, ili otegne izgovor slova "Ba" u riječi "Ekber" pa da to izgleda kao da je izgovorio "Ekbar" umjesto "Ekber", namaz neće biti ispravan.

Namaz koji se sastoji od dva rekata ima u sebi jedanest tekbira, namaz koji se sastoji od tri rekata ima sedamnest tekbira, a namaz koji se sastoji od četiri rekata ima dvadeset dva tekbira. Svaki rekat ima pet tekbira, a svaka sedžda ima četiri tekbira, te tekbir za podizanje na kijam i početni tekbir kao i tekbir koji se izgovara prilikom ustajanja s prvog sjedenja. Svi su ovi tekbiri sunnet. Ako ih čovjek ostavi namjerno ili nena-

mjerno namaz mu neće biti neispravan, neće mu to biti upisano kao grijeh i neće morati činiti sehvi-sedždu. Jedino je početni tekbir uvjet namaza i namaz bez njega ne može biti ispravan, a Allah najbolje zna.

Zikrovi i dove koje se uče poslije izgovaranja početnog tekbira

O ovoj temi preneseni su mnogobrojni hadisi. U njima stoji da treba reći:

“اللهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا، وَسُبْحَانَ اللهِ بُكْرَةً وَأَصِيلاً، وَجَّهْتُ وَجْهِي لِلَّذِي فَطَرَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ، إِنَّ صَلاَتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ لاَ شَرِيكَ لَهُ وَبِذٰلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ، اللَّهُمَّ أَنْتَ الْمَلِكُ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ أَنْتَ رَبِّي أَنَا عَبْدُكَ ظَلَمْتُ نَفْسِي وَاعْتَرَفْتُ بِذَنْبِي فَاغْفِرْ لِي ذُنُوبِي جَمِيعًا فَإِنَّهُ لاَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ أَنْتَ، وَاهْدِنِي لِأَحْسَنِ الْأَخْلاَقِ لاَ يَهْدِي لِأَحْسَنِهَا إِلاَّ أَنْتَ، وَاصْرِفْ عَنِّي سَيِّئَهَا لاَ يَصْرِفُ سَيِّئَهَا إِلاَّ أَنْتَ، لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ وَالْخَيْرُ كُلُّهُ فِي يَدَيْكَ، وَالشَّرُّ لَيْسَ إِلَيْكَ، أَنَا بِكَ وَإِلَيْكَ، تَبَارَكْتَ وَتَعَالَيْتَ، أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ. اللَّهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ، اللَّهُمَّ نَقِّنِي مِنْ خَطَايَايَ كَمَا يُنَقَّى الثَّوْبُ الْأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ. اللَّهُمَّ اغْسِلْنِي مِنْ خَطَايَايَ بِالثَّلْجِ وَالْمَاءِ وَالْبَرَدِ.”

“Allāhu ekberu kebīrā, vel-hamdu lillāhi kesīrā ve subhānallāhi bukreten ve esīlā. Veždžehtu vedžhije lillezī fetares-semāvāti vel-erdi hanīfen muslimen ve mā ene minel-mušrikīn. Inne salatī ve nusukī ve mahjāje ve memātī lillāhi rabbil-ālemin, lā šerīke lehū ve bi zālike umirtu ve ene minel-muslimīn. Allāhumme Entel-meliku lā ilāhe illā Ente Rabbī. Ene abduke zalemtu nefsī vatereftu bi zenbī fagfir lī zunubī džemīan fe

innehū lā jagfiruz-zunūbe illā Ente. Vehdini li ahsenil-ahlāk lā jehdi li ahsenihā illā Ente, vasrif annī sejji'ehā lā jasrifu sejji'ehā illā Ente. Lebbejke ve sadejke vel-hajru kulluhū fijedejke veš-šerru lejse ilejke ene bike ve ilejke tebārekte ve teālejte estagfiruke ve etūbu ilejke. Allāhumme bāid bejnī ve bejne hatājāje kemā bā'adte bejnel-mešriki vel-magribi. Allāhumme nekkinī min-hatājāje kemā junekkas-sevbul-ebjedu mined-denes. Allāhumagsilnī min hatājāje bis-seldži vel-māi vel-bered"

"Allah je uistinu najveći, Njemu pripada mnogobrojna hvala, i neka je slavljen jutrom i navečer. Okrećem svoje lice Onome Koji je stvorio nebesa i Zemlju kao pravovjerni i kao musliman. Zaista, moj namaz, obredi moji, moj život i smrt moja pripadaju Allahu, Gospodaru svih svjetova. On nema druga. To mi je naređeno i ja sam vjernik. Allahu moj, Ti si Vladar, nema boga osim Tebe, Ti si moj Gospodar, a ja sam Tvoj rob. Ja sam se prema sebi ogriješio, priznajem svoj grijeh, pa mi oprosti sve grijehe koje sam počinio, Ti jedini grijehe oprostiti možeš. Uputi me na najbolje osobine, jedini Ti na najbolje uputiti možeš. Sačuvaj me od loših postupaka i ponašanja, jedini me Ti od njih sačuvati možeš. Odazivam Ti se i radujem, sve dobro u Tvojim je rukama. Tebi se zlo ne može pripisati. Ja sam Tvoj sluga i Tebi pripadam. Ti si Slavljeni i Uzvišeni. Od Tebe oprosta tražim i Tebi se kajem. Allahu moj, učini da razdaljina između mene i mojih grijeha bude onolika kolika je razdaljina između istoka i zapada. Allahu moj, očisti me od grijeha kao što se bijela odjeća od prljavštine očisti. Allahu moj, očisti me od grijeha snijegom, kišom i ledom." Sve ove dove prenesene su u pouzdanim predanjima od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Od njega se također prenosi:

113. Hadis Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi započeo namaz, govorio:

"سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ، وَتَعَالَى جَدُّكَ، وَلاَ إِلَـهَ غَيْرُكَ."

"Subhānekellāhummevebihamdikevetebārekesmuke ve teāla džedduke ve lā ilāhe gajruke"

"Slavljen neka si, Allahu moj, i Tebi hvala. Blagoslovljeno je Tvoje ime, uzvišena je Tvoja veličina. Nema boga osim Tebe."[115] Bilježe ga Tirmizi, Ebu Davud, Nesai, Ibn Madža, Bejheki, u predanju Ebu Seida el-Hudrija i ocjenjuju ga slabim. Ovaj hadis zabilježen je i u predanju od Ibn Mesuda, r.a., koji prenosi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Prenosi ga i Enes, r.a. Sva ova predanja su slaba. Najvjerodostojnije predanje u ovom obliku zabilježeno je od Omera bin Hattaba, r.a., u kojem se prenosi da je on jednom prilikom izgovorio početni tekbir, a zatim proučio: "Subhanekellahumme ve bi hamdike, ve tebarekesmuke, ve teala džedduke ve la ilahe gajruke." A Allah najbolje zna.

114. Bejheki u svom *Sunenu* prenosi od Harisa, a on od Alije r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi stupio u namaz, govorio:

---

[115] Ovaj se hadis od Aiše, r.a., prenosi putem dva lanca prenosilaca:

Prvi: od Ebul-Dževza, koji ovaj hadis prenosi od Aiše, r.a. Ovo predanje bilježi Ebu Davud (776), Hakim (1/235), Bejheki (2/33), sva trojica od Taleka bin Ganama, od Abdus-Selama bin Harba El-Melaija, od Bedila bin Mejsere, od Ebul-Dževzaa, a on od Aiše, r.a. Hakim veli: "Ovaj je lanac prenosilaca pouzdan." U tome ga podržava Zehebi. Međutim, oko ovog lanca prenosilaca postoje neke nejasnoće jer Ebul-Dževza nije slušao hadise od Aiše, r.a. Ebu Davud veli: "Nije poznato da ovaj hadis prenosi Abdus-Selam bin Harb, jedini koji ga prenosi jeste Talek bin Ganam. Događaj oko namaza prenosi skupina prenosilaca i niko od njih ne spominje ništa u vezi ovoga.

Drugi: 'Umre, koji ovaj hadis prenosi od Aiše, r.a.

Ovaj lanac prenosilaca bilježi Tirmizi (243), Ibn Madža (806), Bejheki (2/32), svi oni od Ebu Muavije, od Harisa bin Ebu Ridžala, od Umre, a on od Aiše, r.a. Tirmizi veli: "Ovo je jedini lanac prenosilaca putem kojeg prenosi ovaj hadis od Aiše, r.a." Međutim, mi smo maloprije spomenuli i drugi lanac prenosilaca. U lancu prenosilaca ovog predanja nalazi se Haris bin Ebu Muavija, za koga se svi učenjaci slažu da je nepouzdan prenosilac i da su hadisi koje on prenosi od Ebu Seida el-Hudrija, r.a., nevjerodostojni. Ovo predanje se kod Tirmizija bilježi pod brojem 242, kod Ibn Madže pod brojem 804, i kod Ebu Davuda pod brojem 775. Sva trojica ga prenose od Džafera bin Sulejmana ed-Dab'ija, od Alije bin Alije er-Rifaija, od Ebul-Mutevekkila od Ebu Seida el-Hudrija, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Predanje koje prenosi Ebu Seid, r.a., jeste najpoznatije predanje o ovoj temi." On dalje kaže: "O lancu prenosilaca koji prenose ovaj hadis od Ebu Seida, učenjaci raspravljaju. Jahja bin Seid raspravljao je o pouzdanosti Alije bin Alije er-Rifaija." Ahmed veli: "Ovo predanje nije vjerodostojno." Međutim, potpora za ovo predanje jeste hadis koji je zabilježio Muslim u svom *Sahihu* od Omera bin Hattaba, r.a.

لاَ إِلَـهَ إِلاَّ أَنْتَ سُبْحَانَكَ ظَلَمْتُ نَفْسِي وَعَمِلْتُ سُوءًا فَاغْفِرْ لِي إِنَّهُ لاَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ أَنْتَ، وَجَّهْتُ وَجْهِي ... إِلَى آخِرِهِ."

"Lā ilāhe illā ente subhāneke zalemtu nefsī ve amiltu sū'en fagfir lī innehū lā jagfiruz-zunūbe illā ente, vedž-džehtu vedžhī..."

"Nema boga osim Tebe. Ja sam se ogriješio prema sebi i počinio sam ružno djelo zato mi oprosti jer samo Ti grijehe možeš oprostiti. Ja okrećem svoje lice..." sve do kraja hadisa.[116] Ovaj je hadis nevjerodostojan. Učenjaci se slažu da je Haris el-Aver, koji se nalazi u lancu prenosilaca ovog hadisa, nepouzdan. Ša'bi je za njega govorio: "On je lažljivac." A Allah najbolje zna.

Što se tiče riječi: "Tebi se zlo ne može pripisati..." znaj da je mišljenje onih koji su na istini, muhaddisa, fakiha, i učenjaka od ashaba, tabiina i učenjaka koji se došli poslije njih da sve ono što se dešava, bilo dobro ili zlo, korisno ili štetno, biva Allahovom voljom i odredbom. Ako ovo uzmemo kao činjenicu, onda moramo malo dublje protumačiti ovaj hadis. Učenjaci na ovaj problem daju svoje odgovore. Jedan od tih odgovora, koji je i najpoznatiji, jesu riječi Nadra bin Šumejla i učenjaka koji su došli poslije njega, a koji kaže: "Značenje ovog hadisa jeste to da se činjenjem ružnih i zabranjenih djela ne može približiti Allahu, dž.š." Drugi kažu da hadis znači: "Zlo se ne uzdiže prema Tebi, nego se prema Tebi uzdižu lijepe riječi i dobra djela." Treći kažu: "Zlo se ne pripisuje Tebi kao znak poštovanja i odnosa prema Tebi, tako da se ne kaže: 'O Ti Koji si stvorio zlo' iako ga u suštini Allah, dž.š., i jeste stvorio, kao što se ne treba reći: 'O Ti Koji si stvorio svinje', iako je poznato da je Allah, dž.š., stvoritelj svega." Četvrti kažu: "Ti si sve s mudrošću stvorio i Ti ništa uzalud ne stvaraš." A Allah najbolje zna.

---

[116] Bilježi ga Bejheki u djelu *Es-Sunenul-kubra* (2/33). U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Haris el-Aver za koga se učenjaci slažu da je nepouzdan, na što ukazuje i autor ove knjige.

Ovo su predanja u kojima se spominju zikrovi i dove koji se uče poslije početnog tekbira i lijepo ih je sve proučiti onome ko klanja sam. Imam to može učiniti jedino ako mu džematlije dozvole a ako mu ne dozvole, ne smije duljiti s namazom nego će proučiti samo neke od ovih zikrova i dova. Najbolje je da prouči dio od riječi: "Ja okrećem svoje lice... i ja sam vjernik." Lijepo bi bilo da isto uči i onaj ko klanja sam, a ko ne želi duljiti s namazom.

Sve ove zikrove lijepo je učiti u namazu bez obzira da li se radi o farzu ili dobrovoljnom namazu. Ako se ne prouče na prvom rekatu, bilo namjerno bilo iz zaborava, ne treba ih kasnije učiti, jer je prošlo vrijeme kada se oni uče. Taj postupak je mekruh, pokuđen, ali ne kvari namaz. Isto tako, ovi zikrovi neće se učiti ako se počne s učenjem Kur'ana, a zikrovi nisu do tada proučeni. Ako bi se ipak proučili, to neće pokvariti namaz. Onaj ko zakasni na prvi rekat i stupi u namaz kasnije može učiti ove zikrove osim ako se boji da neće uspjeti proučiti El-Fatihu čije je učenje vadžib, dok je učenje ovih zikrova sunnet. Ako se onaj ko kasni u džemat priključi namazu dok je imam na rukuu, na sedždi ili tešehhudu, učit će one zikrove koji su propisani da se uče u tim situacijama. U tom slučaju on ne treba učiti dove koje se uče poslije početnog tekbira niti će to učiti kada ustane na kijam.

Naši učenjaci razilaze se o tome da li treba učiti ove zikrove poslije početnog tekbira kada se klanja dženaza-namaz. Ispravno je da tada nije pohvalno učiti ove zikrove, jer se ovaj namaz temelji na skraćivanju. Dove koje se uče poslije početnog tekbira jesu sunnet a nisu vadžib, obavezne, tako da ako se izostave, ne treba zbog toga činiti sehvi-sedždu. Sunnet je da se uče tiho, u sebi a ako bi se učile glasno, to bi bilo mekruh.

Učenje istiaze poslije dova koje se uče nakon početnog tekbira

Sunnet je, prema konsenzusu učenjaka, da se poslije ovih dova, a prije učenja Kur'ana, prouči istiaza. Uzvišeni je rekao:

﴿فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ﴾

"Kada želiš učiti Kur'an, traži kod Allaha utočište od šejtana prokletog" (En-Nahl, 98). Značenje ovog ajeta jeste prema većini učenjaka: Kada želiš učiti Kur'an, prije toga zatraži utočište kod Allaha od prokletog šejtana. Istiaza se sastoji od riječi: "Euzu billahi mineš-šejtanir-radžimi" ("Utječem se Allahu od prokletog šejtana"). Prenosi se i u obliku: "Euzu billahis-semiil-alimi mineš-šejtanir-radžimi" ("Utječem se Allahu, Koji sve čuje i zna, od prokletog šejtana"), ali je prva forma poznatija.

115. U *Sunenima* Tirmizija, Ebu Davuda, Nesaija, Ibn Madže, Bejhekija i dr. se prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prije nego što je počeo učiti Kur'an u namazu, rekao:

"أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ مِنْ نَفْخِهِ وَنَفْثِهِ وَهَمْزِهِ." وَفِي رِوَايَةٍ " أَعُوذُ بِاللهِ السَّمِيعِ الْعَلِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ مِنْ نَفْخِهِ وَنَفْثِهِ وَهَمْزِهِ."

"Eūzu billāhi mineš-šejtānir-radžīmi min nefhihī ve nefesihī ve hemezihī"

"Utječem se Allahu od prokletog šejtana, od njegovog ludila, oholosti i njegovih (šejtanskih) stihova."

U drugom predanju stoji:

"Eūzu billāhis-semīil-alīmi mineš-šejtānir-radžīmi min nefhihī ve nefesihī ve hemezihī"

"Utječem se Allahu, Koji sve čuje i zna, od prokletog šejtana, od njegovog ludila, oholosti i njegovih (šejtanskih) stihova."[117]

---

[117] Prethodno smo spominjali ocjenu ovog hadisa koji je dio podužeg hadisa koji prenosi Ebu Seid el-Hudri, r.a. (Hadis pod brojem 113)

Učenje istiaze jeste sunnet, a nije vadžib. Bilo da se izostavi namjerno ili iz zaborava, neće se biti grešno, namaz će biti ispravan i ne treba činiti sehvi-sedždu. Lijepo ju je proučiti bez obzira da li se radi o farzu ili dobrovoljnom namazu i, prema najispravnijem mišljenju, lijepo ju je proučiti i na dženaza-namazu. Također ju je lijepo proučiti onome ko uči Kur'an i mimo namaza.

Prema konsenzusu učenjaka, istiazu je lijepo proučiti na prvom rekatu, a ako se ne prouči na prvom rekatu, treba je proučiti na drugom ili kasnije. Ako se istiaza prouči na prvom rekatu, treba li je onda učiti i na drugom? Naši učenjaci na ovo pitanje daju dva odgovora: ispravniji je onaj koji kaže da ju je lijepo proučiti i na drugom, ali se za prvi rekat svi slažu. Istiaza se u namazu koji se ne obavlja glasno uči u sebi. Kako postupiti u namazu koji se obavlja glasno? O tome postoji razilaženje među našim učenjacima: neki kažu uči se tiho, a većina učenjaka šafijskog mezheba kažu: "Šafi o ovom pitanju ima dva mišljenja: prvo je da je treba u bilo kojem slučaju učiti u sebi, i to mišljenje navodi u djelu *El-Umm*, a drugo je mišljenje: da je sunnet istiazu proučiti glasno, i to mišljenje navodi u djelu *El-Imla*. Neki kažu da o ovom pitanju postoje dva mišljenja: da treba glasno proučiti istiazu, i to mišljenje smatra ispravnim šejh Ebu Hamid el-Isferajini, vođa naših učenjaka u Iraku, kao i El-Mehamili i dr. Tako je postupao Ebu Hurejra, r.a., dok je Ibn Omer, r.a., učio istiazu tiho, u sebi, i to je ispravnije, prema mišljenju većine naših učenjaka i po njemu se postupa, a Allah najbolje zna.

Učenje Kur'ana poslije istiaze

Učenje Kur'ana u namazu jeste vadžib, po konsenzusu učenjaka, a na temelju jasnih tekstova koji upućuju na to. I mi slijedimo mišljenje većine: da je učenje El-Fatihe u namazu obavezno i da je ništa drugo ne može zamijeniti onome ko ju je u stanju proučiti.

116. Ovo je na osnovu vjerodostojno prenesenog hadisa u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لاَ تُجْزِئُ صَلاَةٌ لاَ يُقْرَأُ فِيهَا بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ."

"Namaz nije ispravan ako se u njemu ne prouči El-Fatiha."[118] Bilježe ga Ibn Huzejma i Ebu Hatim bin Hibban u svojim *Sahihima* s pouzdanim lancem prenosilaca i ocjenjuju ga vjerodostojnim.

117. U dva Sahiha bilježi se hadis u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لاَ صَلاَةَ إِلاَّ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ."

"Nema namaza bez učenja El-Fatihe u njemu."[119] Također je vadžib proučiti "bismillu", koja je sastavni ajet El-Fatihe. El-Fatihu treba proučiti sa svim njenim tešdidima kojih u njoj ima četrnaest: tri u "bismilli" a ostali u El-Fatihi. Ako se izostavi i jedan tešdid, učenje neće biti ispravno. Također ju je obavezno proučiti po redu, ajet poslije ajeta. Ako se ne bi učila onako kako su joj ajeti poredani u Kur'anu, učenje ne bi bilo ispravno. Između ajeta može se napraviti stanka u dužini daha. Ako bi muktedija učinio sedždu zajedno s imamom zbog ajeta u kojem se spominje sedžda ili čuo imamovo izgovaranje riječi "amin" pa i on izgovorio zajedno s njim, ili čuo kako imam moli za milost od Allaha, dž.š., ili bude tražio utočište od vatre i sl., na što ajeti pozivaju, a muktedija bude u tom trenutku učio El-Fatihu neće prekidati učenje o ispravnijem mišljenju, jer za to ima opravdanje.

---

[118] Bilježi ga Ibn Huzejma (490) i s istim lancem prenosilaca bilježi ga i Ibn Hibban. Bilježi ga od Ebu Hurejre, r.a., u svom *Sahihu*. (3/139/1 786, El-Ihsan)

[119] Bilježi ga Buhari u poglavlju o ezanu pod naslovom "Obaveznost učenja El-Fatihe imamu i muktedijama u namazu bilo na putovanju bilo kod kuće" (756) i Muslim u poglavlju o namazu pod naslovom "Učenje El-Fatihe na svakom namazu" (2/4/100-101, En-Nevevi). Obojica ovaj hadis prenose od Ubade bin Samita, r.a.

Ako bi se pretjeralo u melodičnosti učenja tako da se promijeni značenje, namaz neće biti ispravan, a ako se značenje radi toga ne bi promijenilo, učenje će biti ispravno. Ono što će promijeniti značenje jeste da se kaže: "en'amtu" ili "en'amti" umjesto "en'amte", ili da se kaže "ijjaki na'budu" umjesto "ijjake na'budu." Ono što ne mijenja značenje jeste da se kaže "rabbul-alemin" umjesto "rabbil-alemin" ili da se kaže "neste'ine" ili "neste'ini" umjesto "neste'inu." Ako bi neko proučio "velez-zallin" umjesto "veled-dallin", prema ispravnijem mišljenju, namaz bi bio pokvaren osim ukoliko određena osoba nije u stanju da, nakon što je pokušala, nauči izgovarati slovo "Dad", tada nema smetnje.

Ako neko ne zna napamet El-Fatihu, onda treba da u veličini ove sure prouči drugi odlomak iz Kur'ana. Ako ne zna ništa iz Kur'ana učit će zikrove i dove koje zna u veličini ove sure. Ako pak ne zna ništa i nije u stanju naučiti, onda će stajati na kijamu onoliko koliko je potrebno da se prouči El-Fatiha, a zatim će otići na ruku, a njegov namaz bit će ispravan ukoliko iz opravdanih razloga nije bio u stanju naučiti. Ako je bio u stanju naučiti, a iz lijenosti nije htio, onda je dužan ponoviti sve namaze koje je obavio dok je bio neuk. Čim bude u stanju, dužan je naučiti El-Fatihu. Ako je u stanju proučiti ovu suru na nekom drugom, a ne na arapskom, jeziku, to učenje mu neće biti priznato i bit će kao onaj ko nikako nije u stanju učiti Kur'an, pa će postupati onako kako smo spomenuli.

Nakon proučene El-Fatihe treba proučiti neku suru ili dio sure. To je sunnet pa ako se i izostavi namaz će biti ispravan i ne treba činiti sehvi-sedždu, bez obzira da li se radi o farz-namazu ili o nafili. Učenje nekih drugih sura osim El-Fatihe, prema ispravnijem mišljenju, nije pohvalno kada je u pitanju dženaza-namaz, jer se ovaj namaz temelji na skraćivanju. Onaj ko obavlja namaz ima izbor da prouči cijelu suru, a može, ako želi, proučiti samo odlomak neke sure. Bolje je proučiti neku kraću suru nego odlomak neke duže sure koji je u veličini te

kraće sure. Lijepo je sure učiti po onom redoslijedu kako su poredane u Kur'anu tako da na drugom rekatu treba učiti suru koja po redoslijedu dolazi poslije sure koja je učena na prvom rekatu. Međutim, dozvoljeno je postupati i suprotno ovome što smo naveli. Sunnet je da se sura uči poslije učenja El-Fatihe, pa ako bi određena sura bila u namazu proučena prije El-Fatihe, ne bi se smatralo da je u namazu uopće učena sura. Sve ovo što smo spomenuli odnosi se i na imama i na onog ko klanja za imamom, kao i na onog ko obavlja namaz sam za sebe. Sve ovo onaj ko klanja za imamom učit će kada je u pitanju namaz koji se obavlja tiho, u sebi, a kada je u pitanju namaz u kojem se Kur'an uči glasno, muktedija će učiti samo El-Fatihu, i to u slučaju da čuje imamovo učenje. Ako pak ne čuje imamovo učenje ili čuje njegov glas, ali ne razumije šta uči, onda je pohvalno da uči i neku suru, prema najispravnijem mišljenju, ali tiho kako ne bi smetao ostalim klanjačima.

Sunnet je da se na sabahu i podne uče sure koje su duže, na ikindiji i na jaciji sure srednje dužine, a na akšamu kraće sure. Imam koji predvodi džemat treba skratiti učenje osim ako mu džematlije dozvole da odulji s učenjem. Sunnet je da se na sabah-namazu na prvom rekatu u petak ujutro uči sura Es-Sedžda, a na drugom rekatu suru Ed-Dehr i sunnet je da se ove sure prouče u cijelosti. To što neki ljudi uče samo dijelove ovih sura u suprotnosti je sa sunnetom. Sunnet je da se na bajram-namazu i namazu za kišu na prvom rekatu uči sura Kaf, nakon proučene El-Fatihe, a na drugom rekatu sura El-Kamer. Na prvom rekatu može se učiti i sura El-E'la, a na drugom sura El-Gašija. Obje su ove opcije sunnet. Sunnet je da se na prvom rekatu džuma-namaza uči sura El-Džumua a na drugom rekatu sura El-Munafikun. Na prvom rekatu može se učiti i sura El-E'la, a na drugom rekatu sura El-Gašija. Obje su verzije sunnet. Treba paziti da se ne uče samo odlomci ovih sura. Ako imam želi olakšati džematlijama, treba učiti kraći odlomak iz Kur'ana, a ne treba učiti veći odlomak iz Kur'ana, ali brzo kako bi što prije završio. Sunnet je da se na sabahskim sunne-

tima uči ajet: *"Reci: 'Mi vjerujemo u Allaha, i u ono što se nama objavljuje...'"* (El-Bekara, 136), a na drugom rekatu: *"Reci: 'O sljedbenici Knjige, dođite da se okupimo oko jedne riječi nama i vama zajedničke...'"* (Alu Imran, 64). Na prvom rekatu može se učiti sura El-Kafirun, a na drugom rekatu sura El-Ihlas. U Muslimovom *Sahihu* bilježi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., postupao i na jedan i na drugi način. Na akšamskim sunnetima, na dva rekata namaza koji se klanja poslije obavljenog tavafa, i na istihara-namazu Allahov Poslanik, s.a.v.s., je na prvom rekatu učio suru El-Kafirun, a na drugom rekatu suru El-Ihlas. Kada bi vitr-namaz klanjao s tri rekata, na prvom bi učio suru El-E'la, na drugom rekatu El-Kafirun, a na trećem rekatu sure El-Ihlas, El-Felek i En-Nas. O svemu ovome što smo do sada spomenuli preneseni su vjerodostojni hadisi u Buharijevom *Sahihu,* a i u drugim autentičnim hadiskim zbirkama, te zbog njihove opće poznatosti nema potrebe da ih sada ovdje navodimo. A Allah najbolje zna.

Ako se sura El-Džumua ne prouči na prvom rekatu džuma-namaza, onda se može proučiti na drugom rekatu zajedno sa surom El-Munafikun. Isti je slučaj i s bajramima, namazom za kišu, vitr-namazom, sabahskim sunnetima, i drugim namazima koje smo prethodno spomenuli. Ako se na njihovom prvom rekatu ne prouči sura koju je tom prilikom trebala učiti, onda se ona može proučiti na drugom rekatu kako ti namazi ne bi prošli bez sura koje je u njima sunnet učiti. Može se na prvom rekatu, npr. džuma-namaza prvo proučiti sura El-Munafikun, a na drugom sura El-Džumua, a dokaze za to spomenuo sam u svom djelu *Šerhul-mehezzeb.*

U Buharijevom *Sahihu* bilježi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., duže učio na prvom rekatu sabah-namaza, a i na ostalim namazima, a na drugom rekatu učio bi kraće sure. Neki pak smatraju da i na prvom i na drugom rekatu treba učiti podjednako dugo. Međutim, kompetentni učenjaci smatraju da je bolje duže učiti na prvom rekatu, na osnovu ovog vjero-

dostojno prenesenog hadisa, i slažu se da treći i četvrti rekat trebaju biti kraći od prva dva. Prema najispravnijem mišljenju, na trećem i četvrtom rekatu ne treba učiti ništa drugo osim sure El-Fatiha. Na trećem rekatu treba učiti kao i na četvrtom, mada neki smatraju da treći rekat treba biti duži.

Učenjaci se slažu da na sabahu, akšamu i jaciji, ako se klanja u džematu, treba učiti glasno, dok se na podne i ikindiji kao i na trećem rekatu akšama, trećem i četvrtom rekatu jacija-namaza uči u sebi. Glasno se uči i na džumi, bajramima, teraviji, vitrima poslije teravije. To je pohvalno i imamu kao i onome ko klanja sam za sebe. Onaj ko klanja za imamom, prema konsenzusu učenjaka, ne treba bilo šta učiti glasno. Sunnet je učiti glasno i u namazu koji se klanja povodom pomračenja Sunca ili Mjeseca, u namazu u kojem se moli za kišu, dok na dženazi treba učiti u sebi, kada se klanja danju a i kada se klanja noću, prema ispravnijem mišljenju. Što se tiče dnevnih nafila, u njima se uči u sebi osim na bajramima i namazu u kojem se moli za kišu, a to smo ranije spomenuli.

Naši se učenjaci razilaze o pitanju noćnih nafila. Neki kažu: "Treba učiti u sebi", a drugi tvrde da treba učiti glasno. Treće mišljenje, koje je ujedno i najispravnije zastupa Kadi Husejn el-Begavi, koji kaže: "Treba učiti poluglasno." Ako čovjek ne bi uspio obaviti noćni namaz i želi ga naklanjati danju, ili ne uspije obaviti dnevnu nafilu i želi je naklanjati noću, da li da postupa kao da klanja namaz u njegovo pravo vrijeme kada treba učiti u sebi ili poluglasno ili da postupa shodno vremenu u kojem naklanjava taj namaz? Postoje dva odgovora. Prvi, koji je i ispravniji, jeste da treba postupati shodno vremenu u kojem naklanjava namaz. Drugi je da treba općenito učiti u sebi.

Treba znati da učenje Kur'ana u sebi ili glasno učenje, shodno situaciji u kojoj se uči, jeste sunnet i nije vadžib, tako da ukoliko bi čovjek učio glasno u situaciji kada bi trebao učiti tiho, i obratno, namaz bi mu bio ispravan, ali bi uradio pokuđeno, mekruh, djelo, međutim ne bi trebao činiti sehvi-sedždu.

Prethodno smo spomenuli da učenje Kur'ana u namazu i izgovaranje zikrova, koji su za tu priliku propisani, treba da bude toliko glasno da čovjek čuje samog sebe. Ako bi bez nekog opravdanog razloga učio tiho, pa da ne čuje svoj glas, ni učenje, ni zikrovi ne bi bili ispravni.

Naši učenjaci kažu da je lijepo da imam u namazu napravi četiri predaha: poslije početnog tekbira kako bi oni koji klanjaju imali vremena proučiti zikrove koji su tom prilikom propisani; nakon proučene El-Fatihe treba zastati malo pa tek onda izgovoriti riječ "amin", kako bi se znalo da ova riječ nije dio El-Fatihe; nakon izgovaranja riječi "amin", treba napraviti malo dužu stanku kako bi oni koji klanjaju za njim imali vremena proučiti El-Fatihu; i nakon proučenog odlomka iz Kur'ana treba zastati malo kako bi odvojio riječi Kur'ana od tekbira s kojim se ide na ruku.

Nakon što imam prouči El-Fatihu, lijepo je da kaže: "amin", riječ o kojoj su preneseni mnogobrojni vjerodostojni hadisi koji ukazuju na njenu vrijednost i nagradu koju će imati onaj ko je bude izgovarao. Ovu je riječ lijepo izgovoriti svakom onom ko uči El-Fatihu, bez obzira bio u namazu ili ne. Postoje četiri načina na koje se ova riječ može izgovoriti. Najpoznatiji način jeste da se izgovori s otezanjem slova "A" i bez tešdida na slovu "Mim." Drugi je način da se izgovori kratim izgovorom slova "A" i bez tešdida na slovu "Mim." Treći je način da se izgovori sa imalom,[120] a četvrti je način da se izgovori sa otezanjem na slovu "A" i tešdidom na slovu "Mim."

Prva su dva načina poznati među običnim svijetom dok druga dva načina prenosi El-Vahidijj na početku svog djela *El-Besit*. Najispravniji je prvi način. El-Vahidijj opširno govori o ovim načinima, komentira ih i pojašnjava njihova značenja, te ukazuje na dokaze na osnovu kojih je spomenuo ove načine u

---

[120] Tj. da se izgovori specifičnim glasom koji ne postoji u bosanskom jeziku tako što će se izgovoriti između glasa "A" i "E". (op. prev.)

svom djelu *Tehzibul-esmai vel-lugat*. Lijepo je da ovu riječ izgovori i imam, onaj koji klanja sam za sebe, kao i oni koji namaz obavljaju predvođeni imamom. I imam i onaj ko namaz obavlja sam treba ovu riječ izgovoriti glasno ukoliko obavlja namaz u kojem se Kur'an uči naglas. Ispravno je i da oni koji klanjaju za imamom trebaju ovu riječ izgovarati glasno bez obzira je li džemat veliki ili mali. Lijepo je da izgovaranje ove riječi bude zajedno s imamom ni prije ni poslije njega. Ne postoji u namazu situacija u kojoj imam i oni koji klanjaju za njim trebaju nešto izgovoriti u isto vrijeme osim izgovaranja riječi: "amin." U svemu ostalome što se uči oni koji klanjaju za imamom trebaju kasnije izgovarati.

Sunnet je svakom onome ko uči Kur'an, bez obzira da li u namazu ili mimo namaza, da, kada prouči ajet u kojem se spominje Allahova, dž.š., milost, zamoli Allaha, dž.š., da mu se smiluje, kada prouči ajet u kojem se spominje kazna, da zatraži kod Allaha, dž.š., utočište od vatre ili kazne, nesreće i svega onoga što mu je mrsko. Može kazati: "Allahu moj, ja Te molim za oprost" i slično tome. Kada prouči ajet u kojem se veliča Allah, dž.š., i niječu se druga božanstva osim Njega, može kazati: "Subhanallah" ("Slava Allahu") ili: "Tebarekellahu Rabbul-alemin" ("Uzvišen neka je Allah, Gospodar svih svjetova") ili: "Džellet azametu Rabbina" ("Veličina je našeg Gospodara očigledna") i slično tome.

118. Huzejfa bin Jeman, r.a., kaže: "Jedne noći klanjao sam za Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., i on poče učiti suru El-Bekara. Pomislih: 'Učinit će ruku nakon proučenih stotinu ajeta.' Ali on to ne učini nego nastavi s učenjem, pa ja pomislih: 'Proučit će cijelu suru na prvom rekatu.' Ali on nastavi učiti suru Alu Imran i cijelu je prouči, zatim prouči i suru En-Nisa. Učio je razgovijetno. Kada bi proučio ajet u kojem se spominje slavljenje Allaha, dž.š., i on bi slavio Allaha, dž.š. Kada bi proučio ajet u kojem se spominje neka dova, i on bi dovu uputio. Kada bi proučio ajet u kojem se spominje traženje utočišta kod

Allaha, dž.š., i on bi utočište zatražio."[121] Bilježi ga Muslim u svom *Sahihu*. Naši učenjaci kažu: "Na ovaj način lijepo je da postupa onaj ko uči Kur'an, bio u namazu ili ne, kao i imam, oni koji klanjaju za imamom, onaj ko klanja sam za sebe, zato što je to dova, pa treba da je svi izgovaraju kao i riječ "amin." Lijepo je svakom onome ko prouči ajet: "*Zar Allah nije sudija najpravedniji?!*" (Et-Tin, 8), kazati: "Svakako, i ja to svjedočim." Kada prouči ajet: "*I zar Taj nije kadar mrtve oživiti?*" (El-Kijama, 40), kazati: "Svakako, ja to potvrđujem", kada prouči ajet: "*Pa u koji će govor ako ne u Kur'an vjerovati?*" (El-Murselat, 50), kazati: "Ja vjerujem u Allaha." Kada prouči ajet: "*Hvali ime Gospodara svoga Svevišnjeg*" (El-E'la, 1), kazati: "Slavljen neka je Gospodar moj Svevišnji." Sve se ovo može izgovarati u namazu i mimo namaza. Dokaze teme iznio sam u knjizi *Et-Tibjan fi adabi hameletil-Kur'an.*

Zikrovi koji se uče na rukuu

Od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., prenosi se vjerodostojnim predanjima da je izgovarao tekbir kada bi išao na ruku, i taj postupak je sunnet. Ako bi neko to izostavio, učinio bi mekruh, ali mu namaz ne bi bio pokvaren i ne bi trebao činiti sehvi-seddžu. Isti je slučaj i sa svim ostalim tekbirima koji se izgovaraju u namazu osim početnog tekbira koji je jedan od sastavnih dijelova namaza i bez njega namaz ne može biti ispravan. O broju tekbira u namazu govorili smo na početku poglavlja o namazu.

Postoji predanje od Imama Ahmeda u kojem stoji da su svi ovi tekbiri vadžib, obavezni. Treba li ovaj tekbir, s kojim se ide na ruku, izgovarati otegnuto? O tome Šafi, Allah mu se smilovao, ima dva mišljenja. Ispravnije je ono koje je zastupao kasnije, a to je da ga treba otegnuti sve dok se ne stigne u položaj rukua, a nakon toga treba izgovarati zikrove koji su tom prilikom propisani. To radi toga da ne bi nijedan dio namaza bio bez učenja i spominjanja Allaha, dž.š. Suprotno tome jeste

[121] Bilježi ga Muslim u poglavlju o namazu putnika pod naslovom "Pohvalnost dugog učenja na noćnom namazu". (2/6/61, En-Nevevi)

početni tekbir koji ne treba otezati, jer ga treba pratiti nijet za namaz, pa ako bi se izgovarao otegnuto, to bi samo otežalo, a ako se izgovori kratko, to će olakšati nijet. O tome smo opširnije govorili u poglavlju o početnom tekbiru. A Allah najbolje zna.

Kada se dođe u položaj rukua, treba učiti zikrove koji su za tu priliku propisani, i reći:

"سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ، سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ، سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ."

"Subhāne Rabbijel-azīm, subhāne Rabbijel-azīm, subhāne Rabbijel-azīm"

"Slavljen neka je moj Gospodar Uzvišeni, Slavljen neka je moj Gospodar Uzvišeni, Slavljen neka je moj Gospodar Uzvišeni."

119. Muslim u svom *Sahihu* bilježi hadis Huzejfe, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prilikom dugog učenja na noćnom namazu na rukuu govorio:

"سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ."

"Subhāne Rabbijel-azīm"

"Slavljen neka je moj Gospodar Uzvišeni", tj. ponavljao je ove riječi, kao što se to bilježi u Ebu Davudovom *Sunenu* i drugim hadiskim zbirkama.

120. U *Sunenima* se bilježi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kada neko od vas na rukuu tri puta izgovori:

"سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ."

'Subhāne Rabbijel-azīm'

'Slavljen neka je moj Gospodar Uzvišeni', upotpunio ga je.'"[122]

---

[122] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "Dužina rukua i sedžde" (886), Tirmizi u poglavlju o namazu pod naslovom "Predanja koja govore o tesbihu na sedždi i rukuu" (890), sva trojica od Ibn Ebu Zi'baa, od Ishaka bin Jezida el-Huzelija, od Avfa bin Abdullaha bin Utbe, od Ibn Mesuda, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Lanac prenosilaca hadisa koji prenosi Ibn Mesud nije spojen s Avfom bin Abdullahom bin Utbom jer se on nikada nije sreo s Ibn Mesudom, r.a. Ebu Davud veli: "Ovaj je lanac prenosilaca prekinut jer Avn nije nikada sreo Abdullaha bin Mesuda, r.a."

121a. U *Sahihima* Buharija i Muslima bilježi se hadis Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., na rukuu i sedždi govorio:

"سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي."

"Subhānekellāhume Rabbenā ve bi hamdike. Allāhummagfirlī"

"Slavljen neka si, Allahu, Gospodaru naš, i Tebi neizmjerna hvala. Allahu moj, oprosti mi."[123]

121b. Muslim u svom *Sahihu* bilježi hadis Alije, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., na rukuu govorio:

"اللَّهُمَّ لَكَ رَكَعْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَلَكَ أَسْلَمْتُ، خَشَعَ لَكَ سَمْعِي وَبَصَرِي وَمُخِّي وَعَصَبِي." وَجَاءَ فِي كُتُبِ السُّنَنِ: "خَشَعَ سَمْعِي وَبَصَرِي وَمُخِّي وَعِظَمِي وَمَا اسْتَقَلَّتْ بِهِ قَدَمِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ."

"Allāhumme leke reka'tu, ve bike āmentu, ve leke eslemtu. Hašea leke sem'ī ve besarī ve muhhī ve asabī"

"Allahu moj, Tebi ruku činim, u Tebe vjerujem i Tebi se predajem. Tebi skrušenost iskazuju moj sluh i moj vid, moj razum i moji nervi." U *Sunenima* se ovo predanje bilježi u sljedećem obliku: "Allahu, Gospodaru svih svjetova, skrušenost iskazuju moj sluh i moj vid, moj razum i kosti, i ono što moje noge nose."[124]

---

[123] Bilježi ga Buhari u poglavlju o ezanu pod naslovom "Dove koje se uče na rukuu". (794)

[124] Bilježi ga Muslim u poglavlju o namazu putnika i skraćivanju namaza tom prilikom pod naslovom "Poslanikov, s.a.v.s., noćni namaz i njegove dove koje je noću upućivao" (2/6/57, 58, 59, En-Nevevi). Bilježi ga i Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "Dove koje se uče u namazu" (1/199/760), Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Dove koje se uče kada se počne klanjati noćni namaz" (5/485, 486/3421), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* u poglavlju Et-Tatbik pod naslovom "Druga vrsta zikrova na rukuu" (1/219/637) preko Abdullaha el-Aredža, od Abdullaha bin Ebu Rafija, od Alije, r.a. Tirmizi veli. "Ovaj hadis je hasenun-sahih."

122. Muslim u svom *Sahihu* bilježi hadis Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., na rukuu govorio:

“سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ رَبُّ الْـمَلاَئِكَةِ وَالرُّوحِ.”

“Subbūhun, kuddūsun, Rabbul-melāiketi ver-rūh”

“Slavljeni, Sveti, Gospodar meleka i Džibrila.”[125]

123. Avf bin Malik, r.a., kaže: “Klanjao sam s Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., pa on prouči suru El-Bekara. Kad bi proučio ajet u kojem se spominje Allahova, dž.š., milost, prekinuo bi učenja i zamolio Allaha, dž.š., za milost. Kada bi proučio ajet u kojem se spominje Allahova, dž.š., kazna, prekinuo bi učenje i zatražio utočište kod Allaha, dž.š., od Njegove kazne. Zatim je učinio ruku i tako je proboravio isto vremena koliko je proboravio na kijamu. Na rukuu je učio:

“سُبْحَانَ ذِي الْجَبَرُوتِ وَالْـمَلَكُوتِ وَالْكِبْرِيَاءِ وَالْعَظَمَةِ.”

‘Subhāne zil-džeberūti vel-melekūti vel-kibrijāi vel-azameh’

‘Slavljen neka je Onaj Koji posjeduje silu, vlast, veličinu i uzvišenost.’[126] Zatim je na sedždi učio isto.” Ovaj je hadis vjerodostojan, a bilježe ga Ebu Davud i Nesai u svojim *Sunenima*, Tirmizi u knjizi *Kitabuš-šemail* s vjerodostojnim lancima prenosilaca.

124. Muslim u svom *Sahihu* bilježi hadis Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

---

[125] Bilježi ga Muslim u poglavlju o namazu pod naslovom “Zikrovi koji se uče na rukuu i sedždi”. (2/4/204, En-Nevevi)

[126] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom “Šta treba reći na rukuu i sedždi” (1/229/873), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* u poglavlju Et-Tatbik pod naslovom “Druga vrsta zikrova” (1/240/718), Tirmizi u djelu Eš-Šemail (256/314) svo oni od Muavije bin Saliha, od Amra bin Kajsa koji je č uo Asima bin Humejda kako kaže: “Čuo sam Avfa bin Malika da kaže:...” pa je citirao hadis. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Muavija bin Salih za kojga autor djela *Et-Takrib* veli: “Bio je istinoljubiv, ali je pravio greške.” Hadis bilježi i Ahmed (6/24), Taberani u poglavlju o dovama (544) i u *El-Kebiru* (18/61, 113) s ovim lancem prenosilaca.

"فَأَمَّا الرُّكُوعُ فَعَظِّمُوا فِيهِ الرَّبَّ."

"Na rukuu veličajte svoga Gospodara."[127]

Znaj da je ovaj posljednji hadis, onaj u kojem se pojašnjava smisao svih ostalih hadisa, ukazuje na to da se na rukuu treba veličati Allah, dž.š., bilo kojim izrazom koji se može koristiti za tu svrhu. Međutim, najbolje je proučiti sve ove zikrove koji su spomenuti u hadisima, ukoliko je čovjek u mogućnosti i ako time neće otežati džematlijama koji za njim obavljaju namaz. Također, na rukuu treba slaviti Allaha, dž.š. Ako čovjek želi skratiti i ne duljiti na rukuu, onda je lijepo da slavi Allaha, dž.š. Najmanje što može pri tome izgovoriti jeste da tri puta izgovori zikr koji je za tu priliku propisan. Ako ga izgovori samo jednom, učinit će samo ono što je osnovno i nužno. Ako se ograniči na samo jedan zikr, onda je lijepo nekom drugom prilikom proučiti ostale zikrove koji se spominju u hadisu. Tako će postupati kako bi vremenom prakticirao sve zikrove koji su preneseni u hadisima. Tako treba postupati i prilikom činjenja zikra i u drugim situacijama.

Prema našem mišljenju, a i prema mišljenju većine učenjaka, zikr na rukuu je sunnet. Ako bi ga neko izostavio namjerno ili iz zaborava, namaz mu ne bi bio pokvaren, ne bi bio grešan i ne bi trebao činiti sehvi-sedždu. Imam Ahmed bin Hanbel i jedna skupina učenja smatraju da je zikr na rukuu vadžib, pa na osnovu toga onaj ko klanja ne treba ga izostavljati, a to na osnovu jasnih hadisa koji su preneseni o toj temi, kao npr. hadis: "Na rukuu veličajte svoga Gospodara", kao i na osnovu ostalih hadisa koje smo prethodno naveli. Međutim, ove je zikrove bolje, u svakom slučaju, proučiti kako razilaženje učenjaka o tom pitanju ne bi imalo utjecaja. A Allah najbolje zna.

Pokuđeno je na rukuu i sedždi učiti Kur'an. Ako bi učio nešto drugo osim El-Fatihe, to mu ne bi pokvarilo namaz.

---

[127] Bilježi ga Muslim u poglavlju o namazu pod naslovom "Zabrana učenja Kur'ana na rukuu i sedždi". (4/2/196, En-Nevevi)

Prema ispravnijem mišljenju, namaz mu ne bi bio pokvaren ako bi proučio i El-Fatihu. Neki učenjaci pak smatraju da bi namaz u tom slučaju bio pokvaren.

125. Muslim u svom *Sahihu* bilježi hadis Alije, r.a., koji je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranio mi je da učim Kur'an na rukuu ili sedždi."[128]

126. Muslim u svom *Sahihu* bilježi hadis Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"أَلاَ وَإِنِّي نُهِيتُ أَنْ أَقْرَأَ الْقُرْآنَ رَاكِعًا أَوْ سَاجِدًا."

"Zabranjeno mi je da učim Kur'an na rukuu i sedždi."[129]

Zikrovi koji se uče kada se diže i uspravi sa rukua

Sunnet je da se prilikom dizanja s rukua kaže:

"سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ."

"Semiallāhu limen hamideh"

"Allah čuje onoga ko Ga hvali." Ako bi neko rekao:

"مَنْ حَمِدَ اللهَ سَمِعَ لَهُ."

"Men hamidallāhe semia leh"

"Ko hvali Allaha, dž.š., On ga čuje", bilo bi mu ispravno. To navodi imam Šafi u svojoj knjizi *El-Umm*. Kada se onaj ko je bio na rukuu uspravi, može proučiti sljedeću dovu:

"رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ مِلْءَ السَّمٰوَاتِ وَمِلْءَ الْأَرْضِ وَمِلْءَ مَا بَيْنَهُمَا وَمِلْءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ أَهْلَ الثَّنَاءِ وَالْمَجْدِ أَحَقُّ مَا قَالَ

---

[128] Bilježi ga Muslim u svom *Sahihu* u poglavlju o namazu pod naslovom "Zabrana učenja Kur'ana na rukuu i sedždi". (2/4/198, En-Nevevi)

[129] Bilježi ga Muslim u poglavlju o namazu pod na slovom "Zabrana učenja Kur'ana na rukuu i sedždi". (2/4/198, En-Nevevi)

الْعَبْدُ، وَكُلُّنَا لَكَ الْعَبْدُ، لاَ مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلاَ مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ، وَلاَ يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ."

"Rabbenā lekel-hamdu hamden kesīren, tajjiben mubāreken fīhi mil'es-semāvati ve mil'el-erdi ve mil'e mā bejnehumā ve mil'e mā ši'te miṇ šej'in badu ehles-senāi vel-medždi ehakku mā kālel-abdu ve kullunā lekel-abdu. Lā mānia limā eatajte ve lā muti limā menate ve lā jenfeu zel-džeddi minkel-džedd"

"Gospodaru naš, Tebi pripada zahvala, mnogobrojna zahvala koja je lijepa i koja bereket donosi. Gospodaru naš, Tebi hvala koja ispunjava nebesa i Zemlju, ono što je između njih i sve ostalo što Ti želiš osim toga. Ti zaslužuješ svaku hvalu i slavu. Najistinitije što neki rob, a svi smo mi Tvoji robovi, može reći jeste: 'Allahu moj, ono što Ti daješ niko ne može uskratiti, niti iko može dati ono što Ti uskratiš. Nikome ne koristi njegova snaga pored Tvoje snage.'"

127. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe hadis Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi se dizao s rukua, govorio:

"سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ."

"Semiallāhu limen hamideh"

"Allah čuje onoga ko Ga hvali", a kada bi se uspravio, rekao bi:

"رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ."

"Rabbenā lekel-hamd"

"Gospodaru naš, Tebi pripada zahvala."[130] U nekim predanjima prenosi se da je govorio: "Ve lekel-hamdu" s dodavanjem

[130] Bilježi ga Buhari u poglavlju o ezanu pod naslovom "Šta treba reći imam i oni koji klanjaju za njim kada se podignu s rukua" (2/329/795, *Fethul-Bari*) i Muslim u poglavlju o namazu pod naslovom "Izgovaranje tekbira prilikom svakog spuštanja i dizanja u namazu". (2/4/97, En-Nevevi)

slova "Vav", a oba su ova načina ispravna. Isto predanje bilježi se u *Sahihima* Buharija i Muslima, a prenosi ga skupina ashaba.

128. Muslim u svom *Sahihu* bilježi hadis Alije, r.a., i Ibn Ebu Evfa, r.a., koji prenose da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi se uspravio poslije rukua, govorio:

"سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ مِلْءَ السَّمٰوَاتِ وَمِلْءَ الْأَرْضِ وَمِلْءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ."

"Semiallāhu limen hamideh. Rabbenā lekel-hamdu mil'es-semāvati ve mil'el-erdi ve mil'e mā ši'te min šej'in ba'd"

"Allah čuje onoga ko Ga hvali, Gospodaru naš, Tebi pripada zahvala. Gospodaru naš, Tebi hvala koja ispunjava nebesa i Zemlju, i sve ostalo što Ti želiš osim toga."[131]

129. Muslim u svom *Sahihu* bilježi hadis Ebu Seida el-Hudrija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi se dizao s rukua, govorio:

"اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ مِلْءَ السَّمٰوَاتِ وَمِلْءَ الْأَرْضِ وَمِلْءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ أَهْلَ الثَّنَاءِ وَالْـمَجْدِ أَحَقُّ مَا قَالَ الْعَبْدُ، وَكُلُّنَا لَكَ عَبْدٌ، لاَ مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلاَ مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ، وَلاَ يَنْفَعُ ذَا الْـجَدِّ مِنْكَ الْـجَدُّ."

"Allāhumme Rabbenā lekel-hamdu mil'es-semāvati ve mil'el-erdi ve mil'e mā ši'te min šej'in badu ehles-senāi vel-medždi ehakku mā kālel-abdu ve kullunā leke abdun. Allāhumme lā mānia limā eatajte ve lā mu'ti limā menate ve lā jenfeu zel-džeddi minkel-džedd"

[131] Bilježi ga Muslim u poglavlju o namazu pod naslovom "Šta treba reći kada se podigne sa rukua" (2/4/192, 193, En-Nevevi) od Ibn Ebu Evfa, r.a. Što se tiče predanja koje prenosi Alija, r.a., nisam ga nigdje mogao pronaći.

"Allahu, Gospodaru naš, Tebi pripada zahvala. Tebi pripada hvala koja ispunjava nebesa i Zemlju, ono što je između njih i sve ostalo što Ti želiš osim toga. Ti zaslužuješ svaku hvalu i slavu. Najistinitije što neki rob, a svi smo mi Tvoji robovi, može reći jeste: 'Allahu moj, ono što Ti daješ niko ne može uskratiti, niti iko može dati ono što Ti uskratiš. Nikome ne koristi njegova snaga pored Tvoje snage.'"

130. Muslim u svom *Sahihu* bilježi hadis Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi se dizao s rukua, govorio:

"رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ مِلْءَ السَّمٰوَاتِ وَمِلْءَ الْأَرْضِ وَمِلْءَ مَا بَيْنَهُمَا وَمِلْءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ."

"Rabbenā lekel-hamdu hamden kesīren, tajjiben mubāreken fīhi mil'es-semāvāti ve mil'el-erdi ve mil'e mā bejnehumā ve mil'e mā ši'te min šej'in ba'd"

"Gospodaru naš, Tebi pripada zahvala. Tebi pripada hvala koja ispunjava nebesa i Zemlju, ono što je između njih i sve ostalo što Ti želiš osim toga."[132]

131. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Rifaa bin Rafia ez-Zerkija, r.a., koji kaže: "Jednom prilikom klanjali smo s Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., i on kada se diže s rukua, reče:

"سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ."

'Semiallāhu limen hamideh'

'Allah čuje onoga ko Ga hvali.' Neki čovjek iza njega reče:

"رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ."

---

[132] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o namazu pod naslovom "Šta treba reći kada se podigne s rukua". (2/4/195, En-Nevevi)

'Rabbenā lekel-hamdu hamden kesīren, tajjiben mubāreken fīh'

'Gospodaru naš, Tebi pripada zahvala, mnogobrojna zahvala koja je lijepa i koja bereket donosi.' Kada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., završio s namazom, upitao je: 'Ko je izgovorio one riječi malo prije?' Čovjek reče: 'Ja.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Vidio sam više od trideset meleka koji su se takmičili ko će prije zapisati te riječi.'"[133]

Pohvalno je da se svi ovi zikrovi prouče na jednom rukuu. Ako neko želi skratiti i proučiti samo neke od njih, onda neka prouči:

"رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ مِلْءَ السَّمٰوَاتِ وَمِلْءَ الْأَرْضِ وَمِلْءَ مَا بَيْنَهُمَا وَمِلْءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ."

"Rabbenā lekel-hamdu mil'es-semāvati ve mil'el-erdi ve mil'e mā bejnehumā ve mil'e mā ši'te min šej'in ba'd"

Ako želi još više skratiti, onda neka prouči samo: **"Semiallāhu li men hamidehu Rabbenā lekel-hamdu"**, i ne postoji ništa kraće od toga.

Sve ove zikrove lijepo je proučiti imamu, onima koji klanjaju za imamom, i onome ko klanja sam za sebe, s tim što ih imam ne može sve učiti dok mu džematlije ne dozvole, osim ukoliko zna da i oni vole da on oduži s namazom.

Sve je ove zikrove sunnet proučiti i oni nisu vadžib, tako da ako ih neko izostavi, uradit će mekruh, pokuđeno, djelo, ali neće činiti sehvi-sedždu. Kada se uspravi poslije rukua, pokuđeno je učiti Kur'an, kao što je to pokuđeno na rukuu i na sedždi.

---

[133]Bilježi ga Buhari u poglavlju o ezanu u poglavlju bez naslova. (2/33 2/799, *Fethul-Bari*)

Zikrovi koji se uče na sedždi

Kada se završi sa zikrovima koji se uče kada se uspravi s rukua, onda treba proučiti tekbir i krenuti na sedždu. Izgovaranje tekbira treba otegnuti sve dok se ne spusti čelo na tlo. Prethodno smo govorili o propisima u vezi s ovim tekbirima, o tome da su oni sunnet, pa, stoga, ako se izostave, namaz neće biti pokvaren, ne treba činiti sehvi-sedždu. Kada se dođe u položaj sedžde, treba učiti zikrove i dove koji su za tu priliku propisani, a koji su mnogobrojni.

132. Muslim u svom *Sahihu* bilježi hadis Huzejfe, r.a., koji smo navodili u poglavlju o rukuu a koji govori o svojstvu namaza Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i to one noći kada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., na jednom rekatu proučio sure: El-Bekara, Alu Imran i En-Nisa. Kad god bi tom prilikom proučio ajet u kojem se spominje Allahova milost, zatražio bi od Allaha, dž.š., da mu se smiluje, kada bi proučio ajet u kojem se spominje Allahova, dž.š., kazna, tražio bi utočište od nje. Huzejfa, r.a., o tome dalje pripovijeda: "Kada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., učinio sedždu, rekao je:

"سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى."

'Subhāne Rabbijel-ealā'

'Slavljen neka si, Gospodaru moj, Ti Koji si Najuzvišeniji.'"[134] Na sedždi je tom prilikom Allahov Poslanik, s.a.v.s., proveo isto onoliko vremena koliko i na kijamu.

133. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe hadis Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., mnogo na sedždi izgovarao sljedeće riječi:

"سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ اللَّهُمَّ اغْفِرْلِي."

"Subhānekellāhumme Rabbenā ve bi hamdike. Allāhummagfirlī"

[134] Ocjena hadisa je prethodno spomenuta u fusnoti hadisa pod brojem 118.

"Slavljen neka si, Allahu, Gospodaru naš, i Tebi neizmjerna hvala. Allahu moj, oprosti mi."[135]

134. Muslim u svome *Sahihu* bilježi hadis Aiše, r.a., a koji smo također spominjali u poglavlju o rukuu, u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., na rukuu i sedždi izgovarao riječi:

"سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ رَبُّ الْـمَلاَئِكَةِ وَالرُّوحِ."

"Subbūhun, kuddūsun, Rabbul-melāiketi ver-rūh"

"Slavljeni, Sveti, Gospodar meleka i Džibrila."[136]

135. Muslim u svom *Sahihu* bilježi hadis Alije, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., na sedždi učio sljedeći zikr:

"اللَّهُمَّ لَكَ سَجَدْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَلَكَ أَسْلَمْتُ، سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ، وَصَوَّرَهُ وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ. تَبَارَكَ اللهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ."

"Allāhumme leke sedžedtu, ve bike āmentu, ve leke eslemtu. Sedžede vedžhī lillezī halekahū ve savverehū ve šekka sem'ahū ve besareh. Tebārekallāḥu ahsenul-hālikīn"

"Allahu moj, Tebi na sedždu padam, u Tebe vjerujem, Tebi se predajem. Moje lice pada na sedždu Onome Ko ga je stvorio, oblik mu dao, i Koji je na njemu otvore za sluh i vid učinio. Neka je uzvišen Allah, najljepši Stvoritelj." [137]

136. U *Sunenima* se bilježi vjerodostojan hadis Avfa bin Malika, r.a., a koji smo također spominjali u poglavlju o rukuu, i u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., na rukuu, na kojem je proboravio dugo vremena, govorio:

---

[135] Bilježi ga Buhari u poglavlju o ezanu pod naslovom "Dova koja se uči na rukuu" (2/328/794, *Fethul-Bari*) i Muslim u poglavlju o namazu pod naslovom "Dova koja se uči na rukuu i sedždi" (2/4/201, En-Nevevi). Ovo predanje u ovom obliku bilježi Muslim.

[136] Ocjena hadisa je spominjana u fusnoti hadisa pod brojem 122.

[137] Ocjena hadisa je spominjana u fusnoti hadisa po d brojem 123.

"سُبْحَانَ ذِي الْجَبَرُوتِ وَالْمَلَكُوتِ وَالْكِبْرِيَاءِ وَالْعَظَمَةِ."

"Subhāne zil-džeberūti vel-melekūti vel-kibrijāi vel-azameh"

"Slavljen neka je Onaj Koji posjeduje silu, vlast, veličinu i uzvišenost."[138] A i na sedždi izgovarao je iste riječi.

137. U *Sunenima* se bilježi hadis u kojem se prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kada neko od vas učini sedždu, neka tri puta kaže:

"سُبْحَانَ رَبِّيَ الأَعْلَى."

'Subhāne Rabbijel-ealā'

'Slavljen neka si, Gospodaru moj, Ti Koji si Najuzvišeniji' – i to je najmanje što treba učiniti."[139]

138. Muslim u svom *Sahihu* bilježi hadis Aiše, r.a., koja kaže: "Jedne noći, kada sam se prenula iz sna, nisam vidjela Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pored sebe u postelji. Kada sam pogledala malo bolje vidjela sam ga na rukuu ili sedždi i čula kako govori:

"سُبْحَانَكَ وَبِحَمْدِكَ لاَ إِلَـهَ إِلاَّ أَنْتَ."

'Subhāneke ve bi hamdike, lā ilāhe illā Ente'

'Slavljen neka si i Tebi hvala. Nema boga osim Tebe.'" U predanju koje bilježi Muslim stoji: "Pa sam mu u mraku napipala stopala dok je bio na sedždi i čula sam ga kako govori:

---

[138] Ocjena hadisa je spominjana u fusnoti hadisa pod brojem 123.

[139] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "Dužina rukua i sedžde" (1/232/886), Tirmizi u poglavlju o namazu pod naslovom "Predanja koja govore o tesbihu na rukuu i sedždi" (2/46, 47/261), Nesai, Ibn Madža u poglavlju o uspostavljanju namaza i namaskim sunnetima pod naslovom "Tesbih koji se uči na rukuu i sedždi" (1/287, 289/890), svi oni od Ibn Ebu Zi'ba, od Ishaka bin Jezida el-Huzelija, od Avna bin Abdullaha bin Utbe, od Ibn Mesuda, r.a. Ebu Davud veli: "Lanac prenosilaca ovog hadisa prekinut je, Avn nikada nije sreo Abdullaha bin Mesuda." Tirmizi veli: "Lanac prenosilaca hadisa koji prenosi Ibn Mesud, r.a., nije spojen jer Avn bin Abdullah bin Utba nije nikada sreo Ibn Mesuda, r.a."

"اللَّهُمَّ أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ، وَبِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ، لاَ أُحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ، أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ."

'Allāhumme eūzu bi ridāke min sehatike, ve bi muāfātike min ukūbetike, ve eūzu bike minke, lā uhsī senāen alejke. Ente kemā esnejte alā nefsik'

'Allahu moj, utječem se Tvom zadovoljstvu od Tvoje srdžbe, Tvome oprostu od Tvoje kazne. Utječem se Tebi od Tebe. Nisam u stanju da Ti se kako treba zahvalim. Ti si onakav kakvim si Sebe pohvalio.'"[140]

139. U Muslimovom *Sahihu* bilježi se hadis Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"فَأَمَّا الرُّكُوعُ فَعَظِّمُوا فِيهِ الرَّبَّ، وَأَمَّا السُّجُودُ فَاجْتَهِدُوا فِي الدُّعَاءِ فَقَمِنٌ أَنْ يُسْتَجَابَ لَكُمْ."

"Na rukuu što više veličajte svoga Gospodara, a na seddždi što više upućujte dove jer će vam tada biti uslišane."[141]

140. Muslim u svom *Sahihu* bilježi hadis Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ فَأَكْثِرُوا الدُّعَاءَ."

"Rob je najbliži svome Gospodaru kada je na sedždi. Zato mnogo upućujte dove dok ste na sedždi."[142]

141. Muslim u svome *Sahihu* bilježi hadis Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., na sedždi učio sljedeću dovu:

---

[140] Bilježi ga Muslim u poglavlju o namazu pod naslovom "Šta se uči na rukuu i sedždi". (2/4/203, En-Nevevi)

[141] Bilježi ga Muslim u poglavlju o namazu pod naslovom "Zabrana učenja Kur'ana na rukuu i sedždi" (2/4/196, E n-Nevevi). Ovaj hadis spominjan je pod brojem 124.

[142] Bilježi ga Muslim u poglavlju o namazu pod naslovom "Šta se uči na rukuu i sedždi". (2/4/200, En-Nevevi)

"اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي كُلَّهُ دِقَّهُ وَجِلَّهُ وَأَوَّلَهُ وَآخِرَهُ وَعَلانِيَتَهُ وَسِرَّهُ."

"Allāhumagfirlī zenbī kullehū dikkahū ve džillehū ve evvelehū ve āhirehū ve alānijjetehū ve sirreh"

"Allahu moj, oprosti mi sve moje grijehe, male i velike, one koje sam prije i koje sam kasnije učinio, one koje sam počinio javno i one koje sam počinio tajno."[143]

Znaj da je lijepo sve ove zikrove i dove proučiti na sedždi. A ko nije to u stanju učiniti zbog nekog razloga, onda će to učiniti kada bude u stanju. Ako želi skratiti, neka onda prouči zikrove u kojima se slavi Allah, dž.š., i neke od dova. Prethodno smo govorili o propisima u vezi sa slavljenjem Allaha, dž.š., u poglavlju o rukuu, kada smo spomenuli da je učenje Kur'ana na rukuu i sedždi pokuđeno i spominjali smo pitanja o toj temi.

Učenjaci se razilaze o tome je li u namazu bolji kijam ili sedžda? Prema Šafiju i onima koji ga podržavaju, kijam je bolji od sedžde, a to na osnovu riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji je rekao: "Najbolji namaz jeste onaj u kojem se dugo stoji na kijamu" i zbog toga što je ono što se na kijamu izgovara Kur'an, koji je najbolji zikr, dok je ono što se uči na sedždi tesbih, slavljenje Allaha, dž.š., a nema sumnje da je Kur'an bolji. Zbog toga je dugo stajanje na kijamu bolje od dugog boravka na sedždi. Neki učenjaci smatraju da je sedžda bolja na osnovu riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koje smo ranije spomenuli: "Rob je najbliži svome Gospodaru kada je na sedždi." Imam Ebu Isa et-Tirmizi veli: "Učenjaci se razilaze o ovom pitanju. Neki kažu: 'Dugo stajanje na kijamu bolje je od dugog boravka na rukuu i sedždi.' Drugi kažu: 'Dugi boravak na rukuu i sedždi bolji je od kijama.'" Ahmed bin Hanbel veli: "S ovom temom prenose se dva hadisa Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i Ahmed o tome ne može ništa reći." Ishak veli: "Danju je bolje što duže boraviti na

---

[143] Bilježi ga Muslim u poglavlju o namazu pod naslovom "Šta se uči n a rukuu i sedždi". (2/4/200, 201, En-Nevevi)

rukuu i sedždi, dok je noću bolje duže vremena provoditi na kijamu, osim ako čovjek redovno svake noći mimo namaza prouči jedan dio Kur'ana. U tom je slučaju bolje što duže boraviti na rukuu i sedždi jer će svakako učiti i mimo namaza Kur'an, a povrh toga steći će sevape za učinjene sedžde i rukue." Tirmizi veli: "Ovo je Ishak rekao zbog toga što se prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., noću dugo stajao na kijamu dok se ne prenosi da je to činio danju."

Kada se učini sedždei-tilavet, lijepo je proučiti sve što smo prethodno spomenuli, s tim da je lijepo dodati:

"اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا لِي عِنْدَكَ ذُخْرًا وَأَعْظِمْ لِي بِهَا أَجْرًا، وَضَعْ عَنِّي بِهَا وِزْرًا، وَتَقَبَّلْهَا مِنِّي كَمَا تَقَبَّلْتَهَا مِنْ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلَامُ."

"Allāhummedžalhā lī indeke zuhren ve e'azim lī bihā edžren ve da' annī bihā vizren ve tekabbelhā minnī kemā tekabbeltehā min Dāvūde alejhis-selām"

"Allahu moj, učini ovu dovu mojim ukrasom kod Tebe, povećaj mi zbog nje nagradu, oprosti mi zbog nje grijehe koje sam počinio i primi je od mene kao što si je primio od Davuda, a.s." Lijepo je također proučiti:

"سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنْ كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولاً."

"Subhāne Rabbinā in kāne va'du Rabbinā le mef'ūlā"

"Slavljen neka je Gospodar naš, obećanje će se našeg Gospodara sigurno obistiniti." Šafi prenosi za ovu drugu dovu da ju je lijepo učiti.

142. Ebu Davud, Tirmizi i Nesai u svojim *Sunenima* bilježe hadis Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., na sedždei-tilavetu učio sljedeću dovu:

"سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ بِحَوْلِهِ وَقُوَّتِهِ."

"Sedžede vedžhī lillezī halekahū ve šekka sem'ahū ve besarehū bi havlihī ve kuvvetih"

"Moje lice čini sedždu Onome Koji ga stvori i Koji Svojom snagom i moći na njemu otvore za sluh i vid ostavi."[144] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis sahih." U predanju koje bilježi Hakim dodaje se:

"فَتَبَارَكَ اللهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ".

"Fetebārekallāhu ahsenul-hālikīn"

'Pa neka je uzvišen Allah, najljepši Stvoritelj." Hakim veli: "Ovaj je dodatak vjerodostojan prema uvjetima koje postavljaju Buhari i Muslim." Što se tiče dove: "Allahu moj, učini ovu dovu mojim ukrasom kod Tebe..." nju bilježi Tirmizi, a prenosi je Ibn Abbas, r.a., od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., s vjerodostojnim lancem prenosilaca. Hakim veli: "Ovaj je hadis vjerodostojan."

Šta se uči kada se podigne glava sa sedžde, na sjedenju između dvije sedžde

Sunnet je da se prilikom podizanja glave sa sedžde izgovori tekbir i da se otegne sve dok se potpuno ne uspravi na sjedenju. Prethodno smo spominjali broj tekbira u namazu kao i razilaženje učenjaka o pitanju njihovog otezanja. Pretjerano otezanje ovog tekbira pokvarit će njegovu vrijednost. Kada se završi s izgovaranjem tekbira i potpuno se ispravi na sjedenju između dvije sedžde, sunnet je tom prilikom proučiti dove koje prenose Ebu Davud, Tirmizi, Nesai, Bejheki i dr. od Huzejfe, r.a., koji je prenio hadis o dugom noćnom namazu, koji je Allahov Poslanik, s.a.v.s., obavio jedne noći, i u kojem nam detaljno opisuje dužinu učenja Allahovog Poslanika, s.a.v.s., na kijamu, boravku na rukuu i sedždi itd.

---

[144] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "Dova koja se uči na sedždi" (2/61, 62/1414), Tirmizi u poglavlju o namazu pod naslovom "Šta se uči na sedždei-tilavetu" (5/489/3425), Hakim (1/220) s dodatkom koji smo spomenuli. Svi oni ga prenose od Halida el-Hazaa, on od Ebul-Alije, a on od Aiše, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." Hakim veli: "Ovaj je hadis sahih."

143. Huzejfa, r.a., kaže: "Na sjedenju između dvije sedžde učio je:

"رَبِّ اغْفِرْ لِي، رَبِّ اغْفِرْ لِي."

'Rabbigfirlī, rabbigfirlī'

'Gospodaru oprosti mi, Gospodaru, oprosti mi.'[145] Na sjedenju između dvije sedžde proboravio je isto koliko i na sedždi."

144a. Bejheki u svom *Sunenu* bilježi hadis Ibn Abbasa, r.a., koji pripovijeda o noći kada je prenoćio kod svoje tetke Mejmune, supruge Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i pri tome nam opisuje namaz Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa kaže: "Kada bi podigao glavu sa sedžde, rekao bi:

"رَبِّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَاجْبُرْنِي وَارْفَعْنِي وَارْزُقْنِي وَاهْدِنِي."

'Rabbigfirlī, verhamnī, vedžburnī, verfanī, verzuknī vehdinī'

"Gospodaru, oprosti mi, smiluj mi se, učini me zadovoljnim, podigni moje stepene, opskrbi me i uputi na Pravi put. '"[146] U predanju koje bilježi Ebu Davud dodaje se:

"وَعَافِنِي."

"Ve āfinī"

"I sačuvaj me." Lanac prenosilaca ovog hadisa jeste dobar. A Allah najbolje zna.

[145] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "Neka pitanja vezana za ruku" (1/229, 874), Tirmizi i Nesai u poglavlju o početnom tekbiru pod naslovom "Šta se uči na kijamu" (1/2/199, Sujuti), Bejheki (2/121-2), svi oni od Amra bin Murre, od Talhe bin Jezida el-Ensarija, od Huzejfe, r.a. Jedino ga Bejheki prenosi od Amra bin Murre, koji je čuo Ebu Hamzu kako pripovijeda od čovjeka iz plemena Abes (Šu'be smatra da se on zove Sila bin Zufer), koji ovaj hadis prenosi od Huzejfe, r.a. Hakim veli: "Ovaj je hadis vjerodostojan po uvjetima koje postavlja Muslim, ali ga on ne bilježi u svom *Sahihu*." S njim se slaže Zehebi.

[146] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "Dova koja se uči između dvije sedžde" (1/222, 223/850), Bejheki (2/122). U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Kamil bin el-E'la. Ibn Adijj ovo njegovo predanje smatra neispravnim. Pogledaj djelo *El-Mizan* (4/6929).

Kada se učini druga sedžda, na njoj se uči sve isto kao i na prvoj sedždi. Kada se poslije druge sedžde uspravi, treba veoma kratko sjesti tako da se kretnje smire. Zatim se ustaje na kijam uz otezanje izgovaranja tekbira sve dok se potpuno ne uspravi na kijamu. Mjesto gdje se treba otegnuti izgovor tekbira jeste slovo "Lam" u riječi "Allah", i to je, prema našim učenjacima, najispravnije mišljenje. Postoji i drugo mišljenje prema kojem se treba podignuti sa sedžde i nakratko sjesti bez izgovaranja tekbira, a zatim izgovarajući tekbir ustati na kijam. Prema trećem mišljenju, tekbir treba izgovarati kada se ustaje sa sedžde sve dok se ne sjedne nakratko, a zatim se ustaje bez izgovaranja tekbira. Ne postoji nikakvo razilaženje o tome da se ne trebaju izgovarati dva tekbira prilikom jednog ustajanja. Naši učenjaci vele: "Prvo mišljenje jeste najispravnije jer tako nijedan trenutak u namazu ne prođe bez spominjanja Allaha, dž.š."

Kratko sjedanje poslije sedžde jeste pritvrđena praksa Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i hadis o tome zabilježen je u Buharijevom *Sahihu* i u drugim hadiskim zbirkama.

144b. Naše je mišljenje da je ovo sjedenje lijepo prakticirati na osnovu hadisa koji je u vezi s tim prenesen, i tako je lijepo postupati poslije svake druge sedžde nakon koje se ustaje na kijam. Ovo sjedenje ne treba prakticirati kada se učini sedždeitilavet u namazu.[147] A Allah najbolje zna.

Zikrovi koji se uče na drugom rekatu

Sve što se od zikrova uči na prvom rekatu uči se i na drugom bez obzira da li se radi o farzu, sunnetu ili nekom drugom dobrovoljnom namazu. Međutim postoje neke razlike između prvog rekata i ostalih rekata. Na prvom rekatu izgovara se početni tekbir, koji je sastavni dio namaza, dok se na drugom rekatu početni tekbir ne izgovara. Tekbir koji se prije drugog

[147] Bilježi ga Buhari u poglavlju o ezanu pod naslovom "Kako postupa onaj ko se uspravi poslije druge sedžde u namazu" (2/353/824, *Fethul-Bari*). Hadis prenosi Malik bin Huvejris.

rekata izgovara jeste radi dizanja s prvog rekata i taj je tekbir sunnet. Na drugom se rekatu ne uči početna dova koja se uči na prvom rekatu. Na prvom rekatu se uči "euza" i u tome nema nikakvog razilaženja među učenjacima dok se o učenju "euze" na drugom rekatu mišljenja razilaze, ali je ispravno da se uči. Prema najispravnijem mišljenju, učenje Kur'ana na drugom rekatu treba biti nešto kraće nego na prvom rekatu. Prethodno smo spominjali razilaženje učenjaka o ovom pitanju. A Allah najbolje zna.

Učenje kunut-dove na sabah-namazu

Učenje kunut-dove na sabah-namazu jeste sunnet, na osnovu vjerodostojnih hadisa koji su preneseni.

145. Enes, r.a., prenosi da Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije prestajao učiti kunut-dovu na sabah-namazu sve dok nije umro. Hadis bilježi Hakim Ebu Abdullah u knjizi *El-Erbeun* i kaže: "Ovaj je hadis vjerodostojan."

Prema našem mišljenju, učenje kunut-dove na sabahu propisano je i to je sunnet-muekkede (pritvrđeni sunnet). Ako se izostavi, namaz neće biti neispravan, ali treba učiniti sehvi-sedždu bez obzira da li se izostavila namjerno ili iz zaborava. Treba li učiti kunut-dovu na ostalim namazima? Šafi o ovom pitanju ima tri mišljenja: najispravnije i najpoznatije jeste da ako se muslimanima desi neka nesreća, trebaju učiti kunut-dovu, a ako ne, onda to ne trebaju činiti. Prema drugom mišljenju, kunut-dovu treba učiti na svim namazima općenito. Prema trećem mišljenju, kunut-dovu ne treba uopće učiti. A Allah najbolje zna. Prema našem mišljenju, kunut-dovu lijepo je učiti u drugoj polovici ramazana na posljednjem rekatu vitr-namaza. Može se učiti i tokom cijelog ramazana. Treće je mišljenje da se može učiti tokom cijele godine i to je mezheb Ebu Hanife. Prema šafijskom mezhebu, ispravno je prvo mišljenje. A Allah najbolje zna.

Prema našem mišljenju, kunut-dova na sabah-namazu uči se poslije dizanja s rukua na drugom rekatu. Malik, Allah mu se smilovao, kaže: "Kunut-dovu treba učiti prije rukua." Naši učenjaci kažu. "Ako bi pripadnik šafijskog mezheba učio kunut-dovu prije rukua, ne bi mu bilo ispravno, prema najispravnijem mišljenju." Po mom mišljenju, učenje kunut-dove bilo bi ispravno." Prema najispravnijem mišljenju, ako to učini prije rukua treba je proučiti i poslije rukua i treba učiniti sehvi-sedždu. Neki kažu da ne treba činiti sehvi-sedždu. Što se tiče samog teksta kunut-dove, on treba biti onakav kakav se prenosi u vjerodostojnim hadisima koji su zabilježeni u *Sunenima* Ebu Davuda, Tirmizija, Nesaija, Ibn Madže, Bejhekija i dr., a koji su preneseni vjerodostojnim lancem prenosilaca.

146. Hasan bin Alija, r.a., kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., podučio me je da na vitr-namazu kažem:

"اللَّهُمَّ اهْدِني فِيمَنْ هَدَيْتَ وَعَافِنِي فِيمَنْ عَافَيْتَ، وَتَوَلَّنِي فِيمَنْ تَوَلَّيْتَ، وَبَارِكْ لِي فِيمَا أَعْطَيْتَ، وَقِنِي شَرَّ مَا قَضَيْتَ، فَإِنَّكَ تَقْضِي وَلاَ يُقْضَى عَلَيْكَ، وَإِنَّهُ لاَيَذِلُّ مَنْ وَالَيْتَ، تَبَارَكْتَ رَبَّنَا وَتَعَالَيْتَ."

'Allāhumehdinī fīmen hedejte, ve āfini fīmen āfejte, ve tevellenī fīmen tevellejte, ve barik lī fīmā eatajte, ve kinī šerre mā kadajte, fe inneke takdī ve lā jukdā alejke, ve innehū lā jezillu men vālejte tebarekte Rabbenā ve teālejt'

'Allahu moj, uputi me među one koje si već uputio, oprosti mi s onima kojima si već oprostio, zaštiti me s onima koje si već zaštitio. Podari mi bereket u onome čime si me opskrbio, zaštiti me od zla koje si mi odredio, jer Ti određuješ ono što će se zbiti, a niko Tebi ne određuje. Onaj koga Ti zaštitiš ne može nikako ponižen biti.'"[148] Tirmizi veli:

[148] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o namazu pod naslovom "Predanja koja govore o učenju kunut-dove na vitr-namazu" (2/328/464), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* u poglavlju o vitr-namazu pod naslovom "Dova koja se uči na vitr-namazu" (1/451/ 1442), Bejheki (2/498), svi oni od Ebu Ishaka, on od Jezida bin Merjeme, on od Ebul-Havra es-Sa'dija, koji ovaj hadis prenosi od Hasana bin Alije, r.a. Tirmizi veli. "Ovaj

"Ovaj je hadis dobar." I kaže: "Od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ne prenosi se nijedno bolje predanje o kunut-dovi od ovog."

Bejheki bilježi predanje u kojem stoji da je Muhammed bin Hanefi (a on je sin Alije bin Ebu Taliba, r.a.), rekao: "Ovu je dovu moj otac učio na kunut-dovi na sabah-namazu." Nakon ove dove lijepo je još proučiti:

"اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ وَسَلِّمْ."

"Allāhumme salli alā Muhammedin ve alā āli Muhammedin ve sellim"

"Allahu moj, blagoslovi Muhammeda i porodicu Muhammedovu i spasi ih." U ovom predanju koje bilježi Nesai s dobrim lancem prenosilaca, dodaje se:

"وَصَلَّى اللهُ عَلَى النَّبِيِّ."

"Ve sallallāhu alen-Nebijj"

"Neka Allah, dž.š., blagoslovi Svoga Vjerovjesnika, s.a.v.s."

Naši učenjaci kažu: "Na kunut-dovi može se učiti i ono što se prenosi od Omera bin el-Hattaba, r.a., koji je na sabahu na kunut-dovi učio:

"اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْتَعِينُكَ وَنَسْتَغْفِرُكَ وَلاَ نَكْفُرُكَ وَنُؤْمِنُ بِكَ وَنَخْلَعُ مَنْ يَفْجُرُكَ، اللَّهُمَّ إِيَّاكَ نَعْبُدُ، وَلَكَ نُصَلِّي وَنَسْجُدُ، وَإِلَيْكَ نَسْعَى وَنَحْفِدُ، نَرْجُو رَحْمَتَكَ وَنَخْشَى عَذَابَكَ، إِنَّ عَذَابَكَ الْجِدَّ بِالْكُفَّارِ مُلْحِقٌ. اللَّهُمَّ عَذِّبِ الْكَفَرَةَ الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِكَ، وَيُكَذِّبُونَ رُسُلَكَ، وَيُقَاتِلُونَ أَوْلِيَاءَكَ. اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ، وَأَصْلِحْ ذَاتَ بَيْنِهِمْ، وَأَلِّفْ

---

je hadis dobar. Ne prenosi ga niko drugi osim Ebul-Havra es-Sa'di, čije je ime Rebi bin Šejban. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Ebu Ishak Amr bin Abdullah es-Sebii, koji je podmetao hadise. On ovaj hadis prenosi s riječi ma: "Od, od...", a ono što je očigledno jeste to da je lanac prenosilaca prekinut.

بَيْنَ قُلُوبِهِمْ، وَاجْعَلْ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَالْحِكْمَةَ، وَثَبِّتْهُمْ عَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَوْزِعْهُمْ أَنْ يُوفُوا بِعَهْدِكَ الَّذِي عَاهَدْتَهُمْ عَلَيْهِ، وَانْصُرْهُمْ عَلَى عَدُوِّكَ وَعَدُوِّهِمْ إِلَـٰهَ الْحَقِّ وَاجْعَلْنَا مِنْهُمْ."

"Allāhumme innā nesteīnuke, ve nestagfiruke, ve lā nukeffiruke ve nu'minu bike ve nahleu men jefdžuruk. Allāhumme ijjake nabudu ve leke nusalli ve nesdžud ve ilejke nes'a ve nahfid. Nerdžū rahmeteke ve nahšā azābeke inne azābekel-džidde bilkuffāri mulhik. Allāhumme azzibil-keferetellezīne jesuddūne an sebīlike, ve jukezzibūne rusulek ve jukātilūne evlijāek. Allāhummagfir lilmu'minīne vel-mu'mināt vel-muslimīne vel-muslimāt, ve aslih zāte bejnihim, ve ellif bejne kulūbihim, vedžal fī kulūbihimul-īmāne vel-hikmete ve sebbithum alā milleti Resūlillāhi sallallāhu alejhi ve sellem ve evzi'hum en jūfū bi ahdikellezī āhedtehum alejhi, vensurhum alā aduvvike ve aduvvihim, ilāhel-hakki vedžalnā minhum"

"Allahu naš, mi od Tebe pomoć tražimo i za oprost Te molimo. Ne niječemo Te i u Tebe vjerujemo, a onih koji prema Tebi griješe klonimo se. Allahu naš, samo Tebe obožavamo, samo Tebi se klanjamo i na sedždu padamo. Tebi hitamo i Tebi služimo. Tvojoj milosti se nadamo i kazne se bojimo, jer Tvoja će strašna kazna neminovno nevjernike stići. Allahu naš, kazni nevjernike koji odvraćaju od Tvoga puta, koji Tvoje poslanike u laž utjeruju i koji se protiv Tvojih miljenika bore. Allahu naš, oprosti vjernicima i vjernicama, muslimanima i muslimankama i popravi njihove međuodnose, ujedini njihova srca i obasjaj njihova srca vjerom i mudrošću. Učvrsti ih u vjeri Tvoga Poslanika, s.a.v.s., i pomozi im da ispune obećanje koje si od njih uzeo. Pomozi ih protiv Svojih i njihovih neprijatelja. Bože Istine, učini da i mi budemo među njima."

U predanju od Omera, r.a., prenosi se da je učio: "Allahu naš, kazni nevjernike među sljedbenicima knjige..." jer su muslimani za vrijeme njegovog hilafeta ratovali protiv kršćana. Što se

tiče dova koje se uče danas, dova se može učiti općenito protiv svih nevjernika jer će se njome obuhvatiti svi nevjernici. Naši učenjaci kažu: "Ova Omerova, r.a., dova može se spojiti s dovom koju smo prethodno spomenuli, a ako se tako učini, prvo će se proučiti prethodna dova, a zatim dova Omera, r.a. Onaj ko želi da ne dulji na kunut-dovi neka onda prouči samo prvu dovu. Obje ove dove lijepo je proučiti onome ko klanja sam, a i imamu čije džematlije vole da im on duže uči. A Allah najbolje zna."

Što se tiče kunut-dove, ne mora se učiti neka određena dova, nego se može proučiti bilo koja dova. Ako se prouče i ajeti iz Kur'ana koji u sebi sadržavaju dovu, to će se ubrajati u kunut-dovu. Međutim, nabolje je učiti one dove koje su prenesene od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Neki učenjaci smatraju da se na kunut-dovi mogu učiti samo one dove koje su prenesene od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a koje je on učio na kunut-dovi, a da se druge dove ne mogu učiti.

Imamu je lijepo da, ako predvodi džemat, uči dovu u množini. Ako bi učio npr.: "Allahu moj, uputi me", kunut-dova bila bi ispravna, ali bi to bilo pokuđeno jer je imamu pokuđeno da pred džematom uči dovu samo za sebe.

147. Ebu Davud i Tirmizi u svojim *Sunenima* bilježe hadis Sevbana, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لاَ يَؤُمُّ عَبْدٌ قَوْمًا فَيَخُصُّ نَفْسَهُ بِدَعْوَةٍ دُونَهُمْ، فَإِنْ فَعَلَ فَقَدْ خَانَهُمْ."

"Kada imam pred džematom uči dovu samo za sebe, on je džematlije iznevjerio."[149] Tirmizi veli: "Ovaj hadis je hasen, dobar."

---

[149] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o čistoći pod naslovom "Da li je dozvoljeno klanjati čovjeku koji je klistiran? (1/22, 23/90), Tirmizi u poglavlju o namazu pod naslovom "Predanja koja govore o tome kako je imamu pokuđeno da uči dovu samo za sebe" (2/189/357), obojica od Ismaila bin Ajjaša, od Hubejba bin Saliha, od Jezida bin Šurejha, od Ebu Hajja el-Muezzina, od Sevbana. Ismail bin Ajjaš je i stinoljubiv i njegova se predanja prihvataju kada prenosi hadise od svojih sunarodnjaka, a i od Hubejba bin Saliha, kada prenosi hadise od svojih sunarodnjaka. O Jezidu bin Šurejhu Zehebi u djelu *El-Mizan* (6/13/9710) veli: "On je tabiin (generacija poslije ashaba) čija su predanja prihvatljiva." Darekutni veli. "Njegova se predanja mogu uzeti u obzir."

Naši se učenjaci razilaze o pitanju da li prilikom učenja kunut-dove treba dizati ruke i nakon završenog učenja rukama potirati lice, na tri mišljenja. Najispravnije je mišljenje prema kojem treba dignuti ruke, ali ne treba potirati lice. Prema drugom mišljenju, treba dizati ruke, a i potirati njima lice. Prema trećem mišljenju, ne treba dizati ni ruke niti njima potirati lice. Svi se slažu da ne treba potirati nešto drugo osim lica, npr. prsa i sl., čak kažu: "To je pokuđeno."

Što se tiče učenja kunut-dove glasno ili u sebi, učenjaci kažu: "Onaj ko klanja sam za sebe treba je učiti tiho, dok imam treba ovu dovu učiti glasno, prema najispravnijem mišljenju koje zastupa većina učenjaka. Prema drugom mišljenju, treba je učiti tiho kao i ostale dove u namazu. Oni koji klanjaju za imamom, ako on uči u sebi, i oni trebaju tako postupati. Ako imam bude učio glasno ovu dovu, oni koji klanjaju za njim, a koji ga čuju, trebaju aminati. Ako ga pak ne budu čuli, i oni će učiti u sebi. Neki kažu da oni koji ne čuju imama i pored toga trebaju aminati. Neki kažu: "Treba ponavljati za njim ako ga čuje." Međutim, prvo je mišljenje najispravnije. Što se tiče drugih namaza na kojima se uči glasno, a to su akšam i jacija, propisi za njih identični su onim za sabah-namaz. Što se tiče podne i ikindije, neki kažu: "Kunut-dovu na ovim namazima treba učiti u sebi", dok drugi smatraju da treba postupati kao i na sabah-namazu.

Vjerodostojni hadis koji se prenosi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a koji govori o Poslanikovom, s.a.v.s., učenju kunut-dove protiv onih koji su pobili učače Kur'ana kod bunara Meune ukazuje na to da kunut-dovu treba učiti glasno, bez obzira na kojem se namazu učila. Buhari u svom *Sahihu* u tumačenju 128. ajeta sure Alu Imran bilježi hadis koji prenosi Ebu Hurejra, r.a., u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., učio glasno kunut-dove povodom nekih događaja.

O tešehhudu – učenju "et-tehijjatu" u namazu

Namazi koji se sastoje od dva rekata, npr. sabah, nafile i sl., sadrže u sebi samo jedno učenje "et-tehijjatu". Namazi koji se sastoje od tri ili četiri rekata, imaju u sebi dva učenja "et-tehijjatu". Onaj ko zakasni u džemat može, zavisno od toga kada je stupio u namaz, učiti "et-tehijjatu" i tri puta, i to ako zakasni na akšam ili jaciju, npr. ako prispije na drugi rekat, učit će "et-tehijjatu" dva puta klanjajući za imamom, a zatim će ustati da naklanja dva rekata na koje je zakasnio, a zatim će učiti "et-tehijjatu". Onaj ko klanja dobrovoljni namaz i zanijeti da klanja više od četiri rekata, npr. stotinu rekata, može na njima učiti "et-tehijjatu" samo dva puta. Skupina naših učenjaka kaže: "Nije dozvoljeno u ovom slučaju da se 'et-tehijjatu' uči više od dva puta niti je dozvoljeno da između prvog i drugog učenja 'et-tehijjatu' bude više od dva rekata, ali je dozvoljeno da između njih bude samo jedan rekat. Ako 'et-tehijjatu' bude učeno više od dva puta ili između njih bude više od dva rekata, namaz neće biti ispravan." Drugi kažu: "Dozvoljeno je da se 'et-tehijjatu' uči na svakom rekatu." Međutim, ispravno je da je "et-tehijjatu"dozvoljeno učiti nakon svaka dva rekata. A Allah najbolje zna.

Prema mišljenju Šafija, Ahmeda i većine učenjaka, drugo učenje "et-tehijjatu" u namazu jeste obavezno, a prema mišljenju Ebu Hanife i Malika ono je sunnet. Prvo učenje "et-tehijjatu" u namazu jeste sunnet, prema mišljenju Šafija, Malika, Ebu Hanife i većine učenjaka, a prema mišljenju imama Ahmeda to je vadžib, obavezno. Po šafijskom mezhebu, ako bi to učenje bilo izostavljeno, namaz bi bio ispravan, ali treba učiniti sehvi-sedždu bez obzira da li je to izostavljeno iz zaborava ili namjerno. A Allah najbolje zna.

Što se tiče samog teksta "et-tehijjatu", od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., prenose se tri verzije.

148. Prva – predanje Ibn Mesuda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., učio:

"التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ، السَّلاَمُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلاَمُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ."

"Et-tehijjātu lillāhi ves-salavātu vet-tajjibātu, es-selāmu alejke ejjuhen-Nebijju ve rahmetullāhi ve berekātuhu, es-selāmu alejnā ve alā ibadillāhis-sālihīn, ešhedu en lā ilāhe illallāhu ve ešhedu enne Muhammeden abduhū ve resūluh"

"Najljepši selami Allahu, blagoslovi i dobrodati, selam tebi, Vjerovjesniče, i Allahova milost i Njegova blagodat, mir nama i dobrim Allahovim robovima. Svjedočim da nema boga osim Allaha i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i Njegov poslanik."[150] Bilježe ga Buhari i Muslim u svojim *Sahihima.*

149. Druga – predanje Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., učio:

"اَلتَّحِيَّاتُ الْـمُبَارَكَاتُ، الصَّلَوَاتُ الطَّيِّبَاتُ السَّلاَمُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلاَمُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ."

"Et-tehijjātul-mubārekatus-salavātut-tajjibātu, es-selāmu alejke ejjuhen-Nebijju ve rahmetullāhi ve berekātuhu, es-selāmu alejnā ve alā ibadillāhis-sālihīn, ešhedu en lā ilāhe illallāhu ve ešhedu enne Muhammeden abduhū ve resūluh"

[150] Bilježi ga Buhari u poglavlju o ezanu pod naslovom "Drugo učenje 'et-tehijjatu' u namazu" (2/363/831, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o namazu. (2/4/115-7, En-Nevevi)

"Pozdravi puni bereketa Allahu, dž.š., i dobrodatni blagoslovi, selam tebi, Vjerovjesniče, i Allahova milost i Njegova blagodat, mir nama i dobrim Allahovim robovima. Svjedočim da nema boga osim Allaha i svjedočim da je Muhammed Allahov poslanik, s.a.v.s."[151]

150. Treća – Ebu Musa el-Eš'ari, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., učio:

"التَّحِيَّاتُ الطَّيِّبَاتُ الصَّلَوَاتُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ،
السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا
عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ."

"Et-tehijjātut-tajjibātus-salavātu, es-selāmu alejke ejjuhen-Nebijju ve rahmetullāhi ve berekātuhu, es-selāmu alejnā ve alā ibadillāhis-sālihīn, ešhedu en lā ilāhe illallāhu ve ešhedu enne Muhammeden abduhū ve resūluh"

"Najljepši selami i blagoslovi Allahu, selam tebi, Vjerovjesniče, i Allahova milost i Njegova blagodat, mir nama i dobrim Allahovim robovima. Svjedočim da nema boga osim Allaha i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i Njegov poslanik."[152]

151. Bejheki u svom *Sunenu* bilježi predanje s dobrim lancem prenosilaca od El-Kasima koji prenosi da ga je Aiša, r.a., podučila da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., učio "et-tehijjatu" na sljedeći način:

"التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ
اللهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ
وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ."

---

[151] Bilježi ga Muslim u poglavlju o namazu pod naslovom "Učenje 'et-tehijjatu' u namazu". (2/4/118-9, En-Nevevi)

[152] Bilježi ga Muslim u poglavlju o namazu pod naslovom "Učenje 'et-tehijjatu' u namazu". (2/4/119-22, En-Nevevi)

"Et-tehijjātu lillāhi ves-salavātu vet-tajjibātu, es-selāmu alejke ejjuhen-Nebijju ve rahmetullāhi ve berekātuhu, es-selāmu alejnā ve alā ibadillāhis-sālihīn, ešhedu en lā ilāhe illallāhu ve ešhedu enne Muhammeden abduhū ve resūluh"

"Najljepši selami Allahu, blagoslovi i dobrodati, selam tebi, Vjerovjesniče, i Allahova milost i Njegova blagodat, mir nama i dobrim Allahovim robovima. Svjedočim da nema boga osim Allaha i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i Njegov poslanik."[153] Tekst ovog predanja identičan je prvom predanju koje smo naveli.

152. Malik u svom *Muvettau* i Bejheki u svom *Sunenu* bilježe predanje s vjerodostojnim lancem prenosilaca od Abdurahmana bin Abdul-Karija koji prenosi da je čuo Omera bin el-Hattaba, r.a., kako stojeći na minberu podučava ljude učenju "et-tehijjatu" na sljedeći način:

"التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ، الزَّاكِيَاتُ لِلَّهِ، الطَّيِّبَاتُ الصَّلَوَاتُ لِلَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَـهَ إِلَّا اللهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ."

"Et-tehijjātu lillāhi, ez-zākijātu lillāhi, et-tajjibātu, es-salavātu lillāhi, es-selāmu alejke ejjuhen-Nebijju ve rahmetullāhi ve berekātuhu, es-selāmu alejnā ve alā ibādillāhis-sālihīn, ešhedu en lā ilāhe illallāhu ve ešhedu enne Muhammeden abduhū ve resūluh"

"Najljepši selami Allahu, čiste namjere Allahu, dobrodati i blagoslovi Allahu, selam tebi, Vjerovjesniče, i Allahova milost i Njegova blagodat, mir nama i dobrim Allahovim robovima. Svjedočim

---

[153] Bilježi ga Bejheki (2/144). U lancu prenosilaca ovog predanja nalzi se Muhammed bin Hallad, koji je nepouzdan prenosilac. O njemu Zehebi u djelu *El-Mizan* (4/457/7488) veli: "Muhammed bin Hallad bin Hilal el-Iskenderi jeste nepoznat." Međutim, tekst ovog predanja potvrđuju hadisi pod brojem 148, 149, 150.

da nema boga osim Allaha i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i Njegov poslanik."[154]

153. Malik u svom *Muvettau* i Bejheki u svom *Sunenu* bilježe predanje s pouzdanim lancem prenosilaca od Aiše, r.a., da je ona na "et-tehijjatu" učila sljedeće:

"التَّحِيَّاتُ الطَّيِّبَاتُ الصَّلَوَاتُ الزَّاكِيَاتُ لِلهِ، أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، السَّلاَمُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلاَمُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللهِ الصَّالِحِينَ."

"Et-tehijjātut-tajjibātus-salavātuz-zākijātu lillāh, ešhedu en lā ilāhe illallāhu ve enne Muhammeden abduhū ve resūluhu, es-selāmu alejke ejjuhen-Nebijju ve rahmetullāhi ve berekātuhu, es-selāmu alejnā ve alā ibādillāhis-sālihīn"

"Najljepši selami, dobrodati, blagoslovi i čiste namjere Allahu, svjedočim da nema boga osim Allaha i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i Njegov poslanik. Selam tebi, Vjerovjesniče, i Allahova milost i Njegova blagodat, mir nama i dobrim Allahovim robovima." U drugom predanju od nje, koje se nalazi u istom djelu, zabilježena je i druga verzija:

"التَّحِيَّاتُ الطَّيِّبَاتُ الصَّلَوَاتُ الزَّاكِيَاتُ لِلهِ، أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، السَّلاَمُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلاَمُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللهِ الصَّالِحِينَ."

"Et-tehijjātut-tajjibātus-salavātuz-zākijātu lillāhi, ešhedu en lā ilāhe illallāhu vahdehū lā šerīke lehū, ve enne Muhammeden abduhū ve resūluhu, es-selāmu alejke ejjuhen-Nebijju ve rahmetullāhi ve berekātuhu, es-selāmu alejnā ve alā ibadillāhis-sālihīn"

---

[154] Bilježi ga Malik u *Muvettau* (1/197/53) i Bejheki. (2/ 143-4)

"Najljepši selami, dobrodati, blagoslovi i čiste namjere Allahu, svjedočim da nema boga osim Allaha, Jedinog, Koji nema druga i da je Muhammed Njegov rob i Njegov poslanik. Selam tebi, Vjerovjesniče, i Allahova milost i Njegova blagodat, mir nama i dobrim Allahovim robovima."[155]

154. Malik u svom *Muvettau* i Bejheki u svom *Sunenu* bilježe predanje s vjerodostojnim lancem prenosilaca od Malika, on od Nafia, ovaj od Ibn Omera, r.a., koji je "et-tehijjatu" učio na sljedeći način:

"بِسْمِ اللهِ، التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ، الصَّلَوَاتُ لِلَّهِ، الزَّاكِيَاتُ لِلَّهِ، السَّلاَمُ عَلَى النَّبِيِّ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلاَمُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللهِ الصَّالِحِينَ، شَهِدْتُ أَنْ لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ، شَهِدْتُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ."

"Bismillāh. Et-tehijjātu lillāhi, es-salavātu lillāhi, ez-zākijātu lillāhi, es-selāmu alen-Nebijji ve rahmetullāhi ve berekātuhū, es-selāmu alejnā ve alā ibadillāhis-sālihīn, šehidtu en lā ilāhe illallāhu, šehidtu enne Muhammeden resūlullāh"

"S imenom Allaha, najljepši selami Allahu, blagoslovi Allahu, čiste namjere Allahu. Neka je selam na Vjerovjesnika, s.a.v.s., Allahova milost i bereket. Mir nama i dobrim Allahovim robovima. Svjedočim da nema boga osim Allaha i svjedočim da je Muhammed Allahov poslanik."[156] A Allah najbolje zna.

Ovo su različite verzije "et-tehijjatu". Prva tri hadisa koja smo spomenuli prenose se direktno od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a to su hadisi koje prenose Ibn Mesud, Ibn Abbas, i Ebu Musa, r.a. Ovo su riječi Bejhekija. Drugi kažu: "Sva su tri hadisa vjerodostojna, a hadis koji prenosi Ibn Mesud, r.a., na najvećem je stupnju vjerodostojnosti."

---

[155] Bilježi ga Malik u *Muvettau* (1/97) i Bejheki. (2/144)

[156] Bilježi ga Malik u *Muvettau* 1/97/54) i Bejheki. (2/142)

Dozvoljeno je učiti sve ove verzije koje smo spomenuli. To je mišljenje Šafija i drugih učenjaka, Allah im se smilovao. Prema Šafijevom mišljenju, najbolja od svih ovih verzija jeste predanje Ibn Abbasa, r.a., zbog toga što se u njoj dodaje i riječ "blagoslovi." Šafi i neki drugi učenjaci kažu: "Zbog toga što je dopušteno da se 'et-tehijjatu' uči na različite načine i da je pritom dozvoljeno birati, prenesene su različite verzije."

Najbolje je da se prva verzija u potpunosti prouči. Ako bi se izostavile pojedine riječi, da li bi učenje bilo ispravno? O ovom pitanju postoji objašnjenje: Izgovaranje riječi: "Bereketi, blagoslovi, dobrodati i čistote" ("Mubarekat, salavat, tajjibat i zakijat") jeste sunnet i nisu jedan od šartova "et-tehijjatu". Ako bi se sve one izostavile i prouči se samo: "Et-tehijjatu lillahi, es-selamu alejke ejjuhen-nebijju", pa sve do kraja, bilo bi to dovoljno, i o tome nema nikakvog razilaženja kod nas. Što se tiče riječi: "Et-tehijjatu lillahi, es-selamu alejke ejjuhen-Nebijju", pa sve do kraja, one su obavezne i ne smiju se izostaviti osim riječi: "Rahmetullahi ve bereketuhu" i kada su one u pitanju, naši učenjaci imaju tri stava: Prvo mišljenje, koje je i najispravnije, jeste da nije dozvoljeno izostaviti nijednu od ovih riječi, i dokaz za to jeste činjenica da sva predanja koja govore o "et-tehijjatu" prenose ove riječi. Drugo je mišljenje da je dozvoljeno izostaviti ove riječi. Treće je mišljenje da je dozvoljeno izostaviti riječ "berekatuhu", ali nije dozvoljeno izostaviti riječ "rahmetullahi". Ebul-Abbas bin Surejdž prenosi da su naši učenjaci rekli: "Dozvoljeno je ograničiti se na riječi: "Et-tehijjatu lillahi, selamullahi alejke ejjuhen-nebijju, selamun ala ibadillahis-salihin, ešhedu en la ilahe illallah ve ešhedu enne Muhammeden resulullah." Riječ "selam" u većini predanja prenosi se s određenim članom "es-selamu."

U nekim predanjima ova se riječ prenosi bez određenog člana "selamun." Naši učenjaci kažu: "Oba su načina dozvoljena, ali je bolje izgovoriti ovu riječ s određenim članom, tj. "es-selamu" zato što je više predanja preneseno na ovaj način

i zato što u sebi sadrži više slova. Što se tiče učenja "bismille" na početku "et-tehijjatu" spomenuli smo predanje koje se pripisuje Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., a koje bilježe Nesai, Bejheki i dr., u kojem je dokaz da se "bismilla" može učiti. U predanju koje se pripisuje Omeru, r.a., spominje se "bismilla" ali Buhari i Nesai, kao i neki drugi učenjaci hadisa, kažu: "Dodavanje "bismille" na početku "et-tehijjatu" nije vjerodostojno preneseno od Allahovog Poslanika, s.a.v.s." Zbog toga, većina naših učenjaka smatra da učenje "bismille" na početku "et-tehijjatu" nije poželjno. Neki učenjaci kažu: "Pohvalno je proučiti 'bismillu' u toj situaciji." Međutim, ispravno je da je ne treba učiti jer se prenosi da je većina ashaba, r.a., nije učila.

Poredak rečenica u "et-tehijjatu" jeste sunnet i nije vadžib, tako da ako neke rečenice proučimo prije drugih, koje se inače prije uče, to bi bilo dozvoljeno, prema odabranom mišljenju većine učenjaka. To isto spominje i Šafi u svom djelu *El-Umm*.

Neki kažu: "To nije dozvoljeno kao što nije dozvoljeno mijenjati poredak ajeta prilikom učenja El-Fatihe." Dokaz da je to ipak dozvoljeno jeste činjenica da se u nekim predanjima taj poredak prenosi u izmijenjenoj formi, pa se prije spominju riječi "Neka je spas...", a tek onda šehadet.

Što se tiče El-Fatihe, poredak njenih ajeta jeste nadnaravan i od Allaha, dž.š., pa ga ni u kom slučaju nije dozvoljeno mijenjati. "Et-tehijjatu" nije dozvoljeno učiti na nekom drugom jeziku, osim arapskom, onome ko je u stanju učiti na arapskom. Onaj ko nije u stanju učit će ga na svom jeziku, ali će nastojati da ga što prije nauči na arapskom jeziku.

Sunnet je da se "et-tehijjatu" uči tiho, u sebi, prema konsenzusu islamskih učenjaka. Na to ukazuje predanje koje bilježe Ebu Davud, Tirmizi i Bejheki u svojim *Sunenima*:

155. Abdullah bin Mesud, r.a., rekao je: "Sunnet je da se 'et-tehijjatu' uči u sebi."[157] Tirmizi veli. "Ovaj hadis je hasen, dobar." Hakim veli: "Hadis je vjerodostojan." Kada ashab kaže za nešto da je sunnet, to je kao da je rekao: "Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s." Ovo je najispravnije mišljenje koje zastupa većina šerijatskih pravnika, učenjaka hadisa, stručnjaka u metodologiji islamskog prava i apologetičara, Allah im se smilovao. Ako bi neko učio "et-tehijjatu" glasno, taj bi postupak bio mekruh, pokuđen, ali namaz bi bio ispravan i ne bi trebao činiti sehvi-sedždu.

Donošenje salavata na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., nakon učenja "et-tehijjatu"

Učenje salavata nakon posljednjeg učenja "et-tehijjatu" je, prema šafijskom mezhebu, vadžib i ako se izostavi, namaz neće biti ispravan. Prema ovom mišljenju, pri tome nije obavezno donositi salavat na porodicu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., prema ispravnijem i poznatijem mišljenju, nego je to pohvalno. Neki naši učenjaci kažu: "To je obavezno." Najbolje je proučiti:

"اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ وَأَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ وَأَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ فِي الْعَالَمِينَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ."

---

[157] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "Učenje 'et-tehijjatu' u sebi" (1/257/986), Tirmizi u poglavlju o namazu pod naslovom "Predanja koja govore da se 'et-tehijjatu' treba učiti u sebi" (2/84, 85/291). Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Muhammed bin Ishak, koji je podmetao hadise, i ovaj hadis on prenosi riječima: "Od...od..." Međutim isto predanje prenosi i Hasan bin Ubejdullah en-Neha'i, a bilježi ga Hakim (1/230), koji ga smatra pouzdanim prenosiocem." Hakim veli: "Lanac prenosilaca ovog predanja pouzdan je, ali ga Buhar i i Muslim ne bilježe." U tome ga podržava Zehebi.

"Allāhumme salli alā Muhammedin, abdike ve resūliken-Nebijjil-umijji ve alā āli Muhammedin ve ezvādžihi ve zurrijjetihī kemā sallejte alā Ibrāhīme ve alā āli Ibrāhīme, ve bārik alā Muhammedinin-Nebijjil-umijji ve alā āli Muhammedin kemā bārekte alā Ibrāhīme ve alā āli Ibrāhīme fil-ālemīne innekel-hamīdun-medžīd "

"Allahu moj, spasi Muhammeda, Tvoga roba, poslanika i vjerovjesnika koji nije znao ni čitati ni pisati. Spasi i porodicu Muhammedovu, njegove supruge i potomke kao što si spasio Ibrahima, a.s., i njegovu porodicu. Blagoslovi Muhammeda, vjerovjesnika, koji nije znao ni čitati ni pisati, kao što si blagoslovio među svjetovima Ibrahima, a.s., i njegovu porodicu. Uistinu si Ti hvaljen i vječan."

Ovaj način donošenja salavata bilježi se u *Sahihima* Buharija i Muslima u predanju Ka'ba bin Udžre, r.a., koji ovaj salavat prenosi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., osim nekih dijelova koji su vjerodostojno preneseni u drugim predanjima koja ne prenosi Ka'b. O tome ćemo, inšallah, podrobnije govoriti u poglavlju o donošenju salavata na Allahovog Poslanika, s.a.v.s. A Allah najbolje zna. Ono što je prilikom donošenja salavata obavezno proučiti jesu sljedeće riječi:

"اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى النَّبِيِّ".

"Allāhumme salli alen-Nebijj"

"Allahu moj, blagoslovi Vjerovjesnika." Može se i reći:

"اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ".

"Allāhumme salli alā Muhammed"

"Allahu moj, blagoslovi Muhammeda."

Može se i reći:

"صَلَّى اللهُ عَلَى رَسُولِهِ".

Sallallāhu alā Resūlih

"Neka Allah blagoslovi Svoga Poslanika." Može se i reći:

"صَلَّى اللهُ عَلَى النَّبِيِّ."

Sallallāhu alen-Nebijj

"Neka Allah blagoslovi Svoga Vjerovjesnika."

Prema jednom od naših mišljenja dozvoljeno je jedino reći:

"اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ."

"Allāhumme salli alā Muhammed"

"Allahu moj, blagoslovi Muhammeda", ili da se kaže:

"صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ."

"Sallallāhu alejh"

"Da ga Allah blagoslovi." A Allah najbolje zna.

Poslije prvog učenja "et-tehijjatu" ne treba donositi salavate na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i u tome se niko ne razilazi. Je li to dopušteno? Postoje dva mišljenja: prvo koje je ispravnije jeste da je dopušteno, ali nije pohvalno donositi salavat, na porodicu Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Prema drugom mišljenju, pohvalno je donositi salavat, ali nije pohvalno učiti dovu na prvom učenju "et-tehijjatu" jer se ono temelji na skraćivanju suprotno posljednjem učenju. A Allah najbolje zna.

Učenje dove poslije posljednjeg učenja "et-tehijjatu"

Nakon posljednjeg učenja "et-tehijjatu" propisane su određene dove.

156. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe hadis Abdullaha ibn Mesuda, r.a., koji prenosi da ih je Allahov Poslanik, s.a.v.s., podučio kako da uče "et-tehijjatu", a zatim im je rekao:

"ثُمَّ يَتَخَيَّرُ مِنَ الدُّعَاءِ." وَفِي رِوَايَةِ الْبُخَارِيِّ: "أَعْجَبَهُ إِلَيْهِ فَيَدْعُو." وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: "ثُمَّ لِيَتَخَيَّرْ مِنَ الْمَسْأَلَةِ مَا شَاءَ."

"Zatim učite koju želite dovu." U predanju koje bilježi Buhari stoji: "Molite za ono što volite." A u Muslimovom predanju stoji: "Zatim molite za koju god potrebu želite."[158]

Učenje dova u ovoj prilici poželjno je, ali nije obavezno. Lijepo ih je što duže učiti svakome, osim onome ko je imam. Tom se prilikom može doviti za bilo koju dunjalučku ili ahiretsku potrebu. Mogu se učiti dove koje su za tu priliku prenesene od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a mogu se učiti dove koje čovjek sam smisli, ali su one prenesene od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., bolje. Mogu se učiti dove koje su prenesene od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., baš za ovu priliku, a mogu se učiti i dove Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koje se ne prenose za ovu priliku, ali je bolje učiti one koje su prenesene za ovu priliku.

Za ovu priliku prenesene su mnogobrojne dove. Neke od njih zabilježene su u *Sahihima* Buharija i Muslima:

157a. Ebu Hurejra, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا فَرَغَ أَحَدُكُمْ مِنَ التَّشَهُّدِ الْأَخِيرِ فَلْيَتَعَوَّذْ بِاللهِ مِنْ أَرْبَعٍ: مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ، وَمِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ وَمِنْ شَرِّ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ."

"Kada neko od vas završi s učenjem posljednjeg 'et-tehijjatu', neka kod Allaha, dž.š., zatraži utočište od četiri stvari: od patnje u Džehennemu, od patnje u kaburu, od iskušenja u životu i smrti i od zla Mesiha Dedždžala."[159]

---

[158] Bilježi ga Buhari u poglavlju o ezanu pod naslovom "Dove koje se mogu učiti poslije učenja 'et-tehijjatu' a koje nisu obavezne" (2/373/835, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o namazu pod naslovom "Učenje 'et-tehijjatu' u namazu". (2/4/119, En-Nevevi)

[159] Bilježi ga Buhari u poglavlju "Utjecanje od patnji u kaburu" (3/284/1377, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o mesdžidima i mjestima gdje se namaz obavlja pod naslovom "Utjecanje od patnje u kaburu i patnje u Džehennemu". (2/5/87-8, En-Nevevi)

157b. Bilježi ga Muslim u velikom broju predanja. U jednom od tih predanja stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s, rekao: "Kada neko od vas prouči 'et-tehijjatu', neka kod Allaha, dž.š., zatraži utočište od četiri stvari. Neka kaže:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ، وَمِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْـمَحْيَا وَالْـمَمَاتِ، وَمِنْ شَرِّ الْفِتْنَةِ الْـمَسِيحِ الدَّجَّالِ."

'Allāhumme innī eūzu bike min azābi džehenneme ve min azābil-kabri, ve min fitnetil-mahjā vel-memāti ve min šerri fitnetil-mesīhid-dedždžāl'

'Allahu moj, kod Tebe utočište tražim od patnje u Džehennemu, patnje u kaburu, od iskušenja u životu i smrti i od zla smutnje Mesiha Dedždžala.'"[160]

158. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe hadis Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., u namazu učio sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْـمَحْيَا وَالْـمَمَاتِ، وَمِنْ شَرِّ الْـمَسِيحِ الدَّجَّالِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْـمَحْيَا وَالْـمَمَاتِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْـمَأْثَمِ وَالْـمَغْرَمِ."

"Allāhumme innī eūzu bike min azābil-kabri, ve min fitnetil-mahjā vel-memāti, ve min šeril-mesīhid-dedždžāli, ve eūzu bike min fitnetil-mahjā vel-memāti. Allāhumme innī eūzu bike min me'semi vel-magrem"

---

[160] Bilježi ga Muslim u poglavlju o mesdžidima i mjestima gdje se obavlja namaz pod naslovom "Utjecanje od patnje u kaburu i patnje u Džehennemu". (2/5/87, En-Nevevi)

"Allahu moj, Tebi se utječem od patnje u kaburu, od iskušenja u životu i smrti, od zla Mesiha Dedždžala, i utječem Ti se od iskušenja u životu i smrti. Allahu moj, utječem Ti se od grijeha i nesreće."[161]

159. Muslim u svom *Sahihu* bilježi hadis Alije, r.a., koji je rekao: "Posljednje što bi Allahov Poslanik, s.a.v.s., proučio u namazu poslije učenja 'et-tehijjatu', a prije predaje selama jeste:

"اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ وَمَا أَسْرَفْتُ وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي، أَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ."

"Allāhumagfirlī mā kaddemtu ve mā ehhartu ve mā ealentu ve mā esrertu ve mā ente ealemu bihī minnī entel-mukaddimu ve entel-mu'ehhiru lā ilāhe illā ente"

"Allahu moj, oprosti mi prijašnje i potonje grijehe, ono što sam počinio javno i ono što sam počinio tajno, ono u čemu sam pretjerao i ono što Ti bolje poznaješ od mene. Ti si Prvi i Posljednji, nema boga osim Tebe."[162]

160. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe hadis Abdullaha bin Amra bin el-Asa, r.a., koji prenosi da je Ebu Bekr es-Siddik, r.a., rekao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s.: "Poduči me jednoj dovi koju ću učiti u namazu." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "Uči:

"اللَّهُمَّ إِنِي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا وَلاَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ أَنْتَ، فَاغْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي إِنَّكَ أَنْتَ الغَفُورُ الرَّحِيمُ."

'Allāhumme innī zalemtu nefsī zulmen kesīren ve lā jagfiruz-zunūbe illā Ente fagfir lī magfireten min indike verhamnī inneke Entel-gafūrur-rahīm'

---

[161] Bilježi ga Buhari u poglavlju o ezanu pod naslovom "Dove koje se uče prije predaje selama" (2/369, 370,/832, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o mesdžidima i mjestima gdje se obavlja namaz pod naslovom "Utjecanje od patnje u kaburu i patnje u Džehennemu". (2/5/87, En-Nevevi)

[162] Bilježi ga Muslim u poglavlju o namazu putnika pod naslovom "Poslanikov, s.a.v.s., namaz i dove koje je upućivao noću". (2/6/60, En-Nevevi)

'Allahu moj, ja sam se prema sebi mnogo ogriješio, a jedino Ti mi možeš grijehe oprostiti. Oprosti mi onako kako samo Ti možeš oprostiti i smiluj mi se. Uistinu, Ti mnogo praštaš i milostiv si.'"[163] Buhari i Bejheki ovim hadisom dokazuju da se ova dova uči na kraju namaza, i to je ispravno mišljenje.

161. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi hadis s vjerodostojnim lancem prenosilaca od Ebu Saliha Zekvana, on od jednog ashaba Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., upitao nekog čovjeka: "Koje dove učiš u namazu?" Čovjek odgovori. "Nakon što proučim 'et-tehijjatu' kažem:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الجَنَّةَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ النَّارِ".

'Allāhumme innī es'elukel-džennete ve eūzu bike minen-nār'

'Allahu moj, molim Te za Džennet i utječem Ti se od vatre.'[164] Ja nisam u stanju da onoliko molim kao ti i Muaz." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "Za te dvije stvari ti često uči dovu."

Dova koju je poželjno učiti u bilo kojoj situaciji jeste sljedeća:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ العَفْوَ وَالعَافِيَةَ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الهُدَى وَالتُّقَى وَالعَفَافَ وَالْغِنَى".

"Allāhummeinnīes'elukel-avfevel-āfijete,Allāhumme innī es'elukel-hudā vet-tukā vel-afāfe vel-ginā"

---

[163] Bilježi ga Buhari u poglavlju o ezanu pod naslovom "Dova koja se uči prije predaje selama" (2/370/834, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o zikru, dovama, traženju oprosta i činjenju tevbe (pokajanja) pod naslovom "Poglavlje o dovama i traženju utočišta". (6/17/27-8, En-Nevevi)

[164] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "Kratko učenje u namazu" (1/208/792). preko Sulejmana bin Mehrana El-E'meša, od Ebu Saliha, štićenika Ummu Hani, od jednog od drugova Allahovog Poslanika, s.a.v.s. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se El-E'meš za koga Ebu Hatim veli: "Ebu Salih pred njim nije slušao hadise."

"Allahu moj, molim Te za oprost i zdravlje. Allahu moj, molim Te da mi podariš uputu, bogobojaznost, zdravlje i neovisnost od drugih ljudi." A Allah najbolje zna.

Predaja selama poslije obavljenog namaza

Predaja selama poslije obavljenog namaza jeste jedan od njegovih sastavnih dijelova i farzova bez kojeg namaz neće biti ispravan. Ovo je mišljenje Šafija, Malika, Ahmeda i većine ranijih i kasnijih učenjaka. O tome su preneseni vjerodostojni hadisi koji nedvosmisleno ukazuju na to.

Najpotpunije je da se prilikom predaje selama okrene lice na desnu stranu i da se kaže: "Es-selamu alejkum ve rahmetullahi", a zatim da se lice okrene na lijevu stranu i izgovori to isto. Tom prilikom nije pohvalno dodati još riječi: "Ve berekatuhu", jer je to suprotno onom što je poznato i preneseno od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., iako se to spominje u jednom predanju koje bilježi Ebu Davud. To isto navodi i skupina naših učenjaka, a među njima i imamul-Haremejni i Zahir es-Serahsi. To prenose u djelu *El-Hil'je* ali je to suprotno onome što je poznato, i ono što smo prethodno spomenuli ispravnije je. A Allah najbolje zna.

Bez obzira da li onaj ko obavlja namaz, bio imam ili klanjao za imamom, klanjao sam ili u džematu, velikom ili malom, farz ili nafilu, u svim tim slučajevima selam treba predati i na desnu i na lijevu stranu, kao što smo to prethodno spomenuli, i treba lice okrenuti i na desnu i na lijevu stranu. Vadžib je da se selam preda na desnu stranu, dok je predavanje selama na lijevu stranu sunnet, i ako se izostavi, neće utjecati na ispravnost namaza. Pri tome je obavezno izgovoriti sljedeće riječi: "Es-selamu alejkum", i ako bi se reklo: "Selamun alejkum", bez određenog člana, prema najispravnijem mišljenju, to ne bi bilo ispravno. Ako bi se reklo: "Alejkumus-selam" ili: "Selami alejke", ili: "Selami alejkum", ili: "Selamullahi alejkum", ili: "Selam alejkum", bez tenvina, ili: "Es-selamu alejhim", ništa od toga ne bi bilo ispravno, prema konsenzusu učenjaka. Ako

bi to bilo izgovoreno namjerno i svjesno poznavajući propis o izgovoru ovih riječi, namaz bi bio pokvaren osim u slučaju izgovaranja riječi: "Es-selamu alejhim", i u tom slučaju namaz ne bi bio pokvaren jer je to dova. Ako se prethodno navedene riječi izgovore nenamjerno, namaz ne bi bio pokvaren, ali se to ne bi računalo predajom selama, i takav bi bio i dalje u namazu. U tom slučaju treba ponovo, na ispravan način, predati selam. Je li ispravno, ako imam preda selam samo na jednu stranu, da oni koji klanjaju za njim predaju selam na obje strane? Kadi Ebut-Tajjib et-Taberi i dr. kažu: "Kada imam preda selam, oni koji klanjaju mogu odmah za njim predati selam, a ako žele, mogu produžiti sjedenje radi učenja dova i mogu produžiti koliko god žele. A Allah najbolje zna.

Šta treba reći onaj ko je u namazu, a neko mu se obraća ili ga ometa u namazu

162. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje od Sehla bin Sa'da es-Saidija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ نَابَهُ شَيْءٌ فِي صَلاَتِهِ فَلْيَقُلْ: سُبْحَانَ اللهُ." وَفِي رِوَايَةِ: "إِذَا نَابَكُمْ أَمْرٌ فَلْيُسَبِّحِ الرِّجَالُ وَلْتُصَفِّقِ النِّسَاءُ." وَفِي رِوَايَةِ: "التَّسْبِيحُ لِلرِّجَالِ وَالتَّصْفِيقُ لِلنِّسَاءِ."

"Koga bude nešto uznemiravalo dok je u namazu, neka kaže: 'Subhānallāh'." U drugom predanju stoji: "Kada vas bude nešto ometalo dok ste u namazu, muškarci neka kažu: 'Subhanallah', a žene neka zaplješću rukama." U drugom predanju stoji: "Muškarci neka kažu: 'Subhānallāh', a žene neka zaplješću rukama."[165]

[165] Bilježi ga Buhari u poglavlju o ezanu pod naslovom "Onaj ko uđe da predvodi ljude u namazu" (2/196/684, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o nam azu pod naslovom "Onaj ko predvodi džemat u namazu treba stati ispred njih". (2/4/144, En-Nevevi)

Zikrovi koji se uče poslije namaza

Učenjaci se slažu da je pohvalno poslije namaza činiti zikr. O tome su preneseni mnogobrojni vjerodostojni hadisi koji govore o različitim oblicima zikra u toj prilici, a mi ćemo na ovom mjestu spomenuti neke od njih.

163. Tirmizi u svojoj zbirci bilježi predanje Ebu Umame, r.a., koji prenosi da je neko upitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: "Na koju dovu Allah, dž.š., obrati najviše pažnje?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori:

"جَوْفَ اللَّيْلِ الْآخِرِ، وَدُبُرَ الصَّلَوَاتِ الْمَكْتُوبَاتِ."

"Pred kraj noći i poslije propisanih namaza." Tirmizi veli. "Ovaj je hadis hasen, dobar."[166]

164. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ibn Abbasa, r.a., koji je rekao: "Prepoznavao sam da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., završio namaz kada bih ga čuo da izgovara riječi 'Allahu ekber'." U predanju koje bilježi Muslim stoji: "Prepoznavali smo..." U jednom drugom predanju koje se također bilježi u *Sahihima* Buharija i Muslima, a koje prenosi Ibn Abbas, r.a., stoji: "...podizanjem glasa čineći zikr kada bi ljudi izlazili poslije obavljenog namaza u vrijeme Allahovog Poslanika, s.a.v.s." Ibn Abbas, r.a., rekao je. "Kada bih ga čuo da čini zikr, znao sam da će ljudi početi izlaziti jer je namaz završen."[167]

165. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Sevbana, r.a., koji je rekao: "Kada bi Allahov Poslanik, s.a.v.s., završio s namazom, tri puta bi zatražio oprosta, a zatim bi rekao:

---

[166] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama (5/526 527/3499). Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen." U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Abdul-Melik bin Abdul-Aziz bin Džurejdž, koji je pouzdan prenosilac hadisa. Bio je cijenjen kao dobar poznavalac fikha, ali je podmetao hadise - pogledaj o tome u djelu *Et-Takrib*. Postoji i predanje koje potvrđuje prvi dio hadisa, a koje također bilježi Tirmizi. (5/569/3579)

[167] Bilježi ga Buhari u poglavlju o ezanu pod naslovom "Zikr koji se čini poslije namaza" (2/378/421, 842, *Fethul-Bari*) i Muslim u poglavlju o namazu pod naslovom "Zikr poslije namaza". (2/4/83, 84, En-Nevevi)

"اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلاَمُ وَمِنْكَ السَّلاَمُ، تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلاَلِ وَالإِكْرَامِ".

'Allāhumme Entes-selāmu ve minkes-selāmu, tebarekte jā zel-dželāli vel-ikrām'

'Allahu moj, Ti si spas i Ti spas daješ. Uzvišen neka si, o Veličanstveni i Plemeniti.'" Neko je upitao Evzaija, koji je prenosilac hadisa: "Na koji način treba tom prilikom tražiti oprosta?" On odgovori: "Trebaš reći. 'Estagfirullāh.'"[168]

166. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Mugire bin Šu'be, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi završio s namazom, govorio:

"لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْـمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، اللَّهُمَّ لاَ مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلاَ مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ وَلاَ يَنْفَعُ ذَا الْـجَدِّ مِنْكَ الْـجَدُّ".

"Lā ilāhe illallāhu, vahdehū lā šerīke lehū, lehul-mulku ve lehul-hamdu ve huve alā kulli šej'in kadīr. Allāhumme lā mānia limā eatajte ve lā mu'tije limā mena'te ve lā jenfeu zel-džeddi minkel-džedd"

"Nema boga osim Allaha, Jedinog, Koji nema druga. Njemu pripada vlast i zahvala i On je svemoćan. Allahu moj, ono što Ti podariš niko ne može uskratiti, a ono što Ti uskratiš niko ne može podariti, i nikome ne može koristiti njegova snaga pored Tvoje snage."[169]

167. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Abdullaha bin Zubejra, r.a., koji je poslije predaje selama govorio:

---

[168] Bilježi ga Muslim u poglavlju o mesdžidima i mjestima gdje se obavlja namaz pod naslovom "Pohvalnost činjenja zikra poslije namaza i način na koji se to radi". (2/5/89, En-Nevevi)

[169] Bilježi ga Buhari u poglavlju o ezanu pod naslovom "Zikr poslije namaza" (2/378, 389/844, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o mesdžidima i mjestima gdje se obavlja namaz pod naslovom "Pohvalnost činjenja zikra poslije namaza i o načinu na koji se taj zikr čini". (2/5/90, En-Nevevi)

"لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْـمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ،لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ، لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ وَلاَ نَعْبُدُ إِلاَّ إِيَّاهُ، لَهُ النِّعْمَةُ وَالْفَضْلُ، وَلَهُ الثَّنَاءُ الْحَسَنُ، لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ."

"Lā ilāhe illallāhu, vahdehū lā šerīke lehū, lehul-mulku ve lehul-hamdu ve huve alā kulli šej'in kadīr. Lā havle ve lā kuvvete illā billāh. Lā ilāhe illallāhu ve lā na'budu illā ijjāhu, lehun-ni'metu vel-fadlu, ve lehus-senāul-hasen. Lā ilāhe illallāhu, muhlisīne lehud-dīne ve lev kerihel-kāfirūn"

"Nema boga osim Allaha, Jedinog, Koji nema druga. Njemu pripada vlast i zahvala i On je svemoćan." Nema snage i moći osim Allahove snage i moći. Nema boga osim Allaha, i ne obožavamo nikog drugog osim Njega. Njemu pripadaju sve blagodati i dobrota i Njemu pripada lijepa zahvala. Nema boga osim Allaha, iskreno Mu vjeru ispovijedamo, pa makar to i mrzili nevjernici." Ibn Zubejr, r.a., veli: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., ove je riječi izgovarao poslije svakog namaza."[170]

168. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da su siromašni muhadžiri došli kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i rekli mu: "Oni imućni prestigoše nas s visokim stepenima i zaradiše više dobrih djela zbog kojih će uživati u blagodatima Dženneta: obavljaju namaz kao što ga i mi obavljamo, poste kao što i mi postimo, a povrh toga imaju imetak pomoću kojeg obavljaju hadž i umru, s tim imetkom se bore na Allahovom, dž.š., putu i udjeljuju sadaku." Allahov Poslanik, s.a.v.s., im reče:

---

[170] Bilježi ga Muslim u poglavlju o mesdžidima i mjestima gdje se obavlja namaz pod naslovom "Pohvalnost činjenja zikra poslije namaza i o načinu na koji se taj zikr obavlja". (2/5/91, 92, En-Nevevi).

أَلاَ أُعَلِّمُكُمْ شَيْئًا تُدْرِكُونَ بِهِ مَنْ سَبَقَكُمْ وَتَسْبِقُونَ بِهِ مَنْ بَعْدَكُمْ، وَلاَ يَكُونُ أَحَدٌ أَفْضَلَ مِنْكُمْ إِلاَّ مَنْ صَنَعَ مِثْلَ مَا صَنَعْتُمْ؟ قَالُوا: "بَلَى يَا رَسُولَ اللهِ." قَالَ: "تُسَبِّحُونَ وَتَحْمَدُونَ وَتُكَبِّرُونَ خَلْفَ دُبُرِ كُلِّ صَلاَةٍ ثَلاَثًا وَثَلاَثِينَ."

"Hoćete li da vas podučim nečemu pomoću čega ćete stići one koji su vas pretekli i zbog čega vas oni slični vama neće moći stići, i niko neće biti bolji od vas, osim onaj ko bude činio isto što i vi činite?" Oni odgovoriše: "Svakako, Allahov Poslaniče." On im reče. "Nakon svakog namaza recite: 'Subhanallah, El-hamdu lillah, i Allahu ekber', trideset tri puta."[171] Ebu Salih, prenosilac ovog hadisa od Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., nakon što je upitan o načinu na koji se taj zikr čini, rekao da se svaka od ovih riječi treba izgovoriti trideset tri puta.

169. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ka'ba bin Udžre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مُعَقِّبَاتٌ لاَ يَخِيبُ قَائِلُهُنَّ أَوْ فَاعِلُهُنَّ دُبُرَ كُلِّ صَلاَةٍ مَكْتُوبَةٍ ثَلاَثًا وَثَلاَثِينَ تَسْبِيحَةً، ثَلاَثًا وَثَلاَثِينَ تَحْمِيدَةً وَأَرْبَعًا وَثَلاَثِينَ تَكْبِيرَةً."

"Ko poslije propisanih namaza bude izgovarao trideset tri puta riječi: 'Subhanallah', trideset tri puta riječi: 'El-hamdu lillah', i trideset četiri puta riječi: 'Allahu ekber', nikada neće biti na gubitku."[172]

170. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

---

[171] Bilježi ga Buhari u poglavlju o ezanu pod naslovom "Zikr koji se čini poslije namaza" (2/378/843, *Fethul-Bari*), i Muslim u poglavlju o mesdžidima i mjestima gdje se obavlja namaz pod naslovom "Pohvalnost činjenja zikra nakon namaza i o načinu na koji se taj zikr obavlja". (2/5/92, 93, En-Nevevi)

[172] Bilježi ga Muslim u poglavlju o mesdžidima i mjestima gdje se obavlja namaz pod naslovom "Pohvalnost činjenja zikra nakon namaza i o načinu na koji se taj zikr obavlja". (2/5/94, En-Nevevi)

"مَنْ سَبَّحَ اللهَ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلاَةٍ ثَلاَثاً وَثَلاَثِينَ، وَحَمِدَ اللهَ ثَلاثاً وَثَلاثِينَ، وَكَبَّرَ اللهَ ثَلاَثاً وَثَلاَثِينَ وَقَالَ تَمَامَ الْمِائَةِ: لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْـمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، غُفِرَتْ خَطَايَاهُ وَإِنْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ."

"Ko nakon namaza trideset tri puta kaže: 'Subhanallah', trideset tri puta: 'El-hamdu lillah', trideset tri puta: 'Allahu ekber', i kao dopunu za stoti put kaže: 'Nema boga osim Allaha, Jedinog, Koji nema druga. Njemu pripada vlast i zahvala i On je svemoćan', bit će mu oprošteni manji grijesi pa makar ih imao koliko morske pjene."[173]

171. Buhari u svom *Sahihu,* na početku poglavlja o džihadu, bilježi predanje Sa'da bin Ebu Vekkasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., nakon obavljenog namaza tražio utočište kod Allaha, dž.š., od sljedećih stvari.

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُبْنِ، وَأَعُوذُ بِكَ أَنْ أُرَدَّ إِلَى أَرْذَلِ الْعُمُرِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الدُّنْيَا، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ."

"Allāhumme innī eūzu bike minel-džubni, ve eūzu bike en uredde ilā erzelil-umuri, ve eūzu bike min fitnetid-dun'jā, ve eūzu bike min azābil-kabri"

"Allahu moj, utječem Ti se od kukavičluka, i utječem Ti se od toga da doživim duboku starost, utječem Ti se od iskušenja na ovom svijetu i od patnje u kaburu."[174]

172. Ebu Davud, Tirmizi i Nesai u svojim *Sunenima* bilježe predanje Abdullaha bin Omera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

---

[173] Bilježi ga Muslim u poglavlju o mesdžidima i mjestima gdje se obavlja namaz pod naslovom "Pohvalnost činjenja zikra nakon namaza i o načinu na koji se taj zikr obavlja". (2/5/95, En-Nevevi)

[174] Bilježi ga Buhari u poglavlju o džihadu i putovanju pod naslovom "Dova kojom se utječe od kukavičluka" (6/43/2822, *Fethul-Bari*).

"خَصْلَتَانِ أَوْ خُلَّتَانِ لاَ يُحَافِظُ عَلَيْهِمَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ إِلاَّ دَخَلَ الْـجَنَّةَ، هُمَا يَسِيرٌ، وَمَنْ يَعمَلُ بِهِمَا قَلِيلٌ: يُسَبِّحُ اللهَ تَعَالَى دُبُرَ كُلِّ صَلاَةٍ عَشْرًا، وَيَحْمَدُ عَشْرًا، وَيُكَبِّرُ عَشْرًا، فَذَلِكَ خَمْسُونَ وَمِائَةٌ بِاللِّسَانِ، وَأَلْفٌ وَخَمْسُمِائَةٍ فِي الْـمِيزَانِ، وَيُكَبِّرُ أَرْبَعًا وَثَلاَثِينَ إِذَا أَخَذَ مَضْجَعَهُ وَيَحْمَدُ ثَلاَثًا وَثَلاَثِينَ، وَيُسَبِّحُ ثَلاَثًا وَثَلاَثِينَ. فَذَلِكَ مِائَةٌ بِاللِّسَانِ وَأَلْفٌ بِالْـمِيزَانِ."

"Koji god musliman bude čuvao dva svojstva ili osobine, ući će u Džennet. Njih je veoma lahko prakticirati, ali su, i povrh toga, oni koji to čine malobrojni. Prvo je da nakon svakog obavljenog namaza deset puta kaže: 'Subhanallah', deset puta: 'El-hamdu lillah', i deset puta: 'Allahu ekber'. To je stotinu pedeset jezikom, a hiljadu i pet stotina na vagi na Sudnjem danu. Drugo je da kada legne u postelju spavati, trideset četiri puta kaže: 'Allahu ekber', trideset tri puta: 'El-hamdu lillah', i trideset tri puta: 'Subhanallah'. To je stotinu puta jezikom, a hiljadu na vagi na Sudnjem danu." Abdullah bin Omer, r.a., kaže: "Vidio sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako ovaj zikr broji na prste." Neko je upitao: "Allahov Poslaniče, kako to da je ova djela lahko prakticirati, ali, i pored toga oni koji ih prakticiraju malobrojni su?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče:

"يَأْتِي أَحَدَكُمْ- يَعْنِي الشَّيْطَانُ- فِي مَنَامِهِ فَيُنَوِّمُهُ أَنْ يَقُولَهُ، وَيَأْتِيهِ فِي صَلاَتِهِ فَيُذَكِّرُهُ حَاجَةً قَبْلَ أَنْ يَقُولَهَا."

"Tako što nekome od vas dođe šejtan kada legne da spava i učini da zaspi prije nego što čovjek izgovori ove riječi i dođe mu u namazu pa ga podsjeti na neku potrebu prije nego što on izgovori ove riječi."[175] Lanac je prenosilaca ovog hadisa pou-

[175] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o adabima pod naslovom "O slavljenju Allaha, dž.š., prije spavanja" (4/318/5065), Tirmizi u poglavlju o dovama (5/478/3410), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* u poglavlju o svojstvima namaza pod naslovom "Koliko puta treba izgovoriti tesbih nakon predaje selama" (1/401/1271) od Ataa bin es-Saiba, od njegovog oca, od njegovog djeda, od Abdullaha bin Amra, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s.. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." Potvrda ovom predanju jeste i predanje koje prenosi Ka'b bin Udžre, r.a., a koje je zabilježeno u Muslimovom *Sahihu*.

zdan osim što se u njemu nalazi Ata bin es-Saib, oko koga se učenjaci razilaze zbog toga što je miješao hadise. Međutim, Ejjub es-Suhtijani ukazuje na to da je ovaj hadis koji on prenosi vjerodostojan.

173. Ebu Davud, Tirmizi i Nesai u svojim *Sunenima* bilježe predanje Ukbe bin Amira, r.a., koji kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio mi je da poslije svakog namaza proučim sure: El-Felek i En-Nas." U predanju koje bilježi Ebu Davud stoji da mu je naredio da uči sure: El-Ihlas, El-Felek, i En-Nas.[176]

174. U *Sunenima* Ebu Davuda i Nesaija bilježi se predanje s vjerodostojnim lancem prenosilaca od Muaza, r.a., koji prenosi da ga je jednom prilikom Allahov Poslanik, s.a.v.s., uzeo za ruku i rekao mu: "Muaze, tako mi Allaha, dž.š., ja te volim." Zatim mu je rekao: "Oporučujem ti da nikada poslije namaza ne izostaviš kazati:

"اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ."

"Allāhumme einnī alā zikrike ve šukrike ve husni ibādetik"

[176] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "Poglavlje o traženju oprosta" (2/86/1523), Tirmizi u poglavlju o vrijednostima Kur'ana pod naslovom "Predanja koja govore o vrijednosti sura El-Felek i En-Nas (5/171/2903), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* u poglavlju o svojstvima namaza pod naslovom "Naredba učenja sura El-Felek i En-Nas poslije predaje selama" (1/397/1259). Svi oni ovo predanje prenose od Lejsa bin Sa'da, od Hunejna bin Hakema, od Alije bin Rebbaha el-Lahmija, od Ukbe bin Amira, r.a. Tirmizi ga prenosi od Ibn Lehia, od Jezida bin Ebu Habiba, od Alije bin Rebbaha, od Ukbe bin Amira, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Hunejn bin Ebu Hakim, koji je istinoljubiv, kao što se to o njemu bilježi u djelu *Et-Takrib*. Ibn Lehia je nepouzdan. Ovo predanje ima potvrdu u drugom predanju koje bilježi Tirmizi (2902) preko Muhammeda bin Beššara, od Jahjaa bin Seida, od Ismaila bin Ebu Halida, od Kajsa bin Ebu Hazima, od Ukbe bin Amira, r.a. Tirmizi veli: "Ovo je predanje hasenun-sahih." Prenosioci su u ovom lancu pouzdani."

"Allahu moj, pomozi mi da Te se stalno sjećam, i da Ti zahvaljujem, i da Te na najljepši način obožavam."[177]

175. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Enesa, r.a., koji je rekao: "Kada bi Allahov Poslanik, s.a.v.s., završio s namazom, potrao bi lice desnom rukom, a zatim bi rekao:

"أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ. اللَّهُمَّ أَذْهِبْ عَنِّي الْهَمَّ وَالْحَزَنَ."

'Ešhedu en lā ilāhe illallāhur-rahmānur-rahīm. Allāhumme ezhib annil-hemme vel-hazen'

'Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha, dž.š., Milostivog, Samilosnog. Allahu moj, odagnaj od mene brigu i tugu.'"[178]

176. U istom djelu bilježi se predanje Ebu Umame, r.a., koji je rekao: "Nikada se nisam poslije namaza, bilo farza bilo dobrovoljnog namaza, približio Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., a da ga nisam čuo kako govori:

"اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَخَطَايَايَ كُلَّهَا، اللَّهُمَّ أَنْعِشْنِي وَاجْبُرْنِي وَاهْدِنِي لِصَالِحِ الْأَعْمَالِ وَالْأَخْلاَقِ، إِنَّهُ لاَ يَهْدِي لِصَالِحِهَا وَلاَ يَصْرِفُ سَيِّئَهَا إِلاَّ أَنْتَ."

'Allāhumagfir lī zunūbi ve hatājāje kullehā. Allāhume en'išnī vedžburnī vehdinī li salihil-eamali vel-ahlāki, innehū lā jehdī li sālihihā ve lā jasrifu sejjie'hā illā Ente'

'Allahu moj, oprosti mi sve moje grijehe i pogreške. Allahu moj, poživi me, pomogni i uputi da radim dobra djela i da budem lijepog

[177] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "Poglavlje o traženju oprosta" (2/87, 88/1522), Nesai u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* pod naslovom "Podsticanje na izgovaranje riječi: Allahu moj, pomozi mi da Te se stalno sjećam, i da Ti zahvaljujem, i da Te na najljepši način obožavam, poslije svakog namaza. (6/32/9-937)

[178] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi v el-lejle* (48, 49/111). U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Zejdul-Ama, koji je nepouzdan.

morala. Jedino Ti možeš uputiti na ono najljepše i sačuvati nas posljedica loših djela.'"[179]

177. U istom djelu bilježi se predanje Ebu Seida el-Hudrija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prije ili poslije predaje selama (prenosilac se ne sjeća dobro) izgovarao sljedeće riječi:

"سُبْحَانَ رِبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ وَسَلامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ، وَالْحَمْدُ لِلهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ."

"Subhāne Rabbike Rabbil-izzeti ammā jesifūne ve selāmun alel-murselīn vel-hamdu lillāhi rabbil-ālemīn"

"Veličanstven je Gospodar tvoj, Dostojanstveni, i daleko od onoga kako ga predstavljaju oni! I mir poslanicima, i hvaljen neka je Allah, Gospodar svjetova."[180]

178. Prenosi se da je Enes, r.a., rekao. "Kada bi Allahov Poslanik, s.a.v.s., završio s namazom govorio bi:

"اللَّهُمَّ اجْعَلْ خَيْرَ عُمُرِي آخِرَهُ وَخَيْرَ عَمَلِي خَوَاتِمَهُ، وَاجْعَلْ خَيْرَ أَيَامِي يَوْمَ أَلْقَاكَ."

---

[179] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (50/115). U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Alija bin Zejd bin Džud'an, koji je nepouzdan, i Ubejdullah bin Zahr, koji je istinoljubiv, ali je pravio nenamjerne greške. Pogledaj djelo *Et-Takrib.*

[180] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (50, 51/118), Taberani u *El-Kebiru* (11/95/11221). Prenose ga i Ibn Abbas, r.a. Hejsemi u djelu *El-Medžma* (10/103) i veli: "U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Muhammed bin Abdullah bin Ubejd bin Umejr čija se predanja ne prihvataju. U lancu prenosilaca je i Sufjan bin Veki, koji je nepouzdan kao i Ebu Harun el-Basri, čije je pravo ime: Umara bin Džuvejn, o kojem autor djela *Et-Takrib* veli: "Njegova se predanja ne prihvataju, a ima i učenjaka koji za njega tvrde da je lažac." Ovo predanje ima potporu u predanju koje prenosi Ibn Abbas, r.a., a koje bilježe: Taberani u *El-Kebiru* (11/115/11221), i u poglavlju o dovama (207/652), Hejsemi u djelu *El-Medžma* (10/103), i veli: "Bilježi ga Taberani, a u lancu prenosilaca nalazi se Muhammed bin Ubejdullah bin Umejr, čija se predanja ne prihvataju."

'Allāhummedžal hajre umurī āhirehū ve hajre amelī havātimehu vedžal hajre ejjāmī jevme elkāk'

'Allahu moj, učini da najugodnije živim pred kraj života, da najbolja moja djela budu ona koja ću pred kraj života učiniti i učini da najbolji dani za mene budu oni kada dođem pred Tebe.'"[181]

179. U istom djelu bilježi se predanje Ebu Bekra, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., nakon namaza govorio:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكُفْرِ وَالْفَقْرِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ."

"Allāhumme innī eūzu bike minel-kufri vel-fakri ve azābil-kabri"

"Allahu moj, utječem Ti se od nevjerstva, neimaštine i patnje u kaburu."[182]

180. U istom djelu bilježi se predanje sa slabim lancem prenosilaca od Fadale bin Ubejdullaha, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلْيَبْدَأْ بِتَحْمِيدِ اللهِ تَعَالَى وَالثَّنَاءِ عَلَيْهِ، ثُمَّ يُصَلِّي عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ يَدْعُو بِمَا شَاءَ."

"Kada neko od vas završi s namazom neka se prvo zahvali Allahu, dž.š., i neka Ga hvali, zatim neka donese salavat na mene i neka zatim moli Allaha, dž.š., za što želi."[183]

---

[181] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (51/120). U lancu prenosilaca nalazi se Ibn Džud'an, koji je nepouzdan, kao što smo to prethodno spomenuli.

[182] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (48/110). U lancu prenosilaca nalazi se Osman eš-Šehham el-Adevi, za koga autor djela *Et-Takrib* veli: "Ne postoji neka smetnja kod njega." Ovaj se hadis u Ahmedovom *Musnedu* bilježi pod brojem 5/36, 39, 42, 44, i Nesaijevom djelu *Es-Sunenul-kubra* u poglavlju o svojstvima namaza pod naslovom "Utjecanje od zla poslije namaza". (1/400, 401/1270)

[183] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (49/112). U njegov om lancu prenosilaca nalazi se Ibn Lehia, koji je nepouzdan prenosilac.

Podsticaj na spominjanje Allaha, dž.š., poslije sabah-namaza

Najvrednije vrijeme u danu u kojem se može spominjati Allah, dž.š., jeste poslije sabah-namaza.

181. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ صَلَّى الفَجْرَ فِي جَمَاعَةٍ ثُمَّ قَعَدَ يَذْكُرُ اللهَ تَعَالَى حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ كَانَتْ كَأَجْرِ حَجَّةٍ وَعُمْرَةٍ تَامَّةٍ تَامَّةٍ تَامَّةٍ."

"Ko klanja sabah-namaz u džematu, zatim na mjestu gdje je klanjao ostane spominjući Allaha, dž.š., sve dok sunce ne izađe, zatim klanja dva rekata, imat će nagradu kao da je obavio hadž i umru, potpuno, potpuno, potpuno."[184] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar."

182. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko nakon sabah-namaza, dok su mu još noge podvijene i prije nego što progovori s nekim, izgovori deset puta:

"لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْـمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ."

---

[184] Bilježi ga Tirmizi u poglavljima o namazu pod naslovom "Poglavlje o vrijednosti zikra i ostajanja u mesdžidu poslije sabah-namaza sve do izlaska Sunca" (2/481/586). Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." U lancu prenosilaca ovog hadisa je Hilal bin Ebu Hilal poznat po nadimku Ebu Zilal. Ibn Hadžer u djelu *Et-Takrib* veli. "On je nepouzdan." Bilježi ga Taberani u *El-Kebiru* (8/180/7663) od Ebu Umame. Hejsemi u djelu *El-Medžma* (10/104) veli: "Bilježi ga i Taberani, ali u njegovom je lancu prenosilaca El-Ahves bin Hakim, koga El-Idžli i neki drugi ocjenjuju kao pouzdanog, dok ga velika skupina učenjaka smatra nepouzdanim." Ostali prenosioci su pouzdani. Oko nekih od njih postoji razilaženje o njihovoj pouzdanosti, ali to ne utječe na njihovu pouzdanost. Taberani ga bilježi i pod brojem (8/1180/7741). Hejsemi u djelu *El-Medžma* veli: "Lanac prenosilaca ovog predanja jeste dobar."

'Lā ilāhe illallāhu, vahdehū lā šerīke lehū, lehul-mulku ve lehul-hamdu juhjī ve jumītu ve huve alā kulli šej'in kadīr'

'Nema boga osim Allaha, dž.š., Jedinog, Koji nema druga, On život i smrt daje i On je svemoćan' – bit će mu upisano deset dobrih djela, bit će mu izbrisano deset loših djela, bit će uzdignut za deset stupnjeva, taj dan će biti sačuvan od svakog zla i neprijatnosti, šejtan mu neće moći prići i nijedan grijeh osim širka taj dan mu neće moći nauditi.'"[185] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar." A u nekim izdanjima njegovog djela stoji: "Ovaj je hadis vjerodostojan."

183. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje Muslima bin el-Harisa et-Temimija, druga Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji prenosi da mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednom prilikom, kada su bili sami, rekao: "Kada završiš s obavljanjem akšama sedam puta zamoli Allaha, dž.š.:

"اللَّهمَّ أَجِرْنِي مِنَ النَّارِ."

'Allāhume edžirnī minen-nāri'

'Allahu moj, sačuvaj me od vatre', jer ako to uradiš i dogodi se da te noći umreš, bit ćeš sačuvan od vatre. Isto to uradi i poslije sabah-namaza, jer ako to uradiš i dogodi se da umreš toga dana, bit ćeš sačuvan od vatre.'"[186]

184. Imam Ahmed u svom *Musnedu,* Ibn Madža u svom *Sunenu,* Ibnus-Sunni u svom djelu bilježe predanje Ummu

---

[185] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama (5/515/3474) i Nesai u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* pod naslovom "Hadis Beraa bin Aziba o ovoj temi" (6/37/9955, *Es-Sunenul-kubra*). Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenungarib-sahih." U njegovom lancu prenosilaca nalazi se Šehr bin Huvejšib, koji je bio istinoljubiv ali je mnogo griješio."

[186] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Šta treba uraditi kada se osvane" (14/322, 323/5079. U lancu prenosilaca ovog predanja nalazi se Abdurahman bin Hassan el-Filistini, za koga Ibn Hadžer veli: "K od njega ne postoji neka veća mahana koja utječe na njegovu pouzdanost."

Seleme, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi završio s obavljanjem sabah-namaza, učio sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ عِلْمًا نَافِعًا وَعَمَلاً مُتَقَبَّلاً وَرِزْقًا طَيِّبًا."

"Allāhumme innī es'eluke ilmen nāfian ve amelen mutekabbelā ve rizkan tajjibā"

"Allahu moj, molim Te da mi podariš korisno znanje, da primiš moja dobra djela i da me opskrbiš halal-nafakom."[187]

185. U istom djelu bilježi se predanje Suhejba, r.a., koji je primijetio da Allahov Poslanik, s.a.v.s., poslije sabah-namaza nešto uči, pa ga je upitao: "Allahov Poslaniče, šta to u sebi šapućeš?" Pa mu je rekao da uči sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ بِكَ أُحَاوِلُ وَبِكَ أُصَاوِلُ وَبِكَ أُقَاتِلُ."

"Allāhumme bike uhāvilu ve bike usāvilu ve bike ukātilu"

"Allahu moj, s Tvojom snagom se krećem, s Tvojom snagom jurišam na neprijatelja i s Tvojom snagom se protiv njih borim."[188] O ovoj temi preneseni su mnogobrojni hadisi, a mi ćemo, inšallah, u sljedećem poglavlju spomenuti zikrove koji se uče početkom dana.

Ebu Muhammed el-Begavi u svom djelu *Šerhus-sunne* prenosi da je Alkama bin Kajs rekao: "Čuo sam da se Zemlja utječe Allahu, dž.š., od učenjaka koji spava poslije sabah-namaza", a Allah najbolje zna.

---

[187] Bilježi ga imam Ahmed u svom *Musnedu* (6/294, 318), Ibn Madža u poglavlju o obavljanju namaza i o namaskim sunnetima pod naslovom "Šta se uči poslije predaje selama" (1/298/925), Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (48/109), Taberani u *El-Kebiru* (23/305/685), i u *Es-Sagiru* (2/36/375, Revda). Hejsemi u djelu *El-Medžma* (10/111), i veli: "Bilježi ga Taberani u *Es-Sagiru* a njegovi su prenosioci pouzdani."

[188] Bilježi ga Ahmed u *Musnedu.* (4/332, 333), (6/16)

Zikrovi koji se uče ujutro i navečer

Ovo je najopširnije poglavlje ove knjige. Ja ću, inšallah, spomenuti veći broj zikrova za koje se prenosi da ih je lijepo izgovarati ujutro i navečer. Blago onome ko bude u stanju izgovarati sve ove zikrove, i neka zna da je to jedna od Allahovih, dž.š., blagodati prema njemu a ko ne bude u stanju da ih sve izgovara, neka onda uradi onoliko koliko može, pa makar to bio i samo jedan zikr.

Osnovni dokaz za propisanost ovih zikrova u ovo vrijeme jeste ajet iz Kur'ana časnog: "I hvali Gospodara svoga prije izlaska sunca i prije zalaska njegova..." (Ta-Ha, 130). I rekao je Uzvišeni: "I Gospodara svoga krajem i početkom dana veličaj i hvali" (El-Gafir, 55). I rekao je Uzvišeni: "I spominji Gospodara svoga ujutro i navečer u sebi, ponizno i sa strahopoštovanjem i ne podižući jako glas..." (El-E'raf, 205). I rekao je Uzvišeni: "I ne tjeraj od sebe one koji se ujutro i navečer Gospodaru svome mole želeći naklonost Njegovu..." (El-En'am, 55). I rekao je Uzvišeni: "U džamijama koje se voljom Njegovom podižu i u kojima se Njegovo ime spominje, hvale Njega, ujutro i navečer, ljudi koje kupovina i prodaja ne ometaju da Allaha spominju..." (En-Nur, 36-37). I rekao je Uzvišeni: "Mi smo brda potčinili da zajedno s njim hvale Allaha prije nego što sunce zađe i poslije, pošto grane." (Sad, 18)

186. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Šeddada bin Evsa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Najbolja dova kojom se može zatražiti oprost od Allaha, dž.š., jeste sljedeća dova:

"اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لاَ إِلَـهَ إِلاَّ أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدُكَ مَا اسْتَطَعْتُ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ وَأَبُوءُ بِذَنْبِي فَاغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لاَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ أَنْتَ."

"Allāhumme Ente Rabbī lā ilāhe illā Ente halaktenī ve ene abduke ve ene alā ahdike ve va'dike mesteta'tu eūzu bike min šerri mā sana'tu ebū'u leke bi ni'metike alejje ve ebū'u bi zenbī fagfir lī fe innehū lā jagfiruz-zunūbe illā Ente"

"Allahu moj, Ti si moj Gospodar, nema boga osim Tebe. Stvorio si me i ja sam Tvoj rob, i nastojim ispuniti obećanje i zavjet koji sam Ti dao u granicama svojih mogućnosti. Utječem Ti se od posljedica loših djela koja sam počinio. Tebi se vraćam pomoću blagodati Tvoje prema meni. Tebi priznajem grijehe svoje, zato mi oprosti, jer osim Tebe niko drugi grijehe ne može oprostiti." Ako ovu dovu čovjek prouči kada omrkne, a zatim umre, ući će u Džennet ili će naposljetku biti među stanovnicima Dženneta, a ako ovu dovu prouči kada osvane i poslije toga umre, imat će istu nagradu."[189]

187. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko kada omrkne i osvane stotinu puta kaže:

"سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ."

'Subhānallāhi ve bi hamdih'

'Slavljen neka je Allah i Njemu hvala', niko na Sudnjem danu neće doći s boljim djelom od njegovog djela osim onaj ko je to isto radio ili je to radio više od njega.'"[190] U drugom predanju stoji: "Ko kaže:

"سُبْحَانَ اللهِ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ."

'Subhānallāhil-azīmu ve bi hamdih'

"Slavljen neka je Allah Veličanstveni i Njemu hvala."[191]

---

[189] Bilježi ga Buhari u poglavlju o dovama pod naslovom "Najbolji istigfar". (11/100, 101/6306, *Fethul-Bari*)

[190] Bilježi ga Muslim u poglavlju o zikru, dovama i traženju oprosta pod naslovom "Vrijednost potvrđivanja jednoće i slavljenja Allaha, dž.š.". (6/17/17, En-Nevevi)

[191] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o edebu pod naslovom "Šta se uči kada se osvane". (4/326/327/5091)

188. Tirmizi, Ebu Davud i Nesai u svojim *Sunenima* bilježe predanje s vjerodostojnim lancem prenosilaca od Abdullaha bin Hubejba, r.a., koji kaže: "Jedne kišne i mračne noći izašli smo tražeći Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da nam bude imam u namazu, pa kada ga nađosmo, on mi reče: 'Reci'. Kako mu ja ništa ne rekoh, on opet reče: 'Reci', a ja opet ništa ne rekoh. On ponovi svoj zahtjev, a ja mu rekoh: 'Allahov Poslaniče, šta da kažem?' On reče: 'Kada osvaneš i omrkneš, prouči po tri puta sure El-Ihlas, El-Felek i En-Nas, zaštitit će te od svakog zla.'"[192] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

189. Ebu Davud, Tirmizi i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje s vjerodostojnim lancem prenosilaca od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi osvanuo, govorio:

"اللَّهُمَّ بِكَ أَصْبَحْنَا، وَبِكَ أَمْسَيْنَا، وَبِكَ نَحْيَا وَبِكَ نَمُوتُ وَإِلَيْكَ الْـمَصِيرُ."

"Allāhumme bike asbahnā ve bike emsejnā ve bike nahjā ve bike nemūtu ve ilejkel-mesīr"

"Allahu moj, Tvojom smo voljom osvanuli, Tvojom smo voljom omrknuli, Tvojom voljom živimo, Tvojom ćemo voljom umrijeti i na kraju ćemo se svi Tebi vratiti." A kada bi omrknuo, rekao bi:

"اللَّهُمَّ بِكَ أَمْسَيْنَا، وَبِكَ أَصْبَحْنَا، وَبِكَ نَحْيَا وَبِكَ نَمُوتُ وَإِلَيْكَ النُّشُورُ."

"Allāhumme bike emsejnā ve bike asbahnā ve bike nahjā ve bike nemūtu ve ilejken-nušūr"

"Allahu moj, Tvojom smo voljom omrknuli, Tvojom ćemo voljom osvanuti, Tvojom voljom živimo, Tvojom ćemo voljom umrijeti

[192] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o edebu pod naslovom "Šta se uči kada se osvane" (4/324/5082), Tirmizi u poglavlju o dovama pod brojem 117 (5/567/3575), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* u poglavlju o traženju utočišta pod naslovom "Poglavlje o traženju utočišta" (4/442/443/7 860). Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." Hadis ima potvrdu i u predanju koje bilježi Ebu Davud (2/74/1463), i o vjerodostojnosti ovog predanja postoji rasprava među učenjacima.

i na kraju svi ćemo se pred Tobom okupiti."[193] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar."

190. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi bio na putu ili kada bi osvanuo, govorio:

"سَمَّعَ سَامِعٌ بِحَمْدِ اللهِ وَحُسْنِ بَلاَئِهِ عَلَيْنَا رَبَّنَا صَاحِبْنَا، وَأَفْضِلْ عَلَيْنَا عَائِذاً بِاللهِ مِنَ النَّارِ".

"Semmea sāmiun bi hamdillāhi ve husni belāihi alejnā Rabbenā sāhibnā ve efdil alejnā āizen billāhi minen-nār"

"Neka oni koji su u našem prisustvu čuju kako se mi zahvaljujemo Allahu, dž.š., i kako na lijep način podnosimo iskušenja na koja nas stavlja. Gospodaru naš, uvedi nas zajedno u Džennet i podari nam iz Svoje dobrote. Gospodaru, utječem Ti se od vatre."[194]

191. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Abdullaha bin Mesuda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi omrknuo, govorio:

"أَمْسَيْنَا وَأَمْسَى الْمُلْكُ لِلهِ، وَالْحَمْدُ لِلهِ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَشَرِيكَ لَهُ".

"Emsejnā ve emsel-mulku lillāhi vel-hamdu lillāhi lā ilāhe illallāhu vahdehū lā šerīke leh"

"Omrknuli smo, i vlast pripada Allahu dž.š. Hvala Allahu, nema boga osim Allaha, Jedinog, Koji nema druga." Prenosilac hadisa kaže: "Ili je rekao:

---

[193] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o edebu pod naslovom "Šta se uči kada se osvane" (4/1319/5068), Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Predanja koja govore o tome šta se uči ujutro i navečer" (5/466/3391), Ibn Madža u poglavlju o dovama pod naslovom "Koje zikrove treba čovjek proučiti kada osvane i omrkne" (2/1272/3868). Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen." Šejh Albani ovaj hadis ocjenjuje vjerodostojnim (sahih) u recenziji Tirmizijeve zbirke hadisa.

[194] Bilježi ga Muslim u poglavlju o zikru, dovama, pokajanju i traženju oprosta pod naslovom "Poglavlje o dovama". (6/17/39, En-Nevevi)

“لَهُ الْـمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، رَبِّ أَسْأَلُكَ خَيْرَ مَا فِي هٰذِهِ اللَّيْلَةِ وَخَيْرَ مَا بَعْدَهَا، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا فِي هٰذِهِ اللَّيْلَةِ وَشَرِّ مَا بَعْدَهَا. رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكَسَلِ وَالْهَرَمِ وَسُوءِ الْكِبَرِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ النَّارِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ.”

‘Lehul-mulku ve lehul-hamdu ve huve alā kulli šej’in kadīr. Rabbi es’eluke hajre mā fī hāzihil-lejleti ve hajre mā badehā, ve eūzu bike min šerri mā fī hāzihil-lejleti ve šerri mā badehā. Rabbi eūzu bike minel-keseli vel-heremi ve su’il-kiberi, ve eūzu bike min azābin-nāri ve azābil-kabri’

‘Njemu pripada sva vlast i zahvala, i On je svemoćan. Gospodaru moj, molim Te za dobro ove noći i za dobro poslije nje i utječem Ti se od zla ove noći i zla poslije nje. Gospodaru moj, utječem Ti se od lijenosti, senilnosti i loše starosti. Utječem Ti se od patnje u vatri, i od patnje u kaburu.’ Kada bi osvanuo, rekao bi to isto, samo bi započinjao riječima:

“أَصْبَحْنَا وَأَصْبَحَ الْـمُلْكُ لِلّٰهِ...”

‘Asbahnā ve asbehal-mulku lillāh’

‘Osvanuli smo, i vlast pripada Allahu, dž.š.’”[195]

192a. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je neki čovjek došao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i rekao mu: “Allahov Poslaniče, kakve sam samo bolove podnio sinoć nakon što me je ujeo akrep.” Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: “Da si, kada si omrknuo, rekao:

“أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ.”

‘Eūzu bi kelimātillāhit-tāmmāti min šerri mā halek’

---

[195] Bilježi ga Muslim u poglavlju o zikru, dovama, pokajanju i tr ženju oprosta pod naslovom "Poglavlje o dovama". (6/17/42, En-Nevevi).

'Utječem se Allahovim savršenim riječima od zla svega što je stvorio', ne bi ti akrep mogao nauditi."[196] Ovo predanje Muslim bilježi uz predanje koje prenosi Havla bint Hakim, r.a.

192b. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje u kojem stoji: "Ko tri puta izgovori riječi:

"أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ."

'Eūzu bi kelimātillāhit-tāmmāti min šerri mā halek'

'Utječem se pomoću Allahovih savršenih riječi od zla svega što je stvorio', ništa mu neće moći nauditi."[197]

193. U *Sunenima* Tirmizija i Ebu Davuda bilježi se predanje s vjerodostojnim lancem prenosilaca od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Ebu Bekr es-Siddik, r.a., jednom prilikom upitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: "'Allahov Poslaniče, poduči me riječima koje ću izgovarati ujutro i navečer.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., poduči ga da kaže:

"اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ، عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ، رَبَّ كُلِّ شَيْءٍ وَمَلِيكَهُ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي، وَشَرِّ الشَّيْطَانِ وَشِرْكِهِ."

'Allāhumme fātires-semāvāti vel-erdi, ālimel-gajbi veš-šehādeti Rabbe kulli šej'in ve melīkehū, ešhedu en lā ilāhe illā Ente eūzu bike min šerri nefsī ve šerriš-šejtāni ve širkih'

'Allahu moj, Stvoritelju nebesa i Zemlje, Poznavaoče skrivenog i vidljivog, Gospodaru svake stvari i njen posjedniče, svjedočim da nema drugog boga osim Tebe. Utječem ti se od zla samoga sebe, od zla

[196] Bilježi ga Muslim u poglavlju o zikru, dovama, pokajanju i traženju oprosta pod naslovom "Dova koja se uči pred spavanje". (6/17/32, En-Nevevi)

[197] Bilježi ga Muslim u poglavlju o zikru, dovama, pokajanju i traženju oprosta pod naslovom "Dove i traženje utočišta". (6/17/31, En-Nevevi)

šejtana i njegovog zavođenja u mnogoboštvo.' 'Izgovori ove riječi kada osvaneš i omrkneš i kada legneš u postelju.'"[198] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis sahih."

194. Sličan se hadis bilježi u Ebu Davudovom *Sunenu* u predanju Ebu Malika el-Eš'arija, r.a., koji prenosi da su ashabi rekli Allahovom Poslaniku, s.a.v.s.: "Allahov Poslaniče, podući nas riječima koje ćemo izgovarati kada osvanemo, omrknemo i kada legnemo spavati", pa spominje ostatak hadisa, s tim što se u ovom predanju još dodaje.

"وَأَنْ نَقْتَرِفَ سُوءًا عَلَى أَنْفُسِنَا أَوْ نَجُرَّهُ إِلَى مُسْلِمٍ".

"Ve en nakterife su'en alā enfusinā ev nedžurrehū ilā muslim"

"...I da sebi ili nekom drugom muslimanu nanesemo zlo."[199]

195. U *Sunenima* Tirmizija i Ebu Davuda bilježi se predanje od Osmana bin Affana, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Koji god vjernik ujutro svakog dana, i u akšam svake noći, tri puta kaže:

"بِسْمِ اللهِ الَّذِي لاَ يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلاَ فِي السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ".

'Bismillāhillezī lā jedurru measmihī šej'un fil-erdi ve lā fis-semāi ve huves-semīul-alīm'

'S imenom Allaha, poslije čijeg spomena ništa ni na Zemlji ni na nebesima ne može nauditi. On sve čuje i zna', ništa mu neće moći nauditi.'" Tirmizi veli. "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

---

[198] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o edebu pod naslovom "Šta se uči kada se osvane" (4/318, 319/5067), i Tirmizi u poglavlju o dovama (5/467/3392). Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

[199] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o edebu pod naslovom "Šta se uči kada se osvane" (4/324/5083). U lancu prenosilaca ovog predanja nalazi se Muhammed bin Ismail bin Gajjaš, za koga neki tvrde da je prenosio hadise od svoga oca, a nije ih čuo direktno od njega, a ovo predanje prenosi od svoga oca.

Ovo je predanje koje bilježi Tirmizi, a u predanju koje bilježi Ebu Davud stoji: "Neće ga iznenada zadesiti neka nesreća."[200]

196a. Tirmizi u svojoj zbirci bilježi predanje Sevbana, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko kada omrkne, kaže:

"رَضِيتُ بِاللهِ رَبًّا، وَبِالإِسْلاَمِ دِينًا، وَبِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَبِيًّا".

'Redītu billāhi Rabben ve bil-islāmi dīnen, ve bi Muhammedin sallallāhu alejhi ve selleme nebijjā'

'Zadovoljan sam da mi Allah bude Gospodar, islam vjera i Muhammed, s.a.v.s., vjerovjesnik – zaslužio je kod Allaha, dž.š., da ga učini zadovoljnim.'"[201] U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Sa'd bin el-Merzeban Ebu Sa'd el-Bekkal el-Kufi, štićenik Huzejfe bin Jemmana, r.a., a Sa'd je prema mišljenju hadiskih učenjaka, nepouzdan. Tirmizi veli. "Ovaj je hadis hasenunsahih-garib putem ovog predanja." Vjerovatno je Tirmizi poznavao neke lance prenosilaca putem kojih je ovaj hadis vjerodostojno prenesen.

196b. Ebu Davud i Nesai bilježe ga s dobrim lancima prenosilaca od čovjeka koji je služio Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji ovaj hadis u ovoj formi prenosi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., tako da je ovaj hadis pritvrđen, i hvala Allahu, dž.š., na tome. Bilježi ga i Hakim Ebu Abdullah u *Mustedreku ales-sahihajni* i kaže: "Ovaj hadis ima vjerodostojan lanac prenosilaca." U nekim predanjima koja bilježi Ebu Davud stoji: "...i Muhammed, s.a.v.s., poslanik", a u predanju od Tirmizija: "...vjerovjesnik." Lijepo je da onaj ko uči ovu dovu spomene oba ova

---

[200] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o edebu pod naslovom "Šta se uči kada se osvane" (4/325/5088), Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Dova koja se uči kada se osvane i omrkne" (5/465/3388). Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenunsahih-garib."

[201] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Dova koja se uči kada se osvane i omrkne" (5/465/3389) od Sevbana. Tirmizi veli: "Ovo je predanje hasenun-garib."

izraza i kaže: "...i Muhammed, s.a.v.s., vjerovjesnik i poslanik", a ako spomene samo jedan od ovih izraza, postupit će onako kako je spomenuto u hadisu.[202]

197. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje s dobrim lancem prenosilaca od Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko kada osvane ili omrkne, kaže:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَصْبَحْتُ أُشْهِدُكَ وَأُشْهِدُ حَمَلَةَ عَرْشِكَ وَمَلاَئِكَتَكَ وَجَمِيعَ خَلْقِكَ أَنَّكَ أَنْتَ اللهُ لاَ إِلَـهَ إِلاَّ أَنْتَ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ."

'Allāhumme innī asbahtu ušhiduke ve ušhidu hamelete aršike ve melāiketeke ve džemīa halkike enneke Entallāhu, lā ilāhe illā Ente, ve enne Muhammeden abduke ve resūluk'

'Allahu moj, ja sam osvanuo i uzimam Tebe za svjedoka, meleke koji nose Tvoj Arš i sva ostala stvorenja da potvrđujem da si Ti Allah i da nema boga osim Tebe i da je Muhammed, s.a.v.s., Tvoj rob i poslanik.' Ko ovo izgovori jedanput, Allah, dž.š., oslobodit će mu jednu četvrtinu tijela od vatre. Ako kaže dvaput, Allah, dž.š., oslobodit će mu od vatre polovinu tijela. Ako to izgovori tri puta, Allah, dž.š., oslobodit će od vatre tri četvrtine njegovog tijela, a ako to izgovori četiri puta, Allah, dž.š., oslobodit će ga u potpunosti od vatre."[203]

[202] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o edebu pod naslovom "Dova koja se uči kada se osvane" (4/320/5072), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* i u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* pod naslovom "Dova koja se uči kada se omrkne" (6/145/10400), i Hakim u *Mustedreku* (1/518). Hakim veli: "Lanac je ovog hadisa vjerodostojan, ali ga Buhari i Muslim ne bilježe", i u tome ga podržava Zehebi. U lancu prenosilaca nalazi se Sabik bin Nadžije, koji je prihvatljiv, i Ebu Selam, Memtur el-Esved el-Habeši, koji je pouzdan.

[203] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o edebu pod naslovom "Dova koja se uči kada se osvane (4/319/5069) U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Abdurahman bin Abdul-Medžid es-Sehmi, koji je nepoznat. Hadis se kod Taberanija bilježi pod brojem (297) u poglavlju o dovama, od Ebu Davuda. Tirmizi ga bilježi u poglavlju o dovama u poglavlju pod brojem 79 (5/527/3510) i u djelu *Edebul-mufred* (257/1236). Tirmizi veli: "Ovaj je hadis garib." Albani u komentaru djelu *Edebul-mufred* veli. "Ovaj je hadis nevjerodostojan."

198. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje s dobrim lancem prenosilaca od Abdullaha bin Gannama el-Bejadija, r.a., druga Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko kada osvane, kaže:

"اللَّهُمَّ مَا أَصْبَحَ بِي مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنْكَ وَحْدَكَ لاَ شَرِيكَ لَكَ، لَكَ الْحَمْدُ وَلَكَ الشُّكْرُ."

'Allāhumme mā asbeha bī min nimetin fe minke vehdeke lā šerīke leke, lekel-hamdu ve lekeš-šukr'

'Allahu moj, sve blagodati koje su osvanule uz mene dar su Tvoj, Jedinog, Koji nemaš druga. Tebi pripada sva hvala i zahvalnost', dovoljno se zahvalio Allahu, dž.š., za taj dan, a ko to kaže navečer, dovoljno se zahvalio Allahu, dž.š., za tu noć."[204]

199. U *Sunenima* Nesaija, Ebu Davuda i Ibn Madže bilježi se predanje s vjerodostojnim lancima prenosilaca od Ibn Omera, r.a., koji je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., nikada ne bi izostavljao da kada osvane ili omrkne, prouči sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، اللَّهُمَّ إِنِي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وَأَهْلِي وَمَالِي، اللَّهُمَّ اسْتُرْ عَوْرَاتِي وَآمِنْ رَوْعَاتِي، اللَّهُمَّ احْفَظْنِي مِنْ بَيْنَ يَدَيَّ وَمِنْ خَلْفِي وَعَنْ يَمِينِي وَعَنْ شِمَالِي وَمِنْ فَوْقِي وَأَعُوذُ بِعَظَمَتِكَ أَنْ أُغْتَالَ مِنْ تَحْتِي."

'Allāhumme innī es'elukel-āfijete fid-dun'jā velāhireti, innī es'elukel-afve vel-āfijete fī dīnī ve dun'jāje ve ehlī ve mālī. Allāhumestur avrāti, ve āmin rev'āti. Allāhumahfaznī min bejne jedejje, ve min halfī ve an

---

[204] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o edebu pod naslovom "Šta se uči kada se osvane" (4/320/5073). U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Abdullah bin Anbese, za koga Ibn Hadžer u *Et-Takribu* kaže da je prihvatljiv. O njemu Zehebi, u svom djelu *El-Mizan* (3/182/44993), veli: "Gotovo da je nepoznat." Taberani ga bilježi u poglavlju o dovama pod brojem (307) istim putem od Ebu Davuda.

jemīnī ve an šimālī ve min fevkī ve eūzu bi azametike en ugtāle min tahtī'

'Allahu moj, molim Te za zaštitu i na ovom i na onom svijetu. Allahu moj, molim Te za oprost i zaštitu u mojoj vjeri, ovosvjetskom životu, porodici i mom imetku. Allahu moj, pokrij moje sramote. Allahu moj, sačuvaj me s moje prednje strane, iza mene, s moje desne strane i s moje lijeve strane i iznad mene. Utječem se Tvojoj veličini od toga da propadnem u zemlju.'"[205] Hakim Ebu Abdullah veli: "Lanac prenosilaca ovog hadisa jeste pouzdan."[206]

200. Ebu Davud i Nesai u svojim *Sunenima* bilježe predanje s vjerodostojnim lancem prenosilaca od Alije, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi legao spavati, učio sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِوَجْهِكَ الْكَرِيمِ وَبِكَلِمَاتِكَ التَّامَّةِ مِنْ شَرِّ مَا أَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهِ، اللَّهُمَّ أَنْتَ تَكْشِفُ الْمَغْرَمَ وَالْمَأْثَمَ، اللَّهُمَّ لاَ يُهْزَمُ جُنْدُكَ وَلاَ يُخْلَفُ وَعْدُكَ وَلاَ يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ، سُبْحَانَكَ وَبِحَمْدِكَ."

"Allāhumme innī eūzu bivedžhikel-kerīmi ve bi kelimātiket-tāmmeti min šerri mā Ente āhizun bi nāsijetih. Allāhmme Ente tekšiful-magreme velme'seme. Allāhumme lā juhzemu džunduke ve lā juhlefu va'duke ve lā jenfeu zel-džeddi minkel-džedd. Subhāneke ve bi hamdik"

---

[205] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o edebu pod naslovom "Šta se uči kada se osvane" (4/321/5074), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* i djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* pod naslovom "Šta se uči kada se omrkne" (6/145/10401), Ibn Madža u poglavlju o dovama pod naslovom "Dove koje vjernik treba proučiti kada osvane i omrkne". (2/1273, 1274/3871)

[206] Bilježi ga Buhari u djelu *Edebul-mufred* (1235), Hakim u *Mustedreku* (1/517, 518) i kaže: "Lanac prenosilaca ovog hadisa pouzdan je, ali ga Buhari i Muslim ne bilježe." U tome ga podržava Zehebi. Šejh Albani u svom komentaru djela *Edebul-mufred* ovaj hadis ocjenjuje pouzdanim.

"Allahu moj, utječem se Tvome plemenitom licu i uz pomoć Tvojih savršenih riječi od zla svega što je pod Tvojom vlašću. Allahu moj, Ti otklanjaš nevolje i štete. Allahu moj, Tvoja vojska ne može biti poražena, Tvoje će se obećanje sigurno ispuniti, i nikome njegova snaga pored Tvoje snage ne može koristiti. Slavljen neka si i Tebi hvala."[207]

201. Ebu Davud i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe s dobrim lancem prenosilaca predanje od Ebu Ajjaša, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ."

"Lā ilāhe illallāhu, vahdehū lā šerīke lehū, lehul-mulku ve lehul-hamdu ve huve alā kulli šej'in kadīr"

"Ko kada osvane, kaže: 'Nema boga osim Allaha, dž.š., Jedinog, On nema druga. Njemu pripada vlast i zahvala i On je svemoćan', bit će mu upisani sevapi kao da je iz ropstva oslobodio jednog potomka Ismaila, a.s., bit će mu upisano deset dobrih djela, bit će mu izbrisano deset loših djela, bit će uzdignut za deset stupnjeva i bit će zaštićen od šejtana sve dok ne omrkne. Ako ove riječi izgovori kada omrkne, imat će istu nagradu i zaštitu sve dok ne osvane."[208]

---

[207] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o edebu pod naslovom "Šta se uči prije spavanja" (4/314/5052), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* u opisima pod naslovom "Riječi Uzvišenog: 'Sve će osim Njega propasti'". (4/412, 413/7732). U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se El-Ahves bin Dževab, koji je istinoljubiv, ali je postojala mogućnost da je nenamjerno pravio greške i Ammar bin Ruzejk, koji je prihvatljiv, Haris bin Abdullah el-Aver za koga Ša'bij tvrdi da je lažac. U njegovim predanjima postoji slabost, i Nesai je od njega zabilježio samo dva hadisa, i Mejsere Ebu Salih el-Kindi, koji je prihvatljiv. (*Et-Takrib*)

[208] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o edebu pod naslovom "Šta se uči kada se osvane" (4/322/5077), Ibn Madža u poglavlju o dovama pod naslovom "Dove koje vjernik treba učiti kada osvane i omrkne" (2/1272/3867), Ahmed u *Musnedu* (4/60), Taberani u *El-Kebiru* (5/b 217/5141), Nesai (6/11, 12/9855). Hadis ima potvrdu u predanju koje prenosi Ebu Ejjub, a bilježi ga Buhari u poglavlju o dovama pod naslovom "Vrijednost potvrđivanja Allahove, dž.š., jednoće" (11/204/6404), Muslim u poglavlju o zikru, dovama i traženju oprosta pod naslovom "Vrijednost potvrđivanje Allahove, dž.š., jednoće, slavljenja Allaha, dž.š., i dove" (6/17-8, En-Nevevi), Ahmed u svom *Musnedu*. (5/420)

202. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje koje ne ocjenjuje slabim od Ebu Malika el-Eš'arija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kada neko od vas osvane, neka kaže:

"أَصْبَحْنَا وَأَصْبَحَ الْـمُلْكُ لِلهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، اللَّهُمَّ أَسْأَلُكَ خَيْرَ هٰذَا الْيَوْمِ فَتْحَهُ وَنَصْرَهُ وَنُورَهُ وَبَرَكَتَهُ وَهُدَاهُ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا فِيهِ وَشَرِّ مَا بَعْدَهُ."

'Asbahnā ve asbehal-mulku lillāhi Rabbil-ālemin. Allāhumme es'eluke hajre hāzel-jevmi fethahū ve nasrehū ve nūrehū ve bereketehū ve hudāhu ve eūzu bike min šerri mā fīhi ve šerri mā badeh'

'Osvanuli smo, i dan dočeka vlast Allaha, Gospodara svih svjetova. Allahu moj, molim Te za dobro ovog dana, njegovu pobjedu, pomoć, svjetlo, bereket i uputu. Utječem Ti se od zla koje se može dogoditi u ovom danu i od zla poslije njega.' Kada omrkne, neka kaže to isto."[209]

203. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje od Abdurahmana bin Ebu Bekra koji je rekao svome ocu: "Oče, svakodnevno te čujem kako učiš dovu:

"اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي بَدَنِي، اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي سَمْعِي اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي بَصَرِي، اللَّهُمَّ إِنِي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكُفْرِ وَالْفَقْرِ. اللَّهُمَّ إِنِي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، لاَ إِلٰـهَ إِلاَّ أَنْتَ."

[209] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o edebu pod naslovom "Šta se uči kada se osvane" (4/324/5084). U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Muhammed bin Ismail bin Ajjaš, o kome smo prethodno govorili pod brojem 194. Hadis ima potvrdu i u predanju koje bilježi Taberani u *El-Kebiru* (2/24/1170) i u poglavlju o dovama (295), od Beraa bin Aziba, r.a. Hejsemi u svom djelu *El-Medžma* (10/114) veli: "Bilježi ga Taberani od Gassana bin Rebia, od Ebu Israila el -Melaija, a kod njih obojice prevladava nepouzdanost, mada ima i onih koji ih smatraju pouzdanim. Ostali prenosioci su oni od kojih Buhari prenosi hadise koje je zabilježio u svom *Sahihu*.

'Allāhumme āfini fī bedenī. Allāhumme āfinī fī sem'ī. Allāhumme āfinī fī besarī. Allāhumme innī eūzu bike minel-kufri vel-fakr. Allāhumme innī eūzu bike min azābil-kabri, lā ilāhe illā Ent'

'Allahu moj, podari mi zdravlje u mom tijelu. Allahu moj, podari mi zdravlje u mom sluhu. Allahu moj, podari mi zdravlje u mom vidu. Allahu moj, utječem Ti se od nevjerstva i siromaštva. Allahu moj, utječem Ti se od patnji u kaburu, nema boga osim Tebe.' Kada osvaneš i omrkneš, proučiš je tri puta." Otac mu je odgovorio: "Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako uči ovu dovu, a ja ga želim slijediti."[210]

204. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko, kada osvane prouči sljedeći ajet: *'Pa, hvaljen neka je Allah kad god omrknete i kad god osvanete, Njemu neka je hvala i na nebesima i na Zemlji, i predvečer i u podne! On iz neživog stvara živo i pretvara ga u neživo. On oživljava zemlju nakon mrtvila njezina, – isto tako ćete i vi biti oživljeni'* (Er-Rum, 17-9), nadoknadio je propuštenu zahvalu za taj dan, a ko ga prouči kada omrkne, upotpunio je zahvalu za tu noć." Ebu Davud ovaj hadis ne ocjenjuje nevjerodostojnim, dok ga takvim smatra Buhari u svojoj knjizi *Tarihul-kubra* i u knjizi *Kitabud-duafa*.[211]

205. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje koje prenosi jedna od kćerki Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a u kojem stoji da ju je otac podučio da, kada osvane, kaže:

---

[210] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o edebu pod naslovom "Dova koja se uči kad se osvane" (4/326/5090), Ahmed u *Musnedu* (5/242) i Nesai u poglavlju o traženju utočišta (127), i kaže: "Džafer bin Mejmun nije jak u hadisu dok je Ebu Amir el-Akdi u potpunosti pouzdan."

[211] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o edebu pod naslovom "Šta se uči kada se osvane" (4/321, 322/5076), Taberani u *El-Kebiru* (12/239/12991) i u poglavlju o dovi (122, 123/232). Seid bin Bešir el-Ensari en-Nedždžari nepouzdan je, a Muhammed bin Abdurahman i njegov otac također su nepouzdani (*Et-Takrib*, 356). Ovaj hadis spominje i Mizzi u svom Tehzibu (10/357/2244) i kaže: "O ovome Ebu Davud bilježi samo jedan hadis."

"سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ، لاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ مَا شَاءَ كَانَ وَمَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ، أَعْلَمُ أَنَّ اللهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا".

"Subhānallāhi ve bi hamdihi, lā kuvvete illā billāh. Mā šā'e kāne ve mā lem ješe lem jekun. E'alemu ennallāhe alā kulli šej'in kadīrun ve ennallāhe kad ehāta bi kulli šej'in ilmā"

"Slavljen neka je Allah i Njemu hvala, nema snage osim Allahove snage. Što je Allah htio, to se i dogodilo, a šta nije htio, nije se moglo dogoditi. Znam da je Allah svemoćan i da sve obuhvata Svojim znanjem." I rekao joj je: "Ko izgovori ove riječi kada osvane, bit će u Allahovoj, dž.š., zaštiti sve dok ne omrkne, a ko ih izgovori kada omrkne, bit će u Allahovoj, dž.š., zaštiti sve dok ne osvane."[212]

206. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje Ebu Seida el-Hudrija, r.a., koji kaže: "Jednog dana Allahov Poslanik, s.a.v.s., ušao je u mesdžid i tu zatekao jednog ensariju po imenu Ebu Umama, pa ga je upitao: 'Ebu Umama, radi čega sjediš u mesdžidu kad još nije nastupilo vrijeme namaza?' On mu odgovori: 'Brige i dugovi natjerali su me da se osamim ovdje.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: 'Hoćeš li da te poučim riječima koje kada izgovoriš, Allah, dž.š., odagnat će ti tugu i omogućit će ti da vratiš dug?' On odgovori: 'Svakako da hoću, Allahov Poslaniče.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Kada osvaneš i omrkneš, reci:

[212] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o edebu pod naslovom "Šta se uči kada se osvane" (4/321/5075), Buhari u poglavlju o edebu (693). U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Abdul-Hamid bin Hašim i njegova majka, a njihova su predanja prihvatljiva. El-Munziri u svom djelu *Et-Tergib* (1/229/179) veli: "Ovaj hadis prenose Ebu Davud, Nesai, a Ummu Abdul-Humejd mu je nepoznata." Albani u svom komentaru djela *Edebul-mufred* veli. "Ovaj hadis je vjerodostojan." Ovaj hadis spomenut ćemo i pod brojem 217 u predanju koje prenosi Abdullah bin Burejda od svoga oca.

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُبْنِ وَالْبُخْلِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ غَلَبَةِ الدَّيْنِ وَقَهْرِ الرِّجَالِ".

'Allāhumme innī eūzu bike minel-hemmi vel-hazeni, ve eūzu bike minel-adžzi vel-keseli, ve eūzu bike minel-džubni vel-buhli, ve eūzu bike min galebetid-dejni ve kahrir-ridžāl'

'Allahu moj, utječem Ti se od briga i tuge, utječem Ti se od nemoći i lijenosti, utječem Ti se od kukavičluka i škrtosti i utječem Ti se od duga koji ne mogu vratiti i od toga da budem pod nečijom vlašću.'' Ebu Umama veli: "Postupio sam onako kako me je posavjetovao Allahov Poslanik, s.a.v.s., pa je Allah, dž.š., otklonio od mene brige i nevolje i omogućio mi da vratim dug."[213]

207. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje s vjerodostojnim lancem prenosilaca od Abdullaha bin Ebzaa, r.a., koji prenosi da bi Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi osvanuo, učio sljedeću dovu:

"أَصْبَحْنَا عَلَى فِطْرَةِ الْإِسْلَامِ وَكَلِمَةِ الْإِخْلَاصِ، وَدِينِ نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَمِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ".

"Asbahnā alā fitretil-islāmi ve kelimetil-ihlāsi ve dīni Nebijjinā Muhammedin sallallāhu alejhi ve selleme ve milleti Ibrāhīme alejhis-selāmu hanīfen muslimen ve mā ene minel-mušrikīn"

"Osvanuli smo ispovijedajući vjeru islam, i potvrđujući Allahovu, dž.š., jednoću, slijedeći vjeru našeg vjerovjesnika Muhammeda,

---

[213] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "Poglavlje o traženju utočišta" (2/94, 95/1555), a u lancu prenosilaca ovog hadisa je Gassan bin Avf el-Mazini el-Basri, čija su predanja prihvatljiva. (*Et-Takrib*). Hadis ima potvrdu i u predanju Enesa, a koje bilježi Buhari u poglavlju o džihadu i putovanju pod naslovom "Odlazak u rat sa slugom" (6/10/2893) u sličnom obliku. Bilježi ga i Ahmed u *Musnedu* (3/159), Ebu Davud (1541, 1546), Tirmizi (3484, 3503), Bejheki (6/304), (9/125), Hakim (1/533), Nesai. (4/467/7973, *El-Kubra*)

s.a.v.s., i čistu vjeru Ibrahima, a.s., kao muslimani i ja nisam od onih koji Allahu, dž.š., druge ravnim smatraju."[214]

208. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Abdullaha bin Ebu Evfaa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi osvanuo, učio:

"أَصْبَحْنَا وَأَصْبَحَ الْمُلْكُ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَالْكِبْرِيَاءُ وَالْعَظَمَةُ لِلَّهِ، وَالْخَلْقُ وَالْأَمْرُ وَاللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَمَا سَكَنَ فِيهِمَا لِلَّهِ تَعَالَى. اللَّهُمَّ اجْعَلْ أَوَّلَ هٰذَا النَّهَارِ صَلَاحًا، وَأَوْسَطَهُ نَجَاحًا وَآخِرَهُ فَلَاحًا، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ".

"Asbahnā ve asbehal-mulku lillāhi azze ve dželle, vel-hamdu lillāh, vel-kibrijāu vel-azametu lillāh, vel-halku vel-emru vel-lejlu ven-nehāru ve mā sekene fīhimā lillāhi teālā. Allāhummedžal evvele hāzen-nehāri salāhan, ve evsatahū nedžāhan, ve āhirehu felāhan, jā erhamer-rāhimīn"

"Osvanuli smo i dan dočeka vlast Allaha, dž.š. Hvala Allahu. Njemu pripada gordost i veličina. Njemu pripadaju sva stvorenja, svaka stvar, noć, dan i sve što se u njima smiri. Allahu moj, učini da početak ovog dana bude u znaku popravljanja mog stanja, njegova sredina spas, a njegov kraj uspjeh za mene. Molim Te, o Najmilostiviji."[215]

[214] Bilježi ga Ahmed (3/406, 407), Nesai (6/3/9829, *Es-Sunenul-kubra*), i Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (22/33). U lancu prenosilaca ovog hadisa je Abdullah bin Abdurahman, o kojem autor djela *Tehzibut-tehzib* (5/490) veli: "Ibn Hibban ga svrstava među povjerljive prenosioce... Esrem je upitao Ahmeda: 'Jesu li Seid i Abdullah braća?' On mu je odgovorio: 'Da.' Zatim ga je upitao: 'Koji ti je od njih dvojice draži?', a on mu je odgovorio: 'Hadise od obojice smatram vjerodostojnim.'" Obojica ovaj hadis prenose od Seleme bin Kuhejla s ovim lancem prenosilaca. Bilježi ga i Hejsemi u djelu *El-Medžma* (10/116) i kaže: "Bilježe ga Ahmed i Taberani, a prenosioci od kojih prenosi ovaj hadis jesu oni od kojih Buhari bilježi hadise u svom *Sahihu*.

[215] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (23/38), Taberani u poglavlju o dovama (113, 114/296). U njegovom lancu prenosilaca je Ebul-Verka Faid bin Abdurahman el-Kufi, o kojem autor djela *Et-Takrib* veli. "Njegova se predanja ne prihvataju jer ga optužuju za nepouzdanost." Autor djela *El-Medžma* (10/114, 115) veli: "Bilježi ga Taberani, a u njegovom lancu prenosilaca je Faid Ebul-Verka, čija se predanja ne prihvataju."

209. Tirmizi i Ibnus-Sunni u svojim zbirkama bilježe predanje kod kojeg postoji određena slabost od Ma'kala bin Jesara, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko, kada osvane, tri puta kaže:

"أَعُوذُ بِاللهِ السَّمِيعِ الْعَلِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ."

'Eūzu billāhis-semī'il-alīmi mineš-šejtānir-radžīm'

'Utječem se Allahu, Koji sve čuje i zna od prokletog šejtana', i prouči tri posljednja ajeta iz sure El-Hašr, Allah, dž.š., zaduži sedamdeset hiljada meleka da donose salavat na njega sve dok ne omrkne, a ako umre taj dan, bit će šehid. A ako to uradi navečer, imat će istu nagradu."[216]

210. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Muhammeda bin Ibrahima, koji prenosi od svog oca, r.a., koji je rekao: " Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio nam je da idemo u izvidnicu i naredio nam je da kada omrknemo i osvanemo, učimo 115. ajet sure El-Mu'minun (*'Zar ste mislili da smo vas uzalud stvorili i dan nam se nećete vratiti'*) pa smo to uradili, stekli ratni plijen i sretno se vratili."[217]

211. U istom djelu bilježi se predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi omrknuo i osvanuo, učio sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ أَسْأَلُكَ مِنْ فَجْأَةِ الْخَيْرِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فَجْأَةِ الشَّرِّ."

"Allāhumme es'eluke min fedž'etil-hajri ve eūzu bike min fedž'etiš-šerr"

---

[216] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o vrijednostima Kur'ana poglavlje pod brojem (22) (5/182/2992), Ibnus-Sunni (225/686), Ahmed (5/26), Darimi (2/458), Taberani u poglavlju o dovama (17/308). U lancu prenosilaca je Halid bin Tuhman, koji je istinoljubiv. Neki su ga optuživali da je šija, a kasnije je počeo miješati hadise. (*Et-Takrib*). Ibn Mein smatra ga nepouzdanim i to spominje u svom djelu *El-Mizan*. Tirmizi veli: "Ovo je nepoznat hadis koji se prenosi samo ovim putem."

[217] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (37/77). U njegovom lancu prenosilaca nalazi se Jezid bin Jusuf, koji je nepouzdan.

"Allahu moj, molim Te da me dobro iznenada zadesi i utječem ti se od toga da me zlo iznenadi."[218]

212. Enes, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao Fatimi, r.a.: "Hoćeš li me saslušati da ti uputim savjet? Kad osvaneš i omrkneš, reci:

"يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ بِكَ أَسْتَغِيثُ فَأَصْلِحْ لِي شَأْنِي كُلَّهُ وَلاَ تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ."

'Jā hajju jā kajjūmu bike estegīsu fe aslih lī še'nī kullehū ve lā tekilnī ilā nefsī tarfete ajn'

'O Živi, o Vječni, od Tebe pomoć tražim. Popravi moje cjelokupno stanje i nemoj me ni trenutka samoj sebi prepustiti.'"[219]

213. U istom djelu bilježi se predanje sa slabim lancem prenosilaca od Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da se neki čovjek požalio Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., da ga često pogađa šteta i nevolja, pa mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kada osvaneš, reci:

"بِاسْمِ اللهِ عَلَى نَفْسِي وَأَهْلِي وَمَالِي."

'Bismillāhi alā nefsī ve ehlī ve māli'

---

[218] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (23/39). U njegovom lancu prenosilaca nalazi se Jusuf bin Atijja, čija se predanja ne prihvataju.

[219] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (27/48). U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se: Zejd bin Habbab i Ebul-Hasen el-Akli, koji je istinoljubiv, ali je pogriješio u hadisu koji je prenosio do Sevrija (*Et-Takrib*). Veliki broj učenjaka ocjenjuje ga nepouzdanim, kao što to navodi autor djela *El-Mizan*. Osmana bin Muvehhiba spominje Mizzi u svom djelu *Et-Tehzib*, i nakon što je naveo hadise koje on prenosi, kaže: "Ebu Hatim za njega kaže da je dobar prenosilac hadisa." Autor *Et-Takrib*a veli: "Njegova su predanja prihvatljiva." A u djelu *El-Mizan* kaže se: "Od njega jedino Zejd bin Habbab prenosi hadise" (3/455/5571). Hadis bilježi Hakim u *Mustedreku* (1/545), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* i u djelu *Amelu l-jevmi vel-lejle* pod naslovom "Šta se uči kada se omrkne" (6/147/10405). Hakim veli: "Ovaj je hadis vjerodostojan, ali ga Buhari i Muslim ne bilježe." U tome ga podržava Zehebi.

'Spominjem Allahovo ime nad sobom, svojom porodicom i svojim imetkom', pa te neće pogađati šteta."[220] Čovjek je to i uradio, i od tada ga šteta nije pogađala.

214. Ibn Madža u svom *Sunenu* i Ibnus-Sunni u svom djelu bilježe predanje Ummu Seleme, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada osvane, učio:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ عِلْمًا نَافِعًا، وَرِزْقًا طَيِّبًا، وَعَمَلاً مُتَقَبَّلاً."

"Allāhumme innī es'eluke ilmen nāfian ve rizkan tajjiben ve amelen mutekabbelā"

"Allahu moj, molim Te da mi podariš korisno znanje, halal-nafaku i da primiš moja dobra djela."[221]

215. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao. "Ko, kada osvane, tri puta kaže:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَصْبَحْتُ مِنْكَ فِي نِعْمَةٍ وَعَافِيَةٍ وَسِتْرٍ، فَأَتِمَّ نِعْمَتَكَ عَلَيَّ وَعَافِيَتَكَ وَسِتْرَكَ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ."

'Allāhumme innī asbahtu minke fī ni'metin ve āfijetin ve sitrin fe etimme ni'meteke alejje ve āfijeteke ve sitreke fid-dun'jā vel-āhireh'

'Allahu moj, ja sam osvanuo obasut Tvojim blagodatima, u zdravlju i oprostu. Upotpuni Svoju blagodat prema meni, zdravlje i oprost, i na ovom i na onom svijetu', Allah, dž.š., obavezao se za takvoga da će upotpuniti Svoju blagodat prema njemu."[222]

216. Tirmizi i Ibnus-Sunni u svojim zbirkama bilježe predanje Zubejra bin Avama, r.a., koji prenosi da je Allahov

---

[220] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (28/51). Lanac prenosilaca ovog hadisa slab je jer se u njemu nalaze nepoznati prenosioci.

[221] Spominjali smo ga pod brojem 184.

[222] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (29/55). U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Amr bin Husajn, čija se predanja ne prihvataju.

Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Nema ni jednog jutra u kojem osvanu Allahovi, dž.š., robovi, a da glasnik ne poviče:

"سُبْحَانَ الْـمَلِكِ الْقُدُّوسِ".

'Subhānel-melikil-kuddūs'

'Slavljen neka je Vladar, Sveti.'" U predanju koje bilježi Ibnus-Sunni stoji. "...a da glasnik ne poviče: 'O stvorenja slavite Vladara Svetoga.'"[223]

217. Ibnus-Sunni bilježi predanje Burejde, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko, kada osvane i omrkne, kaže:

"رَبِّيَ اللهُ تَوَكَّلْتُ عَلَيْهِ لاَ إِلَـهَ إِلاَّ هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ، مَا شَاءَ اللهُ كَانَ وَمَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ، أَعْلَمُ أَنَّ اللهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا".

'Rabbijellāhu tevekkeltu alejhi lā ilāhe illā huve alejhi tevekkeltu ve huve rabbul-aršil-azīm. Lā ilāhe illallāhul-alijjul-azīm. Mā šā'e kāne ve mā lem ješe' lem jekun. A'lemu ennallāhe alā kulli šej'in kadīrun ve ennallāhe kad ehāta bi kulli šej'in ilmā'

'Moj gospodar je Allah, na Njega se oslanjam. Nema boga osim Njega, na Njega se oslanjam. On je gospodar Arša veličanstvenog. Nema boga osim Allaha, Uzvišenog i Veličanstvenog. Ono što je Allah, dž.š., želio, to se i dogodilo, a ono što nije želio nije se dogodilo.

[223] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Dove Allahovog Poslanika, s.a.v.s., (5/563/3569), Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (32/62). Tirmizi veli: "Ovaj hadis nije vjerodostojan." U lancu prenosilaca ovog hadisa je Zejd bin Habbab, o kome smo prethodno govorili pod brojem 212 i Musa bin Ubejda, o kome autor djela *El-Mizan* (5/338/8895) veli: "Ahmed za njega kaže: 'Njegove hadise ne treba ni zapisivati.'" Nesai i dr. kažu. "On je nepouzdan."

Znam da je Allah, dž.š., svemoćan i da obuhvata sve Svojim znanjem', i nakon toga umre, ući će u Džennet."[224]

218. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Može li svako od vas da bude poput Ebu Damdama?" Ashabi ga upitaše: "A ko je Ebu Damdam?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori: "To je čovjek koji je svako jutro govorio:

"اللَّهُمَّ إِنِّي قَدْ وَهَبْتُ نَفْسِي وَعَرَضِي لَكَ."

'Allāhumme innī kad vehebtu nefsī ve aredī lek'

'Allahu moj, Tebi poklanjam sebe i svoje želje.' Nije psovao onoga ko njega psuje, nije činio nepravdu onome ko njemu čini nepravdu i nije udarao onoga ko njega udara."[225]

219. U istom djelu bilježi se predanje Ebu Derdaa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "K o, svakog dana kada osvane, sedam puta kaže:

"حَسْبِيَ اللهُ لاَ إِلَـهَ إِلاَّ هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ."

'Hasbijellāhu lā ilāhe illā huve alejhi tevekkeltu ve huve Rabbul-aršil-azīm'

---

[224] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (24/25/42). U njegovom je lancu prenosilaca Alija bin Alija bin Kadim el-Huzai, koji je istinoljubiv. Jahja i ibn Sa'd smatraju ga nepouzdanim i odbacuju njegove hadise (*El-Mizan*) i Sa'leba bin Jezid el-Hammani, koji je također istinoljubiv (*Et-Takrib*). Sličan hadis spominjali smo pod brojem 205, a prenosi ga Abdul-Hamid, štićenik Benu Hašima, od svoje majke.

[225] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (33/65). U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Šuajb bin Bejan bin Zijad, koji je bio istinoljubiv, ali je pravio nenamjerne greške (*Et-Takrib*). Dževzedžani ga je smatrao nepouzdanim. El-Ukajli veli. "Pripisivao je nevjerodostojne hadise s pouzdanim prenosiocima. Gotovo je sve hadise zbog zaborava prenio netačno."

'Dovoljan mi je Allah, nema boga osim Njega, na Njega se oslanjam i On je gospodar Arša veličanstvenog', Allah, dž.š., zaštitit će ga od svih dunjalučkih i ahiretskih briga."[226]

220. Ibnus-Sunni i Tirmizi u svojim zbirkama bilježe predanje sa slabim lancem prenosilaca od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ قَرَأَ حم (الْمُؤْمِنَ) إِلَى: إِلَيْهِ الْمَصِيرُ، وَآيَةَ الْكُرْسِيِّ حِينَ يُصْبِحُ حُفِظَ بِهِمَا حَتَّى يُمْسِي، وَمَنْ قَرَأَهَا حِينَ يُمْسِي حُفِظَ بِهِمَا حَتَّى يُصْبِحَ."

"Ko, kada osvane, prouči početak sure El-Mu'min, prvi i drugi ajet, i Ajetul-kursi, bit će u Allahovoj, dž.š., zaštiti sve dok ne omrkne, a ko to prouči kada omrkne, bit će u Allahovoj, dž.š., zaštiti sve dok ne osvane."[227]

Ovo su hadisi koje smo željeli spomenuti na ovom mjestu, a koji govore o zikru, i dovoljni su onome kome Allah, dž.š., omogući da ih prakticira. Molimo Allaha, dž.š., da nas pomogne da prakticiramo ove hadise kao i da činimo sva ostala dobra djela.

221. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Talka bin Hubejba, koji kaže: "Neki je čovjek došao kod Ebu Derdaa, r.a., i rekao mu: 'Ebu Derda, kuća ti gori.' Ebu Derda, r.a., odgovorio mu je: 'Ne gori, to neće dopustiti Allah, dž.š., nakon što sam izgovorio riječi kojima me je podučio Allahov Poslanik, s.a.v.s. Ko te riječi izgovori s početka dana, neće ga zadesiti nikakva nedaća sve dok ne omrkne, a ko ih izgovori krajem dana, neće ga zadesiti nikakva nedaća sve dok ne osvane. To su sljedeće riječi:

[226] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (35/71) i Ebu Davud (3/32-2/5041).

[227] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o vrijednostima Kur'ana pod naslovom "Predanja koja govore o vrijednostima sure El-Bekara i Ajetul-kursijja" (5/157, 158/2879) i Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (37/76), Bejheki u djelu *Šuabul-iman* (2/4-84/2474). Tirmizi veli: "Ovaj je hadis nevjerodostojan jer su neki učenjaci kritički govorili o pamćenju Abdurahmana bin Ebu Bekra bin Ebu Melike el-Melikija, koji se nalazi u lancu prenosilaca ovog hadisa."

"اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي، لاَ إِلـهَ إِلاَّ أَنْتَ عَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَأَنْتَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، مَا شَاءَ اللهُ كَانَ وَمَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ، لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ أَعْلَمُ أَنَّ اللهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي، وَمِنْ شَرِّ كُلِّ دَابَّةٍ أَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا، إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ."

'Allāhumme Ente Rabbī, lā ilāhe illā Ente alejke tevekkeltu ve Ente Rabbul-aršil-azīm. Mā šā'e kāne ve mā lem ješe' lem jekun. Ve lā havle ve lā kuvvete illā billāhil-alijjil-azīm. Alemu ennallāhe alā kulli šej'in kadīrun ve ennallāhe kad ehāta bi kulli šej'in ilmā. Allāhumme innī eūzu bike min šerri nefsī ve min šerri kulli dābbetin ente āhizun bi nāsijetihā. Inne Rabbī alā sirātin mustekīm'

'Allahu moj, Ti si moj Gospodar, nema boga osim Tebe, samo se na Tebe oslanjam. Ti si Gospodar Arša veličanstvenog. Šta Allah, dž.š., želi to bude a šta ne želi ne može biti. Nema snage niti kretanja osim sa dozvolom Allaha, Uzvišenog i Veličanstvenog. Znam da je Allah, dž.š., svemoćan i da obuhvata svaku stvar Svojim znanjem. Allahu moj, utječem Ti se od zla moje duše i od zla svakog stvorenja koje je pod Tvojom vlašću. Zaista moj Gospodar postupa pravedno.'"
Ovo predanje prenosi se i drugim putem, od jednog od drugova Allahovog Poslanika, s.a.v.s., (a ne spominje se da je to bio Ebu Derda, r.a.) u kojem stoji da mu je neki čovjek nekoliko puta došao da ga obavijesti da mu je kuća u plamenu, govoreći mu: "Požuri, požuri, kuća ti je u plamenu." On mu je odgovorio: "Ne gori, jer sam ja čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: 'Ko, kada osvane, kaže..., pa je spomenuo ovu dovu, neće ga u tom danu niti u njegovoj porodici niti u imetku zadesiti ništa što ne bi volio da ga zadesi.' Ja sam te riječi danas izgovorio", a zatim je rekao: "Idite s ovim čovjekom i vidite o čemu se

radi." Kada su došli do njegove kuće, vidjeli su da je sve okolo kuće izgorjelo, a da njegova kuća nije nimalo oštećena.[228]

Dova koja se uči petkom ujutro

Sve što se uči mimo petka uči se i petkom, s tim što je u ovom danu posebno lijepo činiti što više zikra kao i što više donositi salavate na Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

222. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko, rano ujutro, u petak, tri puta kaže:

"أَسْتَغْفِرُ اللهَ الَّذِي لاَ إِلَـهَ إِلاَّ هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ."

'Estagfirullāhellezī lā ilāhe illā huvel-hajjul-kajjūmu ve etūbu ilejhi'

'Tražim oprosta od Allaha, dž.š., osim Koga drugog boga nema, Živog i Vječnog, i Njemu se kajem', Allah, dž.š., oprostit će mu grijehe, pa makar ih bilo koliko morske pjene."[229]

Lijepo je tokom cijelog ovog dana, od izlaska sunca sve do njegovog zalaska, što više upućivati dove Allahu, dž.š., nastojeći tako pogoditi onaj trenutak petkom u kojem Allah, dž.š., prima dove. Učenjaci se o ovom trenutku razilaze na više mišljenja. Neki kažu: "To je vrijeme u kojem Allah, dž.š., prima dove poslije nastupanja zore, a prije izlaska sunca." Neki kažu: "To je nakon izlaska sunca." Neki kažu: "Poslije podne." Neki kažu: "Poslije ikindije", a postoje još neka mišljenja. Međutim, ispravno je, čak je zabranjeno misliti drukčije, da je to u vrijeme na koje ukazuje hadis koji je zabilježen u Muslimovom *Sahihu*,

---

[228] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (30/57) i Taberani u poglavlju o dovama (343). U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se El-Agleb bin Temim, o kome Buhari u svom djelu *Tarih* (1/2/70/u biografijama prenosilaca/1720) veli: "Njegova predanja nisu vjerodostojna." Bilježi ga Ibnus-Sunni i pod brojem 58 od Hasena, ali je i ovo predanje nevjerodostojno, jer se u njegovom lancu prenosila ca nalazi nepoznat prenosilac.

[229] Spominjali smo ga pod brojem 108.

a koji prenosi Ebu Musa el-Eš'ari, r.a., od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a u njemu stoji da je to u periodu imamovog stajanja na minberu do predaje selama na džuma-namazu.

Dova koja se uči nakon izlaska sunca

223. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje sa slabim lancem prenosilaca od Ebu Seida el-Hudrija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., nakon izlaska sunca učio sljedeću dovu:

"الْحَمْدُ لله الَّذِي جَلَّلَنَا الْيَوْمَ عَافِيَتَهُ، وَجَاءَ بِالشَّمْسِ مِنْ مَطْلَعِهَا، اللَّهُمَّ أَصْبَحْتُ أَشْهَدُ لَكَ بِمَا شَهِدْتَ بِهِ لِنَفْسِكَ، وَشَهِدَتْ بِهِ مَلَائِكَتُكَ وَحَمَلَةُ عَرْشِكَ وَجَمِيعُ خَلْقِكَ أَنَّكَ أَنْتَ اللهُ لَا إِلَـهَ إِلَّا أَنْتَ الْقَائِمُ بِالْقِسْطِ، لَا إِلَـهَ إِلَّا أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ، أُكْتُبْ شَهَادَتِي بَعْدَ شَهَادَةِ مَلَائِكَتِكَ وَأُولِي الْعِلْمِ، اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ وَإِلَيْكَ السَّلَامُ، أَسْأَلُكَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ أَنْ تَسْتَجِيبَ لَنَا دَعْوَتَنَا، وَأَنْ تُعْطِينَا رَغْبَتَنَا، وَأَنْ تُغْنِيَنَا عَمَّنْ أَغْنَيْتَهُ عَنَّا مِنْ خَلْقِكَ، اللَّهُمَّ أَصْلِحْ لِي دِينِي الَّذِي هُوَ عِصْمَةُ أَمْرِي، وَأَصْلِحْ لِي دُنْيَايَ الَّتِي فِيهَا مَعِيشَتِي، وَأَصْلِحْ لِي آخِرَتِي الَّتِي إِلَيْهَا مُنْقَلَبِي."

"El-hamdu lilllāhillezī dželleleneI-jevme āfijetehū, ve džā'e biš-šemsi min matleihā. Allāhumme asbahtu ešhedu leke bimā šehidte bihī linefsike, ve šehidet bihī melā'iketuk ve hameletu aršike ve džemīa halkike enneke Entallāhu lā ilāhe illā Entel-kāimu bil-kisti, lā ilāhe illā Entel-azīzul-hakīmu. Uktub šehādetī ba'de šehadeti melāiketik ve ulil-ilmi. Allāhumme Entes-selāmu ve minkes-selāmu ve ilejke-selāmu. Es'eluke jā zel-dželāli vel-ikrāmi en testedžībe lenā da'vetenā ve en tu'tinā ragbetenā, ve en tugnijenā ammen agnejtehū annā min halkik. Allāhumme aslih lī dīnillezī huve

ismetu emrī, ve aslih lī dun'jājelletī fihā meīšetī, ve aslih lī āhiretilletī ilejhā munkalibī"

"Hvala Allahu, Koji nas je danas učinio zdravim i Koji je učinio da sunce s istoka izađe. Allahu moj, ja sam osvanuo potvrđujući ono što si Ti za sebe rekao, i što za Tebe potvrđuju meleki, nosioci Tvoga Arša, i sva Tvoja stvorenja. Potvrđujem da si Ti Allah, nema boga osim Tebe, da postupaš pravedno. Nema boga osim Tebe, Veličanstvenog i Mudrog. Zapiši moje svjedočenje nakon svjedočenja meleka i učenih. Allahu moj, Ti si spas, od Tebe je spas i Tvoje okrilje je spas. Molim Te, o Veličanstveni i Plemeniti, da uslišaš naše dove, da ispuniš naše želje i da nas učiniš neovisnim od onih Tvojih stvorenja koja si učinio neovisnim od nas. Allahu moj, popravi moju vjeru koja je moj štit. Popravi moj ovodunjalučki život kojim živim i popravi moje stanje na ahiretu, na koji ću se preseliti."[230]

224. U istom djelu bilježi se predanje Abdullaha bin Mesuda, r.a., koji je zadužio nekog da prati kada će sunce izaći, pa kada ga je ovaj obavijestio da je Sunce izašlo, Abdullah bin Mesud, r.a., reče:

"الْحَمْدُ للهِ الَّذِي وَهَبَ لَنَا هٰذَا الْيَوْمَ وَأَقَالَنَا فِيهِ عَثَرَاتِنَا."

"El-hamdu lillāhillezī vehebe lenā hazel-jevme ve ekālena fihī aserātinā"

"Hvala Allahu, Koji nam je poklonio ovaj dan i sačuvao nas od pogreški u njemu."[231]

[230] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (60/147). U lancu prenosilaca ovog hadisa jeste Atijja el-Avfi, koji je nepouzdan prenosilac.

[231] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (60, 61/148). U lancu prenosilaca ovog hadisa nalaze se neki prenosioci čija mi je biografija nepoznata.

Dova koja se uči kada sunce malo odskoči

225. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Amra bin Abese, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَا تَسْتَقِلُّ الشَّمْسُ فَيَبْقَى شَيْءٌ مِنْ خَلْقِ اللهِ إِلاَّ سَبَّحَ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ وَحَمِدَهُ إِلاَّ مَا كَانَ مِنَ الشَّيْطَانِ وَأَعْتَاءِ بَنِي آدَمَ."

"Kada sunce malo odskoči od horizonta, ne ostane niko od Allahovih, dž.š., stvorenja, a da ne slavi Allaha, dž.š., osim šejtana i nemarnih ljudi."[232]

Dova koja se uči od poslije podne do ikindije

Prethodno smo spominjali dove koje se uče kada se odijeva odjeća, dove koje se uče kada se izlazi iz kuće, dove prilikom ulaska u zahod i dove prilikom izlaska iz njega, dove poslije abdesta, prilikom odlaska u mesdžid, kada se dođe do vrata mesdžida, dove koje se uče kada se boravi u mesdžidu, dove koje se uče kada se čuje ezan i ikamet, dove između ezana i ikameta, dove koje se uče kada se želi ustati radi obavljanja namaza, šta se uči od početka do kraja namaza, i te se dove jednako odnose na sve namaze. Lijepo je što više činiti zikr i druge oblike ibadeta u vremenu od podne do ikindije, kao što se to prenosi u Tirmizijevoj zbirci:

226. od Abdullaha bin es-Saiba, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., klanjao četiri rekata sunneta prije podnevskih farza i rekao:

"إِنَّهَا سَاعَةٌ تُفْتَحُ فِيهَا أَبْوَابُ السَّمَاءِ، فَأُحِبُّ أَنْ يَصْعَدَ لِي فِيهَا عَمَلٌ صَالِحٌ."

---

[232] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (61/149). Postoje dvije mahane ovog predanja:

prva: Bekijja bin Velid, koji je podmetao hadise;

druga: Abdurahman bin Mejsera, za koga nije potvrđeno da je slušao hadise od Amra bin Abese.

"To je vrijeme u kojem se otvaraju nebeska vrata, pa mi je drago da se tada moja dobra djela uzdižu prema nebu."[233] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar."

Lijepo je što više činiti zikr poslije podne-namaza, a to na osnovu općenitosti riječi Uzvišenog: *"I Gospodara svoga krajem i početkom dana veličaj i hvali"* (El-Gafir, 55). Stručnjaci u arapskom jeziku kažu: "Riječ 'ašijj' spomenuta u ajetu označava vrijeme od podne pa do zalaska sunca." Imam Ebu Mensur el-Ezheri veli. "Ova riječ kod Arapa označava vrijeme od podne pa do zalaska sunca."

Dova koja se uči poslije ikindije pa do zalaska sunca

Prethodno smo spominjali šta se uči od poslije podne pa do ikindije, i pritvrđeno se prenosi da je posebno lijepo što više činiti zikr poslije ikindije jer je to "srednji namaz", koji je spomenut u Kur'anu, i to je mišljenje velikog broja ranijih i kasnijih učenjaka. Također je lijepo što više činiti zikr poslije sabah-namaza, jer se za ta dva namaza prenosi najviše mišljenja da su "srednji namaz." Lijepo je što više spominjati Allaha, dž.š., od poslije ikindije pa do kraja dana. Uzvišeni je rekao: *"I hvali Gospodara svoga prije izlaska sunca i prije zalaska njegova..."* (Ta-Ha, 130). I rekao je Uzvišeni: *"I Gospodara svoga krajem i početkom dana veličaj i hvali"* (El-Gafir, 55). I rekao je Uzvišeni: *"I spominji Gospodara svoga ujutro i navečer u sebi, ponizno i sa strahopoštovanjem i ne podižući jako glas..."* (El-E'raf, 205). I rekao je Uzvišeni: *"U džamijama koje se voljom Njegovom podižu i u kojima se Njegovo*

---

[233] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o namazu pod naslovom "Namaz koji se obavlja kada je sunce u zenitu" (2/342, 343/478), i kaže Tirmizi: "Ovaj je hadis hasenun-garib." U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Muhammed bin Muslim Ebu Veddah, koji je bio istinoljubiv, ali je pravio nenamjerne greške. Predanje koje bilježe Ahmed (5/418) i Ibn Madža (1157) prenosi Ebu Ejjub. Hadis ima potvrdu i u predanju koje prenosi Aiša, r.a., a koje bilježi Buhari (3/70/1182) u sljedećem obliku: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., nikada nije izostavljao da klanja četiri rekata prije podnevskih farza i dva rekata duha-namaza." Pogledaj zabilješku ovog hadisa u *Rijadus-salihinu* pod brojem 1119, koju smo mi zabilježili.

ime spominje – hvale Njega, ujutro i navečer, ljudi koje kupovina i prodaja ne ometaju da Allaha spominju..." (En-Nur, 36-7)

227. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje sa slabim lancem prenosilaca od Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لأَنْ أَجْلِسَ مَعَ قَوْمٍ يَذْكُرُونَ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ صَلاَةِ الْعَصْرِ إِلَى أَنْ تَغْرُبَ الشَّمْسُ، أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَعْتِقَ ثَمَانِيَةً مِنْ وَلَدِ إِسْمَاعِيلَ".

"Da sjedim s onima koji spominju Allaha, dž.š., od ikindije pa do akšama, draže mi je nego da iz ropstva oslobodim osam potomaka Ismaila, a.s."[234]

Dova koja se uči kada se čuje akšamski ezan

228. Ebu Davud i Tirmizi u svojim *Sunenima* bilježe predanje Ummu Seleme, r.a., koja prenosi da ju je Allahov Poslanik, s.a.v.s., podučio da kada čuje akšamski ezan, kaže:

"اللَّهُمَّ هٰذَا إِقْبَالُ لَيْلِكَ وَإِدْبَارُ نَهَارِكَ وَأَصْوَاتُ دُعَائِكَ فَاغْفِرْ لِي".

"Allāhumme hāzā ikbālu lejlike ve idbāru nehārike ve asvātu duāike fagfirlī"

"Allahu moj, ovo je dolazak noći koju si Ti dao, odlazak dana, glasovi onih koji Tebi pozivaju, molim Te oprosti mi."[235]

---

[234] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle.* (222/675)

[235] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "Dova koja se uči kada se čuje akšamski ezan" (1/143/530), Taberani u *El-Kebiru* (23/303, 680) i u poglavlju o dovama (436). U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Muemmel bin Irhab, koji je bio istinoljubiv, ali je pravio nenamjerne pogreške, i Abdullah bin Velid el-Adeni, koji je bio je istinoljubiv, ali je postojala mogućnost da pogriješi, Mesudi Abdurahman bin Abdullah bin Utba: bio je istinoljubiv, ali je miješao prenosioce od kojih je prenosio, Ebu Kesir, štićenik Ummu Seleme, čija su predanja prihvatljiva. (*Et-Takrib*). Bilježi ga i Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Dova Ummu Seleme" (5/575/3589), Taberani (23/303/681) i u poglavlju o dovama (434), Hakim (1/199). Tirmizi veli: "Ovaj je hadis neobičan i ovo je jedini lanac prenosilaca s kojim se prenosi. Hafsa bin Ebu Kesir nam je nepoznata kao i njen otac. U lancu

Šta se uči poslije akšam-namaza

Prethodno smo spominjali da se poslije svakog namaza izgovaraju određeni zikrovi, s tim što je, kada se radi o akšam-namazu, lijepo proučiti, nakon što se klanjaju akšamski sunneti, i dovu koju prenosi Ibnus-Sunni u svojoj knjizi

229. od Ummu Seleme, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi krenuo da izađe iz džamije poslije akšam-namaza, nakon što bi klanjao sunnete, učio sljedeću dovu:

"يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ وَالْأَبْصَارِ ثَبِّتْ قُلُوبَنَا عَلَى دِينِكَ."

"Jā mukallibel-kulūbi vel-ebsāri sebbit kulūbena alā dīnik"

"O ti Koji okrećeš srca i poglede, učvrsti naša srca u Twojoj vjeri."[236]

230. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Amara bin Šebiba, koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko poslije akšama deset puta kaže:

"لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ."

'Lā ilāhe illallāhu, vahdehū lā šerīke lehū, lehul-mulku ve lehul-hamdu juhjī ve jumītu ve huve alā kulli šej'in kadīr'

---

prenosilaca ovog hadisa je još i Jahja bin Abdul-Hamid, koji je imao dobro pamćenje s tim što ga neki optužuju da je krao hadise, Muhammed bin Fudajl, koji je bio istinoljubiv i pobožan, ali ga neki optužuju da je bio šija, Abdurahman bin Ishak el-Kufi, koji je nepouzdan, i Hafsa bint Ebu Kesir el-Mahzumi, koja je nepoznata.

[236] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (218/663). Hadis je zabilježen u *Sahihima* Buharija i Muslima, Buhari ga bilježi u poglavlju o kaderu (6617), u poglavlju o imanu (6628) u predanju od Ibn Omera, r.a., i Muslim u poglavlju o kaderu (6/16/204, En-Nevevi). Pogledaj ocjenu ovog hadisa u našem djelu *Fethu zil-dželali bi tahridži ehadisiz-zilali* pod brojem 131 gdje opširno govorimo o njegovoj ocjeni.

'Nema boga osim Allaha, Jedinog, Koji nema druga. Njemu pripada vlast i zahvala, On život i smrt daje i On je svemoćan', Allah, dž.š., poslat će mu čuvare koji će ga čuvati od šejtana sve dok ne osvane, i bit će mu upisano deset velikih dobrih djela, i izbrisat će mu deset velikih, pogubnih grijeha, i bit će mu upisano kao da je iz ropstva oslobodio deset vjernica."[237] Tirmizi veli: "Nije mi poznato da je Amara bin Šebib slušao hadise od Allahovog Poslanika, s.a.v.s." Bilježi ga i Nesai[238] u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* putem dva lanca prenosilaca. Jedan od njih jeste i ovaj lanac prenosilaca, a drugi je od Amara, on od jednog ensarije. Hafiz Ebul-Kasim bin Asakir veli: "Ovaj drugi lanac prenosilaca jeste ispravan."

Dova koja se uči na vitrima

Sunnet je da onaj ko vitre klanja s tri rekata na prvom rekatu prouči suru El-E'la, na drugom El-Kafirun, a na trećem El-Ihlas, El-Felek i En-Nas. Ako zaboravi proučiti suru El-E'la na prvom, učit će je na drugom rekatu zajedno sa surom El-Kafirun. Tako isto, ako na drugom rekatu zaboravi proučiti suru El-Kafirun, proučit će je na trećem rekatu zajedno sa surama El-Ihlas, El-Felek i En-Nas.

231. Ebu Davud i Nesai u svojim *Sunenima* bilježe predanje s vjerodostojnim lancem prenosilaca od Ubejja bin Ka'ba, r.a.,

---

[237] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama, poglavlje pod brojem 98 (5/544/3534), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* i u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* pod naslovom "Nagrada za onog ko prouči ove riječi poslije akšam-namaza" (149/1043). Tirmizi veli. "Ovaj hadis je hasenun-garib... i nije mi poznato da je Amara slušao hadise od Allahovog Poslanika, s.a.v.s." Hafiz Ibn Hadžer u svom djelu *Et-Tehzib* (7/1418/679) veli: "Amara od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., prenosi samo jedan hadis, tj. Ovaj hadis." Ibn Hibban veli: "Ko tvrdi da je Amara ashab griješi." Ebu Hatim veli: "Zabilježio sam njegov hadis u *Musnedu* misleći da je ashab." Ibnus-Seken veli: "Za njega se ne može tvrditi da je bio ashab."

[238] Bilježi ga Nesai (6/149/10414, *Es-Sunenul-kubra*). Prenosioci u ovom lancu prenosilaca pouzdani su osim Dželala Ebu Kesira za koga Ibn Hadžer veli: "Bio je istinoljubiv." (*Et-Takrib*)

koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., nakon što preda selam na vitr-namazu, učio:

"سُبْحَانَ الْـمَلِكِ الْقُدُّوسِ".

'Subhānel-melikil-kuddūs'

"Slavljen neka je Vladar Sveti." U predanju koje bilježe Nesai i Ibnus-Sunni stoji da je riječi: "Slavljen neka je Vladar Sveti" izgovarao tri puta.[239]

232. Ebu Davud, Tirmizi i Nesai bilježe predanje Alije, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., na kraju vitr-namaza učio:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ، وَأَعُوذُ بِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ، لاَ أُحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ".

"Allāhumme innī eūzu biridāke min sehatike, ve eūzu bi muāfātike min ukūbetike ve eūzu bike minke, lā uhsī senāen alejke Ente kemā esnejte alā nefsik"

"Allahu moj, utječem se Tvom zadovoljstvu od Tvoje srdžbe, Tvome oprostu od Tvoje kazne, utječem se Tebi od Tebe, ne mogu ti se dovoljno zahvaliti, Ti si Onakav kakvim si Sebe opisao." Tirmizi veli. "Ovaj je hadis hasen, dobar."[240]

---

[239] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju namazu pod naslovom "Dova koja se uči poslije vitr-namaza" (2/66/1430), Nesai u poglavlju o noćnom namazu i dnevnim nafilama pod naslovom "Drugi način učenja na vitr-namazu" (2/3/244, Sujuti), Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (231/711), Darekutni (2/31/1). Ovaj je lanac prenosilaca pouzdan. Nesai i Darekutni još dodaju da je ovaj zikr učio glasno i kada ga je izgovarao treći put, otezao bi pri izgovoru. Darekutni prenosi da je još dodavao riječi: "...Gospodar meleka i Džibrila."

[240] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Dova koja se uči na vitr-namazu" (5/561/3566), Nesai u poglavlju o noćnom namazu pod naslovom "Dova na vitr-namazu" (2/3/248, 249 Sujuti). Svi oni ovaj hadis prenose od Hammada bin Seleme, od Hišama, od Amra el-Fezzarija, od Abdurahmana bin Harisa bin Hišama od Alije. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." U lancu prenosilaca ovog hadisa jeste Hišam bin Amr el-Fezari, za koga Ibn Hadžer veli. "Njegova predanja su prihvatljiva" (*Et-Takrib*). Ibn Madža ovaj hadis bilježi u poglavlju o namazu pod naslovom "Predanja koja govore o kunut-dovi" (1/373/1179), Ibn Ebu Šejba u svom *Musannefu* (2/205). Pogledaj ocjenu ovog hadisa u djelu *Selsebil fi ma'rifetid-delil*.

Zikrovi koje uči onaj ko želi leći u postelju i spavati

Uzvišeni je rekao: *"U stvaranju nebesa i Zemlje i u izmjeni noći i dana zaista su znamenja za razumom obdarene, za one koji i stojeći i sjedeći i ležeći Allaha spominju..."* (Alu Imran, 190-1)

233. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Huzejfe i Ebu Zerra, r.a., koji prenose da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi legao u postelju da spava, učio:

"بِاسْمِكَ اللَّهُمَّ أَمُوتُ وَأَحْيَا."

"Bismikellāhumme emūtu ve ahjā"

"S imenom Tvojim, Allahu, živim i umirem."[241]

234. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Beraa bin Aziba, r.a., a također i Buhari i Muslim bilježe u svojim *Sahihima* predanje od Alije, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao njemu i Fatimi:

"إِذَا أَوَيْتُمَا إِلَى فِرَاشِكُمَا، أَوْ إِذَا أَخَذْتُمَا مَضَاجِعَكُمَا فَكَبِّرَا ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ، وَسَبِّحَا ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ، وَاحْمَدَا ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ."

"Kada legnete u postelju, ili kada legnete da spavate, izgovorite trideset tri puta tekbir, trideset tri puta tesbih, i trideset tri puta recite 'El-hamdu lillah.'" U jednom predanju stoji: "Izgovorite tesbih trideset četiri puta."[242] A u drugom predanju stoji: "Izgovorite tekbir trideset četiri puta."[243] Alija, r.a., rekao je: "Nisam propustio postupiti po riječima Allahovog

[241] Bilježi ga Buhari u poglavlju o dovama pod naslovom "Dova koja se uči kada se osvane" (11/134/6324, *Fethul-Bari*) i u poglavlju "Šta se uči kada se legne spavati" (11/117/6132, *Fethul-Bari*), a prenosi ga Huzejfa, r.a. Pogledaj ocjenu ovog hadisa u *Rijadus-salihinu* pod brojem 35. Bilježi ga Buhari u poglavlju o dovama pod naslovom "Šta se uči kada se osvane" (11/134/6325, *Fethul-Bari*), a prenosi ga Ebu Zerr, r.a.

[242] Bilježi ga Muslim u poglavlju o zikru, dovi, pokajanju i traženju oprosta pod naslovom "Šta se uči kada se legne spavati i legne u postelju". (6/17/35, En-Nevevi)

[243] Bilježi ga Buhari u poglavlju o dovama pod naslovom "Poglavlje o izgovaranju tekbira i tesbiha prije spavanja" (11/123/6318, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o zikru, dovi, pokajanju i traženju oprosta pod naslovom "Izgovaranje tesbiha početkom dana i prilikom lijeganja u postelju". (6/17/45-6, En-Nevevi)

Poslanika, s.a.v.s., otkad sam ga čuo kako ih je izgovorio." Neko ga upita: "Čak ni u Bici na Siffinu?" Alija, r.a., odgovori: "Čak ni u Bici na Siffinu."

235. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kada neko od vas legne u postelju, neka protrese postelju u kojoj spava jer on ne zna šta je u nju poslije njega moglo pasti, a zatim neka kaže:

"بِاسْمِكَ رَبِّي وَضَعْتُ جَنْبِي وَبِكَ أَرْفَعُهُ، إِنْ أَمْسَكْتَ نَفْسِي فَارْحَمْهَا وَإِنْ أَرْسَلْتَهَا فَاحْفَظْهَا بِمَا تَحْفَظُ بِهِ عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ".

'Bismike Rabbī veda'tu dženbī ve bike erfeuhū, in emsekte nefsī ferhamhā ve in erseltehā fahfazhā bimā tahfezu bihī ibādekes-sālihīn'

'S imenom Tvojim, Gospodaru, liježem i ustajem. Ako me usmrtiš, smiluj mi se, a ako me poživiš, sačuvaj me kao što čuvaš Svoje dobre robove.'"[244] U jednom predanju stoji: "Neka je protrese tri puta."

236. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi legao da spava, pljuckao u svoje ruke, zatim bi proučio sure El-Felek i En-Nas a zatim bi rukama potirao svoje tijelo. U istim djelima bilježi se predanje, također od Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., svake noći kada bi legao spavati, spajao svoje šake, zatim bi pljucnuo u njih, a poslije toga bi proučio sure El-Ihlas, El-Felek i En-Nas, a zatim bi rukama, onoliko koliko je u stanju, potirao svoje tijelo, glavu, lice i ostale dijelove tijela. To bi ponovio tri puta. Učenjaci kažu da to pljuckanje treba biti blago i bez pljuvačke.[245]

[244] Bilježi ga Buhari u poglavlju o dovama pod brojem 13 (11/130/6320, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o zikru, dovama, pokajanju i traženju oprosta pod naslovom "Šta se uči kada se želi spavati i legne u postelju". (6/17/37, En-Nevevi)

[245] Bilježi ga Buhari u poglavlju o dovama pod naslovom "Traženje utočišta i učenje Kur'ana prije spavanja" (11/129/6319, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o namazu putnika i skraćivanju namaza. (2/5, En-Nevevi)

237. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ibn Mesuda el-Ensarija el-Bedrija, Ukbe bin Amra, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"ألآيَتَيْنِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ البَقَرَةِ مَنْ قَرَأَ بِهِمَا فِي لَيْلَةٍ كَفَتَاهُ."

"Ko prouči posljednja dva ajeta sure El-Bekara kada legne spavati, bit će mu dovoljna." Učenjaci se razilaze o značenju riječi: "...bit će mu dovoljna."[246] Neki kažu da one znače: zaštitit će ga od nesreće koja ga može u toj noći zadesiti, a neki kažu da znače da će mu biti dovoljna umjesto obavljanja noćnog namaza. Ja smatram da ova riječ može podrazumijevati oba ova značenja.

238. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Beraa bin Aziba, r.a., koji prenosi da mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kada htjedneš spavati, uzmi abdest kao što ga uzimaš kada želiš klanjati, lezi na desnu stranu, a zatim reci:

"اللَّهُمَّ أَسْلَمْتُ نَفْسِي إِلَيْكَ، وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ، رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ لاَ مَلْجَأَ وَلاَمَنْجَى مِنْكَ إِلاَّ إِلَيْكَ، آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ، وَنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ."

'Allāhumme eslemtu nefsī ilejke ve fevvadtu emrī ilejke ve eldže'tu zahrī ilejke, ragbeten ve rehbeten ilejke lā meldže'e ve lā mendžā minke illā ilejke, āmentu bi kitābikellezī enzelte, ve bi Nebijjikellezī erselt'

'Allahu moj, Tebi se predajem, Tebi prepuštam svoje stanje, s imenom Tvojim, i sklanjam svoja leđa u zaštitu Tvoju pun nade i utječući se od straha. Ja nemam ni skloništa ni spasa od Tebe osim kod Tebe. Vjerujem u Knjigu koju si objavio i u Poslanika, s.a.v.s., koga si poslao.' Ako te noći umreš, umrijet ćeš u islamu. Neka te riječi

[246] Bilježi ga Buhari u poglavlju o vrijednostima Kur'ana pod naslovom "Vrijednost sure El-Bekara" (8/672/5008, 5009, *Fethul-Bari*) i Muslim u poglavlju o namazu putnika i skraćivanju namaza pod naslovom "Vrijednost sure El-Fatiha i posljednjih ajeta sure El-Bekara". (2/5/91-2, En-Nevevi)

budu posljednje što si proučio."[247] Ovo je jedna od verzija koju bilježi Buhari, a predanja koja bilježi Muslim slična su ovim.

239. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., zadužio me je da čuvam zekat koji je sakupljen za vrijeme ramazana, pa mi dođe neki čovjek tražeći od mene hrane", pa je spomenuo ostatak priče. Pred kraj priče spominje da mu je taj rekao: "Kada legneš u postelju spavati, prouči Ajetul-kursi, Allah, dž.š., će ti zbog toga poslati čuvara, i šejtan ti se neće moći približiti sve dok ne osvaneš." Kada je ovaj događaj Ebu Hurejra, r.a., ispričao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., rekao mu je Poslanik, s.a.v.s.: "Istinu je rekao, mada je to veliki lažac. Taj što ti je dolazio bio je šejtan." Hadis bilježi Buhari u svom *Sahihu* i kaže: "Osman bin Hejsem veli: 'Ovaj mi je hadis prenio Muhammed bin Sirin od Ebu Hurejre, r.a.'" Ovaj je lanac prenosilaca spojen jer je Osman bin Hejsem bio jedan od učitelja Buharija, od koga Buhari prenosi hadise koje je zabilježio u *Sahihu*. Što se tiče tvrdnje Ebu Abdullaha el-Humejdija koju iznosi u svom djelu *Džem'u bejne sahihajni*, tj. da je Buhari ovaj hadis zabilježio kao hadis "muallek", ona nije tačna jer, prema ispravnom mišljenju učenjaka, kada Buhari kaže: "Rekao je taj i taj", to znači da je on čuo direktno te riječi od njega i da je lanac prenosilaca spojen, a ovo je jedan od tih hadisa. Muallek je onaj hadis u čijem lancu prenosilaca Buhari ne spomene ime svoga šejha (učitelja) ili još ime onog od koga je njegov šejh prenosio hadise, nego samo kaže: "Rekao je Muhammed bin Sirin, ili Ebu Hurejra, r.a.", a Allah najbolje zna.

240. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje Hafse, majke vjernika, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s.,

---

[247] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o dovama pod naslovom "Onaj ko zanoći čist" (11/112/6311, *Fethul-Bari*), i pod naslovom "Šta se uči kada se želi spavati" (11/117/6313, *Fethul-Bari*), kao i pod naslovom "Spavanje na desnoj strani" (11/119/6315, *Fethul-Bari*), i Muslim u poglavlju o zikru, dovi, pokajanju i traženju oprosta pod naslovom "Dova koja se uči prije spavanja". (6/17/32-3, En-Nevevi)

kada bi želio spavati stavljao šaku pod desni obraz, a zatim bi tri puta rekao:

"اللَّهُمَّ قِنِي عَذَابَكَ يَوْمَ تَبْعَثُ عِبَادَكَ."

'Allāhummekinī azābeke jevme teb'asu ibādek'

"Allahu moj, sačuvaj me Tvoje kazne na Dan kada ćeš proživiti Svoje robove."[248] Prenosi ga Tirmizi lancem prenosilaca od Huzejfe, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i kaže: "Ovaj je hadis je sahih-hasen." Prenosi ga i od Beraa bin Aziba, r.a., i tu ne spominje da ove riječi treba izgovoriti tri puta.

241. Muslim, u svom *Sahihu*, Ebu Davud, Tirmizi, Nesai i Ibn Madža, u svojim *Sunenima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi želio spavati učio:

"اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَاوَاتِ وَرَبَّ الْأَرْضِ وَرَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ رَبَّنَا وَرَبَّ كُلِّ شَيْءٍ، فَالِقَ الْحَبِّ وَالنَّوَى، مُنْزِلَ التَّوْرَاتِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ كُلِّ ذِي شَرٍّ أَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهِ، أَنْتَ الْأَوَّلُ فَلَيْسَ قَبْلَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الْآخِرُ فَلَيْسَ بَعْدَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الظَّاهِرُ فَلَيْسَ فَوْقَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الْبَاطِنُ فَلَيْسَ دُونَكَ شَيْءٌ، إِقْضِ عَنَّا الدَّيْنَ، وَأَغْنِنَا مِنَ الْفَقْرِ."

---

[248] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama u jednom od pod naslova (5/471/3398) i kaže: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Ebu Amr, koji je bio istinoljubiv i učio je pred Ibn Meinom. Ebu Hatim veli: "Bio je ponekad nemaran." Također se nalazi i Abdul-Melik ibn Umejr, koji je pouzdan, ali mu se pred kraj života pogoršalo pamćenje, a postoji mogućnost da je i podmetao hadise. (*Et-Takrib*). Tirmizi ga bilježi i pod brojem 3399 od Beraa, r.a., i kaže: "S ovim lancem prenosilaca hadis je na stepenu hasenun-garib hadisa." Sevri ovaj hadis prenosi od Ebu Ishaka, od Beraa, r.a., i između njih ne spominje nekog drugog prenosioca. Bilježi ga i Ebu Davud (4/312/5045), od Hafse, majke vjernika, r.a., a u njegovom lancu prenosilaca ima onih o kojima učenjaci kritički govore. Bilježi ga i Hejsemi u djelu *El-Medžma* (10/123) od Enesa, r.a., i kaže: "Prenosi ga Bezzar i njegov lanac prenosilaca je dobar."

"Allāhumme Rabbes-semāvāti ve Rabbel-erdi ve Rabbel-aršil-azīm, Rabbenā ve Rabbe kulli šej'in, fālikal-habbi ven-nevā, munzilet-tevrāti vel-indžīli vel-Kur'āni, eūzu bike min šerri kulli zī šerrin Ente āhizun bi nāsijetih. Entel-evvelu fe lejse kableke šej'un, ve Entel-āhiru fe lejse ba'deke šej'un, ve Entez-zāhiru fe lejse fevkake šej'un, ve Entel-bātinu fe lejse dūneke šej'un ikdi anned-dejne ve agninā minel-fakr"

"Allahu moj, Gospodaru nebesa, Zemlje i Arša veličanstvenog, Gospodaru naš i svega što postoji. Ti Koji daješ da zrnevlje i koštice proklijaju, Objavitelju Tevrata, Indžila i Kur'ana, utječem Ti se od zla svakog zlobnika koji je pod Tvojom vlašću. Ti si prvi, i ništa nije postojalo prije Tebe, Ti si posljednji, i poslije Tebe neće biti ničeg, Ti si Vidljivi, i iznad Tebe ne postoji ništa, Ti si Skriveni, i bez Tebe ništa ne postoji, omogući nam da vratimo svoje dugove i zaštiti nas od siromaštva."[249] U predanju koje bilježi Ebu Davud stoji: "Omogući mi da vratim dug i zaštiti me od siromaštva."

242. Ebu Davud i Nesai u svojim *Sunenima* bilježe predanje s vjerodostojnim lancem prenosilaca od Alije, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi legao spavati, učio sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِوَجْهِكَ الْكَرِيمِ وَكَلِمَاتِكَ التَّامَّةِ مِنْ شَرِّ مَا أَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهِ، اللَّهُمَّ أَنْتَ تَكْشِفُ الْمَغْرَمَ وَالْمَأْثَمَ، اللَّهُمَّ لاَ يُهْزَمُ جُنْدُكَ، وَلاَ يُخْلَفُ وَعْدُكَ، وَلاَ يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ، سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ."

[249] Bilježi ga Muslim u poglavlju o zikru, dovama i traženju oprosta pod naslovom "Šta se uči kada se želi spavati i legne u postelju" (6/17/36, En-Nevevi), Ebu Davud u poglavlju o edebu pod naslovom "Šta se uči kada se želi spavati" (4/314/5051), Ibn Madža u poglavlju o dovama pod naslovom "Dova koja se uči kada se legne u postelju" (12/1274/3873), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* i u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* pod naslovom "Šta uči onoj ko se prepadne u snu". (6/897/10626)

"Allāhumme innī eūzu bi vedžhikel-kerīmi ve kelimātiket-tāmmeti min šerri mā Ente āhizun bi nāsijetih. Allāhumme Ente tekšiful-magreme vel-me'seme lā juhzemu džunduke ve lā juhlefu va'duke, ve lā jenfeu zel-džeddi minkel-džedd. Subhānekallāhumme ve bi hamdik"

"Allahu moj, utječem se Tvome plemenitom licu i pomoću Tvojih savršenih riječi od zla svega što je pod Tvojom vlašću. Allahu moj, Ti otklanjaš nevolje i štete. Allahu moj, Tvoja vojska ne može biti poražena, Tvoje će se obećanje sigurno ispuniti, i nikome njegova snaga pored Tvoje snage ne može koristiti. Slavljen neka si i Tebi hvala."[250]

243. Muslim, u svom *Sahihu,* Ebu Davud i Tirmizi, u svojim *Sunenima,* bilježe predanje od Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi legao spavati, učio:

"الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنَا وَسَقَانَا وَكَفَانَا وَآوَانَا، فَكَمْ مِمَّنْ لَا كَافِيَ لَهُ وَلَا مُؤْوِيَ."

"El-hamdu lillāhillezī at'amenā ve sekānā ve kefāna ve āvāna, fe kem mimmen lā kāfije lehu ve lā me'vā"

"Hvala Allahu, Koji nas je nahranio, napojio, zaštitio nas i sklonište nam pružio, a koliko li je samo onih koji ni zaštitnika ni skloništa nemaju."[251] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

---

[250] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o edebu pod naslovom "Šta se uči prije spavanja" (4/314/5052), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* pod naslovom "Riječi Uzvišenog: 'I da pod Mojim nadzorom odrastaš'" (4/413), Ibnus-Sunni (233) Taberani u *Es-Sagiru* (2/84, Revd). U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Haris bin Abdullah el-Aver el-Hemdani za koga Ša'bij tvrdi da je lažac, a u hadisima koje on prenosi postoji slabost. Nesai bilježi samo dva hadisa koje on prenosi (*Et-Takrib*). Ovaj hadis Ibn Ebu Hatim spominje u djelu *El-Ilel* (2/65, 166/1998), gdje spominje da je upitao svoga oca i Ebu Zur'u o hadisu, pa je spomenuo ovaj hadis, te su mu oni odgovorili: "Ovaj je hadis pogrešan. Prenose ga neki učenjaci od Ebu Ishaka, od Mejsere, od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., s prekinutim lancem prenosilaca, što je i ispravno."

[251] Bilježi ga Muslim u poglavlju o zikru, dovi, pokajanju i traženju oprosta pod naslovom "Šta se uči kada se legne spavati" (6/17/37, En-Nevevi), Ebu Davud u poglavlju o edebu pod naslovom "Šta se uči prije spavanja" (4/314/5053), Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Predanja koja govore o tome šta se treba proučiti kada se legne u postelju". (5/470/3396)

244. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje s dobrim lancem prenosilaca od Ebul-Ezherija, a neki kažu od Ebu Zuhejra el-Enmarija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi noću legao spavati, učio:

"بِاسْمِ اللهِ وَضَعْتُ جَنْبِي، اللَّهُمَّ اغْفِرْ ذَنْبِي، وَأَخْسِىءْ شَيْطَانِي، وَفُكَّ رِهَانِي، وَاجْعَلْنِي فِي النَّدِيِّ الْأَعْلَى."

"Bismillāhi veda'tu dženbī, Allāhumagfirlī zenbī ve ahsi šejtanī, ve fukke rihanī, vedžalnī fin-nedijjil-ealā"

"Liježem uz spomen Allahovog, dž.š., imena. Allahu, oprosti mi grijehe, ponizi šejtana koji me prati, omogući mi da vratim dug i uvedi me među najčasnije društvo (među meleke)."[252]

245. Ebu Davud i Tirmizi u svojim *Sunenima* bilježe predanje Nevfela el-Ešdžeija, r.a., koji prenosi da mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِقْرَأْ قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ، ثُمَّ نَمْ عَلَى خَاتِمَتِهَا فَإِنَّهَا بَرَاءَةٌ مِنَ الشِّرْكِ."

"Prouči suru El-Kafirun, a zatim lezi spavati, jer ova sura u sebi sadrži odricanje od mnogoboštva (širka)."[253]

246. Ebu Ja'la el-Mevsili u svom *Musnedu* bilježi predanje Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

---

[252] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o edebu pod naslovom "Šta se uči prije spavanja" (4/314, 315/5054). Prenosioci ovog hadisa su oni od kojih Buhari prenosi svoje hadise koje je zabilježio u *Sahihu* osim Džafera bin Musafira, koji je bio istinoljubiv, ali je pravio nenamjerne greške, Halid bin Ma'dan povjerljiv je i pobožan. (*Et-Takrib*). Bilježi ga i Sujuti u svom tefsiru *Ed-Durrul-mensur*" (6/694) pripisujući ga Ebu Ja'li i Taberaniju.

[253] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o edebu pod naslovom "Šta se uči prije spavanja" (4/315/5055), Tirmizi u poglavlju o dovama u jednom od podnaslova (5/474/3403). Tirmizi veli: "Zuhejr ovaj hadis prenosi od Ebu Ishaka, od Ferve bin Nevfela, od njegovog oca, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovo je predanje vjerodostojnije od predanja koje prenosi Šu'ba jer se prenosioci od Ebu Ishaka ne slažu oko njegovog predanja."

"أَلاَ أَدُلُّكُمْ عَلَى كَلِمَةٍ تُنْجِيكُمْ مِنَ الْإِشْرَاكِ بِاللهِ عَزَّ وَجَلَّ: تَقْرَؤُونَ: قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ عِنْدَ مَنَامِكُمْ."

"Hoćete li da vas uputim na riječi koje ako budete učili, zaštitit će vas od pripisivanja druga Allahu, dž.š.: 'Učite suru El-Kafirun prije spavanja.'"[254]

247. Ebu Davud i Tirmizi u svojim *Sunenima* bilježe predanje Irbada bin Sarija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prije spavanja učio sure koje počinju riječima: "Slavljen neka je..." Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar."[255]

248. Aiša, r.a., prenosi da Allahov Poslanik, s.a.v.s., nikada ne bi zaspao dok ne prouči sure El-Isra i Ez-Zumer." Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar."[256]

249. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje od Ibn Omera, r.a., s vjerodostojnim lancem prenosilaca u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi želio spavati učio sljedeću dovu:

"الْحَمْدُ لِلهِ الَّذِي كَفَانِي وَآوَانِي وَأَطْعَمَنِي وَسَقَانِي، وَالَّذِي مَنَّ عَلَيَّ فَأَفْضَلَ وَالَّذِي أَعْطَانِي فَأَجْزَلَ الْحَمْدُ لِلهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ، اللَّهُمَّ رَبَّ كُلِّ شَيْءٍ وَمَالِكَهُ وَإِلَـهَ كُلِّ شَيْءٍ أَعُوذُ بِكَ مِنَ النَّارِ."

---

[254] Bilježi ga Ibn Hadžer u djelu *Metalibul-alije* (3/399/3811). Hejsemi u djelu *El-Medžma* (10/1221) i veli: "Bilježi ga Taberani, a u njegovom lancu prenosilaca je Džebbara bin el-Maglis, koji je veoma nepouzdan."

[255] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o edebu pod naslovom "Šta se uči prije spavanja" (4/315/5057), Tirmizi u poglavlju o vrijednostima Kur'ana, poglavlje pod brojem 21 (5/180/2921) i veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." U lancu prenosilaca hadisa nalazi se Bekijja koji je podmetao hadise. Hadis ima potvrdu u brojnim predanjima, ali sva ona imaju neku kritiku učenjaka o vjerodostojnosti.

[256] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama u jednom od podnaslova (5/472/3405). Tirmizi veli: "Pričao mi je Muhammed bin Ismail od Ebu Lubabe", štićenika Abdurahmana bin Zijada, čije je ime Mervan, koji je ovaj hadis čuo od Aiše, r.a., a od njega ga je čuo Hammad bin Zejd." Prenosioci u ovom lancu pouzdani su.

"El-hamdu lillāhillezī kefānī ve āvānī ve at'amenī ve sekānī, vellezī menne alejje fe efdale vellezī eatānī fe edžzele. El-hamdu lillāhi alā kulli hāl. Allāhumme Rabbe kulli šej'in ve mālikehū ve ilāhe kulli šej'in eūzu bike minen-nār"

"Hvala Allahu, dž.š., Koji me je zaštitio, utočište mi pružio, nahranio me i napojio, Koji mi je mnogobrojne blagodati darovao, Koji mi je obilne darove pružio. Hvala Allahu, dž.š., u svakoj situaciji u koju zapadnemo. Allahu moj, Gospodaru svega i njihov Posjedniče, Bože svega što postoji, utječem Ti se od vatre."[257]

250. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Ebu Seida el-Hudrija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko, kada legne spavati, tri puta kaže:

"أَسْتَغْفِرُ اللهَ الَّذِي لاَ إِلَـهَ إِلاَّ هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ."

'Estagfirullāhellezī lā ilāhe illā huvel-hajjul-kajjūmu ve etūbu ilejh'

'Tražim oprosta od Allaha, osim Koga drugog boga nema, Živog i Vječnog, i Njemu se kajem', Allah, dž.š., oprostit će mu grijehe pa makar ih bilo koliko morske pjene, pa makar ih bilo koliko zvijezda na nebu, pa makar ih bilo koliko pijeska na morskoj obali, pa makar ih bilo onoliko dana koliko traje ovaj svijet."[258]

251. Ebu Davud u svom *Sunenu*, a i neki drugi autori, bilježe predanje s vjerodostojnim lancem prenosilaca od jednog od drugova Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji kaže: "Sjedio sam jednom prilikom pored Allahovog Poslanika, s.s.v.s., kad mu dođe jedan od njegovih drugova i reče mu: 'Allahov Poslaniče, sinoć me je nešto ujelo, pa svu noć nisam mogao zaspati.'

---

[257] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o edebu pod naslovom "Šta se uči prije spavanja" (4/315, 316/5058) i Ibnus-Sunni (728).

[258] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama u jednom od podnaslova (5/47/3397). U lancu prenosilaca ovog hadisa jeste Vesafi Ubejdullah bin Velid i Atijja bin Avfi, a obojica su nepouzdani. (*Et-Takrib*)

Allahov Poslanik, s.a.v.s., upita ga: 'A šta to? Čovjek odgovori: 'Akrep.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: 'Da si sinoć, kada si omrknuo, rekao:

"أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ."

'Eūzu bi kelimātillāhit-tāmmāti min šerri mā halek'

'Utječem se pomoću Allahovih savršenih riječi od zla svega što je stvorio', uz Allahovu dozvolu ništa ti ne bi moglo nauditi.'''[259] Hadis se bilježi i kod Ebu Davuda i dr. u predanju od Ebu Hurejre, r.a., a mi smo ga spominjali u poglavlju "Šta se uči ujutro i navečer" u predanju od Muslima, koje bilježi u svom *Sahihu.*

252. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., oporučio nekom čovjeku da prije spavanja uči suru El-Hašr, rekavši mu: "Ako tu noć, kada proučiš, umreš, umrijet ćeš kao šehid" ili je rekao: "Bit ćeš među stanovnicima Dženneta."[260]

253. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ibn Omera, r.a., koji je naredio nekom čovjeku da, kada legne spavati, prouči:

"اللَّهُمَّ أَنْتَ خَلَقْتَ نَفْسِي وَأَنْتَ تَتَوَفَّاهَا، لَكَ مَمَاتُهَا وَمَحْيَاهَا إِنْ أَحْيَيْتَهَا فَاحْفَظْهَا وَإِنْ أَمَتَّهَا فَاغْفِرْ لَهَا. اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَافِيَةَ."

"Allāhumme Ente halakte nefsī ve Ente teteveffāha leke memātuha ve mahjāha in ahjejtehā fahfazhā ve in emetteha fagfir lehā. Allāhumme innī es'elukel-āfijeh"

"Allahu moj, Ti si me stvorio i Ti ćeš me usmrtiti, Tebi pripada i moja smrt i moj život. Ako me poživiš, sačuvaj me a ako me usmrtiš,

---

[259] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o medicini pod naslovom "Kako se uči rukja" (4/13/3899), Ahmed (2/375), Ibn Madža u poglavlju o medicini pod naslovom "Rukja koja se uči protiv ujeda zmije i akrepa" (2/1162/3517), Hakim u *Mustedreku* (4/415, 416), Taberani u poglavlju o dovama. (130/349)

[260] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (234/723). U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Jezid bin Eban er-Rikaši, koji je nepouzdan. (*Et-Takrib*)

oprosti mi. Allahu moj, ja Te molim za oprost." Ibn Omer, r.a., kaže: "Ovu sam dovu čuo od Allahovog Poslanika, s.a.v.s."[261]

254. U *Sunenima* Tirmizija i Ebu Davuda bilježi se predanje s vjerodostojnim lancem prenosilaca od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Ebu Bekr es-Siddik, r.a., jednom prilikom upitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: "Allahov Poslaniče, podući me riječima koje ću izgovarati ujutro i navečer." Allahov Poslanik, s.a.v.s., podući ga da kaže:

"اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ رَبَّ كُلِّ شَيْءٍ وَمَلِيكَهُ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَـهَ إِلاَّ أَنْتَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي وَشَرِّ الشَّيْطَانِ وَشِرْكِهِ."

"Allāhumme fātires-semāvāti vel-erdi, ālimel-gajbi veš-šehādeti Rabbe kulli šej'in ve melīkehu ešhedu en lā ilāhe illā Ente eūzu bike min šerri nefsī ve šerriš-šejtāni ve širkih"

"Allahu moj, Stvoritelju nebesa i Zemlje, Poznavaoče skrivenog i vidljivog, Gospodaru svake stvari i njen posjedniče, svjedočim da nema drugog boga osim Tebe. Utječem Ti se od zla samoga sebe, od zla šejtana i njegovog zavođenja u mnogoboštvo." I rekao mu je: "Izgovori ove riječi kada osvaneš, kada omrkneš i kada legneš spavati."[262]

255. Tirmizi i Ibnus-Sunni u svojim zbirkama bilježe predanje Šeddada bin Evsa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَأْوِي إِلَى فِرَاشِهِ فَيَقْرَأُ سُورَةً مِنْ كِتَابِ اللهِ تَعَالَى حِينَ يَأْخُذُ مَضْجَعَهُ إِلاَّ وَكَّلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ بِهِ مَلَكًا لَا يَدَعُ شَيْئًا يَقْرَبُهُ يُؤْذِيهِ حَتَّى يَهُبَّ مَتَى يَهُبَّ."

[261] Bilježi ga Muslim u poglavlju o zikru, dovi, pokajanju i traženju oprosta pod naslovom "Šta se uči kada se želi spavati i leći u postelju". (6/17/35, En-Nevevi)

[262] Spominjali smo ga pod brojem 193.

"Koji god musliman prouči neku suru iz Kur'ana prije spavanja, Allah, dž.š., pošalje mu meleka koji ga čuva od bilo kakvog uznemiravanja sve dok se ne probudi." Lanac prenosilaca ovog hadisa jeste slab.[263]

256. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Džabira, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ ابْتَدَرَهُ مَلَكٌ وَشَيْطَانٌ، فَقَالَ الْـمَلَكُ: اللَّهُمَّ اخْتِمْ بِخَيْرٍ، فَقَالَ الشَّيْطَانُ: اخْتِمْ بِشَرٍّ، فَإِنْ ذَكَرَ اللهَ تَعَالَى ثُمَّ نَامَ بَاتَ الْـمَلَكُ يَكْلَؤُهُ."

"Kada čovjek legne u postelju spavati, kod njega dođu melek i šejtan, pa melek kaže: 'Allahu moj, učini da se probudi s hajrom', a šejtan kaže: 'Učini da se pobudi sa zlom.' Ako čovjek prije spavanja spomene Allaha, dž.š., kod njega ostane melek da ga čuva."[264]

257. U istom djelu bilježi se predanje Abdullaha bin Amra bin el-Asa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi legao spavati, učio sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ بِاسْمِكَ رَبِّي وَضَعْتُ جَنْبِي فَاغْفِرْ لِي ذَنْبِي."

---

[263] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama u jednom od podnaslova (5/476/3407), Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (234/751) i Ahmed (4/125). U lancu prenosilaca ovog hadisa je Džeriri, čije pravo ime je Seid bin Ijjas, koji je pouzdan, ali je tri godine prije smrti počeo miješati hadise. U lanu prenosilaca postoje osobe koje su nepoznate.

[264] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (143/750), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* i u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* pod naslovom "Šta se uči kada se prene iz sna" (6/213, 214/10690), Ibn Hibban u svom *Sahihu* (7/425/5508, El-Ihsan), Hakim u *Mustedreku* (1/548). Hejsemi u svom djelu *El-Medžma* (10/120, 121) i veli. "Prenosi ga Ebu Ja'la, a prenosioci u ovom lancu jesu oni od kojih Buhari prenosi hadise koje je zabilježio u svom *Sahihu* osim Ibrahima bin Hadždžadža eš-Šamija, koji je također pouzdan." U lancu prenosilaca je i Ez-Zubejr Muhammed bin Meslem el-Mekki, koji je podmetao hadise.

"Allāhumme, bismike Rabbī veda'tu dženbī fagfir lī zenbī"

"Allahu moj, s Tvojim imenom Gospodaru liježem, pa mi oprosti grijehe."[265]

258. U istom djelu bilježi se predanje Ebu Umame, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ طَاهِرًا وَذَكَرَ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ حَتَّى يُدْرِكَهُ النُّعَاسُ لَمْ يَتَقَلَّبْ سَاعَةً مِنَ اللَّيْلِ يَسْأَلُ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ فِيهَا خَيْرًا مِنْ خَيْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ إِلاَّ أَعْطَاهُ إِيَّاهُ."

"Ko čist legne u postelju i bude spominjao Allaha, dž.š., sve dok ga ne savlada san, ako u toj noći zamoli Allaha, dž.š., za bilo koje dobro ovog ili onog svijeta, Allah, dž.š., dat će mu to."[266]

259. Aiša, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi legao spavati, učio:

"اللَّهُمَّ أَمْتِعْنِي بِسَمْعِي وَبَصَرِي، وَاجْعَلْهُمَا الْوَارِثَ مِنِّي، وَانْصُرْنِي عَلَى عَدُوِّي وَأَرِنِي مِنْهُ ثَأْرِي. اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ غَلَبَةِ الدَّيْنِ وَمِنَ الْجُوعِ فَإِنَّهُ بِئْسَ الضَّجِيعُ."

"Allāhumme emti'nī bi sem'ī ve besarī, vedžalhumā vārise minnī, vensurnī alā aduvvī ve erinī minhu se'rī.

[265] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (233/719). Hadis ima potvrdu u predanju Ebu Hurejre, r.a., koje bilježi Buhari u poglavlju o dovama u jednom od podnaslova (11/130/6320, *Fethul-Bari*), i Muslim u poglavlju o zikru, dovi, pokajanju, i traženju oprosta pod naslovom "Šta se uči kada se legne u postelju" (65/17/37, En-Nevevi), Ebu Davud (5050), Tirmizi (3410), Ibn Madža (3874) s dodatkom u kojem stoji da treba protresti postelju u koju se liježe.

[266] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (234/724, Ebu Davud u poglavlju o edebu pod naslovom "Spavanje pod abdestom" (4/312/5042), Tirmizi u poglavlju o dovama, naslov pod brojem 93 (5/540/3526). U lancu prenosilaca hadisa je Šehr bin Havšeb, koji je nepouzdan, a poslije njega je Ebu Zabijja, oko koga, također postoje nejasnoće.

Allāhumme innī eūzu bike min galebetid-dejnī ve minel-džūi fe innehū bi'sed-dadžī"

"Allahu moj, učini da me moj sluh i vid dobro služe, i učini da budu zdravi sve dok sam živ. Pomozi me protiv mog neprijatelja i učini da osjeti moju snagu. Allahu moj, utječem Ti se od duga koji ne mogu vratiti i od gladi jer je ona ružan pratilac."[267]

260. Prenosi se da je Aiša, r.a., rekla: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., otkako sam s njim pa do svoje smrti, nije nikada propustio tražiti zaštitu od kukavičluka, lijenosti, mrzovolje, škrtosti, loše starosti, nesreće u porodici i imetku, patnje u kaburu i od šejtana i njegovog nagovaranja na mnogoboštvo."[268]

261. U istom djelu bilježi se predanje Aiše, r.a., koja je prije spavanja učila sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ رُؤْيَا صَالِحَةً صَادِقَةً غَيْرَ كَاذِبَةٍ نَافِعَةً غَيْرَ ضَارَّةٍ."

"Allāhumme innī es'eluke ru'jā sālihaten gajre kāzibetin, nāfiatin gajre dārreh"

"Allahu moj, molim Te da usnim lijep san, istinit, a ne lažan, koristan, a ne štetan." Kada bi proučila ovu dovu, znalo se da neće ni s kim progovoriti sve dok ne osvane ili se u toj noći ne prene iz sna.[269]

262. Imam, hafiz Ebu Bekr bin Ebu Davud bilježi predanje s lancem prenosilaca od Alije, r.a., koji je rekao: "Nisam vidio nikog razumnog da je zaspao prije nego što prouči tri poslje-

---

[267] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (237/739). U njegovom lancu prenosilaca je: Hišam bin Zijad bin Ebu Jezid el-Mikdam, čija se predanja ne prihvataju. (*Et-Takrib*)

[268] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (238/739). U lancu prenosilaca je Es-Surejj bin Ismail, Ša'bijev amidža, i njegova predanja se ne prihvataju. (*Et-Takrib*)

[269] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (242/748). U lancu prenosilaca je Bekr bin Ahmed, o kome Zehebi u svom djelu *El-Mizan* (1/342/1271) prenosi riječi Ibn el-Dževzija: "On je nepoznat", ali mu Zehebi poslije toga odgovara da nije nepoznat.

dnja ajeta sure El-Bekara." Ovaj lanac prenosilaca jeste pouzdan po uvjetima koje postavljaju Buhari i Muslim. Od Alije r.a., prenosi se također da je rekao: "Nisam vidio nikog razumnog da je, nakon što je primio islam, zaspao prije nego što prouči Ajetul-kursi." Prenosi se da je Ibrahim en-Nehai rekao: "One koji su tek primili islam podučavali su da prije nego što zaspu prouče sure El-Felek i En-Nas." U jednom predanju stoji: "Imali su običaj svake noći proučiti po tri puta sljedeće sure: El-Ihlas, El-Felek i En-Nas." Ovaj lanac prenosilaca jeste pouzdan po uvjetima koje postavlja Muslim.[270]

Predanja koja govore o ovoj temi mnogobrojna su, ali je ono koje smo spomenuli dovoljno za onog ko to bude u stanju prakticirati. Malo smo skratili iz bojazni da ne odužimo i ne otežamo onome ko bude čitao ovu knjigu. A Allah najbolje zna. Najbolje je onome ko je u stanju proučiti sve zikrove koje smo spomenuli, a ako ne može, onda neka prouči onoliko koliko može.

Pokuđenost spavanja bez prethodnog spominjanja Allahovog, dž.š., imena

263. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje s dobrim lancem prenosilaca od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ قَعَدَ مَقْعَدًا لَمْ يَذْكُرِ اللهَ تَعَالَى فِيهِ كَانَتْ عَلَيْهِ مِنَ اللهِ تِرَةٌ، وَمَنِ اضْطَجَعَ مَضْطَجَعًا لاَ يَذْكُرُ اللهَ تَعَالَى فِيهِ كَانَتْ عَلَيْهِ مِنَ اللهِ تَعَالَى تِرَةٌ."

"Ko sjedne na neko mjesto, i tu ne spomene Allahovo, dž.š., ime, to će mu biti samo propast, a ko legne spavati, a ne spomene Allahovo, dž.š., ime, to će mu biti samo propast."[271]

[270] Pogledaj djelo: *Tefsirul-Kur'anil-azim* od Ibn Kesira. (1/341)

[271] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o edebu pod naslovom "Šta se uči prije spavanja" (4/316/5059), Ibnus-Sunni (752) od Hamida bin Jahje, od Ebu Asima, od Ibn Adžlana, od El-Makburija, od Ebu Hurejre, r.a. U lancu prenosilaca je Muhammed bin Adžlan, koji je bio istinoljubiv, ali koji je miješao hadise koje je prenosio od Ebu Hurejre, r.a. (*Et-Takrib*)

Dova onoga ko se prene iz sna, a želi nastaviti spavati

Postoje dva stanja onoga ko je spavao: onaj ko ne želi više spavati, a o tome smo govorili na početku knjige, i onaj ko želi nastaviti sa spavanjem. Ovome je drugom lijepo spominjati Allaha, dž.š., sve dok ga san ponovo ne savlada. Za ovu priliku propisani su mnogobrojni zikrovi. Neke od njih spominjali smo ranije, a neki od tih zikrova bilježe se i u Buharijevom *Sahihu*:

264. od Ubade bin Samita, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko se noću prene iz sna pa kaže:

"لاَ إلَــهَ إلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْـمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. وَالْحَمْدُ للهِ، وَسُبْحَانَ اللهِ، وَ لاَ إلَــهَ إلاَّ اللهُ، وَاللهُ أَكْبَرُ، وَلاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إلاَّ بِاللهِ."

'Lā ilāhe illallāhu, vahdehū lā šerīke lehū, lehul-mulku ve lehul-hamdu ve huve alā kulli šej'in kadīr, el-hamdu lillāhi, ve subhānallāhi, ve lā ilāhe illallāhu, vallāhu ekber, ve lā havle ve lā kuvvete illā billāh'

'Nema boga osim Allaha, Jedinog, Koji nema druga, Njemu pripada vlast i zahvala i On je svemoćan. Hvala Allahu, slavljen neka je Allah, nema boga osim Allaha, Allah je najveći, nema snage niti moći osim Allahove snage i moći', a zatim kaže: 'Allahu moj, oprosti mi', ili uputi neku dovu, bit će mu uslišana, a ako ustane, uzme abdest i klanja, namaz će mu biti primljen.'"[272] Ovaj smo hadis zabilježili onako kako smo čuli od svojih učitelja i kako se bilježi u primjercima Buharijevog *Sahiha*. U mnogim primjercima Buharijinog Sahiha ne bilježe se riječi: "Nema boga osim Allaha" prije riječi "Allah je najveći." Ove riječi ne spominje

[272] Bilježi ga Buhari u poglavlju o noćnom namazu pod naslovom "Vrijednost onoga ko se probudi noću i klanja" (3/47, 48/1154, *Fethul-Bari*), Ebu Davud u poglavlju o edebu pod naslovom "Šta treba reći onaj ko se noću prene iz sna" (4/316/5060), Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Predanja koja govore o dovi koja se uči kada se prene iz sna". (5/480/3414)

ni Humejdi u svom djelu *Džem'u bejne sahihajni*. Ove su riječi zabilježene u predanju koje bilježi Tirmizi i dr. ali ih ne bilježi Ebu Davud. Riječi: "...a zatim kaže: 'Allahu moj, oprosti mi', ili uputi neku dovu" nedoumica su Velida bin Muslima, jednog od prenosilaca ovog hadisa i Buharijevog šejha, kao i Ebu Davuda, Tirmizija i dr.

265. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje koje ne ocjenjuje nevjerodostojnim od Aiše, r.a., koja prenosi da bi Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada se noću prene iz sna, učio:

"لاَ إِلَـهَ إِلاَّ أَنْتَ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ أَسْتَغْفِرُكَ لِذَنْبِي، وَأَسْأَلُكَ رَحْمَتَكَ، اللَّهُمَّ زِدْنِي عِلْمًا وَلاَ تُزِغْ قَلْبِي بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنِي وَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ."

"Lā ilāhe illā Ente subhānekallāhumme estagfiruke li zenbī ve es'eluke rahmeteke, Allāhumme zidnī ilmen ve lā tuzig kalbī ba'de iz hedejtenī ve heb lī milledunke rahmeten, inneke Entel-vehhāb"

"Nema boga osim Tebe, slavljen neka si. Allahu moj, molim Te da mi oprostiš grijehe, molim Te za Tvoju milost. Allahu moj, povećaj moje znanje, ne dozvoli da moje srce zaluta nakon što si me uputio, podari mi od Sebe milost, zaista Ti mnogo poklanjaš."[273]

266. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje od Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi se noću prenuo iz sna, učio:

"لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ."

---

[273] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o edebu pod naslovom "Šta treba proučiti onaj ko se probudi iz sna" (4/316/5061), Nesai u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* pod naslovom "Šta uči onaj ko se prene iz sna" (6/216, 217/10701, *Es-Sunenul-kubra*), Hakim u *Mustedreku* (1/540), Ibn Hibban u svom *Sahihu* (7/424/5506, El-Ihsan). Hakim veli: "Lanac prenosilaca ovog hadise pouzdan je, ali ga Buhari i Muslim ne bilježe u svojim *Sahihima.*" U tome ga podržava Zehebi.

"Lā ilāhe illallāhul-vāhidul-kahhāru Rabbus-semāvāti vel-erdi ve mā bejnehumel-azīzul-gaffār"

"Nema boga osim Allaha, Jedinog i Moćnog, Gospodara nebesa i Zemlje i onoga što je između njih, Veličanstvenog, Koji mnogo prašta."[274]

267. U istom djelu bilježi se predanje sa slabim lancem prenosilaca od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا رَدَّ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَى الْعَبْدِ الْمُسْلِمِ نَفْسَهُ مِنَ اللَّيْلِ فَسَبَّحَهُ وَاسْتَغْفَرَهُ وَدَعَاهُ تَقَبَّلَ مِنْهُ."

"Kada se Allahov rob noću prene iz sna pa kaže: 'Slavljen neka je Allah', a zatim zatraži oprosta i uputi dovu, bit će mu primljena."[275]

268. Tirmizi, Ibn Madža i Ibnus-Sunni bilježe predanje s dobrim lancem prenosilaca od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kada neko od vas noću ustane, a zatim se vrati da nastavi sa spavanjem, neka tri puta protrese svoju postelju jer ne zna šta je poslije njega moglo u nju ući, a kada legne, neka kaže:

"بِاسْمِكَ اللَّهُمَّ وَضَعْتُ جَنْبِي وَبِكَ أَرْفَعُهُ، إِنْ أَمْسَكْتَ نَفْسِي فَارْحَمْهَا وَإِنْ رَدَدْتَهَا فَاحْفَظْهَا بِمَا تَحْفَظُ بِهِ عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ."

---

[274] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (247/762), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* pod naslovom "Šta treba proučiti kada se prene iz sna" (6/216/10700), Ibn Hibban u svom *Sahihu* (7/424/5505, El-Ihsan), Hakim u svom *Mustedreku* (1/540). Hakim veli: "Ovaj je hadis vjerodostojan po uvjetima koje postavljaju Buhari i Muslim, ali ga ne bilježe u svojim *Sahihima*." U tome ga podržava Zehebi.

[275] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (245/758). U lancu prenosilaca ovog hadisa je Seid bin Zerbi. O njemu Ibn Mein kaže: "Nije pouzdan." Buhari veli: "Ima neke čudne stvari kod sebe." Nesai veli: "Nije pouzdan." Darekutni je rekao: "On je slab prenosilac." (*El-Mizan:* 2/326/3177)

'Bismikallāhumme veda'tu dženbī ve bike erfeuhū in emsekte nefsī ferhamhā ve in rededtehā fahfazhā bimā tahfezu bihī ibādekes-sālihīn'

'S imenom Tvojim, Allahu moj, liježem, i s imenom Tvojim ustajem. Ako me usmrtiš, smiluj mi se, a ako me poživiš, sačuvaj me kao što čuvaš Svoje dobre robove.'" Tirmizi veli. "Ovaj je hadis hasen, dobar." Imam Malik u svom *Muvettau*, u poglavlju o dovama, na kraju poglavlja o namazu, bilježi predanje Ebu Derdaa, r.a., koji prenosi da je noću kada se prene iz sna, učio sljedeću dovu:

"نَامَتِ الْعُيُونُ وَغَارَتِ النُّجُومُ وَأَنْتَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ."

"Nāmetil-ujūnu ve gāretin-nudžūmu ve Entel-hajjul-kajjūm"

"Oči su zaspale, zvijezde su zašle, samo Ti si Živi i Vječni."[276]

Dova onoga koga obuzme nemir u postelji, pa ne može zaspati

269. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Zejda bin Sabita, r.a., koji prenosi da se požalio Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., na nesanicu, pa ga je Allahov Poslanik, s.a.v.s., podučio sljedećoj dovi:

"اللَّهُمَّ غَارَتِ النُّجُومُ وَهَدَأَتِ الْعُيُونُ وَأَنْتَ حَيٌّ قَيُّومٌ لاَ تَأْخُذُكَ سِنَةٌ وَلاَ نَوْمٌ يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ أَهْدِىءْ لَيْلِي وَأَنِمْ عَيْنِي."

"Allāhumme gāretin-nudžūmu ve hede'etil-ujūnu ve ente hajjun kajjūmun lā te'huzuke sinetun ve lā nevmun jā hajju jā kajjūmu ehdi' lejlī ve enim ajnī"

---

[276] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama, poglavlje pod brojem 20 (5/472, 473/340), Ibn Madža u poglavlju o dovama pod naslovom "Dova koja se uči pred spavanje" (2/1275/3874), Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (250/770). Tirmizi veli. "Ovaj je hadis hasen." Ovaj je hadis muttefekun alejhi, a bilježe ga u *Sahihima* Buhari i Muslim, a spominjali smo ga i pod brojem 235.

"Allahu moj, zvijezde su zašle, oči su se smirile, samo si Ti Živi i Vječni, ne obuzima Te ni drijemež ni san. O Živi i Vječni, učini da se smirim u ovoj noći i donesi san na moje oči."[277]

270. Muhammed bin Jahja bin Hibban prenosi da se Halid bin Velid, r.a., požalio Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., na nesanicu, pa mu je on naredio da prije spavanja prouči:

"أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَّاتِ مِنْ غَضَبِهِ وَمِنْ شَرِّ عِبَادِهِ وَمِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ وَأَنْ يَحْضُرُونَ."

"Eūzu bi kelimātillāhit-tāmmāti min gadabihī ve šerri ibādihi ve min hemezātiš-šejātīni ve en jahdurūn"

"Utječem se pomoću Allahovih savršenih riječi od Njegove srdžbe, od zla Njegovih robova, od šejtanskih došaptavanja i njihova prisustva."[278] Ovaj je hadis mursel. Muhammed bin Jahja je tabiin (generacija poslije ashaba).

271. Tirmizi u svojoj zbirci bilježi predanje sa slabim lancem prenosilaca, i ocjenjuje ga kao nepouzdano, od Burejde, r.a., koji prenosi da se Halid bin Velid, r.a., požalio Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., na nesanicu, rekavši mu: "Allahov Poslaniče, po svu noć ne spavam zbog nesanice." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "Kada legneš spavati, prouči sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَمَا أَظَلَّتْ، وَرَبَّ الْأَرَضِينَ وَمَا أَقَلَّتْ، وَرَبَّ الشَّيَاطِينَ وَمَا أَضَلَّتْ، كُنْ لِي جَارًا مِنْ شَرِّ خَلْقِكَ كُلِّهِمْ جَمِيعًا أَنْ يَفْرُطَ عَلَيَّ أَحَدٌ مِنْهُمْ وَأَنْ يَبْغِيَ عَلَيَّ، عَزَّ جَارُكَ، وَجَلَّ ثَنَاؤُكَ وَلَا إِلَـهَ غَيْرُكَ وَلَا إِلَـهَ إِلَّا أَنْتَ."

[277] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (244/754), Taberani u *El-Kebiru* (5/124/4817), Hejsemi u svom djelu *El-Medžma* (10/128) i veli: "Bilježi ga Taberani a u njegovom lancu prenosilaca je Amr bin el-Husajn el-Ukajli, čija se predanja ne prihvataju."

[278] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (244, 245/755). Hejsemi u svom djelu *El-Medžma* (10/126) i kaže: "Prenosi ga Ahmed, a prenosioci u njegovom lancu jesu oni od kojih Buhari prenosi hadise koje je zabilježio u svom *Sahihu*, s tim što Muhammed bin Jahja bin Hibban nije slušao hadise od Halida bin Velida, r.a.

'Allāhumme Rabbes-semāvātis-seb'i ve mā ezallet, ve Rabbel-eredine ve mā ekallet, ve Rabbeš-šejātīne ve mā edallet kun lī džaren min šerri halkike kullihim džemīan en jefruta alejje ahadun minhum ve en jebgī alejje. Azze džāruke ve dželle senā'uke ve lā ilāhe gajruke ve lā ilāhe illā Ente'

'Allahu moj, Gospodaru sedam nebesa i onoga što ona pokrivaju, Gospodaru sedam zemalja i onoga što one nose, Gospodaru šejtana i onih koje su oni na stranputicu zaveli, budi moj zaštitnik od zla svih Tvojih stvorenja, da me se iko od njih ne domogne, da mi nasilje ne učini. Velika je Tvoja zaštita, uzvišen je Tvoj spomen, nema boga osim Tebe, samo si Ti Allah.'"[279]

Dova onoga ko se prepadne u snu

272. U *Sunenima* Tirmizija i Ebu Davuda i u Ibnus-Sunnijevom djelu i drugim izvorima bilježi se predanje od Amra bin Šuajba, on od njegovog oca, ovaj od njegovog djeda, koji prenosi da ih je Allahov Poslanik, s.a.v.s., podučio da protiv straha uče sljedeće riječi:

"أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَّاتِ مِنْ غَضَبِهِ وَمِنْ شَرِّ عِبَادِهِ وَمِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ وَأَنْ يَحْضُرُونَ."

"Eūzu bi kelimātillāhit-tāmmati min gadabihī ve šerri ibādihi ve min hemezātiš-šejātīni ve en jahdurūn"

---

[279] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama, poglavlje pod brojem (91) (5/538, 539/3523). Tirmizi kaže: "Lanac prenosilaca ovog hadisa nije jak. Hadise Hakema bin Zuhejra, koji je jedan od prenosilaca ovog hadisa, neki učenjaci ne prihvataju. Ovaj hadis prenosi se od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kao mursel u drugačijoj formi. Bilježi ga i Taberani u *El-Kebiru* (4/115/3839), i u *Es-Sagiru* (2/177/984). Hejsemi u svom djelu *El-Medžma* kaže: "Bilježi ga i Taberani u *El-Evsatu*, a prenosioci su oni od kojih Buhari prenosi hadise koje je zabilježio u *Sahihu*, s tim što Abdurahman bin Sabit nije slušao hadise od Halida bin Velida, r.a. Bilježi ga i u *El-Kebiru* sa slabim lancem prenosilaca.

"Utječem se pomoću Allahovih savršenih riječi od Njegove srdžbe, od zla Njegovih robova, od šejtanskih došaptavanja i njihova prisustva." Abdullah bin Amr podučavao je svoju djecu ovim riječima. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar." U predanju koje bilježi Ibnus-Sunni stoji da je neki čovjek došao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i požalio mu se da se prepada u snu, pa ga je Allahov Poslanik, s.a.v.s., podučio da traži utočište od šejtanskih došaptavanja i njihovog prisustva. Čovjek je izgovarao te riječi, pa je strah nestao.[280]

Dova onoga ko nešto usni, bez obzira bilo dobro ili loše

273. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Seida el-Hudrija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ رُؤْيَا يُحِبُّهَا فَإِنَّمَا هِيَ مِنَ اللهِ تَعَالَى، فَلْيَحْمَدِ اللهَ تَعَالَى عَلَيْهَا وَلْيُحَدِّثْ بِهَا." وَفِي رِوَايَةٍ: "فَلاَ يُحَدِّثْ بِهَا إِلاَّ مَنْ يُحِبُّ، وَإِذَا رَأَى غَيْرَ ذَلِكَ مِمَّا يَكْرَهُ فَإِنَّمَا هِيَ مِنَ الشَّيْطَانِ فَلْيَسْتَعِذْ مِنْ ضَرِّهَا وَلاَ يَذْكُرْهَا لأَحَدٍ فَإِنَّهَا لاَ تَضُرُّهُ."

"Ko u snu vidi nešto što mu se svidi, taj je san od Allaha, pa neka se zahvali Allahu, dž.š., i neka taj san ispriča drugima." U drugom predanju stoji: "Neka ga ispriča onima koje voli." "A ako vidi u snu nešto što mu se ne svidi, taj je san od šejtana, pa neka prouči 'euzu' tri puta, tražeći zaštitu da mu taj san ne naudi, i neka taj san ne priča nikome, pa mu neće nauditi."[281]

---

[280] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o medicini pod naslovom "Kako učiti rukju" (4/11/3893), Tirmizi u poglavlju o dovama poglavlje pod brojem (93) (5/541, 542/3528), Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (244/753), Ahmed u svom *Musnedu* (2/181), Hakim (1/48: 50), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* i u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* pod naslovom "Šta uči onaj ko se prepadne u snu" (6/191/10601, 10602). Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Muhammed bin Ishak, koji je podmetao hadise.

[281] Bilježi ga Buhari u poglavlju o tumačenju sna pod naslovom "San koji je od Allaha" (12/385/6985, *Fethul-Bari*) i u poglavlju pod naslovom "Kada vidi u snu nešto štio mu se ne sviđa, neka nikome ne priča". (12/449/7045, *Fethul-Bari*) Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u *Rijadus-salihinu* pod brojem 842.

274. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Katade, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"الرُّؤْيَـا الصَّالِحَةُ" وَفِي رِوَايَةٍ " الرُّؤْيَا الْحَسَـنَةُ مِنَ اللهِ، وَالْحُلْمُ مِنَ الشَّـيْطَانِ، فَمَـنْ رَأَى شَـيْئًا يَكْرَهُـهُ فَلْيَنْفُـثْ عَـنْ شِـمَالِهِ ثَلاَثًـا وَلْيَتَعَـوَّذْ مِـنَ الشَّـيْطَانِ، فَإِنَّهَا لاَ تَضُرُّهُ."

"Dobar san", a u drugom predanju stoji: "Lijep je san od Allaha, a sanjarije su od šejtana. Ko u snu vidi nešto što mu se ne sviđa neka pljucne na lijevu stranu tri puta, a zatim neka prouči 'euzu' protiv šejtana, tri puta, i san mu neće nauditi."[282]

275. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Džabira, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ رُؤْيَا يَكْرَهُهَا فَلْيَبْصُقْ عَنْ يَسَارِهِ ثَلاَثًا وَلْيَسْتَعِذْ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ ثَلاَثًا وَلْيَتَحَوَّلْ عَنْ جَنْبِهِ الَّذِي كَانَ عَلَيْهِ."

"Kada neko od vas u snu vidi nešto što mu se ne sviđa, neka tri puta pljucne na lijevu stranu, a zatim neka prouči 'euzu' i neka se prevrne na drugu stranu."[283]

276. Tirmizi bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ رُؤْيَا يَكْرَهُهَا فَلاَ يُحَدِّثْ بِهَا أَحَدًا وَلْيَقُمْ فَلْيُصَلِّ."

"Kada neko od vas usni san koji mu se ne sviđa, neka ga nikom ne priča i neka ustane klanjati."[284]

---

[282] Bilježi ga Buhari u poglavlju o medicini pod naslovom "O rukji" (10/219/5747, *Fethul-Bari*), i u poglavlju "Početak stvaranja" pod naslovom "Svojstva Iblisa i njegove vojske" (6/390/3292, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o snovima (5/15/16, En-Nevevi). Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u *Rijadus-Salihinu* pod brojem 843.

[283] Bilježi ga Muslim u poglavlju snovima na početku knjige (5/15/20, En-Nevevi). Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u *Rijadus-Salihinu* pod brojem 844.

[284] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju snovima pod naslovom "O tome da je san vjernika četrdeset šesti dio poslanstva" (4/532/2270). Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." U predanju koje on bilježi ne stoji: "...neka klanja" nego "...neka se prevrne." Buhari ga bilježi u svom *Sahihu* od Ebu Katade, r.a., pod brojem (12/389/6986, *Fethul-Bari*) i u njemu se spominje da se treba proučiti "euza" i pljucnuti na lijevu stranu. Pogledaj hadis pod brojem 273.

277. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje u kojem stoji: "Kada neko od vas usni san koji mu se ne sviđa, neka pljucne tri puta, a zatim neka kaže:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ وَسَيِّئَاتِ الْأَحْلَامِ."

'Allāhumme innī eūzu bike min ameliš-šejtāni ve sejji'ātil-ahlām'

'Allahu moj, Tebi se utječem od šejtanovih spletki i ružnih snova', pa mu taj san neće nimalo nauditi."[285]

Dova onoga kome neko ispriča san

278. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., onome ko mu ispriča san, govorio:

"خَيْرًا رَأَيْتَ وَخَيْرًا يَكُونُ."

"Hajren re'ejte ve hajren jekūn"

"Dobro si vidio, i dobro će biti."[286] U drugom predanju stoji:

"خَيْرًا تَلْقَاهُ، وَشَرًّا تَوَقَّاهُ، خَيْرًا لَنَا وَشَرًّا عَلَى أَعْدَائِنَا، وَالْحَمْدُ لله رَبِّ الْعَالَمِينَ."

"Hajren telkāhu ve šerren tevekkāhu, hajren lenā ve šerren alā eadāina. El-hamdu lillāhi Rabbil-ālemīn"

"Dobro će te sresti, od zla ćeš biti sačuvan, dobro za nas, a zlo po našeg neprijatelja, pa neka je hvala Gospodaru svih svjetova."[287]

[285] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (251/775). U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Ibrahim bin Jusuf bin Mejmun el-Bahili el-Belhi, koji je bio istinoljubiv, a Nesai ga ocjenjuje pouzdanim. Pogledaj djelo *El-Mizan*. Hadis ima potvrdu u predanju Ebu Katade, r.a., koje bilježi Buhari. (12/400/6995, *Fethul-Bari*)

[286] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (252/776). U lancu prenosilaca je Amr bin Sehl, koga Darekutni ocjenjuje nepouzdanim, kao što stoji u djelu *El-Mizan*.

[287] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (252/777). U njegovom je lancu prenosilaca Sulejman bin Ata, za koga Zehebi u svom djelu *El-Mizan* (2/404/3493) prenosi riječi Ebu Hatima, koji je rekao. "Nije jak." Ibn Hibban i dr. optužuju ga za nepouzdanost." Buhari veli: "U njegovim predanjima postoje određene slabosti." U lancu prenosilaca nalazi se i Abdullah bin Zeml el-Džuheni za koga Zehebi u *El-*

Podsticaj na upućivanje dove i traženje oprosta u drugoj polovini svake noći

279. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"يَنْزِلُ رَبُّنَا كُلَّ لَيْلَةٍ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا حِينَ يَبْقَى ثُلُثُ اللَّيْلِ الْآخِرِ فَيَقُولُ: مَنْ يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ، مَنْ يَسْأَلُنِي فَأُعْطِيَهُ، مَنْ يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرَ لَهُ."

"Naš se Gospodar svake noći u njenoj posljednjoj trećini spušta na zemaljsko nebo i kaže: 'Ko Me moli, pa da mu se odazovem, ko od Mene traži, pa da mu dadnem, ko traži oprost, pa da mu oprostim.'" U predanju koje bilježi Muslim stoji:

"يَنْزِلُ اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا كُلَّ لَيْلَةٍ حِينَ يَمْضِي ثُلُثُ اللَّيْلِ الْأَوَّلُ فَيَقُولُ: أَنَا الْمَلِكُ أَنَا الْمَلِكُ، مَنْ ذَا الَّذِي يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ، مَنْ ذَا الَّذِي يَسْأَلُنِي فَأُعْطِيَهُ، مَنْ الَّذِي يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرَ لَهُ."

"Uzvišeni se Allah svake noći, kada prođe njena prva trećina, spušta na zemaljsko nebo i kaže: 'Ja sam vladar, Ja sam vladar, ko Me moli, pa da mu se odazovem, ko od Mene traži, pa da mu dam, ko od Mene oprosta traži, pa da mu oprostim.' I tako govori sve dok zora ne nastupi." U jednom predanju stoji: "...kada prođe pola noći ili njene dvije trećine..."[288]

280. Ebu Davud i Tirmizi u svojim *Sunenima* bilježe predanje Amra bin Abese, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

Mizanu veli: "On je iz generacije tabiina i gotovo je nepoznat, i na njegova predanja ne može se osloniti."

[288] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o Allahovoj, dž.š., jednoći, pod naslovom "Riječi Uzvišenog: 'Žele da promijene Allahove, dž.š., riječi...'" (13/473/7494, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o namazu putnika i skraćivanju namaza pod naslovom "Noćni namaz klanja se dva po dva rekata, a vitr se završi s jednim rekatom". (2/6/36, En-Nevevi)

"أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الرَّبُّ مِنَ الْعَبْدِ فِي جَوْفِ اللَّيْلِ الْآخِرِ، فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَكُونَ مِمَّنْ يَذْكُرُ اللهَ فِي تِلْكَ السَّاعَةِ فَكُنْ."

"Gospodar je najbliži Svom robu u posljednjem dijelu noći, pa ako možeš u tim trenucima spominjati Allaha, dž.š., učini to."[289] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

Poželjno je moliti Allaha, dž.š., u svim trenucima noći ne bi li pogodio onaj trenutak u kojem Allah, dž.š., uslišava dove

281. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Džabira bin Abdullaha, r.a., koji prenosi da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže:

"إِنَّ فِي اللَّيْلِ لَسَاعَةً لاَ يُوَافِقُهَا رَجُلٌ مُسْلِمٌ يَسْأَلُ اللهَ تَعَالَى خَيْرًا مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ إِلاَّ أَعْطَاهُ اللهُ إِيَّاهُ، وَذَلِكَ كُلَّ لَيْلَةٍ."

"U noći postoji jedan trenutak, ako vjernik u njemu zamoli Allaha, dž.š., za neko dunjalučko ili ahiretsko dobro, Allah, dž.š., odazove mu se. Taj trenutak postoji u svakoj noći."[290]

Allahova, dž.š., lijepa imena

Uzvišeni je rekao: "Allah ima lijepa imena, pa Ga njima zovite."

282. Ebu Hurejra, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّ للهِ تَعَالَى تِسْعَةً وَتِسْعِينَ اسْمًا، مِائَةً إِلاَّ وَاحِداً، مَنْ أَحْصَاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ إِنَّهُ وِتْرٌ يُحِبُّ الْوِتْرَ هُوَ اللهُ الَّذِي لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ الرَّحْمَنُ، الرَّحِيمُ، الْمَلِكُ،

[289] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama, naslov pod brojem 19 (5/569, 570/3579). Tirmizi veli: "Ovaj je hadis s ovim lancem prenosilaca na stepenu hasensahih-garib hadisa."

[290] Bilježi ga Muslim u poglavlju o namazu putnika i skraćivanju namaza pod naslovom "Noćni namaz klanja se dva po dva rekata, a vitr se završi s jednim rekatom". (2/6/35-6, En-Nevevi)

الْقُدُّوسُ، السَّلاَمُ، الْـمُؤْمِنُ، الْـمُهَيْمِنُ، الْعَزِيزُ، الْـجَبَّارُ، الْـمُتَكَبِّرُ، الْخَالِقُ، الْبَارِئُ، الْـمُصَوِّرُ، الْغَفَّارُ، الْقَهَّارُ، الْوَهَّابُ، الرَّزَّاقُ، الْفَتَّاحُ، الْعَلِيمُ، الْقَابِضُ، الْبَاسِطُ، الْخَافِضُ، الرَّافِعُ، الْـمُعِزُّ، الْـمُذِلُّ، السَّمِيعُ الْبَصِيرُ، الْحَكَمُ، الْعَدْلُ، اللَّطِيفُ، الْخَبِيرُ، الْحَلِيمُ، الْعَظِيمُ، الْغَفُورُ، الشَّكُورُ، الْعَلِيُّ، الْكَبِيرُ، الْحَفِيظُ، الْـمُغِيثُ، الْحَسِيبُ، الْـجَلِيلُ، الْكَرِيمُ، الرَّقِيبُ، الْـمُجِيبُ، الْوَاسِعُ، الْحَكِيمُ، الْوَدُودُ، الْـمَجِيدُ، الْبَاعِثُ، الشَّهِيدُ، الْحَقُّ، الْوَكِيلُ، الْقَوِيُّ، الْـمَتِينُ، الْحَمِيدُ، الْوَلِيُّ، الْـمُحْصِي، الْـمُبْدِئُ، الْـمُعِيدُ، الْـمُحْيِي، الْـمُمِيتُ، الْحَيُّ، الْقَيُّومُ، الْوَاجِدُ، الْـمَاجِدُ، الْوَاحِدُ، الصَّمَدُ، الْقَادِرُ، الْـمُقْتَدِرُ، الْـمُقَدِّمُ، الْـمُؤَخِّرُ، الْأَوَّلُ، الْآخِرُ، الظَّاهِرُ، الْبَاطِنُ، الْوَالِي، الْـمُتَعَالُ، الْبَرُّ، التَّوَّابُ، الْـمُنْتَقِمُ، الْعَفُوُّ، الرَّؤُوفُ، مَالِكُ الْـمُلْكِ، ذُو الْـجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، الْـمُقْسِطُ، الْـجَامِعُ، الْغَنِيُّ، الْـمُغْنِي، الْـمَانِعُ، الضَّارُّ، النُّورُ، الْهَادِي، الْبَدِيعُ، الْبَاقِي، الْوَارِثُ، الرَّشِيدُ، الصَّبُورُ."

"Allah ima devedeset devet lijepih imena, jedno manje od stotinu, ko ih zapamti ući će u Džennet. Allah je nepar i voli nepar."

Huvallāhullezī lā ilāhe illā hū. Er-Rahmān, Er-Rahīm, El-Melik, El-Kuddūs, Es-Selām, El-Mu'min, El-Muhejmin, El-Azīz, El-Džebbār, El-Mutekebbir, El-Hālik, El-Bāri', El-Musavvir, El-Gaffār, El-Kahhār, El-Vehhāb, Er-Rezzāk, El-Fettāh, El-Alīm, El-Kābidu, El-Bāsitu, El-Hāfidu, Er-Rāfiu, El-Muizzu, El-Muzillu, Es-Semīu, El-Besīru, El-Hakemu, El-Adlu, El-Letīfu, El-Habīru, El-Halīmu, El-Azīmu, El-Gafūru, Eš-Šekūru, El-Alijju, El-Kebīru, El-Hafīzu, El-Mugīsu, El-Hasību, El-Dželīlu, El-Kerīmu, Er-Rekību, El-Mudžību, El-Vāsiu, El-Hakīmu, El-Vedūdu, El-Medžīdu, El-Bāisu, Eš-Šehīdu, El-Hakku, El-Vekīlu, El-Kavijju, El-Metīnu, El-Hamīdu, El-Velijju,

El-Muhsī, El-Mubdiu, El-Muīdu, El-Muhjī, El-Mumītu, El-Hajju, El-Kajjūmu, El-Vādžidu, El-Mādžidu, El-Vāhidu, Es-Samedu, El-Kādiru, El-Muktediru, El-Mu'ehhiru, El-Evvelu, El-Āhiru, Ez-Zāhiru, El-Bātinu, El-Vāli, El-Muteal, El-Berru, Et-Tevvāb, El-Muntekimu, El-Afuvvu, Er-Re'ūfu, Mālikul-mulki, Zul-dželāli vel-ikrāmi, El-Muksitu, El-Džāmiu, El-Ganijju, El-Māniu, Ed-Dārru, En-Nūru, El-Hādi, El-Bedīu, El-Bāki, El-Vārisu, Er-Rešīdu, Es-Sabūr

"On je Allah, osim Koga drugog boga nema, Milostivi, Samilosni, Vladar, Sveti, Onaj Koji je bez nedostataka, Onaj Koji svakog osigurava, Onaj Koji nad svim bdi, Uzvišeni, Silni, Gordi, Tvorac, Onaj Koji iz ničega stvara, Onaj Koji svemu daje oblik, Onaj Koji mnogo prašta, Svemoćni, Onaj Koji mnogo poklanja, Onaj Koji daje opskrbu, Onaj Koji pobjedu daje, Sveznani, Onaj Koji uskraćuje, Onaj Koji pruža, Onaj Koji unižava, Onaj Koji uzvisuje, Onaj Koji pomoć pruža, Onaj Koji poniženje daje, Onaj Koji sve čuje, Onaj Koji sve vidi, Sudac, Pravedni, Dobri, o svemu Obaviješteni, Blagi, Veličanstveni, Onaj Koji stalno prašta, Blagodarni, Onaj Koji je visoko, Veliki, Onaj Koji sve čuva, Onaj Koji kišu daje, Cijenjeni, Poštovani, Plemeniti, Onaj Koji sve budno prati, Onaj Koji se odaziva, Sveobuhvatni, Mudri, Onaj Koji je pun ljubavi, Veličanstveni, Onaj Koji šalje, Onaj Koji je svemu svjedok, Istiniti, Onaj Koji pomoć daje, Snažni, Moćni, Hvaljeni, Zaštitnik, Onaj Koji je sve tačno pobrojao, Onaj Koji je početak dao, Onaj Koji će sve ponovo oživiti, Onaj Koji život daje, Onaj Koji smrt daje, Živi, Vječni, Imućni, Slavni, Jedini, Onaj Koji je utočište svemu, Svemoćni, Silni, Onaj Koji je bio prije svega, Onaj Koji će biti poslije svega, Prvi, Posljednji, Vidljivi, Nevidljivi, Onaj Koji pruža zaštitu, Uzvišeni, Dobročinitelj, Onaj Koji prima pokajanja, Onaj Koji se osvećuje, Onaj Koji prašta, Blagi, Najveći Vladar, Posjednik veličanstva i plemenitosti, Onaj Koji postupa pravedno, Onaj Koji skuplja, Neovisni, Onaj Koji druge čini neovisnim, Onaj Koji zabranjuje, Onaj Koji štetu daje, Onaj Koji korist pruža, Svjetlo, Onaj Koji uputu daje, Onaj Koji stvara, Onaj Koji će vječno ostati, Onaj Koji će sve naslijediti, Onaj Koji upućuje na Pravi put, Strpljivi."

Ovo je hadis koji prenose Buhari i Muslim, sve do riječi: "I voli nepar." Ostatak je hadisa hasen, dobar i bilježe ga Tirmizi i dr. Značenje riječi: "ahsaha", koja se spominje u hadisu jeste: ko ih nauči napamet. Tako su je protumačili Buhari i veliki broj drugih učenjaka. To mišljenje potvrđuje vjerodostojno predanje u kojem stoji: "Ko ih nauči napamet ući će u Džennet." Neki kažu da ova riječ znači: ko spozna značenja ovih imena i bude u njih vjerovao, a neki kažu: ko se prema njima bude ophodio na lijep način i onoliko koliko je u stanju bude postupao po onom na šta njihova značenja ukazuju, a Allah najbolje zna.[291]

---

[291] Bilježi ga Buhari u poglavlju o šartovima pod naslovom "Koje šartove (uvjete) je dozvoljeno postavljati prilikom potvrđivanja" (5/417/2736) i u poglavlju o dovama pod naslovom "Allah ima stotinu imena manje jedno" (11/218/6410, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o zikru, dovi, pokajanju i traženju oprosta pod naslovom "O Allahovim imenima i vrijednosti onoga koi h nauči" (6/17/4-5, En-Nevevi), Tirmizi u poglavlju o dovama, naslov pod brojem 83 (5/530/3570), Ibn Madža u poglavlju o dovama pod naslovom "Allahova imena" (2/1269, 1270/3861). Svi oni prenose ga od Ebu Hurejre, r.a.

Poglavlje o učenju Kur'ana

Znaj da je učenje Kur'ana najbolji zikr, a treba ga učiti uz razmišljanje o značenju njegovih ajeta. Učenje Kur'ana ima svoje adabe i ciljeve, a o tome sam napisao jednu manju knjigu koja u sebi sadrži najznačajnije od tih adaba, o pravilima po kojim se treba ponašati onaj ko uči Kur'an, o adabima učenja Kur'ana, o njegovim svojstvima i bitnim stvarima u vezi s tim pitanjem. Onaj ko uči Kur'an mora poznavati ove stvari, a ja ću to ukratko spomenuti i na ovom mjestu.

Učač Kur'ana treba, danju i noću, dok je kod kuće i na putu, učiti Kur'an. Naši ispravni prethodnici imali su različite običaje u vezi učenja Kur'ana o pitanju vremena u kojem bi proučili hatmu. Neki od njih proučili bi Kur'an jednom u dva mjeseca, neki jednom u mjesecu, neki svako deset noći, neki svako osam noći, neki svako sedam noći, i po ovome posljednjem postupala je većina. Neki bi Kur'an proučili za šest dana, neki za pet dana, neki za četiri, mnogi za tri dana, a neki su za jedan dan i noć učili cijeli Kur'an po tri puta. Neki su u jednom danu i noći učili po dvije hatme, a neki su u jednom danu i noći učili čak po osam hatmi, četiri po noći, a četiri po danu. Od onih koji su tako postupali jeste i Es-Sejjid el-Dželil ibnul-Katib es-Sufi, Allah mu se smilovao, i to je najviše što smo čuli da je

neko učio u jednom danu i noći. Es-Sejjid el-Dželil Ahmed ed-Devreki prenosi s lancem prenosilaca od Mensura bin Zazana bin Abbada, iz generacije tabiina, Allah mu se smilovao, koji bi znao proučiti cijeli Kur'an između podne i ikindije, kao i između akšama i jacije, a uz ramazan bi između akšama i jacije učio po dvije hatme i još nekoliko džuzeva. Za vrijeme ramazana odgađali su klanjanje jacije dok ne prođe četvrtina noći.

Ibn Ebu Davud prenosi s vjerodostojnim lancem prenosilaca da je Mudžahid, Allah mu se smilovao, u toku ramazana između akšama i jacije učio cijeli Kur'an. Oni koji su učili cijeli Kur'an na jednom rekatu ne mogu se ni pobrojati. Među njima su: Osman bin Affan, r.a., Temim ed-Dari, Seid bin Džubejr i dr. Najbolje je reći da se to odnosi na svakog pojedinca. Neka svako uči onoliko koliko je u stanju. Neki su učili samo mislima, a nisu izgovarali harfove. Tako, ako je neko zauzet širenjem znanja i podučavanjem ili rješavanjem sporova među muslimanima ili zauzet bilo kojim drugim općekorisnim stvarima koje vjera zahtijeva, neka uči onoliko koliko mu prilike dozvoljavaju, i to mu se nimalo neće uzimati kao manjkavost. A ko nije među ovima neka uči što više, ali neka pazi da ne pretjera, pa da mu to bude kao neka dosadna obaveza, ili da uči previše brzo, pa da pravi greške prilikom učenja Kur'ana. Veliki broj ranijih učenjaka smatrao je da je pokuđeno proučiti cijeli Kur'an u jednom danu i noći, a na to ukazuju i predanja koja se prenose s vjerodostojnim lancem prenosilaca u *Sunenima* Ebu Davuda, Tirmizija, Nesaija i dr.

283. Abdullah bin Amr bin el-As, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لاَ يَفْقَهُ مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فِي أَقَلَّ مِنْ ثَلاَثٍ."

"Onaj ko prouči cijeli Kur'an za manje od tri dana ne može ga razumjeti."[292] Što se tiče započinjanja hatme i njenog završa-

[292] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "Za koliko treba proučiti Kur'an" (2/57/1394), Tirmizi u poglavlju o učenju Kur'ana, poglavlje pod bro-

vanja, to je po slobodnom izboru. Onaj ko jednom sedmično uči hatmu, neka se ugleda na Osmana bin Affana, r.a., koji je hatmu započinjao petkom navečer, a završavao u četvrtak navečer. Imam Ebu Hamid el-Gazali u svom djelu *El-Ihja* veli: "Najbolje je jednu hatmu završiti navečer, a drugu danju. Onu koju završava danju treba završiti na sabah-namazu ponedjeljkom. Hatmu koju završava noću lijepo je završiti petkom navečer na akšam-namazu ili poslije njega kako bi hatmom dočekao početak dana i njegov kraj."

Ibn Ebu Davud prenosi od Amra bin Murre, tabiina, Allah mu se smilovao, da je rekao: "Voljeli su završiti hatmu početkom noći ili početkom dana." Prenosi se da je Talha bin Musrif, Allah mu se smilovao, rekao: "Ko u bilo kojem trenutku dana završi hatmu, meleki na njega donose salavate sve dok ne omrkne, a ko završi hatmu u bilo kojem trenutku noći, meleki na njega donose salavate sve dok ne osvane." Slične riječi prenose se i od Mudžahida.

284. U *Musnedu* imama, za koga se svi slažu da je bio vrhunski učenjak, Ebu Muhammeda ed-Darimija, Allah mu se smilovao, bilježi se predanje Sa'da bin Ebu Vekkasa, r.a., koji je rekao: "Ako se hatma prouči početkom noći, meleki na učača Kur'ana donose salavate sve dok ne osvane, a ako se prouči krajem noći, meleki na učača Kur'ana donose salavate sve dok ne omrkne."[293] Darimi veli: "Ovo predanje od Sa'da jeste hasen, dobro."

---

jem 13 (5/198/2949), Ibn Madža u poglavlju o obavljanju namaza i namaskim sunnetima pod naslovom "Za koliko je vremena lijepo proučiti Kur'an" (1/428/1347), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* u poglavlju o vrijednosti Kur'ana, pod naslovom "Za koliko vremena se prouči Kur'an" (5/25, 8067).

[293] Bilježi ga Darimi u svom *Sunenu* (2/470). U njegovom lancu prenosilaca nalazi se Muhammed bin Humejd er-Razi, koji je imao veoma loše pamćenje, a Ibn Mein ga smatra dobrim, i Lejs bin Ebu Muslim, koji je nepouzdan.

Vremena u kojima je najbolje učiti Kur'an

Najbolje vrijeme u kojem se može učiti Kur'an jeste prilikom obavljanja namaza. Prema Šafijevom mišljenju, dugo stajanje na kijamu bolje je od dugog boravka na sedždi. Što se tiče učenja Kur'ana mimo namaza, najbolje vrijeme u kojem se može učiti jeste noć. Druga polovica noći bolja je od njene prve polovice. Pohvalno je učiti Kur'an između akšama i jacije. Što se tiče dnevnog učenja, najbolje je učenje poslije sabah-namaza, ali nije pokuđeno učiti u bilo koje doba dana, pa ni u vremenima u kojima je pokuđeno klanjati.

Što se tiče predanja Ibn Ebu Davuda, koji prenosi od svojih učitelja da su oni smatrali da je učenje poslije ikindije pokuđeno, jer je to vrijeme u kojem jevreji uče Tevrat, ono nema nikakve osnove. Najbolji dani za to su: petak, ponedjeljak, četvrtak, dan boravka na Arefatu, deset prvih dana mjeseca zul-hidždžeta, posljednjih deset dana mjeseca ramazana, a od mjeseci najvredniji je ramazan.

Lijepi postupci prilikom završavanja hatme

Prethodno smo spomenuli da je najbolje za onoga ko je sam učio Kur'an završiti hatmu u namazu. Što se tiče skupine koja je zajedno učila Kur'an, za njih je najbolje hatmu završiti početkom noći ili početkom dana, kao što smo to prethodno spomenuli. Lijepo je dan u kojem se završava hatma ispostiti osim ukoliko se ne poklapa s danima u kojima je post zabranjen. Vjerodostojno se prenosi od Talhe bin Musarrifa, Musejjeba bin Rafia, Hubejba bin Ebu Sabita, Allah im se smilovao, koji su iz generacije tabiina, a živjeli su u Kufi, da su postili dan u kojem bi završavali hatmu. Pohvalno je da završavanju hatme prisustvuju oni koji su učili, a i oni koji nisu.

U *Sahihima* Buharija i Muslima bilježi se predanje u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio ženama koje su

imale menstruaciju da prisustvuju bajram-namazu kako bi prisustvovale hairli-skupu i dovama muslimana.[294]

285. Darimi u svom *Musnedu* bilježi predanje Ibn Abbasa, r.a., koji je zaduživao nekog čovjeka da prati kada će neki završiti s hatmom, pa da ga obavijesti da i on može prisustvovati tome.[295]

Ibn Ebu Davud bilježi predanje s dva vjerodostojna lanca prenosilaca od Katade, učenika Enesa, r.a., koji je rekao: "Enes, r.a., kada bi završio s hatmom, okupljao bi svoju porodicu pa bi učio dove."

Prenosi s vjerodostojnim lancima prenosilaca od Hakema bin Utejbe, izuzetnog tabiina, Allah mu se smilovao, da je rekao: "Mudžahid i Ubada bin Ebu Lubaba poslali su po mene da im dođem, pa kada sam došao, rekoše mi: 'Poslali smo po tebe da dođeš jer upravo završavamo s hatmom, a dove se tom prilikom primaju."

Prenosi se s vjerodostojnim lancem prenosilaca od Mudžahida da je rekao: "Okupljali bi se prilikom završetka hatme govoreći: 'Sada se spušta Allahova, dž.š., milost.'"

Upućivanje dove poslije proučene hatme veoma je pohvalno

Darimi u svom *Musnedu* bilježi predanje Humejda el-Aredža, Allah mu se smilovao, da je rekao: "Ko prouči hatmu, a

[294] Bilježi ga Buhari u poglavlju o bajramima pod naslovom "Tekbiri koji se uče na Mini i kada se stigne na Arefat" (2/535/971), a bilježi ga i na drugim mjestima, Muslim u poglavlju o bajramima pod naslovom "Dozvoljenost ženama da prisustvuju klanjanju bajrama" (6/178-80, En-Nevevi) od Ummu Atijje. Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Umdetul-ahkam* pod brojem 152.
[295] Bilježi ga Darimi u svom *Sunenu* (2/468). U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Salih bin Bešir bin Vad'i el-Mer'i, za koga Zehebi u svom djelu *El-Mizan* (3/3/3-773) veli: "Ibn Mein i Darekutni ocjenjuju ga nepouzdanim." Felas za njega kaže: "Njegova predanja nisu vjerodostojna." Nesai veli: "Njegova se predanja ne prihvataju." Buhari veli: "Hadisi koje prenosi nisu vjerodostojni."
[296] Bilježi ga Darimi (2/470). U njegovom lancu prenosilaca nalazi se Kuz'a bin Seid el-Bahili, za koga Buhari veli. "On nije jak prenosilac hadisa." Ahmed veli. "Preno-

zatim uputi dovu, na tu dovu amina četiri hiljade meleka."[296] Dovu treba učiti skrušeno, moleći Allaha, dž.š., za bitne i velike stvari riječima koje su kratke, ali sadržajne. Većina stvari za koje se moli trebaju se odnositi na ahiretske stvari, za dobrobit muslimana, za popravak muslimanskih vladara, kao i za sve one koji predvode muslimane. Treba moliti da ih Allah, dž.š., pomogne da Mu budu pokorni, da ne griješe prema Njemu, da se potpomažu u dobru i bogobojaznosti, da zastupaju istinu i radi nje se okupljaju, da ih Allah, dž.š., pomogne protiv neprijatelja vjere i protiv drugih nevaljalaca. O tome sam opširnije govorio u svojoj knjizi o adabima kojih se trebaju pridržavati učači Kur'ana. U toj sam knjizi spomenuo neke kraće dove, pa ko želi neka tamo pogleda. Kada se završi s jednom hatmom lijepo je odmah započeti drugu i to je bila praksa ispravnih prethodnika. Dokaz za to jeste predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"خَيْرُ الأَعْمَالِ الْحَلُّ وَالرَّحْلَةُ". قِيلَ: وَمَا هُمَا؟ قَالَ: افْتِتَاحُ الْقُرْآنِ وَخَتْمُهُ."

"Najbolja su djela er-hall ver-rahl." Ashabi upitaše: "A šta je to, Allahov Poslaniče?" Poslanik, s.a.v.s., odgovori: "Započinjanje učenja Kur'ana i završavanje hatme."[297]

Kako treba postupiti onaj ko prespava i ne uspije proučiti odlomak Kur'ana kojeg svakodnevno uči

285c. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Omera bin el-Hattaba, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

---

sio je kontradiktorne hadise." Ebu Hatim je rekao: "Njegovim hadisima ne može se ništa dokazivati." Pogledaj djelo *El-Mizan*. (4/6894)

[297] Spominje ga Zehebi u biografiji Bišra bin Husejna el-Asbahanija (1/1192), gdje prenosi da je Buhari rekao: "Postoje neke nejasnoće oko njega." Darekutni veli: "Njegova se predanja ne prihvataju."

[298] Bilježi ga Muslim u poglavlju o namazu putnika pod naslovom "Namaz onih koji se mnogo svoga Gospodara sjećaju". (2/6/29, En-Nevevi)

"مَنْ نَامَ عَنْ حِزْبِهِ مِنَ اللَّيْلِ أَوْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ، فَقَرَأَهُ مَا بَيْنَ الصَّلاَةِ الفَجْرِ وَصَلاَةِ الظُّهْرِ كُتِبَ لَهُ كَأَنَّمَا قَرَأَهُ مِنَ اللَّيْلِ".

"Ko prespava i ne uspije proučiti odlomak Kur'ana koji uobičava učiti, pa ga prouči između sabaha i podne-namaza, bit će mu upisano kao da ga je noću, na vrijeme, proučio."[298]

O naredbi ponavljanja Kur'ana i zabrani prepuštanja zaboravu onoga što se znalo napamet

286. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Musaa el-Eš'arija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"تَعَاهَدُوا هَذَا الْقُرْآنَ، فَوَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَهُوَ أَشَدُّ تَفَلُّتًا مِنَ الإِبِلِ فِي عُقُلِهَا".

"Često ponavljajte Kur'an, jer, tako mi Onoga u Čijoj je ruci Muhammedov život, on brže odlazi od deve koja se otima."[299]

287. U istim djelima bilježi se predanje Ibn Omera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّمَا مَثَلُ صَاحِبِ الْقُرْآنِ كَمَثَلِ صَاحِبِ الإِبِلِ الْمُعَقَّلَةِ إِنْ عَاهَدَ عَلَيْهَا أَمْسَكَهَا، وَإِنْ أَطْلَقَهَا ذَهَبَتْ".

"Primjer onoga ko zna Kur'an napamet jeste poput primjera deve koja je sputana. Ako je bude čuvao, zadržat će je, a ako je ostavi samu, pobjeći će mu."[300]

---

[299] Bilježi ga Buhari u poglavlju o vrijednostima Kur'ana pod naslovom "Ponavljanje Kur'ana i često druženje s njim" (8/697/5031, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o namazu putnika i njegovom skraćivanju pod naslovom "Vrijednosti Kur'ana i naredba za često učenja Kur'ana". (2/6/78, En-Nevevi)

[300] Bilježi ga Buhari u poglavlju o vrijednostima Kur'ana pod naslovom "Ponavljanje Kur'ana i često druženje s njim" (8/697/5031, *Fethul-Bari*), i Muslim u poglavlju o namazu putnika i njegovom skraćivanju pod naslovom "Vrijednosti Kur'ana i naredba za često učenja Kur'ana". (2/6/75, En-Nevevi)

[301] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu od naslovom "Čišćenje mesdžida" (1/123/461), Tirmizi u poglavlju o vrijednostima Kur'ana, poglavlje pod brojem 19

288. Ebu Davud i Tirmizi u svojim *Sunenima* bilježe predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"عُرِضَتْ عَلَيَّ أُجُورُ أُمَّتِي حَتَّى الْقَذَاةُ يُخْرِجُهَا الرَّجُلُ مِنَ الْمَسْجِدِ، وَعُرِضَتْ عَلَيَّ ذُنُوبُ أُمَّتِي فَلَمْ أَرَ ذَنْبًا أَعْظَمَ مِنْ سُورَةٍ مِنَ الْقُرآنِ أَوْ آيَةٍ أُوتِيَهَا رَجُلٌ ثُمَّ نَسِيَهَا."

"Predočena su mi dobra djela moga umeta, pa čak i nagrada za onoga ko očisti mesdžid od neke prljavštine, i predočeni su mi i grijesi moga umeta, pa nisam vidio većeg grijeha od zaborava sure i ajeta koji su se znali napamet pa su se prepustili zaboravu."[301] Tirmizi je kritički govorio o ovom hadisu.

289. Ebu Davud u svom *Sunenu* i Darimi u svom *Musnedu* bilježe predanje Sa'da bin Ubade, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ ثُمَّ نَسِيَهُ لَقِيَ اللهَ تَعَالَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَجْذَمَ."

"Ko bude učio Kur'an, a zatim ga prepusti zaboravu, na Sudnjem danu doći će pred Allaha, dž.š., sakat."[302]

Postoji mnogo adaba učenja Kur'ana kojih se treba pridržavati svako onaj ko ga uči. Mi ćemo ovdje spomenuti neke, bez spominjanja dokaza zbog njihove općepoznatosti, nastojeći izbjeći izazivanje dosade kod onih koji budu čitali ovu knjigu. Prvo što je učaču Kur'ana naređeno jeste iskrenost prilikom učenja Kur'ana i svjesnost da tim učenjem želi postići zadovoljstvo Allaha, dž.š., a ne da mu cilj bude postizanje nekih ovodunjalučkih dobara. Treba shvatiti svetost i značaj Kur'ana, biti

---

(5/178, 179/2916). U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Ibn Džurejdž, koji je podmetao hadise.

302 Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "Kazna za onoga ko nauči Kur'an napamet, a zatim ga zaboravi" (2/76/1474), Darimi u svom *Sunenu* (2/437), Ibn Ebu Šejba (7/162/1). U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Jezid bin Ebu Zijad el-Hašimijj, koji je nepouzdan.

303 Bilježi ga Buhari u poglavlju o vrijednostima Kur'ana pod naslovom "Ponavljanje Kur'ana i često druženje s njim" (8/697/5032, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o

svjestan da izgovara riječi Allaha, dž.š., i čita Njegovu knjigu. Treba ga čitati tako skrušeno kao da gleda u Allaha, dž.š., jer ako on ne vidi Allaha, dž.š., On njega sigurno vidi.

Prije nego što počne s učenjem treba očistiti usta misvakom ili nekim drugim sredstvom za čišćenje, a najbolje je da misvak bude od misvakovog drveta, mada je dozvoljeno da bude i od drugih vrsta drveta. O pitanju čišćenja usta prstom kod pripadnika šafijskog mezheba postoje tri mišljenja: da se na taj način usta ne mogu očistiti; da se mogu očistiti i da se mogu očistiti ako ne postoji neko drugo sredstvo za čišćenje usta. Prilikom čišćenja usta misvakom treba početi od desne strane i treba imati namjeru da se tim postupkom slijedi sunnet Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Prilikom korištenja misvaka treba proučiti sljedeću dovu: "Allahu moj, podari mi bereket u ovom misvaku, molim Te, o Milostivi." Zube treba misvakom očistiti i s vanjske i s unutrašnje strane, vrhove i korijen zuba. Misvak treba biti srednje razmekšan, niti previše grub niti previše nježan. Ako je previše grub, omekšat će ga tako što će ga staviti u vodu. Ako mu usta budu prljava od krvi pokuđeno mu je učiti Kur'an prije nego što ih opere. Je li to zabranjeno? Postoje dva odgovora. Ispravniji je onaj po kojem to nije zabranjeno, a o ovom pitanju raspravljali smo na početku knjige.

Onaj ko uči Kur'an treba biti skrušen, razmišljati o značenjima kur'anskih ajeta kao i biti ponizan pred Allahom, dž.š. To je ono što se od njega traži. Na taj način njegova će se prsa raširiti, a srce će mu se ispuniti svjetlom, a primjeri su za to toliko mnogobrojni da ih je nemoguće pobrojati. Postoji mnogo ispravnih prethodnika koji su po svu noć ili veći dio noći ponavljali jedan ajet, razmišljajući o tom ajetu. Mnogi od njih padali su u nesvijest, a neki su od toga i umirali.

Prilikom učenja Kur'ana pohvalno je plakati, a ko to ne može, onda učiti Kur'an plačnim glasom. Plakanje prilikom učenja Kur'ana svojstvo je pobožnjaka i dobrih Allahovih, dž.š., robova. Uzvišeni je rekao: *"I padaju licem na tle plačući, i on*

im uvećava strahopoštovanje" (El-Isra, 109). O ovoj temi spomenuo sam mnogobrojna predanja u svojoj knjizi *Et-Tibjan fi adabi hameletil-Kur'an*. Učenjak i velikan, čovjek kome je Allah, dž.š, podario keramete i mnogobrojne blagodati, Ibrahim el-Havvas, Allah mu se smilovao, rekao je: "Pet stvari lijek su za srce: Učenje Kur'ana s razmišljanjem, neprejedanje, noćni namaz, dove u praskozorje, i druženje s bogobojaznim."

Učenje Kur'ana gledajući bolje je od učenja napamet. To je mišljenje naših učenjaka, i to se prenosi od naših ispravnih prethodnika, Allah im se smilovao. Međutim, ovo nije generalno pravilo. Ako učač Kur'ana može bolje razmišljati o onome šta uči tako što će učiti napamet, onda mu je bolje da ga tako i uči. Ako mu je svejedno, onda je bolje da uči gledajući.

Prenesena su predanja koja ukazuju na vrijednost glasnog učenja Kur'ana a prenesena su i predanja o vrijednosti učenja Kur'ana u sebi. Učenjaci, mireći naizgled kontradiktorna predanja, kažu: "Onome ko se boji da će ga obuzeti licemjernost ako bude učio glasno bolje je da uči u sebi, a onome ko se ne boji licemjerstva bolje je učiti Kur'an glasno pod uvjetom da tim načinom učenja ne smeta nekoga ko klanja, spava i sl. Dokaz za vrijednost glasnog učenja Kur'ana jeste činjenica da na taj način učač čini veće dobro djelo i korist se širi i na druge osim njega. Na taj način srce se učača budi i koncentracija se povećava i svu pažnju posvećuje učenju Kur'ana. Drijemež odlazi s njegovih očiju, i tim učenjem podstiče one koji su nemarni. Ako su prisutne ove osobine, onda je glasno učenje Kur'ana bolje."

Prilikom učenja treba uljepšati glas, ali pri tome ne treba pretjerivati, jer ako se pretjera u izvođenju melodije i tako doda jedan harf, takvo je učenje haram. Što se tiče učenja Kur'ana različitim melodijama, to je onako kako smo spomenuli: ako se pretjera, postaje zabranjeno, a ako ne, onda je dozvoljeno. O naredbi o uljepšavanju glasa prilikom učenja Kur'ana preneseni su mnogobrojni hadisi u Buharijevom *Sahihu* kao i u dru-

gim zbirkama, a ja sam u svojoj knjizi *Et-Tibjan fi adabi hameletil-Kur'an* spomenuo neke od tih hadisa.

Onaj ko želi započeti učenje Kur'ana sa sredine sure trebao bi započeti od jedne misaone cjeline. Isto tako, kada završava s učenjem, ne treba prekinuti jednu misaonu cjelinu. Kada započinje ili završava učenje, ne treba to činiti s početka džuzeva niti hizbova jer većina njih počinje u sredini misaone cjeline. Neka se vjernik ne zavarava time što tako postupa većina, mada je to pokuđeno, jer oni ne postupaju po adabima učenja Kur'ana. Poslušaj riječi velikana i učenjaka Ebu Alije, Fudajla bin Ijada, Allah mu se smilovao, koji je rekao: "Neka te ne pokoleba malobrojnost onih koji slijede uputu i neka te ne zavara mnogobrojnost onih koji srljaju u propast." U tom kontekstu učenjaci kažu: "Učenje u cijelosti neke kraće sure bolje je od učenja dijela neke veće sure koji je velik kao ta manja sura, jer većina ne može razlučiti mjesta gdje su kur'anski ajeti povezani i gdje se prekida misaona cjelina.

Jedna od pokuđenih novotarija koju prakticiraju mnoge neznalice koje ljudima klanjaju teraviju jeste učenje sure El-En'am u cijelosti na posljednjem rekatu teravih-namaza sedme noći ramazana, a koji smatraju da je to pohvalno jer je ova sura, kako oni misle, objavljena u cijelosti odjednom. Njihovo mišljenje da je ovaj postupak pohvalan samo još više povećava pokuđenost njihovog djela i oni tako zavode običan svijet. Novotarija jeste i to što na drugom rekatu uče duže nego na prvom, kao i to što produžavaju namaz, pa tako otežavaju onima koji za njima klanjaju. Među pokuđene stvari koje rade spada i prebrzo učenje Kur'ana kao i pretjerano skraćivanje rekata.

Dozvoljeno je reći: sura El-Bekara (Krava), sura Alu Imran (Imranova porodica), sura En-Nisa (Žene), sura El-Ankebut (Pauk) itd., dakle to nije pokuđeno. Neki učenjaci kažu: "To je pokuđeno, nego treba reći: sura u kojoj se spominje krava, sura u kojoj se spominju žene, itd." Međutim, prvo je mišljenje ispravnije i njega zastupa veliki broj ranijih i kasnijih učenjaka.

O toj temi preneseni su mnogobrojni hadisi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kao i izreke ashaba i učenjaka iz generacija poslije njih. Prema tom mišljenju postupali su raniji i kasniji učenjaci ne smatrajući to pokuđenim. Prenosi se da je Ibrahim en-Nehai rekao: "Smatrali su da je pokuđeno reći: to je sunnet tog i tog čovjeka, kiraet tog i tog čovjeka", međutim, ispravno je ono što smo prethodno spomenuli.

Pokuđeno je reći: "Zaboravio sam taj ajet ili tu suru nego", treba reći: "Učinjeno je da zaboravim", ili: "Smetnuo sam ga."

290. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ibn Mesuda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لاَ يَقُولُ أَحَدُكُمْ نَسِيتُ آيَةَ كَذَا وَكَذَا، بَلْ هُوَ نُسِّيَ." وَفِي رِوَايَةٍ: "بِئْسَمَا لأَحَدِهِمْ أَنْ يَقُولَ نَسِيتُ آيَةَ كَيْتَ وَكَيْتَ بَلْ هُوَ نُسِّيَ."

"Neka niko od vas ne kaže: 'Zaboravio sam taj i taj ajet', nego: 'Učinjeno je da zaboravim taj ajet.'" U istim djelima bilježi se drugo predanje: "Ružno je da neko od vas kaže: 'Zaboravio sam taj i taj ajet', nego: 'Učinjeno je da taj ajet zaboravim.'"[303]

291. U istim djelima bilježi se predanje Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., čuo nekog čovjeka kako uči Kur'an, pa je rekao:

"رَحِمَهُ اللهُ لَقَدْ أَذْكَرَنِي آيَةً كُنْتُ أَسْقَطْتُهَا." وَفِي رِوَايَةٍ: "كُنْتُ أُنْسِيتُهَا."

"Da mu se Allah smiluje, podsjetio me na ajet koji sam bio smetnuo." A u drugom predanju stoji: "...koji je učinjeno da zaboravim."[304]

---

namazu putnika i njegovom skraćivanju pod naslovom "Vrijednosti Kur'ana i naredba za njegovo ponavljanje". (2/6/77, 78, En-Nevevi)

[304] Bilježi ga Buhari u poglavlju o vrijednostima Kur'ana pod naslovom "Zaboravljanje Kur'ana i da li treba reći: 'Zaboravio sam taj i taj ajet'" (8/703/5037, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o namazu putnika i njegovom skraćivanju pod naslovom "Vrijednosti Kur'ana i naredba za njegovo ponavljanje". (2/6/75, En-Nevevi)

[305] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (223/676). U njegovom lancu prenosilaca nalazi se Ibn Lehia koji je nepouzdan.

Adabi učenja Kur'ana toliko su mnogobrojni da bi bilo potrebno napisati tomove kako bismo ih sve pobrojali, ali smo htjeli na ovom mjestu spomenuti neke od bitnih stvari u vezi s tim pitanjem. Na početku knjige spominjali smo neke od adaba koje treba prakticirati onaj ko čini zikr i ko uči Kur'an. U poglavlju o zikrovima koji se uče na namazu spomenuli smo neke adabe u vezi s učenjem Kur'ana kao i u knjizi *Tibjan fi adabi hameletil-Kur'an*, pa ko želi neka se obrati na tu knjigu. A Allah uspjeh daje, On mi je dovoljan i divan li je On zaštitnik.

Učenje Kur'ana, kao što smo to prethodno spomenuli jeste najvredniji zikr, pa ga treba stalno učiti, tako da ne prođe dan i noć a da nismo učili Kur'an. Dovoljno je proučiti i mali broj ajeta kako bismo bili upisani među one koji su učili Kur'an.

292. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ قَرَأَ فِي يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ خَمْسِينَ آيَةً لَمْ يُكْتَبْ مِنَ الْغَافِلِينَ، وَمَنْ قَرَأَ مِائَةَ آيَةٍ كُتِبَ مِنَ الْقَانِتِينَ، وَمَنْ قَرَأَ مِئَتَيْ آيَةٍ لَمْ يُحَاجَّهُ الْقُرْآنُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ قَرَأَ خَمْسَمِائَةٍ كُتِبَ لَهُ قِنْطَارٌ مِنَ الأَجْرِ."

"Ko u jednom danu i noći prouči pedeset ajeta neće biti upisan među nemarne. Ko prouči stotinu ajeta bit će upisan među poslušne; ko prouči dvjesto ajeta, na Sudnjem danu Kur'an neće svjedočiti protiv njega, a ko prouči petsto ajeta, bit će mu upisana nagrada veličine velikog brda."[305] U jednom predanju spominje se četrdeset[306] umjesto pedeset[307] ajeta. U jednom predanju spominje se dvadeset ajeta, a u predanju koje prenosi

[306] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (223/677). U njegovom je lancu prenosilaca Jezid bin Ebu Zijad er-Rikaši, koji je, kao što smo prethodno spomenuli, nepouzdan.

[307] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (229/703). U njegovom lancu prenosilaca nalazi se Jezid bin Ebu Zijad er-Rikaši koji je, kao što smo to prethodno mnogo puta spomenuli, nepouzdan.

[308] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (230/707). U lancu prenosilaca ovog hadisa jeste Muemmel bin Ismail, o kome Zehebi u svom djelu *El-Mizan*

Ebu Hurejra, r.a., stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko prouči deset ajeta neće biti upisan među nemarne."[308] O ovoj temi prenesena se mnogobrojna predanja.

293. Preneseni su mnogobrojni hadisi u kojima se spominju sure koje treba svakodnevno učiti, npr. sure: Ja-Sin, El-Mulk, El-Vakia, Ed-Duhan. Ebu Hurejra, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ قَرَأَ يس فِي يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللهِ غُفِرَ لَهُ."

"Ko u jednom danu i noći prouči suru Ja-Sin nastojeći postići Allahovo zadovoljstvo, bit će mu oprošteni grijesi."[309] U drugom predanju, koje također prenosi Ebu Hurejra, r.a., stoji.

"مَنْ قَرَأَ سُورَةَ الدُّخَانَ فِي لَيْلَةٍ أَصْبَحَ مَغْفُورًا لَهُ."

"Ko noću prouči suru Ed-Duhan osvanut će, a grijesi će mu biti oprošteni."[310] Ibn Mesud, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ قَرَأَ سُورَةَ الْوَاقِعَةِ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ لَمْ تُصِبْهُ فَاقَةٌ."

"Ko svake noći bude učio suru El-Vakia, neće ga zadesiti neimaština."[311] Džabir, r.a., prenosi da Allahov Poslanik,

---

(5/353/8949) prenosi da ga Ibn Mein smatra pouzdanim. Ebu Hatim veli: "Bio je istinoljubiv, nastojao je dosljedno slijediti sunnet, ali je mnogo griješio." Buhari veli: "Njegova predanja nisu vjerodostojna." Ebu Zur'a kaže: "U hadisima koje on prenosi postoje mnoge greške."

[309] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (224/679). U njegovom lancu prenosilaca nalazi se Agleb bin Temim bin Numan el-Kindi, za koga Buhari u svom djelu *Tarihul-kebir* (2/1/70/172) veli: "Njegova predanja nisu vjerodostojna."

[310] Bilježi ga Tirmizi (5/162/2889), Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (225/684), a Hasan koji je u lancu prenosilaca nije slušao hadise od Ebu Hurejre, r.a. Hadis ima potvrdu i u predanju koje bilježi Tirmizi pod brojem (5/162/2888), od Ebu Seleme, a on od Ebu Hurejre, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis garib." Amr bin Ebu Hasam nepouzdan je. Muhammed veli: "Njegova predanja nisu vjerodostojna."

[311] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (225/685). U njegovom lancu prenosilaca nalazi se Ahmed bin Alija bin el-Musenna i Muhammed bin Munib, a za njih obojicu Ibn Hadžer u svom djelu *Et-Takrib* veli: "Kod njih ne postoji neka

s.a.v.s., nikada ne bi noću zaspao dok ne prouči suru Es-Sedžda i El-Mulk.[312]

294. Ebu Hurejra, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ قَرَأَ فِي لَيْلَةٍ إِذَا زُلْزِلَةِ الأَرْضُ كَانَتْ لَهُ كَعَدْلِ نِصْفِ الْقُرْآنِ، وَمَنْ قَرَأَ قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ كَانَتْ كَعَدْلِ رُبْعِ الْقُرْآنِ، وَمَنْ قَرَأَ قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ كَانَتْ لَهُ كَعَدْلِ ثُلُثِ الْقُرْآنِ." وَفِي رِوَايَةٍ: "مَنْ قَرَأَ آيَةَ الْكُرْسِي وَأَوَّلَ حم عُصِمَ ذَلِكَ الْيَوْمَ مِنْ كُلِّ سُوءٍ."

"Ko noću prouči suru Ez-Zilzal bit će mu upisano kao da je proučio pola Kur'ana. Ko prouči suru El-Kafirun bit će mu upisano kao da je proučio četvrtinu Kur'ana. Ko prouči suru El-Ihlas bit će mu upisano kao da je proučio trećinu Kur'ana."[313] U drugom predanju stoji: "Ko prouči Ajetul-kursi i prvu suru koja počinje s Ha-Mim bit će taj dan sačuvan od svakog zla."[314]

veća smetnja" i Ishak bin Ebu Israil, o kome su učenjaci raspravljali zbog njegovih stavova o Kur'anu. (*Et-Takrib*).

[312] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (224/680). U njegovom je lancu prenosilaca Lejs bin Ebu Sulejm Zenim, koji je podmetao hadise, i Ebu Zubejr Muhammed bin Muslim, koji je također podmetao hadise.

[313] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle.* (226/691)

[314] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (226/227/692). U njegovom lancu prenosilaca nalazi se Abdurahman bin Ebu Bekr bin Ebu Melika et-Tejmi, koji je nepouzdan. (*Et-Takrib*)

Poglavlje o zahvali Allahu, dž.š.

Uzvišeni je rekao: *"Reci: 'Hvala Allahu i mir robovima Njegovim koje je On odabrao.'"* (En-Neml, 59). I rekao je Uzvišeni: "I reci: 'Hvala Allahu, On će vam znamenja Svoja pokazati...'" (En-Neml, 93). I rekao je Uzvišeni: *"I reci: 'Hvaljen je Allah Koji Sebi nije uzeo djeteta'"* (El-Isra, 111). I rekao je: *"Ako budete zahvalni, Ja ću vam zacijelo još više dati"* (Ibrahim, 7). I rekao je: *"Sjećajte se vi Mene, i Ja ću se vas sjetiti, i zahvaljujte Mi, i na blagodatima Mojim nemojte neblagodarni biti."* (El-Bekara, 152). Ajeti u kojima se nedvosmisleno naređuje zahvaljivanje Allahu, dž.š., mnogobrojni su.

295. Ebu Davud i Ibn Madža u svojim *Sunenima,* Ebu Avana el-Isferaini u svom djelu *Musnedu Muharredž ales-Sahihil,* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"كُلُّ أَمْرٍ ذِي بَالٍ لاَ يُبْدَأُ فِيهِ بِالْحَمْدِ فَهُوَ أَقْطَعُ."

"Svaki važan posao koji se ne započne zahvalom Allahu, dž.š., manjkav je." A u drugom predanju stoji:

"كُلُّ كَلاَمٍ لاَ يُبْدَأُ فِيهِ بِالْحَمْدِ للهِ فَهُوَ أَجْذَمُ."

"Svaki govor koji se ne započne zahvalom Allahu, dž.š., jeste manjkav." U drugom predanju stoji:

"كُلُّ أَمْرٍ ذِي بَالٍ لاَ يُبْدَأُ فِيهِ بِسْمِ اللهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ فَهُوَ أَقْطَعُ."

"Svaki važan posao koji se ne započne riječima: 'U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog', jeste manjkav."[315] Sva ova predanja bilježe se u djelu *El-Erbein* od hafiza Abdul-Kadira er-Rehavija, i ovaj je hadis na stepenu hasen-sahih. Prenosi se spojenim lancem prenosilaca kao što smo to spomenuli, a prenosi se i sa lancem prenosilaca u kojem nedostaje ime ashaba. Hadis sa spojenim lancem prenosilaca jeste dobar. Kada se hadis prenosi sa spojenim i prekinutim lancem, o njemu sudimo da se prenosi sa spojenim lancem prenosilaca, i to je predanje kod većine prihvatljivo. Pohvalno je zahvaliti se Allahu, dž.š., prilikom pisanja knjige, čitanja, držanja dersa, držanja hutbe, kao i prilikom svakog bitnog i hairli-posla. Šafi, Allah mu se smilovao, rekao je: "Prilikom svake hutbe i bilo koje stvari pohvalno je zahvaliti se Allahu, dž.š., i donijeti salavat na Allahovog Poslanika, s.a.v.s."

Kao što smo spomenuli, zahvaljivanje Allahu, dž.š., pohvalno je prilikom svakog hairli i bitnog posla, a pohvalno je nakon jela i pića, kihanja, prilikom prošenja žene, prilikom skla-

[315] Ibn Hadžer u svom djelu *Fethul-Bari* (8/67, 68). Hadis koji je Nevevi spomenuo bilježi Ebu Avana u svom *Sahihu*, a Ibn Hibban ga ocjenjuje vjerodostojnim, ali u njegovom lancu prenosilaca postoje neke nejasnoće. Najpoznatija verzija ovog hadisa jeste "s riječima: Hvala Allahu", i ona je jedino ispravna. Što se tiče ostalih predanja, sva se ona bilježe sa slabim lancima prenosilaca." U onom što je Nevevi prethodno spomenuo postoje neke nejasnoće, jer Kurra bin Abdurahman nije pouzdan, nego istinoljubiv, i ima i nevjerodostojnih predanja koja prenosi. (*Et-Takrib*). Prenosi se i sa lancem prenosilaca spojenim s Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., a prenosi se i s lancem prenosilaca koji nije spojen s Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., jer u njemu nedostaje ime ashaba, ali je ovaj lanac prenosilaca pouzdaniji od prvog. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o edebu pod naslovom "Pravila prilikom govora" (4/262/4840), Ibn Madža u poglavlju o ženidbi pod naslovom "Govor koji se drži prilikom sklapanja braka" (1/610/1894), Darekutni (1/299), Bejheki (3/209). Pogledaj našu ocjenu lanaca prenosilaca ovog hadisa u djelu *Menarus-sebil*. (1/3)

panja braka, nakon izlaska iz zahoda, a o tome ćemo govoriti u poglavljima koja obrađuju ove teme, gdje ćemo navesti dokaze i potanko pojasniti pitanja u vezi s ovim stvarima. Već smo spominjali šta se uči kada se izlazi iz zahoda. Pohvalno je zahvaliti se Allahu, dž.š., i prilikom čitanja djela iz Hadisa, fikha i dr., a najbolje je reći: "Hvala Allahu, Gospodaru svih svjetova."

Zahvaljivanje Allahu, dž.š., jeste jedan od sastavnih dijelova hutbe koja se drži petkom, i hutba bez toga ne bi bila ispravna. Najmanje što treba reći jeste: "Hvala Allahu", a bolje je izgovoriti još riječi u kojima se hvali, uzdiže i veliča Allah, dž.š., a to je također podrobno pojašnjeno u fikhskim djelima. Tu zahvalu treba izgovoriti na arapskom jeziku.

Također je lijepo završiti dovu zahvalom Allahu, dž.š., kao i na taj način započeti dovu. Uzvišeni je rekao: "*A njihova posljednja molitva bit će: 'Tebe, Allaha, Gospodara svjetova, hvalimo.'*" (Junus, 10). Što se tiče dokaza da treba dovu započeti zahvalom Allahu, dž.š., spomenut ćemo ga u poglavlju o donošenju salavata na Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

Pohvalno je zahvaliti se Allahu, dž.š., kada postignemo neku od Njegovih blagodati ili kada nas mimoiđe neko zlo, bez obzira da li se to dogodilo nama, našem prijatelju ili nekom drugom muslimanu.

296. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da su Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., kada je bio na Israu donesena dva vrča: u jednom je bilo vino, a u drugom mlijeko, pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., odabrao mlijeko, a Džibril, a.s., je rekao:

"الْحَمْدُ لله الَّذِي هَدَاكَ لِلْفِطْرَةِ، وَلَوْ أَخَذْتَ الْخَمْرَ غَوَتْ أُمَّتُكَ."

"Hvala Allahu, Koji te je uputio na ono što je prirodno. Da si izabrao vino, tvoj bi umet zalutao."[316]

[316] Bilježi ga Muslim u poglavlju o piću pod naslovom "Dozvoljenost pijenja mlijeka". (5/13/180, 181, En-Nevevi)

297. Tirmizi u svom djelu bilježi predanje Ebu Musaa el-Eš'arija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا مَاتَ الْعَبْدُ قَالَ اللهُ تَعَالَى لِمَلَائِكَتِهِ: قَبَضْتُمْ وَلَدَ عِبْدِي فَيَقُلُونَ: نَعَمْ فَيَقُولُ: قَبَضْتُمْ ثَمَرَةَ فُؤَادِهِ؟ فَيَقُولُونَ: نَعَمْ، فَيَقُولُ فَمَاذَا قَالَ عَبْدِي؟ فَيَقُولُونَ: حَمِدَكَ وَاسْتَرْجَعَ فَيَقُولُ اللهُ تَعَالَى: ابْنُوا لِعَبْدِي بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَسَمُّوهُ بَيْتَ الْحَمْدِ."

"Kada vjernik umre, Allah, dž.š., kaže melekima: 'Usmrtili ste sina moga roba?', a oni odgovore: 'Da.' Allah, dž.š., kaže: 'Usmrtili ste plod njegova srca?', a meleki odgovore: 'Da.' Allah, dž.š., upita ih: 'Pa šta je rekao moj rob?' Meleki odgovore: 'Zahvalio Ti se i rekao: 'Mi smo Allahovi i mi ćemo se Njemu vratiti'', a Allah, dž.š., naredi im: 'Sagradite mom robu kuću u Džennetu i nazovite je *Kuća zahvalnosti.*'"[317] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen." Hadisi koji govore o vrijednosti zahvaljivanja Allahu, dž.š., mnogobrojni su i poznati. Na početku knjige spomenuli smo mnogo hadisa koji govore o vrijednosti izgovaranja riječi: "Subhanallah" ("Slava Allahu"), "El-hamdu lillah" ("Hvala Allahu") i sl.

Kasniji učenjaci iz Horosana kažu: Kada bi se neko zakleo da će se zahvaliti Allahu, dž.š., najboljom zahvalom, ako želi iskupiti svoju zakletvu, neka kaže: "Hvala Allahu zahvalom koja je dostojna Njegovim blagodatima i koja je velika koliko i veličina Njegovih blagodati." Ako bi se zakleo da će Ga pohvaliti najboljom pohvalom neka kaže: "Ne mogu Ti se dovoljno zahvaliti, Ti si onakav kakvim si Sebe opisao." A neki još dodaju da treba reći: "Tebi pripada zahvala sve dok ne budeš zadovoljan." Ebu Sa'd el-Mutevelli kaže da onaj ko se zakleo da će pohvaliti Allaha, dž.š., najboljom pohvalom treba na početku reći: "Subhaneke" ("Slavljen neka si").

298. Ebu Nasr et-Temmar prenosi da je Muhammed bin Nadr rekao: "Adem, a.s., rekao je: 'Gospodaru, učinio si da me zaokupi stjecanje nafake pa me poduči riječima koje će biti kratke, ali kojim ću Ti se moći dovoljno zahvaliti i slaviti Te.'

Allah, dž.š., objavio mu je: 'Ademe, kada osvaneš, tri puta reci i kada omrkneš, tri puta reci sljedeće riječi:

"الْحَمْدُ لِلهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ حَمْدًا يُوَافِي نِعَمَهُ وَيُكَافِئُ مَزِيدَهُ."

'El-hamdu lillāhi Rabbil-ālemīne, hamden juvāfī niamehū ve jukāfi'u mezīdeh'

'Hvala Allahu, Gospodaru svih svjetova, zahvalom koja je dostojna Njegovim blagodatima, i koja je velika koliko i veličina Njegovih blagodati', to su kratke riječi kojima ćeš Mi se zahvaliti i slaviti Me."" A Allah najbolje zna!

Poglavlje o donošenju salavata na Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

Uzvišeni je rekao: *"Allah i meleki Njegovi blagosilju Vjerovjesnika. O vjernici, blagosiljajte ga i vi i selame mu šaljite"* (El-Ahzab, 56). Hadisi koji govore o naredbi i vrijednostima donošenja salavata na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., mnogobrojni su, ali mi ćemo na ovom mjestu spomenuti neke od njih.

299. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Abdullaha bin Amra bin el-Asa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ صَلَّى عَلَيَّ صَلَاةً صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ بِهَا عَشْرًا."

"Ko na mene donese jedan salavat, Allah na njega donese deset salavata."[318]

300. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ صَلَّى عَلَيَّ وَاحِدَةً صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ عَشْرًا."

---

[317] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dženazi pod naslovom "Vrijednost onoga ko se strpi nad nevoljama" (3/332/1021), Ahmed u svom *Musnedu* (4/415), Ibn Hibban u svom *Sahihu* (4/262, 263/2937, El-Ihsan), Begavi u djelu *Šerhus-sunne* (5/455, 456/1-549). Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u *Rijadus-salihinu* pod brojem 924/1398.

"Ko na mene donese jedan, Allah na njega donese deset salavata."[319]

301. Tirmizi u svojoj zbirci bilježi predanje Abdullaha bin Mesuda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"أَوْلَى النَّاسِ بِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَكْثَرُهُمْ عَلَيَّ صَلاَةً."

"Na Sudnjem danu bit će mi najpreči oni vjernici koji su najviše donosili salavata na mene."[320] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen." Hadis koji smo citirali u ovom poglavlju prenose: Abdurahman bin Avf, Amir bin Rebia, Ammar, Ebu Talha, Enes, i Ubejj bin Ka'b, r.a.

302. Ebu Davud, Nesai i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje s vjerodostojnim lancima prenosilaca od Evsa bin Evsa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّ مِنْ أَفْضَلِ أَيَّامِكُمْ يَوْمُ الْجُمُعَةِ، فَأَكْثِروا عَلَيَّ مِنَ الصَّلاَةِ فِيهِ، فَإِنَّ صَلاَتَكُمْ مَعْرُوضَةٌ عَلَيَّ."

"'Najbolji je dan petak, pa u tom danu što više donosite salavate na mene jer vaše donošenje salavata dopire do mene.' Ashabi upitaše: 'Allahov Poslaniče, kako će salavati dopirati do

---

[318] Bilježi ga Muslim u poglavlju o namazu pod naslovom "Pohvalnost ponavljanja riječi ezana za mujezinom" (2/4/85, En-Nevevi). Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u *Rijadus-salihinu* pod brojem 1400.

[319] Bilježi ga Muslim u poglavlju o namazu pod naslovom "Donošenje salavata na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., poslije učenja 'et-tehijjatu'." (2/4/128, En-Nevevi)

[320] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o namazu pod naslovom "Predanja koja govore o vrijednosti donošenja salavata na Allahovog Poslanika, s.a.v.s." (2/354/484), Buhari u Tarihu (1/3/177), Ibn Hibban u svom *Sahihu*. (2/133/908, El-Ihsan) Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Musa bin Jakub Ez-Zem'i, koji je bio istinoljubiv, ali je imao loše pamćenje (*Et-Takrib*). Ibnul-Medini ocjenjuje ga nepouzdanim. Nesai veli: "On nije jak prenosilac hadisa." Ibn Mein ga ocjenjuje pouzdanim. *El-Mizan* (5/352/8945)

tebe kada umreš i struhneš u zemlji?' Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori: 'Allah, dž.š., zabranio je zemlji tijela vjerovjesnika.'"[321]

303. Ebu Davud u svom *Sunenu*, na kraju poglavlja o hadžu, u podnaslovu o posjećivanju kaburova, bilježi predanje s vjerodostojnim lancem prenosilaca od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لاَتَجْعَلُوا قَبْرِي عِيدًا وَصَلُّوا عَلَيَّ، فَإِنَّ صَلاَتَكُمْ تَبْلُغُنِي حَيْثُ كُنْتُمْ."

"Ne uzimajte moj kabur mjestom molitve i donosite salavate na mene jer će vaši salavati stići do mene gdje god vi bili."[322]

304. U istom djelu bilježi se predanje s vjerodostojnim lancem prenosilaca, također, od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَا مِنْ أَحَدٍ يُسَلِّمُ عَلَيَّ إِلاَّ رَدَّ اللهُ عَلَيَّ رُوحِي حَتَّى أَرُدَّ عَلَيْهِ السَّلاَمَ."

"Kad neko od vas nazove selam, Allah, dž.š., vrati dušu u moje tijelo kako bih Mu mogao uzvratiti na selam."[323]

---

[321] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o džumi pod naslovom "Najbolji je dan petak" (1/274/1047), Nesai u poglavlju o džumi pod naslovom "Često donošenje salavata na Allahovog Poslanika, s.a.v.s. petkom" (2/3/92, Sujuti), Ibn Madža u poglavlju o dženazi pod naslovom "Spomen smrti i ukopa Allahovog Poslanika, s.a.v.s." (5/52-4/1636). Ovaj lanac prenosilaca jeste pouzdan. Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u *Rijadus-salihinu* pod brojem 1160, 1402.

[322] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o hadžskim obredima pod naslovom "Posjećivanje kaburova" (2/225/2042). Ovaj lanac prenosilaca je pouzdan. Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u *Rijadus-salihinu* pod brojem 1404.

[323] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o hadžskim obredima pod naslovom "Posjećivanje kaburova" (2/224/2041). U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Sahr Humejd bin Zijad, koji je nepouzdan. Pogledaj djelo *El-Medžma*. (10/162)

Onaj u čijem se prisustvu spomene ime Allahovog Poslanika, s.a.v.s., treba donijeti salavat na njega

305. Tirmizi u svojoj zbirci bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"رَغِمَ أَنْفُ رَجُلٍ ذُكِرْتُ عِنْدَهُ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيَّ."

"Neka je ponižen čovjek u čijem prisustvu bude spomenuto moje ime, a on ne donese salavat na mene."[324] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen."

306. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje s dobrim lancem prenosilaca od Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ ذُكِرْتُ عِنْدَهُ فَلْيُصَلِّ عَلَيَّ، فَإِنَّهُ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ مَرَّةً صَلَّى اللهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَيْهِ عَشْرًا."

"U čijem prisustvu budem spomenut, neka donese salavat na mene, jer ko donese na mene jedan salavat, Allah, dž.š., na njega donese deset salavata."[325]

307. Tirmizi u svojoj zbirci bilježi predanje Alije, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ ذُكِرْتُ عِنْدَهُ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيَّ فَقَدْ شَقِيَ."

"Onaj u čijem prisustvu budem spomenut, a ne donese salavat na mene pravi je nesretnik."[326]

---

[324] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Riječi Poslanika, s.a.v.s.: 'Ponižen neka je čovjek koji...'" (5/550/3545), Ibn Hibban u *Sahihu* (2/131-2/905, El-Ihsan), Hakim u *Mustedreku* (1/549). Tirmizi veli: "Ovaj je hadis garib."

[325] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (133-4/382). U njegovom lancu prenosilaca nalazi se Ebu Ja'la Ahmed bin Alija bin el-Musenna, za koga Ibn Hadžer veli: "Kod njega ne postoji neka veća smetnja." (*Et-Takrib*)

[326] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (133-4/383) od Abdurahmana bin Magraa, od Fadla bin Bišra, koji ovaj hadis prenosi od Džabira bin Abdullaha, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Abdurahman bin Magra Ebu Zuhejr, koji je istinoljubiv, ali je o njegovim hadisima koje prenosi od E'meša ulema kritički govorila, i Fadl bin Bišr, koji kod sebe ima neke mahane. (*Et-Takrib*)

308. Tirmizi u svom djelu bilježi predanje Alije, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"اَلْبَخِيلُ مَنْ ذُكِرْتُ عِنْدَهُ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيَّ."

"Onaj u čijem prisustvu budem spomenut, a ne donese salavat na mene pravi je škrtac."[327]

309. Nesai u svojoj zbirci bilježi predanje Husejna bin Alije, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Nakon bilježenja ovog hadisa Tirmizi veli: "Prenosi se da je neki učenjak rekao: 'Kada neko na nekom sijelu ili skupu donese salavat na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., zbog toga mu se izbrišu svi manji grijesi koje je počinio na tom sijelu.'"[328]

Način na koji se donose salavati na Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

U poglavlju o zikrovima u namazu govorili smo o načinu na koji se donose salavati na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i govorili smo o stvarima u vezi s tim pitanjem. Što se tiče dodatka koji spominju neki naši učenjaci kao i Ibn Ebu Zejd el-Maliki: "Smiluj se Muhammedu i porodici Muhammedovoj", to je novotarija koja nema nikakve osnove. Imam Ebu Bekr bin el-Arebi el-Maliki u svom komentaru Tirmizijeve zbirke hadisa

[327] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: 'Ponižen neka je onaj...'" (5/551/3546), Ahmed u *Musnedu* (1/201), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* (6/19, 20/9883, 9885), Hakim u *Mustedreku* (1/548), Ibnus-Sunni (134/384). Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." U njegovom lancu prenosilaca nalazi se Amara bin Gurejja, koji nema nekih većih mahana, i Abdullah bin Alija bin Husejn, čija su predanja prihvatljiva, i Husejn bin Alija bin Ebu Talib, r.a., koji je prenio veoma malo predanja (*Et-Takrib*). Pogledaj hadise pod brojevima 305, 306.

[328] Bilježi ga Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* u poglavlju o vrijednostima Kur'ana (5/34/8100) i u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* pod naslovom "Stvari koje se ubrajaju u škrtost" (6/19, 20/9883-5) od Amare bin Guzejja, od Abdullaha bin Alije bin Husejna, od Alije, r.a., koji ovaj hadis prenosi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Nesai, nakon hadisa pod brojem 9884, koji je zabilježio u svojoj zbirci, veli: "Abdul-Aziz bin Muhammed ovaj hadis prenosi do Amare bin Guzejja od Abdullaha bin Alije, koji ne spominje Aliju, r.a." Pogledaj prethodni hadis.

žestoko osuđuje Ibn Ebu Zejdovu grešku i kaže: "To je pogrešno zbog toga što nas je Allahov Poslanik, s.a.v.s., podučio načinu na koji ćemo donositi salavate na njega pa bilo kakav dodatak ili oduzimanje od toga jeste omalovažavanje Poslanikovih, s.a.v.s., riječi i njegovo ispravljanje." Kada se donosi salavat na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., treba spomenuti i salavat i selam: "Sallallahu alejhi ve sellem" ("Neka je na njega Allahov blagoslov i spas").

Kada neko čita hadise ili nešto drugo, pa se u tome spomene Allahov Poslanik, s.a.v.s., treba donijeti salavat na njega i pri tome treba podignuti glas, ali ne treba pretjerivati u tome. Među onima koji zastupaju mišljenje da treba podignuti glas jeste imam, hafiz, Ebu Bekr el-Hatib el-Bagdadi i dr. Neki naši učenjaci zastupaju mišljenje da treba podignuti glas kada se donosi salavat na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kada se njegovo ime spomene prilikom izgovaranja telbije. A Allah najbolje zna.

Dovu treba započeti zahvalom Allahu, dž.š, i salavatom na Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

310. Ebu Davud, Tirmizi i Nesai u svojim *Sunenima* bilježe predanje Fadale bin Ubejda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., čuo nekog čovjeka da uči dovu u namazu, ali pri tome nije hvalio Allaha, dž.š., i nije donio salavat na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ovaj je požurio." Zatim ga je pozvao i rekao mu:

"إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلْيَبْدَأْ بِتَمْجِيدِ رَبِّهِ سُبْحَانَهُ وَالثَّنَاءِ عَلَيْهِ ثُمَّ يُصَلِّ عَلَى النَّبِيِّ ثُمَّ يَدْعُو بَعْدُ بِمَا شَاءَ."

"Kada neko od vas upućuje dovu Allahu, dž.š., neka prvo veliča Allaha, dž.š., i neka Mu se zahvali, zatim neka donese

salavat na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a zatim neke moli za što god želi." Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."[329]

311. Tirmizi u svojoj zbirci bilježi predanje u kojem se prenosi da je Omer bin el-Hattab, r.a., rekao:

"إِنَّ الدُّعَاءَ مَوْقُوفٌ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ لاَ يَصْعَدُ حَتَّى تُصَلِّي عَلَى النَّبِيِّكَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ".

"Dova je između nebesa i Zemlje, i ne uzdiže se sve dok ne doneseš salavat na svoga Poslanika, s.a.v.s."[330] Učenjaci se slažu da je dovu pohvalno započeti zahvalom Allahu, dž.š., poslije toga donijeti salavat na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a time treba dovu i završiti. Predanja o ovoj temi mnogobrojna su i poznata.

---

[329] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "Poglavlje o dovi" (2/78/1481), Tirmizi u poglavlju o dovama naslov pod brojem (65) (5/517/3477), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* u poglavlju o svojstvima namaza pod naslovom "Poglavlje o zahvaljivanju Allahu, dž.š., i donošenju salavata na Allahovog Poslanika, s.a.v.s." (1/380, 381/1207, *Es-Sunenul-kubra*). Svi oni ga prenose od Ebu Hanija el-Havlanija, od Amra bin Malika el-Dženbija, od Fudale bin Ubejda, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." U lancu prenosilaca ovog hadisa jeste Hani el-Havlani Humejd bin Hani, za koga Ibn Hadžer veli: "Kod njega ne postoji neka veća smetnja" (*Et-Takrib*). Hadis se u Ahmedovom *Musnedu* bilježi pod brojem 6/18. Kod Hakima bilježi se pod brojem 1/230, 268, a bilježi ga i Ibn Huzejma u svom *Sahihu* (1/351/709) od Ebu Hanija.

[330] Predanje nije vjerodostojno. Bilježi ga Tirmizi u poglavljima o namazu pod naslovom "Predanja koja govore o vrijednosti donošenja salavata na Allahovog Poslanika, s.a.v.s. (2/356/486) od Ebu Davuda Sulejmana bin Selma, od Nadra bin Šumejla od Ebu Kurre el-Esedija, od Seida bin Musejjeba, od Omera bin el-Hattaba, r.a. Šejh Ahmed Šakir u komentaru Tirmizijevog *Sunena* veli: "Izreka ashaba uzima se u obzir kao i izreka Allahovog Poslanika, s.a.v.s., jer su oni svoje izreke temeljili na onom što su naučili od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. U lancu prenosilaca ovog predanja jeste Kurra el-Esdi, za koga Ibn Hadžer u *Et-Takribu* veli: "On je nepoznat."

Donošenje salavata na ostale vjerovjesnike i njihove porodice riječima: "Sallallahu alejhim ve selleme"

Svi se učenjaci slažu da treba donositi salavate na Allahovog poslanika, Muhammeda, s.a.v.s. Također se slažu da je dozvoljeno donositi salavate na ostale vjerovjesnike i meleke. Što se tiče ostalih, koji nisu vjerovjesnici, poznato je da se na njih ne donose salavati, tako da ne treba reći: "Ebu Bekr, sallallahu alejhi ve sellem". Učenjaci se razilaze o stepenu ove zabrane. Neki kažu: "To je haram", dok većina kaže da je to veoma pokuđeno. Neki pak smatraju da je to postupak koji je suprotan onome što je preče, ali da nije pokuđen. Ispravno je mišljenje većine učenjaka koji su na stanovištu da je to pokuđeno jer je to djelo novotara, a onima koji slijede Pravi put pokuđeno je povoditi se za njima.

Pokuđeno je ono za što je došla jasna zabrana. Naši učenjaci kažu: "Ono čega se treba pridržavati jeste da su naši ispravni prethodnici donosili salavate samo na vjerovjesnike." Isto tako se riječi: "Azze ve dželle" izgovaraju samo uz ime Allaha, dž.š., pa se ne kaže: "Muhammed, azze ve dželle", iako je što se tiče samog značenja to ispravno: Muhammed, s.a.v.s., jeste veličanstven i uzvišen. Isto se tako ne kaže: "Ebu Bekr ili Alija, sallallahu alejhi ve sellem", iako to u pogledu značenja nije neispravno. Učenjaci se slažu da je dozvoljeno donositi salavate na one koji se spominju s vjerovjesnicima, pa se može reći: "Allahu moj, blagoslovi Muhammeda, njegove drugove, njegove supruge i potomke i njegove sljedbenike", a to na osnovu vjerodostojnih hadisa koji su o tome preneseni, a to nam je naređeno da učimo i na učenju "et-tehijjatu", a naši ispravni prethodnici to su činili i mimo toga.

Što se tiče selama, učenjaci kažu: "Selam je u značenju dove, pa se ne upotrebljava za onog ko je odsutan i jedino se može upotrebljavati za vjerovjesnike, tako da se ne može reći: "Alija, alejhis-selam". Isti je propis i za žive i za one koji su pomrli. Za

onog ko je prisutan možemo reći: "Selamun alejke", ili: "Selamun alejkum", i to ono o čemu se svi slažu, a o čemu ćemo opširnije govoriti u posebnom poglavlju koje govori o toj temi.

Za ashabe, tabiine, učenjake, pobožnjake i druge dobre ljude lijepo je reći: "Radijallahu anhum" ("Allah bio zadovoljan s njima") ili: "Rahimehullah" ("Allah mu se smilovao"). Što se tiče tvrdnje nekih učenjaka da se riječi: "Radijallahu anhu" upotrebljavaju samo za ashabe, a "Rahimehullah" za ostale, ona nije tačna. Ispravno je mišljenje većine učenjaka koja to smatra dozvoljenim, a dokazi za to mnogobrojni su. Ako je spomenut sin ashaba, onda se kaže: "Radijallahu anhuma", npr. Ibn Omer, Ibn Abbas, Ibnuz-Zubejr, Ibn Džafer, Usama bin Zejd i dr.

Kada se spomenu Lukman, Merjem i sl., treba li donijeti salavat na njih ili treba postupiti kao kada se spomenu ashabi i drugi dobri ljudi? Većina učenjaka smatra da njih dvoje nisu vjerovjesnici i mišljenje prema kojem su oni vjerovjesnici jeste neispravno, i ne treba se osvrtati na njega. To sam podrobnije objasnio u svom djelu *Tehzibul-esmai vel-lugat*. Neki učenjaci smatraju da se na njih može donijeti salavat i da se, kada se spominje njihovo ime, može reći: "Rekao je Lukman", ili: "Rekla je Merjema", na Allahove vjerovjesnike i na nju salavat i selam, isto tako kada se spomene Lukman, jer su oni iznad stepena onih za koje se kaže: "Radijallahu anhum" jer se spominju u Kur'anu, i ja smatram da u ovom mišljenju nema neke smetnje, ali da je bolje reći: "Radijallahu anhu", ili ako je u pitanju Merjema, onda "anha" jer njih dvoje nisu vjerovjesnici i oni su na stepenu ispod vjerovjesnika. Imamul-Haremejni prenosi stav učenjaka koji su složni u mišljenju da Merjema nije vjerovjesnik, i to spominje u djelu *El-Iršad*. A ako bi se reklo: "alejhisselam" (za Lukmana) ili "alejha" (za Merjemu), ne bilo neke smetnje. A Allah najbolje zna!

Zikrovi koji se uče prilikom raznih prigoda

Zikrovi koje sam prethodno naveo ponavljaju se svakog dana i noći na osnovu onog što smo prethodno spomenuli. Zikrovi koje ćemo od sada spominjati uče se prilikom raznih događaja i prigoda pa ih stoga ne treba spominjati po nekom redu.

Dova koja se uči na istihara-namazu

312. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Džabira bin Abdullaha, r.a., koji je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., podučavao nas je da klanjamo istihara-namaz kada trebamo nešto odlučiti, kao što nas je podučavao nekoj suri iz Kur'ana. Govorio nam je: 'Kada neko od vas želi nešto uraditi neka prvo klanja dva rekata nafile, a zatim neka prouči sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ، وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ، وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ، فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلاَ أَقْدِرُ، وَتَعْلَمُ، وَلاَ أَعْلَمُ، وَأَنْتَ عَلاَّمُ الْغُيُوبِ، فَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هٰذَا الأَمْرَ خَيْرٌ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ فَاقْدُرْهُ لِي، وَيَسِّرْهُ لِي، ثُمَّ بَارِكْ لِي فِيهِ، وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هٰذَا الأَمْرَ شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ فَاصْرِفْهُ عَنِّي وَاقْدُرْ لِي الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ ثُمَّ رَضِّنِي بِهِ."

'Allāhumme innī estehīruke bi ilmike, ve estakdiruke bi kudretike ve es'eluke min fadlikel-azīmi fe inneke takdiru ve lā akdiru, ve 'talemu ve lā ealemu, ve Ente allāmul-gujūbi, Allahumme in kunte talemu enne hāzel-emre hajrun lī fī dīnī ve meāšī ve ādžili emrī ve ādžilihī fakdurhu lī ve jessirhu lī summe bārik lī fīh. Ve in kunte talemu enne hāzel-emre šerrun lī fī dīnī ve meāšī ve ādžili emrī ve ādžilihi fasrifhu annī vakdur lijel-hajre hajsu kāne summe redinī bih'

'Allahu moj, molim Te da mi daš rješenje iz Tvog sveobuhvatnog znanja, i od Tebe tražim pomoć da me pomogneš Tvojom snagom, i molim Te da mi podariš iz Tvoje velike dobrote. Ti si svemoćan, a ja snage nemam, Ti sve znaš, a ja ne znam. Ti jedini poznaješ skriveno. Allahu moj, ako je ovo što želim uraditi dobro po mene, moju vjeru i moj život i moju smrt', ili je rekao, 'za moju sadašnjost i budućnost', 'onda mi odredi da to uradim, i to mi olakšaj i podari mi bereket u tome. A ako je ovo što želim uraditi loše po mene, po moju vjeru, život i smrt', ili je rekao, 'moju sadašnjost ili budućnost', 'onda to otkloni od mene i odredi da mi se desi bolje od toga bez obzira šta to bilo i učini me da budem zadovoljan.' A zatim bi spomenuo to što želi uraditi.'"[331] Učenjaci kažu: "Istiharu je lijepo obaviti s ovim namazom i dovom koju smo spomenuli. Namaz se treba sastojati od dva rekata dobrovoljnog namaza, ali se može razumjeti da se može obaviti i s dva rekata nekog od sunneta, tehijjetul-mesdžidom, ili bilo kojom drugom nafilom. Na prvom rekatu uči se sura El-Kafirun, a na drugom sura El-Ihlas. Onaj ko nije u mogućnosti obaviti namaz može proučiti samo dovu. Dovu je lijepo započeti i završiti zahvalom Allahu, dž.š., i salavatom na Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Istiharu je lijepo klanjati povodom bilo koje situacije, kao što na to nedvosmisleno ukazuje ovaj hadis. Nakon obavljene istihare treba učiniti ono čemu srce teži. A Allah najbolje zna!

313. Tirmizi u svojoj zbirci bilježi predanje sa slabim lancem prenosilaca koje on ocjenjuje nepouzdanim od Ebu Bekra, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi želio nešto uraditi učio sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ خِرْ لِي وَاخْتَرْ لِي."

"Allāhumme hir lī vahter lī"

"Allahu moj, podari mi ono najbolje i Ti me uputi na to."[332]

[331] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o dovama pod naslovom "Dova koja se uči na istihara-namazu". (11/187/6382, *Fethul-Bari*)

[332] Nisam pronašao ovaj hadis u Tirmizijinoj zbirci, ali ga bilježi Bejheki u djelu *Šuabul-iman* (1/220/204) od Zenfela el-Arefija od Abdullaha bin Ebu Melike, od Aiše, a ona od Ebu Bekra, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Zefel el-Arefi, za koga Ibn Hadžer u *Et-Takribu* veli da je nepouzdan.

314. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Enesa, r.a., koji prenosi da mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"يَا أَنَسُ، إِذَا هَمَمْتَ بِأَمْرٍ فَاسْتَخِرْ رَبَّكَ فِيهِ سَبْعَ مَرَّاتٍ ثُمَّ انْظُرْ إِلَى الَّذِي سَبَقَ إِلَى قَلْبِكَ، فَإِنَّ الْخَيْرَ فِيهِ."

"Enese, kada želiš nešto uraditi sedam puta zamoli Allaha, dž.š., da ti odabere ono što je najbolje za tebe, a zatim pogledaj čemu teži tvoje srce jer se u tome krije dobro za tebe."[333] Lanac prenosilaca ovog hadis jeste nepouzdan. U njemu su prenosioci koji su mi nepoznati.

[333] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (199/603) od Ebul-Abbasa bin Kutejbe el-Askelanija, od Ubejdullaha bin Humejrija, od Ibrahima bin Alaa, od Nadra bin Enesa bin Malika, od njegovog oca, od njegovog djeda. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Ubejdullah bin Humejd el-Humejri, o kome Ibn Hadžer u svom djelu *Tehzibut-tehzib* (7/17) prenosi da je Ibn Mein rekao: "On mi je nepoznat." Ibn Hibban svrstava ga u pouzdane prenosioce. Ibn Hadžer bilježi ovaj hadis u *Fethul-Bariju*. (11/191)

Poglavlje o zikrovima koji se uče u teškim vremenima i u nevoljama

Dova koja se uči u nevoljama i prilikom značajnih događaja

315. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi zapao u nevolje, učio sljedeću dovu:

“لَا إِلَـٰهَ إِلَّا اللهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ، لَا إِلَـٰهَ إِلَّا اللهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، لَا إِلَـٰهَ إِلَّا اللهُ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَرَبُّ الْأَرْضِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ.”

“Lā ilāhe illallāhul-azīmul-halīmu, lā ilāhe illallāhu Rabbul-aršil-azīmi, lā ilāhe illallāhu Rabbus-semāvāti ve Rabbel-erdi ve Rabbel-aršil-kerīm”

“Nema boga osim Allaha, Veličanstvenog i Blagog, nema boga osim Allaha, Gospodara Arša veličanstvenog. Nema boga osim Allaha, Gospodara nebesa, Gospodara Zemlje i Gospodara Arša plemenitog.” U Muslimovom predanju stoji da je Allahov Poslanik,

s.a.v.s., učio ovu dovu kada bi se desio neki krupan događaj ili kada bi zapao u brige.[334]

316. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi ga zadesila kakva nevolja, učio sljedeću dovu:

"يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ، بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيثُ."

"Jā hajju, jā kujjūmu bi rahmetike estegīs"

"O Živi, o Vječni, pomozi me iz Svoje milosti."[335] Hakim veli: "Lanac prenosilaca ovog hadisa pouzdan je."

317. Ebu Hurejra, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi ga zadesila neka briga, podizao pogled prema nebu, a zatim bi rekao:

"سُبْحَانَ اللهِ العَظِيمِ."

"Subhānallāhil-azīm"

"Slavljen neka je Allah Veličanstveni." A kada bi dugo učio dovu, govorio bi:

---

[334] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o dovama pod naslovom "Dova koja se uči u nevoljama" (11/149, 150/6345, 6346, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o zikru, dovi, pokajanju i traženju oprosta pod naslovom "Dova koja se uči u nevolji". (6/17/47-8, En-Nevevi).

[335] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama, naslov pod brojem 92 (5/539, 540/3524) od Rikašija a on od Enesa bin Malika, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis garib). U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi Jezid bin Eban Er-Rikaši, o kome Zehebi u *El-Mizanu* (6/92/9669) veli: "Nesai i dr. za njega kažu: 'Njegova se predanja ne prihvataju.'" Darekutni veli. "On je nepouzdan prenosilac." Ibn Mein veli. "U njegovim predanjima postoji slabost." Bilježi ga i Ibnus-Sunni pod brojem 120/339 od Ebu Bedra Šudžaa bin Velida, a hadis ima potvrdu i u predanju Ibn Mesuda, r.a. Bilježi ga i Hakim u *Mustedreku* (1/549) od Abdurahmana bin Ishaka, od Kasima bin Abdurahmana, od njegovog oca, a on od Ibn Mesuda, r.a. Hakim veli: "Lanac prenosilaca ovog hadisa pouzdan je, ali ga Buhari i Muslim ne bilježe u svojim *Sahihima*." Zehebi kaže: "Abdurahman nije slušao hadise pred svojim ocem, a Abdurahman i prenosioci poslije njega nisu na stepenu pouzdanosti."

“يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ.”

"Jā hajju jā kajjūm"

"O Živi, o Vječni."[336]

318. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Enesa, r.a., koji je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., učio je najčešće ovu dovu:

“اللَّهُمَّ آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ.”

"Allāhumme ātina fid-dun'jā hasenenten ve fil-āhireti haseneten ve kinā azāben-nār"

"Allahu naš, podari nam dobro na ovom svijetu i dobro na onom svijetu i sačuvaj nas patnje u vatri." Muslim u svom predanju još dodaje: "Kada bi Enes, r.a., htio proučiti samo jednu dovu, učio bi ovu dovu, a kada bi želio proučiti više dova, proučio bi i ovu dovu s tim dovama."[337]

319. Nesai u svom *Sunenu* i Ibnus-Sunni u svom djelu bilježe predanje Abdullaha bin Džafera, r.a., koji prenosi da je Alija, r.a., rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., podučio me je sljedećim riječima i naredio mi da ih učim ako me zadesi kakva nevolja:

---

[336] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Predanja koja govore o dovama koje se uče u nevoljama" (5/495, 496/3436) od Ibn Ebu Fudejka, od Ibrahima bin Fadla, od Makburija, a on od Ebu Hurejre, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Ibrahim bin Fadl el-Mahzumi, čija se predanja ne prihvataju (*Et-Takrib*). Bilježi ga i Ibnus-Sunni (120/340) i spominje samo riječi: "Slavljen neka je Allah Veličanstveni" od Ibn Ebu Fudejka, od Ibrahima bin Fadla.

[337] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o tumačenju sure El-Bekara pod naslovom "A ima i onih koji govore..." (ajet) (8/35/4522) i u poglavlju o dovama pod naslovom "Riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: 'Gospodaru podari nam...'" (11/195/6389), Muslim u poglavlju o zikru i dovi, pokajanju i traženju oprosta pod naslovom "Vrijednost dove: 'Allahu naš, podari nam dobro na ovom svijetu...'" (6/17/106, En-Nevevi). Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u *Rijadus-salihinu* pod brojem 1470.

"لاَ إِلٰـهَ إِلاَّ اللهُ الْكَرِيمُ الْعَظِيمُ سُبْحَانَهُ تَبَارَكَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ."

'Lā ilāhe illallāhul-kerīmul-azīmu subhānehu tebāreke Rabbul-aršil-azīm. El-hamdu lillāhi Rabbil-ālemīn'

'Nema boga osim Allaha, Plemenitog i Veličanstvenog, slavljen neka je. Uzvišen neka je Gospodar Arša veličanstvenog. Hvala Allahu, Gospodaru svih svjetova.'"[338] Abdullah bin Džafer ovu je dovu učio onome ko bi imao groznicu kao i svojim kćerima koje su se udale daleko od njega.

320. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje Ebu Bekra, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Onaj ko zapadne u neku nevolju treba učiti:

"اللَّهُمَّ رَحْمَتَكَ أَرْجُو فَلاَ تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ، وَأَصْلِحْ لِي شَأْنِي كُلَّهُ، لاَ إِلٰـهَ إِلاَّ أَنْتَ."

'Allāhumme rahmeteke erdžū felā tekilnī ilā nefsī tarfete ajnin ve aslih lī še'nī kullehū lā ilāhe illā Ent'

'Allahu moj, ja se nadam Tvojoj milosti, pa me nemoj prepustiti samom sebi ni jednog trenutka. Popravi moje cjelokupno stanje, nema boga osim Tebe.'"[339]

---

[338] Bilježi ga Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* i u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* pod naslovom "Šta se uči u nevolji" (6/162/10465, 10467), Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (121, 122/343) obojica od Abdullaha bin Šeddada, bin Hadija, od Abdullaha bin Džafera, a on od Alije, r.a. Ovaj je lanac prenosilaca pouzdan. Prenosi ga i Udda bin Abdullah bin Šeddad.

[339] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o edebu pod naslovom "Dove koje se uče kada se osvane" (4/326/5090) od Abbasa bin Abdul-Azima i Muhammeda bin Musenne, od Ukdija, od Abdul-Dželila bin Atijje, od Džafera bin Mejmuna, od Abdurahmana bin Ebu Bekre, od njegovog oca. U lancu prenosilaca ovog hadisa jeste Avdul-Dželil bin Atijja, koji je bio istinoljubiv, ali je imao loše pamćenje, i Džafer bin Mejmun et-Temimi, koji je bio istinoljubiv, ali je pravio nenamjerne greške (*Et-Takrib*). Bilježi ga i Ahmed u *Musnedu* pod brojem 5/42, Taberani u poglavlju o dovama (314/1032) preko Abdul-Dželila bin Atijje. Hejsemi u djelu *El-Medžma* (10/137) veli: "Bilježi ga Taberani s dobrim lancem prenosilaca."

321. U *Sunenima* Ebu Davuda i Ibn Madže bilježi se predanje Esme bint Umejs, r.a., koja prenosi da joj je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Hoćeš li da te podučim dovi koju ćeš učiti kada zapadneš u nevolju:

"اللهُ اللهُ رَبِّي لاَ أُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا."

'Allāh. Allāhu Rabbī lā ušriku bihī šej'ā'

'Allah, Allah je moj Gospodar. Njemu nikoga kao druga ne pripisujem.'"[340]

322. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Ebu Katade, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ قَرَأَ آيَةَ الْكُرْسِي وَخَوَاتِيمَ سُورَةِ الْبَقَرَةِ عِنْدَ الْكَرْبِ، أَغَاثَهُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ."

"Ko, kada ga zadesi nevolja, prouči Ajetul-kursi, i posljednje ajete sure El-Bekara, Allah, dž.š., pružit će mu Svoju pomoć."[341]

323. U istom djelu bilježi se predanje Sa'da bin Ebu Vekkasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Znam riječi koje kada izgovori onaj ko je u nevolji, Allah, dž.š., izbavi ga iz te nevolje. To su riječi moga brata Junusa, a.s., koji je: *'U tminama zavapio:*

"لاَ إِلَـهَ إِلاَّ أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ."

'Lā ilāhe illā Ente subhāneke innī kuntu minez-zālimīn'

---

[340] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "Poglavlje o traženju oprosta" (2/88/1525), Ibn Madža u poglavlju o dovama pod naslovom "Dova koje se uči u nevolji" (2/1277/3882), obojica od Abdul-Aziza bin Omera, od Hilala, štićenika Omera bin Abdul-Aziza, od Omera bin Abdul-Aziza, od Abdullaha bin Džafera, od njegove majke Esme bint Umejs. Bilježi ga i Ahmed u svom *Musnedu* (6/369), Taberani u poglavlju o dovama (313/1027) s istim lancem prenosilaca koje smo prethodno spomenuli. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Abdul-Aziz bin Omer, koji je bio istinoljubiv, ali je pravio nenamjerne greške, i Hilal Ebu Ta'ma, čija su predanja prihvatljiva (*Et-Takrib*). Pogledaj hadis pod brojem 324.

[341] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (122/346) od Hadra bin Ahmeda bin Behmezida, od Ma'mera bin Sehla od Amira bin Abduka, od Hallada, od Ebu Hamze, od Zijada bin Alake, od Ebu Katade, r.a.

'Nema boga osim Tebe, hvaljen neka si! A ja sam se zaista prema sebi ogriješio'" (El-Enbija, 87). Bilježi ga i Tirmizi od Sa'da, koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"دَعْوَةُ ذِي النُّونِ إِذْ دَعَا رَبَّهُ فِي بَطْنِ الْحُوتِ: (لاَ إِلَـهَ إِلاَّ أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ) لَمْ يَدْعُ بِهَا رَجُلٌ مُسْلِمٌ فِي شَيْءٍ قَطُّ إِلاَّ اسْتَجَابَ لَهُ."

"Ko, kada zapadne u nevolju, prouči dovu Zun-Nuna, koji je u utrobi ribe zavapio: *'Nema boga osim Tebe, hvaljen neka si! A ja sam se zaista prema sebi ogriješio'*, Allah, dž.š., odazvat će mu se sigurno.'"[342]

Dova onoga ko se prepadne nečega

324. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Sevbana, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi se prepao nečega, učio:

"هُوَ اللهُ، اللهُ رَبِّي لاَ شَرِيكَ لَهُ."

"Huvallāhu Rabbī lā šerīke leh"

"On je Allah. Allah je moj Gospodar i On nema druga."[343]

[342]Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (122/345) od Ebu Ja'laa, od Amra bin Husajna, od Mu'temira bin Sulejmana, od Mu'temira, od Zuhrija, od Ebu Umame bin Sehla bin Hunejfa, od Sa'da bin Ebu Vekkasa, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Amr bin Husajn, čija se predanja ne prihvataju. Bilježi ga i Tirmizi u poglavlju o dovama, naslov pod brojem 82 (5/529, 530/3505), Ahmed u *Musnedu* (1/170), Hakim (1/505) (2/383) od Muhammeda bin Jusufa, od Junusa bin Ebu Ishaka, od Ibrahima bin Muhammeda bin Sa'da, od njegovog oca, od njegovog djeda Sa'da bin Ebu Vekkasa, r.a. Tirmizi veli: "Više prenosilaca prenosi ovaj hadis od Junusa bin Ebu Ishaka, od Ibrahima bin Muhammeda bin Sa'da, od Sa'da", ali ne spominje njegovog oca. Možda je Junus bin Ebu Ishaka spomenuo u lancu prenosilaca ovog hadisa njegovog oca, a možda i nije. Hakim veli: "Lanac prenosilaca ovog hadisa pouzdan je, ali ga Buhari i Muslim ne bilježe u svojim *Sahihima.*" U tome ga podržava Zehebi. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Junus bin Ebu Ishak es-Sebii, koji je bio istinoljubiv, ali je pomalo zaboravljao (*Et-Takrib*).

[343] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (119, 120/337) od Ebu Abdurahmana, od Abdurahmana, od Sehla bin Hašima, od Sevrija, od Sevra bin Jezida, od Halida bin Ma'dana, od Sevbana, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa naalzi

325. U *Sunenima* Ebu Davuda i Tirmizija bilježi se predanje Amra bin Šuajba, on od njegovog oca, ovaj od njegovog djeda, koji prenosi da ih je Allahov Poslanik, s.a.v.s., podučavao da protiv straha uče sljedeću dovu:

"أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَّاتِ مِنْ غَضَبِهِ وَمِنْ شَرِّ عِبَادِهِ وَمِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ وَأَنْ يَحْضُرُونَ."

"Eūzu bikelimātillāhit-tāmmati min gadabīhi ve šerri ibādihī ve min hemezātiš-šejātīni ve en jahdurūn"

"Utječem se Allahu pomoću Njegovih savršenih riječi od Njegove srdžbe, od zla Njegovih robova, od šejtanskih došaptavanja i njihovog prisustva."[344] Abdullah bin Amr ovim je riječima podučavao svoje sinove koji su mogli pamtiti, a onima koji nisu napisao bi ove riječi na papir, a zatim bi ga okačio na njih. Tirmizi veli. "Ovaj je hadis hasen, dobar."

Dova onoga ko zapadne u brigu i tugu

326. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Ebu Musaa el-Eš'arija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko zapadne u brigu ili tugu neka prouči ovu dovu:

اللَّهُمَّ أَنَا عَبْدُكَ ابْنُ عَبْدِكَ ابْنُ أَمَتِكَ فِي قَبْضَتِكَ نَاصِيَتِي بِيَدِكَ، مَاضٍ فِيَّ حُكْمُكَ، عَدْلٌ فِيَّ قَضَاؤُكَ، أَسْأَلُكَ بِكُلِّ اسْمٍ هُوَ لَكَ سَمَّيْتَ بِهِ نَفْسَكَ أَوْ أَنْزَلْتَهُ فِي كِتَابِكَ، أَوْ عَلَّمْتَهُ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ، أَوِ اسْتَأْثَرْتَ بِهِ فِي عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ أَنْ تَجْعَلَ الْقُرْآنَ نُورَ صَدْرِي، وَرَبِيعَ قَلْبِي، وَجَلاَءَ حُزْنِي وَذَهَابَ هَمِّي."

---

se Sehl bin Hašim bin Bilal, o kome Ibn Hadžer veli: "Kod njega nema neke veće smetnje." Bilježi ga i Taberani u poglavlju o dovama pod brojem 314/1031 od Sehla bin Hašima. Hadis ima potvrdu i u predanju koje prenosi Aiša, r.a. Bilježi ga i Ibn Hibban u svom *Sahihu* (2/112/861, El-Ihsan), od Ebu Ja'la, od Itaba bin Harba Ebu Bišra, od Ebu Amira el-Hazzaza, od Ibn Melike. Bilježi ga i Hejsemi u djelu *El-Medžma* u predanju od Aiše r.a. (10/137) i kaže: "Bilježi ga Taberani u *El-Evsatu* u sličnoj formi." Pogledaj hadis pod brojem 331.

[344] Spominjali smo ga pod brojem 272.

'Allāhumme ene abduke-bnu abdike-bnu emetike fī kabdatike nāsijetī bi jedike mādin fijje hukmuke, adlun fijje kadāuke, es'eluke bi kullismin huve leke semmejte bihī nefseke ev enzeltehu fī Kitabike ev allemtehū ehaden min halkike ev iste'serte bihī fī ilmil-gajbi indeke en tedža'alel-Kur'āne nūre sadrī ve rebīa kalbī ve dželāe huznī ve zehābe hemmī'

'Allahu moj, ja sam Tvoj rob, sin roba Tvoga, sin robinje Tvoje. Ja sam u Tvojoj vlasti. Moja kika je u Tvojoj ruci. Ti ćeš prosuditi o mojoj prošlosti. Tvoja je presuda za mene pravedna. Molim Te svakim imenom koje Ti pripada, kojim si Sebe nazvao, ili si ga objavio u Svojoj knjizi, ili si njemu nekog od Svojih robova podučio, ili si ga kao znanje nedokučivog zadržao samo za Sebe, da Kur'an veličanstveni učiniš svjetlom mojih grudi, proljećem moga srca, uzrokom prestanka moje tuge i odlaskom moje brige.' Neko od prisutnih reče. 'Allahov Poslaniče, onaj ko ne poznaje ove riječi u velikom je gubitku.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Svakako, zato ih vi podučite i saopćite im ove riječi, jer ko izgovori ove riječi duboko uvjeren u njih, Allah, dž.š., otklonit će njegovu tugu i podarit će mu dugu radost.'"[345]

[345] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (121/341) od Ebu Urube, od Amra bin Hišama, od Muhalleda bin Jezida, od Džafera bin Burkana, Fejjada, od Abdullaha bin Zejda, a on od Ebu Musaa, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Muhalled bin Jezid, koji je bio istinoljubiv ali je pravio nenamjerne greške, Džafer bin Burkan, koji je bio istinoljubiv, ali je imao greške u pamćenju u hadisima koje je prenosio od Zuhrija. Hadis ima potvrdu u predanju koje prenosi Abdullah bin Mesud, r.a., a koje bilježi Ibnus-Sunni (342), Taberani u poglavlju o dovama (314, 315/1035), Ahmed u *Musnedu* (1/452), Hakim (1/509) od Ebu Seleme el-Džuhenija, od Kasima bin Abdurahmana bin Abdullaha, od Abdurahmana bin Abdullaha od Ibn Mesuda, r.a. U lancu prenosilaca ovog predanja je Ebu Selema el-Džuheni, za koga Zehebi u svom djelu *El-Mizan* (6/207/10265) veli: "Nepoznato je ko je ovaj čovjek." Hejsemi u djelu *El-Medžma* (10/137) veli: "Bilježe ga Ahmed i Ebu Ja'la, Bezzar, Taberani. Lanac prenosilaca od kojih Ahmed prenosi ovaj hadis jesu oni od kojih Buhari prenosi hadise koje je zabilježio u svom *Sahihu*, osim Ebu Seleme el-Džuhenija, ali ga Ibn Hibban ocjenjuje pouzdanim. Ibnus-Sunni ovaj hadis prenosi od Abdurahmana, od Ibn Ishaka, od Ibn Mesuda. Ibn Ishak je podmetao hadise. Prenosi ga i drugim putem od Ebu Halife, od Hudžbija, od Abdul-Vahida bin Zijada, od Ibn Mesuda, r.a.

Dova onoga koga zadesi neka šteta

327. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Alije, r.a., koji prenosi da mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Alija, hoćeš li da te podučim riječima koje ćeš izgovarati kada te zadesi neka šteta?" Alija, r.a., odgovori mu: "Svakako, Allahov Poslaniče." Poslanik, s.a.v.s., reče: "Kada te zadesi neka šteta, reci:

"بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ، وَلاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ."

'Bismillāhir-Rahmānir-Rahīmi, lā havle ve lā kuvvete illā billāhil-alijjil-azīm'

'U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog, nema snage niti kretanja osim s dozvolom Allaha, Uzvišenog i Veličanstvenog.' Zbog izgovaranja ovih riječi Allah, dž.š., otklanja koje hoće nevolje."[346]

Dova onoga ko se prepadne nekog naroda

328. Ebu Davud i Nesai u svojim *Sunenima* bilježe predanje s vjerodostojnim lancem prenosilaca od Ebu Musaa el-Eš'arija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi se pobojao nekog naroda, učio:

"اللَّهُمَّ إِنَّا نَجْعَلُكَ فِي نُحُورِهِمْ وَنَعُوذُ بِكَ مِنْ شُرُورِهِمْ."

"Allāhumme innā nedžaluke fī nuhūrihim ve neūzu bike min šurūrihim"

"Allahu, molimo Te da njihove spletke na njih usmjeriš i utječemo Ti se od njihovog zla."[347]

---

[346] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (120/338) od Muhammeda bin Abdul-Humejda el-Ferganija, od Ahmeda bin Bedila el-Muharibija, od Amra bin Šemra, od njegovog oca, od Zejda bin Murre, od Suvejda bin Gafle, koji prenosi od Alije, r.a.

[347] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "Šta uči onaj ko se prepadne nekog naroda" (2/91/1537), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* i u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* pod naslovom 'Šta uči onaj ko se prepadne nekog naroda" (6/188/8-631, 10437), obojica od Katade, od Ebu Berde, od Ebu Musaa el-Eš'arija, r.a. Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u *Rijadus-salihinu* pod brojem 983, 1330.

Dova koju uči onaj ko se prepadne vladara

329. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Ibn Omera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kada se pobojiš vladara ili nekog ko je na sličnom stepenu, reci:

"لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ الْحَلِيمُ الْحَكِيمُ. سُبْحَانَ اللهِ رَبُّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ لاَ إِلَـهَ إِلاَّ أَنْتَ، عَزَّ جَارُكَ، وَجَلَّ ثَنَاؤُكَ."

'Lā ilāhe illallāhul-halīmul-hakīmu, subhānallāhi Rabbus-semāvatis-seb'i ve Rabbul-aršil-azīmi, lā ilāhe illā Ente azze džāruke ve dželle senāuk'

'Nema boga osim Allaha, Blagog i Mudrog. Neka je slavljen Allah, Gospodar sedam nebesa i Gospodar Arša veličanstvenog. Nema boga osim Tebe. Tvoja je naklonost najveća snaga i Tvoj spomen je uzvišen.'"[348] Također je lijepo proučiti i dovu koju smo spomenuli u prethodnom poglavlju u hadisu koji prenosi Ebu Musa el-Eš'ari, r.a.

Dova onoga ko ugleda neprijatelja

330. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Enesa, r.a., koji kaže: "Bili smo s Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., u jednoj od bitaka, pa kada je ugledao neprijatelja, on reče:

"يَا مَالِكَ يَوْمِ الدِّينِ إِيَّاكَ أَعْبُدُ وَإِيَّاكَ أَسْتَعِينُ."

'Jā mālike jevmid-dīni ijjāke nabudu ve ijjāka nesteīn'

---

[348] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (122/ 1213/347) preko Muhammeda bin Abdurahmana el-Bejlemanija, i Ebu Abdurahmana el-Bejlemanija, a obojica su nepouzdani. (*Et-Takrib*), Muhammeda bin Harisa el-Harisija, za koga Zehebi u svom djelu *El-Mizan* (4/424/7335) kaže: "Učenjaci ga ocjenjuju nepouzdanim." Jahja veli: "On je nepouzdan." Ibn Adijj veli: "Većina hadisa koje on prenosi nisu vjerodostojni." Ebu Zur'a odbacio je njegova predanja.

'O Vladaru Sudnjega dana, samo Tebe obožavam i samo od Tebe pomoć tražim.'"[349] Enes, r.a., dalje, veli: "Poslije, kada je bitka otpočela, vidio sam neprijatelja kako pada i kako ih meleki sa svih strana udaraju." Također je lijepo proučiti i dovu koja se nalazi u predanju Ebu Musaa el-Eš'arija, r.a., koju smo prethodno spomenuli.

Dova onoga koga spopadne šejtan ili se poboji šejtana

Uzvišeni je rekao: *"A kad šejtan pokuša da te na zle misli navede, ti zatraži utočište u Allaha, jer On uistinu sve čuje i zna sve"* (El-Fussilet, 36). I rekao je: *"Kad čitaš Kur'an, između tebe i onih koji u onaj svijet ne vjeruju Mi zastor nevidljiv stavimo"* (El-Isra, 45). Kome se to desi treba proučiti "euzu", a zatim nešto iz Kur'ana.

331. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Derdaa, r.a., koji prenosi sljedeći događaj: "Jednom prilikom klanjali smo za Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., pa ga u namazu čusmo kako govori:

"أَعُوذُ بِاللهِ مِنْكَ."

'Eūzu billāhi minke'

'Utječem se Allahu od tebe'. Zatim je tri puta rekao:

"أَلْعَنُكَ بِلَعْنَةِ اللهِ التَّامَّةِ."

'Ela'nuke bi la'netilllāhit-tāmmeh'

---

[349] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (119/336) od Abdus-Selama (Ibn Hašima, čije ime je El-Aver), od Hanbela (Ibn Abdullaha), od Enesa bin Malika, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Hanbel bin Abdullah, koji je nepoznat. (*El-Mizan*, 2/142/2366) i Abdus-Selam bin Hašim el-Aver, za koga Zehebi u svom djelu *El-Mizan* (3/333/5063) veli: "On je prenio veoma mali broj hadisa i počeo ih je prenositi tek poslije dvjestote hidžretske godine." Ebu Hatim veli: "On nije jak prenosilac hadisa." Amr bin Alija el-Felas veli: "Ni za kog drugog kao za njega ne tvrdim da je lažac."

'Proklinjem te Allahovim prokletstvom', i pružao je ruku kao da želi nešto dohvatiti. Kada je završio s namazom, upitali smo ga: 'Allahov Poslaniče, čuli smo te da u namazu izgovaraš nešto što prije nisi izgovarao i vidjeli smo te kako pružaš ruku?' Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovorio je: 'Allahov neprijatelj Iblis došao je s buktećom glavnjom, želeći mi je staviti na lice, pa sam tri puta rekao: 'Utječem se Allahu od tebe', a zatim sam tri puta rekao: 'Proklinjem te potpunim Allahovim prokletstvom', pa je on tri puta bježao. Zatim sam ga htio uhvatiti, i, tako mi Allaha, dž.š., da nije dove moga brata Sulejmana, a.s., svezao bih ga, pa bi se sutra medinska djeca igrala sa njim.'" Također treba proučiti ezan kao što se uči za namaz jer se u Muslimovoj zbirci bilježi predanje Suhejla bin Ebu Saliha, koji kaže: "Jednom me je prilikom moj otac poslao sa slugom do plemena Benu Haris. Putem smo naišli pored nekog zida, odakle neko slugu pozva njegovim imenom. Kada je otišao do mjesta odakle je čuo glas, nije našao nikoga. Taj sam slučaj spomenuo svome ocu, pa mi on reče: 'Da sam pretpostavio da će vam se to desiti, ne bih vas poslao, ali ako sljedeći put čuješ neki glas, prouči ezan jer sam čuo Ebu Hurejru, r.a., kako prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّ الشَّيْطَانَ إِذَا نُودِيَ بِالصَّلَاةِ أَدْبَرَ."

'Kada se prouči ezan, šejtan pobjegne.''"[350]

Dova onoga kome događaji izmaknu kontroli

332. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"الْـمُؤْمِنُ الْقَوِيُّ خَيْرٌ مِنْ مُؤْمِنٍ ضَعِيفٍ، وَفِي كُلٍّ خَيْرٌ، احْرِصْ عَلَى مَا يَنْفَعُكَ، وَاسْتَعِنْ بِاللهِ وَلَا تَعْجَزَنَّ، وَإِنْ أَصَابَكَ شَيْءٌ فَلَا تَقُلْ: لَوْ أَنِّي فَعَلْتُ كَذَا

[350] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o mesdžidima, i mjestima gdje se obavlja namaz pod naslovom "Dozvoljenost proklinjanja šejtana za vrijeme obavljanja namaza". (2/5/30-1, En-Nevevi)

كَانَ كَذَا وَكَذَا، وَلَكِنْ قُلْ: قَدَّرَ اللهُ وَمَا شَاءَ فَعَلَ فَإِنَّ (لَوْ) تَفْتَحُ عَمَلَ الشَّيْطَانِ."

"Snažan vjernik draži je Allahu, dž.š., od nemoćnog vjernika, a u obojici je hajr. Trudi se da postigneš ono što će ti koristiti, zatraži pomoć od Allaha, i nemoj očajavati. Ako te zadesi nešto što ne voliš, nemoj reći: 'Da sam uradio to i to, bilo bi tako i tako', nego reci: 'Allah, dž.š., odredio je tako i On čini što želi', jer riječi 'da sam' omogućavaju šejtanu da djeluje."[351]

333. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje Avfa bin Malika, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., presudio između dvojice ljudi, pa onaj protiv koga je presuda donesena, reče: "Dovoljan mi je Allah, dž.š., i divan li je On zaštitnik". Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "Allah, dž.š., kori one koji očajavaju, nego se ti trudi da radiš onoliko koliko si u mogućnosti, a kada ti stvari izmaknu kontroli, ti reci:

"حَسْبِيَ اللهُ وَنِعمَ الْوَكِيلُ."

'Hasbijellāhu ve nimel-vekīl'

'Dovoljan mi je Allah, dž.š., i divan li je On zaštitnik.'"[352]

Dova onoga ko zapadne u tešku situaciju

334. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., učio sljedeću dovu:

---

[351] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o vjerovanju u kader i pokoravanju Allahovoj, dž.š., odredbi. (6/16/215, En-Nevevi)

[352] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o presudama pod naslovom "Čovjek koji se zaklinje radi svoga prava" (4/312/3627) od Abdul-Vehhaba bin Nedžde i Musaa bin Mervana er-Rekijja, od Bekijje bin Velida, od Buhajra bin Sa'da, od Halida bin Ma'dana, od Sejfa, od Avfa bin Malika. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Bekijja bin Velid, koji je podmetao hadise. Hadis je zabilježen u Buharijevom *Sahihu* u poglavlju o tefsiru pod naslovom "Riječi Uzvišenog: *'Oni, koji kada su im rekli: 'Ljudi se radi vas okupljaju...'*'" (ajet) (8/77/4563, 4564) u predanju Ibn Abbasa, r.a.: "Posljednje riječi koje je Ibrahim, a.s., izgovorio kada je bačen u vatru jesu: "Dovoljan mi je Allah i divan li je On zaštitnik."

"اللَّهُمَّ لاَ سَهْلَ إِلاَّ مَا جَعَلْتَهُ سَهْلاً، وَأَنْتَ تَجْعَلُ الْحَزْنَ إِذَا شِئْتَ سَهْلاً."

"Allāhumme lā sehle illā mā džealtehū sehlen ve Ente tedžalul-hazne izā ši'te sehlā"

"Allahu moj, samo je lahko ono što Ti učiniš lahkim, a Ti, kada hoćeš, tugu učiniš lahkom."[353]

Dova onoga kome život postane težak

335. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Ibn Omera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Šta smeta nekom od vas, kada mu život postane težak, kada izlazi iz kuće, da kaže:

"بِاسْمِ اللهِ عَلَى نَفْسِي وَمَالِي وَدِينِي، اللَّهُمَّ رَضِّنِي بِقَضَائِكَ، وَبَارِكْ لِي فِيمَا قُدِّرَ لِي حَتَّى لاَ أُحِبَّ تَعْجِيلَ مَا أَخَّرْتَ وَلاَ تَأْخِيرَ مَا عَجَّلْتَ."

'Bismillāhi alā nefsī ve māli ve dīnī. Allāhumme reddinī bi kadāike ve bārik lī fīma kuddire lī hattā lā uhibbe ta'džīle mā ehharte ve lā te'hire mā adždželt'

'Ime Allaha, dž.š., spominjem nad sobom, svojim imetkom i vjerom. Allahu moj, učini me zadovoljnim Tvojom odredbom, i daj mi bereket u onome što si mi podario, tako da ne želim da se ubrza ono što si Ti odgodio niti da se odgodi ono što si Ti ubrzao.'"[354]

---

[353] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (125/353) od Hammada bin Seleme, od Sabita, od Enesa, r.a. Bilježi ga i Ibn Hibban u svom *Sahihu* (2/160-61/970, El-Ihsan) od Hammada bin Seleme. Prenosioci u ovom lancu prenosilaca jesu oni od kojih Buhari prenosi hadise koje je zabilježio u svom *Sahihu*.

[354] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (125/352) od Ebu Urube, od Muhammeda bin Musaffa, od Jahjaa bin Seida el-Kattana, od Isaa bin Mejmuna, od Salima, od Ibn Omera, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Muhammed bin Musaffa bin Behlul koji je bio istinoljubiv, ali je pravio greške iz zaborava, a i podmetao je hadise, i Isa bin Mejmun el-Medeni, koji je nepouzdan (*Et-Takrib*).

Dova koja se uči kako bi se izbjegla šteta

336. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Enesa bin Malika, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kada Allah, dž.š., nekom Svome robu podari blagodat u njegovoj porodici, imetku ili djeci, i on kaže:

"مَا شَاءَ اللهُ لاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ."

'Māšā Allāhu, lā kuvvete illā billāh'

'Mašallah, nema snage osim Allahove snage' neće ga zadesiti neka šteta sve do njegove smrti, osim same smrti."[355]

Dova onoga koga zadesi neka šteta, bilo mala ili velika

Uzvišeni je rekao: *"A ti obraduj strpljive, one koji, kad ih kakva nevolja zadesi, samo kažu: 'Mi smo Allahovi i mi ćemo se Njemu vratiti!' Njih čeka oprost od Gospodara njihova i milost: oni su na Pravom putu."* (El-Bekara, 156)

337. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لِيَسْتَرْجِعْ أَحَدُكُمْ فِي كُلِّ شَيْءٍ حَتَّى شِسْعِ نَعْلِهِ، فَإِنَّهَا مِنَ الْمَصَائِبِ."

"Neka svako od vas pazi šta će reći i kako će postupati kad ga šta zadesi, pa čak i žuljanje obuće, jer i to spada u nevolje."[356]

---

[355] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (126/359) od Isaa bin Avna el-Hanefija, od Abdul-Melika bin Zurare el-Ensarija, od Enesa bin Malika, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Isa bin Avn, koji prenosi od Abdul-Melika bin Zurare, za koga El-Ezdi kaže: "Njegovi hadisi nisu vjerodostojni." (*El-Mizan*, 4/239/6593).

[356] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (125/354) od Ebu Halife, od Museddeda, od Hušejma, od Jahjaa bin Abdullaha, od njegovog oca, a on od Ebu Hurejre, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa naalzi se Jahja bin Abdullah bin Ubejdullah bin Ebu Melika, čiji su hadisi neispravni. (*Et-Takrib*).

Dova onoga ko ima dug koji ne može vratiti

338. Tirmizi u svom djelu bilježi predanje Alije, r.a., koji prenosi da mu je došao neki čovjek koji je bio drugima dužan i rekao mu: "Nisam u stanju vratiti dug pa mi pomozi." Alija, r.a., reče mu: "Hoćeš li da te podučim riječima kojima me je podučio Allahov Poslanik, s.a.v.s., koje ako izgovoriš, bit ćeš u stanju vratiti dug, pa makar bio veliki koliko brdo? Reci:

"اللَّهُمَّ اكْفِنِي بِحَلاَلِكَ عَنْ حَرَامِكَ، وَأَغْنِنِي بِفَضْلِكَ عَمَّنْ سِوَاكَ."

'Allāhumekfinī bi halālike an harāmike ve agninī bi fadlike ammen sivāk'

'Allahu moj, omogući mi da pomoću halala budem neovisan od harama, i iz Tvoje dobrote učini me neovisnim od svakog drugog osim Tebe.'"[357] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar." Spominjali smo ga u poglavlju o zikrovima koji se uče ujutro i navečer u predanju koje bilježi Ebu Davud od Ebu Seida el-Hudrija u priči o čovjeku koji se zvao Ebu Umama, a koji se požalio Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., riječima: "Brige i dugovi pritisnuli su me."

Dova onoga ko se osjeća usamljeno

339. Ibnus-Sunni bilježi predanje Velida bin Velida, r.a., koji je rekao: "Allahov Poslaniče, osjećam se usamljeno." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "Kada legneš spavati, reci:

"أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَّاتِ مِنْ غَضَبِهِ وَعِقَابِهِ، وَمِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ وَأَنْ يَحْضُرُونَ."

---

[357] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama, poglavlje pod brojem 111 (5/560/3563) od Muavije, od Abdurahmana bin Ishaka, od Sejjara, od Ebu Vaila, od Alije. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Abdurahman bin Ishak bin el-Haris el-Vasiti bin Šejba, koji je nepoznat (*Et-Takrib*). Bilježi ga i Hakim pod brojem 5/538 od Muavije, od Abdurahmana bin Ishaka.

'Eūzu bi kelimātillāhit-tāmmāti min gadabihī ve ikābihi ve min hemezātiš-šejātīni ve en jahdurūn'

'Utječem se Allahu pomoću Njegovih savršenih riječi od Njegove srdžbe i kazne, od šejtanskih došaptavanja i njihovog prisustva', pa ti neće naštetiti niti ti se približiti.'"[358]

340. U istom djelu bilježi se predanje Beraa bin Aziba, r.a., koji prenosi da je neki čovjek došao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., da se požali na samoću koju osjeća, pa mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Često izgovaraj sljedeće riječi:

"سُبْحَانَ الْـمَلِكِ الْقُدُّوسِ رَبِّ الْـمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ، جُلِّلَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ بِالْعِزَّةِ وَالْـجَبَرُوتِ."

'Subhānel-melikil-kuddūsi, Rabbil-melāiketi ver-rūhi džulliletis-semāvatu vel-erdu bil-izzeti vel-džeberūt'

'Slavljen neka je Vladar Sveti, Gospodar meleka i Džibrila. Nebesa si i Zemlju Svojom snagom sazdao.' Čovjek je to uradio, i osjećaj samoće napustio ga je."[359]

---

[358] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (213/643) od Ebu Urube, od Ibrahima bin Muhammeda bin Abbada es-Selmija, od Muhammeda bin Velida el-Busrija, od Muhammeda bin Džafera, od Šu'be, od Jahjaa bin Seida, od Muhammeda bin Jahje bin Hibbana, od Velida bin Velida. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Muhammed bin Džafer el-Huzeli Gander, koji je pouzdan, ali je bio nemaran. O njemu Zehebi u svom djelu *El-Mizan* (4/422/7323) veli: "Jedan od pouzdanih prenosilaca, posebno kada prenosi od Šu'be." Ebu Hatim veli. "On je prenosio od Šu'be. Njegovi se hadisi zapisuju, ali se njima ne može ništa dokazivati." Jahja bin Mein veli: "Gander je bio najpouzdaniji pisar. Neki su željeli dokazati njegovu grešku, ali nisu uspjeli." Neki kažu da je bio nemaran. Hadis smo prethodno spominjali u predanju Halida bin Velida i Amra bin Šuajba, od njegovog oca, od njegovog djeda. (270/272)

[359] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (213/644) od Dermeka bin Amra, od Ebu Ishaka, od Beraa bin Aziba. U lancu prenosilaca ovog hadisa jeste Dermek bin Amr, o kome Zehebi u svom djelu *El-Mizan* (2/216/2671) prenosi riječi Ebu Hatima, koji je rekao: "On je nepoznat." Ukajli veli. "Na njegova predanja ne treba se osvrtati."

Dova onoga ko osjeti šejtansko došaptavanje

Uzvišeni je rekao: *"A kad te šejtan pokuša na zle misli navesti, ti zatraži utočište u Allaha, jer On uistinu sve čuje i zna sve"* (El-Fussilet, 36). Najbolje je proučiti ono čemu nas je podučio Allah, dž.š., i što nam je naredio da učimo.

341. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao.

"يَأْتِي الشَّيْطَانُ أَحَدَكُمْ فَيَقُولُ: مَنْ خَلَقَ كَذَا وَمَنْ خَلَقَ كَذَا، حَتَّى يَقُولَ: مَنْ خَلَقَ رَبَّكَ؟ فَإِذَا بَلَغَ ذَلِكَ فَلْيَسْتَعِذْ بِاللهِ وَلْيَنْتَهِ." وَفِي رِوَايَةِ الصَّحِيحِ: "لاَ يَزَالُ النَّاسُ يَتَسَاءَلُونَ حَتَّى يُقَالَ هٰذَا، خَلَقَ اللهُ الْخَلْقَ، فَمَنْ خَلَقَ اللهَ؟ فَمَنْ وَجَدَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا فَلْيَقُلْ: آمَنْتُ بِاللهِ وَرُسُلِهِ."

"Šejtan dođe nekome od vas, pa mu nameće pitanja: 'Ko je stvorio ovo, ko je stvorio ovo?', sve dok ne zapita: 'A ko je stvorio tvoga Gospodara?' Pa kada to osjetite, zatražite utočište kod Allaha, dž.š., i prestanite s tim načinom razmišljanja." U drugom predanju stoji: "Neprestano će ga pitati, sve dok se čovjek ne zapita: 'Allah je stvorio sva stvorenja, a ko je stvorio Allaha?' Ko to osjeti neka kaže: 'Ja vjerujem u Allaha i Njegovog Poslanika, s.a.v.s.'"[360]

342. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao. "Ko osjeti šejtanska došaptavanja neka tri puta kaže:

"آمَنَّا بِاللهِ وَبِرُسُلِهِ."

'Āmennā billāhi ve bi rusulih'

---

[360] Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Buhari, u poglavlju o početku stvaranja pod naslovom "Svojstva Iblisa i njegovih vojski" (6/387/3276, *Fethul-Bari*) i Muslim u poglavlju o vjerovanju pod naslovom "Šejtanska došaptavanja o vjerovanju i šta treba proučiti kada se to osjeti". (1/2/152, En-Nevevi)

'Vjerujemo u Allaha i u Njegovog Poslanika', pa će ta došaptavanja prestati."[361]

343. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Osmana bin Ebu Asa, r.a., koji je upitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: "Allahov Poslaniče, šejtan se isprriječio između mene, moga namaza i učenja Kur'ana, pa zaboravljam šta učim." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu:

"ذَلِكَ شَيْطَانٌ يُقَالُ لَهُ خَنْزَبُ، فَإِذَا حَسَسْتَهُ فَتَعَوَّذْ بِاللهِ مِنْهُ وَاتْفُلْ عَنْ يَسَارِكَ ثَلاَثًا."

"To je šejtan koji se zove Hanzeb, pa kada ga osjetiš u svom prisustvu, zatraži utočište kod Allaha, dž.š., protiv njega i pljucni tri puta na lijevu stranu." On je to i učinio, pa je šejtanski utjecaj prestao.[362]

Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje s dobrim lancem prenosilaca od Ebu Remila, koji je pitao Ibn Abbasa, r.a.: "Šta je ovo što osjećam u svojim grudima?" Ibn Abbas, r.a., upita ga: "A šta to?" On odgovori: "Tako mi Allaha, dž.š., ne mogu ti to opisati." Ibn Abbas, r.a., reče: "Je li sumnja", a zatim se nasmijao i rekao: "Od toga niko nije bio miran, sve dok Allah, dž.š., nije objavio ajete: *'A ako sumnjaš u ono što ti objavljujemo...'*" (Junus, 94). Ibn Abbas, r.a., reče mu: "Kada osjetiš

---

361 Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (208/631) od Ebu Urube, od Muhammeda bin Halida bin Haddaša, od Ubejda bin Vakida, od Lejsa bin Salima, od Hišama bin Urve, od njegovog oca, a on od Aiše, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Seid bin Uruba, koji je bio istinoljubiv, ali je mnogo miješao hadise, pa se nisu mogli razlikovati ispravni hadisi, te se stoga njegova predanja ne prihvataju, i Muhammed bin Haddaš, koji je bio istinoljubiv, koji je prenosio čudna predanja (*Et-Takrib*) i Ubejd bin Vakid el-Basri, o kome Zehebi u svom djelu *El-Mizan* (3/421/5448) prenosi da ga Ebu Hatim smatra nepouzdanim. Ibn Adijj od njega prenosi mnogo hadisa i kaže: "Većina je njegovih predanja nevjerodostojna." Hadis ima potvrdu u predanju Ebu Hurejre, r.a., koje bilježe Buhari i Muslim, a koje smo prethodno citirali.

362 Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o selamu pod naslovom "Poglavlje o traženju utočišta protiv šejtana i šejtanskom došaptavanju u namazu". (5/14/189-90, En-Nevevi)

nešto slično, prouči ajet: *'On je Prvi i Posljednji, i Vidljivi i Nevidljivi, i On zna sve.'"* (El-Hadid, 3)[363]

U poslanici profesora Ebul-Kasima el-Kušejrija, Allah mu se smilovao, bilježi se predanje s pouzdanim lancem prenosilaca od Ahmeda bin Ataa er-Ruzebarija koji je rekao: "Obuzimala me je nedoumica u vezi s abdestom, pa sam u grudima osjetio tjeskobu zbog velike količine vode koju sam tu noć prolio, i srce mi se nikako nije smirivalo. Zamolio sam: 'Gospodaru, oprosti, oprosti', pa sam čuo neki glas kako mi kaže: 'Oprost je u stjecanju znanja', pa sam se poslije toga smirio." Neki učenjaci kažu: "Ko bude iskušan šejtanskim došaptavanjima prilikom uzimanja abdesta ili obavljanja namaza neka ponavlja riječi: 'La ilahe illallah', jer šejtan, kada čuje spomen Allahovog, dž.š., imena, bježi i povlači se." Ove su riječi vrhunac zikra, spominjanja Allaha, dž.š. Radi toga su učenjaci i pobožnjaci naređivali svojim učenicima da u trenucima osame što više izgovaraju ove riječi. Kažu: "Najbolji lijek za otklanjanje šejtanskih došaptavanje jeste zikr i često spominjanje Allahovog, dž.š., imena.." Ahmed bin Ebul-Havari, rekao je: "Požalio sam se Sulejmanu ed-Daraniju na šejtanska došaptavanja, pa mi je rekao: 'Kada htjedneš da to prestane u bilo koje vrijeme kada to osjetiš, obraduj se, pa će to prestati, jer nema ništa mrže šejtanu od toga da vidi vjernika veselog, a ako postaneš tužan, to će ga samo ohrabriti.'" Neki su učenjaci rekli: "Šejtan napada one čiji se iman upotpunio, jer lopov ne ide u siromašnu kuću."

---

[363] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o edebu pod naslovom "Otklanjanje šejtanskih došaptavanja" (4/331/5110) od Abbasa bin Abdul-Azima, od Nadra bin Muhammeda, od Ikrime, tj. Ibn Ammara, od Ebu Remila. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Ebu Remil, čije je ime Semmak bin Velid, koji nema neku veću mahanu, i Ikrima bin Ammar el-Idžli, koji je istinoljubiv, ali je pravio nenamjerne greške. (*Et-Takrib*)

Dova za onoga ko je poludio i onoga koga je nešto ujelo

344. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Seida el-Hudrija, r.a., koji prenosi sljedeći događaj: "Jedna grupa drugova Allahovog Poslanika, s.a.v.s., krenula je na put. U putu naiđoše pored nekog plemena i zatražiše od njih da ih ugoste, ali ovi odbiše. Dogodi se da je poglavara toga plemena nešto ujelo, pa ga njegovi sunarodnjaci pokušaše izliječiti svim lijekovima koje su poznavali, ali bez uspjeha. Neki rekoše: 'Da upitamo ove putnike koji se prošli ovuda, možda oni poznaju neki lijek.' Dođoše im i rekoše: 'O putnici, poglavara našeg plemena nešto je ujelo, pokušali smo ga izliječiti svim što smo znali, ali bez uspjeha, pa poznaje li neko od vas djelotvoran lijek?' Jedan od ashaba reče: 'Tako mi Allaha, dž.š., ja učim rukju, međutim mi smo od vas tražili da nas ugostite, a vi ste odbili. Zato vam neću učiti rukju sve dok mi ne dadnete neku nagradu.' Dogovoriše se da to bude stado ovaca. Ashab ode i prouči poglavaru plemena suru El-Fatiha, i on ustade potpuno zdrav. Dadoše im nagradu i ashabi nastaviše put. Neki predložiše da međusobno podijele stado ovaca, ali onaj što je učio reče: 'Nećemo to raditi dok se ne vratimo Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i ne obavijestimo ga o tome šta nam se dogodilo, pa da čujemo šta će nam on reći.'

Kada su došli Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i obavijestili ga o tome šta im se dogodilo, on reče onome što je učio: 'A kako si znao da je ta sura rukja?' Zatim je rekao: 'Ispravno ste postupili. Dajte i meni dio tog stada', i nakon toga Allahov Poslanik, s.a.v.s., osmjehnu se." Ovo je predanje koje bilježi Buhari, i to je najpotpunije predanje. U drugom predanju stoji: "Ashab je proučio suru El-Fatiha i pritom je pljuckao po bolesniku, pa čovjek ozdravi." U drugom predanju stoji: "Poglavar naredi da mu dadnu trideset ovaca."[364]

---

[364] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o uzimanju nadoknade pod naslovom "Nagrada koja se daje kada se kao rukja prouči sura El-Fatiha" (4/529/530/2276, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o selamu pod naslovom "Dozvoljenost uzimanja nagrade za učenje rukje iz Kur'ana i Hadisa". (5/14/187, 188, En-Nevevi)

345. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Abdurahmana bin Ebu Lejle, on od nekog čovjeka, ovaj od njegovog oca, koji prenosi da je neki čovjek došao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i rekao mu: "Moj je brat bolestan." Allahov Poslanik, s.a.v.s., upita ga: "A kakva je bolest kod tvoga brata?" Čovjek odgovori: "Neka vrsta ludila." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "Dovedi ga, onda." Kada je doveo brata, sjeo je ispred Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., proučio suru El-Fatiha, četiri prva ajeta sure El-Bekara, dva ajeta iz njene sredine, (163. i 164.), Ajetul-kursi, tri posljednja ajeta sure El-Bekara, 18. ajet sure Alu Imran, 54. ajet sure El-E'raf, 116. ajet sure El-Mu'minun, 3. ajet sure El-Džinn, prvih deset ajeta sure Es-Saffat, posljednja tri ajeta sure El-Hašr, sure: El-Ihlas, El-Felek i En-Nas."[365]

346. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje s pouzdanim lancem prenosilaca od Haridža bin Salta, koji prenosi da je njegov amidža došao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., nazvao mu selam i zatim se vratio, pa je u putu naišao pored skupine ljudi među kojima je bio neki lud čovjek koji je bio u okovima. Ljudi mu rekoše: "Čuli smo da je tvoj drug (Allahov Poslanik, s.a.v.s.) došao s hajrom, pa znaš li ti neki lijek za ovog našeg bolesnika?" On mu prouči suru El-Fatiha, i čovjek ozdravi, a oni mu dadoše stotinu ovaca. On se s tim ovcama vrati

[365] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (210/211/637) od Ebu Ja'laa, od Zekerija bin Jahja bin Hamevije, od Saliha bin Omera, od Ebu Dženaba, Jahjaa bin Ebu Hajje, od Abdurahmana bin Ebu Lejle, od nekog čovjeka, od njegovog oca. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Ebu Ja'la Ahmed bin Alija bin el-Musenna, o kojem smo prethodno govorili, i Ebu Dženab Jahja bin Ebu Hajja, koga učenjaci ocjenjuju nepouzdanim jer je mnogo podmetao hadise (*Et-Takrib*). Hadis ima potvrdu u predanju Ubejja bin Ka'ba, r.a., koje bilježi Ahmed u svom *Musnedu* (5/127), Hakim u *Mustedreku* (4/413), obojica od Muhammeda bin Ebu Bekra el-Makdemija, od Amra bin Alije el-Makdemija, od Ebu Dženaba, od Abdullaha bin Isaa, od Abdurahmana bin Ebu Lejle, od Ubejja bin Ka'ba. Hakim veli: "Buhari i Muslim su ovaj hadis koristili kao dokaz jer su svi prenosioci pouzdani osim Ebu Dženaba el-Kelbija." Hadis je vjerodostojan, ali ga Buhari i Muslim ne bilježe. Zehebi, nakon što citira ove Hakimove riječi, veli: "Darekutni Ebu Dženaba ocjenjuje nepouzdanim, a hadis je nevjerodostojan."

Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i obavijesti ga šta mu se dogodilo, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., upita ga: "Jesi li učio išta drugo osim El-Fatihe?" On odgovori: "Ne", a Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "Onda uzmi ovaj imetak jer teško onome ko bude zarađivao imetak učeći nedozvoljenu rukju. Ti si ovaj imetak zaradio pomoću dozvoljene rukje."[366]

347. Ibnus-Sunni ovaj hadis bilježi u drugoj formi, i to je drugo predanje koje bilježi Ebu Davud, od Haridža, on od svog amidže, koji kaže: "Kada sam se vraćao od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., prošao sam pored nekog beduinskog plemena, pa me upitaše: 'Poznaješ li kakav lijek jer imamo čovjeka koji je poludio.' Zatim su ga doveli pred mene, pa sam mu tri dana, ujutro i navečer, učio suru El-Fatiha i pri tome sam pljuckao po njemu. Nakon toga, čovjek ustade potpuno zdrav, a oni mi ponudiše nagradu, ali ja odbih uzeti sumnjajući da li je to dozvoljeno. Oni mi rekoše: 'Upitaj o tome Allahovog Poslanika, s.a.v.s.' Ja se vratih kod njega i upitah ga, a on mi reče: 'Uzmi taj imetak, jer teško onome ko bude zarađivao imetak učeći nedozvoljenu rukju. Ti si ovaj imetak zaradio pomoću učenja dozvoljene rukje.'" Ime njegovog amidže je Alaka bin Sahhar, a neki kažu da se zvao Abdullah.[367]

348. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje od Abdullaha bin Mesuda, r.a., koji je na uho bolesnika proučio neke

---

[366] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o medicini pod naslovom "Poglavlje o rukji" (4/12/3896) od Museddeda, od Jahjaa, od Zekerijaa, od Amira, od Haridže bin Salta, a on od svog amidže. U lancu prenosilaca ovog hadisa naalzi se Zekerija bin Ebu Zaida, koji je bio pouzdan, ali je podmetao hadise, i Haridža bin Salt el-Burdžumi, čija su predanja prihvatljiva. Autor djela *Tehzibut-tehzib* (3/75, 76/145) o njemu veli: "Kada Ša'bijj prenosi hadis od nekog čovjeka i imenuje, to znači da je pouzdan i pomoću njegovih hadisa može se dokazivati."

[367] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (210/635) i Ebu Davud u poglavlju o medicini pod naslovom "Na koji način se uči rukja" (4/12), obojica od Muhammeda bin Džafera, od Šu'be, od Abdullaha bin Ebu Sefera, od Ša'bija, od Haridža bin Saltaa, a on od svog amidže. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Muhammed bin Džafer, o kome smo govorili u hadisu pod brojem 339, a o Haridži u hadisu prije njega. Pogledaj hadise pod brojevima 344 i 346.

ajete, pa je čovjek ozdravio. Allahov Poslanik, s.a.v.s., upita ga: "Šta si mu učio?" Abdullah, r.a., odgovori: "Ajet: *'Zar ste mislili da smo vas uzalud stvorili i da nam se nećete vratiti'* (El-Mu'minun, 115) pa do kraja sure." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče:

"لَوْ أَنَّ رَجُلاً مُوقِنًا قَرَأَ بِهَا عَلَى جَبَلٍ لَزَالَ."

"Kada bi te ajete proučio čovjek koji je čvrsto uvjeren u njih brdu, brda bi nestalo."[368]

Dova pomoću koje se traži utočište za djecu

349. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., za Hasana i Husejna učio sljedeću dovu:

"أُعِيذُكُمَا بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَّةِ، مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ وَهَامَّةٍ وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ لاَمَّةٍ."

"Uīzukumā bi kelimātillāhit-tāmmeti min kulli šejtānin ve hāmmetin ve min kulli ajnin lāmmeh"

"Tražim Allahovu zaštitu za vas pomoću Allahovih savršenih riječi protiv šejtana i otrovnih životinja, i od zla urokljivog oka." Allahov Poslanik, s.a.v.s., govorio im je: "Vaš predak Ibrahim, a.s., učio je ovu dovu za Ismaila i Ishaka."[369]

Dova koja se uči kada se pojave čirevi i prištevi

350. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje koje prenosi jedna od žena Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koja kaže: "Jednom je prilikom Allahov Poslanik, s.a.v.s., ušao kod mene, a na mojim prstima bili su se pojavili prištevi, pa me upita:

---

368 Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (210/736) od Velida bin Muslima, od Ebu Lehia, od Abdullaha bin Hubejra, od Hanesa es-San'anija, od Abdullaha bin Mesuda, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Ebu Ja'la, o kome smo prethodno govorili, i Ibn Lehia, koji je nepouzdan. Velid bin Muslim el-Kureši pouzdan je, ali je mnogo podmetao hadise.

369 Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o hadisima koji govore o vjerovjesnicima u jednom od podnaslova. (6/470/3371, *Fethul-Bari*)

'Imaš li mirisnog praška?' Zatim je taj prašak stavio na prišteve i naredio mi da kažem:

"اللَّهُمَّ مُصَغِّرَ الْكَبِيرِ وَمُكَبِّرَ الصَّغِيرِ صَغِّرْ مَا بِي."

'Allāhumme musaggirel-kebīri ve mukebbires-sagīri saggir mā bī'

'Allahu moj, Ti veliko činiš malim i malo velikim, molim te da umanjiš ovo što me muči', pa je prišteva nestalo."[370]

---

[370] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (211, 212/736) od Alije bin Muhammeda bin Amira, od Muhammeda bin Abdul-Gaffara ez-Zerkanija, od Amra bin Alije, od Ebu Asima, od ibn Džurejdža, od Amra bin Jahje bin Amare, od Merjeme bint Kesir, od jedne od žena Allahovog Poslanika, s.a.v.s. U lancu prenosilaca ovog hadisa jeste Merjem bint Ijjas, za koju Ibn Hadžer u svom djelu *Et-Takrib* veli da su njena predanja prihvatljiva. Zehebi u svom djelu *El-Mizan* (6/284/10995) veli: "Od nje jedino prenosi Amr bin Jahja."

Dove i zikrovi koji se uče prilikom bolesti i smrti

Pohvalnost što češćeg sjećanja smrti

351. Tirmizi, Nesai i Ibn Madža u svojim zbirkama bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"أَكْثِرُوا ذِكْرَ هَاذِمِ اللَّذَّاتِ."

"Često se sjećajte onog što kvari užitke," tj. smrti.[371] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar."

---

[371] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o skromnosti pod naslovom "Predanja koja govore o sjećanju na smrt" (4/ 553/2307), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* u poglavlju o dženazi i priželjkivanju smrti pod naslovom "Često sjećanje na smrt" (1/600, 601/1950), Ibn Madža u poglavlju o skromnosti pod naslovom "Sjećanje na smrt i pripremanje za nju" (2/1422/4258), Ibn Hibban svom *Sahihu* (4/281-2/2981, 2983-4, El-Ihsan), Begavi u djelu *Šerhus-sunne* (5/260/1447), svi oni od Muhammeda bin Amra, od Ebu Seleme, od Ebu Hurejre, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." U lancu prenosilaca ovog hadisa je Muhammed, Amr bin Alkama, koji je bio istinoljubiv, ali je zaboravljao (*Et-Takrib*). Šejh Albani u recenziji Tirmizijine zbirke ovaj hadis ocjenjuje vjerodostojnim.

Pohvalno je bolesnikovu familiju i rodbinu pitati o njegovom stanju, i odgovor na to pitanje

352. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Alija, r.a., izašao od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kad ga je posjetio za vrijeme njegove bolesti od koje je umro, pa su ga ljudi upitali: "Ebu Hasane, kako je osvanuo Allahov Poslanik, s.a.v.s.?", a on im je odgovorio: "Hvala Allahu, izliječen je."[372]

O tome šta bolesnik treba reći, šta treba reći i proučiti onaj ko posjeti bolesnika, i o raspitivanju za bolesnikovo stanje

353. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi legao spavati, skupljao šake, a zatim bi u njih proučio sure: El-Ihlas, El-Felek i En -Nas a zatim bi šakama potirao glavu i lice i prednji dio tijela, i to bi učinio tri puta. Aiša, r.a., dalje veli: "Kada se razbolio, naredio mi je da mu ja to umjesto njega radim."[373]

U drugom predanju stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., u bolesti od koje je umro, sebi učio sure El-Felek i En-Nas i da je pljuckao po tijelu radi bereketa tih sura."[374]

U drugom predanju stoji: "Kada bi osjetio neku bol učio bi sebi sure El-Felek i En-Nas i pljuckao bi po sebi."[375]

---

[372] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o vojnim pohodima pod naslovom "Bolest i smrt Allahovog Poslanika, s.a.v.s." (7/749/4447, *Fethul-Bari*) i u poglavlju o traženju dozvole za ulazak pod naslovom "Susret i pitanje muslimana o njegovom stanju". (11/60/1266, *Fethul-Bari*)

[373] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o vrijednostima Kur'ana pod naslovom "Vrijednost sura El-Felek i En-Nas" (8/679, 670/5017, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o selamu pod naslovom "Pohvalnost učenja rukje bolesniku". (5/14/181-2, En-Nevevi)

[374] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o vrijednostima Kur'ana pod naslovom "Vrijednost sura El-Felek i En-Nas" (8/679/5016, *Fethul-Bari*) i Muslim u poglavlju o selamu pod naslovom "Pohvalnost učenja rukje bolesniku". (5/14/182, En-Nevevi)

[375] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o medicini pod naslovom "Žena može učiti rukju muškarcu" (10/221/5751). Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u *Rijadus-salihinu* pod brojem 1464.

Neko je upitao Zuhrija, jednog od prenosilaca hadisa: "Kako je pljuckao?, pa je on odgovorio: "Pljuckao bi po šakama, a zatim bi njima potirao tijelo." O ovoj temi govore hadisi koje smo spomenuli u poglavlju o tome šta se uči onome ko je poludio, npr. El-Fatiha i dr.

354. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima*, i Ebu Davud, u svom *Sunenu*, bilježe predanje Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi mu se neko požalio na bol ili imao neku ranu, stavljao kažiprst na zemlju, pa je Sufjan bin Ujejna, jedan od prenosilaca hadisa, pokazao kako bi to učinio, zatim bi ga podigao i rekao:

"بِاسْمِ اللهِ تُرْبَةُ أَرْضِنَا بِرِيقَةِ بَعْضِنَا يُشْفَى بِهِ سَقِيمُنَا بِإِذْنِ رَبِّنَا."

"S imenom Allaha, zemlja iz područja Medine, pomiješana s pljuvačkom nekog od nas liječi naše bolesne s dozvolom našeg Gospodara." U jednom predanju stoji: "Zemlja iz područja Medine pomiješana s pljuvačkom nekog od nas..."[376]

355. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., tražio utočište za članove svoje porodice potirući ih desnom rukom i govoreći:

"اللَّهُمَّ رَبَّ النَّاسِ أَذْهِبِ الْبَأْسَ، اشْفِ أَنْتَ الشَّافِي لاَ شِفَاءَ إِلاَّ شِفَاؤُكَ شِفَاءً لاَ يُغَادِرُ سَقَمًا."

"Allāhume Rabben-nāsi ezhebil-be'se, išfi Enteš-šāfī lā šifāe illā šifāuke šifāen lā jugādiru sekamā"

"Allahu moj, Gospodaru svih ljudi, otkloni bol, izliječi, Ti jedini liječiš. Ne postoji lijek osim Tvog lijeka, lijekom poslije kojeg bolesti

[376] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o medicini pod naslovom "Rukja Allahovog Poslanika, s.a.v.s." (10/217/5745-6, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o selamu pod naslovom "Pohvalnost liječenja bolesnika, i onog koga je ujeo mrav, ko ima groznicu i ko je urečen". (5/14/183-4, En-Nevevi)

neće više biti.'"[377] U drugom predanju stoji: "Kada bi učio rukju, govorio bi:

"امْسَحِ الْبَأْسَ رَبَّ النَّاسِ، بِيَدِكَ الشِّفَاءُ، لاَ كَاشِفَ لَهُ إِلاَّ أَنْتَ."

'Imsehil-bāse Rabben-nāsi bijedike šifāun lā kāšife lehu illā Ent'

'Izbriši bol, Gospodaru svih ljudi, u Tvojoj je ruci lijek, jedino Ti možeš bolest otkloniti.'"[378]

356. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Enesa, r.a., koji je rekao Sabitu, Allah mu se smilovao: "Hoćeš li da ti proučim rukju koju je učio Allahov Poslanik, s.a.v.s.?" On mu je odgovorio: "Svakako." Enes, r.a., proučio je zatim:

"اللَّهُمَّ رَبَّ النَّاسِ مُذْهِبَ الْبَأْسِ، اشْفِ أَنْتَ الشَّافِي لاَ شَافِيَ إِلاَّ أَنْتَ شِفَاءً لاَ يُغَادِرُ سَقَمًا."

"Allāhumme Rabben-nāsi muzhibel-bāsi išfi Enteš-šāfi lā šāfije illā ente šifāen lā jugādiru sekamā"

"Allahu moj, Gospodaru svih ljudi, Ti otklanjaš bolove, izliječi, Ti jedini liječiš, nema liječnika osim Tebe. Izliječi lijekom poslije kojeg će bolesti nestati."[379]

357. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Osmana bin Ebul-Asa, r.a., koji se požalio Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., na bol koju je osjećao u tijelu, pa mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Stavi ruku na mjesto gdje osjećaš bol, a zatim tri puta reci: 'S imenom Allaha', a poslije toga sedam puta reci:

---

[377] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o medicini pod naslovom "Rukja Allahovog Poslanika, s.a.v.s." (10/216/5743, *Fethul-Bari*) i Muslim u poglavlju pod naslovom "Pohvalnost učenja rukje bolesniku". (5/14/180-81, En-Nevevi)

[378] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o selamu pod naslovom "Pohvalnost učenja rukje bolesniku". (5/14/181, En-Nevevi)

[379] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o medicini pod naslovom "Rukja Allahovog Poslanika, s.a.v.s." (10/216/5742, *Fethul-Bari*)

"أَعُوذُ بِعِزَّةِ اللهِ وَقُدْرَتِهِ مِنْ شَرِّ مَا أَجِدُ وَأُحَاذِرُ."

'Eūzu bi izzetillāhi ve kudretihi min šerri mā edžidu ve uhāzir'

'Utječem se pomoću Allahove snage i moći od zla onoga što osjećam i što me muči.'"[380]

358. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Sa'da bin Ebu Vekkasa, r.a., koji prenosi da ga je Allahov Poslanik, s.a.v.s., obišao dok je bio bolestan i da je pritom rekao:

"اللَّهُمَّ اشْفِ سَعْدًا، اللَّهُمَّ اشْفِ سَعْدًا، اللَّهُمَّ اشْفِ سَعْدًا."

"Allahu moj, izliječi Sa'da, Allahu moj, izliječi Sa'da, Allahu moj, izliječi Sa'da."[381]

359. Ebu Davud i Tirmizi u svojim *Sunenima* bilježe predanje s vjerodostojnim lancem prenosilaca od Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko posjeti bolesnika kome još nije propisano da umre i kod njega sedam puta kaže:

"أَسْأَلُ اللهَ الْعَظِيمَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ أَنْ يَشْفِيَكَ."

'Es'elullāhel-azīme Rabbel-aršil-azīmi en ješfijek'

'Molim Allaha, Uzvišenog, Gospodara Arša veličanstvenog, da te izliječi' Allah će, dž.š., tog bolesnika izliječiti." Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen." Hakim, Ebu Abdullah u svom djelu

---

[380] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o selamu pod naslovom "Pohvalnost stavljanja ruke na mjesto gdje se osjeća bol i učenje dove tom prilikom". (5/14/189, En-Nevevi)

[381] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o oporuci (4/11/81, En-Nevevi). Bilježi ga i Buhari u poglavlju o bolesnicima pod naslovom "Stavljanje ruke na bolesnika" (10/125/5659) u sljedećoj formi: "Allahu moj, izliječi Sa'da" i ovo je dio podužeg hadisa koji prenosi Sa'd bin Ebu Vekkas, r.a. Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u *Rijadus-salihinu* pod brojem 906.

Mustedrek ales-sahihajni veli: "Ovaj je hadis vjerodostojan po uvjetima koje postavlja Buhari."[382]

360. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje s vjerodostojnim lancem prenosilaca od Abdullaha bin Amra bin el-Asa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kada neko posjeti bolesnika, neka kaže:

"اللَّهُمَّ اشْفِ عَبْدَكَ يَنْكَأُ لَكَ عَدُوًّا، أَوْ يَمْشِي لَكَ إِلَى صَلاةٍ".

'Allāhummešfi abdeke jenkeu leke aduvven ev jemšī leke ilā salātin'

'Allahu moj, izliječi Svoga roba, neka se može boriti protiv Tvojih neprijatelja, ili neka može obavljati namaz.'"[383]

361. Tirmizi u svojoj zbirci bilježi predanje Alije, r.a., koji prenosi da je bio jednom prilikom bolestan, kad pored njega prođe Allahov Poslanik, s.a.v.s.: "Ja sam u tom trenutku govorio: 'Allahu moj, ako mi se smrt približila, smiluj mi se, a ako

---

[382] Hadis je hasen, dobar. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o dženazama pod naslovom "Dova za bolesnika prilikom njegove posjete" (3/184/3106), Tirmizi u poglavlju o medicini u jednom od podnaslova (4/410/2083), obojica od Minhala bin Amra, od Seida bin Džubejra, od Ibn Abbasa, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Bilježi ga i Ahmed u svom *Musnedu* (1/239), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* i u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* pod naslovom "Mjesto gdje treba sjesti onaj ko obiđe bolesnika kada bude učio dovu za njega" (6/258/3882), Hakim u *Mustedreku* (1/343), Ibn Hibban u svom *Sahihu* (4/274, 275/2964, 2967, El-Ihsan) od Minhala bin Amra. Hakim veli: "Hadis koji je naveden kao potvrda jeste sahih-garib", i u tome ga podržava Zehebi. Njih dvojica kažu: "Hadždžadž bin Erta' nije na stepenu potpuno pouzdanih prenosilaca u ovom hadisu. Bilježi ga i Begavi u djelu *Šerhus-sunne* (5/231/1419) od Minhala bin Amra, od Abdullaha bin el-Harisa, od Ibn Abbasa, r.a. Hadis je hasen, dobar.

[383] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o dženazama pod naslovom "Dova za bolesnika prilikom njegove posjete" (3/184/3107) od Jezida bin Halida er-Remlija, od Ibn Vehba, od Hubejja bin Abdullaha, od Ebu Abdurahmana el-Halebija, od Abdullaha bin Amra bin el-Asa, r.a. Ovaj je lanac prenosilaca pouzdan osim Hubejja bin Abdullaha bin Šurejha el-Me'firija, za koga Ibn Hadžer u *Et-Takribu* veli: "Bio je istinoljubiv, ali je ponekad zaboravljao." Bilježi ga i Hakim u *Mustedreku* (1/344, 549). Poslije Hubejja bin Abdullaha u lancu prenosilaca spominje se Jahja bin Abdullah bin Salim, koji je bio istinoljubiv. (*Et-Takrib*)

mi se smrt nije približila, onda povećaj moje stepene, ako je ovo iskušenje, onda me učini strpljivim.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., upita me: 'Šta si to rekao?' Kada mu je Alija, r.a., to ponovio, Allahov Poslanik, s.a.v.s., dotaknu ga nogom i reče: 'Allahu moj, izliječi ga', ili je rekao: 'Učini da ozdravi.'" Alija, r.a., kaže: "Poslije toga nisam više nikada osjećao bol." Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."[384]

362. Tirmizi i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje Ebu Seida el-Hudrija, r.a., i Ebu Hurejre, r.a., koji su bili prisutni kada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko kaže:

"لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ وَاللهُ أَكْبَرُ صَدَّقَهُ رَبُّهُ: لاَ إِلَـهَ إِلاَّ أَنَا وَأَنَا أَكْبَرُ، وَإِذَا قَالَ: لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ قَالَ: يَقُولُ: لاَ إِلَـهَ إِلاَّ أَنَا وَحْدِي لاَ شَرِيكَ لِي، وَإِذَا قَالَ: لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ لَهُ الْـمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ قَالَ: لاَ إِلَـهَ إِلاَّ أَنَا لِيَ الْـمُلْكُ وَلِيَ الْحَمْدُ: وَإِذَا قَالَ: لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ وَلاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ قَالَ: لاَ إِلَـهَ إِلاَّ أَنَا وَلاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِي."

('Lā ilāhe illallāhu vallāhu ekber') *'Nema boga osim Allaha, Allah je najveći'*, njegov Gospodar mu to potvrdi i kaže: *'Nema boga osim Mene, i Ja sam najveći.'* Kada kaže: **('Lā ilāhe illallāhu, vahdehu lā šerīke leh')** *'Nema boga osim Allaha, Jedinog, Koji nema druga'*, Allah, dž.š., kaže: 'Nema boga osim Mene, Jedinog, Koji nemam druga.' Kada kaže: **('Lā ilāhe illallāhu lehul-mulku ve lehul-hamd')** *'Nema boga osim Allaha, Njemu pripada vlast i zahvala'*, kaže: *'Nema boga osim Mene, Meni pripada vlast i zahvala.'* Kada kaže: **('Lā ilāhe illallāhu ve lā havle ve lā kuvvete illā billāh')** *'Nema boga osim Allaha i nema snage niti moći osim Allahove moći i snage'*, Allah, dž.š., kaže: 'Nema boga osim

[384] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Dova za bolesnika" (5/560, 561/3564) od Abdullaha bin Seleme, a on od Alije, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Abdullah bin Seleme el-Muradi el-Kufi, koji je bio istinoljubiv, ali mu se pamćenje pogoršalo (*Et-Takrib*). Bilježi ga i Hakim (2/620, 621), Ibn Hibban u svom *Sahihu* (9/47/6901, El-Ihsan), obojica od Tirmizija, a on od Abdullaha bin Seleme.

Mene, i nema snage niti moći osim Moje snage i moći.'" Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: "Ko ove riječi izgovori u bolesti i zatim umre, vatra ga neće pržiti."[385] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar."

363. Muslim u svom *Sahihu*, Tirmizi, Nesai i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje s vjerodostojnim lancima prenosilaca od Ebu Seida el-Hudrija, r.a., koji prenosi da je Džibril, a.s., došao Muhammedu, s.a.v.s., i upitao ga: "Muhammeda, žališ li se na to što si bolestan?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu: "Da." Džibril, a.s., reče:

"بِاسْمِ اللهِ أَرْقِيكَ، مِنْ كُلِّ شَيْءٍ يُؤْذِيكَ، وَمِنْ كُلِّ نَفْسٍ أَوْ حَاسِدٍ، اللهُ يَشْفِيكَ، بِاسْمِ اللهِ أَرْقِيكَ."

"Bismillāhi erkīke min kulli šej'in ju'zīke, min šerri kulli nefsin ev 'ajnin hāsidin, Allāhu ješfīke, bismillāhi erkīk"

"S imenom Allahovim liječim te od svega što te uznemirava i od zla svake duše i od oka urokljivog. Allah će te izliječiti. S Allahovim imenom te liječim."[386] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

364. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., posjetio nekog

---

[385] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Šta uči čovjek kada se razboli" (5/492/3430), Ibn Madža u poglavlju o dovama pod naslovom "Vrijednost riječi 'Nema boga osim Allaha'" (2/1246, 1247/3794), obojica od Ebu Ishaka, od El-Egarra Ebu Muslima, od Ebu Hurejre, r.a., i Ebu Seida el-Hudrija, r.a., koji ovaj hadis prenose od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli. "Ovaj je hadis hasenun-garib."

[386] Bilježi ga Muslim u poglavlju o medicini, bolesti i rukji" (5/14/170, En-Nevevi), Tirmizi u poglavlju o dženazama pod naslovom "Predanja koja govore o dovama koje se uče bolesnicima" (3/294/972), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* i u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* pod naslovom "Predanje koje govori o tome kako je Džibril, a.s., učio dovu za Muhammeda, s.a.v.s." (6/249/10843), Ibn Madža u poglavlju o medicini pod naslovom "Dove koje je učio Allahov Poslanik, s.a.v.s., i dove koje su učene za Allahovog Poslanika, s.a.v.s." (2/1164/2523)

beduina koji se bio razbolio, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., u tim situacijama govorio bi:

"لَا بَأْسَ طَهُورٌ إِنْ شَاءَ اللهُ."

"Lā be'se tahūrun inšallāh"

"Ne bilo opasno. Da ti Allah, dž.š., ako htjedne, zbog ovoga grijehe očisti."[387]

365. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje od Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., obišao nekog beduina koji je imao groznicu i rekao mu:

"كَفَّارَةٌ وَطَهُورٌ."

"Keffāretun ve tahūr"

"Oprost i čišćenje od grijeha."[388]

366. Tirmizi u svom *Sunenu* i Ibnus-Sunni u svom djelu bilježe predanje Ebu Umame, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"تَمَامُ عِيَادَةِ الْمَرِيضِ أَنْ يَضَعَ أَحَدُكُمْ يَدَهُ عَلَى جَبْهَتِهِ أَوْ عَلَى يَدِهِ فَيَسْأَلَهُ كَيْفَ هُوَ."

"Među stvarima koje posjetu bolesniku čine potpunom jeste da stavite ruku na njegovo čelo ili ruku i da ga pitate o njegovom stanju." Ovo je predanje koje bilježi Tirmizi, a u pre-

[387] Bilježi ga Buhari u poglavlju o bolesti pod naslovom "Posjeta beduinima" (10/123/5656, *Fethul-Bari*) i pod naslovom "Šta treba reći bolesniku, i šta on treba odgovoriti". (10/126/5662, *Fethul-Bari*)

[388] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (179, 180/540) od Ibrahima bin Hadždžadža, od Hammada bin Seleme, od Sinana bin Rebia od Enesa bin Malika. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Ibrahim bin Hadždžadž eš-Šami, o kome Ibn Hadžer veli: "Pouzdan je, ali je ponekad zaboravljao" (*Et-Takrib*). Zehebi u svom djelu *El-Mizan* (1/26/65) o njemu veli: "Ibrahim bin Hadždžadž eš-Šami i En-Nejli su istinoljubivi." Ibn Mein o Sinanu bin Rebii veli: "On nije jak prenosilac hadisa." Ebu Hatim veli: "Prenosio je kontradiktorne hadise. Buhari bilježi predanja koja on prenosi ukoliko imaju potvrdu u nekom vjerodostojnom predanju" (*El-Mizan*, 2/425/3559). Hadis ima potvrdu u predanjima koja smo prethodno spomenuli.

danju koje bilježi Ibnus-Sunni stoji: "Među stvarima koje upotpunjuju posjetu bolesniku jesu da staviš ruku na njega i pitaš ga: 'Kako si osvanuo, kako si omrknuo.'"[389] Tirmizi veli: "Lanac prenosilaca ovog hadisa ne ide ovako."

367. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Selmana, r.a., koji prenosi da ga je Allahov Poslanik, s.a.v.s., obišao dok je bio bolestan i tom prilikom mu je rekao.

"يَا سُلَيْمَانُ شَفَى اللهُ سَقَمَكَ، وَغَفَرَ ذَنْبَكَ، وَعَافَاكَ فِي دِينِكَ وَجِسْمِكَ إِلَى مُدَّةِ أَجَلِكَ."

"Jā Selmānu, šefallāhu sekamek, ve gafere zenbeke, ve āfāke fī dīnike ve džismike ila muddeti edželik"

"Selmane, da Allah, dž.š., izliječi tvoju bolest, oprosti ti grijehe i da ti podari ispravnost u vjeri i zdravlje u tijelu sve dok ne umreš."[390]

368. U istom djelu bilježi se predanje Osmana, r.a., koji prenosi da se bio razbolio, pa mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednog dana proučio sljedeću dovu:

"بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ، أُعِيذُكَ بِاللهِ الْأَحَدِ الصَّمَدِ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ مِنْ شَرِّ مَا تَجِدُ."

"Bismillāhir-Rahmānir-Rahīmi, uīzuke billāhil-ehadis-samedillezī lem jelid ve lem jūled ve lem jekun lehū kufuvven ehadun min šerri mā tedžid"

---

[389] Bilježi ga Tirmizi i Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (180/541), obojica od Husejna bin Muhammeda, od Jezida bin Muhammeda bin Abdus-Sameda, od Sulejmana bin Abdurahmana, od Abdul-Ala bin Muhammeda el-Basrija, od Jahjaa bin Seida el-Medinija, od Zuhrija, od Kasima bin Ebu Abdurahmana, a on od Ebu Umame.

[390] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (183/553) od Ahmeda bin Mahmuda el-Vasitija, od Muhammeda bin Hasana el-Kufija, od Džendela bin Vasika es-Sa'lebija, od Šuajba bin Rašida, od Ebu Halida, od Ebu Hišama.

"S imenom Allaha, Milostivog, Samilosnog. Tražim utočište za tebe kod Allaha, Jedinog, Koji je utočište svemu, Koji nije rodio niti je rođen i Kome niko nije ravan, od zla onoga što te je spopalo." Kada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., ustao da ide, rekao je. "Osmane, traži za sebe utočište pomoću ove dove jer ničim boljim ne možete za sebe tražiti utočište."[391]

Pohvalnost oporučivanja porodici bolesnog ili onoga ko mu hizmeti da se lijepo ophode prema njemu, da podnose neugodnosti uz njega i da se strpe u stvarima koje im teško padaju od njega

Isti je slučaj i s onim kome se smrt približila zato što je osuđen na smrt ili se nad njim treba izvršiti odmazda.

369. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Imrana bin Husejna, r.a., koji prenosi da je neka žena iz plemena Džuhejna došla kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., noseći u stomaku dijete, a zatrudnjela je tako što je učinila blud. Ona reče: "Allahov Poslaniče, zaslužila sam kaznu, pa je izvrši nada mnom." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče njenom staratelju. "Lijepo postupaj s njom, a kada se porodi, dovedi mi je." Njen staratelj tako postupi, i kad se porodila, on je dovede kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i on naredi da joj pričvrste odjeću uz tijelo, a zatim je kamenovahu i Allahov Poslanik, s.a.v.s., klanja joj dženazu.[392]

Dova onoga ko ima glavobolju, groznicu ili neku drugu vrstu bolova

370. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da ih je Allahov Poslanik, s.a.v.s., podučavao da kada osjete bolove ili imaju groznicu, uče sljedeću dovu:

---

[391] Bilježi ga Taberani u poglavlju o dovama (1122), a u njegovom lancu prenosilaca nalazi se prenosilac čija se predanja ne primaju.

[392] Bilježi ga Muslim u poglavlju o kaznama pod naslovom "Kazna za blud". (4/11/204, En-Nevevi)

"بِاسْمِ اللهِ الْكَبِيرِ نَعُوذُ بِاللهِ الْعَظِيمِ مِنْ شَرِّ عِرْقٍ نَعَّارٍ وَمِنْ شَرِّ حَرِّ النَّارِ."

"Bismillāhil-kebīri, neūzu billāhil-azīmi min šerri irkin-ne'āri ve min šerri harrin-nār"

"S imenom Allaha Velikog. Utječem se Allahu Veličanstvenom od zla krvi koja pretjerano kola i od zla vatre."[393] Također, treba proučiti sure: El-Fatihu, El-Ihlas, El-Felek i En-Nas, puhnuti u šake i potrati tijelo, kao što smo to prethodno pojasnili, i proučiti dovu koja se uči u nevoljama, a koju smo prethodno spominjali.

Bolesniku je dozvoljeno kazati: "Osjećam jak bol, imam groznicu, stanje mi se pogoršalo" i sl. i pojašnjenje da u tome nema smetnje ukoliko nije rečeno iz srdžbe i nezadovoljstva Allahovom odredbom

371. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Abdullaha bin Mesuda, r.a., koji prenosi da je ušao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., dok je imao groznicu, i kada ga je dodirnuo, rekao mu je: "Imaš veoma jaku groznicu." Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu: "Da, kao što imaju dvojica ljudi od vas."[394]

372. U istim djelima bilježi se predanje Sa'da bin Ebu Vekkasa, r.a., koji kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., došao mi je proučiti dovu protiv žestokog bola koji sam osjećao, pa sam rekao:

---

[393] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (571), a u njegovom lancu prenosilaca je Davud bin Husajn, koji prenosi od Ikrime, a njegova predanja od Ikrime jesu netačna. Ibnul-Medini veli: "Sva su predanja koja on prenosi od Ikrime nevjerodostojna." Ebu Davud Veli: "Njegova predanja od Ikrime su netačne."

Nakon što ga ocjenjuje kao pouzdanog, Ibn Mein veli: "Malik prenosi hadise od Davuda bin Husajna i negoduje o pitanju njegovih predanja koja prenosi od Ikrime jer nije volio Ikrimu."

[394] Bilježi ga Buhari u poglavlju o bolesnicima pod naslovom "Dozvoljeno je bolesniku reći: 'Osjećam bol'" (10/128/5667, *Fethul-Bari*) i pod naslovom "Šta se kaže bolesniku i šta on treba odgovoriti" (10/126/5661, *Fethul-Bari*) i pod naslovom "Najveća iskušenja imaju poslanici, zatim oni koji su najviše njima slični, zatim oni poslije njih". (10/116/5648, *Fethul-Bari*)

'Vidiš u kakvom sam lošem stanju, a imam dosta imetka, a ne nasljeđuje me niko osim moje kćerke...'" pa je spomenuo hadis do kraja.[395]

373. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Kasima bin Muhammeda, koji prenosi da je Aiša, r.a., rekla: "O kako me glava boli", pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "O kako mene glava boli."[396] U ovom je obliku ovaj hadis mursel, jer se u njegovom lancu prenosilaca ne spominje ime ashaba.

Pokuđeno je priželjkivati smrt zbog neke nevolje, ali je to dozvoljeno kada se čovjek poboji za svoju vjeru

374. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao. "Neka niko od vas ne priželjkuje smrt zbog nevolje koja ga je zadesila, a ako baš mora nešto reći, neka prouči ovu dovu:

"اللَّهُمَّ أَحْيِنِي مَا كَانَتِ الْحَيَاةُ خَيْرًا لِي وَتَوَفَّنِي إِذَا كَانَتِ الْوَفَاةُ خَيْرًا لِي."

'Allāhumme ahjīnī mā kānetil-hajātu hejren lī ve teveffenī izā kānetil-vefātu hajren lī'

'Allahu moj, poživi me sve dok je život bolji za mene, a usmrti me kada smrt bude bolja za mene.'"[397] Naši učenjaci kažu: "To je u slučaju ako priželjkuje smrt zbog neke nevolje koja ga je zadesila, a ako priželjkuje smrt usljed bojazni za svoju vjeru, onda je to dozvoljeno."

---

[395] Prethodni izvor (5668) i Muslim u poglavlju o oporuci pod naslovom "Oporuka za trećinu imetka". (4/11/76, En-Nevevi)

[396] Bilježi ga Buhari u poglavlju o bolesnicima pod naslovom "Šta je sve dozvoljeno bolesniku da kaže". (5666)

[397] Bilježi ga Buhari u poglavlju o bolesnicima pod naslovom "Priželjkivanje smrti". (5971)

[398] Bilježi ga Buhari u poglavlju o vrijednostima Medine u jednom od podnaslova. (1890)

Pohvalnost učenja dove pomoću koje se traži da se umre u nekom časnom mjestu

375. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje majke pravovjernih Hafse bint Omer, r.a., koja prenosi da je Omer, r.a., učio sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي شَهَادَةً فِي سَبِيلِكَ، وَاجْعَلْ مَوْتِي فِي بَلَدِ رَسُولِكَ."

"Allāhumerzuknī šehādeten fī sebīlike, vedžal mevtī fī beledi resūlik"

"Allahu moj, učini da poginem kao šehid na Tvome putu i učini da umrem u gradu Tvoga Poslanika, s.a.v.s." Ona mu je rekla: "Kako to može biti?", a on joj je odgovorio: "To će mi Allah, dž.š., dati ako htjedne."[398]

Pohvalno je obradovati bolesnika

376. Tirmizi i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje sa slabim lancem prenosilaca od Ebu Seida el-Hudrija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا دَخَلْتُمْ عَلَى مَرِيضٍ فَنَفِّسُوا لَهُ فِي أَجَلِهِ، فَإِنَّ ذَلِكَ لاَ يَرُدُّ شَيْئًا وَيُطَيِّبُ نَفْسَهُ."

"Kada posjetite bolesnika, pokušajte mu uliti nadu da će još živjeti. To neće promijeniti Allahovu, dž.š., odredbu, ali će njega razveseliti."[399] O ovoj temi dovoljno je još spomenuti predanje Ibn Abbasa, r.a., koje smo prethodno spomenuli u poglavlju o tome šta se kaže bolesniku, gdje stoji da treba reći: "Ne bilo opasno. Da te Allah, dž.š., ovim očisti od grijeha."

---

[399] Bilježi ga Ibn Madža u poglavlju o dženazama pod naslovom "Predanja koja govore o posjeti bolesnicima" (1438), a u njegovom lancu prenosilaca nalazi se Musa bin Muhammed bin Ibrahim et-Tejmi, za koga se svi slažu da je nepouzdan.

O tome kako treba bolesnika pohvaliti i spomenuti njegova dobra djela ako se kod njega primijeti strah, kako bi strah otišao od njega i kako bi imao lijepo mišljenje o Allahu, dž.š.

377. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Ibn Abbasa, r.a., koji je rekao Omeru, r.a., kada je bio izboden nožem: "Vladaru pravovjernih, ništa od toga, ti si se družio s Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., i lijepo si se odnosio prema njemu, i kada je umro, bio je tobom zadovoljan. Zatim si se družio s Ebu Bekrom i lijepo si se odnosio prema njemu, i kada je umro, bio je tobom zadovoljan. Zatim si vladao muslimanima i lijepo si se prema njima odnosio i ako umreš, umrijet ćeš, a oni će biti zadovoljni tobom..." pa je spomenuo cijeli hadis. Omer, r.a., rekao je nakon toga: "To je Allahova, dž.š., blagodat."[400]

378. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje od Ibn Šemmasa, r.a., koji kaže: "Bili smo kod Amra bin el-Asa, r.a., kad je bio na samrti, pa je dugo plakao i okrenuo je lice prema zidu. Njegov sin reče mu: 'Oče, zar te Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije obradovao tim i tim', a on se okrenu i reče: 'Najbolje što sam spremio za onaj svijet jeste svjedočenje da nema boga osim Allaha, dž.š., i da je Muhammed Njegov poslanik'", a zatim je spomenuo ostatak hadisa.[401]

379. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Kasima bin Muhammeda bin Ebu Bekra, r.a., koji prenosi da je Ibn Abbas, r.a., došao u posjetu Aiši, r.a., dok je bila na samrti, i rekao joj: "Majko pravovjernih, ti odlaziš, a bila si iskrena i odana Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i Ebu Bekru, r.a." Buhari ga bilježi i od Ibn Ebu Melika, koji prenosi da je Ibn Abbas, r.a., posjetio Aišu, r.a., prije njene smrti, pa ona reče: "Bojim se da me previše ne pohvale." Neko reče: "Evo dolazi amidžić Allahovog Poslanika, s.a.v.s." Aiša, r.a., reče: "Pustite ga neka uđe." Kada

---

[400] Bilježi ga Buhari u poglavlju o vrijednostima ashaba pod naslovom "Vrijednosti Omera, r.a." (3692)

[401] Bilježi ga Muslim. (1/414/192)

je ušao, upitao ju je: "Kako si?", a ona mu odgovori: "Dobro sam ako se budem Allaha, dž.š., bojala." Ibn Abbas, r.a., reče joj: "Onda si u dobru, inšallah; ti si supruga Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ti si jedina djevica kojom se oženio, i Allah, dž.š., u Objavi te je opravdao."[402]

Predanja koja govore o željama bolesnika

380. Ibn Madža i Ibnus-Sunni u svojim djelima bilježe predanje sa slabim lancem prenosilaca od Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., ušao kod nekog bolesnika i upitao ga: "Želiš li nešto? Hoćeš li neki slatkiš?" Bolesnik je odgovorio: "Hoću", pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., zatražio da mu to donesu.[403]

381. Tirmizi i Ibn Madža u svojim djelima bilježe predanje Ukbe bin Amira, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لاَ تُكْرِهُوا مَرْضَاكُمْ عَلَى الطَّعَامِ، فَإِنَّ اللهَ يُطْعِمُهُمْ وَيَسْقِيهِمْ".

"Nemojte bolesnike prisiljavati da jedu mimo njihove volje, jer je Allah, dž.š., Taj Koji ih hrani i poji." Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar."[404]

---

[402] Bilježi ga Buhari u svom *Sahihu* (7/133/3771) u predanju koje govori o Aiši, r.a.

[403] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (4445), a u njegovom je lancu prenosilaca nepoznat čovjek.

[404] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o medicini pod naslovom "Predanje koje govori o tome kako ne treba bolesnike prisiljavati da jedu i piju" (2040) i Ibn Madža u poglavlju o medicini pod naslovom "Ne prisiljavajte bolesnike da jedu" (3444), obojica od Bekra bin Junusa bin Bukejra, od Musaa bin Alije bin Rebbaha, od njegovog oca, a on od Ukbe bin Amira el-Džuhenija, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis garib-neobičan, jedino se prenosi s ovim lancem prenosilaca." Autor djela *Ez-Zevaid* veli: "Lanac prenosilaca ovog hadisa jeste hasen, dobar." U njegovom je lancu prenosilaca Bekr bin Junus bin Bukejr, za koga Buhari veli: "Njegova su predanja nevjerodostojna." Ebu Zur'a veli: "Njegovi su hadisi slabi." On od Musaa bin Alije prenosi dva nevjerodostojna hadisa, i nisam našao nigdje da ih Musa prenosi. Ebu Hatim veli. "Njegova su predanja neispravna. Njegova su predanja slaba."

Posjetioci trebaju od bolesnika zatražiti da uči dove za njih

382. Ibn Madža u svom *Sunenu* i Ibnus-Sunni u svom djelu bilježe predanje s vjerodostojnim lancem prenosilaca od Mejmuna bin Mehrana, on od Omera bin el-Hattaba, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا دَخَلْتَ عَلَى مَرِيضٍ فَمُرْهُ فَلْيَدْعُ لَكَ، فَإِنَّ دُعَاءَهُ كَدُعَاءِ الْمَلَائِكَةِ."

"Kada posjetiš bolesnika, zatraži od njega da uči dovu za tebe, jer je njegova dova kao dova meleka."[405] Međutim, Mejmun bin Mehran nije se susretao s Omerom, r.a.

Bolesnika treba savjetovati da, kada ozdravi, ispuni obećanje dano Allahu, dž.š., npr. da će se pokajati i sl.

Uzvišeni je rekao: "*I ispunjavajte obavezu jer će se za obavezu doista odgovarati.*" (El-Isra, 34). I rekao je Uzvišeni: "*I koji obavezu svoju, kada je preuzmu ispunjavaju...*" (El-Bekara, 177). Mnogobrojni su ajeti koji govore o ovoj temi.

383. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Havvata bin Džubejra, r.a., koji prenosi da se razbolio, pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., došao da ga obiđe i tom mu je prilikom rekao: "Havvate, da ti tijelo bude zdravo." On je odgovorio: "I tvoje Allahov Poslaniče." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "Ispuni obećanje koje si dao Allahu, dž.š." Havvat, r.a., odgovori: "Ali nisam ništa obećao Allahu, dž.š." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "Svakako da jesi. Koji god se čovjek razboli zavjetuje se

[405] Bilježi ga Ibn Madža u poglavlju dženazama pod naslovom "Predanja koja govore o posjeti bolesnicima" (1441) i Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (562), obojica od Kesira bin Hišama el-Džezerija, od Isa bin Ibrahima el-Hašimija, od Džafera bin Burkana, od Mejmuna bin Mehrana, od Omera, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Autor djela *Ez-Zevaid* veli: "Ovaj je lanac prenosilaca ispravan i njegovi prenosioci su pouzdani." Međutim, ovaj lanac prenosilaca prekinut je. El-Alai u svom djelu *El-Merasilu fi rivajeti* Mejmun bin Mehran veli da su Mejmunova predanja od Omera, r.a., s prekinutim lancem prenosilaca. To isto tvrdi i En-Nevevi.

Allahu, dž.š, da će učiniti neko dobro djelo ako ozdravi. Zato, ispuni obećanje koje si dao Allahu, dž.š."[406]

Dova onoga ko izgubi nadu u život

384. Tirmizi i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje Aiše, r.a., koja prenosi da je bila uz Allahovog Poslanika, s.a.v.s., na njegovoj samrti, i tom je prilikom Allahov Poslanik, s.a.v.s., stavljao ruku u posudu s vodom koja je bila pored njega, zatim bi mokrom rukom potirao lice i govorio:

"اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى غَمَرَاتِ الْـمَوْتِ وَسَكَرَاتِ الْـمَوْتِ."

"Allāhumme einnī alā gamerātil-mevti ve sekerātil-mevt"

"Allahu moj, pomozi me protiv smrtnih muka i smrtne agonije."[407]

385. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Aiše, r.a., koja kaže: "Čula sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., dok je ležao u mom krilu kako prije smrti kaže:

"اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَأَلْحِقْنِي بَالرَّفِيقِ الْأَعْلَى."

'Allāhumagfirlī verhamnī ve elhiknī bir-refīkil-ealā'

'Allahu moj, oprosti mi, smiluj mi se i primi me u društvo Najuzvišenijeg.'"[408]

---

[406] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (563), a u njegovom lancu prenosilaca nalazi se Muhammed bin Hadždžadž el-Musfir, za koga Jahja veli. "On nije pouzdan." Ahmed veli: "Njegove hadise ne primamo." Buhari veli: "Prenosi od Šu'be, a učenjaci ga ne hvale."Nesai veli: "Njegova predanja se odbacuju." Zehebi u svom djelu *El-Mizan* veli: "Jedno od njegovih čudnih predanja jeste to kad kaže: 'Pričao mi je Havvat bin Salih bin Havvat bin Džubejr, od njegovog oca, od njegovog djeda...'", pa je citirao hadis.

[407] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dženazama pod naslovom "Pogoršavanje stanje prije smrti" (3/299/978), Ibn Madža u poglavlju o dženazama pod naslovom "Predanje o bolesti Allahovog Poslanika, s.a.v.s." (1/59/1623), a u njegovom lancu prenosilaca nalazi se Musa bin Serdžes, koji je nepouzdan, kao što tvrdi autor djela *El-Mizan*. Nepouzdanim ga ocjenjuje i šejh Albani u svom djelu El-Miškat. (1564)

[408] Bilježi ga Buhari u poglavlju o vojnim pohodima u jednom od podnaslova. (81/4440).

Lijepo je tom prilikom što više učiti Kur'an, spominjati Allaha, dž.š., a pokuđeno je biti u stanju uznemirenosti, loše se ponašati, psovati, svađati se i prepirati se u vjerskim stvarima. Takav čovjek treba biti zahvalan Allahu, dž.š., i srcem i jezikom. Treba imati na umu da su to njegovi posljednji trenuci na ovom svijetu pa ih treba okončati na najbolji mogući način i ako je nekom bio nešto dužan, to vratiti. Treba ispraviti učinjenu nepravdu, vratiti ono što mu je neko povjerio na čuvanje. Treba zatražiti halala od svojih ukućana, svoje supruge, roditelja, djece, sluga, komšija, prijatelja i od svih s kojima je imao neku komunikaciju ili druženje o bilo kojem pitanju.

Treba svojoj djeci oporučiti šta trebaju uraditi poslije njegove smrti ukoliko nemaju već neko pravilo po kojem se trebaju ponašati. Treba oporučiti da se uradi ono što on u tom trenutku nije u stanju uraditi, kao što je npr. vraćanje duga i tome sl. Treba imati lijepo mišljenje o Allahu, dž.š., da će mu se On, Uzvišeni, smilovati. Treba imati na umu da je on jedno od običnih Allahovih, dž.š., stvorenja i da Allahu, dž.š., ne treba da ga kažnjava, i da je neovisan o njegovom ibadetu. Treba imati na umu da je on rob koji traži oprost, dobročinstvo, prelaženje preko grešaka i blagodati samo od Allaha, dž.š. Treba, ukoliko je u stanju, tom prilikom učiti ajete koji govore o oprostu, učiti ih nježnim glasom ili da mu ih uči neko drugi, a da on sluša. Također, treba čitati hadise koji govore o Allahovom, dž.š., oprostu, pripovijesti o dobrim ljudima i njihovim stanjima prilikom umiranja. U tim trenucima treba činiti što više dobrih djela, čuvati propisane namaze, kloniti se ružnih djela i pridržavati se ostalih propisa vjere.

Treba se strpjeti nad smrtnim mukama i treba se pripaziti da u svojim posljednjim trenucima na ovom svijetu, koji je ahiretska njiva, ne učini nešto čime će izići iz okvira onoga što mu je dozvoljeno. Ne treba slušati onoga ko ga želi odvratiti od svega ovog, što smo spomenuli, jer to je ono čime će biti iskušan. Onaj ko mu to čini jeste drug koji je neznalica i skriveni neprija-

telj, pa zato neka ga ne sluša. Neka se trudi da pred kraj života učini što bolja i potpunija djela. Treba oporučiti svojoj porodici i prijateljima da se strpe zbog njegove bolesti kao i zbog eventualnih uvreda koje im tom prilikom može nanijeti.

Također ih treba savjetovati da se strpe u nevolji koja ih je zadesila, a posebno im treba napomenuti da ne plaču za njim, i lijepo je da im citira vjerodostojni hadis Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji je rekao: "'Umrli se muči zbog plakanja svojih ukućana', pa čuvajte se, dragi moji, da budete uzrok muka mojih." Savjetovat će ih da budu blagi prema djeci i slugama koje poslije sebe ostavlja kao i da se lijepo ophode prema njegovim prijateljima, i citirat će im vjerodostojan hadis Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji je rekao: "Jedan od najboljih vidova dobročinstva prema roditeljima jeste da čovjek bude dobar prema onima koje je njegov otac volio." Također je vjerodostojno preneseno da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., ugošćavao Hatidžine, r.a., prijateljice nakon njene smrti.

Također je posebno lijepo da oporuči svojoj prodici da se klone svih običaja i novotarija koji su u suprotnosti s islamskom praksom prilikom dženaze, i da im to posebno naglasi. Oporučit će im da ga se često i redovno sjećaju u dovi i da ga, dok su živi, ne zaborave. Lijepo je također da im kaže da ga upozore na lijep način ako kod njega vide neki propust i da ga nasavjetuju, jer je čovjek podložan nemarnosti, lijenosti i zapostavljanju, pa ako se to desi, trebaju ga podstaći i pomoći u spremanju na njegov posljednji put. Dokazi za ovo što smo spomenuli poznati su, tako da smo ih izostavili kako ne bismo oduljili, a potrebni su tomovi knjiga kako bismo ih sve spomenuli. Kada nastupi smrtni hropac, treba što više izgovarati riječi "La ilahe illallah" kako bi to bile njegove posljednje riječi, jer se u Ebu Davudovom *Sunenu* bilježi predanje koje prenosi

386. Muaz bin Džebel, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ كَانَ آخِرَ كَلاَمِهِ لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ دَخَلَ الْـجَنَّةَ."

"Kome posljednje riječi, prije nego što umre, budu "La ilāhe illallāh" ući će u Džennet." Hakim Ebu Abdullah u svom djelu *Mustedrek ales-sahihajni* veli. "Ovaj hadis ima ispravan lanac prenosilaca."[409]

387. Muslim, u svom *Sahihu*, Ebu Davud, Tirmizi, i Nesai, u svojim *Sunenima*, bilježe predanje Ebu Seida el-Hudrija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لَقِّنُوا مَوْتَاكُمْ لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ."

"Podstičite vaše koji su na samrti da izgovaraju riječi: 'La ilahe illallāh.'[410] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

Muslim u svojoj zbirci također bilježi ovo predanje od Ebu Hurejre, r.a.

Učenjaci kažu: "Ako bolesnik nije u stanju izgovarati te riječi, onda će ih izgovarati oni koji su oko njega i na blag će ga način podsticati kako se ne bi naljutio i odbio da izgovori te riječi. Ako ih uspije jednom izgovoriti, ne mora ih ponavljati, osim ako ne izgovori neke druge riječi." Naši učenjaci kažu: "Onaj ko ga podstiče da izgovara ove riječi treba biti pobožan i pravedan kako ne bi uznemirio bolesnika koji poznaje njegovo stanje."

---

[409] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o dženazama pod naslovom "O proklinjanju" (3116), Hakim (1/351), obojica od Muaza bin Džebela, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. U njegovom lancu prenosilaca je Salih bin Ebu Garib. Ibn Kattan veli: "Njegovo je stanje nepoznato." Autor djela *Et-Takrib* veli: "Njegova su predanja prihvatljiva", tj. kada prenosi od njega prenosi pouzdana osoba. Hadis ima potvrdu u Ibn Hibbanovom *Sahihu* (5/4/2993, El-Ihsan) od Sufjana es-Sevrija, od Mensura, od Hilala bin Jesafa, od El-Egarra, od Ebu Hurejre, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. U predanju stoji: "...čija posljednja riječ, kada bude umirao, bude: 'La ilahe illallah', ući će u Džennet."

[410] Bilježi ga Muslim u poglavlju o dženazama pod naslovom "Podsticanje onih koji su na samrti" (2/6/219, En-Nevevi), Ebu Davud u poglavlju o dženazama pod naslovom "Podsticanje onih koji su na samrti" (3/187/3117), Tirmizi u poglavlju o dženazama pod naslovom "Podsticanje bolesnih koji su na samrti". (1/601/1952)

Učenjaci kažu da se tom prilikom treba ograničiti samo na riječi: "La ilahe illallah Muhammedur-resulullah", a neki kažu da treba samo izgovarati: "La ilahe illallah." O tome sam opširno govorio, navodeći dokaze u poglavlju o dženazama, u djelu *Šerhul-muhezzeb*.

Dova koja se uči nakon što se zatvore oči mrtvacu

388. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ummu Seleme, čije je pravo ime Hinda, r.a., koja kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., ušao je kod Ebu Seleme, r.a., nakon što je umro i pogled mu se ukočio, pa mu je zatvorio oči, a zatim rekao: 'Kada duša izlazi iz tijela, pogled je prati'. Neki se od ukućana uznemiriše, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Nemojte govoriti osim ono što je hajr jer meleki aminaju na sve što vi kažete.' Zatim je rekao:

"اللَّهُمَّ اغفِرْ لأبِي سَلَمَةَ، وَارْفَعْ دَرَجَتَهُ فِي الْـمَهْدِيِّينَ، وَاخْلُفْهُ فِي عَقِبِهِ الْغَابِرِينَ، وَاغْفِرْ لَنَا وَلَهُ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ، وَافْسَحْ لَهُ فِي قَبْرِهِ وَنَوِّرْ لَهُ فِيهِ."

'Allāhumagfir li Ebī Seleme, verfa' deredžetehū fil-mehdijjīn, vahlufhu fī akibihil-gābirīn. Vagfir lenā ve lehu jā Rabbel-ālemin, vefsah lehu fī kabrihi ve nevvir lehū fīh'

'Allahu moj, oprosti Ebu Selemi, povećaj njegov stepen među upućenima, podari njegovoj porodici boljeg skrbnika od njega, oprosti i nama i njemu, o Gospodaru svih svjetova, učini njegov kabur prostranim i svijetlim.'"[411]

389. Bejheki u svom *Sunenu* bilježi predanje s pouzdanim lancem prenosilaca od Bekra Abdullaha, iz generacije tabiina, koji je rekao: "Kada zatvoriš mrtvacu oči, reci:

"بِسْمِ اللهِ، وَعَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ."

[411] Bilježi ga Muslim u poglavlju o dženazama pod naslovom "Zatvaranje očiju mrtvacu i učenje dove za njega". (2/6/222, En-Nevevi)

'Bismillāh ve alā milleti Resūlillāhi sallallāhu alejhi ve sellem'

'S imenom Allaha, u vjeri Allahovog Poslanika, s.a.v.s.', a kada ga poneseš, spomeni 'bismillu' i slavi Allaha, dž.š., sve dok ga nosiš."[412]

Dova koja se uči kada se dođe kod umrlog

390. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ummu Seleme, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا حَضَرْتُمُ الْمَرِيضَ أَوِ الْمَيِّتَ فَقُولُوا خَيْرًا فَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ يُؤَمِّنُونَ عَلَى مَا تَقُولُونَ."

"Kada se nalazite kod bolesnika ili kod umrlog, govorite samo ono što je hajr jer meleki aminaju na sve što vi kažete." Ummu Selema, r.a., dalje veli: "Kada je umro Ebu Selema, rekla sam: 'Allahov Poslaniče, Ebu Selema je umro', a Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Reci:

"اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَلَهُ، وَأَعْقِبْنِي مِنْهُ عُقْبَى حَسَنَةً."

'Allāhummagfirlī ve lehū ve eakibnī minhu ukbā haseneh'

'Allahu moj, oprosti i meni i njemu i podari mi boljeg od njega." Ona kaže: 'Pa mi je Allah, dž.š., podario boljeg od njega, Muhammeda, s.a.v.s.'"[413] Ovo predanje u ovom obliku bilježi se u Muslimovom *Sahihu*, dok kod Tirmizija stoji: "Kada se nalazite kod bolesnika ili kod umrlog..." a prenosilac sumnja koju je od ove dvije stvari Allahov Poslanik, s.a.v.s., spomenuo. U Ebu Davudovom *Sunenu* spominje se samo umrli bez spominjanja bolesnika.

[412] Bilježi ga Bejheki u djelu *Es-Sunenul-kubra.* (3/385)

[413] Bilježi ga Muslim u poglavlju o dženazama pod naslovom "Šta se uči kod bolesnika i umrlog". (2/6/222, En-Nevevi)

391. Ebu Davud i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje Ma'kila bin Jesara, r.a., ashaba, koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"اقْرَءُوا يس عَلَى مَوْتَاكُمْ."

"Učite suru Ja-Sin vašima koji su na samrti."[414] Lanac prenosilaca ovog hadisa jeste nepouzdan, jer se u njemu nalaze dva nepoznata prenosioca. Međutim, Ebu Davud ovaj hadis ne ocjenjuje nevjerodostojnim. Ibn Ebu Davud prenosi od Mudžalida, a on od Ša'bija, koji je rekao: "Ensarije su kod onih koji su bili na samrti učili suru El-Bekara." Mudžalid je nepouzdan prenosilac.

Dova onoga kome umre neko bližnji

392. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ummu Seleme, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Koga god vjernika zadesi neka nesreća, pa on kaže:

"إِنَّا لله وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ: اللَّهُمَّ أَجُرْنِي فِي مُصِيبَتِي وَاخْلِفْ لِي خَيْرًا مِنْهَا."

'Innā lillāhi ve innā ilejhi rādžiūn. Allāhumme edžurnī fī musībeti vahluf lī hajren minhā'

'Svi smo Allahovi i Njemu ćemo se vratiti. Allahu moj, nagradi me zbog ove moje nevolje i podari mi bolje od onoga što sam izgubio', Allah, dž.š., zaštitit će ga i podarit će mu bolje od onoga što je izgubio." Ona dalje kaže: "Kada je umro Ebu Selema, r.a., izgovorila sam ove riječi, pa mi je Allah, dž.š., podario boljeg od njega, Allahovog Poslanika, s.a.v.s."[415]

393. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje Ummu Seleme, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kada nekog od vas zadesi neka nevolja, neka kaže:

---

[414] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o dženazama pod naslovom "Učenja Kur'ana kod onog koji je na samrti". (3121)

[415] Bilježi ga Muslim u poglavlju o dženazama pod naslovom "Dova koja se uči u nevolji". (2/6/222, En-Nevevi)

"إِنَّا للهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ: اللَّهُمَّ عِنْدَكَ أَحْتَسِبُ مُصِيبَتِي فَأْجُرْنِي فِيهَا وَأَبْدِلْنِي خَيْرًا مِنْهَا."

'Innā lillāhi ve innā ilejhi rādžiūn. Allāhumme indeke ahtesibu musībetī fe edžurnī fīhā ve ebdilnī hajren minhā'

'Svi smo Allahovi i Njemu ćemo se vratiti. Allahu moj, ja se nadam da ćeš me Ti zbog ove nevolje nagraditi, zato me nagradi i podari mi bolje od onoga što sam izgubio.'"[416]

394. Tirmizi u svom djelu bilježi predanje Ebu Musaa el-Eš'arija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا مَاتَ الْعَبْدُ قَالَ اللهُ تَعَالَى لِمَلاَئِكَتِهِ: قَبَضْتُمْ وَلَدَ عَبْدِي فَيَقُولُونَ: نَعَمْ فَيَقُولُ: قَبَضْتُمْ ثَمَرَةَ فُؤَادِهِ، فَيَقُولُونَ: نَعَمْ، فَيَقُولُ فَمَاذَا قَالَ عَبْدِي؟ فَيَقُولُونَ: حَمِدَكَ وَاسْتَرْجَعَ فَيَقُولُ اللهُ تَعَالَى: ابْنُوا لِعَبْدِي بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَسَمُّوهُ بَيْتَ الْحَمْدِ."

"Kada vjernik umre, Allah, dž.š., kaže melekima: 'Usmrtili ste sina moga roba?', a oni odgovore: 'Da.' Allah, dž.š., kaže: 'Usmrtili ste plod njegova srca?', a meleki odgovore: 'Da.' Allah, dž.š., upita ih: 'Pa šta je rekao moj rob?' Meleki odgovore: 'Zahvalio Ti se i rekao: 'Svi smo Allahovi i Njemu ćemo se vratiti'', a Allah, dž.š., naredi im: 'Sagradite mom robu kuću u Džennetu i nazovite je 'Kuća zahvalnosti.''"[417] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen."[418]

[416] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o dženazama pod naslovom "Pribranost u nevoljama". (3119)

[417] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dženazi pod naslovom "Vrijednost onoga ko se strpi nad nevoljama" (3/332/1021), Ahmed u svom *Musnedu* (4/415), Ibn Hibban u svom *Sahihu* (4/262, 263/2937, El-Ihsan), Begavi u djelu *Šerhus-sunne* (5/455, 456/1-549). Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u *Rijadus-salihinu* pod brojem 924, 1398.

[418] Spominjali smo ga pod brojem 297.

395. Sličan po značenju jeste i hadis koji bilježi Buhari od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Uzvišeni Allah, dž.š., rekao je:

"مَا لِعَبْدِي الْـمُؤْمِنِ عِنْدِي جَزَاءٌ إِذَا قَبَضْتُ صَفِيَّهُ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا ثُمَّ احْتَسَبَهُ إِلاَّ الْـجَنَّةُ."

'Za mog roba vjernika kome umre dijete, a on to strpljivo podnese, ne postoji druga nagrada osim Džennet."[419]

Dova onoga ko čuje da mu je umro prijatelj

396. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Smrt je zastrašujuća, pa kada neko od vas čuje da mu je umro brat po vjeri, neka kaže:

" إِنَّا للهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ، وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَـمُنْقَلِبُونَ، اللَّهُمَّ اكْتُبْهُ عِنْدَكَ مِنَ الْـمُحْسِنِينَ، وَاجْعَلْ كِتَابَهُ فِي عِلِّيِّينَ، وَاخْلُفْهُ فِي أَهْلِهِ فِي الْغَابِرِينَ، وَلاَ تَحْرِمْنَا أَجْرَهُ وَلاَ تَفْتِنَّا بَعْدَهُ."

'Innā lillāhi ve innā ilejhi rādžiūne, ve innā ilā Rabbinā le munkalibūn. Allāhummektubhu indeke minel-muhsinīne vedžal kitābehu fī illijjīne vehlufhu fī ehlihī fil-gābirīne ve lā tahrimnā edžrehu ve lā teftinnā badeh'

'Svi smo Allahovi i svi ćemo se Njemu vratiti. Mi ćemo se Gospodaru našem vratiti. Allahu moj, upiši ga kod sebe u one dobre. Neka knjiga njegovih dobrih djela bude u Illijjunu[420] *i podari njegovoj*

---

[419] Bilježi ga Buhari u poglavlju o samilosti pod naslovom "Šta treba da radi onaj ko želi postići Allahovo, dž.š., zadovoljstvo". (11/46/6424, *Fethul-Bari*)

[420] Različita su mišljenja mufessira u vezi sa značenjem riječi *Illijjun*. Veći broj učenjaka smatra da je to sedmo nebo, za razliku od Ibn Abbasa koji kaže da je to Džennet.

porodici boljeg od njega. Nemoj ni nama uskratiti njegovu nagradu i nemoj nas poslije njega iskušati.'"[421]

Dova onoga ko čuje da je neki od neprijatelja islama umro

397. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Ibn Mesuda, r.a., koji prenosi da je ušao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i rekao mu: "Allahov Poslaniče, Allah, dž.š., ubio je Ebu Džehla." Allahov Poslanik, s.a.v.s., čuvši tu vijest, reče:

"اَلْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي نَصَرَ عَبْدَهُ وَأَعَزَّ دِينَهُ."

"El-hamdu lillāhillezī nesare abdehū ve eazze dīneh"

"Hvala Allahu, Koji je pomogao Svoga roba i ojačao njegovu vjeru."[422]

Zabrana naricanja za umrlim i slijeđenja paganskih običaja

Učenjaci se slažu da je naricanje za umrlim, slijeđenje paganskih običaja tom prilikom i prizivanja propasti i nesreće prilikom doživljavanje nekog iskušenja strogo zabranjeno, haram.

398. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Abdullaha bin Mesuda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَطَمَ الْخُدُودَ، وَشَقَّ الْجُيُوبَ وَدَعَا بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ."

"Nije naš onaj ko se udara po obrazima, cijepa odjeću i slijedi paganske običaje." U predanju koje bilježi Muslim stoji.

---

[421] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (566), a u njegovom je lancu prenosilaca Kajs bin Rebi'. Zehebi za njega kaže: "On je nepoznat."

[422] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (567), a u njegovom je lancu prenosilaca Ebu Ubejda, čije je ime Amir bin Abdullah bin Mesud el-Huzeli, koji je pouzdan. Međutim, problem je što u ovom lancu prenosilaca stoji da on hadis prenosi od svoga oca Ibn Mesuda, r.a., ali je poznato da on od svoga nije prenio ni jedan hadis. To mišljenje zastupaju: Jahja bin Mein, Ebu Hatim, Šu'ba i dr.

"...ili cijepa odjeću, ili priziva paganske običaje", s upotrebom čestice "...ili".[423]

399. U istim djelima bilježi se predanje Ebu Musaa el-Eš'arija, r.a., koji prenosi da se Allahov Poslanik, s.a.v.s., odrekao onog ko, podižući glas, nariče za umrlim, onog ko, kada ga zadesi kakva nevolja, obrije kosu s glave, i onog ko, kada ga zadesi nevolja, cijepa odjeću.[424] Sve su ove stvari zabranjene, po konsenzusu islamskih učenjaka. Isto tako je ženama zabranjeno rasplitanje kose, udaranje po obrazima, grebanje po licu i prizivanje propasti.

400. U istim djelima bilježi se predanje Ummu Atijje, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., tražio od njih obećanje, kada su mu davale prisegu, da neće naricati.[425]

401. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"اثْنَتَانِ فِي النَّاسِ هُمَا بِهِمَا كُفْرٌ: الطَّعْنُ فِي النَّسَبِ وَالنِّيَاحَةُ عَلَى الْمَيِّتِ."

"U dvije stvari koje su prisutne kod ljudi ima nevjerstva: u napadu na porijeklo i naricanju za umrlim."[426]

402. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje Ebu Seida el-Hudrija, r.a., koji je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., prokleo je onu koja nariče i onu koja je sluša."[427]

---

[423] Bilježi ga Buhari u poglavlju o dženazama pod naslovom "Pokuđenost naricanja za umrlim" (1292), Muslim u svom *Sahihu* u poglavlju o dženazama pod naslovom "Zabrana udaranja po obrazima". (2/6/229, En-Nevevi)

[424] Bilježi ga Buhari (3/197/1296) i Muslim. (2/110, En-Nevevi)

[425] Bilježi ga Buhari u poglavlju o dženazama pod naslovom "Poglavlje o zabrani naricanja za umrlim" (1291), Muslim u poglavlju o dženazama pod naslovom "Umrli se muči zbog plakanja njegove rodbine za njim". (1/6/235, En-Nevevi)

[426] Bilježi ga Muslim u poglavlju o vjerovanju pod naslovom "Odnošenje naziva nevjernik za onog ko napada na nečije porijeklo i nariče za umrlim". (1(2/57, En-Nevevi)

[427] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o dženazama pod naslovom "Poglavlje o naricanju" (3128), a u njegovom lancu prenosilaca nalazi se Muhammed bin Husejn bin Atijja el-Avfi, koji je nepouzdan. Ebu Hatim u svom djelu *El-Ilel* (1/369) ocjenjuje

Naricanje je podizanje glasa i spominjanje vrlina umrlog. Neki kažu da je to plakanje i nabrajanje njegovih vrlina. Šafi veli: "Zabranjeno je i pretjerano puštanje glasa prilikom plakanja." Međutim, plakanje za umrlim bez pretjeranog podizanja glasa i bez naricanja nije zabranjeno. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje:

403. od Ibn Omera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., obišao Sa'da bin Ubadu, r.a., u društvu Abdurahmana bin Avfa, Sa'da bin Ebu Vekkasa, i Abdullaha bin Mesuda, r.a., pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., zaplakao, a i ljudi, kada ga vidješe da plače, zaplakaše s njim. Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče im:

"أَلاَ تَسْمَعُونَ أَنَّ اللهَ لاَ يُعَذِّبُ بِدَمْعِ الْعَيْنِ وَلاَ بِحُزْنِ الْقَلْبِ، وَلَكِنْ يُعَذِّبُ بِهَذَا أَوْ يَرْحَمُ."

"Zar ne čujete! Allah, dž.š., ne kažnjava zbog suze koja poteče iz oka niti zbog tuge koja se pojavi u srcu, ali kažnjava ili se smiluje zbog ovog", pa je pokazao na jezik.[428]

404. U istim djelima bilježi se predanje Usame bin Zejda, r.a., koji prenosi da je Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., doneseno dijete njegove kćerke, koje je bilo na samrti, pa su se oči Allahovog Poslanika, s.a.v.s., orosile suzama, a Sa'd ga upita: "Šta je to, Allahov Poslaniče?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu:

"هَذِهِ رَحْمَةٌ جَعَلَهَا اللهُ تَعَالَى فِي قُلُوبِ عِبَادِهِ، وَإِنَّمَا يَرْحَمُ اللهُ تَعَالَى مِنْ عِبَادِهِ الرُّحَمَاءَ."

---

ga nepouzdanim i kaže: "Ovaj je hadis nevjerodostojan, a Muhammed bin Hasan bin Atijja, njegov otac i djed nepouzdani su." Ibn Hadžer u svom djelu *Et-Telhis* (2/139) veli: "Ebu Hatim ga u svom djelu *El-Ilel* ocjenjuje nepouzdanim a bilježe ga i Taberani i Bejheki u predanju Ataa, od Ibn Omera. Bilježi ga i Adijj u predanju od Hasana, od Ebu Hurejre, r.a., ali su sva ova predanja nevjerodostojna."

[428] Bilježi ga Buhari u poglavlju o dženazama pod naslovom "Plakanje kod bolesnika" (1304), Muslim u poglavlju o dženazama pod naslovom "Plakanje kod bolesnika". (2/6/226, En-Nevevi)

"Ovo je milost koju je Allah, dž.š., usadio u srca Svojih robova. Allah, dž.š., smilovat će se onim Svojim robovima koji budu samilosni jedni prema drugima."[429]

405. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., ušao kod svog sina Ibrahima, koji je bio na samrti, pa se oči Allahovog Poslanika, s.a.v.s., orosiše suzama. Abdurahman bin Avf, r.a., reče mu: "Čak i ti, Allahov Poslaniče?", a Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu: "Ibn Avfe, ovo je samilost." Zatim je ponovo zaplakao i rekao:

"إِنَّ الْعَيْنَ تَدْمَعُ، وَالْقَلْبَ يَحْزَنُ، وَلاَ نَقُولُ إِلاَّ مَا يُرْضِي رَبَّنَا، وَإِنَّا بِفِرَاقِكَ يَا إِبْرَاهِيمُ لَمَحْزُونُونَ."

"Oči plaču, srce je ispunjeno tugom, ali, i pored toga, nećemo reći ništa osim ono čime je zadovoljan naš Gospodar. Ibrahime, mi smo zaista zbog rastanka s tobom ožalošćeni." Hadisi koji govore o ovoj temi mnogobrojni su i poznati.

Što se tiče vjerodostojnog hadisa u kojem stoji da se čovjek na samrti muči zbog plakanja njegove porodice za njim, to nije općenito pravilo i ne odnosi se na sve, nego ga treba protumačiti. Učenjaci se u njegovom tumačenju razilaze na više mišljenja, a najpoznatije jeste to da je on bio uzrok tog plakanja tako što je oporučio da plaču za njim i sl. O svemu sam tome opširnije govorio u poglavlju o dženazama u djelu *Šerhul-muhezzeb*, a Allah najbolje zna.

Naši učenjaci kažu: "Dozvoljeno je plakati i prije i poslije smrti drage osobe, ali je bolje plakati prije njene smrti na osnovu vjerodostojnog hadisa: "Smrt ja nastupila, zato neka prestane plakati ona koja je plakala." Šafi i neki drugi učenjaci zastupaju mišljenje da je plakanje poslije smrti pokuđeno, ali da nije

---

[429] Bilježi ga Buhari u poglavlju o dženazama pod naslovom "Umrli se muči zbog plakanja njegove porodice za njim" (1284), Muslim u poglavlju o dženazama pod naslovom "Plakanje za umrlim". (1/6/226, En-Nevevi)

zabranjeno, protumačivši hadis: "Pa neka ona koja je plakala prestane s plakanjem" na taj način da on ukazuje na to da je to pokuđeno.

Izražavanje saučešća

406. Tirmizi, u svom *Sunenu*, i Bejheki, u djelu *Sunenul-kubra*, bilježe predanje Abdullaha bin Mesuda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ عَزَّى مُصَابًا فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ."

"Ko izrazi saučešće nekom koga je zadesila nevolja imat će nagradu poput njegove nagrade."[430] Lanac prenosilaca ovog hadisa jeste nepouzdan.

407. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Ebu Bereze, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ عَزَّى ثَكْلَى كُسِيَ بُرْدًا فِي الْجَنَّةِ."

"Ko izrazi saučešće nevoljniku bit će ogrnut dženetskim ogrtačem."[431] Tirmizi veli: "Lanac prenosilaca ovog hadisa nije jak."

408. Ebu Davud i Nesai u svojim *Sunenima* bilježe predanje Abdullaha bin Amra bin el-Asa, r.a., i to je poduže predanje u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., upitao Fatimu, r.a.: "Fatima zbog čega si izašla iz kuće?" Ona mu je odgovorila:

---

[430] Bilježi ga Tirmizi (3/376/1073), Bejheki (4/98). Tirmizi veli: "Ovaj je hadis garib, neobičan, i nije nam poznato da se pripisuje Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., osim u predanju koje prenosi Alija bin Asim." Neki ga prenose od Muhammeda bin Sukihija s ovim lancem prenosilaca kao izreku nekog od ashaba, a ne kao hadis Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Najviše protiv koga su govorili u vezi ovog hadisa jeste Alija bin Asim.

[431] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dženazama pod naslovom "Vrijednost izražavanja saučešća" (1076), a u njegovom lancu prenosilaca nalazi se Menija bint Ubejd bin Ebu Bereze. Zehebi veli: "Od nje prenosi samo Ummul-Esved el-Huzaija." Autor djela *Et-Takrib* veli: "Njeno je stanje nepoznato." Tirmizi, nakon što je naveo hadis, veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib. Njegov lanac prenosilaca nije jak."

"Došla sam porodici umrlog pa sam proučila dovu za umrlog da mu se Allah, dž.š., smiluje i izrazila sam im saučešće."[432]

409. Ibn Madža i Bejheki u svojim *Sunenima* bilježe predanje s dobrim lancem prenosilaca od Amra bin Hazma, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَا مِنْ مُؤْمِنٍ يُعَزِّي أَخَاهُ بِمُصِيبَةٍ إِلاَّ كَسَاهُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ حُلَلِ الْكَرَامَةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ."

"Koji god vjernik izrazi saučešće svom bratu muslimanu zbog nevolje koja ga je zadesila, Allah, dž.š., odjenut će ga na Sudnjem danu u odjeću plemenitosti."[433]

Izražavanje saučešća jeste savjetovanje da se strpi i izgovaranje riječi koje će umanjiti tugu kod onoga kome je umrla bližnja osoba jeste pohvalno djelo jer ono u sebi sadrži naređivanje dobra i odvraćanje od zla. I na to se odnose riječi Uzvišenog Allaha, dž.š.: *"Pomažite se u dobru i u bogobojaznosti"* (El-Maida, 2), i ovo je najbolji dokaz koji upućuje na propisanost izražavanja saučešća.

Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje u kojem Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže:

---

[432] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o dženazama pod naslovom "Izražavanje saučešća" (3123), Nesai u poglavlju o dženazama pod naslovom "Izražavanje saučešća". (1/616/2007)

[433] Bilježi ga Ibn Madža u poglavlju o dženazama pod naslovom "Predanja koja govore o nagradi za onog ko izrazi saučešće nevoljniku" (1601), Bejheki (4/59), a u njegovom je lancu prenosilaca Kajs Ebu Amara el-Farisi, štićenik Ensarija. Buhari veli: "S njim u vezi treba biti oprezan." Jahja veli: "Nije pouzdan." Zehebi u djelu *El-Mugni* veli: "Njegova predanja nisu vjerodostojna." El-Ukajli ga spominje u djelu *Ed-Duafa* (Nepouzdani prenosioci) i navodi dva predanja koja on prenosi, jedno od njih je ovo koje smo mi citirali, a zatim kaže: "Ni na jedno od njih ne treba se osvrtati." Autor djela *Et-Takrib* veli: "On kod sebe ima mahanu." Hadis se prenosi u skraćenoj verziji u predanju od Omera bin Hakema bin Sevbana, a bilježi ga Ahmed u svom *Musnedu* (3/460), a u njegovom je lancu prenosilaca Nedžih bin Abdurahman es-Sindi, ili Ma'šer el-Medeni, koji je nepouzdan. To je mišljenje Jahjaa bin Meina, Jahjaa bin Seida, Darekutnija, Ibnul-Medinija, i Ibn Adijja.

"وَاللهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ."

"Allah, dž.š., pomaže Svome robu sve dok rob pomaže svome bratu muslimanu."[434]

Izražavanje saučešća pohvalno je i prije i poslije ukopa umrlog. Naši učenjaci kažu: "Vrijeme u kojem treba izražavati saučešće jeste od trenutka nastupanja smrti pa do tri dana poslije ukopa." Tri dana otprilike, a ne baš tačno tri dana. To je mišljenje šejha Ebu Muhammeda el-Džuvejnija, pripadnika šafijskog mezheba. Učenjaci kažu: "Izražavanje je saučešća pokuđeno nakon tri dana jer je njegova svrha smirivanje srca onoga ko je pogođen smrću drage osobe, a to se, uglavnom, dešava nakon tri dana. Nakon tog perioda nije ga lijepo podsjećati na ono što će ga rastužiti. Ovo mišljenje zastupa veliki broj učenjaka.

Ebul-Abbas bin el-Kas, jedan od naših učenjaka, veli: "Nema smetnje da se saučešće izražava i nakon tri dana nego se može prakticirati i poslije toga, bez obzira koliko je vremena prošlo." Isto mišljenje prenosi i imamul-Haremejni od jednog našeg učenjaka. Međutim, ispravno je da se saučešće ne treba izražavati nakon tri dana, osim u dva slučaja, koja određena skupina učenjaka izuzima: ukoliko je onaj ko je ožalošćen smrću drage osobe bio odsutan prilikom njenog ukopa i pojavio se tek nakon tri dana. Učenjaci kažu: "Izražavanje saučešća poslije ukopa bolje je od toga da se učini prije ukopa jer su ukućani tada zauzeti pripremanjem dženaze i jer će nakon ukopa osjećati veću usamljenost. To je u slučaju ako porodica ne izražava veliku bol i uznemirenost, a ako je veoma uznemirena, onda im treba izraziti saučešće u tom trenutku kako bi se smirili", a Allah najbolje zna.

Pohvalno je saučešće izraziti svim članovima porodice umrlog i njegovim punoljetnim, maloljetnim, muškim i ženskim rođacima. Ako je žena mlada, onda joj saučešće izraža-

---

[434] Bilježi ga Muslim u poglavlju o zikru pod naslovom "Vrijednost okupljanja radi učenja Kur'ana". (6/17/21, En-Nevevi)

vaju samo njeni bliži rođaci za koje se ne može udati. Učenjaci kažu: "Izražavanje saučešća onima koji su u bilo kakvoj nevolji, ili u bolesti, propisano je."

Šafija i neki naši učenjaci kažu: "Okupljanje porodice umrlog na jedno mjesto kako bi ostali mogli doći i izraziti im saučešće pokuđeno je, nego trebaju se razići i ispunjavati svoje potrebe i obaveze. To je pokuđeno i muškim i ženskim članovima porodice." To mišljenje zastupa i El-Muhamilijj i doslovno citira riječi Šafija, Allah mu se smilovao. Ovo je pokuđeno ukoliko ga ne prati neka druga pojava koja je novotarija i zabranjena vjerom, kao što se to obično dešava. U tom slučaju postaje strogo zabranjeno, haram. U vjerodostojnom hadisu stoji: "Svaka inovacija jeste novotarija, a svaka novotarija vodi u zabludu."

Forma izražavanja saučešća nije ograničena na posebne riječi, pa koje god riječi onaj ko izražava saučešće uputi ožalošćenom cilj će biti ostvaren. Učenjaci kažu da je u slučaju kada umre vjernik, njegovom rođaku vjerniku lijepo reći: "Da ti Allah, dž.š., poveća nagradu, uljepša djela i oprosti tvome umrlom." U slučaju da je umrli nevjernik, njegovom rođaku, ako je vjernik, lijepo je reći: "Da ti Allah, dž.š., poveća nagradu i uljepša tvoja dobra djela." Ako je umrli vjernik, a njegov rođak nevjernik, lijepo mu je reći: "Da Allah, dž.š., uljepša tvoja djela i oprosti tvom umrlom." Ako je umrli nevjernik, a i njegov rođak nevjernik, lijepo je reći: "Da ti Allah, dž.š., nadomjesti gubitak."

Najbolji način na koji se može izraziti saučešće jeste u predanju koje bilježe Buhari i Muslim:

410. od Usame bin Zejda, r.a., koji je rekao. "Jedna od kćerki Allahovog Poslanika, s.a.v.s., poslala je poruku svome ocu u kojoj ga je obavijestila da joj je sin na samrti, pa Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče glasniku:

"ارْجِعْ إِلَيْهَا فَأَخْبِرْهَا أَنَّ لِلهِ تَعَالَى مَا أَخَذَ وَلَهُ مَا أَعْطَى، وَكُلٌّ عِنْدَهُ بِأَجَلٍ مُسَمًّى، فَمُرْهَا فَلْتَصْبِرْ وَلْتَحْتَسِبْ."

'Vrati joj se i obavijesti je da Allahu, dž.š., pripada ono što je uzeo i ono što je dao i da je On zapisao da će svi živjeti do određenog roka. Reci joj neka se strpi i neka se nada nagradi od Allaha, dž.š.'"[435]

Ovaj je hadis jedno od najuzvišenijih pravila islama i u sebi sadrži brojne bitne stvari, osnove vjere i njene ogranke, propise o ponašanju, upute o ponašanju u nevolji, u brigama, bolesti i sl. Značenje riječi: "Allahu, dž.š., pripada ono što je uzeo" jeste to da ovaj svijet pripada Allahu, dž.š., a značenje riječi: "...i Njemu pripada ono što je dao" jeste to da pokloni i blagodati koje Allah, dž.š., podari Svojim robovima ne izlaze iz granica Njegovog posjedovanja, i Allah, dž.š., s tim može učiniti šta želi. Sve što postoji, On je zapisao da će trajati do određenog roka i niko to ne može ni ubrzati niti odgoditi. Pa ako shvatite sve ovo, onda se strpite i nadajte se nagradi od Njega zbog nevolje koja vas zadesi. A Allah najbolje zna.

411. Nesai u svojoj zbirci bilježi predanje s dobrim lancem prenosilaca od Muavije bin Kurre bin Ijjasa, on od njegovog oca, r.a., koji prenosi da Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije nekoliko dana vidio jednog od svojih ashaba, pa kada upita za njega, rekoše mu: "Umro mu je sin." Kada ga je Allahov Poslanik susreo, upitao ga je za njegovog sina, i on ga obavijesti da je umro. Allahov Poslanik, s.a.v.s., izrazi mu saučešće, a zatim reče: "Čovječe, šta ti je od ove dvije stvari draže: da uživaš u prisustvu svoga sina na ovom svijetu ili da dođeš na onaj svijet, pa na koja god vrata Dženneta kreneš, zatekneš svoga sina koji te je pretekao i otvorio ti ta vrata?" Čovjek odgovori: "Da me pretekne u Džennetu i da mi otvori dženetska vrata, to mi je draže." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "To ćeš i imati."[436]

[435] Spominjali smo ga pod brojem 404.

[436] Bilježi ga Nesai. (1/613/1997)

Bejheki bilježi predanje o vrijednostima Šafija u kojem stoji da je Šafi čuo za smrt sina Abdurahmana bin Mehdija, Allah mu se smilovao, zbog čega se Abdurahman veoma ražalostio. Šafi mu poruči: "Brate, reci sebi ono što izgovaraš drugima kada im izražavaš saučešće, i smatraj ružnim ono što smatraš ružnim kod drugih. Znaj da je jedna od najvećih nevolja to da budeš oslobođen radosti, a da pri tome ne zaradiš nagradu kod Allaha, dž.š. A šta je tek onda ako osim toga još i grijeh zaradiš? Iskoristi priliku da stekneš nagradu kada ti se za to pružila prilika prije nego što tu priliku budeš tražio, a ne mogneš je naći. Da te Allah, dž.š., nadahne strpljenjem kada te zadese nevolje i da i nama i tebi zbog strpljenja propiše nagradu." Zatim mu je uputio sljedeće stihove:

"Utjehu ti pružam ne zato što sam uvjeren da ću vječno živjeti,
nego zato što ću tako sunnet vjere ispuniti.
Nit će onaj kome se utjeha pruža poslije umrlog vječno ostati,
a ni onaj koji je pruža, pa makar da će hiljade godina živjeti."

Izražavajući saučešće neki čovjek uputi svome prijatelju, kome je umrlo dijete, sljedeće riječi: "A zatim, dijete, dokle god je živo svome roditelju donosi tugu i iskušenja, pa ako prije njega umre, od Allaha, dž.š., će ga zbog toga blagosiljati i milost mu pružiti. I nemoj se žalostiti što te je Allah, dž.š., poštedio tuge i iskušenja. Ne izgubi naknadu koju ti je Allah, dž.š., pružio tako što te blagosilja i milost ti pruža." Musa bin Mehdi reče Ibrahimu bin Salimu, kome je umrlo dijete: "Radovalo te je mada ti je nevolje donosilo i iskušenje ti bilo, tugu ti je donosilo a zbog njega će te od Gospodara blagoslovi i milost zadesiti." Izražavajući saučešće, neki čovjek reče svom prijatelju. "Ako ćeš zbog toga na ahiretu dobiti nagradu, to ti je onda bolje od onoga ko ti je na ovom svijetu radost bio." Kada je Abdullah bin Omer, r.a., ukopao svoga sina, osmjehnuo se. Neko ga upita: "Zbog čega se osmjehuješ kod njegovog kabura?" On mu odgovori: "Želio sam poniziti šejtana." Ibn Džurejdž, Allah mu se smilovao, rekao je: "Ko se ne strpi prilikom nevolje i ne

ponada se nagradi od Allaha, dž.š., on je poput životinja koje hode zemljom." Humejd bin E'redž rekao je: "Čuo sam Seida bin Džubejra, Allah mu se smilovao, kako za svog sina kaže: 'Ja znam šta me od njega može najbolje zadesiti.' Neko ga upita: 'A šta je to?', a on odgovori: 'Da umre i da se ja strpim i nadam zbog toga nagradi od Allaha, dž.š.'" Hasan el-Basri, Allah mu se smilovao, prenosi da je neki čovjek bio veoma uznemiren smrću svoga sina i da mu se zbog toga požalio, pa mu je Hasan rekao: "Je li tvoj sin bio često odsutan od tebe?" Čovjek odgovori: "Da, češće je bio odsutan nego prisutan." Hasan mu reče: "Pa smatraj da je odsutan jer tada od tebe neće biti odsutna nagrada koja će biti veća od tvoje tuge koju osjećaš za njim." Čovjek reče: "Ebu Seide, olakšao si moju tugu za sinom." Mejmun bin Mehran, rekao je: "Neki čovjek izrazi saučešće Omeru bin Abdul-Azizu zbog smrti njegovog sina Abdul-Melika, pa mu Omer reče: 'Ono što se dogodilo Abdul-Meliku jeste ono što smo očekivali, i kad se to dogodilo, nismo se ružno prema tome ponijeli.'"

Bišr bin Abdullah prenosi da je Omer bin Abdul-Aziz stao pored kabura svoga sina Abdul-Melika i da je rekao: "Sine, da ti se Allah, dž.š., smiluje, razveseljavao si me kada si bio mali i dobročinstvo si mi činio kada si odrastao, i kad god sam te pozvao, odazvao si mi se." Meslema kaže: "Kada je umro Abdul-Melik bin Omer, Omer mu je otkrio lice i zatim rekao: 'Sine, da ti se Allah smiluje, od dana otkad su me obradovali da si se rodio, veselio si me. Živio sam radujući se tebi. Nikada ti se nisam radovao kao sada. To, tako mi Allaha, dž.š., ako svoga oca budeš pozivao u Džennet.'"

Ebu Hasan el-Medaini veli: "Omer bin Abdul-Aziz posjetio je svoga sina dok mu je sin bio u samrtnim mukama pa ga upita: 'Kako si sine?' Sin mu odgovori: 'Nalazim se u času istine.' Omer mu reče: 'Da budeš na vagi mojih dobrih djela, draže mi je nego da ja budem na vagi tvojih dobrih djela.' Sin mu odgovori: 'Oče, ono što ti voliš, draže mi je od onoga što ja

volim.'" Džuvejri bin Esma prenosi od svog amidže da su njegova tri brata učestvovala u Bici na Testeru i sva su trojica poginuli. Njihova majka izađe na pijacu da nešto kupi i tu sretne čovjeka koga je poznavala, a koji je učestvovao u toj bici. Kada ga upita o svojim sinovima, on reče: "Poginuli su." Ona upita: "Jesu li poginuli napadajući ili bježeći?" Čovjek reče: "Napadajući." Ona reče: "Hvala Allahu, postigli su uspjeh i zaštitili su svoje porodice." Kada je umro sin Šafija, Allah mu se smilovao, Šafi je izrekao sljedeći stih:

"A život je takav, zato nastoj da se strpiš,
gubitak imetka i rastanak s onim koga voliš."

– Ebu Hasan el-Medaini, rekao je: "Kada je umro Hasan, otac Ubejda bin Hasana, koji je u to vrijeme bio kadija u Basri i njen zapovjednik, mnogo je ljudi došlo da mu izraze saučešće. Raspravljali su o tome kako prepoznati onog ko nije kako treba podnio iskušenje od onoga ko se strpio, pa su se svi složili da ukoliko prestane raditi ono što svakodnevno radi, nije, kako treba, podnio iskušenje.

Izreke i predanja o ovoj temi mnogobrojni su, ali sam spomenuo neke od njih kako ova knjiga ne bi bila oslobođena nekih od njihovih mudrosti. A Allah najbolje zna!

Sada ćemo spomenuti stav islama o pitanju pojave kuge s ciljem da ukažemo kako se u tom slučaju treba strpjeti, hrabro podnijeti i ne prepustiti se očaju, jer nevolja koja zadesi čovjeka mala je u odnosu na ono što se događalo onima prije njega. Od vremena pojave islama muslimane je zadesilo pet poznatih epidemija kuge: kuga Širevejh, koja se pojavila u Medainu za vrijeme života Allahovog Poslanika, s.a.v.s., šeste godine po Hidžri; zatim epidemija kuge, po imenu Amvas, u vrijeme hilafeta Omera bin Hattaba, r.a., koja se pojavila u Šamu, i od koje je umrlo dvadeset hiljada ljudi; zatim kuga u vrijeme hilafeta Abdullaha bin Zubejra, r.a., u mjesecu ševvalu, šezdeset devete godine po Hidžri. Tri dana, svaki dan zaredom, od nje je

umiralo po sedamdeset hiljada ljudi. Za vrijeme te kuge Enesu bin Maliku umrla su osamdeset tri sina, a neki kažu sedamdeset tri. Abdurahmanu bin Ebu Bekru, r.a., umrlo je četrdeset sinova; zatim kuga po imenu El-Fitjat, koja se pojavila u mjesecu ševvalu osamdeset treće godine po Hidžri; zatim kuga koja se pojavila stotinu trideset prve godine po Hidžri u mjesecu redžebu, a posebno se pojačala u mjesecu ramazanu. Svaki dan se klanjalo po hiljadu dženaza, da bi se u mjesecu ševvalu broj umrlih smanjio. Pedesete godine po Hidžri kuga se pojavila i u Kufi, a od nje je umro ashab Mugira bin Šu'ba, r.a. Ibn Kutejba u svom djelu *El-Mearif* prenosi od El-Asmeija broj kuga koje su se pojavile, a koji otprilike odgovora ovome što smo mi spomenuli, s tim da se negdje spominje veći a negdje manji broj žrtava. On kaže: "Kuga El-Fitjat (Djevojke) prozvana je ovim imenom jer su u Basri, Vasitu, Šamu i Kufi od nje prvo počele umirati djevojke. Neki je nazivaju El-Ešraf (Ugledníci) jer je od nje umro veliki broj uglednika. On dalje kaže: "U Medini i Meki kuga se nikada nije pojavila."

Ovo je opširna tema, ali će ono što sam spomenuo navesti na zanimanje za ono što nisam spomenuo. Opširnije sam o ovome govorio na početku komentara Muslimovog *Sahiha*. A Allah, dž.š., uspjeh daje!

Porodici i rodbini umrlog dozvoljeno je to razglasiti među ljudima, a pokuđeno je tom prilikom vikati i plakati

412. Tirmizi i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje Huzejfe, r.a., koji je rekao: "Kada umrem, nemojte nikog obavještavati, bojim se da to ne preraste u viku i prizivanje propasti, a čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako je to zabranio."[437] Tirmizi kaže da je ovo predanje hasen, dobro.

[437] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dženazama pod naslovom "Predanja koja govore o zabrani oglašavanja smrti uz viku i plakanje" (986), Ibn Madža u poglavlju o dženazama pod naslovom "Predanja koja govore o oglašavanju smrti uz viku i plakanje" (1476), obojica od Hubejba bin Selima el-Abesija, od Bilala bin Jahjaa el-Abesija, od Huzejfe, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." U njegovom je lancu

413. Tirmizi u svom djelu bilježi predanje Abdullaha bin Mesuda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِيَّاكُمْ وَالنَّعْيَ فَإِنَّ النَّعْيَ مِنْ عَمَلِ الْجَاهِلِيَّةِ."

"Zabranjuje vam se da smrt oglašavate vikom i plakanjem jer je to običaj iz doba džahilijeta."[438] Bilježi ga i kao riječi Abdullaha bin Mesuda, r.a., a ne kao riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ispravnije je reći da su ovo riječi Abdullaha bin Mesuda, r.a." Tirmizi oba ova predanja ocjenjuje nepouzdanim.

414. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., obavijestio svoje ashabe o smrti Nedžašije (vladara Abesinije).[439]

415. Buhari i Muslim u svojim djelima bilježe predanje u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., za umrlog koga

---

prenosilaca Bilal bin Jahja el-Abesi, i učenjaci su o njegovim predanjima od Huzejfe, r.a., kritički govorili. Ibn Mein veli: "Njegova predanja od Huzejfe, r.a., prekinuta su." Ebu Hasan el-Kattan veli: "On je pouzdan. Prenosi hadise od Huzejfe, r.a., s riječima "od' i nigdje se ne spominje da je on taj hadis čuo direktno od Huzejfe, r.a." Tirmizi njegova predanja, koja prenosi od Huzejfe, r.a., ocjenjuje vjerodostojnim, vjerovatno, misleći da je on ta predanja direktno slušao od Huzejfe, r.a. Abdurahman bin Ebu Hatim veli: "Bilal bin Hasan prenosi hadise Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ne spominjući ime ashaba. Također prenosi od Omera bin el-Hattaba, r.a., pa kaže: 'Pričala mi je Mejmuna, štićenica Allahovog Poslanika, s.a.v.s.'; 'Obavijestio me je Šutejr bin Šekl', a predanja koja prenosi od Huzejfe, r.a., prenosi riječima: 'Čuo sam da je Huzejfa, r.a., rekao...' Znači ovo predanje koje prenosi od Huzejfe, r.a., ima prekinut lanac prenosilaca jer on nije direktno čuo hadis od Huzejfe, r.a. Nakon što ga je spomenuo Ibn Hadžer u djelu *Fethul-Bari* (3/140), veli. 'Njegov je lanac prenosilaca dobar.' Vjerovatno je to rekao zato što su prenosioci pouzdani ili je slijedio Tirmizija u njegovoj ocjeni ovog hadisa."

[438] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dženazama pod naslovom "Predanja koja govore o zabrani oglašavanja smrti uz viku i plakanje" (985), kao riječi Abdullaha bin Mesuda, r.a. U njegovom lancu prenosilaca je El-Aver, za koga se svi slažu da je nepouzdan. Bilježi ga i kao riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kao što smo to prethodno spomenuli međutim, njegov lanac prenosilaca ima istu mahanu.

[439] Bilježi ga Buhari u poglavlju o dženazama pod naslovom "Čovjek može obavijestiti svoju porodicu o nečijoj smrti" (1245), i Muslim u poglavlju o dženazama pod naslovom "Izgovaranje tekbira prilikom obavljanja dženaze". (3/7/21, En-Nevevi)

su noću ukopali i nisu ga obavijestili o njegovoj smrti, rekao: "Zašto me niste obavijestili?"[440]

Učenjaci kažu: "Na osnovu ova dva hadisa možemo reći da je pohvalno obavijestiti rodbinu i prijatelje o smrti njihovog poznanika i rođaka." Oni dalje kažu. "Oglašavanje smrti uz vikanje koje je tom prilikom zabranjeno jeste ono što se radilo u doba džahilijeta, kada su ljudi imali običaj da, kada umre neki njihov uglednik, pošalju konjanika u ostala plemena, i on bi govorio: "Propali su Arapi, umro je taj i taj." Uz tu viku plakali bi i vrištali.

Autor djela *El-Havi*, jedan od naših učenjaka, navodi dva slučaja kada je dozvoljeno oglasiti nečiju smrt oglasom i pozivom. Neki smatraju da je to dozvoljeno kada umre mještanin i neki stranac koji je nepoznat jer će svi oni koji čuju za njihovu smrt učiti dove za njih. Neki kažu: "To je pohvalno u slučaju da je umrli stranac, dok u slučaju smrti mještanina to nije pohvalno." Međutim, ja smatram da je to općenito dozvoljeno ukoliko se radi samo o pukom obavještavanju o nečijoj smrti.

Dova koja se uči prilikom kupanja umrlog i zamotavanja u kefine

Lijepo je tom prilikom što više spominjati Allaha, dž.š., učiti dove za umrlog. Učenjaci kažu: Ako onaj ko kupa kod umrlog vidi nešto što je lijep znak, kao što je blistavost lica, osjeti ugodan miris i sl., lijepo je da o tome pripovijeda drugim ljudima. Ako vidi nešto što je loš znak kao što je crnilo na licu, ružan zadah, promjena izgleda tijela i lica, zabranjeno mu je da o tome ikome išta kaže. To dokazuju predanjem koje se bilježi u *Sunenima* Ebu Davuda i Tirmizija:

416. od Ibn Omera, r.a., prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

[440] Bilježi ga Buhari u poglavlju o dženazama pod naslovom "Obavljanje dženaze pored kabura nakon ukopa umrlog" (1337), i Muslim u poglavlju o dženazama pod naslovom "Obavljanje dženaze na kaburu umrlog". (3/7/25, En-Nevevi)

"اُذْكُرُوا مَحَاسِنَ مَوْتَاكُمْ وَكُفُّوا عَنْ مَسَاوِيهِمْ".

"Spominjite lijepe osobine vaših umrlih, a nemojte spominjati njihove ružne osobine."[441] Tirmizi ovaj hadis ocjenjuje nepouzdanim.

417. Bejheki u svom djelu *Sunenul-kubra* bilježi predanje Rafija, štićenika Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ غَسَّلَ مَيِّتًا فَكَتَمَ عَلَيْهِ غَفَرَ اللهُ لَهُ أَرْبَعِينَ مَرَّةً".

"Ko okupa umrlog i sakrije njegove mahane koje je pritom vidio, Allah, dž.š., zbog toga će mu oprostiti četrdeset puta."[442] Bilježi ga Hakim Ebu Abdullah u svom djelu *Mustedrek alessahihajni* i kaže: "Ovaj je hadis hasenun-sahih po uvjetima koje postavlja Muslim". Većina naših učenjaka zastupa stav koji smo spomenuli. Ebul-Hajr el-Jemeni, autor djela *El-Bejan*, veli: "Ukoliko je umrli bio mubtedija, novotar u vjeri i ukoliko je tu novotariju javno ispoljavao, i ako bi onaj ko ga gasuli vidio kod njega ono što mu se ne sviđa, dozvoljeno mu je da to isprića

---

[441] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o edebu pod naslovom "Zabrana psovanja umrlih" (4900), Tirmizi u poglavlju o dženazama (1019), Hakim (1/385), i istim putem ga prenosi Bejheki (4/75), Taberani u *El-Kebiru* (13599), Ibn Hibban u *Sahihu* (5/10/3009), Begavi (5/387), svi oni od Muavije bin Hišama, od Imrana bin Enesa el-Mekkija, od Ataa, od Ibn Omera, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis garib, neobičan. Čuo sam Muhammeda kako kaže: 'Imran bin Enes el-Mekki je nepouzdan.'" Ukajli veli. "Njegove hadise ne treba prihvaćati." Autor djela *Et-Takrib* veli da je on nepouzdan prenosilac. Mizzi prenosi da je Taberani rekao: "Jedino Ata prenosi ovaj hadis od Imrana i jedino Ebu Kurejb prenosi od Muavije."

[442] Bilježi ga Hakim u *Mustedreku* (1/354), i Bejheki (30/396), obojica od Abdullaha bin Jezida el-Mukrija, od Seida bin Ebu Ejjuba, od Šerdžila bin Šurejka el-Meafirija, od Alije bin Rebbaha el-Lahmija, od Ebu Rafija, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s.. Ovaj je lanac prenosilaca dobar, i ovi prenosioci uzimaju se kao dokaz u Buharijinom *Sahihu*. Hakim veli: "Ovaj je hadis vjerodostojan po uvjetima koje postavlja Muslim", i u tome ga podržava Zehebi. Šejh Albani u svom djelu *Ahkamul-dženaiz* ovaj hadis ocjenjuje vjerodostojnim i prenosi u djelu *Ed-Darija* riječi Ibn Hadžera, koji je rekao: "Ovaj je lanac prenosilaca jak."

ostalim ljudima kako bi ih na taj način odvratio od uvođenja novotarija u vjeru."

Dova koja se uči na dženaza-namazu

Dženaza-namaz jeste fardi-kifaja kao i kupanje umrlog, umotavanje u kefine i ukop, i u tome se svi učenjaci slažu. O pitanju koliko je potrebno ljudi na dženazi da bi s ostalih spala dužnost, postoje četiri mišljenja. Prema većini naših učenjaka dovoljan je jedan čovjek. Prema drugom mišljenju dovoljna su dva čovjeka, prema trećem dovoljna su tri, a prema četvrtom četiri čovjeka, bez obzira da li klanjali u džematu ili pojedinačno. Dženaza-namaz sastoji se od četiri tekbira, i ti su tekbiri obavezni, i ako se samo jedan tekbir izostavi, namaz neće biti ispravan. Ako se izgovori i peti tekbir, hoće li to pokvariti namaz?

Naši učenjaci se razilaze na dva mišljenja: prvo, koje je i ispravnije, jeste da to neće pokvariti namaz. Ako se klanja za imamom, i imam izgovori peti tekbir, treba li sačekati imama i zajedno s njim predati selam? Ako kažemo da peti tekbir kvari namaz, onda muktedija neće slijediti imama kao što neće ustati za njim ako greškom ustane na peti rekat. A ako se držimo prvog mišljenja koje smatramo ispravnijim, onda i muktedija treba sačekati imama, ali ga neće slijediti u njegovom izgovaranju petog tekbira. Neki naši učenjaci pogrešno tvrde da muktedija treba imama slijediti i u tome. Ako se držimo ispravnog mišljenja prema kojem ga ne treba slijediti, treba li onda istog momenta, poslije četvrtog tekbira, predati selam ili će sačekati imama? O tome postoje dva mišljenja. Prema ispravnijem, muktedija treba sačekati imama. O ovome sam opširnije, s dokazima govorio u djelu *Šerhul-muhezzeb.* Lijepo je prilikom izgovora svakog tekbira dizati ruke. Što se tiče svojstava tekbira i načina na koji se trebaju izgovoriti, o tome sam opširnije govorio u poglavlju o svojstvima namaza i zikrovima koji se tom prilikom uče. Sada ćemo govoriti o tome šta se uči između ovih tekbira. Poslije prvog tekbira uči se sura El-Fatiha, poslije drugog tekbira uči

se salavat na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., poslije trećeg tekbira uči se dova za umrlog, i tom je prilikom obavezno proučiti ono što se smatra dovom. Poslije četvrtog tekbira ne treba ništa učiti. Međutim, postoje neke druge stvari koje su tom prilikom pohvalne, a koje ću, inšallah, kasnije spomenuti.

Naši se učenjaci razilaze o pitanju treba li učiti "euzu", dovu poslije početnog tekbira, a prije El-Fatihe, i treba li učiti neki odlomak iz Kur'ana poslije učenja El-Fatihe – na tri mišljenja: Prema prvom, sve je ovo pohvalno, prema drugom mišljenju ništa od ovog nije pohvalno i prema trećem mišljenju, koje je i najispravnije, lijepo je proučiti "euzu", a ne treba učiti dovu niti neki odlomak ili suru iz Kur'ana poslije učenja El-Fatihe.

418. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Ibn Abbasa, r.a., koji je jednom prilikom klanjao dženazu pa je proučio suru El-Fatiha i nakon toga je rekao: "To je da znate da je njeno učenje na dženazi sunnet."[443] Kada neki ashab za nešto kaže da je sunnet, to znači da on to prenosi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kao što je to poznato u knjigama koje govore o Hadisu i metodologiji. Sunnet je prilikom učenja ove sure učiti u sebi, a ne glasno, bez obzira da li se dženaza klanjala noću ili danju i to je poznato i ispravno mišljenje koje zastupa većina naših učenjaka. Jedna skupina učenjaka kaže: "Ako se dženaza obavlja danju, El-Fatiha se uči u sebi, a ako se obavlja noću, ova se sura uči glasno." Poslije drugog tekbira najmanje što je obavezno reći jeste: "Allahu moj, blagoslovi Muhammeda", a lijepo je još reći: "...i porodicu Muhammedovu", i prema mišljenju većine naših učenjaka ove posljednje riječi nije obavezno izgovoriti. Neki naši učenjaci smatraju da je to obavezno, i to je mišljenje netačno. Ako vrijeme dozvoli, lijepo je tom prilikom učiti dove za dobrobit muslimana i muslimanki, i to je mišljenje Šafija, a s njim se slažu svi ostali učenjaci. Muzni prenosi od Šafija da je tom prilikom lijepo i zahvaliti se Allahu, dž.š. i jedna skupina

---

[443] Bilježi ga Buhari u poglavlju o dženazama pod naslovom "Učenje El-Fatihe na dženaza-namazu". (1335)

učenjaka to smatra pohvalnim, dok većina učenjaka to ocjenjuje pokuđenim. Ako kažemo da je to pohvalno, onda se prvo treba zahvaliti Allahu, dž.š., a zatim proučiti salavat na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a poslije toga učiti dove za dobrobit muslimana i muslimanki. Onaj ko ne postupi po ovom redu učinio je ono što je dozvoljeno, ali je izostavio ono što je bolje od toga.

O donošenju salavata na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., preneseni su hadisi koji se bilježe u Bejhekijevom *Sunenu*, ali sam želio skratiti ovo poglavlje, a mjesto gdje o tome treba opširnije pisati jesu fikhska djela. Podrobnije sam o tome govorio u djelu *Šerhul-muhezzeb*.

Poslije trećeg tekbira treba učiti dovu za umrlog, i tom je prilikom obavezno proučiti ono što se zove dova, npr. da kažeš: "Da mu se Allah, dž.š., smiluje, da mu Allah, dž.š., oprosti" ili: "Allahu moj, smiluj mu se" ili: "Allahu moj, budi blag prema njemu", i sl. Međutim, o tome su prenesene dove koje je Allahov Poslanik, s.a.v.s., tom prilikom učio. Najvjerodostojnije predanje jeste ono koje bilježi Muslim u svom *Sahihu*:

419. od Avfa bin Malika, r.a., koji kaže: "Klanjao sam jednom prilikom dženazu za Allahovim Poslanikom s.a.v.s., pa sam zapamtio da je tom prilikom učio sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ، وَعَافِهِ وَاعْفُ عَنْهُ، وَأَكْرِمْ نُزُلَهُ، وَوَسِّعْ مَدْخَلَهُ، وَاغْسِلْهُ بِالْمَاءِ وَالثَّلْجِ وَالْبَرَدِ، وَنَقِّهِ مِنَ الْخَطَايَا كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ الْأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ، وَأَبْدِلْهُ دَارًا خَيْرًا مِنْ دَارِهِ، وَأَهْلاً خَيْرًا مِنْ أَهْلِهِ، وَزَوْجًا خَيْرًا مِنْ زَوْجِهِ، وَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ، وَأَعِذْهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَمِنْ عَذَابِ النَّارِ."

'Allāhummagfir lehū verhamhu ve āfihī va'fu anhu ve ekrim nuzulehū ve vessi' medhalehū, vagsilhu bil-māi ves-seldži vel-beredi, ve nekkihī minel-hatājā kemā nekkajtes-sevbel-ebjeda mined-denes, ve ebdilhu dāren hajren min dārihī, ve ehlen hajren min ehlihī, ve

zevdžen hajren min zevdžhī, ve edhilhul-džennete ve eizhu min azābil-kabri ve min azābin-nār'

'Allahu moj, oprosti mu i smiluj mu se, grijehe mu izbriši i sačuvaj ga. Podari mu počasno mjesto i učini prostranim mjesto gdje odlazi. Očisti ga vodom, snijegom i ledom. Očisti ga od njegovih grijeha kao što bijelu odjeću čistiš od prljavštine. Podari mu bolju kuću od ove u kojoj je na dunjaluku živio, i bolju porodicu od ove koju je imao, bolju suprugu od ove s kojom je živio. Uvedi ga u Džennet i sačuvaj ga od patnje u kaburu i od patnje u vatri.'" Prenosilac kaže: "Kada sam čuo ovu dovu, poželio sam da sam ja taj umrli." U predanju koje bilježi Muslim stoji: "Sačuvaj ga iskušenja u kaburu i patnje u kaburu."[444]

420. Ebu Davud, Tirmizi i Bejheki u svojim *Sunenima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednom prilikom na dženazi proučio sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا، وَصَغِيرِنَا وَكَبِيرِنَا وَذَكَرِنَا وَأُنْثَانَا، وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا: اللَّهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهِ عَلَى الإِسْلَامِ، وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَى الإِيمَانِ: اللَّهُمَّ لَا تَحْرِمْنَا أَجْرَهُ وَلَا تَفْتِنَّا بَعْدَهُ."

"Allāhummagfir li hajjinā ve mejjitinā ve sagīrinā ve kebīrinā ve zekerinā ve unsānā, ve šāhidinā ve gāibina. Allāhumme men ahjejtehū minnā fe ahjihī alel-islāmi ve men teveffejtehū minnā fe teveffehū alel-imān. Allāhumme lā tahrimnā edžrehū ve lā teftinnā ba'deh"

"Allahu moj, oprosti i našim živim i našim mrtvim, našoj djeci i odraslim, muškarcima i ženama, prisutnim i odsutnim. Allahu moj, koga od nas poživiš, poživi ga u islamu, a koga od nas usmrtiš, usmrti ga kao vjernika. Allahu moj, nemoj nam uskratiti nagradu koju ćeš njemu dati i nemoj nas iskušati poslije njegove smrti." Hakim Ebu

---

[444] Bilježi ga Muslim u poglavlju o dženazama pod naslovom "Dova koja se uči za umrlog na dženazi". (3/7/30, En-Nevevi)

Abdullah veli: "Ovaj je hadis vjerodostojan po uvjetima koje postavljaju Buhari i Muslim."[445]

421. Bejheki u svom *Sunenu* bilježi predanje Ebu Katade, a Tirmizi to predanje bilježi u predanju Ebu Ibrahima el-Ešhela, a on od svog oca, koji je bio drug Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Muhammed bin Ismail, tj. Buhari, kaže: "Najvjerodostojnije od svih predanja u kojima se spominje dova: 'Allahu moj, oprosti našim živim i mrtvim...' jeste predanje Ebu Ibrahima el-Ešhela koje on prenosi od svoga oca." Buhari, dalje, veli: "A najvjerodostojnije predanje o ovoj temi jeste predanje koje prenosi Avf bin Malik" a bilježi ga Ebu Davud: "... poživi ga u vjeri i usmrti ga u islamu." U većini hadiskih zbirki hadis se bilježi u sljedećoj formi: "...poživi ga u islamu i usmrti ga kao vjernika", kao što smo to prethodno naveli.[446]

422. Ebu Davud i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا صَلَّيْتُمْ عَلَى الْمَيِّتِ فَأَخْلِصُوا لَهُ الدُّعَاءَ."

"Kada klanjate dženazu umrlom, dovu učite samo za njega."[447]

---

[445] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o dženazama pod naslovom "Dova za umrlog" (3/208/3208), Tirmizi u poglavlju o dženazama pod naslovom "Šta se uči na dženazi" (3/335/1024), od Jahjaa bin Kesira, Ebu Seleme, od Ebu Hurejre, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Isto predanje prenosi Muhammed bin Ibrahim, a bilježi ga Nesai u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* pod naslovom "Razilaženje u predanjima s Ebu Selemom o pitanju dova koje se uče na dženazi" (3/266/10919), Ibn Madža u poglavlju o dženazama pod naslovom "Predanja koja govore o dovama koje se uče na dženazama". (1498)

[446] Bilježi ga Bejheki u djelu *Es-Sunenul-kubra* (4/41). Predanje koje prenosi Ebu Ibrahim el-Ešhel Tirmizi bilježi pod brojem 1024.

[447] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o dženazama pod naslovom "Dova za umrlog" (3199), Ibn Madža u poglavlju o dženazama pod naslovom "Predanja koja govore o dovama za umrlog" (1497). U njegovom lancu prenosilaca nalazi se Muhammed bin Ishak, koji je podmetao hadise.

423. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., na dženazi učio sljedeću dovu za umrlog:

"اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبُّهَا وَأَنْتَ خَلَقْتَهَا وَأَنْتَ هَدَيْتَهَا لِلإِسْلَامِ وَأَنْتَ قَبَضْتَ رُوحَهَا وَأَنْتَ أَعْلَمُ بِسِرِّهَا وَعَلَانِيَتِهَا، جِئْنَا شُفَعَاءَ فَاغْفِرْ لَهُ."

"Allāhumme Ente Rabbuhā ve Ente halektehā ve Ente hedejtehā lil-islāmi ve Ente kabadte rūhahā ve Ente ealemu bi sirrihā ve alānijetihā, dži'nā šufeā'e fagfir leh"

"Allahu moj, Ti si Gospodar ove duše i Ti si je stvorio. Ti si je uputio u islam i Ti si je usmrtio i Ti najbolje poznaješ ono što je ona radila javno i tajno. Mi se zauzimamo kod Tebe za ovu dušu, pa joj oprosti."[448]

424. Ebu Davud i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje Vasila bin el-Eskaa, r.a., koji kaže: "Klanjali smo jednom prilikom dženazu za Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., pa sam ga čuo kako za umrlog uči sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ إِنَّ فُلَانَ ابْنَ فُلَانَةٍ فِي ذِمَّتِكَ وَحَبْلِ جِوَارِكَ، فَقِهِ فِتْنَةَ الْقَبْرِ وَعَذَابَ النَّارِ، وَأَنْتَ أَهْلُ الْوَفَاءِ، وَالْحَمْدِ، اللَّهُمَّ فَاغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ."

'Allāhumme inne fulāne-bne fulāne fī zimmetike ve habli dživārike fekihi fitnetel-kabri ve azāben-nāri, ve Ente ehlu vefāi, vel-hamdu lillāh. Allāhumagfir lehū verhamhu inneke Entel-gafūrur-rahīm'

---

[448] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o dženazama pod naslovom "Dova za umrlog" (3200), a u njegovom lancu prenosilaca nalazi se Alija bin Šemmah, a hadise od njega prenosi samo Ebul-Dželas bin Ukba bin Jesar." Autor djela *Et-Takrib* veli: "Njegova predanja su prihvatljiva ukoliko od njega prenosi pouzdan prenosilac." Autor djela *Et-Tehzib* veli. "Učenjaci se o njemu razilaze, a Ibn Hibban spominje ga među pouzdanim prenosiocima."

'Allahu moj, taj je u Tvojoj zaštiti i u dosegu Tvoje blizine, pa ga sačuvaj iskušenja u kaburu i patnje u vatri. Ti ispunjavaš svoja obećanja i Tebi pripada zahvala. Allahu moj, oprosti mu i smiluj mu se, zaista Ti mnogo praštaš i milostiv si."[449]

Imam Šafi odabrao je dovu za umrlog koju je sastavio od dova koje se prenose u hadisima koje smo prethodno spomenuli. Ta dova glasi: "Allahu moj, ovo je Tvoj rob i sin roba Tvoga. Preselio je iz dunjalučkih uživanja i prostranosti, gdje žive njegovi voljeni i dragi, u tminu kabura i u ono što će u njemu sresti. On je svjedočio da nema boga osim Tebe, i da je Muhammed Tvoj rob i poslanik. Ti ga bolje poznaješ nego mi. Allahu moj, on je odselio kod Tebe, a Ti si najbolji kod koga se može odseliti. On je sada u potrebi za Tvojom milošću, a Tebi ne treba da ga kažnjavaš. Mi Te molimo, nadajući se Tvojoj milosti, i zauzimamo se za njega. Allahu moj, ako je bio dobročinitelj, ti mu podari još veću nagradu nego što je zaslužio, a ako je griješio, pa oprosti mu greške i dočekaj ga sa Svojom milošću i zadovoljstvom. Sačuvaj ga od iskušenja u kaburu i patnje u njemu sve dok ga ne proživiš i uvedeš u Svoje džennete, molimo Te, o Najmilostiviji." Ovo je tekst dove koju navodi Šafi, a bilježi je El-Muzni u svom *Muhtesaru*.

---

[449] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o dženazama pod naslovom "Dova za umrlog" (3202), od Abdurahmana bin Ibrahima ed-Dimiškija i Ibrahima bin Musaa er-Razija, i Ibn Madža u poglavlju o dženazama pod naslovom "Predanja koja govore o dovama koje se uče na dženazama" (1499) preko Abdurahmana", obojica od Velida bin Muslima, od Mervana bin Saliha, od Junusa bin Mejsere bin Halbesa, od Vasila bin el-Eskaa, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ebu Davud kaže: "Abdurahman je rekao: 'Od Mervana se prenosi.'" U predanju koje bilježi Ibn Madža stoji da je on ovaj hadis čuo direktno od Mervana. Isto tako, Mervan ovaj hadis prenosi direktno od Junusa. Međutim, i pored toga, u lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Velid bin Muslim, koji je podmetao hadise i ni jedan hadis ne prenosi direktno od njihovih prenosilaca. Junus ne spominje ni da je Mejsera ovaj hadis čuo direktno od Vasila bin el-Eskaa. Međutim, vjerovatno je to Velidovo djelo. U njegovom lancu prenosilaca nalazi se i Mervan bin Džunah. O njemu Ebu Hatim veli: "Njegova se predanja ne mogu koristiti kao dokaz." Darekutni veli: "Ne postoji neka veća smetnja kod njega." To isto o njemu kaže i autor djela *Et-Takrib*.

Naši učenjaci kažu: "Ako je umrli dijete, onda treba dovu učiti za njegove roditelje i treba reći:

"اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لَهُمَا فَرَطًا وَاجْعَلْهُ لَهُمَا سَلَفًا، وَاجْعَلْهُ لَهُمَا ذُخْرًا، وَثَقِّلْ بِهِ مَوَازِينَهُمَا، وَأَفْرِغِ الصَّبْرَ عَلَى قُلُوبِهِمَا، وَلاَ تَفْتِنْهُمَا بَعْدَهُ وَلاَ تَحْرِمْهُمَا أَجْرَهُ."

'Allāhummedžalhu lehumā feretan vedžalhu lehumā selefen, vedžalhu lehumā zuhren, ve sekkil bihī mevāzīnehumā ve efrigis-sabre alā kulūbihimā ve lā teftinhumā ba'dehu ve lā tahrimhumā edžreh'

'Allahu moj, učini ovo dijete zalihom dobrih djela njegovih roditelja i njihovim prethodnikom u Džennetu. Učini ga njihovim ukrasom i zbog njega povećaj težinu njihovih dobrih djela na mizanu. Ispuni njihova srca strpljenjem i nemoj ih poslije njihove smrti baciti u iskušenje, i ne uskrati im nagradu koju ćeš njihovom djetetu dati.'" Ovu formu dove spominje Ebu Abdullah ez-Zubejri u svom djelu *El-Kafi*, a u sličnom obliku navode je i ostali učenjaci, s tim što dodaju da treba još proučiti i dovu: "Allahu moj, oprosti našim živim i mrtvim..." do kraja dove. Ez-Zubejri veli: "Ako se dženaza klanja ženskoj osobi, onda treba reći: 'Allahu moj, ovo je tvoja ropkinja', a zatim proučiti ostali tekst dove."

Učenjaci su složni o tome da poslije četvrtog tekbira ne treba učiti nikakav zikr. Međutim, El-Bujti u svom djelu navodi riječi Šafija, koji smatra da tom prilikom treba reći: "Allahu moj, ne uskrati nam nagradu koju ćeš njemu dati i nemoj nas poslije njegove smrti baciti u iskušenje." Ebu Alija bin Ebu Hurejra, jedan od naših učenjaka, veli: "Raniji su učenjaci poslije četvrtog rekata učili dovu: 'Allahu naš, podari nam na ovom svijetu dobro i na onom svijetu dobro i sačuvaj nas patnje u vatri.'" On, dalje, kaže: "Ovo se ne prenosi od Šafija, ali je i ono što je on radio dobro." Dovoljan dokaz da je to lijepo proučiti jeste predanje koje prenosi Enes, r.a., a koje smo spomenuli u poglavlju "Šta se uči u nevolji". A Allah najbolje zna.

Dokaz za dovu koja se uči poslije četvrtog rekata jeste predanje koje bilježi Bejheki u svom *Sunenu* od

425. Abdullaha bin Ebu Evfaa, r.a., koji je na dženazi svoje kćerke izgovorio četiri tekbira i poslije četvrtog rekata stajao je onoliko koliko se stoji između dva tekbira tražeći oprosta za svoju kćerku i učeći dove za nju. Nakon toga, rekao je: "I Allahov Poslanik, s.a.v.s., postupao je ovako." U drugom predanju stoji: "Izgovorio je četiri tekbira i poslije četvrtog šutio je, pa smo pomislili da će izgovoriti i peti tekbir. Zatim je predao selam, prvo na desnu, a zatim na lijevu stranu. Kada je završio, upitali smo ga: 'Šta je ovo?' On nam odgovori: 'Nisam ništa uradio što nije radio Allahov Poslanik, s.a.v.s.' ili je rekao: 'Ovako je postupao i Allahov Poslanik, s.a.v.s.'" Hakim Ebu Abdullah veli: "Ovaj je hadis sahih, vjerodostojan."

Kada se izgovore četiri tekbira, treba predati selam kao i prilikom klanjanja ostalih namaza, kao što smo to spomenuli u hadisu koji prenosi Abdullah bin Ebu Evfa, r.a., pa je na osnovu ovog predanja predavanje selama na dženazi kao i predavanje selama kod ostalih namaza, i ovo je ispravno mišljenje. Postoji neutemeljeno razilaženje u kojem stoji da se selam može izostaviti u slučaju potrebe. Ako neko bude kasnio na dženazu, priključit će se na dženazu ondje gdje zatekne imama, zatim će učiti El-Fatihu, a zatim sve ono što se uči poslije ove sure, a što smo prethodno spominjali, i neće pratiti imama u njegovom učenju. Ako onaj ko kasni prouči tekbir, a ubrzo i imam izgovori propisane tekbire, i on ne uspije proučiti ono što treba učiti, dužnost će spasti s njega, kao što ni onaj ko kasni na ostale namaze ne treba učiti ono što ga je prošlo. Ako imam preda selam, a onaj ko kasni nije izgovorio sve tekbire, on je dužan izgovoriti te tekbire na koje je zakasnio sa svim zikrovima koji se između njih uče. To je kod nas najispravnije mišljenje. Postoji i slabo mišljenje kod nekih naših učenjaka da treba izgovoriti tekbire bez zikrova koji se uče između njih. A Allah najbolje zna.

Dova onoga ko prati dženazu

Lijepo je da onaj ko prati dženazu što više spominje Allaha, dž.š., i da razmišlja o onome što će umrli doživjeti i susresti na svom posljednjem putu. Razmišljat će o tome kako je ovo kraj njegovog dunjalučkog života, i da će svi to doživjeti. Neka se tom prilikom strogo pazi da ne govori ono od čega nema nikakve koristi, jer ovo je vrijeme u kojem treba razmišljati i sjećati se i vrijeme kada je pokuđeno odavati se nemaru, igri i praznoj priči, a to je zabranjeno u bilo kojem trenutku života, a kako je tek onda u ovim trenucima.

Najbolje je i najispravnije ono po čemu su postupali naši ispravni prethodnici, a to je da su, kada su pratili dženazu, cijelo vrijeme šutjeli i nisu podizali glas ni kada bi učili Kur'an niti kada bi spominjali Allaha, dž.š. Svrha i mudrost toga jasni su, a to je da se čovjek skoncentrira na pitanja u vezi s dženazom, i to je ono što se od njega u tom trenutku traži. Ovo je istina i ispravni put, pa se ne treba zavaravati mnoštvom onih koji postupaju suprotno njemu. Ebu Alija el-Fudajl bin Ijad rekao je: "Malobrojnost onih koji ispravnim putem hode ne može ti naštetiti. I ne slijedi zabludu, i neka te ne zavarava mnoštvo onih koji će stradati."

Bejheki u svom *Sunenu* bilježi predanje koje potvrđuje ono što sam spomenuo. Što se tiče postupka neznalica, u Damasku i drugdje, koji uče Kur'an otežući pri izgovoru i koristeći dvosmislene riječi, učenjaci se slažu da je to zabranjeno. Ružnoću, zabranjenost i grijeh koji iz toga proizlaze pojasnio sam podrobnije u svom djelu *Adabul-kiraa.* A Allah, dž.š., uspjeh daje!

Dova onoga pored koga prođe dženaza ili ko vidi dženazu

Lijepo je tom prilikom kazati:

"سُبْحَانَ الْحَيِّ الَّذِي لاَ يَمُوتُ."

"Subhānel-hajjillezī lā jemūt"

"Slavljen neka je Živi, Koji nikada neće umrijeti." Kadija i imam Ebul-Mehasin er-Rejjani, jedan od naših učenjaka, u svom djelu *El-Bahr* veli: "Lijepo je tom prilikom proučiti dovu i kazati:

"لاَ إِلـٰـهَ إِلاَّ اللهُ الْحَيُّ الْقَيُّومُ الَّذِي لاَ يَمُوتُ."

'Lā ilāhe illallāhul-hajjul-kajjūmullezī lā jemūt'

'Nema boga osim Allaha, dž.š., Koji nikada neće umrijeti.' Lijepo je proučiti dovu za umrlog i pohvaliti ga ako je uistinu bio dobar čovjek, ali neka ga nasumice ne hvali."

Dova onoga ko spušta umrlog u kabur

426. Ebu Davud, Tirmizi, Bejheki i drugi u svojim *Sunenima* bilježe predanje Ibn Omera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi spuštao umrlog u kabur, govorio:

"بِاسْمِ اللهِ وَعَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ."

"Bismillāhi ve alā milleti Resūlillāhi sallallāhu alejhi ve sellem"

"S imenom Allaha, i po sunnetu Allahovog Poslanika, s.a.v.s." Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar." Šafi i neki drugi učenjaci kažu da je lijepo uz ove riječi učiti i dove za umrlog.[450]

Lijepo je proučiti i dovu koju navodi Šafi, Allah mu se smilovao, a bilježi je El-Muzni u svom *Muhtesaru*, gdje stoji da onaj ko spušta umrlog u kabur treba reći:

---

[450] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o dženazama pod naslovom "Dove koje se uče za umrlog prilikom spuštanja u kabur" (3213) u predanju Ibn Omera, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. U njegovom lancu prenosilaca nalazi se Katada koji je podmetao hadise. Ibn Madža bilježi drugo predanje od Ibn Omera, r.a., a bilježi ga i Tirmizi pod naslovom "Šta uči onaj ko spušta umrlog u kabur" (19046), i Ibn Madža u poglavlju o dženazama pod naslovom "Predanja koja govore o spuštanju umrlog u kabur" (1550) od Hadždžadža, od Nafija, od Ibn Omera. Hadždžadž je sin Erta'ta i on je nepouzdan, i njegova predanja ne mogu služiti kao dokaz. Prenosi se i od Hadždžadža Ebu Halida el-Ahmera, o kome učenjaci kritički govore.

"اللَّهُمَّ أَسْلَمَهُ إِلَيْكَ الأَشِحَّاءُ مِنْ أَهْلِهِ وَوَلَدِهِ وَقَرَابَتِهِ وَإِخْوَانِهِ وَفَارَقَ مَنْ كَانَ يُحِبُّ قُرْبَهُ، وَخَرَجَ مِنْ سَعَةِ الدُّنْيَا وَالْحَيَاةِ إِلَى ظُلْمَةِ الْقَبْرِ وَضِيقِهِ، وَنَزَلَ بِكَ وَأَنْتَ خَيْرُ مَنْزُولٍ بِهِ، إِنْ عَاقَبْتَهُ فَبِذَنْبٍ، وَإِنْ عَفَوْتَ عَنْهُ فَأَنْتَ أَهْلُ الْعَفْوِ، أَنْتَ غَنِيٌّ عَنْ عَذَابِهِ وَهُوَ فَقِيرٌ إِلَى رَحْمَتِكَ، اللَّهُمَّ اشْكُرْ حَسَنَتَهُ، وَاغْفِرْ سَيِّئَتَهُ، وَأَعِذْهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَاجْمَعْ لَهُ بِرَحْمَتِكَ الأَمْنَ مِنْ عَذَابِكَ، وَاكْفِهِ كُلَّ هَوْلٍ دُونَ الْجَنَّةِ، اللَّهُمَّ اخْلُفْهُ فِي تَرِكَتِهِ فِي الْغَابِرِينَ، وَارْفَعْهُ فِي عِلِّيِّينَ وَعُدْ عَلَيْهِ بِفَضْلِ رَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ."

"Allāhumme eslemehū ilejkel-ešihhāu min ehlihī ve veledihī ve karābetihī ve ihvānihī ve fāreka men kāne juhibbu kurbehū ve haredže min seatid-dun'jā vel-hajāti ilā zulmetil-kabri ve dīkihī ve nezele bike ve Ente hajru menzūlin bih. In ākabtehū febizenbin ve in afevte anhu fe Ente ehlul-afvi, Ente ganijjun an azābihi ve huve fekīrun ilā rahmetik. Allahummeškur hasenetehū vagfir sejji'etehū ve eizhu min azābil-kabri vedžma lehū bi rahmetikel-emne min azābike vekfihi kulle hevlin dūnel-dženneh. Allāhummahlufhu fī teriketihi fil-gābirīn verfa'hu fi illijjīne ve ud alejhi bi fadli rahmetike jā erhamer-rāhimīn"

"Allahu moj, Tebi ga predaju članovi njegove porodice, njegovi potomci, rođaci, i braća. On sada napušta one s kojim se volio družiti. Seli se iz prostranstva ovog svijeta u tminu i tjeskobu kabura. Tebi odlazi, a Ti si najbolji Kome može doći. Ako ga kazniš, to je zbog grijeha koje je počinio, a ako mu oprostiš, pa Ti si Onaj Koji prašta. Tebi ne treba da ga kažnjavaš, a njemu je Tvoja milost potrebna. Allahu moj, budi blagodaran na njegovim dobrim djelima i oprosti mu njegove grijehe. Sačuvaj ga patnje u kaburu i učini ga sigurnim od Tvoje kazne. Sačuvaj ga svih strahota, sve dok ne uđe u Džennet. Allahu moj, njegovim nasljednicima podari nekoga ko će se o njima brinuti.

Povećaj njegove stepene u knjizi Illijjun, *iz Tvoje dobrote i milosti primi njegova dobra djela, molimo Te, o Najmilostiviji."*

Dova koja se uči poslije ukopa umrlog

Sunnet je da poslije ukopa prisutni bace prema mjestu gdje je glava umrlog tri šake zemlje. Jedna skupina naših učenjaka kaže: "Prilikom bacanja prve grude zemlje, lijepo je reći: 'Od nje smo vas stvorili', prilikom drugog bacanja lijepo je kazati: 'U nju ćemo vas vratiti', i prilikom trećeg bacanja lijepo je reći: '...iz nje ćemo vas još jednom stvoriti.' Nakon ukopa lijepo je pored kabura sjediti u dužini vremena koliko je potrebno da se zakolje kurban i podijeli njegovo meso, i u tom je vremenu lijepo da prisutni uče Kur'an, uče dove za umrlog, da se održi vazi-nasihat, pripovijeda o pobožnim ljudima i stanjima dobrih Allahovih, dž.š., robova."

427. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Alije, r.a., koji je rekao: "Jednom prilikom klanjali smo dženazu u mezarju Bekiul-garkad, pa je došao Allahov Poslanik, s.a.v.s., i sjeo, pa smo i mi posjedali oko njega. On je držao u ruci štap i njime je pravio tačkice u zemlji. Zatim je rekao:

"مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلاَّ قَدْ كُتِبَ مَقْعَدُهُ مِنَ النَّارِ وَمَقْعَدُهُ مِنَ الْجَنَّةِ." فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ أَفَلاَ نَتَّكِلُ عَلَى كِتَابِنَا؟ فَقَالَ: "اعْمَلُوا فَكُلٌّ مُيَسَّرٌ لِمَا خُلِقَ لَهُ."

'Svakom je od vas već pripremljeno mjesto u Vatri i mjesto u Džennetu.' Ashabi upitaše: 'Allahov Poslaniče, hoćemo li se onda osloniti na ono što nam je propisano?' Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori im: 'Radite, jer je svakom olakšano ono za što je stvoren.'"[451]

---

[451] Bilježi ga Buhari u poglavlju o kaderu pod naslovom "Riječi Uzvišenog: 'A Allahova zapovijed jeste odredba konačna'" (6605), i Muslim u poglavlju o kaderu pod naslovom "Način čovjekovog stvaranja u utrobi njegove majke" (6/16/197, En-Nevevi).

428. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Amra bin el-Asa, r.a., koji je rekao: "Kada me ukopate, pored mog kabura proboravite onoliko vremena koliko je potrebno da se zakolje kurban i podjeli njegovo meso kako biste mi pravili društvo i kako bih imao vremena razmisliti šta ću odgovoriti izaslanicima moga Gospodara."[452]

429. Ebu Davud i Bejheki u svojim *Sunenima* bilježe predanje s dobrim lancem prenosilaca od Osmana, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi završio s ukopom umrlog, govorio:

"اسْتَغْفِرُوا لأَخِيكُمْ وَسَلُوا لَهُ التَّثْبِيتَ فَإِنَّهُ الآنَ يُسْأَلُ."

"Tražite oprosta za vašeg brata i molite Allaha, dž.š., da ga učvrsti jer se on sada ispituje." Šafi i neki drugi učenjaci kažu: "Lijepo je tom prilikom proučiti nešto iz Kur'ana, a ako bi proučili i cijeli Kur'an, bilo bi dobro."[453]

430. Bejheki u svom *Sunenu* bilježi predanje s dobrim lancem prenosilaca u kojem stoji da je Ibn Omer, r.a., smatrao da je lijepo poslije ukopa na kaburu proučiti prve i posljednje ajete sure El-Bekara.[454]

Što se tiče učenja talkina poslije ukopa umrlog, jedna skupina naših učenjaka spominje da je to pohvalno. Među onima koji tako misle jeste i kadija Husejn u svojim komentarima, i njegov prijatelj Ebu Seid el-Mutevelli, koji to spominje u svojoj knjizi *Et-Tetimma*. Također, šejh, imam i pobožnjak Ebul-Feth Nasr bin Ibrahim bin Nasr el-Makdisi, imam Ebul-Kasim er-

---

[452] Spominjali smo ga pod brojem (378).

[453] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o dženazama pod naslovom "Traženje oprosta za umrlog pored njegovog kabura" (3221), Bejheki u djelu *Es-Sunenul-kubra* (4/56) od Hišama bin Jusufa, od Abdullaha bin Buhajra, od Hanija, štićenika Osmana, od Osmana, r.a. Lanac prenosilaca ovog hadisa jeste hasen, dobar.

[454] Bilježi ga Bejheki u djelu *Es-Sunenul-kubra* (4/56) preko Bišra bin Ismaila, od Abdurahmana bin el-E'laa bin Ledžladža, od njegovog oca. U njegovom lancu nalazi se Abdurahman bin E'la, od koga jedino Bišr bin Ismail prenosi hadise.

[455] Bilježi ga Buhari u poglavlju o dženazama pod naslovom "Umiranje ponedjeljkom".(1387)

Rafii, i dr. zastupaju ovo mišljenje. Ovo mišljenje kadija Husejn prenosi od svojih učitelja. Što se tiče teksta talkina, šejh Nasr veli: "Kada se završi s ukopom, stane se kod glave ukopanog i spomene se njegovo ime i kaže se: 'Sjeti se obećanja ugovora koji si dao Allahu, dž.š., na ovom svijetu, a to je da ćeš svjedočiti da nema boga osim Allaha, dž.š., Jedinog, Koji nema druga, i da je Muhammed Njegov rob i poslanik, i da će Sudnji dan sigurno doći, u to nema nikakve sumnje, i da će Allah one u kaburovima proživiti. Reci: 'Zadovoljan sam da mi Allah, dž.š., bude Gospodar, islam vjera i Muhammed, s.a.v.s., poslanik. Zadovoljan sam da mi Kaba bude kibla, Kur'an vodič i muslimani braća. Moj je Gospodar Allah, nema boga osim Njega i On je Gospodar Arša veličanstvenog.''" Ovo je tekst koji spominje šejh Nasr el-Makdisi u svom djelu *Et-Tehzib*, a i tekstovi su ostalih učenjaka slični. Neki ga spominju u skraćenoj formi a neki još dodaju da se tom prilikom kaže: Allahov robe, sine Allahove ropkinje, ili sine Have", ali svi ti oblici imaju slično značenje.

Šejh imam Ebu Amr bin Salah, Allah mu se smilovao, kada je bio upitan o talkinu, u svojim je fetvama odgovorio: "Talkin je ono što smatramo ispravnim i što prakticiramo. Isto mišljenje zastupa i skupina učenjaka našeg mezheba iz Horosana." On, dalje, kaže: "O tome se prenosi hadis Ebu Umame čiji lanac prenosilaca nije pouzdan, ali ga pojačavaju slični, pouzdani hadisi, kao i praksa ranijih učenjaka iz Šama." Šejh, dalje, kaže: "Što se tiče talkina umrlog dojenčeta, to, prema mom mišljenju, nema nikakve osnove i to ne treba prakticirati." A Allah najbolje zna. Ja smatram da se maloljetnom djetetu ne treba učiti talkin bez obzira bilo ono dojenče ili starije od njega sve dok ne postane punoljetno. A Allah najbolje zna.

Oporuka umrlog da mu dženazu klanja osoba koju on odabere, ili da se ukopa na poseban način na posebnom mjestu, kao i da se umota u kefine kao i o drugom stvarima koje treba i ne treba raditi

431. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Aiše, r.a., koja kaže: "Ušla sam kod Ebu Bekra, r.a., dok je bio na samrti pa me je upitao: 'U koliko ste kefina umotali Allahovog Poslanika, s.a.v.s.?' Ona mu odgovori: 'Njegovi kefini sastojali su se od tri dijela.' On reče: 'U kojem je danu umro Allahov Poslanik, s.a.v.s?' Ona reče: 'U ponedjeljak.' On upita: 'Koji je danas dan?' Ona reče: 'Ponedjeljak.' Ebu Bekr, r.a., reče: 'Nadam se da ću umrijeti u vremenu između ovog trenutka i noći.' On pogleda u odjeću koja je bila na njemu, a na kojoj su bili tragovi od šafrana pa reče: 'Operite mi ovu odjeću i dodajte još dva komada platna i iskoristite to kao kefine.' Aiša, r.a., reče: 'Preče je dok si živ da odjeneš novu odjeću. Odjeća koja je na tebi služila je u bolesti dok si povraćao.'" Ona dalje veli: "Nije umro sve dok se nije spustila noć, tj. dok nije nastupio utorak i ukopan je prije nego što je svanulo."[455]

432. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje u kojem stoji da je Omer bin el-Hattab, r.a., kada je izboden nožem, rekao: "Kada umrem, ponesite me i zatražite dozvolu od Aiše, r.a., da me ukopate pored Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa ako dozvoli, tu me ukopajte, a ako ne dozvoli, ukopajte me ondje gdje ukopavate i ostale muslimane."[456]

433. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Amira bin Sa'da bin Ebu Vekkasa koji prenosi da je Sa'd, r.a., rekao: "Iskopajte mi udubinu u kaburu i poredajte ćerpič ispred udubine, kao što je učinjeno u kaburu Allahovog Poslanika, s.a.v.s."[457]

---

[456] Bilježi ga Buhari u poglavlju o dženazama pod naslovom "Predanja koja govore o kaburima Allahovog Poslanika, s.a.v.s., Ebu Bekra i Omera, r.a." (1389)

[457] Bilježi ga Muslim u poglavlju o dženazama pod naslovom "Kopanje udubine u kaburu i redanje ćerpiča ispred umrlog". (3/7/33, En-Nevevi)

[458] Spominjali smo ga pod brojem 378.

434. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Amra bin el-Asa, r.a., koji je na samrti rekao: "Kada umrem, neka me ne prati narikača, i nemojte paliti vatru povodom moje smrti. Kada me spustite u kabur, polahko sipajte zemlju na mene i proboravite pored mog kabura onoliko vremena koliko je potrebno da se zakolje kurban i podijeli njegovo meso kako biste mi pravili društvo i kako bih razmislio šta ću odgovoriti izaslanicima svoga Gospodara."[458] Sličnog značenja jeste i hadis koji prenosi Huzejfa, r.a., koji smo naveli u poglavlju o razglašavanju nečije smrti, kao i neki drugi hadisi koje smo citirali. Mislim da su hadisi koje smo spomenuli o ovoj temi dovoljni.

Nije obavezno poslušati umrlog u svemu što oporuči, nego treba o tome upitati učenjake pa za ono što kažu da je dozvoljeno, treba to i učiniti, a ono za što kažu da je zabranjeno, treba se kloniti. Navest ću primjere za to. Ako umrli oporuči da se ukopa u jednom od mezarja njegovog mjesta, a gdje se ukopavaju vjernici, treba ispuniti njegovu oporuku. A šta ako oporuči da mu dženazu obavi neko ko mu nije rodbina, da li tome treba dati prednost nad nekim od bližnjih rođaka? Učenjaci se o tome razilaze. Međutim, ispravno je, prema našem mišljenju, da je preče da mu dženazu klanja rođak. Ali, ako je onaj na kog se oporuka odnosi poznat po svojoj pobožnosti i učenosti, i ugledan među narodom, onda je lijepo da rođak koji nije na ovom stepenu da prednost takvome i da ispuni želju umrloga. Ako umrli oporuči da se ukopa u kovčegu, njegova se oporuka neće izvršiti osim ukoliko se ukopava u mehkom i vlažnom tlu gdje je kovčeg potreban, te tada treba postupiti po njegovoj oporuci, i za to će se utrošiti imovina umrlog, kao za kefine.

Ako umrli oporuči da se ukopa u nekom drugom mjestu, njegova se oporuka neće ispuniti i, prema mišljenju većine kompetentnih učenjaka, to bi bilo haram, strogo zabranjeno. Neki kažu da je to pokuđeno. Šafi, Allah mu se smilovao, veli: "To je zabranjeno osim u slučaju da je umro u blizini Meke,

[459] Bilježi ga Buhari u poglavlju o dženazama pod naslovom "Hvaljenje umrlog"

Medine ili Bejtul-makdisa. Tada će se ukopati u ovim mjestima zbog njihovog bereketa." Ako oporuči da se ispod njega ukopa njegova sablja ili jastuk, njegova se oporuka neće ispuniti. Isto će se postupiti ako oporuči da se ukopa u kefinima od svile jer je korištenje svilenih kefina za muškarce haram, strogo zabranjeno. Ukopavanja žena u svilenim kefinima je mekruh, pokuđeno, ali nije zabranjeno. U slučaju da je neko dvospolac, na njega se odnose propisi koji se odnose na muškarce. Ako umrli oporuči da se ukopa s većim brojem dijelova kefina ili u odjeći koja ne pokriva čitavo njegovo tijelo, njegova oporuka neće se izvršiti. Ako oporuči da se pored njegovog kabura uči Kur'an, ili da se u njegovo ime udijeli sadaka i sl., njegova će se oporuka ispuniti, osim u slučaju da se tom prilikom ne čini nešto što je vjerom zabranjeno. Ako oporuči da se njegova dženaza odgodi mimo onoga što je vjerom dozvoljeno, njegova se oporuka neće izvršiti. Ako oporuči da se na njegovom kaburu izgradi neki objekt od opće koristi za muslimane, njegova se oporuka neće izvršiti, čak bi njeno izvršenje bilo haram, strogo zabranjeno.

Riječi živih koje mogu koristiti umrlom

Učenjaci se slažu da dove koje se uče za umrle koriste umrlim i da sevapi od tih dova dopiru do njih. To dokazuju riječima Uzvišenog: *"Oni koji poslije njih dolaze govore: 'Gospodaru naš, oprosti nama i braći našoj koja su nas u vjeri pretekla'"* (El-Hašr, 10) i drugim poznatim ajetima koji imaju slično značenje. Dokaz za to nalazi se i u hadisima Allahovog Poslanika, s.a.v.s., npr. hadis: "Allahu moj, oprosti ukopanim u Bekiul-Garkadu", kao i hadis: "Allahu moj, oprosti našim živim i umrlim..." i sl.

Učenjaci se razilaze o tome da li sevapi od učenja Kur'ana koriste umrlim. Prema mišljenju Šafija i jedne skupine učenjaka njegovog mezheba, umrli od učenja Kur'ana nema koristi. A prema mišljenju imama Ahmeda bin Hanbela i skupine učenjaka, kao i jednog dijela učenjaka šafijskog mezheba, umrli od toga ima koristi. Prema tome onaj ko uči Kur'an nakon što

završi s učenjem treba reći: "Allahu moj, učini da sevapi onoga što sam učio dopru do tog i tog", a Allah najbolje zna. Tom je prilikom lijepo spomenuti neke od pozitivnih osobina umrlog.

435. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Enesa, r.a., koji je rekao: "Pored nas prođe dženaza, a ljudi pohvališe umrlog, pa Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "Obavezan mu je." Zatim pronesoše drugu dženazu, i ljudi pokudiše umrlog, pa Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "Obavezan mu je." Omer bin el-Hattab, r.a., upita: "A šta mu je obavezno?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu: "Prvog ste pohvalili, pa mu je obavezan Džennet, a drugog ste pokudili, pa mu je obavezan Džehennem. Vi ste svjedoci na zemlji."[459]

436. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebul-Esveda, koji je rekao: "Stigao sam u Medinu i sjeo u društvo Omera bin el-Hattaba, r.a. Pored nas prođe dženaza, pa neko pohvali umrlog, a Omer, r.a., reče: 'Obavezan mu je.' Zatim prođe i druga dženaza, pa umrlog pohvališe, a Omer, r.a., reče: 'Obavezan mu je.' Zatim pronesoše i treću dženazu, i ljudi spomenuše loše osobine umrlog, a Omer, r.a., reče: 'Obavezan mu je.' Ebul-Esved veli: "Pa sam upitao: 'Vladaru pravovjernih, šta mu je obavezno?' Omer, r.a., reče mu: 'Rekao sam kao što je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: 'Kome muslimanu četverica muslimana posvjedoče da je bio dobar Allah, dž.š., uvest će ga u Džennet." Mi upitasmo: 'A trojica?', a Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori: 'I trojica.' Mi ponovo upitasmo: 'A dvojica?', a Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori: 'I dvojica.' Omer, r.a., dalje veli. 'I nismo ga upitali za svjedočenje jednog muslimana.'"[460] Hadisi koji su preneseni o ovoj temi mnogobrojni su.

(1367), Muslim u poglavlju o dženazama pod naslovom "Hvaljenje ili kuđenje umrlog". (3/7/19, En-Nevevi)

[460] Bilježi ga Buhari u poglavlju o dženazama pod naslovom "Hvaljenje umrlog". (1368)

Zabrana psovanja umrlih

437. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لاَ تَسُبُّوا الْأَمْوَاتَ فَإِنَّهُمْ قَدْ أَفْضَوا إِلَى مَا قَدْ قَدَّمُوا."

"Nemojte psovati umrle jer su oni dobili ono što su zaslužili."[461]

438. Ebu Davud i Tirmizi u svojim *Sunenima* bilježe predanje sa slabim lancem prenosilaca od Ibn Omera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"اذْكُرُوا مَحَاسِنَ مَوْتَاكُمْ وَكُفُّوا عَنْ مَسَاوِيهِمْ."

"Spominjite lijepe osobine vaših umrlih, a nemojte spominjati njihove ružne osobine."[462]

Učenjaci kažu: "Zabranjeno je psovati umrlog vjernika koji nije zaslužio Allahovo, dž.š., prokletstvo činjenjem velikih grijeha." Što se tiče nevjernika i vjernika koji je zaslužio prokletstvo činjenjem velikih grijeha, učenjaci se o tom pitanju razilaze zbog različitih predanja koja su prenesena o toj temi. U ovom poglavlju spomenuli smo predanje u kojem se nalazi zabrana psovanja umrlih. Međutim, prenesena su predanja u kojima se dozvoljava kuđenje zlikovaca. U to spadaju i kur'anske pripovijesti, a koje nam je naređeno da čitamo i podučavamo druge njima. O tome su preneseni i mnogobrojni vjerodostojni hadisi, kao npr. hadis u kojem Allahov Poslanik, s.a.v.s., u negativnom kontekstu spominje Amra bin Luhajja, kao i priča o Ebu Regalu, koji je potkradao hadžije, priča o Ibn Džud'anu i dr. U to spada i hadis koji smo spomenuli u prethodnom poglavlju, a koji govori o dženazi, pa su prisutni pokudili umrlog, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije im to zabranio, čak je rekao: "Obavezan mu je."

---

461 Bilježi ga Buhari u poglavlju o dženazama pod naslovom "Zabrana psovanja umrlih". (1393)

462 Spominjali smo ga pod brojem 416.

Učenjaci se razilaze o tome kako pomiriti ova naizgled proturječna predanja na više mišljenja. Najispravnije mišljenje jeste ono koje kaže da je dozvoljeno spominjati zlodjela nevjernika. Što se tiče vjernika grešnika ili novotara, dozvoljeno je spominjati njihove loše osobine ukoliko je to potrebno kako bi se upozorilo na njihovo stanje, kao i na neprihvaćanje onoga što su za života govorili i neslijeđenje onoga čemu su pozivali. Ako pak nije potrebno spominjati njihove ružne osobine, onda je to zabranjeno raditi. Na ovaj način treba prokomentirati ova predanja. Učenjaci se također slažu da je dozvoljeno kritički govoriti o prenosiocima hadisa.

Dova onoga ko posjeti mezarje

439. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., svake noći kada je boravio kod nje, pred kraj noći izlazio u mezarje Bekiul-garkad i tom prilikom govorio:

"السَّلَامُ عَلَيْكُمْ دَارَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ، وَأَتَاكُمْ مَا تُوعَدُونَ، غَدًا مُؤَجَّلُونَ، وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللهُ بِكُمْ لَاحِقُونَ: اَللَّهُمَّ اغْفِرْ لِأَهْلِ بَقِيعِ الْغَرْقَدِ."

"Es-selāmu alejkum dāre kavmin mu'minīne ve etākum mā tuādune gaden mu'edždželūne ve innā inšā Allahu bikum lāhikūne. Allāhumagfir li ehli bekī'il-garkad"

"Es-selamu alejkum, o vi koji boravite u staništima vjernika. Susreli ste ono što vam je obećano. Naša je smrt odgođena do sutra, pa ćemo vam se, inšallah, i mi pridružiti. Allahu moj, oprosti ukopanim u Bekiul-Garkad."[463]

440. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Aiše, r.a., koja je upitala Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: "Šta da učim kada posjećujem mezarja?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče joj: "Reci:

[463] Bilježi ga Muslim u poglavlju o dženazama pod naslovom "Šta se uči prilikom ulaska u mezarja i dova koja se uči za umrle". (3/7/40, En-Nevevi)

"السَّلاَمُ عَلَى أَهْلِ الدِّيَارِ مِنَ الْـمُؤْمِنِينَ وَالْـمُسْلِمِينَ، وَيَرْحَمُ اللهُ الْـمُسْتَقْدِمِينَ مِنْكُمْ وَمِنَّا الْـمُسْتَأْخِرِينَ، وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللهُ بِكُمْ لاَحِقُونَ."

'Es-selāmu alā ehlid-dijāri minel-mu'minīne vel-muslimīn. Jerhamullāhul-mustakdimīne minkum ve minnel-muste'hirīne ve innā inšā Allāhu bikum lāhikūn'

'Neka je selam stanovnicima staništa u kojima vjernici i muslimani borave. Da se Allah, dž.š., smiluje vama koji ste nas pretekli, a i nama koji ćemo poslije vas pomrijeti. I mi ćemo se, inšallah, vama priključiti.'"[464]

441. Ebu Davud, Nesai i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje s vjerodostojnim lancima prenosilaca od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., posjetio neko mezarje i rekao:

"السَّلاَمُ عَلَيْكُمْ دَارَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ، وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللهُ بِكُمْ لاَحِقُونَ."

"Es-selāmu alejkum dāre kavmin mu'minīne ve innā inšā Allāhu bikum lāhikūn"

"Es-selamu alejkum vama koji u staništima, gdje vjernici obitavaju, boravite. I mi ćemo vam se, inšallah, pridružiti."[465]

442. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prošao pored jednog mezarja u Medini pa se licem okrenuo prema njemu, a zatim rekao:

"السَّلاَمُ عَلَيْكُمْ يَا أَهْلَ الْقُبُورِ يَغْفِرُ اللهُ لَنَا وَلَكُمْ، أَنْتُمْ سَلَفُنَا وَنَحْنُ بِالأَثَرِ."

---

[464] Prijašnji izvor.

[465] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o dženazama pod naslovom "Šta se uči prilikom posjete mezarja i prilikom prolaska pored njih" (3237), Nesai u poglavlju o čistoći pod naslovom "Ukras abdesta" (1/95/143), Ibn Madža u poglavlju o skromnosti pod naslovom "Predanja koja govore o Havdu" (4306) preko E'laa bin Abdurahmana, od njegovog oca, od Ebu Hurejre, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovaj je lanac prenosilaca pouzdan.

"Es-selāmu alejkum jā ehlel-kubūri jagfirullāhu lenā ve lekum entum selefunā ve nahnu bil-eser"

"Es-selamu alejkum, stanovnici mezarja. Da Allah, dž.š., oprosti i nama i vama. Vi ste naši prethodnici, a mi vašim tragom hodimo."[466] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar."

443. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Burejde, r.a., koji je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., podučavao nas je da, kada posjetimo mezarje, kažemo:

"السَّلاَمُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الدِّيَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللهُ بِكُمْ لاَحِقُونَ أَسْأَلُ اللهَ لَنَا وَلَكُمُ الْعَافِيَةَ."

'Es-selāmu alejkum ehled-dijāri minel-mu'minīne ve innā inšā Allāhu bikum lāhikūne es'elullāhe lenā ve lekumul-āfijeh'

'Es-selamu alejkum, o vi koji u staništima vjernika boravite. I mi ćemo vam se, inšallah, pridružiti. Molim Allaha, dž.š., da oprosti i nama i vama.'"[467] Isto predanje bilježi se u *Sunenima* Nesaija i Ibn Madže, s tim što se poslije riječi: "...pridružiti" još dodaje:

"أَنْتُمْ لَنَا فَرَطٌ وَنَحْنُ لَكُمْ تَبَعٌ."

"Entum lenā feretun ve nahnu lekum teba'"

"Vi ste naša prethodnica, a mi vas slijedimo."

[466] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dženazama pod naslovom "Šta se uči prilikom ulaska u mezarja" (1053) od Kabusa bin Ebu Zabjana, od njegovog oca, od Ibn Abbasa, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Kabus je nepouzdan prenosilac hadisa. Ebu Hatim veli: "Njegove hadise treba zapisivati, ali se ne mogu koristiti kao dokaz." Nesai veli: "On nije jak prenosilac, nepouzdan je." Ahmed bin Hanbel rekao je: "On nije takav." Ibn Mein prenosi od Abdullaha bin Ahmeda da je rekao: "On je nepouzdan prenosilac hadisa." Ibn Seid rekao je: "Kod njega postoji slabost. Njegova predanja se ne mogu koristiti kao dokaz." Darekutni veli: "On je nepouzdan, ali ga ne treba posve odbaciti." Ibn Hibban u svom djelu *El-Medžruhin* veli: "Imao je loše pamćenje. Jedino je on od svoga oca prenosio predanja koja nemaju nikakve osnove."

[467] Bilježi ga Muslim u poglavlju o dženazama pod naslovom "Šta se uči prilikom ulaska u mezarje i dova koja se uči za umrle". (3/7/45, En-Nevevi)

444. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., došao kod mezarja Bekiul-Garkad i rekao:

"السَّلاَمُ عَلَيْكُمْ دَارَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ، أَنْتُمْ لَنَا فَرَطٌ، وَإِنَّا بِكُمْ لاَحِقُونَ: اللَّهُمَّ لاَ تَحْرِمْنَا أَجْرَهُمْ وَلاَ تُضِلَّنَا بَعْدَهُمْ".

"Es-Selāmu alejkum dāre kavmin mu'minīne, entum lenā feretun ve innā bikum lāhikūn. Allāhumme lā tahrimnā edžrehum ve lā tudillenā ba'dehum"

"Es-Selamu alejkum, o vi koji u staništima, gdje vjernici obitavaju, boravite. Vi ste naša prethodnica, a mi vas slijedimo. Allahu moj, ne uskrati nam nagradu koju ćeš njima dati i nemoj nas poslije njih u zabludu odvesti."[468]

Lijepo je da onaj ko posjeti mezarje što više uči Kur'an, spominje Allaha, dž.š., i uči dove za umrle koji su ukopani u tom mezarju kao i za sve umrle muslimane. Pohvalno je često posjećivati mezarja i dugo vremena stajati pored kaburova pobožnih i dobrih ljudi.

Onaj ko posjeti mezarja treba da, ukoliko vidi nekog da pretjerano plače pored kabura od toga ga odvratiti i posavjetovati ga da se strpi. Također ga treba odvratiti od svega što je vjerom zabranjeno činiti

445. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prošao pored neke žene koja je plakala pored kabura, pa joj je rekao:

[468] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (596) od Šurejka, od Asima bin Ubejdullaha, od Abdullaha bin Amira, od Aiše, r.a., a ona od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. U njegovom je lancu prenosilaca Asim bin Ubejdullah, koji je veoma nepouzdan, i u tome se svi slažu. Buhari o njemu veli. "Njegova su predanja nevjerodostojna." Međutim, sami tekst hadisa jeste vjerodostojan, a prenosi ga drugi lanac prenosilaca, i bilježi ga Muslim u poglavlju o dženazama u predanju od Burejde, r.a. Riječi: "Vi ste naša prethodnica" prenose se putem Muhammeda bin Abdullaha el-Esdija, od Sufjana, od Alkame bin Mursida, od Sulejmana bin Burejde, od njegovog oca.

"اتَّقِي اللهَ وَاصْبِرِي."

"Boj se Allaha, dž.š., i strpi se."[469]

446. Ebu Davud, Nesai i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje s dobrim lancem prenosilaca od Beširа bin Ma'beda, koji je poznat po nadimku Ibnul-Hasasija, r.a., a koji kaže: "Dok sam jednom prilikom išao s Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., on ugleda čovjeka koji je između kaburova hodao u papučama, pa mu reče: "O ti u papučama, skini ih."[470]

Učenjaci se slažu o tome da je obavezno naređivati dobro, a odvraćati od zla, a dokazi za to iz Kur'ana i sunneta mnogobrojni su.

Plakanje i bojazan kada se prolazi pored kaburova u kojima su ukopani nasilnici jeste izražavanje poniznosti pred Allahom, dž.š., kao i čuvanje da se ne zapadne u grijehe koje su oni činili

447. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Ibn Omera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao ashabima kada su prolazili pored mjesta Hidžr, mjesta gdje je živio narod Semud:

"لاَ تَدْخُلُوا عَلَى هٰؤُلاَءِ الْـمُعَذَّبِينَ إِلاَّ أَنْ تَكُونُوا بَاكِينَ، فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا فَلاَ تَدْخُلُوا عَلَيْهِمْ لاَ يُصِيبُكُمْ مَا أَصَابَهُمْ."

"Ne ulazite u naselja ovih ljudi koji su kažnjeni osim plačući, a ako ne možete plakati, nemojte onda ni ulaziti kako vas ne bi zadesilo ono što je njih zadesilo."[471]

---

[469] Bilježi ga Buhari u poglavlju o dženazama pod naslovom "Čovjek treba da ženi koja plače pored kabura kaže: 'Strpi se'." (1252)

[470] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o dženazama pod naslovom "Hodanja u papučama između kaburova" (3230), Nesai u poglavlju o dženazama pod naslovom "Pokuđenost hodanja po kaburovima u papučama" (1/658), Ibn Madža u poglavlju o dženazama pod naslovom "Predanja koja govore o tome da se papuče trebaju skinuti kada se hoda po mezarju" (1/1568) preko El-Esveda eš-Šejbana, od Halida bin Semira, od Beširа, štićenika Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovaj lanac prenosilaca jeste nepouzdan.

[471] Bilježi ga Buhari u poglavlju o namazu pod naslovom "Obavljanje namaza na mjestima stradanja i patnje". (433)

Poglavlje o zikrovima i dovama koje je lijepo učiti petkom i u noći uoči petka

Zikrovi i dove koje je lijepo učiti petkom i u noći uoči petka

U ovom danu lijepo je što više učiti Kur'an, činiti zikr i upućivati dove Allahu, dž.š., donositi salavate na Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Sunnet je petkom učiti suru El-Kehf. Šafi u svom djelu *El-Umm* veli: "Ovu je suru lijepo proučiti i u noći uoči petka."

448. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednom prilikom spomenuo petak, pa je rekao.

"فِيهِ سَاعَةٌ لاَ يُوَافِقُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي يَسْأَلُ اللهَ تَعَالَى شَيْئًا إِلاَّ أَعْطَاهُ إِيَّاهُ."

"Petkom postoji jedan trenutak, ako vjernik bude u njemu klanjao i molio Allaha, dž.š., da mu nešto podari Allah, dž.š., uslišat će mu dovu."[472]

---

[472] Bilježi ga Buhari u poglavlju o džumi pod naslovom "Trenutak koji je odabran petkom" (935), Muslim u poglavlju o džumi u svom predgovoru. (2/6/139, En-Nevevi)

Učenjaci se razilaze o tome kada je taj trenutak. Sva njihova mišljenja spomenuo sam u svom djelu *Šerhul-muhezzeb* spominjući imena učenjaka. Veliki broj ashaba smatra da je taj trenutak poslije ikindije. Riječi: "...ako vjernik bude u njemu klanjao" znače: ako bude iščekivao namaz, jer onaj ko iščekuje namaz jeste u namazu. Najvjerodostojnije predanje koje se o tome prenosi zabilježeno je u Muslimovom *Sahihu*:

449. od Ebu Musa el-Eš'arija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"هِيَ مَا بَيْنَ أَنْ يَجْلِسَ الإِمَامُ إِلَى أَنْ يَقْضِيَ الصَّلاَةَ."

"To je od trenutka kada se imam popne na minber pa dok ne preda selam."[473]

Što se tiče učenja sure El-Kehf i donošenja salavata na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., o tome je preneseno mnogo hadisa, ali ih nisam spomenuo jer su poznati. Jedan broj tih hadisa spomenuo sam u poglavlju o donošenju salavata na Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

450. Ibnus-Sunni prenosi od Enesa, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko petkom ujutro prije sabaha triput kaže:

"أَسْتَغْفِرُ اللهَ الَّذِي لاَ إِلَـهَ إِلاَّ هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ."

'Estagfirullāhellezī lā ilāhe illā huvel-hajjul-kajjūmu ve etūbu ilejh'

'Tražim oprosta od Allaha, dž.š., osim Koga drugog boga nema, Živog i Vječnog, i Njemu se kajem', Allah, dž.š., oprostit će mu grijehe pa makar ih imao koliko morske pjene."[474]

451. U istom djelu bilježi se predanje Ebu Hurejre, r.a., koji je rekao: "Kada bi Allahov Poslanik, s.a.v.s., petkom ulazio u mesdžid, stavio bi ruke na štokove vrata a zatim bi rekao:

---

[473] Bilježi ga Muslim u poglavlju o džumi u predgovoru. (2/6/140, En-Nevevi)

[474] Spominjali smo ga pod brojem 109.

"اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي أَوْجَهَ مَنْ تَوَجَّهَ إِلَيْكَ، وَأَقْرَبَ مَنْ تَقَرَّبَ إِلَيْكَ، وَأَفْضَلَ مَنْ سَأَلَكَ وَرَغِبَ إِلَيْكَ."

'Allāhummedžalnī evdžehe men tevedždžehe ilejke ve akrebe men tekarrebe ilejke ve efdale men se'eleke ve regibe ilejk'

'Allahu moj, učini me najupućenijim od svih koji su se Tebi uputili, i najbližim od svih koji su se Tebi približili, najboljim od svih koji su Te molili i koji su se nadali Tvojoj milosti.'"[475] I nama je lijepo učiti ovu dovu, s tim što trebamo reći: "Allahu moj, učini me od najupućenijih koji su se Tebi uputili, i od najboljih koji..." tako što ćemo dodati riječ: "od."

Što se tiče toga šta se uči na džumi i na sabahu petkom, to smo pojasnili u poglavlju "Šta se uči na namazima."

452. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ قَرَأَ بَعْدَ صَلاَةِ الْجُمُعَةِ: قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ، وَقُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ، وَقُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ سَبْعَ مَرَّاتٍ أَعَاذَهُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ بِهَا مِنَ السُّوءِ إِلَى الْجُمُعَةِ الأُخْرى."

"Ko poslije džume sedam puta prouči sure: El-Ihlas, El-Felek i En-Nas, Allah, dž.š., zaštitit će ga zbog toga zaštiti od neugodnosti sve do sljedeće džume."[476]

Poslije džuma-namaza lijepo je što više spominjati Allaha, dž.š. Uzvišeni je rekao: *"A kad se molitva obavi, onda se po zemlji*

[475] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (374) u predanju od Ebu Hurejre, r.a.

[476] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (377) preko Halila bin Murre, od Ubejdullaha, od Ebu Melike, od Aiše, r.a., a ona od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. U njegovom lancu prenosilaca nalazi se Halil bin Murra, koji je nepouzdan. O njemu Buhari kaže: "Njegova su predanja nevjerodostojna." Ebu Hatim veli: "On nije jak prenosilac hadisa, ali je dobar čovjek." Nesai veli: "On je nepouzdan." Isto tvrdi i Ibn Mein. Zehebi i Ibn Hadžer ocjenjuju ga također nepouzdanim.

raziđite i Allahovu blagodat tražite, i Allaha mnogo spominjite da biste postigli što želite." (El-Džumua, 10)

Zikrovi koji se uče na bajramima

Dane oba bajrama lijepo je ispuniti spominjanjem Allaha, dž.š., obavljanjem dobrovoljnih namaza kao i drugim oblicima ibadeta.

453. Ovo je na osnovu hadisa koji je o tome prenesen:

"مَنْ أَحْيَا لَيْلَتَيِ الْعِيدِ لَمْ يَمُتْ قَلْبُهُ يَوْمَ تَمُوتُ الْقُلُوبُ."

"Ko noći uoči bajrāma provede u ibadetu, njegovo srce neće umrijeti na dan kada srca budu umirala." U drugom predanju stoji:

"مَنْ قَامَ لَيْلَتَيِ الْعِيدَيْنِ لِلهِ مُحْتَسِبًا لَمْ يَمُتْ قَلْبُهُ حِينَ تَمُوتُ الْقُلُوبُ."

"Ko noći uoči bajrāma provede obavljajući noćni namaz, njegovo srce neće umrijeti na dan kada srca budu umirala."[477] Ovako je zabilježeno u predanjima koja bilježe Šafi i Ibn Madža. Ovo je nevjerodostojan hadis, a prenosi ga Ebu Umama od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i kao riječi jednog od ashaba. Međutim, dozvoljeno je prihvaćati hadise koji govore o vrijednostima pa makar bili i nevjerodostojni, a o tome smo govorili na početku knjige.

Učenjaci se razilaze o dužini činjenja ibadeta u ovim noćima kako bi se postigla nagrada. Ono što se da zaključiti jeste to, da je potrebno provesti veći dio noći čineći ibadete, mada neki smatraju da je dovoljno provesti jedan dio noći.

---

[477] Bilježi ga Ibn Madža u poglavlju o noćnom namazu pod naslovom "Predanje o onome ko dvije bajramske noći provede u ibadetu" (1/567/1782) preko Bekijje bin Velida, od Sevra bin Jezida, od Halida bin Ma'dana, od Ebu Umame, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Autor djela *Ez-Zevaid* veli: "Ovaj je lanac prenosilaca nepouzdan zbog toga što je Bekijja podmetao hadise."

U noćima uoči bajrāma lijepo je donositi tekbire. Kada je u pitanju Ramazanski bajram, onda to treba činiti od zalaska sunca pa dok imam ne počne s obavljanjem bajram-namaza. Donositi je tekbire pohvalno i nakon obavljenih namaza i u različitim prilikama, a posebno u ratu kada se sukobe vojske. Tekbiri se mogu donositi u hodu, sjedeći i ležeći, u mesdžidu, u postelji itd. Što se tiče Kurbanskog bajrama, tekbiri se počinju učiti poslije sabah-namaza na dan Arefata pa sve od ikindije posljednjeg dana Bajrama. Poslije te ikindije treba izgovoriti tekbir, a poslije toga treba prestati. Ovo je najispravnije mišljenje, i po njemu treba postupati. O tome ima razilaženja učenjaka našeg mezheba, kao i među učenjacima drugih mezheba, ali je ispravno ono što smo spomenuli. O tome se prenose hadisi koji su zabilježeni u Bejhekijevom *Sunenu*, a o čemu smo govorili u djelu *Šerhul-muhezzeb*, gdje sam govorio o svim pitanjima o toj temi, a ovdje to iznosimo u skraćenoj formi.

Naši učenjaci kažu: "Tekbir se sastoji od sljedećih riječi: Allahu ekber, Allahu ekber, Allahu ekber, i mogu se ponavljati shodno volji onoga koji ih izgovara." Šafi i neki drugi učenjaci kažu: "Lijepo je još dodati:

"اللهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا، وَالْحَمْدُ للهِ كَثِيرًا، وَسُبْحَانَ اللهِ بُكْرَةً وَأَصِيلاً، لاَ إِلَـٰهَ إِلاَّ اللهُ، وَلاَ نَعْبُدُ إِلاَّ إِيَّاهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ، لاَ إِلَـٰهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ، صَدَقَ وَعْدَهُ وَنَصَرَ عَبْدَهُ، وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ، لاَ إِلَـٰهَ إِلاَّ اللهُ وَاللهُ أَكْبَرُ."

'Allāhu ekberu kebīrā vel-hamdu lillāhi kesīrā ve subhānallāhi bukreten ve esīla. Lā ilāhe illallāhu ve lā nabudu illā ijjāhu muhlisīne lehud-dīne ve lev kerihel-kāfirūn. Lā ilāhe illallāhu vahdehu, sadeka va'dehu ve nesare abdehū ve hezemel-ahzābe vahdehū lā ilāhe illallāhu vallāhu ekber'

'Allah je najveći, Allahu pripada mnoga hvala i neka je slavljen Allah ujutro i navečer. Nema boga osim Allaha. Ne obožavamo nikog

drugog osim Njega, iskreno Mu vjeru ispovijedajući pa makar to i ne bilo po volji nevjernicima. Nema boga osim Allaha, Jedinog. Ispunio je Svoje obećanje i pomogao Svoga roba i sve je protivnike sām porazio. Nema boga osim Allaha, Allah je najveći.'"

Jedna skupina učenjaka kaže: "Nema smetnje da se uči ono na što su ljudi navikli a to su riječi:

"اللهُ أَكْبَرُ، "اللهُ أَكْبَرُ، اللهُ أَكْبَرُ، لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ اللهُ أَكْبَرُ، اللهُ أَكْبَرُ، وَلِلهِ الْحَمْدُ."

'Allāhu ekberu, Allāhu ekberu, Allāhu ekberu, lā ilāhe illallāhu, Allāhu ekberu, Allāhu ekberu, ve lillāhil-hamd'

'Allahu ekber, Allahu ekber, Allahu ekber, nema boga osim Allaha, Allahu ekber, Allahu ekber, i Njemu hvala.'"

Izgovaranje tekbira propisano je poslije svakog namaza koji se obavi u danima u kojima se izgovaraju tekbiri bez obzira da li se radi o farzu ili nafili, dženazi, namazu koji se naklanjava ili koji se obavlja kao zavjet. Postoje neka razilaženja, ali je ispravno ono što sam spomenuo, i po tome se postupa. Ako imam izgovori tekbire suprotno onom što onaj koji za njim klanja smatra da je ispravno, npr. da imam smatra da se tekbiri trebaju izgovarati na dan u kojem hadžije borave na Arefatu ili prva tri dana Kurbanskog bajrama, a muktedija to ne smatra ispravnim, treba li on imama slijediti u tome ili treba postupiti onako kako on smatra da je ispravno? Učenjaci na ovo pitanje daju dva odgovora. Prvi, a koji je i ispravniji jeste da muktedija treba postupiti onako kako on smatra da je ispravno jer se slijeđenje imama u namazu prekida sa predajom selama. Suprotno tome jeste da imam doda još jedan tekbir u toku samog obavljanja Bajrama tada ga muktedija mora slijediti.

Sunnet je da se na Bajramu poslije prvog tekbira, a prije učenja Kur'ana, izgovore dodatni tekbiri, tako da se na prvom rekatu izgovori sedam tekbira osim početnog tekbira. Na drugom se rekatu izgovori pet tekbira osim tekbira poslije kojeg se

ustaje sa sedžde.[478] Tekbiri se na prvom rekatu izgovore poslije dove, a prije učenja "euze" a na drugom rekatu prije učenja "euze". Između svakog tekbira lijepo je reći:

"سُبْحَانَ اللهِ وَالْحَمْدُ للهِ وَلاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ وَاللهُ أَكْبَرُ."

"Subhānallāhi vel-hamdu lillāhi ve lā ilāhe illallāhu vallāhu ekber"

"Slavljen neka je Allah, hvala Allahu, nema boga osim Allaha, Allah je najveći." Ovo je mišljenje većine naših učenjaka. Neki smatraju da je lijepo reći:

" لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْـمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ."

"Lā ilāhe illallāhu, vahdehū lā šerīke lehū, lehūl-mulku ve lehūl-hamdu bi jedihil-hajru ve huve alā kulli šej'in kadīr"

"Nema boga osim Allaha, Jedinog, Koji nema druga. Njemu pripada vlast i hvala. U Njegovoj je ruci svako dobro i On je svemoćan."

Ebu Nasr bin es-Sibag i još neki učenjaci kažu: "Ako imam izgovori ono na što su ljudi navikli, bit će dobro, a to su riječi: Allah je najveći, Allahu pripada mnoga hvala i neka je slavljen Allah ujutro i navečer. U svakom slučaju, može se izgovoriti po slobodnoj volji i tu nema nekih posebnih ograničenja. Ako se svi ovi zikrovi izostave kao i tekbiri, namaz će biti ispravan i neće se činiti sehvi-sedždu, ali će se izostaviti ono što je bolje. Ako imam zaboravi izgovoriti tekbire prije nego što počne s učenjem Kur'ana, prema ispravnom mišljenju, neće ih poslije toga izgovarati. Šafi smatra da imam poslije učenja Kur'ana treba izgovoriti tekbire, međutim, to mišljenje je slabo. Na početku

---

[478] Ovo je mišljenje šafijske pravne škole dok se prema hanefijskoj pravnoj školi na prvom rekatu, poslije Subhaneke, prouče tri tekbira, a na drugom rekatu poslije proučene sure, također se izgovaraju tri tekbira.

prve hutbe na Bajramu imam će izgovoriti devet, a na drugoj hutbi sedam tekbira. Što se tiče toga koje je sure lijepo učiti na bajramima, o tome smo prethodno govorili u poglavlju "Šta se uči na namazima". Lijepo je na prvom rekatu poslije El-Fatihe proučiti suru Kaf, a na drugom rekatu suru El-Kamer, a može se proučiti na prvom sura El-E'la, a na drugom sura El-Gašija.

Zikrovi koji se uče prvih deset dana mjeseca zul-hidždžeta

Uzvišeni je rekao. *"...i da bi u određene dane, prilikom klanja kurbana, kojim ih je Allah opskrbio, Njegovo ime spominjali"* (El-Hadždž, 28). Ibn Abbas, r.a., Šafi i većina učenjaka smatra da su dani koji se spominju u ovom ajetu prvih deset dana mjeseca zul-hidždžeta.

U ovim je danima lijepo što više spominjati Allaha, dž.š., a posebno na dan Arefata.

454. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao.

"مَا الْعَمَلُ فِي أَيَّامٍ أَفْضَلُ مِنْهَا فِي هٰذِهِ." قَالُوا: وَلاَ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللهِ؟ قَالَ: "وَلاَ الْجِهَادُ، إِلاَّ رَجُلٌ خَرَجَ يُخَاطِرُ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ فَلَمْ يَرجِعْ بِشَيْءٍ."

"Ne postoji dobro djelo koje je bolje od činjenja dobrih djela u ovim danima." Ashabi upitaše: "Pa ni džihad na Allahovom putu?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "Pa ni džihad na Allahovom, dž.š., putu, osim džihad čovjeka koji je u borbu izašao sobom lično i sa svojim imetkom, pa ništa od toga nije vratio kući." Ovo predanje bilježi Buhari i ono je vjerodostojno. U predanju koje bilježi Tirmizi stoji:

"مَا مِنْ أَيَّامٍ الْعَمَلُ الصَّالِحُ فِيهِنَّ أَحَبُّ إِلَى اللهِ تَعَالَى مِنَ الأَيَّامِ الْعَشْرِ."

"Ne postoje dani u kojima je činjenje dobrih djela draže Allahu, dž.š., od činjenja dobrih djela u prvih deset dana mjeseca zul-hidždžeta." Ebu Davud bilježi isto predanje, s

tim što još dodaje: "...u ovim danima, tj. prvih deset dana zul-hidždžeta."[479]

455. U *Musnedu* imama Ebu Muhammeda bin Abdullaha bin Abdurahmana ed-Darimija bilježi se predanje s lancem prenosilaca od kojih Buhari i Muslim prenose svoje hadise, a u kojem stoji:

"مَا الْعَمَلُ فِي أَيَّامٍ أَفْضَلَ مِنَ الْعَمَلِ فِي عَشْرِ ذِي الْحِجَّةِ."

"Ne postoje dani u kojima je činjenje dobrih djela bolje od činjenja dobrih djela u prvih deset dana mjeseca zul-hidždžeta." Neko upita: "Čak ni džihad?",[480] pa je spomenuo ostatak hadisa.

456. Tirmizi u svojoj zbirci bilježi predanje Amra bin Šuajba, on od njegovog oca, ovaj od njegovog djeda, koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Najbolja dova koje se može učiti na dan Arefata i najbolje što smo ja i ostali poslanici prije mene rekli, jesu riječi:

"لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْـمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ."

'Lā ilāhe illallāhu, vahdehū lā šerīke lehū, lehul-mulku ve lehul-hamdu juhjī ve jumītu ve huve alā kulli šej'in kadīr'

'Nema boga osim Allaha, Jedinog, Koji nema druga. Njemu pripada sva vlast i zahvala i On je svemoćan.'"[481] Lanac prenosilaca ovog hadisa Tirmizi ocjenjuje nepouzdanim.

[479] Bilježi ga Buhari u poglavlju o bajramima pod naslovom "Vrijednost činjenja dobrih djela u danima bajrâma". (969)

[480] Bilježi ga Darimi u svom *Sunenu*. (2/259)

[481] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Dova koja se uči na dan Arefata" (5/572/3585), Bejheki u djelu *Šuabul-iman* (3767), obojica od Hammada bin Ebu Humejda, od Amra bin Šuajba, od njegovog oca, od njegovog djeda, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis garib, neobičan, putem ovog lanca prenosilaca." Pravo ime Hammada bin Humejda jeste Muhammed bin Ebu Humejd, koji se zove Ibrahim el-Ensari el-Medeni, za koga učenjaci u hadiskoj nauci

457. Imam Malik u svom *Muvettau* bilježi hadis s prekinutim lancem prenosilaca i s manjkom samog teksta hadisa u sljedećoj formi: "Najbolja dova jeste ona koja je propisana da se uči na Arefatu, a najbolje što smo ja i poslanici prije mene rekli jesu riječi:

"لاَ إِلٰـهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ."

'Lā ilāhe illallāhu, vahdehū lā šerīke leh'

'Nema boga osim Allaha, Jedinog, Koji nema druga.'"[482]

Prenosi se da je Salim bin Abdullah bin Omer, r.a., vidio nekog čovjeka kako na dan Arefata prosi, pa mu je rekao: "Očajniče, zar da u ovom danu tražiš od nekog drugog osim Allaha, dž.š.?" Buhari veli: "Omer, r.a., izgovarao je u svom šatoru na Mini tekbire, pa bi ga čuli ljudi u mesdžidu, te bi i oni zajedno s njim izgovarali tekbire. I ljudi na pijaci bi s njim izgovarali tekbire, pa bi se pijaca horila od tekbira." Buhari dalje veli. "Ibn Omer i Ebu Hurejra, r.a., imali su običaj da u prvih deset dana mjeseca zul-hidždžeta izlaze na pijacu i uče tekbire, pa bi se i ljudi na pijaci pridruživali njima."

kažu da nije jak prenosilac hadisa. Riječi Tirmizija ispravne su jer je Muhammed bin Ebu Humejd nepouzdan, i svi se učenjaci slažu u tome. Buhari i Ebu Hatim kažu: "Njegova su predanja nevjerodostojna." Jahja, El-Dževzedžani, Ebu Zur'a, Darekutni i dr. ocjenjuju ga nepouzdanim. Hadis ima potvrdu u druga dva predanja koja prenosi Alija, r.a., a bilježi ih Bejheki (5/117) preko Musaa bin Ubejde, od njegovog brata Abdullaha bin Ubejde, od Alije, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. koji je rekao: "Dova koju sam ja i poslanici prije mene najčešće učili na Arefatu je: 'Nema boga osim Allaha, Jedinog, Koji nema druga. Njemu pripada sva vlast i zahvala i On je svemoćan.'" Bejheki veli. "Jedino ga prenosi Musa bin Ubejda, a on je nepouzdan, a njegov brat nije nikada susreo Aliju, r.a. Malik u svom *Muvettau* (1/337) i Bejheki (4/284) tvrde da ovaj hadis ima prekinut lanac prenosilaca, a obojica ga bilježe od Zijada bin Ebu Zijada, štićenika Abdullaha bin Ajjaša bin Ebu Talhe, od Talhe bin Ubejdullaha bin Kurejza, koji ne spominje ime ashaba od koga prenosi ovaj hadis.

[482] Pogledaj prethodnu fusnotu.

Zikrovi i dove koji se uče prilikom pomračenja Sunca i Mjeseca

Prilikom pomračenja Sunca i Mjeseca sunnet je mnogo spominjati Allaha, dž.š., upućivati Mu dove, a, prema konsenzusu islamskih učenjaka, tom je prilikom propisano obavljanje posebnog namaza.

458. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللهِ لاَ يُخْسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلاَ لِحَيَاتِهِ، فَإِذَا رَأَيْتُمْ ذَلِكَ فَادْعُوا اللهَ تَعَالَى وَكَبِّرُوا وَتَصَدَّقُوا."

"Sunce i Mjesec jedni su od Allahovih, dž.š., znakova, ne pomračuju se zbog nečije smrti niti rođenja. Kada vidite njihovo pomračenje, upućujte dove Allahu, dž.š., donosite tekbire i udjeljujte sadaku."[483] U drugom predanju stoji: "Pa kada vidite njihovo pomračenje, spominjite Allaha, dž.š."

Hadis prenosi i Ibn Abbas, r.a. Buhari i Muslim ovaj hadis bilježe i od Ebu Musaa el-Eš'arija, koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"فَإِذَا رَأَيْتُمْ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ فَافْزَعُوا إِلَى ذِكْرِهِ وَدُعَائِهِ وَاسْتِغْفَارِهِ."

"Pa kada vidite njihovo pomračenje, spominjite Allaha, dž.š., upućujte Mu dove i tražite oprosta od Njega." U istim djelima bilježi se i predanje Mugire bin Šu'be, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"فَإِذَا رَأَيْتُمُوهَا فَادْعُوا اللهَ وَصَلُّوا."

"Kada vidite njihovo pomračenje, upućujte dove Allahu, dž.š., i obavite namaz." Ovo predanje bilježi Buhari od Ebu Bekra, r.a.

---

[483] Bilježi ga Buhari u poglavlju o pomračenju Sunca pod naslovom "Sunce se ne pomračuje zbog nečije smrti niti rođenja" (1058), Muslim u poglavlju o pomračenju Sunca u predgovoru tog poglavlja. (2/6/200, 202, En-Nevevi)

459. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Abdurahmana bin Semure, r.a., koji kaže: "Posjetio sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., u trenutku kada je bilo pomračenje Sunca, pa sam ga zatekao na namazu podignutih ruku i čuo sam ga kako slavi Allaha, dž.š., potvrđuje Njegovu jednoću, donosi tekbire, zahvaljuje Mu se i upućuje dove, sve dok nije prestalo pomračenje Sunca. Nakon toga proučio je dvije sure iz Kur'ana i klanjao dva rekata namaza."[484]

Prilikom obavljanja namaza koji se klanja povodom pomračenja Sunca lijepo je dugo učiti na kijamu. Na prvom je rekatu lijepo proučiti iz Kur'ana u dužini sure El-Bekara, a na drugom blizu dvjesto ajeta, na trećem blizu stotinu i pedeset ajeta, a na četvrtom blizu stotinu ajeta. Na prvom je rukuu lijepo slaviti Allaha, dž.š., u dužini koliko je potrebno da se prouči stotinu ajeta, na drugom rukuu u dužini koliko je potrebno da se prouči sedamdeset ajeta, na trećem isto toliko, a na četvrtom onoliko koliko je potrebno da se prouči pedeset ajeta. Na sedždi je lijepo provesti isto vremena koliko i na rukuu, na drugoj sedždi koliko i na drugom rukuu, i to je ispravno mišljenje. O ovome postoji razilaženje među učenjacima, ali je ovo što sam spomenuo ispravno.

Međutim, u većini djela naših učenjaka spominje se da ne treba duljiti, ali je to mišljenje neispravno, nego je ispravnije duljiti s ovim namazom. O tome je zabilježen hadis kod Buharija i Muslima, koji se prenosi mnogobrojnim lancima prenosilaca, o čemu sam opširno govorio spominjući dokaze u svom djelu *Šerhul-muhezzeb*, a ovdje sam samo spomenuo mjesto gdje se hadis bilježi kako ne bi čitalac dolazio u dilemu zbog razilaženja među učenjacima. Šafi, Allah mu se smilovao, na mnogo mjesta spominje kako se s obavljanjem ovog namaza treba oduljiti. A Allah najbolje zna.

[484] Bilježi ga Muslim u poglavlju o pomračenju Sunca pod naslovom "Učenje ezana povodom obavljanja namaza koji se klanja prilikom pomračenja Sunca". (2/6/216, En-Nevevi)

Naši učenjaci kažu: "Na sjedenju između dvije sedžde ne treba duljiti, nego se treba ponašati kao i prilikom obavljanja običnih namaza." Međutim, postoje neke nedoumice o ovome što su oni rekli. U vjerodostojno prenesenom hadisu spominje se da i na ovom mjestu treba oduljiti, a o čemu sam jasno govorio u svom djelu *Šerhul-muhezzeb*. Prema mom mišljenju, i na ovom mjestu treba oduljiti i sjediti duže nego što se inače sjedi, ali ne treba oduljiti sa stajanjem poslije dizanja s rukua niti na tešehhudu, a Allah najbolje zna. Ako bi neko skratio obavljanje ovog namaza i proučio samo El-Fatihu, namaz bi mu bio ispravan. Lijepo je prilikom svakog dizanja s rukua reći: "Semiallahu li men hamidehu Rabbena lekel-hamd", i to se bilježi u Buharijevom *Sahihu*. Prilikom pomračenja Mjeseca lijepo je učiti glasno, a prilikom pomračenja Sunca lijepo je učiti u sebi. Nakon obavljanja namaza treba održati hutbu pomoću koje treba upozoriti vjernike da se boje Allaha, dž.š., i podsticati ih na pokornost Njemu, Uzvišenom, na dijeljenje sadake i oslobađanje robova jer su o toj temi preneseni vjerodostojni hadisi. Treba ih upozoriti da budu zahvalni Allahu, dž.š., na blagodatima koje im je podario, kao i na to da ne smiju dopustiti da se prepuste nemaru i samoobmani. A Allah najbolje zna.

460. Buhari u svom *Sahihu* i drugi muhaddisi bilježe predanje Esme, r.a., koja je rekla: "Kada je bilo pomračenje Sunca, Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio je oslobađanje robova."[485] A Allah najbolje zna.

Zikrovi koji se uče prilikom kišne dove

Prilikom kišne dove lijepo je mnogo spominjati Allaha, dž.š., tražiti oprosta i pri tom biti skrušen i ponizan. O tome su prenesene mnogobrojne dove, a jedna od njih jeste sljedeća:

[485] Bilježi ga Buhari u poglavlju o pomračenju Sunca pod naslovom "Pohvalnost oslobađanja robova prilikom pomračenja Sunca". (1054)

"اللَّهُمَّ اسْقِنَا غَيْثًا مُغِيثًا هَنِيئًا مَرِيئًا غَدَقًا مُجَلِّلاً سَحًّا عَامًّا طَبَقًا دَائِمًا، اللَّهُمَّ
عَلَى الظِّرَابِ وَمَنَابِتِ الشَّجَرِ، وَبُطُونِ الْأَوْدِيَةِ، اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْتَغْفِرُكَ إِنَّكَ كُنْتَ
غَفَّارًا، فَأَرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْنَا مِدْرَارًا، اللَّهُمَّ اسْقِنَا الْغَيْثَ وَلاَ تَجْعَلْنَا مِنَ الْقَانِطِينَ،
اللَّهُمَّ أَنْبِتْ لَنَا الزَّرْعَ، وَأَدِرَّ لَنَا الضَّرْعَ، وَاسْقِنَا مِنْ بَرَكَاتِ السَّمَاءِ، وَأَنْبِتْ لَنَا
مِنْ بَرَكَاتِ الْأَرْضِ، اللَّهُمَّ ارْفَعْ عَنَّا الْجَهْدَ وَالْجُوعَ وَالْعُرَى، وَاكْشِفْ عَنَّا مِنَ
الْبَلَاءِ مَا لَا يَكْشِفُهُ غَيْرُكَ."

"Allāhummeskinā gajsen mugīsen henī'en merian gadekan, mudžellilen sehhan āmmen tabekan dāima. Allāhumme alez-zirābi ve menābitiš-šedžeri ve butūnil-evdijeh. Allāhumme innā nestagfiruke inneke kunte gaffāran fe ersilis-semāe alejnā midrārā. Allāhummeskinel-gajse ve lā tedžalnā minel-kānitīn. Allāhumme enbit lenez-zer'a ve edirre lened-dar'a veskinā min berekātis-semāi ve enbit lenā min berekātil-erd. Allāhummerfa' annel-džehde vel-džūa vel-urā vekšif annā minel-belāi mā lā jekšifuhu gajruk"

"Allahu, spusti nam posvuda obilnu kišu, prijatnu i plodnu, koja će često padati i sve naše krajeve natopiti. Allahu naš, učini da njena žestina pogodi brda, drveće i doline. Allahu naš, mi od tebe oprosta tražimo, Ti uistinu mnogo praštaš. Spusti s neba obilnu kišu. Allahu naš, napoji nas kišom i nemoj nas očajnim učiniti. Allahu naš, učini da naši usjevi narastu, a da se vimena naših krava muzara mlijekom ispune. Napoji nas kišom s neba, koju si blagoslovljenom učinio, i učini da blagoslovljeni usjevi iz zemlje niknu. Allahu naš, otkloni od nas nevolje, glad i nestašicu i otkloni od nas nevolje koje jedino Ti možeš otkloniti." Ukoliko postoji čovjek koji je poznat po svojoj pobožnosti i dobroti, lijepo se zauzimati kod Allaha, dž.š., pomoću njegove pobožnosti, te treba reći: "Allahu naš, mi od Tebe kišu molimo zbog Tvoga roba."

461. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje u kojem stoji da je Omer bin el-Hattab, r.a., u danima suše molio Allaha, dž.š., za kišu zbog Abbasa, r.a. Tom bi prilikom govorio: "Allahu naš, mi smo Te molili za kišu zbog našeg Poslanika, s.a.v.s., i Ti si nam kišu spuštao. Sada od Tebe kišu tražimo zbog amidže našeg Poslanika, s.a.v.s., pa nam podari kišu." Nakon toga, kiša bi počela padati.[486]

Prenosi se od Muavije, r.a., da je molio za kišu zbog nekih pobožnih ljudi iz njegovog vremena. Na namazu u kojem se moli za kišu lijepo je učiti sve ono što se uči na bajram-namazu, a o čemu smo prethodno govorili. Na prvom se rekatu izgovori sedam tekbira a na drugom se rekatu izgovori pet tekbira kao na bajram-namazu, i tom prilikom treba potpuno isto postupati kao na bajram-namazu. Nakon toga se održi hutba na kojoj treba mnogo tražiti oprosta i upućivati dove Allahu, dž.š.

462. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje s vjerodostojnim lancem prenosilaca koji ispunjava uvjete koje postavlja Muslim od Džabira bin Abdullaha, r.a., koji je rekao: "Neki su beduini došli Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., da se požale na sušu, pa je on proučio sljedeću dovu:

" اللَّهُمَّ اسْقِنَا غَيْثًا مُغِيثًا مَرِيًّا مَرِيعًا نَافِعًا غَيْرَ ضَارٍّ عَاجِلاً غَيْرَ آجِلٍ ".

'Allāhummeskinā gajsen mugīsen merijjen merīan nāfian gajre dārrin ādžilen gajre ādžil'

'Allahu naš, spusti nam posvuda obilnu kišu prijatnu i plodnu, korisnu a ne štetnu, što brže i bez odlaganja.' Nakon toga, pala je obilna kiša."[487]

---

[486] Bilježi ga Buhari u poglavlju o kišnoj dovi pod naslovom "Traženje ljudi od vladara da se obavi kišna dova kada nastupi suša". (1010)

[487] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "Dizanje ruku prilikom učenja kišne dove" (1169), Hakim u *Mustedreku* (1/327), Bejheki (3/355), sva trojica od Muhammeda bin Ubejda, od Sa'da bin Kudama, od Jezida bin Fekira, od Džabira bin Abdullaha, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovaj lanac prenosilaca pouzdan je.

463. U istom djelu bilježi se predanje s pouzdanim lancem prenosilaca od Amra bin Šuajba, od njegovog oca, od njegovog djeda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prilikom učenja kišne dove učio:

"اللَّهُمَّ اسْقِ عِبَادَكَ وَبَهَائِمَكَ، وَانْشُرْ رَحْمَتَكَ، وَأَحْيِ بَلَدَكَ الْـمَيِّتَ."

"Allāhummeski ibādeke ve behāimeke venšur rahmeteke ve ahji beledekel-mejjit"

"Allahu naš, napoji Svoje robove i životinje, koje si stvorio, obaspi Svojom milošću i oživi ovu Svoju zamrlu zemlju."[488]

464. U istom djelu bilježi se predanje s pouzdanim lancem prenosilaca za koje Ebu Davud veli: "Ovo je dobar lanac prenosilaca" od Aiše, r.a., koja prenosi da su se neki ljudi požalili

---

[488] Ovo je predanje neispravno. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "Dizanje ruku u namazu u kojem se moli za kišu" (1176) od Alije bin Kadima, od Es-Sevrija, od Jahjaa bin Seida, od Amra bin Šuajba, od njegovog oca, od djeda. Ebu Hatim ovaj lanac prenosilaca smatra nepouzdanim. On kaže: "Ovaj nam hadis prenosi Sehl bin Salih el-Antaki od Alije bin Kadima, Abdurahman veli: 'Upitao sam svoga oca: 'Je li ovaj lanac prenosilaca pouzdaniji ili onaj koji bilježi Darurdi od Jahjaa bin Seida, koji prenosi da ga je Amr bin Šuajb obavijestio da ovaj hadis prenosi bez spomena imena ashaba." Njegov otac reče: 'Ovaj hadis prenose od Amra bin Šuajba, od njegovog oca, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., bez spomena imena ashaba, a rijetki su oni koji u lancu prenosilaca spominju njegovog djeda.' On je ponovo upitao: 'Pa koji je od ova dva lanca prenosilaca ispravniji?', a otac mu odgovorio: 'Onaj u kome se spominje samo njegov otac bez spominjanja djeda.''' (Pogledaj djelo: *Ilelul-hadis* (1/79, 80). Lanac prenosilaca u kojem se ne spominje ime ashaba bilježi i imam Malik u *Muvettau* (1/169) i od Ebu Davuda (1176). Bilježi ga i Abdur-Rezak u svom Musannefu (3/92) od Ibrahima bin Sulejmana et-Tejmija, obojica od Jahjaa bin Seida, od Amra bin Šuajba, bez spominjanja imena ashaba. Učenjaci su kritički govorili o Aliji bin Kadimu. Jahja veli: "On je nepouzdan." Ibn Sa'd kaže: "Njegova su predanja nepouzdana." Ebu Hatim veli: "Najviše što za njega možemo reći jeste da je bio istinoljubiv." Predanja koja prenosi od Es-Sevrija posebno su nepouzdana. Ibn Adijj veli: "Hadisi koje Alija bin Kadim prenosi od Es-Sevrija nepoznati su." Isti hadis prenosi i Sulejman bin Davud el-Minkari od Abdur-Rahima bin Sulejmana, od Jahjaa bin Seida sa svojim lancem prenosilaca od Bejhekija (3/356). Buhari za Sulejmana bin Davuda el-Minkarija veli: "Oko njega postoje neke nejasnoće." Ebu Hatim veli: "Njegova se predanja ne prihvataju." Nesai veli: "On je nepouzdan."

Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., na sušu, pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio da mu naprave minber na mjestu gdje su slavili Bajram, i odredio je ljudima dan kada će uputiti dovu za kišu. Toga dana, kada se pojavilo rumenilo sunca na istoku, Allahov Poslanik, s.a.v.s., popeo se na minber, izgovorio tekbir, zahvalio se Allahu, dž.š., a zatim je rekao: "Žalili ste se da je vaše mjesto pogodila suša i da vam kiša odavno nije pala. Allah, dž.š., naredio vam je da Ga molite, a obećao vam je da će vam se odazvati kada Ga zamolite." Zatim je rekao:

"اَلْحَمْدُ لله رَبِّ الْعَالَمِينَ، الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ، مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ، لاَ إِلٰـهَ إِلاَّ اللهُ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ، اللَّهُمَّ أَنْتَ اللهُ لاَ إِلٰـهَ إِلاَّ أَنْتَ الْغَنِيُّ وَنَحْنُ الْفُقَرَاءُ، أَنْزِلْ عَلَيْنَا الْغَيْثَ وَاجْعَلْ مَا أَنْزَلْتَ لَنَا قُوَّةً وَبَلاَغًا إِلَى حِينٍ."

"El-hamdu lillāhi Rabbil-ālemīn. Er-Rahmānir-Rahīm. Māliki jevmid-dīn. Lā ilāhe illallāhu jef'alu mā jurīd. Allāhumme Entellāhu lā ilāhe illā Entel-ganijju ve nahnul-fukarāu, enzil alejnel-gajse vedžal mā enzelte lenā kuvveten ve belāgan ilā hīn"

"Hvala Allahu, Gospodaru svih svjetova. Milostivom, Samilosnom. Vladaru Sudnjega dana. Nema boga osim Allaha, On čini šta želi. Allahu naš, Ti si Allah, nema boga osim Tebe, Ti si Neovisni, a mi smo svi ovisni o Tvojoj milosti. Spusti nam kišu i učini ono što si nam spustio našom snagom i opskrbom do određenog roka." Zatim je digao ruke i držao ih je tako visoko da mu se vidjela bjelina ispod pazuha. Nakon toga, okrenuo je leđa ljudima i izvratio svoj ogrtač neprestano držeći ruke podignutim. Zatim se okrenuo prema ljudima, sišao sa minbera i klanjao dva rekata. Allah, dž.š., poslao je oblak, počelo je grmjeti i sijevati i, Allahovom, dž.š., dozvolom, počela je padati kiša. Dok je Allahov Poslanik, s.a.v.s., došao do svoga mesdžida, već se pojavila bujica i kada je vidio kako ljudi žurno bježe s kiše osmjehnuo se tako da su

mu se vidjeli kutnjaci. Zatim je rekao: "Svjedočim da je Allah, dž.š., svemoćan i da sam ja Njegov rob i poslanik."[489]

Hadis nedvosmisleno upućuje na to da se hutba treba održati prije obavljanja namaza. Isto stoji i u hadisu koji je zabilježen u *Sahihima* Buharija i Muslima, ali u smislu dozvole, a ne strogog naređenja. Ono što je poznato u fikhskim djelima jeste to da se prvo obavi namaz, a zatim održi hutba jer su preneseni hadisi u kojima stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prvo obavljao namaz a zatim držao hutbu. A Allah najbolje zna.

Lijepo je dovu učiti i u sebi i glasno kao i visoko dignuti ruke prilikom učenja dove. Šafi, Allah mu se smilovao, veli: "U dovi treba reći:

"اللَّهُمَّ أَمَرْتَنَا بِدُعَائِكَ، وَوَعَدْتَنَا إِجَابَتَكَ، وَقَدْ دَعَوْنَاكَ كَمَا أَمَرْتَنَا، فَأَجِبْنَا كَمَا وَعَدْتَنَا، اللَّهُمَّ امْنُنْ عَلَيْنَا بِمَغْفِرَةِ مَا قَارَفْنَا، وَإِجَابَتَكَ فِي سُقْيَانَا وَسَعَةِ رِزْقِنَا."

'Allāhumme emertenā biduāike ve veadtenā idžābeteke ve kad deavnāke kemā emertenā fe edžibna kemā vedtenā. Allāhumme-emnun alejnā bimagfiretin ma kārefenā ve idžābeteke fī sukjānā ve seati rizkinā'

'Allahu naš, naredio si da Te molimo i obećao si nam da ćeš nam se odazvati. Mi Te molimo kao što si nam naredio, pa nam se odazovi kao što si nam obećao. Allahu naš, obaspi nas Svojim oprostom sve dok smo živi i odazivaj nam se kada Te zamolimo za kišu i podari nam obilnu opskrbu.' Zatim treba uputiti dovu za opće dobro muslimana, donijeti salavat na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., proučiti ajet ili dva iz Kur'ana, a imam treba još reći. 'Molim

[489] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "Dizanje ruku prilikom učenja kišne dove" (1/302/1173), Bejheki (3/349), obojica od Haruna bin Seida el-Ejlija, od Halida bin Nezara, od Kasima bin Mebrura, od Junusa bin Jezida el-Ijlija, od Hišama bin Urve, od njegovog oca, od Aiše, r.a., a ona od Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

Allaha, dž.š., da oprosti i meni i vama.' Zatim treba učiti dove koje se uče u nevolji kao i dovu: 'Allahu naš, podari nam dobro na ovom svijetu i dobro na onom svijetu i sačuvaj nas patnje u vatri', kao i ostale dove koje su vjerodostojno prenesene od Allahovog Poslanika, s.a.v.s."

Šafi, Allah mu se smilovao, veli: "Prilikom obavljanja namaza u kojem se moli za kišu imam treba održati hutbu kao na bajram-namazu, treba donositi tekbire, zahvaljivati se Allahu, dž.š., donositi salavate na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kao i mnogo tražiti oprosta od Allaha, dž.š., i to treba biti ono za što najviše moli Allaha, dž.š. Često treba ponoviti rečenicu: "Tražite oprosta od Allaha, dž.š., On zaista, mnogo prašta. On će vam obilnu kišu s neba slati." Prenosi se da je Omer, r.a., kada bi učio kišnu dovu, najviše Allaha, dž.š., molio za oprost. Šafi, Allah mu se smilovao, dalje, veli: "Imam treba najviše moliti za oprost; time će započeti hutbu, time će praviti stanke u govoru i time će završiti svoju hutbu, i na to će najviše obratiti pažnju sve dok ne završi s hutbom. Također, treba podsticati ljude da se pokaju, da budu pokorni Allahu, dž.š., i da Mu se nastoje što više približiti."

Dove koje se uče kada puhne vjetar

465. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi zapuhao vjetar, učio sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَهَا وَخَيْرَ مَا فِيهَا، وَخَيْرَ مَا أُرْسِلَتْ بِهِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ مَا فِيهَا وَشَرِّ مَا أُرْسِلَتْ بِهِ."

"Allāhumme innī es'eluke hajrehā ve hajre mā fīhā ve hajre mā ursilet bihī ve eūzu bike min šerrihā ve šerri mā fīhā ve šerri mā ursilet bih"

"Allahu moj, molim te za njegovo dobro, za dobro koje sa sobom nosi i za dobro radi kojeg je poslan, a utječem Ti se od njegovog zla, od zla koje sa sobom nosi i od zla radi kojeg je poslan."[490]

466. Ebu Davud i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje s dobrim lancem prenosilaca od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"الرِّيحُ مِنْ رُوحِ اللهِ تَعَالَى، تَأْتِي بِالرَّحْمَةِ وَتَأْتِي بِالْعَذَابِ، فَإِذَا رَأَيْتُمُوهَا فَلاَ تَسُبُّوهَا، وَاسْأَلُوا اللهَ خَيْرَهَا وَاسْتَعِيذُوا بِاللهِ مِنْ شَرِّهَا."

"Vjetar je jedan od vidova Allahove, dž.š., blagodati; može biti milost, a može biti i kazna. Kada vjetar zapuše, nemojte ga psovati, molite Allaha, dž.š., za dobro koje sa sobom nosi i tražite utočište od njegovog zla."[491]

467. Ebu Davud, Nesai i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi vidio na obzorju oblake, prekidao svaki započeti posao, pa makar bio u namazu, te bi učio dovu:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا."

"Allāhumme innī eūzu bike min šerrihā"

"Allahu moj, utječem Ti se od zla ovih oblaka", a ako bi počela padati kiša, rekao bi:

"اللَّهُمَّ صَيِّبًا هَنِيئًا."

---

[490] Bilježi ga Muslim u poglavlju o kišnoj dovi pod naslovom "Tražnje utočišta kada puhne vjetar, kada se pojave tamni oblaci i kada se obraduje s padanjem kiše". (2/6/196, En-Nevevi)

[491] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o edebu pod naslovom "Šta treba reći kada zapušu vjetrovi" (4/328/5097), Ibn Madža u poglavlju o edebu pod naslovom "Zabrana psovanja vjetra" (3727), Ahmed u *Musnedu* (2/286), 409, 518), Ibn Hibban u *Sahihu* (2/176/1003), Bejheki (3/503), Begavi u djelu *Šerhus-sunne* (4/391), svi oni od Zuhrija, od Sabita bin Kajsa ez-Zerkija, od Ebu Hurejre, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Sabit bin Kajs, koji je nepoznat. Nesai veli: "Nije mi poznato da iko drugi osim Zuhrija prenosi hadise od njega."

"Allāhumme sajjiben henī'ā"

"Allahu moj, učini ovu kišu prijatnom i obilnom."[492]

468. Tirmizi u svom *Sunenu* i drugi autori bilježe predanje Ubejja bin Ka'ba, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Nemojte psovati vjetar, a ako vidite nešto što vam se ne sviđa, recite:

"اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ هٰذِهِ الرِّيحِ، وَخَيْرِ مَا فِيهَا، وَخَيْرِ مَا أُمِرَتْ بِهِ، وَنَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ هٰذِهِ الرِّيحِ، وَشَرِّ مَا فِيهَا وَشَرِّ مَا أُمِرَتْ بِهِ."

'Allāhumme innā nes'eluke min hajri hāzihir-rīh ve hajri mā fīhā ve hajri mā umiret bihī ve neūzu bike min šerri hāzihir-rīhi ve šerri mā fīha ve šerri mā umiret bih'

'Allahu naš, molimo Te za dobro ovog vjetra, za dobro koje u sebi nosi i za dobro radi kojeg je poslan, a utječemo Ti se od njegovog zla, od zla kojeg sa sobom nosi i od zla radi kojeg je poslan."[493] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." Hadis koji smo citirali prenose: Aiša, Ebu Hurejra, Osman bin Ebul-As, Enes, Ibn Abbas i Džabir, r.a.

469. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje s pouzdanim lancem prenosilaca od Seleme bin el-Ekvea, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi puhnuo jak vjetar, govorio.

---

[492] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o edebu pod naslovom "Šta se uči kada zapušu vjetrovi" (4/329/5099), Nesai u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* pod naslovom "Šta treba reći kada Allah, dž.š., učini da se pojave oblaci" (6/227/10751), Ibn Madža u poglavlju o dovama pod naslovom "Šta treba reći onaj ko vidi oblake i padanje kiše" (2/1280/3889), sva trojica od Mikdama bin Šurejha, od njegovog oca, od Aiše, r.a., a ona od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovaj je lanac prenosilaca pouzdan.

[493] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o iskušenjima pod naslovom "Predanja koja govore o zabrani psovanja umrlih" (4/521/2252), Hakim u *Mustedreku* (2/272), obojica od El-E'meša, od Hubejba bin Ebu Sabita, od Zerra, od Seida bin Abdurahmana bin Ebza, od njegovog oca, od Ubejja bin Ka'ba, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." U lancu prenosilaca ovog hadisa nalaze se El-E'meš i Hubejb bin Sabit, a oni su podmetali hadise.

"اللَّهُمَّ لَقْحًا لاَ عَقِيمًا."

"Allāhumme lakhan lā akīmā"

"Allahu moj, neka ovaj vjetar bude onaj koji oplođuje, a neka ne bude onaj koji uništava."[494]

470. U istom djelu bilježi se predanje Enesa bin Malika i Džabira bin Abdullaha, r.a., koji prenose da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا وَقَعَتْ كَبِيرَةٌ أَوْ هَاجَتْ رِيحٌ عَظِيمَةٌ، فَعَلَيْكُمْ بِالتَّكْبِيرِ فَإِنَّهُ يَجْلُو الْعَجَاجَ الأَسْوَدَ."

"Kada se desi neki krupan događaj ili zapuše žestok vjetar, donosite tekbire jer će to odvratiti crni vihor od vas."[495]

471. Šafi, Allah mu se smilovao, u svom djelu *El-Umm* bilježi predanje Ibn Abbasa, r.a., koji je rekao: "Nikada vjetar nije zapuhao, a da Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije sjeo na koljena i rekao:

"اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا رَحْمَةً وَلاَ تَجْعَلْهَا عَذَابًا، اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا رِيَاحًا وَلاَ تَجْعَلْهَا رِيحًا."

'Allāhummedžalhā rahmeten ve lā tedžalhā azābā. Allāhummedžalhā rijāhān ve lā tedžalhā rīhā'

---

[494] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (285) od Ebu Ja'laa, od Ahmeda bin Abede, od Mugire bin Abdurahmana el-Mahzumija, od Jezida bin Ebu Ubejde, štićenika Seleme bin el-Ekvea, od Seleme bin el-Ekvea, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovaj je lanac prenosilaca pouzdan.

[495] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (285) od Velida bin Muslima, od Anbese bin Abdurahmana, od Muhammeda bin Zazana, od Enesa bin Malika, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. U lancu prenosilaca ovog hadisa jeste Velid bin Muslim, koji je podmetao hadise, kao i Muhammed bin Zazan, koji je nepouzdan, čija predanja su neispravna i ne treba ih zapisivati. Od njega hadise prenosi jedino Anbese bin Abdurahman. Ebu Hatim veli. "Predanja koja Muhammed bin Zazan prenosi od Enesa ne treba prihvaćati. Anbesa bin Abdurahman jeste slab prenosilac hadisa. O njemu Buhari veli: "Njegova predanja učenjaci odbacuju", a na drugom mjestu veli: "Hadisi koje on prenosi slabi su." Ebu Hatim veli: "On je izmišljao hadise."

'Allahu moj, učini ga milošću a ne učini ga uzrokom patnje. Allahu moj, učini da puhnu vjetrovi a ne učini da puhne vjetar.'"[496]

Ibn Abbas, r.a., veli: "Kada se spominje kao kazna, riječ vjetar u Kur'anu, dolazi u jednini: *"I Mi poslasmo protiv njih, u danima nesretnim, vjetar leden..."* (El-Fussilet, 16). I rekao je Uzvišeni: *"...i o Adu, kada na njih vjetar poslasmo u kojem nije bilo nikakva dobra"* (Ez-Zarijat, 41). Kada se govori o vjetru kao milosti i blagodati, onda ova riječ dolazi u množini. Uzvišeni je rekao: *"Mi šaljemo vjetrove da oplođuju..."* (El-Hidžr, 22). I rekao je Uzvišeni. *"Jedan od dokaza Njegovih jeste to što On šalje vjetrove kao nosioce radosnih vijesti..."* (Er-Rum, 46)

472. Šafi bilježi hadis s prekinutim lancem prenosilaca u kojem stoji da se neki čovjek požalio Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., na siromaštvo, pa mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Vjerovatno psuješ vjetar."[497]

Šafi, Allah mu se smilovao, rekao je: "Niko ne treba psovati vjetar jer je on poslušan svome Gospodaru, i jedan od Njegovih vojnika koga On šalje kao milost i kao kaznu kada to želi."

Dova koja se uči kada se ugleda zvijezda padalica

473. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Ibn Mesuda, r.a., koji je rekao: "Naređeno nam je da ne pratimo pogledom zvijezdu padalicu i da tom prilikom kažemo:

"مَا شَاءَ اللهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ."

'Māšā Allāhu lā kuvvete illā billāh'

'To je Allahova, dž.š., volja. Nema snage osim Allahove, dž.š., snage.'"[498]

---

[496] Bilježi ga Šafi u djelu *El-Umm* (1/224), a u njegovom je lancu prenosilaca jedan nepoznat prenosilac.

[497] Bilježi ga Šafi u djelu *El-Umm*. (1/224)

[498] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (658) preko Abdul-E'laa, od Hammada, od Ibrahima, od Alkame, od Abdullaha bin Mesuda, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovaj je lanac prenosilaca veoma slab. Abdul-E'la jeste sin Ebul-Musavira, za koga se svi slažu da je nepouzdan. Buhari veli: "Njegova su predanja slaba." Mnogi učenjaci ne prihvataju njegove hadise.

Ne treba pokazivati i gledati u zvijezdu padalicu i u munju

Dokaz za to jeste i hadis koji smo prethodno spomenuli.

474. Šafi, Allah mu se smilovao, u svom djelu *El-Umm* bilježi predanje od pouzdanih prenosilaca od Urve bin Zubejra, r.a., koji je rekao: "Kada neko od vas vidi munju ili svjetlicu, neka ne pokazuje na nju, nego neka je opiše."[499] Šafi, Allah mu se smilovao, veli: "I dan-danas Arapi ne vole pokazivati na munju."

Dova onoga ko čuje grmljavinu

475. Tirmizi u svom djelu bilježi predanje sa slabim lancem prenosilaca od Ibn Omera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi čuo grmljavinu, govorio:

"اللَّهُمَّ لاَ تَقْتُلْنَا بِغَضَبِكَ، وَلاَ تُهْلِكْنَا بِعَذَابِكَ، وَعَافِنَا قَبْلَ ذَلِكَ."

"Allāhumme lā taktulnā bi gadabike ve lā tuhliknā bi azābike ve āfinā kable zālik"

"Allahu naš, nemoj nas ubiti Tvojom srdžbom i nemoj nas uništiti Tvojom kaznom i oprosti nam prije nego što pomremo."[500]

476. Imam Malik u svom *Muvettau* bilježi predanje s pouzdanim lancem prenosilaca od Abdullaha bin Zubejra, r.a., koji je, kada bi začuo grmljavinu govorio:

"سُبْحَانَ الَّذِي يُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْـمَلاَئِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ."

"Subhānellezī jusebbihur-ra'du bihamdihī velmelāiketu min hīfetih"

---

[499] Bilježi ga Šafi u djelu *El-Umm.* (1/224)

[500] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Šta kaže onaj ko čuje grmljavinu" (5/503/3450) preko Abdul-Vahida bin Zijada, od Hadždžadža bin Erta'ta, od Ebu Metara, od Salima bin Abdullaha bin Omera, od njegovog oca, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovaj je lanac prenosilaca nepouzdan zbog Hadždžadža bin Erta'ta, koji ovaj hadis nije čuo direktno, nego je podmetao hadise.

"Slavljen neka je Onaj Koga i grmljavina iz strahopoštovanja slavi i hvali."[501]

477. Šafi, Allah mu se smilovao, u svom djelu *El-Umm* bilježi predanje s pouzdanim lancem prenosilaca od Tavusa, učenjaka i pobožnjaka iz generacije tabiina, r.a., koji je, kada bio začuo grmljavinu, govorio: "Slavljen neka je Onaj Koga i ona slavi."[502] Šafi, Allah mu se smilovao, veli: "Ovim riječima on je aludirao na ajet: *'I grmljavina slavi i hvali Njega...'*"

Ibn Abbas, r.a., pripovijeda: "Bili smo jednom prilikom s Omerom, r.a., na nekom putovanju, pa nas je zadesila grmljavina, munje i grad, pa nam Ka'b reče: 'Ko, kada začuje grmljavinu, tri puta kaže:

"سُبْحَانَ مَنْ يُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْـمَلَائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ."

'Subhāne men jusebbihur-ra'du bihamdihī vel-melāiketu min hīfetih'

'Slavljen neka je Onaj Koga grmljavina i meleki iz strahopoštovanja slave i hvale', ta mu grmljavina neće nanijeti štetu.' Mi smo izgovorili tri puta te riječi i nikoga od nas nije zadesilo nikakvo zlo."

Dova koja se uči kada počne padati kiša

478. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi počela padati kiša, govorio:

"اللَّهُمَّ صَيِّبًا نَافِعًا."

"Allāhumme sajjiben nāfiā"

"Allahu moj, učini ovu kišu obilnom i korisnom."[503]

---

[501] Bilježi ga Malik u svom *Muvettau* (2/757) s ispravnim lancem prenosilaca od Amira bin Abdullaha, a on od Allahovog Poslanik, s.a.v.s.

[502] Bilježi ga Šafi u djelu *El-Umm.* (1/224)

[503] Bilježi ga Buhari u poglavlju o kišnoj dovi pod naslovom "Šta se uči kada počne padati kiša". (2/602/1032)

Isti se hadis bilježi i u *Sunenu* Ibn Madže, gdje stoji da se ova dova treba ponoviti dva ili tri puta.

479. Šafi u svom djelu *El-Umm* bilježi predanje s lancem prenosilaca u kojem se ne spominje ime ashaba koji prenosi taj hadis, a u kojem stoji da treba upućivati dove kada počne padati kiša. Šafi, Allah mu se smilovao, veli. "Čuo sam od mnogih da u trenucima kada počne padati kiša, treba upućivati dove i obavljati namaz."[504]

Dova koja se uči poslije padanja kiše

480. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Zejda bin Halida el-Džuhenija, r.a., koji pripovijeda: "Klanjali smo za Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., sabah-namaz na Hudejbiji, a na zemlji su bili tragovi sinoćnje kiše. Kada je završio s namazom, Allahov Poslanik, s.a.v.s., okrenuo se i rekao: 'Znate li šta je rekao vaš Gospodar?' Ashabi odgovoriše: 'Allah i Njegov Poslanik, s.a.v.s., najbolje znaju.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Rekao je: 'Neki od Mojih robova osvanuli su kao vjernici, a neki kao nevjernici. Ko je rekao: 'Allahovom dobrotom i milošću pala je kiša' taj je osvanuo kao vjernik i kao nevjernik u zvijezde, a ko je rekao: 'Kiša je pala zbog položaja zvijezda' osvanuo je kao nevjernik u Mene i kao vjernik u zvijezde.'''"[505]

Hudejbija je poznati bunar koji se nalazi nedaleko od Meke.

Nakon padanja kiše lijepo je što više zahvaljivati se Allahu, dž.š., zbog te blagodati kojom je obasuo Svoje robove.

---

[504] Bilježi ga Šafi u djelu *El-Umm* (1/223) s prekinutim lancem prenosilaca.

[505] Bilježi ga Buhari u poglavlju o kišnoj dovi pod naslovom "Riječi Uzvišenog: '...i umjesto zahvalnosti što vam je hrana darovana, vi u Njega ne vjerujete". (2/606/1038)

Dova koja se uči kada se poboji da bi kiša mogla nanijeti neku štetu

481. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Enesa, r.a., koji prenosi sljedeći događaj: "Neki je čovjek ušao u mesdžid u trenutku kada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., držao hutbu na džumi, pa je rekao: 'Allahov Poslaniče, stoka je počela skapavati od žeđi i usjevi su propali, pa zamoli Allaha, dž.š, da nam spusti kišu.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., diže ruke, a zatim reče: 'Allahu naš, spusti nam kišu, Allahu naš, spusti nam kišu.'" Enes, r.a., dalje pripovijeda. "Tako mi Allaha, dž.š., mi u tom trenutku nismo na nebu vidjeli ni oblaka niti oblačka. Između nas i brda Sel'a nije bilo nikakvih kuća. Iza brda Sel'a odjednom se pojavi ogroman oblak, i kada je došao iznad nas, raširio se na sve strane, a zatim je počela padati kiša. Tako mi Allaha, cijelu sedmicu nismo vidjeli sunca. Sljedeće džume ponovo dođe isti čovjek, dok je Allahov Poslanik, s.a.v.s., držao hutbu, i reče: 'Allahov Poslaniče, usjevi propadoše, a putevi su neprohodni. Zamoli Allaha, dž.š., da kiša prestane padati.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., diže ruke i reče:

"اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلاَ عَلَيْنَا، اللَّهُمَّ عَلَى الآكَامِ وَالظِّرَابِ وَبُطُونِ الأَوْدِيَةِ وَمَنَابِتِ الشَّجَرِ."

'Allāhumme havālejnā ve lā alejnā. Allāhumme alel-ākami vez-zirābi ve butūnil-evdijeti ve menābitiš-šedžer'

'Allahu naš, učini da kiša pada oko nas, a ne na nas. Allahu naš, neka pada na plodno zemljište i na krševite stijene, u doline i korijenje drveća'. Kada smo izašli iz džamije, sunce se već bilo pojavilo.'"[506] U predanju koje bilježi Buhari stoji. "Allahu naš, napoji nas..."

[506] Bilježi ga Buhari u poglavlju o džumi pod naslovom "Dova za kišu prilikom držanja hutbe na džumi" (2/589/1014-7, 1019, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o namazu koji se obavlja povodom dove za kišu pod naslovom "Dova za kišu". (2/6/191-4, En-Nevevi)

Zikrovi koji se uče na teravih-namazu

Klanjanje je teravije sunnet i u tome se slažu svi učenjaci. Ima dvadeset rekata i selam se predaje nakon svaka dva rekata. Teravija se obavlja kao i svi ostali namazi o kojima smo prethodno govorili i na njoj se uče svi zikrovi koji se uče na ostalim namazima, uči se "et-tehijjatu", dova poslije njega itd. Mada je sve ovo općepoznato, spomenuo sam to jer neki ljudi olahko shvaćaju ovaj namaz i izostavljaju većinu zikrova koje uče na ostalim namazima, a i izostavljaju učenje salavata poslije "et-tehijjatu". Što se tiče učenja Kur'ana na kijamu, najispravnije je mišljenje većine učenjaka koji smatraju da je lijepo proučiti cijeli Kur'an na teraviji za mjesec dana, tako da se svake noći prouči jedan od trideset džuzeva Kur'ana. Kur'an treba učiti lijepo i razgovijetno. Međutim, imam treba paziti da ne odulji previše s učenjem, pa da uči više od jednog džuza na jednoj teraviji. Također, treba dobro paziti da ne prakticira novotariju koju su uveli neki imami neznalice, a koji sedme noći ramazana na posljednjem rekatu prouče cijelu suru El-En'am smatrajući da je ova sura objavljena odjednom, u cijelosti. Ovo je loša novotarija i dokaz neznanja onih koji su je uveli i sa sobom nosi mnogo štete, a o tome smo podrobno govorili u našem djelu koje govori o učenju Kur'ana.

Zikrovi koji se uče na hadže-namazu, koji se obavlja povodom želja i potreba

482. Tirmizi i Ibn Madža u svojim zbirkama bilježe predanje Abdullaha bin Ebu Evfaa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko bude imao nekakvu potrebu koju želi od Allaha, dž.š., ili nekog od ljudi, neka se abdesti i neka to obavi na najbolji mogući način, zatim neka klanja dva rekata, neka se zahvali Allahu, dž.š., i donese salavat na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i neka zatim kaže:

"لاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ، سُبْحَانَ اللهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، الْحَمْدُ للهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ أَسْأَلُكَ مُوجِبَاتِ رَحْمَتِكَ، وَعَزَائِمَ مَغْفِرَتِكَ، وَالْغَنِيمَةَ مِنْ كُلِّ بِرٍّ، وَالسَّلاَمَةَ مِنْ كُلِّ إِثْمٍ، لاَ تَدَعْ لِي ذَنْبًا إِلاَّ غَفَرْتَهُ، وَلاَ هَمًّا إِلاَّ فَرَّجْتَهُ، وَلاَ حَاجَةً هِيَ لَكَ رِضًا إِلاَّ قَضَيْتَهَا يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ."

'Lā ilāhe illallāhul-halīmul-kerīm. Subhānallāhi Rabbil-aršil-azīm. El-hamdu lillāhi Rabbil-ālemīn. Es'eluke mūdžibāti rahmetike ve azāime magfiretike vel-ganīmete min kulli birrin ves-selāmete min kulli ism. Lā teda' lī zenben illā gafertehu ve lā hemmen illā ferredžtehū ve lā hādžete hije leke ridan illā kadajtehā jā erhamer-rāhimīn'

'Nema boga osim Allaha, Blagog i Plemenitog. Slavljen neka je Allah, Gospodar Arša veličanstvenog. Hvala Allahu, Gospodaru svih svjetova. Allahu moj, molim te da mi podariš ono što će biti uzrok Tvoje milosti i Tvoga oprosta i zbog čega će me svako dobro zadesiti, koje će me odvratiti od bilo kakvog grijeha. Allahu moj, ne ostavi ni jedan moj grijeh, a da ga nisi oprostio, niti brigu, a da je nisi otklonio, niti neku moju potrebu kojom si Ti zadovoljan, da mi je ne ispuniš, molim Te, o Najmilostiviji.'"[507] Tirmizi veli: "Učenjaci su kritički govorili o lancu prenosilaca ovog hadisa." Ovom prilikom lijepo je proučiti dovu koja se uči u nevolji, a koja glasi:

---

[507] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o namazu pod naslovom "Predanja koja govore o namazu koji se obavlja povodom neke potrebe" (2/344/479), Ibn Madža u poglavlju o obavljanju namaza i o namaskim sunnetima pod naslovom "Predanja koja govore o namazu koji se obavlja povodom neke potrebe" (1/441/1384), obojica od Faida bin Abdurahmana, od Abdullaha bin Evfa, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis neobičan, a o njegovom lancu prenosilaca učenjaci su kritički govorili." Busajri, u svom djelu *Ez-Zevaid* veli: "Ovaj hadis bilježi Tirmizi i kaže: "Ovaj je hadis neobičan, a o njegovom lancu prenosilaca učenjaci su kritički govorili jer je Faid bin Abdurahman bio slab prenosilac hadisa a njegov nadimak je Ebul-Verka." Faid bin Abdurahman je iz Kufe, a njegova predanja učenjaci odbacuju i smatraju ga nepouzdanim. (*Et-Takrib*). Hakim ovaj hadis bilježi pod brojem (1/320) s istim lancem prenosilaca.

"اللَّهُمَّ آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ."

"Allāhumme ātina fid-dun'jā haseneten ve fil-āhireti haseneten ve kinā azāben-nār"

"Allahu naš, podari nam dobro na ovom svijetu i dobro na onom svijetu i sačuvaj nas patnje u vatri", a to na osnovu hadisa koji smo prethodno spominjali, a koji se bilježi u *Sahihima* Buharija i Muslima.

483. Tirmizi i Ibn Madža u svojim zbirkama bilježe predanje Osmana bin Hunejfa, r.a., koji prenosi da je neki slijepi čovjek došao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i rekao: "Zamoli Allaha, dž.š., da me izliječi." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "Ako hoćeš, zamolit ću Allaha, dž.š., a ako hoćeš, strpi se, to ti je bolje." Čovjek reče: "Zamoli Allaha, dž.š., da me izliječi." Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredi mu da lijepo uzme abdest i da uputi sljedeću dovu: "Allahu moj, ja Te molim i vjeru Ti ispovijedam slijedeći u tome Tvoga vjerovjesnika, Muhammeda, s.a.v.s., vjerovjesnika milosti. Muhammede, slijedeći tebe ja se obraćam svome Gospodaru radi moje potrebe moleći Ga da mi je ispuni. Allahu moj, učini Muhammeda mojim zagovornikom kod Tebe."[508] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

Zikrovi koji se uče na tesbih-namazu

Tirmizi veli: "Od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., prenosi se veliki broj hadisa koji govore o tesbih-namazu, ali većina tih

---

[508] Bilježi Tirmizi u poglavlju o dovama, poglavlje pod brojem 119 (5/569/3578), Ibn Madža u poglavlju o obavljanju namaza i o namaskim sunnetima pod naslovom "Predanja koja govore o namazu koji se obavlja povodom neke potrebe" (1/441/1385), obojica od Osmana bin Amira, od Šu'be, od Ebu Džafera, od Amare bin Huzejme bin Sabita, od Osmana bin Hunejfa. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." Prenosioci koji se nalaze u ovom lancu prenosilaca pouzdani su osim Osmana bin Omera, o kome Ibn Hadžer u *Et-Takribu* veli: "Njegova su predanja prihvatljiva." Ahmed i Ibn Mein u djelu *El-Mizan* ocjenjuju ga pouzdanim. Hadis bilježi i Hakim (1/313, 519), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* i u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* u poglavlju "Hadis koji prenosi Osman bin Hunejf (6/168/10494, 10495, 10496) putem istog lanca prenosilaca.

predanja nisu vjerodostojna." On dalje veli: "Ibnul-Mubarek kao i neki drugi učenjaci smatraju da se tesbih-namaz treba obavljati i govore o vrijednosti toga namaza. Pripovijedao mi je Ahmed bin Abeda od Ebu Vehba, koji je upitao Abdullaha bin Mubareka o tesbih-namazu, u kojem se slavi Allah, dž.š., pa mu je on odgovorio: 'Nakon početnog tekbira prouči se:

سُبْحَانَكَ اللهُمَّ وَبِحَمْدِكَ تَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَلاَ إِلَـهَ غَيْرُكَ

'Subhānekellāhumme ve bi hamdike tebārekesmuke ve teālā džedduke ve lā ilāhe gajruke'

'Slavljen neka si, Allahu moj, i Tebi hvala, uzvišeno neka je Tvoje ime, uzvišena je Tvoje veličina. Nema boga osim Tebe.'

Zatim se petnaest puta kaže:

سُبْحَانَ اللهِ وَالْحَمْدُ للهِ وَ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَاللهُ أَكْبَرُ

'Subhānallāhi vel-hamdu lillāhi ve lā ilāhe illallāhu vallāhu ekber'

'Slavljen neka je Allah, hvala Allahu, nema boga osim Allaha, Allah je najveći.'

Zatim se prouči 'euza' i 'bismilla', El-Fatiha, neka sura, zatim se deset puta kaže:

سُبْحَانَ اللهِ وَالْحَمْدُ للهِ وَلاَ إِلَـهَ إِلاَّ اللهُ وَاللهُ أَكْبَرُ

'Subhānallāhi vel-hamdu lillāhi ve lā ilāhe illallāhu vallāhu ekber'

'Slavljen neka je Allah, hvala Allahu, nema boga osim Allaha, Allah je najveći.'"

Zatim se učini ruku, i na rukuu se ove riječi izgovore deset puta. Zatim se podigne s rukua i ove se riječi izgovore deset puta, zatim se učini sedžda, i na sedždi se ove riječi izgovore deset puta, kada se podigne sa sedžde, izgovore se deset puta, zatim

se učini druga sedžda, i ove se riječi izgovore deset puta. Četiri rekata obave se na ovaj način i pri tome se izgovori sedamdeset pet tesbiha čiji smo sadržaj ranije spomenuli. Svaki se rekat započne s petnaest tekbira, nakon toga se prouči nešto iz Kur'ana, zatim se ovaj tesbih izgovara po deset puta.'" Ako se ovaj namaz obavlja noću, po mom mišljenju, bolje je selam predavati nakon dva rekata, a ako se klanja danju, onda se selam može predati i kasnije. U jednom predanju koje se pripisuje Abdullahu bin Mubareku stoji da je on rekao: "Na rukuu prvo treba reći: 'Slavljen neka je Gospodar moj Veličanstveni', a na sedždi: 'Slavljen neka je Gospodar moj Uzvišeni', a nakon toga se izgovara tesbih." Neko je upitao Abdullaha bin Mubareka: "Ako neko zaboravi izgovoriti ove tesbihe, hoće li onda učiniti sehvi-sedždu i tom prilikom izgovoriti tesbihe koje je propustio?" On je odgovorio: "Ne, to je ukupno tri stotine tesbiha."

484. Tirmizi i Ibn Madža u svojim zbirkama bilježe predanje Ebu Rafija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao Abbasu, r.a.: "Amidža, zar da ne budem dobar prema tebi, zar da te ne volim, zar da te ne podučim onome što će ti koristiti?" Abbas, r.a., odgovori mu: "Svakako, Allahov Poslaniče." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "Amidža, obavi četiri rekata namaza, na svakom rekatu prouči El-Fatihu i neku suru, a kada završiš s učenjem, prije nego što odeš na ruku, petnaest puta reci:

أَللهُ أَكْبَرُ، أَللهُ أَكْبَرُ، وَالْحَمْدُ لِلهِ وَسُبْحَانَ اللهِ

'Allāhu ekber, Allāhu ekber, vel-hamdu lillāhi ve subhānallāh'

'Allah je najveći, Allah je najveći, hvala Allahu, slavljen neka je Allah.'

Zatim učini ruku i izgovori ove riječi deset puta. Nakon toga uspravi se i izgovori ove riječi deset puta, a zatim padni na sedždu i izgovori ove riječi deset puta. Zatim podigni glavu sa sedžde i izgovori ove riječi deset puta prije nego što usta-

neš. To je sedamdeset pet tesbiha na jednom rekatu i tri stotine tesbiha na četiri rekata. Kada bi imao grijeha koliko ima pijeska na obali mora, Allah, dž.š., oprostio bi ti." Abbas, r.a., reče: "Allahov Poslaniče, ko je u stanju to izgovoriti u jednom danu?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "Ako nisi u stanju to izgovoriti u jednom danu, onda to izgovori u jednoj sedmici, a ako nisi u stanju to izgovoriti u jednoj sedmici, onda to učini jednom mjesečno." Allahov Poslanik, s.a.v.s., olakšavao mu je sve dok nije rekao: "...onda to izgovori jednom godišnje."[509]

Imam Ebu Bekr bin el-Arebi u svom djelu *Kitabul-ahvezi*, u kojem komentira Tirmizijev *Sunen*, veli: "Predanje Ebu Rafija jeste nepouzdano i slabo i nije na stepenu sahih, vjerodostojnog, niti hasen, dobrog hadisa. Tirmizi ga navodi u svojoj zbirci kako bi ukazao na njegovu slabost i kako se ne bi neko zavarao smatrajući ovaj hadis pouzdanim. Riječi Ibnul-Mubareka nisu dokaz da je nešto propisano." El-Ukajli veli: "O tesbih-namazu ne prenosi se ni jedan vjerodostojan hadis." Ebul-Feredž bin el-Dževzi navodi hadise koji govore o tesbih-namazu sa svim predanjima

[509] Ovaj je hadis nevjerodostojan. Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o namazima pod naslovom "Predanja koja govore o tesbih-namazu" (2/350, 351/486), Ibn Madža u poglavlju o obavljanju namaza i o namaskim sunnetima pod naslovom "Predanja koja govore o tesbih-namazu" (1/442/1386), obojica od Zejda bin Habbaba, od Musaa bin Ubejde, od Seida, štićenika Ebu Bekra bin Amra ibn Hazma, od Ebu Rafija, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis neobičan." Es-Sindi veli. "O ovom hadisu učenjaci su kritički govorili, ali je ispravno da je ovo pouzdan hadis po kojem treba postupati." U lancu prenosilaca ovog hadisa jeste Musa bin Ubejda, koji je nepouzdan, posebno kada prenosi hadise od Abdullaha bin Dinara. Ebu Davud ovaj hadis bilježi pod brojem (1297-9), Hakim pod brojem (1/318), ali sva ova predanja sadrže u sebi neku slabost ili mahanu u lancu prenosilaca koji ih prenosi. Ibn Hadžer u djelu *Et-Telhis* (2/7, 8/482) veli: "Hadis koji je ovdje citiran prenose Enes, Ebu Davud, Abdullah bin Amr i dr., ali je najispravnije predanje koje se pripisuje Ibn Abbasu, r.a. Darekutni veli: "Najvjerodostojnije što je preneseno o vrijednostima Kur'ana jesu predanja koja govore o vrijednosti sure El-Ihlas, a najvjerodostojnije što je preneseno o vrijednostima namaza jesu predanja koja govore o vrijednosti tesbih-namaza, iako je predanje koje prenosi Ibn Abbas, r.a., tek na stepenu hasen, dobrog, hadisa..." En-Nevevi u ovom djelu smatra da je tesbih-namaz preporučljivo obavljati. Koliko ja znam, on ovaj hadis smatra pouzdanim i uzima ga kao dokaz, a Allah najbolje zna. On ovaj hadis navodi u svom djelu *El-Fevaidul-medžmua*.

i lancima prenosilaca, i zatim sva ta predanja ocjenjuje kao slaba i navodi razloge zbog kojih su ta predanja slaba, i spominje ova predanja u djelu u kojem navodi samo izmišljena predanja.

Prenosi se da je imam, hafiz Ebul-Hasen ed-Darekutni, Allah mu se smilovao, rekao: "Najvjerodostojnije što je preneseno o vrijednostima Kur'ana jesu predanja koja govore o vrijednosti sure El-Ihlas, a najvjerodostojnije što je preneseno o vrijednostima namaza jesu predanja koja govore o vrijednosti tesbih-namaza."

Ove njegove riječi ja spominjem s lancem prenosilaca u svom djelu *Tabekatul-fukaha,* kada govorim o biografiji Ebul-Hasena Alije bin Omera ed-Darekutnija, ali ove njegove riječi ne podrazumijevaju to da je ovaj hadis ispravan, jer učenjaci imaju običaj reći: "Ovo je najvjerodostojnije što je preneseno o ovoj temi, iako je to predanje u osnovi slabo, ali oni ovdje misle na to da je to predanje od svih sličnih slabih predanja najbolje i na manjem stepenu slabosti."

Jedna skupina učenjaka šafijskog mezheba smatra da je obavljanje tesbih-namaza lijepo i pohvalno, a jedan od njih jeste i Ebu Muhammed el-Begavi Ebul-Mehasin er-Rujani.

Er-Rujani u svom djelu *El-Bahr,* na kraju poglavlja o dženazama, veli. "Znaj, da postoje predanja koja potiču na obavljanje tesbih-namaza, i lijepo ga je obavljati u bilo koje vrijeme i ne treba biti nemaran prema njemu." On dalje veli: "Ovo je mišljenje Abdullaha bin Mubareka i jedne skupine učenjaka. Neko je upitao Abdullaha bin Mubareka: 'Ako neko zaboravi izgovoriti ove tesbihe, hoće li onda učiniti sehvi-sedždu i tom prilikom izgovoriti tesbihe koje je propustio?' On je odgovorio: 'Ne, to je ukupno tri stotine tesbiha.'"

Ove njegove riječi o sehvi-sedždi naveo sam, iako sam ih prethodno spominjao, zbog toga što kada se spomene nešto učenjaku poput Ibnul-Mubareka, i on to ne ocijeni kao negativno, onda to upućuje na to da on to smatra dozvoljenim i

ispravnim. Er-Rujani jeste jedan od naših velikih i cijenjenih učenjaka. A Allah najbolje zna.

Zikrovi koji su u vezi s udjeljivanjem zekata

Uzvišeni je objavio: *"Uzmi od dobara njihovih zekat, da ih njime očistiš i blagoslovljenim učiniš, i pomoli se za njih..."* (Et-Tevba, 103)

485. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Abdullaha bin Ebu Evfaa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi mu došao neko sa zekatom, učio za njega dovu: "Allahu moj, podari im Svoje blagoslove." Kada mu je Ebu Evfa donio zekat, Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče:

"اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى آلِ أَبِي أَوْفَى".

"Allahu moj, podari Svoje blagoslove porodici Ebu Evfaa."[510]

Šafi i neki učenjaci njegovog mezheba kažu: "Onaj ko preuzima zekat od nekoga ko ga daje treba reći: 'Da te Allah, dž.š., nagradi za ono što si udijelio, da ovo djelo učini uzrokom tvoga čišćenja od grijeha i da ti podari bereket u imetku koji si zadržao za sebe.'" Lijepo je da ovu dovu prouči i onaj ko ispred zakona uzima zekat kao i siromah koji direktno prima zekat od onoga ko udjeljuje. Prema našem mišljenju i mišljenju drugih učenjaka, ova dova nije vadžib, obavezna. Neki učenjaci pak smatraju da je učenje ove dove obavezno, i to mišljenje zasnivaju na riječima Šafija, Allah mu se smilovao: "Namjesnik je dužan proučiti dovu za onoga ko udjeljuje zekat, a dokaz za to jeste jasna naredba koja je došla u ajetu." Učenjaci kažu: "Namjesnik ne treba reći: 'Allahu moj, blagoslovi tog i tog čovjeka', jer je značenje riječi "aalli alejhim": upućuj dove za njih." Što se tiče riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., "Allahu moj blagoslovi ih",

[510] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o zekatu pod naslovom "Imam treba blagosiljati i učiti dove za onog ko izdvoji iz svoga imetka zekat" (3/4-23/1497, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o zekatu pod naslovom "Dova za onog ko izdvoji iz svoga imetka zekat". (3/7/184-5, En-Nevevi)

to je on izgovorio stoga što je davanje blagoslova isključivo u vezi s njim, i on ima pravo da se tom riječju obraća kome želi, a mi to pravo nemamo. Kada se spomene Muhammed, s.a.v.s., ne treba reći: "Uzvišen i veličanstven neka je", iako je on u osnovi uzvišen i veličanstven. Isto tako ne kaže se: "Ebu Bekr, s.a.v.s.", niti: "Alija, s.a.v.s.", nego se kaže: "Alija, r.a., (Allah, dž.š., bio zadovoljan njima" ili: Neka je Allahovo, dž.š., zadovoljstvo na njega"). Ako bi neko tako postupio, prema ispravnom mišljenju koje zastupa većina naših učenjaka, to bi bilo pokuđeno. Neki kažu: "Taj bi postupak bio suprotan onome što je preče, ali se ne može reći da je pokuđen." Neki kažu: "To nije dozvoljeno, nego je zabranjeno."

Kada se spominju imena onih koji nisu bili vjerovjesnici, za njih ne treba reći: "Alejhis-selam" i sl., osim ako je u pitanju nazivanje i uzvraćanje selama, jer je nazivanje selama sunnet, a uzvraćanje selama vadžib, obavezno. To je zabranjeno u slučaju ukoliko se spominje samo uz ime nekoga ko nije bio vjerovjesnik, a ako se spominje nakon imena vjerovjesnika, onda je, prema konsenzusu učenjaka, to dozvoljeno, pa se može reći: "Allahu moj, blagoslovi Muhammeda i porodicu Muhammedovu, njegove drugove, supruge, potomke i sljedbenike", jer su tako postupale i ranije generacije priznatih učenjaka, a povrh toga to nam je naređeno da izgovaramo na "et-tehijjatu" u namazu. O ovom smo malo opširnije govorili u poglavlju o donošenju salavata na Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

Nijet, postojanje namjere, prilikom davanja zekata jeste obavezno, i obavezno je da se dogodi u srcu kao i prilikom činjenja drugih ibadeta. Lijepo je tom prilikom nijet izgovoriti i jezikom, kao što je to slučaj i s činjenjem ostalih ibadeta. Ako bi se onaj ko želi dati zekat ograničio samo na nijet srcem, bilo bi dovoljno, ali nema smetnje ni da to izrazi riječima, pa da kaže: "Ovaj imetak koji udjeljujem jeste zekat." A Allah najbolje zna.

Lijepo je da onaj ko udjeli zekat, sadaku, imetak za koji se zavjetovao da će ga udijeliti ili imetak koji se udjeljuje kao

iskup za učinjeni prijestup, tom prilikom kaže: "Gospodaru naš, primi ovo od nas, Ti doista sve čuješ i znaš." Ovome nas podučava naš Gospodar kada govori o Ibrahimu i Ismailu, a.s., i kad govori o Imranovoj ženi.

Zikrovi koji su u vezi s postom

Dova koja se uči kada se ugleda mlađak i dova koja se uči kada se ugleda mjesec

486. Darimi u svom *Musnedu* i Tirmizi u svom *Sunenu* bilježe predanje Talhe bin Ubejdullaha, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi ugledao mlađak, govorio:

"اللَّهُمَّ أَهِلَّهُ عَلَيْنَا بِالْيُمْنِ وَالْإِيمَانِ وَالسَّلَامَةِ وَالْإِسْلَامِ رَبِّي وَرَبُّكَ اللهُ."

"Allāhumme ehillehū alejnā bil-jumni vel-īmāni ves-selāmeti vel-islāmi Rabbī ve rabbukallāh"

"Allahu moj, učini nam ga dobrodošlim u znaku sigurnosti i vjere, mira i ispovijedanja vjere islama. Moj i tvoj Gospodar (mjeseče) jeste Allah, dž.š."[511] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar."

---

[511] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Darimi u svom Sunenu (2/4), Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Šta se uči kada se ugleda mlađak" (5/504/3451), obojica od Sulejmana bin Sufjana, od Bilala bin Jahjaa, od njegovog oca, od Talhe, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Sulejman bin Sufjan, koji je nepouzdan, i Bilal bin Jahja, čija su predanja slaba. (Et-Takrib). Ahmed ovaj hadis bilježi u svom Musnedu pod brojem (1/162), Begavi (5/128/1335), Hakim (4/285), Ibn Ebu Asim u djelu Es-Sunne (376) s istim lancem prenosilaca. Hadis ima potvrdu u drugim predanjima, ali sva ona u sebi sadrže neku mahanu: Prenosi ih Ibn Omer i Katada, a Ebu Davud ih bilježi

487. Darimi u svom *Musnedu* bilježi predanje Ibn Omera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi ugledao mlađak, govorio:

"اللهُ أَكْبَرُ، اللَّهُمَّ أَهِلَّهُ عَلَيْنَا بِالْيُمْنِ وَالْإِيمَانِ وَالسَّلَامَةِ وَالْإِسْلَامِ وَالتَّوْفِيقِ لِمَا تُحِبُّ وَتَرْضَى، رَبُّنَا وَرَبُّكَ اللهُ".

"Allāhu ekber. Allāhumme ehillehu alejnā bil-emni vel-īmani ves-selāmeti vel-islāmi vet-tevfīki lime tuhibbu ve terdā Rabbunā ve rabbukallāh"

"Allah je najveći. Allahu moj, učini nam ga dobrodošlim u znaku sigurnosti i vjere, mira i ispovijedanja vjere islama kao i pomoći u onome što Ti voliš i čime si zadovoljan. Naš i tvoj Gospodar (mjeseče) jeste Allah, dž.š."[512]

488. Ebu Davud u svom *Sunenu*, u poglavlju o edebu, bilježi predanje koje prenosi Katada, a u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi ugledao mlađak, govorio:

"هِلَالُ خَيْرٍ وَرُشْدٍ، هِلَالُ خَيْرٍ وَرُشْدٍ، هِلَالُ خَيْرٍ وَرُشْدٍ، آمَنْتُ بِاللهِ الَّذِي خَلَقَكَ".

---

pod brojem 4/327/5092. Ebu Davud veli. "O ovoj se temi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ne prenosi ni jedan vjerodostojan hadis." Ovaj je hadis nevjerodostojan. Albani u svom komentaru djela Es-Sunne, autora Ibn Ebu Asima, veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar, ali je lanac prenosilaca koji ga prenose nepouzdan."

[512] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Darimi u svom *Sunenu* (2/4, 5) od Seida bin Sulejmana, od Abdurahmana bin Osmana bin Ibrahima, od njegovog oca, od njegovog amidže, od Ibn Omera, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Osman bin Ibrahim el-Hatibi, o kome Zehebi u svom djelu *El-Mizan* (3/427/5485) veli: "On kod sebe ime neke stvari koje treba kritizirati." Ebu Hatim veli: "On od svoga oca prenosi hadise koji su netačni." Hejsemi u svom djelu *El-Medžma* (10/139) veli: "Osman bin Ibrahim el-Hatibi ima kod sebe nekih mahana, a ostali prenosioci su pouzdani." Hadis ima potvrdu i u predanju koje se prenosi drugim putem od Ibn Omera, r.a., a bilježi ga Taberani u poglavlju o dovama (282/904) preko Hišama bin Zijada Ebul-Mikdama, od njegovog brata Velida bin Zijada, od Nafia, od Ibn Omera. U lancu prenosilaca ovog predanja nalazi se Hišam bin Zijad bin Jezid, čija se predanja ne prihvataju, kao što to stoji u djelu *Et-Takrib.* Šejh Albani kao potvrdu ovom hadisu navodi prethodni hadis u svom djelu *Es-Sahiha*, 1816.

"Hilālu hajrin ve rušdin, hilālu hajrin ve rušdin, hilālu hajrin ve rušd. Āmentu billāhillezī halekak"

"Mlađak dobra i upute, mlađak dobra i upute, mlađak dobra i upute. Vjerujem u Allaha, dž.š., Koji te je stvorio", ove bi riječi ponovio tri puta, a zatim bi rekao:

"اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي ذَهَبَ بِشَهْرِ كَذَا وَجَاءَ بِشَهْرِ كَذَا."

"El-hamdu lillāhillezī zehebe bi šehri kezā ve džāe bi šehri kezā"

"Hvala Allahu, dž.š., Koji je učinio da prethodni mjesec s hajrom prođe i da doživimo ovaj mjesec."[513]

U drugom predanju koje prenosi Katada stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi ugledao mlađak, okretao lice od njega.[514] Ebu Davud u ovoj formi bilježi ova dva predanja s lancem prenosilaca u kojem nema spomena imena ashaba koji prenosi hadis. U nekim izdanjima Ebu Davudovog *Sunena* stoji da je Ebu Davud rekao: "O ovoj temi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ne prenosi se nijedan hadis koji je na stepenu sahih, vjerodostojnog, hadisa."

Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Ebu Seida el-Hudrija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi ugledao mlađak, govorio: "...", pa je citirao hadis.[515] Što se tiče toga šta se uči kada se ugleda mjesec, o tome Ibnus-Sunni bilježi predanje:

---

[513] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o edebu pod naslovom "Šta treba proučiti kada se ugleda mlađak" (4/327/5092) od Musa bin Ismaila, od Ebana, od Katade, koji je čuo od nekoga da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi ugledao mlađak... U lancu prenosilaca ovog hadisa ne spominje se ime ashaba koji prenosi hadis. Hadis ima potvrdu i u predanju koje bilježi Taberani u poglavlju o dovama (283/906) od Amira bin Mudrika, od Muhammeda bin Ubejdullaha el-Arzemija, do Katade, od Enesa bin Malika. U lancu je prenosilaca ovog predanja Amir bin Mudrik bin Ebus-Safra, čija su predanja nepouzdana, i Muhammed bin Ubejdullah el-Arzemi, čija predanja ne treba prihvatiti. (*Et-Takrib*)

489. Aiše, r.a., koja je rekla: "Jedne noći, kada je mjesec bio pun, Allahov Poslanik, s.a.v.s., uzeo me je za ruku i rekao:

"تَعَوَّذِي بِاللهِ مِن شَرِّ هٰذَا الْغَاسِقِ إِذَا وَقَبَ."

'Traži utočište kod Allaha, dž.š., od zla punog mjeseca ('Gasikin iza vekab').'"[516]

490. U djelu *Hil'jetul-evlija* bilježi se predanje s lancem prenosilaca koji ima neke slabosti od Zijada en-Numejrija, on od Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi nastupio mjesec redžeb, govorio:

"اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي رَجَبَ وَشَعْبَانَ وَبَلِّغْنَا رَمَضَانَ."

"Allāhumme bārik lenā fī redžebe ve ša'bāne ve bellignā ramadān"

---

[514] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o edebu pod naslovom "Šta treba reći kada se ugleda mlađak" (4/327/5092) preko Muhammeda bin Alaa, od Zejda bin Hibbana, od Ebu Hilala, od Katade, koji je od nekoga čuo da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi ugledao mlađak... Lanac prenosilaca ovog hadisa prekinut je, jer se u njemu ne spominje ime ashaba koji prenosi ovaj hadis.

[515] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (214/647) preko Abdullaha bin Temama, od Džurejrija, od Ebu Nadra, od Ebu Seida, r.a. Džuvejri je bio pouzdan prenosilac ali je tri godine pred kraj života miješao hadise, a Abdullah bin Temam čuo je ovaj hadis od njega nakon što je počeo miješati hadise.

[516] Hadis je hasen, dobar. Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (216/657) od Ibn Ebu Zi'ba, od njegovog daidže Harisa bin Abdurahmana, od Ebu Seleme bin Abdurahmana, od Aiše, r.a. Tirmizi ovaj hadis bilježi u poglavlju o tumačenju Kur'ana pod naslovom "Tumačenja sura El-Felek i En-Nas" (5/452/3366), Hakim (2/541), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* i u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* pod naslovom "Šta treba reći kada se podigne pogled prema nebu" (6/83/10137, 10138) s istim lancem prenosilaca. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." Hakim veli. "Lanac prenosilaca ovog hadisa pouzdan je " i u tome ga podržava Zehebi. Lanac je prenosilaca ovog hadisa pouzdan osim Harisa bin Abdurahmana, koji je bio istinoljubiv. Ahmed bilježi predanje (6/215) i uz njega spominje Abdul-Melika bin Amra, koji je također prihvatljiv, i jedan drugoga potpomažu. Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Zadul-mesir fi ilmit-tefsir* (1790).

"Allahu naš, učini nam redžeb i šaban berićetnim i učini da doživimo mjesec ramazan."[517]

Ibnus-Sunni bilježi ovaj hadis s nekim dodacima.

Zikrovi koje je lijepo izgovarati prilikom posta

Lijepo je da onaj ko želi zapostiti taj post započne s nijetom u srcu i potvrđivanjem toga nijeta jezikom, kao i prilikom činjenja drugih ibadeta, kao što smo to već ranije spominjali. Ako bi pak nijet učinio samo srcem, bilo bi dovoljno, a ako bi nijet izgovorio samo jezikom bez postojanja nijeta u srcu, post ne bi bio valjan, i u tome se slažu svi učenjaci. Sunnet je da onaj ko posti, ukoliko ga neko bude vrijeđao i psovao, dva ili više puta kaže: "Ja postim, ja postim."

491. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"الصِّيَامُ جُنَّةٌ فَإِذَا صَامَ أَحَدُكُمْ فَلاَ يَرْفُثْ وَلاَ يَجْهَلْ، وَإِنِ امْرُؤٌ قَاتَلَهُ أَوْ شَاتَمَهُ فَلْيَقُلْ: إِنِّي صَائِمٌ، إِنِّي صَائِمٌ، مَرَّتَيْنِ."

"Post je štit, pa kada neko od vas posti, neka ne ostvaruje seksualni kontakt sa svojom suprugom i neka se ne ponaša nedolično, a ako ga neko fizički napadne ili ga bude vrijeđao,

---

[517] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (218, 219/664) od Zaide bin Ebur-Rekkada, od Zijada en-Numejrija, od Enesa, r.a. Hejsemi u djelu *El-Medžma* (2/165) veli: "Bilježi ga Bezzar, a u njegovom lancu prenosilaca je Zaide bin Ebir-Rekkad za kojeg Buhari veli: 'Njegova predanja su nevjerodostojna' dok ga jedna skupina učenjaka ocjenjuje kao nepoznatog." U istom djelu pod brojem (3/140) on veli: "Bilježe ga Bezzar, Taberani u *El-Evsatu* a u njegovom lancu prenosilaca je Zaide bin Ebir-Rekkad o kojem su učenjaci kritički govorili dok ga neki ocjenjuju kao pouzdanog." U lancu prenosilaca ovog hadisa je Zaide bin Ebir-Rekkad čija predanja su nevjerodostojna. Ebu Hatim veli: "On od Zijada en-Numejrija, od Enesa, r.a., prenosi hadise koji su poznati po svojoj neutemeljenosti." Zijad en-Numejri je također nepouzdan. Ahmed ovaj hadis bilježi u svom *Musnedu* pod brojem (1/259), Bejheki u djelu *Šuabul-iman* (3/375/3815), Taberani u poglavlju o dovama (284/911). Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Letaiful-mearif.* (233/6)

neka dva puta kaže: 'Ja postim, ja postim.'"[518] Neki kažu: "On ove riječi treba izgovoriti glasno kako bi ga čuo onaj ko ga je napao ne bi li ga se zbog toga okanio." Drugi vele: "On to treba pomisliti u sebi kako ne bi došao u iskušenje da se svađa i kako bi na taj način sačuvao svoj post." Prema mom mišljenju, prvi je stav ispravniji.

492. Tirmizi i Ibn Madža u svojim djelima bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"ثَلاَثَةٌ لاَ تُرَدُّ دَعْوَتُهُمْ: الصَّائِمُ حَتَّى يُفْطِرَ، وَالْإِمَامُ الْعَادِلُ، وَدَعْوَةُ الْمَظْلُومِ."

"Trojici se dove ne odbijaju: postaču, sve dok se ne omrsi, pravednom vladaru i onome kome je učinjena nepravda."[519] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen."

493. Ebu Davud i Nesai u svojim *Sunenima* bilježe predanje Ibn Omera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prilikom iftara učio sljedeću dovu:

"ذَهَبَ الظَّمَأُ وابْتَلَتِ الْعُرُوقُ، وَثَبَتَ الْأَجْرُ إِنْ شَاءَ اللهُ."

"Zehebez-zame vebtelletil-urūku ve sebetel-edžru inšā Allāh"

---

[518] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o postu pod naslovom "Vrijednost posta" (4/125/1894, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o postu pod naslovom "Šta treba da kaže onaj ko posti kada ga neko napadne ili počne vrijeđati" (3/8/28, En-Nevevi) i pod naslovom "Vrijednost postača". (3/8/30-1, En-Nevevi)

[519] Hadis je hasen, dobar. Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Oprost i čednost" (5/578/3598), Ibn Madža u poglavlju o postu pod naslovom "Dova se postača ne odbija" (1/557/1752), obojica od Sa'dana el-Kubbija, od Sa'da bin Ebu Mudžahida et-Taija, od Ebu Mudelle, od Ebu Hurejre, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar, a Sa'dan el-Kubbi, jeste Sa'dan bin Bišr. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Sa'dan bin Bišr el-Kubbi, koji je bio istinoljubiv. *Et-Takrib.* Zehebi u svom djelu *El-Mizan* (2/309/3097) veli: "Darekutni za njega kaže: 'On nije jak prenosilac.'" Sa'd bin Mudžahid et-Tai kod sebe nema neke veće smetnje. Ebu Mudella, štićenik Aiše, prihvatljiv je.

"Nestala je žeđ, natopile su se žile i nagrada je osigurana, ako Allah, dž.š., htjedne."[520]

494. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje Muaza bin Zehre, kome je neko pripovijedao da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prilikom iftara govorio:

"اللَّهُمَّ لَكَ صُمْتُ وَعَلَى رِزْقِكَ أَفْطَرْتُ."

"Allāhumme leke sumtu ve alā rizkike eftart"

"Allahu moj, radi Tebe sam postio i onim što si mi Ti podario ja se iftarim."[521]

495. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Muaza bin Zehre, koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prilikom iftara govorio.

"اَلْحَمْدُ لله الَّذِي أَعَانَنِي فَصُمْتُ، وَرَزَقَنِي فَأَفْطَرْتُ."

---

[520] Hadis je hasen, dobar. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o postu pod naslovom "Šta se uči prilikom iftara" (2/316/2357), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* u poglavlju o postu pod naslovom "Šta se uči prilikom iftara" (2/255/3329) i u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* pod naslovom "Šta se uči prilikom iftara" (6/82/10131, *Es-Sunenul-kubra*), obojica od Alije bin Hasana bin Šekika, od Husejna bin Vakida, od Mervana bin Salima el-Mukfia, od Ibn Omera, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. U lancu je prenosilaca ovog hadisa Husejn bin Vakid el-Mervezi, koji je bio istinoljubiv, ali je pravio nenamjerne greške. (*Et-Takrib*). Zehebi u *El-Mizanu* (2/72/2063) o njemu kaže: "Ibn Mein i drugi smatraju ga pouzdanim, a Ahmed neke od hadisa koje on prenosi odbacuje." Predanja koja prenosi Mervan bin Salim prihvatljiva su. (*Et-Takrib*) Ibn Hadžer u svom djelu *Et-Telhisul-habir* (2/202/911) prenosi riječi Darekutnija, koji je rekao: "Lanac prenosilaca ovog hadisa jeste hasen, dobar." Darekutni ga bilježi pod brojem 2/185 s istim lancem prenosilaca i kaže: "Jedino ga prenosi Husejn bin Vakid, a njegov je lanac prenosilaca hasen, dobar."

[521] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o postu pod naslovom "Šta se uči prilikom iftara" (2/316/911) od Museddeda, od Hišama, od Husajna, od Muaza bin Zuhre, koji je čuo od nekoga da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prilikom iftara govorio... Ibn Hadžer u svom djelu *Et-Telhisul-habir* (2/202/911) veli: "Lanac prenosilaca koji bilježi Ebu Davud od Muaza bin Zehre prekinut je."U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Muaz bin Zehra, čija su predanja prihvatljiva. On prenosi hadise, a da ne spominje ime ashaba, tako da neki smatraju da je on ashab. (*Et-Takrib*)

"El-hamdu lillāhillezī eāneni fe sumtu ve rezekanī fe eftart"

"Hvala Allahu, dž.š., Koji me je pomogao, pa sam ispostio ovaj dan, i Koji me je opskrbio, pa se imam čime iftariti."[522]

496. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prilikom iftara govorio.

"اللَّهُمَّ لَكَ صُمْنَا، وَعَلَى رِزْقِكَ أَفْطَرْنَا، فَتَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ".

"Allāhumme leke sumnā ve alā rizkike eftarnā fe tekabbel minnā inneke Entes-semīul-alīm"

"Allahu naš, radi Tebe smo postili, onim što si nam Ti podario mi se iftarimo, pa primi ovo djelo od nas, zaista Ti sve čuješ i znaš."[523]

497. Ibn Madža i Ibnus-Sunni bilježe predanje Abdullaha bin Ebu Melika, koji prenosi od Abdullaha bin Amra bin

---

[522] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (162/480) od Husajna bin Abdurahmana, od nekog čovjeka, od Muaza bin Zehre. Postoje dvije slabosti ovog lanca prenosilaca:

1) Nepoznat prenosilac,

2) Lanac je prenosilaca prekinut.

Pogledaj ocjenu prethodnog hadisa. Ibn Hadžer u djelu *Et-Telhisul-habir* (2/202) veli: "Taberani ovaj hadis bilježi kao predanje Enesa..." a njegov je lanac prenosilaca nepouzdan jer se u njemu nalazi Davud bin Zuberkan, čija se predanja ne prihvataju.

[523] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ibnus-Sini u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (162/481) od Abdul-Melika bin Haruna bin Antere, od njegovog oca, od njegovog djeda, od Ibn Abbasa, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Abdul-Melik bin Harun, o kome Zehebi u djelu *El-Mizan* (3/380/5259) prenosi riječi Darekutnija, koji je rekao: "Abdul-Melik i njegov otac nepouzdani su." Ahmed veli: "Abdul-Melik je nepouzdan." Jahja za njega kaže: "On je lažljivac." Ebu Hatim kaže: "Njegova predanja ne treba prihvaćati i on je slab prenosilac hadisa." Ibn Hibban veli: "On je izmišljao hadise." Hejsemi u djelu *El-Medžma* (3/156) veli: "Bilježi ga Taberani u *El-Kebiru*, a u njegovom je lancu prenosilaca Abdul-Melik bin Harun, a on je nepouzdan." Hadis ima potvrdu u predanju koje prenosi Enes, a bilježi ga Taberani u *Es-Sagiru* (2/133, 134/912) i u poglavlju o dovama (918). Hejsemi u djelu *El-Medžma* (3/156) veli: "Bilježi ga Taberani u *El-Evsatu*, a u njegovom lancu prenosilaca nalazi se Davud bin Zuberkan, a on je nepouzdan."

el-Asa, r.a., koji je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kada je rekao:

"إِنَّ لِلصَّائِمِ عِنْدَ فِطْرِهِ لَدَعْوَةً مَا تُرَدُّ."

"Dova koju postač uputi prilikom iftara ne odbija se."[524] Ibn Melik veli: "Čuo sam Abdullaha bin Amra bin el-Asa, r.a., kako prilikom iftara kaže:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِرَحْمَتِكَ الَّتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ أَنْ تَغْفِرَ لِي."

'Allāhumme innī es'eluke bi rahmetikelletī vesiat kulle šej'in en tagfire lī'

'Allahu moj, molim Te da mi podariš iz obilja Svoje milosti koja obuhvata svaku stvar.'"

Dova onoga ko se iftari kao gost kod nekoga

498. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje s pouzdanim lancem prenosilaca od Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., posjetio Sa'da bin Ubadu, r.a., i on ga počasti hljebom i uljem. Nakon što je jeo, Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče:

"أَفْطَرَ عِنْدَكُمُ الصَّائِمُونَ، وَأَكَلَ طَعَامَكُمُ الْأَبْرَارُ، وَصَلَّتْ عَلَيْكُمُ الْمَلَائِكَةُ."

---

[524] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ibn Madža u poglavlju o postu pod naslovom "O tome da se dova postača ne odbija" (1/557/1753), Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (162/842) obojica od Velida bin Muslima, od Ishaka bin Abdullaha el-Medenija, od Abdullaha bin Ebu Melike, od Abdullaha bin Amra bin el-Asa, r.a., od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Busajri u djelu *Ez-Zevaid* veli: "Ovaj je lanac prenosilaca pouzdan jer je Nesai za Ishaka bin Ubejdullaha bin Harisa rekao: 'Kod njega nema neke veće smetnje'. Ebu Zur'a veli: 'On je pouzdan'. Ibn Hibban ga svrstava među pouzdane prenosioce. Ostali prenosioci ispunjavaju uvjete koje postavlja Buhari." U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Ishak bin Abdullah bin Ferva koji je nepouzdan. (*Et-Takrib*) Taberani ovaj hadis bilježi u poglavlju o dovama pod brojem 919, s istim lancem prenosilaca. Potvrda ovom hadisu jeste hadis koji smo spomenuli pod brojem 492.

"Eftare indekumus-sāimūne ve ekele ta'āmekumul-ebrāru ve sallet alejkumul-melāikeh"

"Postači kod vas iftarili, dobri obrokovali i meleki na vas salavate donosili."[525]

499. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., za one koji su ga pozvali na iftar učio sljedeću dovu: "Postači kod vas iftarili, dobri obrokovali i meleki na vas salavate donosili."[526]

Dova onoga ko smatra da je nastupila noć Lejletul-kadr

500. Tirmizi, Nesai i Ibn Madža u svojim zbirkama bilježe predanje s vjerodostojnim lancima prenosilaca od Aiše, r.a., koja je rekla: "Allahov Poslaniče, ako bih saznala kada je noć Lejletul-kadr šta da učim u toj noći?" Allahov Poslanik, s.a.v.s.,

---

[525] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o jelima pod naslovom "Predanja koja govore o dovama koje se upućuju vlasniku hrane koji nas je ugostio" (4/366/3854) od Abdur-Rezaka, od Ma'mera, od Sabita, od Enesa, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Abdur-Rezak bin Hemmam bin Nafi, koji je pouzdan, ali je pred kraj života oslijepio pa se promijenio, i Ma'mer bin Rašid, s tim da u predanjima koja prenosi od Sabita postoje neke nejasnoće. (*Et-Takrib*) Bejheki ovaj hadis bilježi u djelu *Šuabul-iman* pod brojem 5/124, 6048. Hadis ima potvrdu u predanju Abdullaha bin Zubejra, a bilježi ga Ibn Madža u poglavlju o postu pod naslovom "Nagrada za onog ko ugosti postača" (1/556/1747), Ibn Hibban u svom *Sahihu* (7/350/5272, El-Ihsan) od Mus'aba bin Sabita, od Abdullaha bin Zubejra. Busajri u djelu *Ez-Zevaid* veli. "U lancu je prenosilaca ovog hadisa Mus'ab bin Sabit, koji prenosi od Abdullaha bin Zubejra, a on je nepouzdan." Ibn Hadžer u *Et-Takribu* o njemu veli: "Njegova su predanja slaba." Bilježi ga i Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* i u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* pod naslovom "Šta se uči za domaćine kada se iftarimo kod njih" (6/81, 82/10129-30), (4/202/6901), Ahmed u svom *Musnedu* (3/111, 201-2) od Jahjaa bin Ebu Kesira, od Sabita. Nesai veli. "Jahja bin Ebu Kesir nije ovaj hadis čuo od Enesa, r.a." Albani ovaj hadis u svom djelu *Sahihul-kelim* (str. 103) ocjenjuje vjerodostojnim.

[526] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (162, 163/483) od Ebu Muhammeda Saida, od Sulejmana bin Sejfa, od Šuajba bin Bejana, od Imrana el-Kattana, od Katade, od Enesa, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Šuajb bin Bejan, koji je bio istinoljubiv, ali je pravio nenamjerne greške, a neki učenjaci ocjenjuju ga kao nepouzdanog, kao što to navodi autor djela *El-Mizan*. Imran bin Davud el-Kattan bio je istinoljubiv, ali je zaboravljao. Što se tiče Muhammeda bin Saida, o njemu nisam našao nikakve podatke. Pogledaj ocjenu prethodnog hadisa.

reče joj: "Reci:

"اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفُوٌّ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي."

'Allāhumme inneke afuvvun tuhibbul-afve fafu annī'

'Allahu moj, Ti opraštaš, voliš opraštanje pa Te molim da i meni oprostiš.'[527] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

Naši učenjaci kažu: "Lijepo je što više upućivati ovu dovu, učiti Kur'an kao i ostale zikrove i dove koji su vjerom propisani, a koje smo prethodno pojedinačno i grupno spomenuli." Šafi kaže: "U danu uoči noći Lejletul-kadra treba se truditi u ibadetu kao i u noći Lejletul-kadra." On dalje veli: "Lijepo je da u toj noći što više upućivati dove za opću dobrobit muslimana, jer je to ono po čemu postupaju dobri i učeni Allahovi, dž.š., robovi."

Zikrovi koji se uče u itikafu

U itikafu je lijepo što više učiti Kur'an i spominjati Allaha, dž.š.

Zikrovi koji se uče na hadžu

Zikrovi koji se uče na hadžu mnogobrojni su, i na ovom mjestu nije ih moguće sve pobrojati, ali ćemo spomenuti one bitnije. Ovi se zikrovi dijele na one koji se uče na putu i na one koji se uče prilikom obavljanja obreda hadža. One koji se uče na putu spomenut ćemo u poglavlju o putovanju, a one koji se uče prilikom obavljanja obreda hadža spomenut ćemo po redu na ovom mjestu. U većini slučajeva neću spominjati dokaze niti hadise nastojeći da ovo poglavlje ne učinim previše opširnim

[527] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama, poglavlje pod brojem 85 (5/534/3153), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* i u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* pod naslovom "Šta uči onaj ko smatra da je nastupila noć Lejletul-kadr" (6/218/10708), Ibn Madža u poglavlju o dovama pod naslovom "Učenje dove za oprost i zdravlje" (2/1264/3-850), Ahmed u *Musnedu* (6/171, 182-3, 258), Hakim u *Mustedreku* (1/530), Taberani u poglavlju o dovama (285/916), svi oni od Abdullaha bin Burejde, od Aiše, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

kako bi bilo što dostupnije onome ko bude čitao ovu knjigu, jer je ovo poglavlje samo po sebi opširno. Zato ćemo ga, inšallah, nastojati učiniti kratkim.

Kada hadžija htjedne obući ihrame, okupat će se, uzeti abdest i nakon toga će obući ihrame. Prethodno smo spominjali zikrove koje uči onaj ko uzima abdest i ko se kupa i šta se uči prilikom oblačenja odjeće. Nakon toga, klanjat će dva rekata. Na prvom rekatu lijepo je proučiti suru El-Kafirun a na drugom suru El-Ihlas. Kad završi s namazom, može učiti koju god želi dovu kao i zikrove i dove koji se uče poslije obavljanja namaza. Kad htjedne obući ihrame, zanijetit će to u srcu, a lijepo je da taj nijet potvrdi jezikom pa da kaže: "Odlučio sam da obavim hadž i s tim ciljem oblačim ihrame u ime Allaha, dž.š." Nakon toga, proučit će telbiju. Obavezno je nijet učiniti srcem dok je izgovaranje nijeta jezikom sunnet tako da, ukoliko hadžija nijet učini samo srcem, hadž će biti ispravan, ali ako bi nijet ograničio samo na izgovaranje jezikom, bez postojanja nijeta u srcu, hadž ne bi bio ispravan. Imam Ebul-Feth Sulejm bin Ejjub er-Razi kaže: "Lijepo je da onaj ko želi obaviti hadž kaže:

"اللَّهُمَّ لَكَ أَحْرِمُ نَفْسِي وَشَعْرِي وَبَشَرِي وَلَحْمِي وَدَمِّي."

'Allāhumme leke ahrimu nefsī ve ša'rī ve bešerī ve lahmī ve demmī'

'Allahu moj, radi Tebe oblačim ihrame i svoj život, dlake, kožu, meso i krv činim zabranjenim.'" Drugi kažu da još treba reći:

"اللَّهُمَّ إِنِّي نَوَيْتُ الْحَجَّ فَأَعِنِّي عَلَيْهِ وَتَقَبَّلْهُ مِنِّي."

"Allāhumme innī nevejtul-hadždže fe einnnī alejhi ve tekabbelhu minnī"

"Odlučio sam obaviti hadž pa me pomozi da ga obavim i primi ga od mene." Nakon toga treba proučiti telbiju:

"لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ لَبَّيْكَ لاَ شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ لاَ شَرِيكَ لَكَ."

"Lebbejkallāhumme lebbejke, lebbejke lā šerīke leke lebbejke innel-hamde ven-ni'mete leke vel-mulke lā šerīke lek"

"Odazivam Ti se, Allahu, odazivam. Odazivam Ti se, Ti nemaš druga, odazivam. Sva hvala, blagodati i vlast Tebi pripada, Ti nemaš sudruga u tome." Ovo je telbija koju je učio Allahov Poslanik, s.a.v.s. Prilikom učenja prve telbije lijepo je reći: "Allahu moj, odazivam Ti se na hadž", ako je čovjek nanijetio obaviti hadž ili: "Allahu moj, odazivam Ti se na umru", ako je nanijetio obaviti umru. U telbijama koje će učiti poslije toga ne treba spominjati hadž ili umru, i to je ispravno mišljenje po kojem treba postupati.

Učenje je telbije sunnet i ako bi se izostavila, hadž i umra bili bi ispravni, ali bi ga mimoišlo veliko dobro koje je nagrada onome ko slijedi Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovo je stav našeg mezheba i stav većine učenjaka. Neki naši učenjaci učenje telbije smatraju vadžibom, obaveznim, i njeno učenje smatraju uvjetom ispravnosti hadža, međutim prvo je mišljenje ispravnije. Ali, telbiju je lijepo učiti jer ćemo tako slijediti Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i kako bi učinili ono što je ispravnije. A Allah najbolje zna.

Ako se hadž obavlja za nekog drugog, treba reći: "Odlučio sam obaviti hadž za tog i tog, i s tim ciljem u ime Allaha, dž.š., oblačim ihrame. Odazivam Ti se, Allahu, u ime toga i toga..." i nakon toga će izgovoriti telbiju kao i oni koji hadž obavljaju za sebe.

Nakon učenja telbije lijepo je donositi salavate na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kao i moliti Allaha, dž.š., za sebe i za druge da im podari neku dunjalučku ili ahiretsku korist. Treba moliti Allaha, dž.š., da bude njime zadovoljan i da ga uvede u Džennet i molit će od Allaha, dž.š., da ga sačuva od

džehenemske vatre. Lijepo je što više učiti telbiju u bilo kojoj situaciji: stojeći, sjedeći, idući, vozeći se u nekom prijevoznom sredstvu, naslonivši se na nešto, odsjedajući na nekom mjestu, krećući na putovanje, bez abdesta, u stanju džunupluka, ženi koja ima menstruaciju, prilikom mijenjanja stanja i situacija, bilo vremenskih bilo prostornih, npr. smjenjivanja dana i noći, u zoru, na druženju s prijateljima, prilikom ustajanja, sjedanja, uspinjanja, spuštanja, ulaska u prijevozno sredstvo, odmaranja, poslije namaza, u bilo kojem mesdžidu. Prema ispravnom mišljenju, telbiju ne treba učiti na tavafu i sa'ju jer su tom prilikom propisani posebni zikrovi i dove. Prilikom učenja telbije lijepo je što više podignuti glas, ali ne treba pretjerivati. Žene prilikom učenja telbije ne trebaju dizati glasove kako ne bi u iskušenje dovodile muškarce. Telbiju je lijepo ponavljati po tri puta i pokuđeno je nazivati selam onome ko uči telbiju. Ako bi hadžija vidio nešto što ga je zadivilo, treba kazati: "Odazivam Ti se, jedini pravi i istinski život jeste život na onom svijetu", slijedeći u tome Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

Učenje je telbije pohvalno sve dok se ne bace kamenčići prvog dana na Mini, ili dok se ne obavi tavaful-ifada, ukoliko se tavaf obavlja prije bacanja kamenčića. Kada jednu od ove dvije stvari uradi, prestat će s učenjem telbije samim počinjanjem bacanja kamenčića ili tavafa, i tada će učiti tekbire. Šafi, Allah mu se smilovao, kaže: "Onaj ko obavlja umru učit će telbiju sve dok ne počne s tavafom."

Kada hadžija dođe do Meke i Mesdžidul-harama i kada doživi tu počast, lijepo je da kaže:

"اللَّهُمَّ هٰذَا حَرَمُكَ وَأَمْنُكَ فَحَرِّمْنِي عَلَى النَّارِ، وَأَمِنِّي مِنْ عَذَابِكَ يَوْمَ تَبْعَثُ عِبَادَكَ، وَاجْعَلْنِي مِنْ أَوْلِيَائِكَ وَأَهْلِ طَاعَتِكَ."

"Allāhumme hāzā haremuke ve emnuke fe harrimnī alen-nāri ve eminnī min azābike jevme tebasu ibādeke vedžalnī min evlijāike ve ehli tā'atik"

"Allahu moj, ovo je mjesto koje si ti učinio svetim i sigurnim. Učini moje tijelo zabranjenim vatri i učini me sigurnim od kazne na dan kada budeš proživljavao Svoje robove. Učini me od Tvojih miljenika i od onih koji su Ti pokorni." Nakon toga učit će dove koje želi.

Kada uđe u Meku i kada ugleda Kabu te stigne do nje, lijepo je da digne ruke i uputi dove Allahu, dž.š., jer se prenosi da se dove vjernika koje oni upućuju u trenutku kada ugledaju Kabu primaju. Treba reći:

"اللَّهُمَّ زِدْ هٰذَا الْبَيْتَ تَشْرِيفًا وَتَعْظِيمًا وَتَكْرِيمًا وَمَهَابَةً، وَزِدْ مَنْ شَرَّفَهُ وَكَرَّمَهُ مِمَّنْ حَجَّهُ أَوِاعْتَمَرَهُ تَشْرِيفًا وَتَكْرِيمًا وَتَعْظِيمًا وَبِرًّا".

"Allāhumme zid hāzel-bejte tešrīfen ve tazīmen ve tekrīmen ve mehābeten ve zid men šerrefehū ve kerremehū mimmen hadždžehū ev i'itemerehū tešrīfen ve tekrīmen ve tazīmen ve birrā"

"Allahu moj, povećaj ovoj kući počasti, ugled, cijenjenost i poštovanje. Isto tako, hadžijama i onima koji obavljaju umru, koji ovu kuću budu smatrali časnom i cijenjenom, povećaj čast i ugled, poštovanje i dobročinstvo među ljudima."[528]

Također treba reći:

"اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ، حَيِّنَا رَبَّنَا بِالسَّلَامِ".

Allahumme Entes-selāmu ve minkes-selāmu hajjinā Rabbenā bis-selām

---

[528] Bilježi ga Bejheki (5/73) od Ebul-Abbasa el-Esamma, od Rebia, od Šafija, od Ma'beda bin Salima, od Džurejdža. Bejheki veli: "Ovaj lanac prenosilaca prekinut je, ali hadis ima potvrdu u predanju Sufjana es-Sevrija, u čijem se lancu prenosilaca ne spominje ime ashaba koji prenosi ovaj hadis. Sufjan ovo predanje prenosi od Es-Seida eš-Šamija, od Mekhula a on ovaj hadis pripisuje Allahovom Poslaniku, s.a.v.s. Taberani ga bilježi u poglavlju o dovama pod brojem (854), Hejsemi u djelu *El-Medžma* (3/238) kao predanje Ebu Tufejla. Hejsemi veli. "U ovom je lancu prenosilaca Asim bin Sulejman el-Kevzi, čija predanja ne treba prihvaćati."

"Allahu naš, Ti si spas, i od Tebe je spas pa, Gospodaru naš, poživi nas u sigurnosti."[529] Nakon toga molit će Allaha, dž.š., da mu podari neko od ahiretskih ili dunjalučkih dobara. Prilikom ulaska u Mesdžidul-haram učit će dove koje smo spomenuli u poglavlju koje govori o zikrovima i dovama koji se uče prilikom ulaska u džamiju.

Prilikom dodirivanja Crnog kamena i prilikom počinjanja tavafa treba reći:

"بِاسْمِ اللهِ أَللهُ أَكْبَرُ، اللهُمَّ إِيمَانًا بِكَ وَتَصْدِيقًا بِكِتَابِكَ، وَوَفَاءً بِعَهْدِكَ وَاتِّبَاعًا لِسُنَّةِ نَبِيِّكَ."

"Bismillāhi Allāhu ekber. Allāhumme īmānen bike ve tasdīkan bi Kitābike ve vefāen bi ahdike vettibā'an lisunneti Nebijjik"

"S imenom Allaha, Allah je najveći. Allahu moj, s vjerom u Tebe i smatrajući istinitom Tvoju knjigu, ispunjavajući obećanje koje sam Ti dao i slijedeći Tvoga Poslanika, s.a.v.s."[530] Ovaj je zikr lijepo ponoviti prilikom započinjanja svakog novog kruga tavafa. Prilikom trčanja u prva tri kruga treba reći.

"اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ حَجاً مَبْرُورًا وَذَنْبًا مَغْفُورًا وَسَعْيًا مَشْكُورًا."

---

[529] Bilježi ga Taberani u poglavlju o dovama (862), Bejheki (5/79) preko Nafia, od Ibn Omera, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

[530] Bilježi ga Bejheki u *Sunenu* (5/79), Taberani u poglavlju o dovama (860) obojica od Harisa, od Alije. Hejsemi u djelu *El-Medžma* (3/240) veli: "Bilježi ga Taberani u *El-Evsatu*, a u njegovom lancu prenosilaca nalazi se Haris, koji je pouzdan, mada ima učenjaka koji ga ocjenjuju nepouzdanim." U lancu prenosilaca ovog hadisa jeste Haris bin Abdullah bin el-Aver, za koga Ša'bijj veli da je lažac, a u predanjima koja on prenosi postoji slabost. Hadis ima potvrdu u predanju Ibn Abbasa, r.a., a koju bilježi Taberani u poglavlju o dovama (861), Abdur-Rezzak u svom *Musannefu* (5/34033/8898), obojica od Muhammeda bin Abdullaha el-Arzemija, od Džuvejbira, od Dahhaka bin Mezahima, od Ibn Abbasa, r.a. U lancu prenosilaca ovoge predanja nalazi se Muhammed bin Abdullah el-Arzemi, čija se predanja ne prihvataju, i Džuvejbir bin Seid el-Ezdi, koji je veoma nepouzdan. (*Et-Takrib*)

"Allāhummedžalhu hadždžen mebrūren ve zenben magfūren ve sajen meškūrā"

"Allahu moj, učini ovaj moj hadž primljenim, oprosti mi zbog njega grijehe, i djelom zbog kojeg ćeš me obilato nagraditi."[531]

U četiri preostala kruga treba reći:

"اللَّهُمَّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَاعْفُ عَمَّا تَعْلَمْ وَأَنْتَ الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ، اللَّهُمَّ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ".

"Allāhummagfir verham vafu ammā talem ve Entel-eazzul-ekrem. Allāhumme Rabbenā ātina fid-dun'jā haseneten ve fil-āhireti haseneten ve kinā azāben-nār"

"Allahu moj, oprosti i smiluj se i oprosti grijehe koje Ti dobro poznaješ. Ti si Najveličanstveniji i Najčasniji. Allahu, Gospodaru naš, podari nam dobro na ovom svijetu i dobro na onom svijetu i sačuvaj nas patnje u vatri."[532]

Šafi, Allah mu se smilovao, veli: "Na tavafu je najbolje učiti dovu: 'Allahu, Gospodaru naš, podari nam dobro na ovom svijetu i dobro na onom svijetu i sačuvaj nas patnje u vatri'", i ovu je dovu lijepo učiti tokom cijelog hadža. U tavafu je također lijepo moliti Allaha, dž.š., za dobro ovog i onog svijeta, a lijepo je da jedan čovjek moli a da ostali iz skupine aminaju. Prenosi se od

---

[531] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o hadžskim obredima pod naslovom "Brijanje i skraćivanje kose" (2/210/1984, 1985), Taberani u *El-Kebiru* (12/250/13018), obojica od Safije bint Šejbe, od Ummu Osman, od Ibn Abbasa, r.a. Zejlei u svom djelu *Nasbur-raje* (3/96) prenosi riječi Ibn Kattana koji je rekao: "Ovaj lanac prenosilaca prekinut je i slab." Slab je zbog Ibn Džurejdža, jer je on rekao: "Čuo sam da je Safija rekla..." a nije spomenuo od koga je to čuo. A prekinut je stoga što Ibn Džurejdž tvrdi da je čuo ovaj hadis od Abdurahmana bin Hubejra, od Ibn Abbasa, r.a. u predanju koje bilježi Darimi (2/64) i Darekutni (2/271). Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Es-Sebil fi ma'rifetid-delil.* (1, 1344)

[532] Bilježi ga Taberani u poglavlju o dovama (869) od Lejsa bin Ebu Sulejma, od Ebu Ishaka, od Alkame, od Ibn Mesuda. Hejsemi u djelu *El-Medžma* (3/248) veli: "Bilježi ga Taberani u *El-Evsatu*, a u njegovom je lancu prenosilaca Lejs bin Ebu Sulejm, koji je bio pouzdan, ali je podmetao hadise."

Hasana, Allah mu se smilovao, da se dova prima na petnaest mjesta: prilikom tavafa, kod Crnog kamena (Hadžerul-esveda), unutar ograđenog prostora pored Kabe koji se zove El-Hidžr, unutar Kabe, kod bunara Zem-zem, na Saffi i Mervi, na saju, iza Mekami Ibrahima, na Arefatu, na Muzdelifi, na Mini, na sva tri džemreta. Gubitnik je svako onaj ko se na ovim mjestima ne bude trudio i ne bude upućivao dove Allahu, dž.š. Šafi i većina ostalih učenjaka smatraju da je preporučljivo na tavafu učiti Kur'an, jer je to mjesto na kojem treba spominjati Allaha, dž.š., a najbolji zikr jeste učenje Kur'ana. Ebu Abdullah el-Halimi, jedan od učenjaka šafijskog mezheba, smatra da nije lijepo učiti Kur'an na tavafu, međutim prvo je mišljenje ispravno. Naši učenjaci kažu: "Učenje Kur'ana bolje je nego izgovaranje dova koje nisu prenesene od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a što se tiče dova koje su prenesene od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., njih je, prema ispravnijem mišljenju bolje upućivati na tavafu nego učiti Kur'an." Neki pak kažu da je učenje Kur'ana bolje. Šejh Ebu Muhammed el-Džuvejni, Allah mu se smilovao, veli: "Lijepo bi bilo da u danima hadžskih obreda hadžija u tavafu prouči cijeli Kur'an i da se zbog toga nada velikoj nagradi od Allaha, dž.š." A Allah najbolje zna.

Nakon što završi s tavafom i obavi dva rekata sunneta tavafa, hadžija može upućivati dove koje želi, a za tu priliku prenosi se i dova:

"اللَّهُمَّ أَنَا عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ أَتَيْتُكَ بِذُنُوبٍ كَبِيرَةٍ وَأَعْمَالٍ سَيِّئَةٍ، وَهٰذَا مَقَامُ الْعَائِذِ بِكَ مِنَ النَّارِ، فَاغْفِرْ لِي إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ."

"Allāhumme ene abduke vebnu abdike, etejtuke bi zunūbin kebīretin ve eamālin sejji'etin ve hāzā mekāmul-āizi bike minen-nāri fagfir lī inneke Entel-gafūrur-rahīm"

"Allahu moj, ja sam Tvoj rob, sin roba Tvoga. Došao sam s velikim grijesima i lošim djelima, a ovo je mjesto gdje se Tvoji robovi

utječu Tebi od vatre. Molim Te da mi oprostiš jer Ti doista mnogo praštaš i milostiv si."

Prethodno smo spominjali da se dove primaju kod Crnog kamena. Za tu priliku prenesena je sljedeća dova:

"اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا يُوَافِي نِعَمَكَ وَيُكَافِي مَزِيدَكَ أَحْمَدُكَ بِجَمِيعِ مَحَامِدِكَ مَا عَلِمْتُ مِنْهَا وَمَا لَمْ أَعْلَمْ عَلَى جَمِيعِ نِعَمِكَ مَا عَلِمْتُ مِنْهَا وَمَا لَمْ أَعْلَمْ، وَعَلَى كُلِّ حَالٍ: اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ: اللَّهُمَّ أَعِذْنِي مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ، وَأَعِذْنِي مِنْ كُلِّ سُوءٍ، وَقَنِّعْنِي بِمَا رَزَقْتَنِي وَبَارِكْ لِي فِيهِ، اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنْ أَكْرَمِ وَفْدِكَ عَلَيْكَ، وَأَلْزِمْنِي سَبِيلَ الاسْتِقَامَةِ حَتَّى أَلْقَاكَ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ."

"Allāhumme lekel-hamdu hamden juvāfi niameke ve jukāfi mezīdeke ahmeduke bi džemī'i mehāmidike mā alimtu minhā ve mā lem ealem alā džemī'i niamike mā alimtu minhā ve mā lem ealm ve alā kulli hāl. Allāhumme salli ve sellim alā Muhammedin ve alā āli Muhammed. Allāhumme eiznī mineš-šejtānir-radžimī ve eiznī min kulli sū'in ve kanni'nī bimā rezaktenī ve bārik lī fīh. Allāhummedžalnī min ekremi vefdike alejke ve elzimnī sebīlel-istikāmeti hattā elkāke jā Rabbel-ālemīn"

"Allahu moj, Tebi se zahvaljujem zahvalom koja je velika koliko i Tvoje blagodati prema meni i koja obuhvata ono što si mi još iz Svoje dobrote dao. Zahvaljujem Ti se i hvalim Te svim zahvalama koje poznajem i koje ne poznajem za sve blagodati koje poznajem i koje ne poznajem. Zahvaljujem Ti se u svakoj situaciji. Allahu moj, blagoslovi i spasi Muhammeda i porodicu Muhammedovu. Allahu moj, pomozi me protiv prokletog šejtana i zaštiti me od svakog zla. Učini me zadovoljnim onim što si mi podario i podari mi bereket u tome. Allahu moj, učini me od Tvojih najčasnijih gostiju i podari mi snage da ustrajem na Tvome putu sve do dana kada ću se susresti s Tobom, molim Te, Gospodaru svih svjetova." Nakon toga uči dove koje god želi.

Prethodno smo spominjali da se dove primaju u ograđenom prostoru zvanom Hidžr. Među dovama koje se prenose za tu priliku jeste i sljedeća:

"يَا رَبِّ أَتَيْتُكَ مِنْ شُقَّةٍ بَعِيدَةٍ مُؤَمِّلاً مَعْرُوفَكَ فَأَنِلْنِي مَعْرُوفًا مِنْ مَعْرُوفِكَ تُغْنِينِي بِهِ عَنْ مَعْرُوفِ مَنْ سِوَاكَ يَا مَعْرُوفاً بِالْمَعْرُوفِ."

"Jā Rabbi etejtuke min šukkatin beīdetin muemmilen marūfeke fe enilnī marūfen min marūfike tugnīnī bihī an marūfi men sivāke jā marūfe bil-marūf "

"Gospodaru, dolazim Ti iz udaljenog mjesta, nadajući se Tvojoj dobroti. Podari mi dobro iz Tvoje dobrote koja će me učiniti neovisnim od dobrote Tvojih stvorenja, o Ti koji si poznat po Svojoj dobroti."

Prethodno smo spominjali da se dove primaju onome ko ih upućuje unutar Kabe.

501. Nesai u svom djelu bilježi predanje Usame bin Zejda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada je ušao unutar Kabe došao do zida koji stoji naspram ulaza, prislonio obraz na njega, zatim se zahvalio Allahu, dž.š., hvalio Ga, molio i tražio oprosta od Njega. Zatim je otišao do svakog ćoška veličajući Allaha, dž.š., potvrđujući Njegovu jednoću, slaveći i hvaleći Allaha, dž.š., moleći Ga i tražeći oprosta od Njega. Nakon toga je izašao.[533]

---

533 Bilježi ga Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* u poglavlju o hadžu pod naslovom "Poglavlje o zikru i dovama koji se uče unutar Kabe" (2/394, 395/3897) od Abdul-Melika bin Ebu Sulejmana, od Ataa, od Usame bin Zejda, koji je zajedno s Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., ušao..." U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Ata o kome El-Mizzi u svom djelu *Tehzibul-kemal* (20/70/3993) prenosi riječi Ebu Hatima, koji je rekao: "On od Usame ne prenosi ni jedan hadis" (*El-Merasil*, 156), kao što se to bilježi u fusnoti knjige.

Zikrovi koji se uče na saju

Prethodno smo spominjali da se na saju dove primaju. Sunnet je dugo vremena provesti na brdu Saffa, okrenuti se prema Kabi veličati Allaha, dž.š., i upućivati dove. Treba reći:

“اللهُ أَكْبَرُ، اللهُ أَكْبَرُ، اللهُ أَكْبَرُ، وَللهِ الْحَمْدُ، اللهُ أَكْبَرُ عَلَى مَا هَدَانَا، وَالْحَمْدُ للهِ عَلَى مَا أَوْلاَنَا، لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْـمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ أَنْجَزَ وَعْدَهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ، وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ، لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ، وَلاَ نَعْبُدُ إِلاَّ إِيَّاهُ، مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ، اللَّهُمَّ إِنَّكَ قُلْتَ وَقَوْلُكَ الْحَقُّ: ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ وَإِنَّكَ لاَ تُخْلِفُ الْـمِيعَادَ، وَإِنِّي أَسْأَلُكَ كَمَا هَدَيْتَنِي لِلْإِسْلاَمِ أَنْ لاَ تَنْزِعَهُ مِنِّي حَتَّى تَتَوَفَّانِي وَأَنَا مُسْلِمٌ.”

“Allāhu ekberu, Allāhu ekberu, Allāhu ekberu, ve lillāhil-hamdu, Allāhu ekberu alā mā hedānā vel-hamdu lillāhi alā mā evlānā. Lā ilāhe illallāhu vahdehu lā šerīke lehū, lehul-mulku ve lehul-hamdu juhjī ve jumītu bi jedihil-hajru ve huve alā kulli šej’in kadīr. Lā ilāhe illallāhu endžeze va’dehū ve nesare abdehū ve hezemel-ahzābe vahdeh. Lā ilāhe illallāhu ve lā nabudu illā ijjāhu muhlisīne lehud-dīne ve lev keri-hel-kāfirūn. Allāhumme inneke kulte: ud’ūnī estedžib lekum ve inneke lā tuhliful-mīāde, ve innī es’eluke kemā hedejtenī lil-islāmi en lā tenziahū minnī hattā teteveffāni ve ene muslim”

“Allah je najveći, Allah je najveći, Allah je najveći, hvala Allahu. Allaha veličamo zbog upute koju nam je podario, Njega hvalimo što nas je Svojim štićenicima učinio. Nema boga osim Allaha, dž.š., Jedinog, Koji nema druga. Njemu pripada sva vlast i Njemu hvala. On život i smrt daje, u Njegovoj je ruci svako dobro i On je svemo-

ćan. Nema boga osim Allaha, dž.š. On je Svoje obećanje ispunio i roba Svoga pomogao i saveznike sām pobijedio. Nema boga osim Allaha. Ne obožavamo nikog drugog osim Njega, iskreno Mu vjeru ispovijedajući, pa makar to i ne bilo po volji nevjernicima. Allahu, Ti si rekao: 'Molite Me, Ja ću vam se sigurno odazvati', a Ti Svoja obećanja ispunjavaš. Molim Te da kako god si me uputio u islam, isto tako ne uzmeš od mene blagodat islama sve dok me kao muslimana ne usmrtiš.'" Nakon toga će moliti za bilo koje dunjalučko ili ahiretsko dobro. Ovaj zikr i dovu ponovit će tri puta i pri tome neće izgovarati telbiju. Kada stigne na Mervu, učit će iste zikrove i dove koje je učio na Saffi.

Prenosi se da je Ibn Omer, r.a., na Saffi učio sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ اعْصِمْنَا بِدِينِكَ وَطَوَاعِيَتِكَ وَطَوَاعِيَةِ رَسُولِكَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَنِّبْنَا حُدُودَكَ اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا نُحِبُّكَ وَنُحِبُّ مَلائِكَتَكَ وَأَنْبِيَاءَكَ وَرُسُلَكَ وَنُحِبُّ عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ، اللَّهُمَّ حَبِّبْنَا إِلَيْكَ وَإِلَى مَلاَئِكَتِكَ وَأَنْبِيَائِكَ، وَرُسُلِكَ وَإِلَى عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ، اللَّهُمَّ يَسِّرْنَا لِلْيُسْرَى، وَجَنِّبْنَا الْعُسْرَى، وَاغْفِرْ لَنَا فِي الآخِرَةِ وَالأُولَى، وَاجْعَلْنَا مِنْ أَئِمَّةِ الْمُتَّقِينَ."

"Allāhummasamnā bi dīnike ve tavāijetike ve tavāijeti resūlike sallallāhu alejhi ve selleme ve džennibnā hudūdeke. Allāhummedžalnā nuhibbuke ve nuhibbu melāiketeke ve enbijāeke ve rusuleke ve nuhibbu ibādekes-sālihīn. Allāhumme habbibnā ilejke ve ilā melāiketike ve enbijāike ve rusulike ve ilā ibādikes-sālihīn. Allāhumme jessirnā lil-jusrā ve džennibnel-usrā vagfir lenā fil-āhireti vel-ūlā vedžalnā min eimmetil-muttekīn"

"Allahu moj, zaštiti me Svojom vjerom i pokornošću prema Tebi i pokornošću prema Tvome Poslaniku, s.a.v.s., i podari nam snage da se pridržavamo granica koje si Ti postavio. Allahu moj, učini nas od onih koji Te vole i koji vole Tvoje meleke, vjerovjesnike, poslanike i

Tvoje dobre robove. Allahu moj, učini nas dragim Tvojim melekima, vjerovjesnicima, poslanicima i dobrim robovima. Allahu moj, olakšaj nam ulazak u Džennet i zaštiti nas od Džehennema i oprosti nam i na ovom i na onom svijetu i učini nas uzorom bogobojaznih." Na putu između Saffe i Merve treba govoriti:

"رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَتَجَاوَزْ عَمَّا تَعْلَمُ إِنَّكَ الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ، اللَّهُمَّ آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ."

"Rabbigfir verham ve tedžāvez ammā talem innekel-eazzul-ekrem. Allāhumme ātina fid-dun'jā haseneten ve fil-āhireti haseneten ve kinā āzaben-nār"

"Allahu moj, oprosti mi i smiluj mi se i pređi preko mojih ružnih postupaka koje Ti dobro poznaješ. Ti si uistinu Najveličanstveniji i Najčasniji. Allahu moj, podari nam dobro na ovom svijetu i dobro na onom svijetu i sačuvaj nas patnje u vatri."

Među dovama koje treba učiti na saju, a i na svakom drugom mjestu, jeste i ova dova:

"اللَّهُمَّ يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مُوجِبَاتِ رَحْمَتِكَ، وَعَزَائِمَ مَغْفِرَتِكَ وَالسَّلَامَةَ مِنْ كُلِّ إِثْمٍ، وَالْفَوْزَ بِالْجَنَّةِ، وَالنَّجَاةَ مِنَ النَّارِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى وَالتُّقَى وَالْعَفَافَ وَالْغِنَى، اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنَ الْخَيْرِ كُلِّهِ مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَمَا لَمْ أَعْلَمْ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّرِّ كُلِّهِ مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَمَا لَمْ أَعْلَمْ، وَأَسْأَلُكَ الْجَنَّةَ وَمَا قَرَّبَ إِلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ أَوْ عَمَلٍ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ النَّارِ وَمَا قَرَّبَ إِلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ أَوْ عَمَلٍ".

"Allāhumme jā mukallibel-kulūbi sebbit kalbī alā dīnik. Allāhumme innī es'eluke mūdžibāti rahmetike ve azāime magfiretike ves-selāmete min kulli ismin vel-fevze bil-dženneti ven-nedžāte minen-nār.

Allāhumme innī es'elukel-hudā vet-tukā vel-afāfe vel-ginā. Allāhumme einnī alā zikrike ve šukrike ve husni ibādetik. Allāhumme innī es'eluke minel-hajri kullihī mā alimtu minhu ve mā lem ealemu, ve eūzu bike mineš-šerri kullihī mā alimtu minhu ve mā lem ealem, ve es'elukel-džennete ve mā karrebe ilejhā min kavlin ev amelin, ve eūzu bike minen-nāri ve mā karrebe ilejhā min kavlin ev amel"

"Allahu moj, o Ti Koji okrećeš srce, učvrsti moje srce u vjeri. Allahu moj, molim Te za ono što će biti uzrok da mi se smiluješ i da mi oprostiš i što će me sačuvati od bilo kojeg grijeha. Podari mi ono što će biti uzrok moga ulaska u Džennet i spasa od Vatre. Allahu moj, molim Te za uputu, bogobojaznost, čestitost i neovisnost. Allahu moj, pomozi me da Te se sjećam i da Ti zahvaljujem i da Te na najbolji mogući način obožavam. Allahu moj, molim Te za svako dobro koje Ti poznaješ, a ja ne poznajem, a utječem Ti se od svakog zla koje poznajem i koje ne poznajem. Molim Te za Džennet i za svaku riječ i djelo koje će me Džennetu približiti, a utječem Ti se od Vatre i od svake riječi i djela koje će me u Vatru odvesti." Ako bi učio Kur'an, bilo bi bolje. Međutim, najbolje je spojiti zikrove, dove i učenje Kur'ana, a ako želi skratiti onda neka postupi po onome što je preče.

Zikrovi koji se uče prilikom izlaska iz Meke i odlaska na Arefat

Kada hadžija izađe iz Meke, želeći da ode na Arefat, lijepo je da kaže:

"اللَّهُمَّ إِيَّاكَ أَرْجُو، وَلَكَ أَدْعُو، فَبَلِّغْنِي صَالِحَ أَمَلِي، وَاغْفِرْ لِي ذُنُوبِي، وَامْنُنْ عَلَيَّ بِمَا مَنَنْتَ بِهِ عَلَى أَهْلِ طَاعَتِكَ، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ."

"Allāhumme ijjāke erdžū ve leke ed'ū febellignī sāliha emelī vagfirlī zunūbī vemnun alejje bimā menente bihī alā ehli tā'atike inneke alā kulli šej'in kadīr"

"Allahu moj, Tvojoj milosti se nadam i Tebi se molim, pa ispuni mi moje dobre nade i oprosti mi grijehe i podari mi blagodati koje si podario onima koji su Ti pokorni. Ti si uistinu svemoćan."

Ko kreće s Mine na Arefat lijepo je da kaže:

"اللَّهُمَّ إِلَيْكَ تَوَجَّهْتُ، وَوَجْهَكَ الْكَرِيمَ أَرَدْتُ، فَاجْعَلْ ذَنْبِي مَغْفُورًا، وَحَجِّي مَبْرُورًا، وَارْحَمْنِي وَلاَ تُخَيِّبْنِي إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ."

"Allāhumme ilejke tevedždžehtu ve vedžhekel-kerīme eredtu fedžal zenbī magfūrā ve hadždži mebrurā verhamnī ve lā tuhajjibnī inneke alā kulli šej'in kadīr"

"Allahu moj, Tebi se okrećem, i Tvoje plemenito lice želim. Učini moje grijehe oproštenim i hadž primljenim, smiluj mi se i nemoj me učiniti poniženim, Ti si uistinu svemoćan." Također, treba izgovarati telbiju, učiti Kur'an kao i ostale zikrove i dove. Često treba učiti dovu:

"اللَّهُمَّ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ."

"Allāhumme Rabbenā ātina fid-dun'jā haseneten ve fil-āhireti haseneten ve kinā azāben-nār"

"Allahu moj, podari nam dobro na ovom svijetu i dobro na onom svijetu i sačuvaj nas patnje u Vatri."

Zikrovi i dove koji se uče na Arefatu

502. Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: "Najbolja dova na Arefatu i najbolje što smo ja i ostali poslanici rekli jesu riječi:

"لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ."

'Lā ilāhe illallāhu, vahdehū lā šerīke lehū, lehul-mulku ve lehul-hamdu ve huve alā kulli šej'in kadīr'

'Nema boga osim Allaha, Jedinog, Koji nema druga. Njemu pripada sva vlast i zahvala i On je svemoćan.'"[534]

Preporučljivo je ovu dovu što više puta izgovoriti na Arefatu. Dan Arefata najbolji je dan u godini u kojem se mogu učiti dove, i boravak na Arefatu jeste glavni obred hadža i njegova osnova, pa stoga, čovjek treba taj dan provesti u zikru, upućivanju dova Allahu, dž.š., u učenju Kur'ana, u upućivanju raznih dova i izgovaranju raznih zikrova. Treba učiti dove za sebe i na svakom mjestu spominjati Allaha, dž.š. Učit će dove sam i sa džematom. Molit će Allaha, dž.š., za sebe, svoje roditelje, rodbinu, učitelje, drugove, prijatelje, i za ostale muslimane koji su mu učinili neko dobro i lijepo postupali prema njemu. Hadžija treba dobro paziti da ovaj dan ne provede u besposlici jer se ovaj dan ne može nikako nadoknaditi, dok ostali mogu. Ne treba se truditi da izgovara kićene dove, jer će mu to samo odvratiti misli i koncentraciju, pa neće biti skrušen i ponizan u svojim dovama. Međutim, nema smetnje da izgovara kićene dove koje već zna napamet ili koje ima ispisane na papiru ukoliko ga to neće opteretiti i skrenuti mu misli. Sunnet je dovu učiti tihim glasom. Treba što više moliti Allaha, dž.š., za oprost, izgovarati riječi u kojima izražava svoje kajanje za učinjene grijehe, uz uvjerenje u srcu da te grijehe neće više nikada činiti. Treba biti uporan u dovama i mnogo ih puta ponoviti. Dovu treba započeti i završiti zahvalom Allahu, dž.š., salatom i selamom na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i treba biti okrenut prema Kabi i pod abdestom.

503. Tirmizi u svojoj zbirci bilježi predanje Alije, r.a., koji je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., najviše je na Arefatu izgovarao sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ كَالَّذِي نَقُولُ، وَخَيْرًا مِمَّا نَقُولُ، اللَّهُمَّ لَكَ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي وَإِلَيْكَ مَآبِي وَلَكَ رَبِّ تُرَاثِي اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ

---

[534] Spominjali smoga pod brojem 456.

عَذَابِ الْقَبْرِ، وَوَسْوَسَةِ الصَّدْرِ، وَشَتَاتِ الْأَمْرِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا تَجِيءُ بِهِ الرِّيحُ".

"Allāhumme lekel-hamdu kellezī nekūlu ve hajren mimmā nekūlu. Allāhumme leke salatī ve nusukī ve mahjāje ve memāti ve ilejke meābī ve leke Rabbi turāsī. Allāhumme innī eūzu bike min azābil-kabri ve vesvesetis-sadri ve šettātil-emri. Allāhumme innī eūzu bike min šerri mā tedžī'u bihir-rīh"

"Allahu moj, Tebi hvala onako kako mi možemo hvalu izgovoriti i bolje od toga. Allahu moj, Tebi pripada moj namaz, obredi moji, život i smrt moja. Tebi ću se vratiti i Ti ćeš ono što sam posjedovao naslijediti. Allahu moj, utječem Ti se od patnje u kaburu, od svakojakih misli i dezorijentacije. Allahu moj, utječem Ti se od zla koje vjetar sa sobom nosi."[535] Lijepo je što više učiti telbiju i donositi salavate na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., plakati iz straha od Allaha, dž.š., činiti zikr i upućivati dove Allahu, dž.š. Arefat je mjesto gdje se uzima pouka, brišu grijesi i gdje se nada ispunjenju želja i molbi. To je uzvišeno mjesto i veličanstveni skup na kojem se okupljaju iskreni Allahovi, dž.š., robovi, i to je mjesto gdje se okupi najviše ljudi na svijetu.

Jedna od dova koje se uče na Arefatu jeste i sljedeća:

"اللَّهُمَّ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ، اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا وَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ، فَاغْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ، وَارْحَمْنِي إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي مَغْفِرَةً تُصْلِحُ بِهَا شَأْنِي فِي الدَّارَيْنِ، وَارْحَمْنِي رَحْمَةً أَسْعَدُ بِهَا فِي الدَّارَيْنِ، وَتُبْ عَلَيَّ تَوْبَةً نَصُوحًا

[535] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama u poglavlju pod brojem 18 (5/537/3520) od Alije bin Sabita, od Kajsa bin Rebia, El-Egarra bin Sabbaha, od Halife bin Husajna, od Alije, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Alija bin Sabit el-Džezeri, koji je bio istinoljubiv, i Kajs bin Rebi, koji je nepouzdan jer se kasnije promijenio i jer je njegov sin lažno prepisivao hadise koje prenosi njemu, kao što se to tvrdi u djelu *El-Mizan*.

لاَ أَنْكُثُهَا أَبَدًا، وَأَلْزِمْنِي سَبِيلَ الاسْتِقَامَةِ لاَ أُزِيغُ عَنْهَا أَبَدًا، اللَّهُمَّ انْقُلْنِي مِنْ ذُلِّ الْـمَعْصِيَةِ إِلَى عِزِّ الطَّاعَةِ، وَأَغْنِنِي بِحَلاَلِكَ عَنْ حَرَامِكَ، وَبِطَاعَتِكَ عَنْ مَعْصِيَتِكَ، وَبِفَضْلِكَ عَمَّنْ سِوَاكَ، وَنَوِّرْ قَلْبِي وَقَبْرِي وَأَعِذْنِي مِنَ الشَّرِّ كُلِّهِ، وَاجْمَعْ لِي الْخَيْرَ كُلَّهُ."

"Allāhumme Rabbenā ātina fid-dun'jā haseneten ve fil-āhireti haseneten ve kinā azāben-nār. Allāhumme innī zalemtu nefsī zulmen kesīren ve innehū lā jagfiruz-zunūbe illā Ente fagfir lī magfireten min in dike verhamnī inneke Entel-gafūru-rahīm. Allāhummagfir lī magfireten tuslihu bihā še'nī fid-dārejni verhamnī rahmeten es'adu bihā fid-dārejni ve tub alejje tevbeten nesūhan lā enkusuhā ebeden ve elzimnī sebīlel-istikāmeti lā uzīgu anhā ebedā. Allāhummenkulnī min zullil-masijeti ilā izzit-tā'ati ve agninī bi halālike an harāmike ve bi tā'atike an masijetike ve bi fadlike ammen sivāke ve nevvir kalbī ve kabrī ve eiznī mineš-šerri kullihī vedžma' lijel-hajre kulleh"

"Allahu moj, podari nam dobro na ovom svijetu i dobro na onom svijetu i sačuvaj nas patnje u vatri. Allahu moj, ja sam se prema sebi mnogo ogriješio, a jedino Ti grijehe opraštaš, zato mi oprosti onako kako Ti opraštaš i smiluj mi se, zaista Ti mnogo praštaš i milostiv si. Allahu moj, oprosti mi oprostom koji će popraviti moje stanje i na ovom i na onom svijetu i smiluj mi se milošću koja će me učiniti sretnim na oba svijeta. Primi moje iskreno pokajanje poslije kojeg se nikada više neću vratiti griješenju. Podari mi snage da ustrajem na Pravom putu poslije kojeg nikada neću skrenuti na krivi put. Allahu moj, podari mi snagu da se uzdignem iz poniženosti grijeha i dostignem ponos pokoravanja Tebi. Svojim halalom učini me neovisnim od onoga što si zabranio, podari mi pokornost poslije koje mi neće biti potrebno da griješim, i dobrotu poslije koje mi dobrota nekoga drugoga više neće trebati. Obasjaj moje srce i kabur, zaštiti me od svakog zla i podari mi svako dobro."

Dove koje se uče prilikom odlaska s Arefata na Muzdelifu

Prethodno smo spomenuli da je preporučljivo učiti telbiju na svakom mjestu, a ovom prilikom to je posebno preporučljivo. Treba što više učiti Kur'an i upućivati dove Allahu, dž.š. Lijepo je mnogo puta reći: "Nema boga osim Allaha, Allah je najveći", kao i proučiti dovu:

"إِلَيْكَ اللَّهُمَّ أَرْغَبُ، وَإِيَّاكَ أَرْجُو، فَتَقَبَّلْ نُسُكِي وَوَفِّقْنِي وَارْزُقْنِي فِيهِ مِنَ الْخَيْرِ أَكْثَرَ مَا أَطْلُبُ، وَلاَ تُخَيِّبْنِي إِنَّكَ أَنْتَ اللهُ الْجَوَّادُ الْكَرِيمُ".

"Ilejkellāhumme ergabu ve ijjāke erdžū fe tekabbel nusukī ve veffiknī verzuknī fīhi minel-hajri eksere mimmā atlubu ve lā tuhajjibnī inneke Entallāhul-dževvādul-kerīm"

"Allahu moj, prema Tebi usmjeravam svoje želje i svoja nadanja. Molim Te da primiš moje obrede i da me pomogneš i opskrbiš i više nego što tražim od Tebe. Nemoj me učiniti poniženim, zaista Ti mnogo daruješ i plemenit si." Ova je noć noć uoči bajrama a kada smo govorili o bajramima, spominjali smo vrijednost provođenja noći uoči bajrāma u zikru, ibadetu i obavljanju namaza. Ovom se prilikom objedinjuje vrijednost mjesta s vrijednošću vremena, ibadet se obavlja u haremu Meke, u ihramima, na mjestu gdje je okupljen toliki broj hadžija, poslije boravka na Arefatu i iskrenih dova koje su upućene na tom časnom mjestu.

Zikrovi koji se uče kada se stigne na Muzdelifu i kod Meš'arul-harama, mjesta na Muzdelifi)

Uzvišeni je rekao: *"A kada pođete s Arefata, spominjite Allaha kod Meš'arul-harama, spominjite Njega, jer vam je On ukazao na Pravi put, a prije toga ste bili u zabludi."* (El-Bekara, 198). U noći koja se provede na Muzdelifi lijepo je spominjati Allaha, dž.š., izgovarati telbiju, učiti Kur'an, jer je to veličanstvena

noć, kao što smo to prije spomenuli. Tom je prilikom lijepo proučiti dovu:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ أَنْ تَرْزُقَنِي فِي هٰذَا الْـمَكَانِ جَوَامِعَ الْخَيْرِ كُلِّهِ، وَأَنْ تُصْلِحَ شَأْنِي كُلَّهُ، وَأَنْ تَصْرِفَ عَنِّي الشَّرَّ كُلَّهُ، فَإِنَّهُ لاَ يَفْعَلُ ذَلِكَ غَيْرُكَ، وَلاَ يَجُودُ بِهِ إِلاَّ أَنْتَ."

"Allāhumme innī es'eluke en terzukanī fī hāzel-mekāni dževāmi'al-hajri kullihī ve en tusliha še'nī kullehu ve en tasrife annš-šerre kullehu feinnehū lā jef'alu zālike gajruke ve lā jedžūdu bihī illā Ent"

"Allahu moj, molim Te da me opskrbiš na ovom mjestu svakim dobrom i da popraviš moje cjelokupno stanje, da otkloniš od mene svako zlo, jer Ti si jedino to u stanju učiniti i jedino mi Ti to možeš podariti." Sabah-namaz klanjat će se čim nastupi njegovo vrijeme, i poslije njega glasno će se učiti tekbire. Zatim će krenuti prema Meš'arul-haramu, a to je malo brdašce koje se nalazi na Muzdelifi, koje se još zove i Kuzeh, i ko bude u stanju ispeti se na njega, učinit će to, a ko ne bude u stanju, okrenut će se prema Kabi, zahvalit će se Allahu, dž.š., veličat će Ga, potvrđivat će Njegovu jednoću, slaviti Ga, mnogo učiti telbiju i upućivati dove. Lijepo je tom prilikom reći:

"اللَّهُمَّ كَمَا وَقَّفْتَنَا فِيهِ وَأَرَيْتَنَا إِيَّاهُ، فَوَفِّقْنَا لِذِكْرِكَ كَمَا هَدَيْتَنَا، وَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا كَمَا وَعَدْتَنَا بِقَوْلِكَ الْحَقِّ."

"Allāhumme kemā vekkaftenā fīhi ve erejtenā ijjāhu feveffiknā lizikrike kemā hedejtenā vagfir lenā verhamnā kemā veadtenā bi kavlikel-hakk"

"Allahu moj, kao što si nam omogućio da stanemo pred ovo brdo i kao što si učinio da ga vidimo, isto tako omogući nam da Te spominjemo, kao što si nas uputio na Pravi put i oprosti nam i smiluj se, kao što si nam to u Svojim istinitim riječima obećao: 'A kada pođete

s Arefata spominjite Allaha kod Meš'arul-harama, spominjite Njega, jer vam je On ukazao na Pravi put, a prije toga bili ste u zabludi. Zatim krenite odakle kreću ostali ljudi i tražite od Allaha, dž.š., oprosta, jer Allah, uistinu, prašta i samilostan je.'" Često će učiti dovu:

"رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ."

"Rabbenā ātina fid-dun'jā haseneten ve fil-āhireti haseneten ve kinā azāben-nār"

"Gospodaru, podari nam dobro na ovom svijetu i dobro na onom svijetu i sačuvaj nas patnje u vatri." Tom je prilikom još preporučljivo reći:

"اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ كُلُّهُ، وَلَكَ الكَمَالُ كُلُّهُ، وَلَكَ الْجَلَالُ كُلُّهُ، وَلَكَ التَّقْدِيسُ كُلُّهُ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي جَمِيعَ مَا أَسْلَفْتُهُ وَاعْصِمْنِي فِيمَا بَقِيَ، وَارْزُقْنِي عَمَلاً صَالِحًا تَرْضَى عَنِّي يَا ذَا الْفَضْلِ الْعَظِيمِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَشْفِعُ إِلَيْكَ بِخَوَاصِّ عِبَادِكَ، وَأَتَوَسَّلُ بِكَ إِلَيْكَ، أَسْأَلُكَ أَنْ تَرْزُقَنِي جَوَامِعَ الْخَيْرِ كُلِّهِ، وَأَنْ تَمُنَّ عَلَيَّ بِمَا مَنَنْتَ بِهِ عَلَى أَوْلِيَائِكَ، وَأَنْ تُصْلِحَ حَالِي فِي الآخِرَةِ وَالدُّنْيَا يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ."

"Allāhumme lekel-hamdu kulluhū ve lekel-kemālu kulluhū ve lekel-dželālu kulluhū ve leket-takdīsu kulluh. Allāhummagfir lī džemīa mā esleftuhū vasimnī fīmā bekije verzuknī amelen sālihan terdā annī jā zel-fadlil-azīm. Allāhumme innī estešfiu ilejke bihavāssi ibādike ve etevesselu bike ilejke, es'eluke en terzukanī dževāmial-hajri kullehū ve en temunne alejje bimā menente bihī alā evlijāike ve en tusliha hāli fil-āhireti ved-dun'jā jā erhamer-rāhimīn"

"Allahu moj, Tebi pripada sva zahvala i Ti jedini posjeduješ savršenstvo. Tebi pripada sva uzvišenost i svetost. Allahu moj, oprosti mi sve grijehe koje sam prethodno učinio i ne dozvoli mi da poslije činim grijehe. Omogući mi da činim dobra djela zbog kojih ćeš biti zadovoljan mnome, molim Te, o Dobročinitelju. Allahu moj, tražim od

Tebe da se za mene zauzimaju Tvoji odabrani robovi. Od Tebe tražim pomoć da Ti se što više približim. Molim Te da mi podariš svako dobro i da mi podariš blagodati koje si podario Svojim miljenicima. Molim Te da popraviš moje stanje i na ovom i na onom svijetu, molim Te, o Najmilostiviji."

Zikrovi i dove koji se uče prilikom odlaska od Meš'arul-harama prema Mini

Kada se pojavi zora, treba krenuti od Meš'arul-Harama prema Mini učeći telbiju, čineći zikr, upućujući dove, i sve to treba mnogo činiti. Posebno mnogo treba izgovarati telbiju jer je to posljednje vrijeme u kojem se telbija izgovara, a možda mu više nikada u životu neće biti suđeno da izgovara telbiju.

Zikrovi koji se uče na Mini prvi dan Kurbanskog bajrama

Kada krene od Meš'arul-harama i stigne na Minu, lijepo je da kaže:

"اَلْحَمْدُ لله الَّذي بَلَّغَنيهَا سَالمًا مُعَافًى، اللَّهُمَّ هٰذِه مِنًى قَدْ أَتَيْتُهَا وَأَنَا عَبْدُكَ وَفي قَبْضَتكَ أَسْأَلُكَ أَنْ تَمُنَّ عَلَيَّ بِمَا مَنَنْتَ بِه عَلَى أَوْليَائكَ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بكَ مِنَ الْحِرْمَانِ وَالْـمُصِيبَةِ فِي دِينِي يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ."

"El-hamdu lillāhillezī belleganīhā sālimen muāfā. Allāhumme hāzihī minā kad etejtuhā ve ene abduke fī kabdatike es'eluke en temunne alejje bimā menente bihī alā evlijāik. Allāhumme innī eūzu bike minel-hirmāni vel-musībeti fī dīnī jā erhamer-rāhimīn"

"Hvala Allahu, dž.š., Koji mi je omogućio da na Minu stignem zdrav i ne pretrpim ikakvu štetu. Allahu moj, ovo je Mina na koju sam došao kao Tvoj rob i u vlasti Tvojoj. Molim Te da mi podariš blagodati koje si podario Svojim miljenicima. Allahu moj, utječem Ti se od toga da mi uskratiš Svoje blagodati i da me pogodi neka nevolja u mojoj vjeri, molim Te, o Najmilostiviji." Kada počne s bacanjem

kamenčića na velikom džemretu, prestat će s učenjem telbije i počet će izgovarati tekbire. Prilikom bacanja svakog kamenčića reći će: "Allahu ekber" ("Allah je najveći"). Nije sunnet boraviti kod džemreta s nijetom da se uče dove. Ako je sa sobom vodio kurban, zaklat će ga i prilikom klanja lijepo je reći:

"بِسْمِ اللهِ اللهُ أَكْبَرُ: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَسَلِّمْ: اللَّهُمَّ مِنْكَ وَإِلَيْكَ، تَقَبَّلْ مِنِّي."

"Bismillāhi Allāhu ekber. Allāhumme salli alā Muhammedin ve alā ālihī ve sellim. Allāhumme minke ve ilejke tekabbel minnī"

"U ime Allaha, dž.š., Allah je najveći. Allahu moj, blagoslovi Muhammeda i porodicu Muhammedovu i spasi ih. Allahu moj, ovaj je kurban iz Tvoje opskrbe i Tebi ga kao žrtvu prinosim, pa ga primi od mene." Ako kurban kolje za nekog drugog, treba spomenuti njegovo ime. Kada, nakon klanja kurbana, počne brijati glavu, prema mišljenju nekih naših učenjaka, dozvoljeno mu je da se uzme za kiku prilikom brijanja glave i tri puta izgovori tekbir, i lijepo je da, nakon toga, kaže:

"اَلْحَمْدُ للهِ عَلَى مَا هَدَانَا، وَالْحَمْدُ للهِ عَلَى مَا أَنْعَمَ بِهِ عَلَيْنَا، اللَّهُمَّ هٰذِهِ نَاصِيَتِي فَتَقَبَّلْ مِنِّي وَاغْفِرْ لِي ذُنُوبِي، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَلِلْمُحَلِّقِينَ وَالْـمُقَصِّرِينَ، يَا وَاسِعَ الْـمَغْفِرَةِ آمِينَ."

"El-hamdu lillāhi alā mā hedāna, vel-hamdu lillāhi alā mā en'ame bihī alejnā. Allāhumme hāzihi nāsijetī fetekabbel minnī vagfir lī zunūbī. Allāhummagfir lī zunūbi. Allāhummagfir lī ve lil-muhallikīne vel-mukassirīne jā vāsial-magfireti āmin!"

"Hvala Allahu, dž.š., Koji nas je na Pravi put uputio, i hvala Allahu, dž.š., za blagodati koje nam je podario. Allahu moj, ovo je moja kika pa primi moja dobra djela i oprosti mi grijehe. Allahu moj,

oprosti onima koji su obrijali svoje glave i onima koji su skratili kosu, o Ti Koji mnogo praštaš." Amin! Kada završi s brijanjem glave, izgovorit će tekbir, a zatim će reći:

"اَلْحَمْدُ لله الَّذِي قَضَى عَنَّا نُسُكَنَا، اللَّهُمَّ زِدْنَا إِيمَانًا وَيَقِينًا وَتَوْفِيقًا وَعَوْنًا وَاغْفِرْ لَنَا وَلآبَائِنَا وَأُمَّهَاتِنَا وَالْـمُسْلِمِينَ أَجْمَعِينَ."

"El-hamdu lillāhillezīkadā annā nusukenā. Allāhumme zidnā īmānen ve jekīnen ve tefvīkan ve avnā vagfir lenā ve li ābāinā ve ummehātinā vel-muslimīne edžmeīn"

"Hvala Allahu, dž.š., Koji nam je omogućio da obrede svoje izvršimo. Allahu moj, povećaj naš iman, uvjerenje, ojačaj nas i pomozi nam. Oprosti nama, našim očevima i majkama i svim vjernicima."

Zikrovi koje je lijepo učiti na Mini prva tri dana Bajrama

504. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Nebiše el-Hajra el-Huzelija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"أَيَّامُ التَّشْرِيقِ أَيَّامُ أَكْلٍ وَشُرْبٍ وَذِكْرِ الله تَعَالَى."

"Prva tri dana bajrama jesu dani u kojima se jede, pije i spominje Allah, dž.š."[536]

U ovim danima lijepo je što više spominjati Allaha, dž.š., a najbolje je učiti Kur'an. Sunnet je da, svakog dana prilikom bacanja kamenčića na velikom džemretu nakon bacanja, hadžija se okrene prema Kabi, zahvali se Allahu, dž.š., veliča Allaha, dž.š., potvrđuje Njegovu jednoću, slavi Ga i moli ga skrušeno i ponizno. U tom će stanju stajati onoliko vremena koliko je potrebno da se prouči sura El-Bekara. Isto će postupiti i prilikom bacanja kamenčića na srednjem džemretu, dok se na posljednjem, malom džemretu, neće zadržavati.

---

[536] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o postu pod naslovom "Zabrana posta u prva tri dana Kurbanskog bajrama" (3/8/17, En-Nevevi). Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Es-Selsebil fi ma'rifetid-delil* pod brojem 1154.

Kada ode s Mine, njegov je hadž završen, a samim tim i zikrovi koji se vežu za hadžske obrede te on sada ima status putnika, pa je lijepo da veliča Allaha, dž.š., potvrđuje Njegovu jednoću, zahvaljuje Mu, veliča Ga kao i čini druge zikrove koji se preporučuju putnicima, a o čemu ćemo, inšallah, govoriti u poglavlju koje govori o zikrovima koje uče putnici.

Kada uđe u Meku i ako htjedne obaviti umru, prilikom obreda umre, koji su identični obredima hadža, učit će sve isto kao i kada obavlja hadž a ti obredi jesu: oblačenje ihrama, tavaf, saj, brijanje glave. A Allah najbolje zna.

Zikrovi koji se uče prilikom pijenja zem-zem vode

505. Džabir, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَاءُ زَمْزَمَ لِمَا شُرِبَ لَهُ."

"Voda zem-zem jeste za ono za što se pije."[537] Po ovom hadisu postupali su učenjaci i odabrani Allahovi, dž.š., robovi.

---

[537] Bilježi ga Ahmed (3/357, 352), Ibn Madža (2/108/3062), Bejheki (5/148), svi oni od Velida bin Muslima, od Abdullaha bin Muemmela, od Ebu Zubejra. Bejheki veli: "Jedino ga prenosi Abdullah bin Muemmel." Hadis ima potvrdu i u predanju koje bilježi Hakim u *Mustedreku* (1/473), Darekutni (2/289), od Muhammeda bin Hubejba El-Džarudija, od Sufjana bin Ujejne, od ibn Nedžiha, od Mudžahida, do Ibn Abbasa, r.a. Hakim veli: "Ovaj je lanac prenosilaca pouzdan ukoliko je hadis vjerodostojno prenesen od El-Džarudija, ali ga Buhari i Muslim ne bilježe." U ovom mišljenju podržava ga Zehebi. Ibn Hadžer u svom djelu *Et-Telhis* (2/268/1076) prenosi riječi Bejhekija, koji je rekao: "Jedino ga prenosi Abdullah, a on je nepouzdan." Bejheki ovaj hadis bilježi i u predanju Ibrahima bin Tahmana, od Ebu Zubejra, ali hadis nije vjerodostojno prenesen od Ibrahima. Ibrahim je ovaj hadis čuo od Ibn Muemmela, a to predanje bilježi El-Ukajli i kaže: "Hadis od njega ne treba prihvatiti." Ibn Kattan hadis smatra nepouzdanim zbog Ibn Muemmela, a i zbog toga što Zubejr ovaj hadis nije čuo direktno od onoga od koga tvrdi da ga prenosi. Međutim, drugi se razlog odbija jer u predanju koje bilježi Ibn Madža nedvosmisleno stoji da je on taj hadis čuo direktno od onoga od koga tvrdi da ga prenosi. Hadis bilježi Bejheki i u djelu *Šuabul-iman*, Hatib u djelu *Tarihu Bagdad* u predanju Suvejda bin Seida, od Ibnul-Mubareka, od Ibn Ebul-Mivvala, od Muhammeda bin el-Munkedira, od Džabira i on ovaj hadis bilježi kada govori o biografiji Abdullaha bin el-Mubareka. Bejheki veli: "Ovaj je lanac prenosilaca neobičan i jedino ga Suvejd spominje." Ovaj je lanac prenosilaca veoma nepouzdan jer se miješaju prenosioci i spominju se pogrešne osobo da

Pili su vodu zem-zem moleći Allaha, dž.š., da im omogući da se ostvare njihovi uzvišeni ciljevi, i molba im je bila uslišana. Učenjaci kažu. "Onome ko pije zem-zem vodu, želeći oprost ili ozdravljenje, lijepo je kazati:

"اللَّهُمَّ إِنَّهُ بَلَّغَنِي أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَاءُ زَمْزَمَ لِمَا شُرِبَ لَهُ"، اللَّهُمَّ وَإِنِّي أَشْرَبُهُ لِتَغْفِرَ لِي وَلِتَفْعَلَ بِي كَذَا وَكَذَا، فَاغْفِرْ لِي أَوِ افْعَلْ. أَوْ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْرَبُهُ مُسْتَشْفِيًا بِهِ فَاشْفِنِي".

'Allāhumme innehū bellaganī enne Resūlallāhi sallallāhu alejhi ve selleme kāle: "Māu zemzeme limā šuribe leh." Allāhumme innī ešrebuhū li tagfire lī ve li tef'ale bī kezā ve kezā fagfir lī ev if'al. Allāhumme innī ešrebuhū mustešfijen bihī fešfinī'

'Allahu moj, ja sam čuo da je Tvoj Poslanik, s.a.v.s., rekao: 'Voda zem-zem jeste za ono za što se pije', a ja je pijem uz želju da mi oprostiš i da uradiš sa mnom to i to... pa oprosti mi...' ili treba reći: 'Allahu moj, ja ovu vodu pijem tražeći lijek, pa izliječi me.'" A Allah najbolje zna.

Kada htjedne izaći iz Meke i otputovati u svoju domovinu, obavit će oproštajni tavaf, zatim će doći kod Crnog kamena i reći:

"اللَّهُمَّ الْبَيْتُ بَيْتُكَ، وَالْعَبْدُ عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ وَابْنُ أَمَتِكَ، حَمَلْتَنِي عَلَى مَا سَخَّرْتَ لِي مِنْ خَلْقِكَ، حَتَّى سَيَّرْتَنِي فِي بِلَادِكَ، وَبَلَّغْتَنِي بِنِعَمِكَ حَتَّى أَعَنْتَنِي عَلَى قَضَاءِ مَنَاسِكِكَ فَإِنْ كُنْتَ رَضِيتَ عَنِّي فَازْدَدْ عَنِّي رِضًا وَإِلَّا فَمِنَ الْآنَ

prenose od Ibn Mubareka, od Ibn Muemmela, od Ebu Zubejra. Isto se tako bilježi i u djelu *Fevaid* od Ebu Bekra el-Mukrija s pouzdanim lancem prenosilaca, pa umjesto ovog lanca prenosilaca Suvejd spominje da ga prenosi od Ebul-Mivvala, od Ibnul-Munkedira. Hafiza Šerefud-Dina ed-Dimjatija obmanuo je ovaj lanac prenosilaca, pa ga ocjenjuje pouzdanim. Hadis bilježe i Darekutni i Hakim u predanju Muhammeda bin Hubejba el-Džarudija. El-Džarudi je bio istinoljubiv, s tim što su njegova predanja nepouzdana. Hadis bilježe i učenici Ibn Ujejne. Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Menarus-sebil fi ma'rifetid-delil* (1156). Šejh Albani u svom djelu *El-Irva* (1123) ovaj hadis ocjenjuje pouzdanim.

قَبْلَ أَنْ يَنْآى عَنْ بَيْتِكَ دَارِي، هٰذَا أَوَانُ انْصِرَافِي، إِنْ أَذِنْتَ لِي غَيْرَ مُسْتَبْدِلٍ بِكَ وَلاَ بِبَيْتِكَ، وَلاَ رَاغِبٍ عَنْكَ وَلاَ عَنْ بَيْتِكَ، اللَّهُمَّ فَاصْحَبْنِي الْعَافِيَةَ فِي بَدَنِي وَالْعِصْمَةَ فِي دِينِي، وَأَحْسِنْ مُنْقَلَبِي، وَارْزُقْنِي طَاعَتَكَ مَا أَبْقَيْتَنِي، وَاجْمَعْ لِي خَيْرَيِ الآخِرَةِ وَالدُّنْيَا، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ."

"Allāhumme el-bejtu bejtuke, vel-abdu abduke vebnu abdike vebnu emetike hameltenī alā mā sehharte lī min halkike hattā sejjertenī fī bilādike ve bellagtenī bi niamike hattā eantenī alā kadāi menāsikike fe in kunte redīte annī fezded annī ridan ve illā feminel-āne kable en jen'ā an bejtike darī hāzā evanunsirāfī in ezinte lī gajre mustebdilin bike ve lā bibejetike va lā rāgibin anke ve lā an bejtik. Allāhumme feashabnil-āfijete fī bedenī vel-ismete fī dīnī ve ahsin munkalebī verzuknī tā'ateke mā ebkajtenī vedžma lī hajrejel-āhireti ved-dun'jā inneke alā kulli šej'in kadīr"

"Allahu moj, ova je kuća Tvoj Časni hram, a ja sam Tvoj rob, sin roba Tvoga i ropkinje Tvoje, omogućio si mi da ovdje dođem na jednom od prijevoznih sredstava koje si ljudima potčinio i na njemu sam došao u ovo sveto mjesto. Podario si mi neizmjernu blagodat, tako što si mi omogućio da obavim hadžske obrede. Ako si zadovoljan mnome, povećaj Svoje zadovoljstvo prema meni. A ako nisi mnome do sada bio zadovoljan, onda budi prije nego što odem od Tvoje kuće svojoj kući. Ovo su trenuci kada ja putujem odavde ako mi Ti dozvoliš. Ali ja ne želim da Tvoju kuću nekom drugom kućom zamijenim niti da nekog drugog osim Tebe za Gospodara prihvatim niti želim da od Tebe i od Tvoje kuće odem. Allahu moj, podari mi zdravlje u mom tijelu i učini da se besprijekorno pridržavam vjere. Učini mjesto u koje se vraćam ugodnim za mene. Podari mi snage da Ti se pokoravam sve dok sam živ i podari mi dobro na ovom i na onom svijetu. Ti si uistinu svemoćan." Ovu dovu treba započeti i završiti zahvalom Allahu, dž.š., i salavatom na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kao što smo to spominjali kada smo govorili o drugim dovama. Ženi koja ima

menstruaciju lijepo je da stane na ulazu u mesdžid i da prouči ovu dovu, a zatim će se okrenuti i otići. A Allah najbolje zna.

Zikrovi koji se uče prilikom posjete kaburu Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

Svaki hadžija treba posjetiti kabur Allahovog Poslanika, s.a.v.s., bez obzira da li se Medina nalazila na putu do Meke ili ne, jer je posjeta Poslanikovom, s.a.v.s., kaburu jedno od najvećih dobrih djela. Onaj ko krene u posjetu kaburu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., treba, što više u putu, donositi salavate na njega, a posebno kada ugleda medinski harem i ono po čemu je Medina prepoznatljiva. Također će moliti od Allaha, dž.š., da mu omogući da ima koristi od ove posjete i da mu podari sreću i na ovom i na onom svijetu. Treba reći:

"اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ وَارْزُقْنِي فِي زِيَارَةِ قَبْرِ نَبِيِّكَ مَا رَزَقْتَهُ أَوْلِيَاءَكَ وَأَهْلَ طَاعَتِكَ وَاغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي يَا خَيْرَ مَسْؤُولٍ."

"Allāhummeftah lī ebvābe rahmetike verzuknī fī zijāreti kabri Nebijjike mā rezaktehū evlijāeke ve ehle tā'atike vegfir lī verhamnī jā hajrel-mes'ūl"

"Allahu moj, otvori mi vrata Tvoje milosti i omogući mi da posjetim kabur Tvoga Poslanika, s.a.v.s., kao što si to omogućio Tvojim odabranim i pokornim robovima. Oprosti i smiluj mi se. Ti si najbolji od Koga mogu nešto tražiti." Kada htjedne ući u mesdžid Allahovog Poslanika, s.a.v.s., lijepo je da kaže isto što i prilikom ulaska u ostale mesdžide, a o tome smo govorili na početku knjige. Kada obavi tehijjetul-mesdžid, doći će do časnog i cijenjenog kabura, okrenut će se prema njemu, a leđa će mu biti u pravcu kible i nazvat će selam Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., ne dižući pri tome glasa. Reći će:

"السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خِيرَةَ اللهِ مِنْ خَلْقِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَبِيبَ اللهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ الْمُرْسَلِينَ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ، السَّلَامُ

عَلَيْكَ وَعَلَى آلِكَ وَأَصْحَابِكَ وَأَهْلِ بَيْتِكَ وَعَلَى النَّبِيِّينَ وَسَائِرِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنَّكَ بَلَّغْتَ الرِّسَالَةَ، وَأَدَّيْتَ الْأَمَانَةَ، وَنَصَحْتَ الْأُمَّةَ، فَجَزَاكَ اللهُ عَنَّا أَفْضَلَ مَا جَزَى رَسُولاً عَنْ أُمَّتِهِ."

"Es-Selāmu alejke jā Resulallāhi, es-selāmu alejke jā hiretallāhi min halkihī, es-selāmu alejke jā habiballāhi, es-selāmu alejke jā sejjidel-murselīne ve hātemen-nebijjīne, es-selāmu alejke ve alā ālike ve ashābike ve ehli bejtike ve alen-nebijjīne ve sāiris-sālihīn. Ešhedu enneke bellagter-risālete, ve eddejtel-emānete, ve nesahtel-ummete, fedžezākallāhu annā efdale mā džezā resūlen an ummetih"

"Neka je na tebe selam, Allahov Poslaniče. Neka je na tebe selam, najodabraniji Allahov, dž.š., robe. Neka je na tebe selam, Allahov miljeniče. Neka je na tebe selam, poglavaru svih vjerovjesnika i pečatu svih poslanika. Neka je selam na tebe, tvoju porodicu, tvoje drugove i ukućane, na vjerovjesnike i ostale dobre Allahove, dž.š., robove. Svjedočim da si dosljedno prenio svoju poslanicu, ispunio obavezu, bio iskren prema svojim sljedbenicima. Neka te Allah, dž.š., zbog nas nagradi najboljom nagradom koju daje poslanicima zbog njihovog naroda." Ako mu je neko oporučio selam na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., reći će: "Allahov Poslaniče, poselamio te je taj i taj." Zatim će se pomaknuti malo udesno pa će selam nazvati i Ebu Bekru, r.a., a zatim će se još malo pomaknuti i nazvati selam Omeru, r.a. Nakon toga će se vratiti na mjesto gdje je stajao naspram kabura Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i tu će zamoliti Allaha, dž.š., za sebe, svoje roditelje, drugove i prijatelje kao i za ostale vjernike koje poznaje. Treba mnogo upućivati dove i iskoristiti ovo časno mjesto, hvaliti Allaha, dž.š., slaviti Ga, potvrđivati Njegovu jednoću, donositi salavate na Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Zatim će otići u Revdu, koja se nalazi između minbera i kabura Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i tu će mnogo upućivati dove Allahu, dž.š.

506. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَا بَيْنَ قَبْرِي وَمِنْبَرِي رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْـجَنَّةِ."

"Prostor između moga kabura i minbera jedan je od džennetskih vrtova."[538]

Kada htjedne izaći iz Medine i otputovati kući, lijepo je oprostiti se s Mesdžidom Allahovog Poslanika, s.a.v.s., tako što ćeklanjati dva rekata i uputiti dove Allahu, dž.š. Zatim će otići do kabura Allahovog Poslanika, s.a.v.s., nazvati mu selam, kao što je to učinio kada je prvi put došao, te će se oprostiti s Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., i reći:

"اللَّهُمَّ لاَ تَجْعَلْ هٰذَا آخِرَ الْعَهْدِ بِحَرَمِ رَسُولِكَ، وَيَسِّرْ لِي الْعَوْدَ إِلَى الْحَرَمَيْنِ سَبِيلاً سَهْلَةً بِمَنِّكَ وَفَضْلِكَ، وَارْزُقْنِي الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَرُدَّنَا سَالِمِينَ غَانِمِينَ إِلَى أَوْطَانِكَ آمِينَ."

"Allāhumme lā tedžal hāzā āhirel-ahdi bi haremi Resūlike, ve jessir lijel-avde ilel-haremejni sebīlen sehleten bi mennike ve fadlike verzuknil-afve vel-āfijete fid-dun'jā vel-āhireti ve ruddenā sālimīne gānimīne ilā evtānike āmin!"

"Allahu moj, nemoj učiniti da ovo bude posljednji put kada sam posjetio mesdžid Tvoga Poslanika, s.a.v.s., i iz Svoje dobrote i milosti olakšaj mi da ponovo doputujem u Meku i Medinu. Podari mi oprost

---

[538] Bilježi ga Buhari u poglavlju o vrijednosti obavljanja namaza u Meki i u Medini pod naslovom "Vrijednost prostora između minbera i kabura Allahovog Poslanika, s.a.v.s." (3/84/1196, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o hadžu pod naslovom "Prostor između minbera i kabura Allahovog Poslanika, s.a.v.s." (3/9/162, En-Nevevi) u sljedećem obliku: "Prostor između moje kuće i minbera..." Ibn Hadžer u *Fethul-Bariju* (3/84) veli: "Buhari je naslovio poglavlje spominjući kabur, dok hadise citira sa spomenom riječi "kuća" jer se kabur nalazi u kući." U nekim predanjima u hadisu spominje se "kabur" umjesto "kuća". Kurtubi veli: "U ispravnoj verziji predanja spominje se "kuća", a prenosi se i sa spominjanjem kabura, ali oba predanja imaju isto značenje, jer se kabur nalazi u kući u kojoj je stanovao Allahov Poslanik, s.a.v.s."

i zdravlje i na ovom i na onom svijetu i učini da se sigurno i s mnogo dobrih djela vratimo u svoje domovine. Amin!"

Ovo je posljednje što mi je Allah, dž.š., omogućio da sakupim od zikrova koji se uče na hadžu. Iako ovo poglavlje izgleda malo opširno, ono je ipak došlo u skraćenom obliku jer je ono što pamtimo od ovih zikrova daleko mnogobrojnije. Molimo Plemenitog Allaha, dž.š., da nam podari snage da Mu se pokoravamo, i da nas zajedno s ostalim muslimanima uvede u Kuću počasti.

U svom djelu koje govori o hadžskim obredima objasnio sam potanko pitanja u vezi sa zikrom i propisima hadža, a Allah najbolje zna šta je ispravno i Njemu se zahvaljujemo za blagodati i od Njega pomoć i zaštitu tražimo.

El-Utbi pripovijeda: "Jednom prilikom sjedio sam pored kabura Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kad dođe neki beduin i reče: *'Neka je selam na tebe, Allahov Poslaniče. Čuo sam da je Allah, dž.š., rekao: 'A da oni koji su se sami prema sebi ogriješili dođu tebi i zamole Allaha, dž.š., da im oprosti, i da i Poslanik zamoli za njih, vidjeli bi da Allah zaista prima pokajanje i da je milostiv.'* (En-Nisa, 64). Došao sam ovdje moleći Allaha, dž.š., da mi oprosti i moleći Ga da te učini mojim zagovornikom'. Zatim je spjevao sljedeće stihove:

'Ti si najbolji koji je ukopan u zemlji ovoj
i zbog tvoje dobrote pustinja i brda ugodnim su postali.
Moja duša čezne za kaburom u kojem ti ležiš
jer u njemu je čednost, darežljivost i plemenitost koju ti sa sobom nosiš.'"

El-Utbi, dalje, veli: "Beduin je nakon toga otišao. Kada sam zaspao, u snu sam vidio Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa mi reče: 'El-Utbi, idi kod beduina i obraduj ga da mu je Allah, dž.š., oprostio.'"

Zikrovi i dove koji se uče u džihadu

Što se tiče zikrova koje mudžahid izgovara prilikom odlaska i vraćanja kući, o njima ćemo govoriti u poglavlju o putovanju, a sada ćemo govoriti o zikrovima koji se uče u toku same borbe.

Pohvalnost traženja šehadeta

507. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., otišao u goste kod Ummu Haram, zaspao kod nje, i kada se probudio, osmjehnuo se. Ona ga upita: "Zbog čega se smiješ, Allahov Poslaniče? On reče: "U snu sam vidio neke svoje sljedbenike, borce na Allahovom putu kako kao kraljevi ili poput kraljeva na lađama morem plove." Ona reče: "Allahov Poslaniče, zamoli Allaha, dž.š., da me učini od njih", a Allahov Poslanik, s.a.v.s., zamoli za nju Allaha, dž.š.[539]

[539] Bilježi ga Buhari u poglavlju o džihadu i putovanju pod naslovom "Dova za muškarce i žene da odu u džihad i postanu šehidi" (6/13/2788, 2789, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o vlasti pod naslovom "Vrijednost borbe na moru". (5/13/59-60, En-Nevevi)

[540] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o džihadu pod naslovom "Predanja koja govore o onome ko moli Allaha, dž.š., da pogine kao šehid" (2/21/2541), Tirmizi u poglavlju o vrijednosti borbe na Allahovom putu pod naslovom "Predanja koja govore o onome ko moli Allaha, dž.š., da pogine kao šehid" (4/183/1654), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* u poglavlju o džihadu pod naslovom "Nagrada za onog ko se na

508. Ebu Davud, Tirmizi, Nesai i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje Muaza, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ سَأَلَ اللهَ الْقَتْلَ مِنْ نَفْسِهِ صَادِقًا ثُمَّ مَاتَ أَوْ قُتِلَ فَإِنَّ لَهُ أَجْرَ شَهِيدٍ."

"Ko iskreno bude molio Allaha, dž.š., da pogine kao šehid, a zatim umre ili pogine imat će nagradu šehida."[540] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

509. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ طَلَبَ الشَّهَادَةَ صَادِقًا أُعْطِيَهَا وَلَوْ لَمْ تُصِبْهُ."

"Ko iskreno bude želio postati šehid imat će nagradu šehida, pa makar i ne poginuo kao šehid."[541]

510. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Sehla bin Hunejfa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ سَأَلَ اللهَ تَعَالَى الشَّهَادَةَ بِصِدْقٍ بَلَّغَهُ اللهُ تَعَالَى مَنَازِلَ الشُّهَدَاءِ وَإِنْ مَاتَ عَلَى فِرَاشِهِ."

"Ko iskreno bude tražio od Allaha, dž.š., da pogine kao šehid, Allah, dž.š., podarit će mu stepene šehida pa makar umro u svojoj postelji."[542]

---

svojoj devi bude borio na Allahovom putu" (3/18/4349), Ibn Madža u poglavlju o džihadu pod naslovom "Borba na Allahovom putu" (2/933, 934/2792), svi oni od Malika bin Juhamira Es-Seksekija, od Muaza bin Džebela, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." Prenosioci u ovom lancu prenosilaca jesu oni od kojih Buhari prenosi hadise koje je zabilježio u svom *Sahihu*.

541 Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o vlasti pod naslovom "Pohvalnost traženja pogibije na Allahovom putu". (5/13/55, En-Nevevi)

542 Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o vlasti pod naslovom "Pohvalnost traženje pogibije na Allahovom putu". (5/13/55-6, En-Nevevi)

Vladar treba savjetovati izvidnicu koju šalje u pohod da se boje Allaha, dž.š., i podučiti ih propisima borbe i sklapanja primirja kao i drugim bitnim pitanjima

511. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Burejde, r.a., koji kaže: "Allahov bi Poslanik, s.a.v.s., kada postavi nekoga za zapovjednika vojske ili izvidnice, nasamo ga savjetovao da se boji Allaha, dž.š., i da se lijepo odnosi prema muslimanima koje predvodi, a zatim bi rekao:

"اغْزُوا بِسْمِ اللهِ فِي سَبِيلِ اللهِ، قَاتِلُوا مَنْ كَفَرَ بِاللهِ، اغْزُوا وَلاَ تَغُلُّوا، وَلاَ تَغْدِرُوا، وَلاَ تُمَثِّلُوا وَلاَ تَقْتُلُوا وَلِيدًا، وَإِذَا لَقِيتَ عَدُوَّكَ مِنَ الْـمُشْرِكِينَ فَادْعُهُمْ إِلَى ثَلاَثِ خِصَالٍ."

'Krenite u borbu uz spomen Allahovog imena, borite se protiv onih koji ne vjeruju u Allaha, dž.š. Borite se ali nemojte činiti nepravdu i nemojte biti varalice. Nemojte masakrirati ubijene i nemojte ubijati trudne žene. Kada se sretnete s mnogobošcima, pozovite ih da prihvate tri stvari...'"[543] pa je spomenuo ostatak hadisa.

Sunnet je, kada vladar želi ići u rat, da oporuči nekog drugoga ko će ga mijenjati dok je odsutan

512. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ka'ba bin Malika, r.a., koji je rekao: "Kad god bi Allahov Poslanik, s.a.v.s., želio negdje otputovati, oporučio bi nekog ko će ga zastupati dok se ne vrati."[544]

---

[543] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o džihadu pod naslovom "Vladar treba imenovati zapovjednike vojski koje šalje u rat" (4/12/37-9, En-Nevevi). Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Fethu zal-dželali fi tahridži ehadisiz-zilal* pod brojem 72, 515, 590.

[544] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o vojnim pohodima pod naslovom "Predanje Ka'ba bin Malika, r.a., i riječi Uzvišenog: *'...i onoj trojici koja su bila izostala...'*" (7/717/4418, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o pokajanju pod naslovom "Pokajanje Ka'ba bin Malika i njegove dvojice drugova" (6/17/87, En-Nevevi). Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Hajruz-zad tahridžu ehadisi šerhi lem'atil-itikad."*

Dova za onoga ko se bori ili pomaže borbu i činjenje onoga što će podstaknuti borce da se što predanije bore

Uzvišeni je rekao: *"O Vjerovjesniče, bodri vjernike na borbu..."* (El-Enfal, 65). I rekao je Uzvišeni: *"Zato se bori na Allahovom putu, pa makar sam bio, a podstiči i vjernike."* (En-Nisa, 84)

513. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Enesa, r.a., koji pripovijeda: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., dođe do muhadžira i ensarija koji su jednog hladnog jutra veoma gladni i iscrpljeni kopali rov spremajući se za Bitku na Hendeku, pa kad ih vidje u tom stanju, reče:

"اللَّهُمَّ إِنَّ الْعَيْشَ عَيْشُ الآخِرَةِ، فَاغْفِرْ لِلأَنْصَارِ وَالْمُهَاجِرَةِ."

'Allāhumme innel-ajše ajšul-āhireti fagfir lil-ensāri vel-muhādžireh'

'Allahu moj, istinski i pravi život samo je na onom svijetu, molim Te da oprostiš ensarijama i muhadžirima.'"[545]

Poglavlje o dovama i skrušenosti u izgovaranju tekbira, koji se uče u borbi protiv neprijatelja, i kada se moli od Allaha, dž.š., da ispuni obećanje da će pomoći vjernicima

"O vjernici, kad se s kakvom četom sukobite, smjeli budite i neprestano Allaha spominjite da biste postigli što želite i pokoravajte se Allahu i Poslaniku Njegovu, i ne prepirite se da ne biste klonuli i bez borbenog duha ostali; i budite izdržljivi, jer Allah je, zaista, na strani izdržljivih. I ne budite kao oni koji su, da se pokažu svijetu, nadmeno iz grada svoga izišli da bi od Allahova puta odvraćali. A Allah dobro zna ono što oni rade." (El-Enfal, 45-7)

---

[545] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o džihadu i putovanju pod naslovom "Prisega boraca da neće pobjeći kada borba otpočne", a neki kažu: "Prisega na smrt" (6/137/2961, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o vrijednostima ensarija pod naslovom "Dova Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: 'Popravi stanje ensarija i muhadžira'" (7/148/3795, 3796, *Fethul-Bari*), i u djelu *Fethul-Bari* pod brojem 3797 s riječju "oprosti", a na drugim mjestima bilježi se s riječju "popravi" ili "počasti", Muslim u poglavlju o džihadu pod naslovom "Bitka Ahzab", tj. bitka na Hendeku. (4/12/172-3, En-Nevevi).

514. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ibn Abbasa, r.a., koji je rekao: "Dok je bio u svom šatoru, Allahov Poslanik, s.a.v.s., učio je sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أُنْشِدُكَ عَهْدَكَ وَوَعْدَكَ، اللَّهُمَّ إِنْ شِئْتَ لَمْ تُعْبَدْ بَعْدَ الْيَوْمِ".

'Allāhumme innī unšiduke ahdeke ve va'dek. Allāhumme in ši'te lem tu'bed ba'del-jevm'

'Allahu moj, molim Te da ispuniš Svoj ugovor i obećanje koje si mi dao. Allahu moj, ako htjedneš, poslije ovoga dana više nećeš biti obožavan.' Ebu Bekr, r.a., uze ga za ruku i reče mu: 'Allahov Poslaniče, dosta ti je, dovoljno si molio svoga Gospodara.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., izađe iz šatora citirajući ajete: *'Skup će sigurno poražen biti, a oni će se u bijeg dati! Međutim, smak svijeta im je rok, a smak svijeta užasniji je i gorči'*" (El-Kamer, 45-6). U drugom predanju stoji: "Taj je dan bila Bitka na Bedru." Ovo je predanje koje bilježi Buhari. U predanju koje bilježi Muslim stoji: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., okrenuo se prema kibli, pa je podigao ruke moleći Allaha, dž.š.:

"اللَّهُمَّ أَنْجِزْ لِي مَا وَعَدْتَنِي، اللَّهُمَّ آتِ مَا وَعَدْتَنِي، اللَّهُمَّ إِنْ تَهْلِكْ هَٰذِهِ الْعِصَابَةُ مِنْ أَهْلِ الْإِسْلَامِ لَا تُعْبَدُ فِي الْأَرْضِ".

'Allāhumendžiz lī mā veadtenī. Allāhumme āti mā veadtenī. Allāhumme in tehlik hāzihil-isābetu min ehlil-islāmi lā tu'bed fil-erd'

'Allahu moj, ispuni obećanje koje si mi dao, Allahu moj, daj mi ono što si obećao. Allahu moj, ako ova skupina muslimana danas bude poražena, više na zemlji nećeš biti obožavan.' Molio je svoga Gospodara podignutih ruku sve dok ogrtač nije spao s njega."[546]

[546] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o vojevanju pod naslovom "Bitka na Bedru i riječi Uzvišenog: *'Allah vas je pomogao i na Bedru kada ste bili malobrojni...'*" (7/335/3953, *Fethul-Bari*) i u poglavlju o džihadu i putovanju pod naslovom "Ko želi na putovanje i postavi za namjesnika nekoga ko će ga mijenjati" (6/132, 133/2947, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o džihadu pod naslovom "Meleki koji su došli kao pomoć u Bici na Bedru". (4/12/84, En-Nevevi)

515. U istim djelima bilježi se predanje Abdullaha bin Ebu Evfaa, r.a., koji je rekao: "U jednoj od bitaka protiv neprijatelja Allahov Poslanik, s.a.v.s., sačekao je da sunce pređe zenit, zatim je ustao između ljudi i rekao:

"أَيُّهَا النَّاسُ لاَ تَتَمَنَّوْا لِقَاءَ الْعَدُوِّ وَسَلُوا اللهَ الْعَافِيَةَ، فَإِذَا لَقِيتُمُوهُمْ فَاصْبِرُوا وَاعْلَمُوا أَنَّ الْجَنَّةَ تَحْتَ ظِلاَلِ السُّيُوفِ."

'O ljudi, nemojte priželjkivati susret s neprijateljem i molite Allaha, dž.š., da vas ne zadesi ništa loše. Ali kada se sukobite s neprijateljima, budite strpljivi i znajte da je Džennet pod sjenkama sablji.' Zatim je rekao:

"اللَّهُمَّ مُنْزِلَ الْكِتَابِ وَمُجْرِيَ السَّحَابِ وَهَازِمَ الْأَحْزَابِ، اهْزِمْهُمْ وَانْصُرْنَا عَلَيْهِمْ."

'Allāhumme munzilel-Kitābi ve mudžrijes-sehābi ve hāzimel-ahzābi ihzimhum vensurnā alejhim'

'Allahu moj, Objavitelju knjige, Pokretaču oblaka i Pobjedniče nad saveznicima, porazi naše neprijatelje i pomozi nas protiv njih.'"
U drugom predanju stoji:

"اللَّهُمَّ مُنْزِلَ الْكِتَابِ، سَرِيعَ الْحِسَابِ، اهْزِمِ الْأَحْزَابَ، اللَّهُمَّ اهْزِمْهُمْ وَزَلْزِلْهُمْ."

"Allāhumme munzilel-Kitābi, serīal-hisābi, ihzimil-ahzāb. Allāhummehzimhum ve zelzilhum"

"Allahu moj, Objavitelju knjige, o Ti Koji brzo račune svodiš, porazi naše neprijatelje. Allahu moj, porazi ih i uzdrmaj tlo pod njihovim nogama."[547]

---

[547] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o džihadu pod naslovom "Nemojte priželjkivati susret s neprijateljem" (6/180, 181/3024, 3025, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o džihadu pod naslovom "Pokuđeno je priželjkivati susret s neprijateljem i naredba strpljivosti sukoba s neprijateljem". (4/12/46-7, En-Nevevi)

516. U istim djelima bilježi se predanje Enesa, r.a., koji pripovijeda: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., osvanuo je s vojskom pred Hajberom, i kada ga ugledaše jevreji, rekoše: 'Muhammed i vojska!', te svi pobjegoše u tvrđavu. Allahov Poslanik, s.a.v.s., diže ruke i reče:

"اللهُ أَكْبَرُ خَرِبَتْ خَيْبَرُ، إِنَّا إِذَا نَزَلْنَا بِسَاحَةِ قَوْمٍ فَسَاءَ صَبَاحُ الْمُنْذَرِينَ".

'Allāhu ekberu haribetil-hajber. Innā izā nezelnā bisāhati kavmin fe sāes-sabāhul-munzerīn'

'Allah je najveći, Hajber će biti porušen. Kada mi osvanemo pored nekog naroda koji želimo napasti, zlo mu je jutro svanulo.'"[548]

517. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje s pouzdanim lancem prenosilaca od Sehla bin Sa'da, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"ثِنْتَانِ لاَ تُرَدَّانِ- أَوْ قَلَّمَا تُرَدَّانِ- الدُّعَاء عِنْدَ النِّدَاءِ، وَعِنْدَ الْبَأْسِ حِينَ يُلْجِمُ بَعْضُهُمْ بَعْضًا".

"Dvije se dove ne odbijaju, ili rijetko kada se odbijaju: dova za vrijeme učenja ezana i dova u borbi kada vojske jedna na drugu navale."[549]

[548] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o ezanu pod naslovom "Učenje ezana pred borbu" (2/107/610, *Fethul-Bari*), i Muslim u poglavlju o džihadu pod naslovom "Pohod na Hajber". (4/12/163-4, En-Nevevi)

[549] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o džihadu pod naslovom "Dova pri susretu s neprijateljem" (3/21/2540) od Musaa bin Jakuba ez-Zemija, od Ebu Hazima, od Sehla bin Sa'da. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Musa bin Jakub ez-Zemi, koji je bio istinoljubiv, ali je imao loše pamćenje (*Et-Takrib*). Zehebi u *El-Mizanu* (4/352, 353/8945) o njemu prenosi riječi Ibn Meina, koji je rekao: "On je pouzdan prenosilac." Nesai veli: "On nije jak prenosilac." Ebu Davud veli: "On je dobar." Ibn el-Medini veli: "On je nepouzdan i njegovi hadisi su slabi." Ibn Adijj veli: "Ja smatram da u njegovim predanjima nema neke veće smetnje." Hadis ima potvrdu i u predanju koje bilježi Tirmizi (2/415, 416/212), Ebu Davud (1/141/521) od Zejdul-Ama, koji je nepouzdan.

518. Ebu Davud, Tirmizi i Nesai u svojim *Sunenima* bilježe predanje Enesa, r.a., koji je rekao: "Kada bi Allahov Poslanik, s.a.v.s., krenuo u vojni pohod, govorio bi:

"اللَّهُمَّ أَنْتَ عَضُدِي وَنَصِيرِي، بِكَ أَحُولُ وَبِكَ أَصُولُ، وَبِكَ أُقَاتِلُ."

'Allāhumme Ente adudī ve nesīri bike ehūlu ve bike esūlu ve bike ukātilu'

'Allahu moj, Ti si moj oslonac i moj pomagač. Tebe uzimam za zaštitnika, zbog Tebe ja sam snažan i u Tvoje ime se borim.'"[550] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar."

519. Ebu Davud i Nesai u svojim *Sunenima* bilježe predanje s pouzdanim lancem prenosilaca od Ebu Musaa el-Eš'arija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi se pobojao nekog naroda, govorio:

"اللَّهُمَّ إِنَّا نَجْعَلُكَ فِي نُحُورِهِمْ وَنَعُوذُ بِكَ مِنْ شُرُورِهِمْ."

"Allāhumme innā nedžaluke fī nuhūrihim ve neūzu bike min šurūrihim"

"Allahu, Tebe stavljamo pred njih i Tebi se utječemo od njihovog zla."[551]

520. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Amara bin Za'kera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Uzvišeni je Allah rekao:

"إِنَّ عَبْدِي كُلَّ عَبْدِي الَّذِي يَذْكُرُنِي وَهُوَ مُلَاقٍ قِرْنَهُ."

---

[550] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o džihadu pod naslovom "Dova koja se uči pri susretu sa neprijateljem" (3/43/2632), Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Dova koja se uči prilikom odlaska u vojni pohod" (5/572/3584), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* u poglavlju o putovanju pod naslovom "Dova koja se uči prilikom susreta s neprijateljem" (5/188/8630), i u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* pod naslovom "Traženje pomoći od Allaha, dž.š., prilikom susreta s neprijateljem" (6/155/10440), svi oni od Musenne bin Seida, od Katade, od Enesa, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." Ovaj lanac prenosilaca jeste pouzdan.

[551] Spominjali smo ga pod brojem 328.

'Moj istinski rob jeste svaki Moj rob koji Me spominje u trenucima dok se bori protiv neprijatelja.'"[552] Tirmizi veli: "Lanac prenosilaca ovog hadisa nije jak."

521. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Džabira bin Abdullaha, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., u Bici na Hunejnu rekao:

"لاَ تَتَمَنَّوْا لِقَاءَ الْعَدُوِّ، فَإِنَّكُمْ لاَ تَدْرُونَ مَا تُبْتَلُونَ بِهِ مِنْهُمْ فَإِذَا لَقِيتُمُوهُمْ فَقُولُوا: اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبُّنَا وَرَبُّهُمْ، وَقُلُوبُنَا وَقُلُوبُهُمْ بِيَدِكَ، وَإِنَّمَا يَغْلِبُهُمْ أَنْتَ."

"Nemojte priželjkivati susret s neprijateljem jer vi ne znate šta vas od njih može zadesiti, ali kada ih sretnete, recite: 'Allahu naš, Ti si naš i njihov Gospodar. Naša i njihova srca u Tvojoj su ruci, Ti si Taj Koji ih može pobijediti.'"[553]

522. Prethodno smo spominjali hadis koji bilježi Ibnus-Sunni u predanju Enesa, r.a., koji pripovijeda: "Bili smo s Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., u jednoj od bitaka, pa kada je ugledao neprijatelja, on reče:

"يَا مَالِكَ يَوْمِ الدِّينِ، إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ."

---

[552] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama, poglavlje pod brojem 119 (5/570/3580) od Ufejra bin Ma'dana, od Ebu Devsa el-Jahsabija, od Ibn Aiza el-Jahsabija, od Amare bin Za'kera, r.a. Tirmizi veli: "Hadis je neobičan, jedino ga prenosi ovaj lanac prenosilaca." U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Ufejr bin Ma'dan, koji je nepouzdan. (*Et-Takrib*)

[553] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (221/673) od Halila bin Murre, od Amra bin Dinara, od Džabira bin Abdullaha. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Hali bin Murra, koji je nepouzdan (*Et-Takrib*). Taberani ga bilježi u poglavlju u dovama pod brojem 1072. Hadis u kojem se zabranjuje priželjkivanje susreta s neprijateljem bilježi se u Buharijevom *Sahihu* u poglavlju o džihadu i putovanju pod naslovom "Kada Allahov Poslanik, s.a.v.s., ne bi otpočeo borbu s neprijateljem početkom dana, odgodio bi bitku za kasnije" (6/140/2965), u predanju Salima Ebun-Nadra. Hadis je zabilježen u sljedećem obliku: "O ljudi, nemojte priželjkivati susret s neprijateljem i molite Allaha, dž.š., da vas ne zadesi ništa loše. Ali kada se sukobite s neprijateljima, budite strpljivi i znajte da je Džennet pod sjenkama sablji." Zatim je rekao: "Allahu moj, Objavitelju knjige, Pokretaču oblaka i Porazivaču saveznika, porazi naše neprijatelje i pomozi nas protiv njih."

'Jā mālike jevmid-dīni ijjāke nabudu ve ijjāke nestein'

'O Vladaru Sudnjega dana, samo Tebe obožavamo i od Tebe pomoć tražimo.'" Enes, r.a., dalje veli: "Poslije, kada je bitka otpočela, vidio sam neprijatelja kako pada i kako ih meleki sa svih strana udaraju."[554]

523a. Imam Šafi u svom djelu *El-Umm* bilježi predanje s lancem prenosilaca u kojem se ne spominje ime ashaba, a u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"أُطْلُبُوا اسْتِجَابَةَ الدُّعَاءِ عِنْدَ الْتِقَاءِ الْجُيُوشِ وَإِقَامَةِ الصَّلاَةِ وَنُزُولِ الْغَيْثِ."

"Tražite od Allaha, dž.š., da primi vaše dove kada se sudare dvije vojske, kada se uči ikamet i kada kiša pada."[555]

Također, veoma je lijepo tom prilikom proučiti nešto iz Kur'ana kao i dovu koja se uči u nevolji, a koju bilježe Buhari i Muslim:

"لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ، لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَرَبُّ الْأَرْضِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ."

"Lā ilāhe illallāhul-azīmul-halīmu, lā ilāhe illallāhu Rabbul-aršil-azīmi, lā ilāhe illallāhu Rabbus-semāvāti ve Rabbul-erdi ve Rabbul-aršil-kerīm"

"Nema boga osim Allaha, Veličanstvenog i Blagog, nema boga osim Allaha, Gospodara Arša veličanstvenog. Nema boga osim Allaha, Gospodara nebesa, Gospodara Zemlje i Gospodara Arša plemenitog."[556] Također će proučiti dovu koju smo već spominjali u jednom drugom hadisu:

---

[554] Spominjali smo ga pod brojem 330.

[555] Spominjali smo ga pod brojem 112.

[556] Spominjali smo ga pod brojem 315.

“لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ الْحَلِيمُ الْحَكِيمُ. سُبْحَانَ اللهِ رَبِّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَرَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ أَنْتَ، عَزَّ جَارُكَ، وَجَلَّ ثَنَاؤُكَ.”

“Lā ilāhe illallāhil-halīmil-hakīmi, subhānallāhi Rabbis-semāvatis-seb’i ve Rabbil-aršil-azīmi, lā ilāhe illā Ente azze džāruke ve dželle senāuk”

“Nema boga osim Allaha, Blagog i Mudrog. Neka je slavljen Allah, Gospodar sedam nebesa i Gospodar Arša veličanstvenog. Nema boga osim Tebe. Tvoja je naklonost najveća snaga i Tvoj spomen je uzvišen.”[557] Učit će i dovu koja se spominje u drugom hadisu:

“حَسْبِيَ اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ.”

“Hasbijallāhu ve ni’mel-vekīl”

“Dovoljan mi je Allah, dž.š., i divan li je On zaštitnik.”[558] Također, treba reći:

“لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ، مَا شَاءَ اللهُ لاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ، اعْتَصَمْنَا بِاللهِ، اسْتَعَنَّا بِاللهِ، تَوَكَّلْنَا عَلَى اللهِ.”

“Lā havle ve lā kuvvete illā billāhil-azīzil-hakīm. Māšā Allāhu lā kuvvete illā billāhi, i’tesamnā billāhi, isteannā billāhi, tevekkelnā alallāh”

“Nema snage ni moći osim Allahove snage i moći, Veličanstvenog i Mudrog. Sve se dešava onako kako Allah, dž.š., želi, nema snage osim Allahove, dž.š., snage. Allaha, dž.š., uzimamo za zaštitnika i od Njega pomoć tražimo i samo se na Njega oslanjamo.” Također, treba reći:

“حَصَّنْتَنَا كُلَّنَا أَجْمَعِينَ بِالْحَيِّ الْقَيُّومِ الَّذِي لاَ يَمُوتُ أَبَدًا، وَدَفَعْتَ عَنَّا السُّوءَ بِلاَ حَوْلٍ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ.”

---

557 Spominjali smo ga pod brojem 329.

558 Spominjali smo ga pod brojem 333.

"Hassantenā kullenā edžmeīne bil-hajjil-kajjūmillezī lā jemūtu ebeden, ve defa'te annes-sūe bi lā havlin ve lā kuvvetin illā billāhil-alijjil-azīm"

"O Živi, o Vječni, Koji nikada umrijet nećeš, Ti si nas sve zaštitio i od nas zlo otklonio zbog riječi: 'Nema snage ni moći osim Allahove snage i moći, Veličanstvenog i Uzvišenog.'" I reći će:

"يَا قَدِيمَ الْإِحْسَانِ، يَا مَنْ إِحْسَانُهُ فَوْقَ كُلِّ الْإِحْسَانِ، يَا مَالِكَ الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ، يَا ذَا الْجَلَالِ وَالإِكْرَامِ، يَا مَنْ يُعْجِزُهُ شَيْءٌ وَلاَ يَتَعَاظَمُهُ، انْصُرْنَا عَلَى أَعْدَائِنَا هٰؤُلَاءِ وَغَيْرِهِمْ، وَأَظْهِرْنَا عَلَيْهِمْ فِي عَافِيَةٍ وَسَلَامَةٍ عَامَّةٍ عَاجِلاً".

"Jā kadīmel-ihsāni jā men ihsānuhu fevka kullil-ihsāni, jā māliked-dun'jā vel-āhireti jā hajju jā kajjūmu, jā zel-dželāli vel-ikrāmi, jā men ju'džizuhū šej'un ve lā jeteāzamuhū, unsurnā alā eadāina hāulāi ve gajrihim, ve azhirnā alejhim fī āfijetin ve selāmetin āmmeten ādžilā"

"O Ti Koji oduvijek dobročinstvo činiš, o Ti Čije je dobročinstvo veće od dobročinstva svakog drugog, o Ti Koji posjeduješ i ovaj i onaj svijet, o Živi, o Vječni, o Vlasniče veličanstva i plemenitosti. O Ti, pred Kim ništa ne može umaći i pred Kim je sve malehno, pomozi nas protiv ovih i drugih naših neprijatelja. U svemu i brzo nas pomozi protiv njih, i ne daj da nas zadesi bilo kakvo zlo i nevolja." Sve se ove dove pouzdano prenose i koristile su onima koji su ih učili.

U borbi je zabranjeno bespotrebno dizati glas

524. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje Kajsa bin Ubade, tabiina, Allah mu se smilovao, koji je rekao: "Drugovi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., nisu voljeli u borbi dizati glas i praviti galamu."[559]

[559] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o džihadu pod naslovom "Naredba da se šuti u toku borbe" (3/50/2656) od Katade, od Hasana, od Kajsa bin Ubade, koji je rekao: "Drugovi Allahovog Poslanika, s.a.v.s..." U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Kajs bin Ubada za koga neki smatraju da je bio ashab, kao što se to navodi u *Et-Takribu*. Hadis ima potvrdu i u drugom predanju koje bilježi Ebu Davud pod brojem 2657 od Katade, od Ebu Berde, on od njegovog oca, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

Poznati junak treba u toku borbe reći: "Ja sam taj i taj" kako bi zaplašio neprijatelja

525. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., u Bici na Hunejnu rekao:

"أَنَا النَّبِيُّ لاَ كَذِب، أَنَا ابْنُ عَبْدُ الْـمُطَلِّب."

"Ja sam vjerovjesnik, ja nisam laž, ja sam Abdul-Mutallibov potomak."[560]

526. U istim djelima bilježi se predanje Seleme bin el-Ekvea, r.a., koji prenosi da je Alija, r.a., kada se sukobio s Murehhibom iz Hajbera, rekao: "Ja sam onaj koga je njegova majka lavom nazvala."[561]

Pohvalnost citiranja stihova koji će povećati borbeni duh kod boraca

O ovoj temi citirali smo nekoliko hadisa u prethodnom poglavlju.

527. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Beraa bin Aziba, r.a., koga je neki čovjek upitao: "Jeste li u Bici na Hunejnu pobjegli od Allahovog Poslanika, s.a.v.s.?" Bera, r.a., odgovori mu: "Ali, Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije pobjegao. Vidio sam kako, jašući na svojoj mazgi, koja se zvala Bejda,

---

[560] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o džihadu i putovanju pod naslovom "O onome ko se u borbi ponosi svojim imenom" (6/81/2864, *Fethul-Bari*) i pod naslovom "Ashabi koji su ostali postojani prilikom poraza" (2930, *Fethul-Bari*) i u poglavlju o vojevanju pod naslovom "Riječi Uzvišenog: '*...a i onoga dana na Hunejnu kad vas je mnoštvo vaše zanijelo...*'" (7/622/4315, 4317, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o džihadu i putovanju pod naslovom "Bitka na Hunejnu" (4/12/117-8, 120-1, En-Nevevi) u predanju Beraa bin Aziba, r.a.

[561] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o vojevanju pod naslovom "Bitka Zatul-kird" (7/526/4194, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o džihadu i putovanju pod naslovom "Bitka Zatul-kird i dr." (4/12/173-4, En-Nevevi)

a koju je za povodac držao Ebu Sufjan bin el-Haris, Allahov Poslanik, s.a.v.s., uzvikuje:

"أَنَا النَّبِيُّ لاَ كَذِب، أَنَا ابْنُ عَبْدُ الْمُطَّلِب".

'Ja sam vjerovjesnik, ja nisam laž, ja sam Abdul-Mutallibov potomak.'" U drugom predanju stoji: "Zatim je sjahao s mazge, uputio dovu Allahu, dž.š., i nakon toga je pobijedio."[562]

528. U istim djelima bilježi se predanje Beraa, r.a., koji je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., nosio je zajedno s nama zemlju kada smo kopali rov spremajući se za Bitku Ahzab. Bjelina na stomaku bila mu je isprljana prašinom, a on je radeći govorio:

"اللَّهُمَّ لَوْلاَ أَنْتَ مَا اهْتَدَيْنَا، وَلاَ تَصَدَّقْنَا وَلاَ صَلَّيْنَا، فَأَنْزِلَنْ سَكِينَةً عَلَيْنَا، وَثَبِّتِ الْأَقْدَامَ إِنْ لاَقَيْنَا، إِنَّ الْأُلَى قَدْ بَغَوْا عَلَيْنَا، إِذَا أَرَادُوا فِتْنَةً أَبَيْنَا".

'Allāhumme levlā Ente mehtedejnā velā tesaddaknā ve lā sallejnā fe enzilen sekīneten alejnā ve sebbitil-akdāme in lākajnā innel-ūlā kad begav alejnā izā erādū fitnete ebejnā'

'Allahu, da nije Tebe, mi na Uputi ne bismo bili, ne bismo sadaku udjeljivali niti bismo namaz obavljali. Spusti smirenost u naša srca i učvrsti naša stopala kada nas napadne neprijateljska konjica. Nevjernici žele da nam nepravdu nanesu, ali odbijamo da u naše redove smutnju unesu.'"[563]

529. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Enesa, r.a., koji pripovijeda: "Muhadžiri i ensarije kopali su rov za Bitku na Hendeku i nosili su zemlju u košarama na svojim leđima. Pri tome su citirali sljedeće stihove:

---

[562] Citirali smo ga u prethodnom poglavlju.

[563] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o vojevanju pod naslovom "Bitka na Hendeku, tj. Bitka Ahzab" (7/461/4104, 4106, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o džihadu i putovanju pod naslovom "Bitka Ahzab, tj. Bitka na Hendeku". (4/12/171-2, En-Nevevi)

"نَحْنُ الَّذِينَ بَايَعُوا مُحَمَّدًا، عَلَى الْإِسلاَمِ مَا بَقِينَا أَبَدًا."

'Mi smo ti koji Muhammedu prisegu dadoše na islam sve dok duše u tijelima imaše.'" U drugom predanju stoji: "Na džihad." Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovarao im je:

"اللَّهُمَّ لاَ عَيْشَ إِلاَّ عَيْشُ الْآخِرَةِ فَأَكْرِمِ الْأَنْصَارَ وَالْـمُهَاجِرَةَ."

"Allāhumme lā ajše illā ajšul-āhireti fe ekrimil-ensāre vel-muhādžireh"

"Allahu moj, istinski i pravi život jeste samo na onom svijetu, molim Te da počastiš ensarije i muhadžire."[564]

Onome ko je ranjen lijepo je pokazati strpljivost i snagu, te se treba radovati zbog toga što je ranjen na Allahovom, dž.š., putu, te stoga što je na putu da postane šehid. To ga treba radovati, i treba znati da to nije nevolja nego to je ono što svi trebamo tražiti, i to je ono čemu se nadamo i za što molimo Allaha, dž.š.

Uzvišeni je rekao: *"Nikako ne smatraj mrtvima one koji su na Allahovu putu izginuli! Ne, oni su živi i u obilju su kod Gospodara svoga, radosni zbog onoga što im je Allah od dobrote Svoje dao i veseli zbog onih koji im se još nisu pridružili, za koje nikakva straha neće biti i koji ni za čim neće tugovati; radovat će se Allahovoj nagradi i milosti i tome što Allah neće dopustiti da propadne nagrada onima koji su bili vjernici. One koji su se Allahu i Poslaniku i nakon zadobivenih rana odazvali, one između njih, koji su dobro činili i bogobojazni bili – čeka velika nagrada. One kojima je, kad su im ljudi rekli: 'Neprijatelji se okupljaju zbog vas, treba da ih se pričuvate! – to učvrstilo vjerovanje, pa su rekli: 'Dovoljan je nama Allah i divan je On Gospodar.' I oni su se vratili obasuti Allahovim blagodatima i obiljem, nikakvo ih zlo*

---

[564] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o džihadu i putovanju pod naslovom "Davanje prisege u ratu da neće bježati" (6/137/2961, *Fethul-Bari*) i u poglavlju o vrijednostima ensarija pod naslovom "Dova Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da Allah, dž.š., popravi stanje ensarija i muhadžira". (7/148/3796, *Fethul-Bari*)

nije zadesilo i postigli su da Allah bude njima zadovoljan, a Allah je neizmjerno dobar.'" (Alu Imran, 169-74).

530a. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Enesa, r.a., koji pripovijeda o pogibiji učača Kur'ana, pored bunara El-Meuna, koje su nevjernici na prevaru pobili. Jedan od nevjernika smrtno je ranio daidžu Enesa, r.a., Harama bin Milhana, r.a., a on reče:

"اللهُ أَكْبَرُ فُزْتُ وَرَبِّ الْكَعْبَةِ."

"Allah je najveći, uspio sam, tako mi Gospodara Kabe." U predanju koje bilježi Muslim ne spominju se riječi: "Allah je najveći."[565]

Dova koja se uči kada muslimani pobijede svoje neprijatelje

Kada muslimani pobijede nevjernike, treba se što više zahvaljivati Allahu, dž.š., i Njega veličati, te priznati da se to desilo Njegovom dobrotom a ne našom snagom i moći. Treba imati na umu da pobjeda dolazi kao rezultat Allahove, dž.š., pomoći i treba se pripaziti da mnoštvo muslimanske vojske ne unese u duše muslimana zanesenost i lažnu nadu jer je najvjerovatnije da će muslimani tada biti poraženi. Uzvišeni je rekao: *"A i onoga dana na Hunejnu kad vas je mnoštvo vaše zanijelo, ali vam ono nije ni od kakve koristi bilo, nego vam je zemlja, koliko god da je prostrana, tijesna postala, pa ste se u bijeg dali."* (Et-Tevba, 25)

Šta treba reći kada muslimani dožive poraz, da nas Plemeniti Allah, dž.š., sačuva od toga

U toj situaciji treba ispoljiti strah od Allaha, dž.š., tražiti oprosta od Njega i moliti Ga da ispuni Svoje obećanje da će

[565] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o vojevanju pod naslovom "Bitke Er-Redži i Ral" (7/446/2961, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o vlasti pod naslovom "Džennet je obećan šehidima". (5/13/47, En-Nevevi)

pomoći muslimane i uzdignuti Svoju vjeru. Također, treba proučiti dovu koja se uči u nevolji, a koja glasi:

"لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ، لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَرَبُّ الْأَرْضِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ."

"Lā ilāhe illallāhul-azīmul-halīmu, lā ilāhe illallāhu Rabbul-aršil-azīmi, lā ilāhe illallāhu Rabbus-semāvāti ve Rabbul-erdi ve Rabbul-aršil-kerīm"

"Nema boga osim Allaha, Veličanstvenog i Blagog, nema boga osim Allaha, Gospodara Arša veličanstvenog. Nema boga osim Allaha, Gospodara nebesa, Gospodara Zemlje i Gospodara Arša plemenitog."

Isto tako, lijepo je učiti i druge dove koje smo prethodno spominjali, a i one koje se uče kada čovjeka obuzme strah i zadesi neka propast, a koje ćemo kasnije spomenuti. U jednom od prethodnih poglavlja spomenuli smo kako je postupio Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada je vidio muslimane da bježe s bojnog polja. On je sišao s mazge, uputio dove Allahu, dž.š., i zatražio pomoć od Njega.[566] Rezultat toga bila je pobjeda muslimana: *"Vi u Allahovom Poslaniku imate divan uzor..."* (El-Ahzab, 21)

531c. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Enesa, r.a., koji pripovijeda: "Na dan Bitke na Uhudu, kada su se muslimani dali u bijeg, moj amidža Enes bin Nadr, r.a., reče: 'Allahu moj, ja Ti se pravdam zbog onoga što su ovi učinili, tj. ashabi, a odričem se onoga što ovi čine, tj. mnogobošci.' Zatim je krenuo naprijed u borbu i borio se sve dok nije poginuo. Na njegovom smo tijelu pronašli više od sedamdeset rana od udara sablje, uboda koplja i strijele."[567]

---

[566] Spominjali smo ga pod brojem 315, 523b.

[567] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o vojevanju u jednom od podnaslova (7/411/4048, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o džihadu i putovanju pod naslovom "Riječi Uzvišenog: *'Ima vjernika koji ispunjavaju zavjet dat Allahu, ima ih koji su poginuli, ima ih koji to očekuju...'*" (6/26/2805, *Fethul-Bari*)

Vladar treba pohvaliti one koji su se istakli po hrabrosti u borbi

532. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Seleme bin el-Ekvea, r.a., koji u jednom podužem hadisu pripovijeda o upadu i pljački nevjernika na jednom od medinskih pašnjaka, kada su otete deve. Selema i Ebu Katada krenuli su u potjeru za njima. Na kraju toga pohoda Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

"كَانَ خَيْرُ فُرْسَانِنَا الْيَوْمَ أَبُو قَتَادَةَ وَخَيْرُ رَجَّالَتِنَا سَلَمَةُ."

"Ebu Katada bio je danas naš najbolji konjanik, a Selema je bio naš najbolji pješadinac."[568]

Šta se uči kada se vrati kući poslije vojnog pohoda

O ovoj temi preneseni su neki hadisi koje ćemo, inšallah, spomenuti u poglavlju "Zikrovi koje uči putnik".

[568] Bilježi ga Buhari u poglavlju o vojevanju pod naslovom "Bitka Zu Kird" (7/526/4194), Muslim u poglavlju o džihadu pod naslovom "Bitka Zu Kird i neke druge bitke". (4/12/182, En-Nevevi)

Zikrovi koje uči putnik, musafir

Zikrove koje uči onaj koji je kod kuće, jutarnji i večernji, kao i one koji se uče u raznim prigodama, uči i putnik. Međutim, za putnika su propisani još neki zikrovi koji se odnose samo na njega, a koji su mnogobrojni i veoma rašireni. Ja ću u ovom poglavlju spomenuti samo one osnovne, i poglavlje ću podijeliti na cjeline, moleći Allaha, dž.š., da mi pomogne i oslanjajući se samo na Njega Uzvišenog.

Istihara-namaz i traženje savjeta

Onome kome je pala misao da putuje lijepo je da zatraži savjet od onoga za koga zna da je iskren i odan prema njemu, ko poznaje taj put i čijom je vjerom zadovoljan. Uzvišeni je rekao: *"I dogovaraj se s njima..."* (Alu Imran, 159). Dokazi za spomenuto mnogobrojni su. Kada zatraži savjet i ispostavi se da bi to putovanje moglo biti dobro za njega, zamolit će Allaha, dž.š., da ga uputi na ono što je najispravnije. Klanjat će dva rekata nafila-namaza i proučit će istihara-dovu, koju smo spominjali u jednom od prethodnih poglavlja. Dokaz za pritvrđenost istihare jeste vjerodostojan hadis koji je zabilježen u Buharijevom *Sahihu*. Tada smo spominjali adabe ove dove i način na koji se ovaj namaz obavlja. A Allah najbolje zna.

Zikrovi koji se uče kada putnik čvrsto odluči da će putovati

Kada čvrsto odluči da će putovati, neka nastoji uraditi sljedeće stvari: neka oporuči stvari koje je potrebno oporučiti i neka za to dovede svjedoke. Neka halali svima s kojima je imao neke poslove i nedovršene stvari, s kojima se družio, neka nastoji da roditelje učini zadovoljnim, svoje učitelje i sve one prema kojima se dužan lijepo odnositi. Pokajat će se za svoje grijehe i tražit će oprosta od Allaha, dž.š., za sve prijestupe koje je učinio. Zatražit će od Allaha, dž.š., da mu pomogne na ovom putovanju.

Također, treba nastojati da nauči sve propise vjere koji govore o putovanju. Ako ide u džihad, naučit će propise o borbi, dove i propise u vezi s podjelom ratnog plijena, kao i to da je strogo zabranjeno bježati s bojnog polja. Ako je odlučio krenuti na hadž ili umru, naučit će propise hadža ili će sa sobom ponijeti knjigu koja govori o toj temi. Ako je njegovo putovanje trgovačkog karaktera, naučit će propise kupoprodaje: koja je trgovina ispravna, a koja neispravna, šta je dozvoljeno, a šta nije dozvoljeno, šta je preporučeno, pokuđeno, a šta dozvoljeno i koje je stvari preče uraditi. Ako želi otputovati na mjesto gdje nema ljudi s ciljem činjenja ibadeta, naučit će propise vjere i to mu je najpreče da postigne. Ako ide u lov, naučit će propise lova, koje životinje je dozvoljeno loviti, a koje zabranjeno, šta je dozvoljeno u lovu činiti, a šta zabranjeno, propise u vezi s klanjem životinja, kada je dozvoljeno da dresirani pas ili strijela usmrti životinju koju lovi. Ako je pastir, naučit će propise koji govore o pravima drugih ljudi, kao i to kako je potrebno biti blag prema životinjama i odan prema vlasniku stada koje čuva.

Treba to stado pomno čuvati i stalno motriti na njega i tražiti dozvolu od vlasnika kada želi zaklati jednu od životinja radi svoje potrebe ili nekog drugog razloga. Ako je izaslanik vladara i sl., naučit će propise koje mora poznavati izaslanik, npr. adabe ophođenja s velikanima, zatim treba biti spreman odgovoriti na pitanja koja se mogu u toku dijaloga nametnuti,

koje mu je izraze gostoprimstva i poklone dozvoljeno primiti, a koje nije. Treba biti odan svome vladaru, treba reći sve što misli i ne smije varati, tajiti i biti licemjeran i treba biti oprezan da ne učini bilo šta što ukazuje na prevaru i sl. Ako je nečiji zastupnik ili radnik koji je poslan da nešto kupi, treba naučiti šta je dozvoljeno kupovati, a šta zabranjeno, šta je dozvoljeno prodati a šta zabranjeno, čime mu je dozvoljeno raspolagati, a čime nije dozvoljeno.

Treba znati prilikom kojih je kupoprodajnih akata obavezno imati svjedoke, a kada to nije potrebno, kao i to gdje mu je dozvoljeno putovati, a gdje nije dozvoljeno. Povrh svega ovog što smo spomenuli, onaj ko želi svoje putovanje obaviti preko mora, treba poznavati kada je dozvoljeno zaploviti morem i kada to nije dozvoljeno. Sva ova pitanja spominju se u fikhskim djelima, a u knjizi poput ove ne priliči iznositi sve detalje ovih pitanja jer je naš cilj samo spomenuti zikrove koji se uče na putovanjima, a o ciljevima ove knjige govorili smo na početku. Molim Allaha, dž.š., da me pomogne da mi podari hairli-završetak, meni i mojim prijateljima, kao i svim ostalim muslimanima.

Zikrovi koji se uče kada se želi izaći iz kuće

Lijepo je tom prilikom klanjati dva rekata, a to na osnovu:

533. hadisa koji prenosi ashab El-Mukattam bin el-Mikdam, u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَا خَلَّفَ أَحَدٌ عِنْدَ أَهْلِهِ أَفْضَلَ مِنْ رَكْعَتَيْنِ يَرْكَعُهُمَا عِنْدَهُمْ حِينَ يُرِيدُ سَفَرًا."

"Najbolje što putnik može ostaviti svojim ukućanima jesu dva rekata koje će obaviti prije nego što izađe iz kuće."[569]

Hadis bilježi Taberani. Jedan od naših učenjaka veli: "Lijepo je, da na prvom rekatu nakon Fatihe prouči suru El-Kafirun, a na

[569] Spominjali smo ga pod brojem 202, ali samo dio koji govori o jutarnjem i večernjem zikru.

drugom rekatu suru El-Ihlas." Neki kažu: "Na prvom će rekatu nakon Fatihe proučiti suru El-Felek, a na drugom En-Nas." Proučit će i Ajetul-kursi jer se prenosi da onoga, ko prije izlaska iz kuće prouči Ajetul-kursi neće zadesiti nešto što ne voli, sve dok se ne vrati. Lijepo je proučiti suru El-Kurejš. Imam i pobožnjak Ebul-Hasen el-Kazvini, učenjak šafijskog mezheba, čovjek koji je imao keramete, rekao je: "Učenje ove sure jeste zaštita od svakog zla." Ebu Tahir bin Džahšuvejh veli: "Htio sam jednom prilikom putovati, a bojao sam se opasnosti koje je taj put sa sobom nosio, pa sam otišao kod El-Kazuvejnija da ga pitam za dovu protiv straha, pa prije nego što ga i upitah, on mi reče: 'Ko želi da putuje, a strah ga je od neprijatelja ili zvijeri, neka prouči suru El-Kurejš, jer je njeno učenje zaštita od svakog zla.' Ja sam proučio ovu suru, i od tada me ništa loše nije zadesilo." Nakon što završi s učenjem ove sure, treba skrušeno i ponizno uputiti dovu Allahu, dž.š. Najbolje što može reći jeste dova:

"اللَّهُمَّ بِكَ أَسْتَعِينُ وَعَلَيْكَ أَتَوَكَّلُ، اللَّهُمَّ ذَلِّلْ لِي صُعُوبَةَ أَمْرِي، وَسَهِّلْ عَلَيَّ مَشَقَّةَ سَفَرِي، وَارْزُقْنِي مِنَ الْخَيْرِ أَكْثَرَ مِمَّا أَطْلُبُ، وَاصْرِفْ عَنِّي كُلَّ شَرٍّ. رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي، وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَحْفِظُكَ وَأَسْتَوْدِعُكَ نَفْسِي وَدِينِي وَأَهْلِي وَأَقَارِبِي وَكُلَّ مَا أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَيْهِمْ بِهِ مِنْ آخِرَةٍ وَدُنْيَا، فَاحْفَظْنَا أَجْمَعِينَ مِنْ كُلِّ سُوءٍ يَا كَرِيمُ."

"Allāhumme bike esteīnu ve alejke etevekkel. Allāhumme zellil lī su'ūbete emrī ve sehhil alejje mešekkate seferī verzuknī minel-hajri eksere mimmā atlubu vasrif annī kulle šerrin, Rabbišrah lī sadrī ve jessir lī emrī. Allāhumme innī estahfizuke ve estevdiuke nefsī ve dīnī ve ehlī ve ekāribī ve kulle mā en'amte alejje ve alejhim bihī min āhireti ve dun'jā fahfaznā edžmeīne min kulli sūin jā kerīm"

"Allahu moj, od Tebe pomoć tražim i na Tebe se oslanjam. Allahu, olakšaj mi poteškoće i olakšaj mi ovo moje putovanje. Podari mi hajra više nego što od Tebe tražim i otkloni od mene svako zlo. Gospodaru, rasprostrani moje grudi i olakšaj mi ovaj moj posao. Allahu moj, Tebi na čuvanje i pod zaštitu stavljam svoj život, vjeru, porodicu, rođake i sve što si meni i njima kao blagodat podario od ovog i onog svijeta. Sačuvaj nas sve od bilo kakvog zla, molim Te, o Plemeniti." Dovu treba započeti i završiti zahvalom Allahu, dž.š., i salavatom i selamom na Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ova se dova uči kada se ustane s namjerom da se krene na putovanje.

534. Enes, r.a., prenosi da Allahov Poslanik, s.a.v.s., nikada nije krenuo na putovanje, a da nije, kada bi ustao, rekao:

"اللَّهُمَّ إِلَيْكَ تَوَجَّهْتُ، وَبِكَ اعْتَصَمْتُ، اللَّهُمَّ اكْفِنِي مَا هَمَّنِي وَمَا لاَ أَهْتَمُّ لَهُ، اللَّهُمَّ زَوِّدْنِي التَّقْوَى، وَاغْفِرْ لِي ذَنْبِي وَوَجِّهْنِي لِلْخَيْرِ أَيْنَمَا تَوَجَّهْتُ."

"Allāhumme ilejke tevedždžehtu ve bika'tesamtu. Allāhummekfinī mā hemmenī ve mā lā ehtemmu leh. Allāhumme zevvidnit-takvā vagfir lī zenbī ve vedždžihnī lil-hajri ejnemā tevedždžeht"

"Allahu moj, Tebi se okrećem i od Tebe zaštitu tražim. Allahu moj, zaštiti me od onoga što me brine, a i od onoga čemu ne pridajem nikakvu pažnju. Allahu moj, povećaj moju bogobojaznost i oprosti mi grijehe i gdje god da se okrenem, učini da se prema dobru okrenem."[570]

Zikrovi koje uči kada izađe iz kuće

Na početku knjige spominjali smo šta uči onaj ko izađe iz kuće. Isti je zikr preporučen i putniku s tim što je lijepo da on ovaj zikr što više izgovara. Preporučljivo je da se oprosti sa

[570] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (166/496) od Amra bin Musavira, koji je nepouzdan. *El-Mizan* (4/209/6448). Bejheki ga bilježi u svom *Sunenu* (5/250) s istim lancem prenosilaca. Hejsemi u djelu *El-Medžma* (10/130) veli. "Prenosi ga Ebu Ja'la, a u njegovom lancu prenosilaca je Amr bin Musavir, koji je nepouzdan."

svojom porodicom, rodbinom i komšijama i da ih zamoli da uče dove za njega, a i da on uči dove za njih.

535. Imam Ahmed u svom *Musnedu* bilježi predanje Ibn Omera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّ اللهَ تَعَالَى إِذَا اسْتَوْدَعَ شَيْئًا حَفِظَهُ."

"Kada se nešto povjeri Allahu, dž.š., na čuvanje, On to sačuva."[571]

536. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko želi putovati neka svojoj porodici kaže:

"أَسْتَوْدِعُكُمُ اللهَ الَّذِي لاَ تَضِيعُ وَدَائِعُهُ."

'Estevdiukumullāhellezī lā tedīu vedāiuh'

'Ostavljam vas na čuvanje Allahu, dž.š., Koji uvijek sačuva povjerene Mu stvari.'"[572]

537. Ebu Hurejra, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

---

[571] Bilježi ga Ahmed u *Musnedu* (2/78) od Sufjana, od Nehšela bin Medžme'a, od Kuz'e, od Ibn Omera, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovaj je lanac prenosilaca pouzdan osim Nehšela bin Medžme, koji je bio istinoljubiv (*Et-Takrib*). Zehebi u svom djelu *El-Mizan* (5/400/9129) veli: "Ibn Mein ga ocjenjuje kao pouzdanog." Hadis ima potvrdu i u predanju koje također prenosi Ibn Omer, r.a., a bilježi ga Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* i u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* pod naslovom "Šta se kaže prilikom opraštanja" (6/131/10343) od Hejsema bin Humejda, od Mut'ima, od Mudžahida, od Ibn Omera, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Hejsem bin Humejd bio je istinoljubiv. (*Et-Takrib*)

[572] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (169/506) od Musaa bin Verdana, od Ebu Hurejre, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Musa bin Verdan bio je istinoljubiv, ali je postojala mogućnost da nenamjerno pogriješi (*Et-Takrib*). U djelu *El-Mizan* stoji da ga neki učenjaci ocjenjuju nepouzdanim, a neki pouzdanim." Ahmed ovo predanje bilježi pod brojem 2/358, Ibn Madža (2825) s istim lancem prenosilaca. Hadis ima potvrde i u predanjima koja prenosi Ibn Omer, r.a., a Abdullah el-Hatami ova predanja ocjenjuje dobrim. Pogledaj djelo *Es-Silsiletus-sahiha* od Šejha Albanija pod brojevima 14-6).

"إِذَا أَرَادَ أَحَدُكُمْ سَفَرًا فَلْيُوَدِّعْ إِخْوَانَهُ، فَإِنَّ اللهَ تَعَالَى جَاعِلٌ فِي دُعَائِهِمْ خَيْرًا."

"Kada neko od vas želi putovati neka se oprosti sa svojom braćom, jer će Allah, dž.š., dati hajr zbog njihovih dova koje će uputiti."[573]

Sunnet je da se prilikom opraštanja kaže ono što se spominje u hadisu koji bilježi Ebu Davud od:

538. Kuz'aa, koji prenosi da mu je Ibn Omer, r.a., rekao: "Dođi da se oprostim od tebe, kao što se Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednom prilikom oprostio od mene:

"أَسْتَوْدِعُ اللهَ دِينَكَ وَأَمَانَتَكَ وَخَوَاتِيمَ عَمَلِكَ."

'Estevdiullāhe dīneke ve emāneteke ve havātīme amelik'

'Allahu, dž.š., ostavljam na čuvanje tvoju vjeru, tvoju porodicu i imetak, tvoja posljednja dobra djela koja ćeš učiniti.'"[574]

539. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Nafija, od Ibn Omera, r.a., koji je rekao: "Kada bi se Allahov Poslanik, s.a.v.s., s nekim rastajao, uzeo bi ga za ruku i ne bi ga puštao sve dok taj neko ne bi sam povukao ruku iz njegove ruke, i tom bi prilikom rekao:

---

[573] Bilježi ga Taberani u *El-Evsatu*, a u njegovom lancu prenosilaca nalazi se Jahja bin el-Ala el-Bedželi, koji je nepouzdan. Hejsemi ga spominje u djelu *El-Medžma* pod brojem 3/210.

[574] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o džihadu pod naslovom "Dova koja se uči prilikom rastanka" (3/34/2600) od Ismaila Džerira, od Kuz'aa, od Ibn Omera, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Jahja bin Ismail bin Džerir, čija predanja nisu ispravna (*Et-Takrib*). Zehebi u *El-Mizanu* (6/35/9456) prenosi riječi Darekutnija, koji je rekao: "Njegova predanja ne treba uzimati kao dokaz." Hadis ima potvrdu koju bilježi Ahmed u svom *Musnedu* (2/7), Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Šta se uči prilikom rastanka" (5/499/3443), Taberani u poglavlju o dovama (821) od Seida bin Hajsema el-Hilalija, od Hanzale bin Ebu Sufjana, od Salima bin Abdullaha, od Ibn Omera, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." Ovaj je lanac prenosilaca pouzdan osim Seida bin Hajsema El-Hilalija, koji je bio istinoljubiv, ali je pravi greške. Isto predanje prenosi Ishak bin Sulejman er-Razi, a bilježi ga Hakim pod brojem 1/442, a Ishak je pouzdan. Što se tiče onih prije njega, njihova biografija mi je nepoznata. Pogledaj hadis pod brojem 541.

“أَسْتَوْدِعُ اللهَ دِينَكَ وَأَمَانَتَكَ وَخَوَاتِيمَ عَمَلِكَ.”

‘Estevdiullāhe dīneke ve emāneteke ve havātīme amelik’

“Allahu, dž.š., ostavljam na čuvanje tvoju vjeru, tvoju porodicu i imetak, tvoja posljednja dobra djela koja ćeš učiniti.”[575]

540. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Salima, koji prenosi da je Ibn Omer, r.a., govorio svojim prijateljima kada bi se rastajao s njima: “Dođi da se oprostimo, kao što se Allahov Poslanik, s.a.v.s., opraštao od nas.“ Zatim bi rekao:

“أَسْتَوْدِعُ اللهَ دِينَكَ وَأَمَانَتَكَ وَخَوَاتِيمَ عَمَلِكَ.”

“Estevdiullāhe dīneke ve emāneteke ve havātīme amelik”

“Allahu, dž.š., ostavljam na čuvanje tvoju vjeru, tvoju porodicu i imetak, tvoja posljednja dobra djela koja ćeš učiniti.”[576]

541. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje s pouzdanim lancem prenosilaca od Abdullaha bin Jezida el-Hatamija, r.a., koji je rekao: “Kada bi se Allahov Poslanik, s.a.v.s., opraštao od vojske koju šalje u rat, rekao bi:

“أَسْتَوْدِعُ اللهَ دِينَكُمْ وَأَمَانَتَكُمْ وَخَوَاتِيمَ عَمَلِكُمْ.”

‘Estevdiullāhe dīnekum ve emānetekum ve havātīme amelikum’

‘Allahu, dž.š., ostavljam na čuvanje vašu vjeru, vaše porodice i imetke i vaša posljednja dobra djela koja ćete učiniti.”[577]

---

[575] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom “Dova koja se uči prilikom rastanka” (5/499/3442). Tirmizi veli: “Ovaj hadis je putem ovog lanca prenosilaca neobičan, a od Ibn Omera, r.a., prenosi se putem više lanaca prenosilaca od Ibrahima bin Abdurahmana bin Jezida bin Umejje, od Nafija, od Ibn Omera, r.a.” U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Ibrahim bin Abdurahman bin Jezid bin Umejja, koji je nepoznat (*Et-Takrib*). Zehebi u *El-Mizanu* (1/46/139) o njemu kaže: “On je nepoznat.” Pogledaj ocjenu prethodnog hadisa.

[576] Spominjali smo ga pod brojem 537.

[577] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o džihadu pod naslovom “Dova koja se uči prilikom rastanka” (3/34/35/2610) od Jahjaa bin Ishaka es-Sejlehajnija, od Hammada

542. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je neki čovjek došao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i rekao mu: "'Allahov Poslaniče, želim putovati, pa mi reci nešto što će mi koristiti.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu:

"زَوَّدَكَ اللهُ التَّقْوَى."

'Zevvedekāllahut-takvā'

'Da ti Allah, dž.š., poveća bogobojaznost.' Čovjek reče: 'Reci još nešto.' Poslanik, s.a.v.s., reče:

"وَغَفَرَ ذَنْبَكَ."

'Ve gafere zenbek'

'I da ti oprosti grijehe.' Čovjek reče: 'Reci još nešto.' Poslanik, s.a.v.s., reče:

"وَيَسَّرَ لَكَ الْخَيْرَ حَيْثُمَا كُنْتَ."

'Ve jessere lekel-hajre hajsumā kunt'

'I da ti olakša činjenje dobra gdje god bio.'"[578] Tirmizi veli. "Ovaj je hadis hasen.

---

bin Seleme, od Ebu Džafera el-Hatamija, od Muhammeda bin Ka'ba, od Abdullaha el-Hatamija. U lancu prenosilaca ovog hadisa jeste Ebu Džafer Amr bin Jezid bin Umejr bin Hubejb, koji prenosi od Jahjaa bin Ishaka es-Sejlehajnija, obojica su bili istinoljubivi. Pogledaj ocjenu prethodnog hadisa. (538)

[578] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama poglavlje pod brojem 45 (5/500/3444) od Sejjara bin Hatima, od Šu'be, od Džafera bin Sulejmana, od Sabita, od Enesa, r.a. Hadis ima dvije slabosti:

prva: Sejjar bin Hatim, koji je nepouzdan;

druga: Džafer bin Sulejman, čija su predanja od Sabita neispravna.

Ibnul-Medini veli: "Mnogo je prenosio hadise od Sabita, a neki od tih hadisa su nevjerodostojni." Hakim ovaj hadis bilježi pod brojem 2/97 u predanju od Sejjara, i u lancu prenosilaca ne spominje Šu'bu. Zehebi u svom djelu *Et-Telhis* nije se izjasnio o njemu. El-Menavi u djelu *Fijedul-kadir* veli: "Bilježe ga Tirmizi i Hakim, koji kaže: 'Hadis je vjerodostojan.'" El-Iraki u djelu *El-Emalije* veli: "Predanje koje bilježi Tirmizi ima prekinut lanac prenosilaca, ali je samo tekst hadisa hasen, dobar." Bilježi ga i imam Ahmed u predanju Ebu Rafija, ali je njegov lanac prenosilaca nepouzdan."

Putniku je pohvalno tražiti oporuku od dobrih i pobožnih ljudi

543. Tirmizi i Ibn Madža u svojim zbirkama bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je neki čovjek rekao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s.: "Želim putovati pa mi nešto oporuči?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu:

"عَلَيْكَ بِتَقْوَى اللهِ تَعَالَى، وَالتَّكْبِيرِ عَلَى كُلِّ شَرَفٍ."

"Alejke bi takvallāhi teālā vet-tekbīri alā kulli zī šeref"

"Boj se Allaha, dž.š., i kad god se popneš na neko uzvišenje, veličaj Allaha, dž.š." Kada je čovjek krenuo, Allahov Poslanik, s.a.v.s., prouči za njega dovu:

"اللَّهُمَّ اطْوِ لَهُ الْبَعِيدَ، وَهَوِّنْ عَلَيْهِ السَّفَرَ."

"Allāhummatvi lehul-be'īd ve hevvin alejhis-sefer"

"Allahu moj, učini da razdaljinu puta lahko pređe i olakšaj mu njegovo putovanje."[579]

Onaj ko ostaje kod kuće treba oporučiti putniku da uči dove za njega kada dođe na časna mjesta, pa makar onaj ko ostaje kod kuće bio bolji od putnika

544. Ebu Davud i Tirmizi u svojim *Sunenima* bilježe predanje Omera bin el-Hattaba, r.a., koji kaže: "Zatražio sam dozvolu od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da idem na umru, pa mi on dozvoli i reče: 'Brate, nemoj nas zaboraviti u svojim dovama.'" Omer, r.a., dalje veli: "To što mi je rekao bilo mi je draže

[579] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama u poglavlju pod brojem 46 (5/500/3445), Ibn Madža u poglavlju o džihadu pod naslovom "Vrijednost stražarenja i donošenja tekbira u borbi na Allahovom putu" (2/926/2771), obojica od Usame bin Zejda, od Seida el-Makburija, od Ebu Hurejre, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Usama bin Zejd, koga nekoliko učenjaka ocjenjuje nepouzdanim, kao što to stoji u djelu *Et-Tehzib*. Zehebi u *El-Mizanu* prenosi da je Ebu Hatim o njemu rekao: "Njegovi se hadisi mogu zapisivati, ali se ne mogu koristiti kao dokaz."

od cijeloga svijeta." U drugom predanju stoji da mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Spomeni i nas u svojim dovama."[580] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

Šta putnik uči kada sjedne u prijevozno sredstvo

Uzvišeni je rekao: *"...i daje vam lađe i kamile da putujete, da se leđima njihovim služite i da se, kad na njima jahali budete, blagodati Gospodara svoga sjetite, i da reknete: 'Hvaljen neka je Onaj Koji je dao da nam one služe, mi to sami ne bismo mogli postići, i mi ćemo se sigurno Gospodaru svome vratiti.'"* (Ez-Zuhruf, 12-4)

545. Ebu Davud, Tirmizi i Nesai bilježe predanje s pouzdanim lancima prenosilaca od Alije bin Rebia, koji pripovijeda: "Zadesio sam se jednom prilikom kod Alije bin Ebu Taliba, r.a., kada je uzjahivao na devu, pa kada je stavio na nju nogu, rekao je: 'S imenom Allaha, dž.š.' Kada je uzjahao, rekao je: 'Hvala Allahu, dž.š., Koji je dao da nam one služe, mi to sami ne bismo mogli postići, i mi ćemo se sigurno Gospodaru svome vratiti.' Zatim je tri puta rekao: 'Hvala Allahu, dž.š.', a zatim je tri puta rekao: 'Allah je najveći'. Zatim je proučio dovu:

"سُبْحَانَكَ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي إِنَّهُ لاَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ أَنْتَ."

'Subhāneke innī zalemtu nefsī fagfir lī fe innehū lā jagfiruz-zunūbe illā Ent'

'Slavljen neka si. Ja sam se prema sebi mnogo ogriješio pa mi oprosti, jer jedino Ti možeš grijehe oprostiti.' Zatim se osmjehnuo, pa ga neko upita: 'Vladaru pravovjernih, zbog čega si se osmjehnuo?' On odgovori: 'Nekada prije vidio sam Allahovog

---

[580] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "O dovama" (2/81/1498), Tirmizi u poglavlju o dovama (110) (5/559, 560/3-526), Ibn Madža u poglavlju o hadžskim obredima pod naslovom "Vrijednost dove koju uputi hadžija" (2/966/2894), obojica od Asima bin Ubejdullaha; od Salima; od Ibn Omera, r.a., od Omera bin el-Hattaba, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Asim bin Ubejdullah bin Asim bin Umer bin el-Hattab, koji je nepouzdan.

Poslanika, s.a.v.s., kako je uzjahao na devu isto ovako kako sam ja uzjahao, a zatim se osmjehnuo, pa sam ga upitao: 'Zbog čega si se osmjehnuo?', a on mi je odgovorio: 'Tvoj Gospodar, slavljen neka je, divi se robu kada kaže: 'Oprosti mi grijehe', i kaže: 'Moj rob zna da jedino Ja mogu grijehe oprostiti.''" Ovo je predanje koje bilježi Ebu Davud. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar." U nekim izdanjima njegovog *Sunena* stoji: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

546. Muslim u svom *Sahihu,* u poglavlju o hadžskim obredima, bilježi predanje Abdullaha bin Omera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada je uzjahao na devu želeći putovati, tri puta izgovorio riječi: "Allahu ekber", a zatim je rekao:

"سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هٰذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَـمُنْقَلِبُونَ، اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هٰذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوَى، وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى، اللَّهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا سَفَرَنَا هٰذَا، وَاطْوِ عَنَّا بُعْدَهُ. اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ وَالْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ. اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَاعْثَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْـمَنْظَرِ وَسُوءِ الْـمُنْقَلَبِ فِي الْـمَالِ وَالْأَهْلِ."

"Subhānellezī sehhare lenā hāzā ve mā kunnā lehū mukrinīne ve innā ilā Rabbinā lemunkalibūn. Allāhumme innā nes'eluke fī seferinā hāzā el-birre vet-takvā ve minel-ameli mā terdā. Allāhumme hevvin alejnā seferenā hāzā vetvi annā bu'deh. Allāhumme Entes-sāhibu fis-seferi vel-halīfetu fil-ehl. Allāhumme innī eūzu bike min va'sāis-seferi ve keābetil-menzari ve sūil-munkalebi fil-māli vel-ehl"

"Hvaljen neka je Onaj Koji je dao da nam one služe, mi to sami ne bismo mogli postići, i mi ćemo se sigurno Gospodaru svome vratiti. Allahu, molim Te da me prati dobročinstvo i bogobojaznost na ovom mojem putovanju i da činim djela kojima ćeš Ti biti zadovoljan. Allahu, olakšaj mi ovo putovanje i njegovu razdaljinu učini podno-

šljivom. Allahu, Ti si gospodar na putu i čuvar u porodici. Allahu, utječem ti se od nesreće na putu, tuge i gubitka koji bi me mogao zadesiti u imetku i porodici." Ista se dova uči i kada se vrati s putovanja, s tim što se još doda:

"آيِبُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ."

"Ājibūne tāibūne ābidūne lirabbinā hāmidūn"

"Vraćamo se kao pokajnici, obožavajući samo našega Gospodara i Njemu se zahvaljujući."[581]

Ovo je predanje koje bilježi Muslim. U predanju koje bilježi Ebu Davud dodaje se: "Kada bi se Allahov Poslanik, s.a.v.s., s vojskom popeo na neku uzvisinu, donosili bi tekbire, a kada bi se spustili u dolinu, slavili bi Allaha, dž.š." Hadis sa sličnim značenjem prenosi se od skupine ashaba, a oni ga bilježe od Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

547. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Abdullaha bin Serdžisa, r.a., koji je rekao: "Kada bi Allahov Poslanik, s.a.v.s., krenuo na putovanje, tražio je utočište kod Allaha, dž.š., od poteškoća na putu, od tuge, od vraćanja u nevjerstvo, od dove onoga kome je nepravda učinjena i gubitka u imetku i porodici."[582]

548. Tirmizi, Nesai i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje s pouzdanim lancima prenosilaca od Abdullaha bin Serdžisa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi krenuo na putovanje, učio:

---

[581] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o hadžu pod naslovom "Pohvalnost spominjanja Allaha, dž.š., prilikom sjedanja u prijevozno sredstvo" (3/9/110-1, En-Nevevi), Ebu Davud u poglavlju o džihadu pod naslovom "Šta uči onaj ko krene na putovanje". (3/34/2599)

[582] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o hadžu pod naslovom "Pohvalnost spominjanja Allaha, dž.š., prilikom sjedanja u prijevozno sredstvo". (3/9/111-2, En-Nevevi)

"اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ وَالْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَاعْثَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمُنْقَلَبِ، وَمِنَ الْحَوْرِ بَعْدَ الكَوْرِ، وَمِنْ دَعْوَةِ الْمَظْلُومِ، وَمِنْ سُوءِ الْمَنْظَرِ فِي الْأَهْلِ وَالْمَالِ".

"Allāhumme entes-sāhibu fis-seferi vel-halīfetu fil-ehl. Allāhumme innī eūzu bike min va'sāis-seferi ve keābetil-munkalebi ve minel-havri badel-kevri ve min davetil-mazlūmi ve min sūil-menzari fil-ehli vel-māl"

"Allahu, Ti si gospodar na putu i čuvar u porodici. Allahu, utječem ti se od nesreće na putu, tuge i gubitka koji bi me mogao zadesiti u imetku i porodici, od vraćanja u nevjerstvo, dove onoga kome je učinjena nepravda, i od gubitka u imetku i porodici."[583] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

Dova onoga ko se ukrca na brod

Uzvišeni je rekao: *"I on reče: 'Ukrcajte se u nju, u ime Allaha neka plovi i neka pristane."* (Hud, 41). I rekao je Uzvišeni: *"I daje vam lađe i kamile da putujete."* (Ez-Zuhruf, 12)

549. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Husejna bin Alije, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Zaštita od potopa mojim sljedbenicima jeste da prouče ajet: *'U ime Allaha, neka plovi i neka pristane, zaista moj Gospodar mnogo*

[583] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Šta uči onaj ko krene na putovanje" (5/498/3439), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* i u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* pod naslovom "Šta uči onaj ko krene na putovanje" (6/128/10333), obojica od Hammada bin Zejda, od Asima el-Ahvela, od Abdullaha bin Serdžesa, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." U lancu prenosilaca ovog hadisa je Asim bin Sulejman el-Ahvel, za koga imam Ahmed veli: "On je pouzdan prenosilac i pamtio je mnogo hadisa." Ibn Kattan veli: "On nije pamtio mnogo hadisa." Predanja koja on prenosi u najmanju ruku su na stepenu hasen, dobrog, hadisa.

prašta i milostiv je', kao i ajet: *'Oni ne veličaju Allaha onako kako Ga treba veličati...'* "[584] (Ez-Zuhruf, 67)

Pohvalno je na putovanju često upućivati dove

550. Ebu Davud, Tirmizi i Ibn Madža bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"ثَلاَثُ دَعْوَاتٍ مُسْتَجَابَاتٌ لاَ شَكَّ فِيهِنَّ: دَعْوَةُ الْمَظْلُومِ، وَدَعْوَةُ الْمُسَافِرِ، وَدَعْوَةُ الْوَالِدِ عَلَى وَلَدِهِ."

"Tri će dove, bez sumnje biti primljene: dova onoga kome je nepravda učinjena, dova putnika i dova koju roditelj uputi za svoje dijete."[585] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar." U predanju koje bilježi Ebu Davud ne spominju se riječi: "...za svoje dijete."

---

[584] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (168, 501) od Džebbare bin Mugallisa, od Jahjaa bin Alaa, od Mervana bin Salima, od Talhe bin Ubejdullaha el-Ukajlija, od Hasana bin Alije. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Džebbare bin Mugallis, o kome Zehebi u *El-Mizanu* (1/387/1434) prenosi riječi Buharije, koji je rekao: "U njegovim hadisima ima kontradiktornosti." Ebu Hatim veli: "On prenosi hadis s nepotpunim lancem prenosilaca." Ibn Nemir veli: "Podmetali su mu hadise, pa ih je prenosio ne znajući da su izmišljeni." U lancu prenosilaca nalazi se i Jahja bin Ala el-Bedželi, o kome Zehebi u *El-Mizanu* (6/71/9591) prenosi riječi Ebu Hatima, koji je rekao: "On nije jak prenosilac hadisa." Ibn Mein ga ocjenjuje nepouzdanim. Darekutni veli: "Njegova predanja se odbacuju." Ahmed bin Hanbel veli: "On je lažljivac, izmišljao je hadise."

[585] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "Dova koja se uči u odsustvu" (2/90, 91/1536, Tirmizi u poglavlju o dobročinstvu i održavanju rodbinskih veza pod naslovom "Predanja koja govore o dovi roditelja" (4/314/1905), Ibn Madža u poglavlju o dovama pod naslovom "Dova roditelja i dova onoga kome je učinjena nepravda" (2/1270/3862), svi oni od Hišama ed-Destevaija, od Jahjaa bin Ebu Kesira, od Ebu Džafera, od Ebu Hurejre, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa jeste Jahja bin Ebu Kesir, koji je podmetao hadise. Hadis ima potvrdu u predanju koje prenosi Ukba bin Amir, a bilježi ga Ahmed u *Musnedu* (4/154), od Jahjaa bin Ebu Kesira, od Zejda bin Selama, od Abdullaha bin Zejda el-Erzeka, od Ukbe bin Amira, r.a.

Kada se popne na uzvišenje, lijepo je da putnik veliča Allaha, dž.š., a kada se spusti u dolinu, slavit će Allaha, dž.š.

551. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Džabira, r.a., koji je rekao: "Kada bismo se popeli na brežuljak, izgovarali bismo: 'Allahu ekber', a kada bismo se spustili u dolinu izgovarali bismo: 'Subhanallah'."[586]

552. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi hadis koj smo spominjali u poglavlju "Šta se uči kada se sjeda u prijevozno sredstvo", a u kojem Ibn Omer, r.a., kaže: "Kada bi se Allahov Poslanik, s.a.v.s., s vojskom popeo na neku uzvisinu, donosili bi tekbire, a kada bi se spustili u dolinu, slavili bi Allaha, dž.š."[587]

553. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ibn Omera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi se vraćao s hadža, umre, ili džihada, ili se popeo na kakav brežuljak ili uzvisinu, tri puta izgovarao tekbir, a zatim bi rekao:

"لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْـمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، آيِبُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ، سَاجِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ، صَدَقَ اللهُ وَعْدَهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ، وَهَزَمَ الأَحْزَابَ وَحْدَهُ."

"Lā ilāhe illallāhu, vahdehū lā šerīke lehū, lehul-mulku ve lehul-hamdu ve huve alā kulli šej'in kadīr. Ājibūne tāibūne ābidūne lirabbinā hāmidūn. Sadekallāhu vadehu ve nesare abdehū ve hezemel-ahzābe vahdeh"

---

[586] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o džihadu i putovanju pod naslovom "Kada se spusti u dolinu, treba slaviti Allaha, dž.š." (6/157/2993, *Fethul-Bari*) i u poglavlju "Veličanje Allaha, dž.š., kada se popne na uzvišenje". (6/157/2-994, *Fethul-Bari*)

[587] Spominjali smo ga pod brojem 546.

"Nema boga osim Allaha, Jedinog, Koji nema druga. Njemu pripada sva vlast i hvala i On je svemoćan. Vraćamo se kao pokajnici, obožavajući samo našega Gospodara i Njemu se zahvaljujući. Allah, dž.š., ispunio je Svoje obećanje, pomogao je Svoga roba i On je sām pobijedio saveznike."[588]

554. U istim djelima bilježi se predanje Ebu Musaa el-Eš'arija, r.a., koji pripovijeda: "Bili smo na jednom putovanju s Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., i kad bismo naišli na neku dolinu, izgovarali bismo riječi: 'La ilahe illallah' i donosili bismo tekbire i pri tome smo jako podizali glasove, pa nam Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče:

"يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَرْبَعُوا لأَنْفُسِكُمْ فَإِنَّكُمْ لاَ تَدْعُونَ أَصَمَّ وَلاَ غَائِبًا، إِنَّهُ مَعَكُمْ إِنَّهُ سَمِيعٌ قَرِيبٌ."

'Ljudi, poštedite se, jer vi ne dozivate gluhog niti onog ko je odsutan. On je uvijek s vama, jer On sve čuje i ništa Mu nije daleko.'"[589]

555. Tirmizi u svojoj zbirci bilježi predanje koje smo prethodno spominjali u poglavlju o pohvalnosti traženja oporuke od dobrih i pobožnih ljudi kada se kreće na putovanje, a u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

---

[588] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o umri pod naslovom "Šta se uči kada se vraća s umre, hadža ili rata" (3/724/1797, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o džihadu i putovanju pod naslovom "Donošenje tekbira kada se popne na uzvisinu" (6/157, 158/2995, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o vojnim pohodima pod naslovom "Bitka na Hendeku" (7/469/4116, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o hadžu pod naslovom "Šta se uči kada se vrača sa hadža i dr." (3/9/112-3, En-Nevevi)

[589] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o džihadu i putovanju pod naslovom "Pokuđeno je prilikom izgovaranja tekbira previše podizati glas" (6/1-57/2992, *Fethul-Bari*) i u poglavlju o dovama pod naslovom "Učenja dova kada se uspne na brežuljak" (11/191/6384, *Fethul-Bari*) i u poglavlju o kaderu pod naslovom "Riječi: 'Nema snage ni moći osim Allahove, dž.š., moći i snage'" (11/509/661, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o zikru, dovama, traženju oprosta i pokajanju pod naslovom "Pohvalno je zikr činiti tiho osim u situacijama koje su vjerom izuzete". (6/17/25-6, En-Nevevi)

“عَلَيْكَ بِتَقْوَى اللهِ تَعَالَى، وَالتَّكْبِيرِ عَلَى كُلِّ شَرَفٍ.”

“Alejke bi takvallāhi teāla vet-tekbīri alā kulli šeref”

“Boj se Allaha, dž.š., i kad god se popneš na neko uzvišenje, veličaj Allaha, dž.š.”[590]

556. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Enesa, r.a., koji je rekao: “Kada bi se Allahov Poslanik, s.a.v.s., na putovanju uspeo na neko uzvišenje, govorio bi:

“اللَّهُمَّ لَكَ الشَّرَفُ عَلَى كُلِّ شَرَفٍ، وَلَكَ الْحَمْدُ عَلَى كُلِّ حَالٍ.”

‘Allāhumme lekeš-šerefu alā kulli šerefin ve lekel-hamdu alā kulli hāl’

‘Allahu, za Tebe izgovaramo počasti kad god se popnemo na kakvo uzvišenje i Tebe hvalimo u svakoj situaciji.’”[591]

Zabrana prekomjernog podizanja glasa prilikom učenja tekbira i sl.

O tome je zabilježeno predanje Ebu Musaa, r.a., koje smo spomenuli u prethodnom poglavlju.

Na putovanju je pohvalno činiti nešto što će oraspoložiti putnike, zabaviti ih i olakšati im putovanje

O ovoj su temi preneseni mnogobrojni hadisi koji su općepoznati.

---

[590] Spominjali smo ga pod brojem 543.

[591] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (174/523) od Amare bin Zazana, od Zijada en-Numejrija, od Enesa, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Amara bin Zazan, o kome Zehebi u *El-Mizanu* (4/96/6024) prenosi riječi Buharije koji je rekao: “Postoji vjerovatnost da prenese kontradiktorne hadise.” Ahmed veli: “Neka su njegova predanja nevjerodostojna.” Ebu Hatim veli: “Njegovi se hadisi zapisuju, ali se ne mogu koristiti kao dokaz.” Darekutni veli: “On je nepouzdan.”

Šta uči putnik kojem se otela jahalica

557. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Abdullaha bin Mesuda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kome se od vas otme jahalica u pustinji, neka kaže:

"يَا عِبَادَ اللهِ احْبِسُوا، يَا عِبَادَ اللهِ احْبِسُوا."

'Jā ibādallāhi ihbisū, jā ibādallāhi ihbisū'

'Allahovi robovi, zaustavite je, Allahovi robovi, zaustavite je', jer Allah, dž.š., ima na zemlji čuvare koji će je zaustaviti.'"[592]

Jedan od mojih učitelja pripovijedao mi je da mu se otela jahalica, pa je izgovorio ove riječi, i Allah, dž.š., učinio je da se životinja istog momenta zaustavi. Jednom sam prilikom putovao s grupom ljudi, pa se jednom od njih ote jahalica, pa nikako nisu uspijevali da je uhvate. Ja sam izgovorio ove riječi, i životinja je istog momenta stala.

Šta uči onaj čija je jahalica neposlušna

558. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje priznatog pobožnjaka i učenjaka Ebu Abdullaha Junusa bin Ubejdullaha bin Dinara el-Basrija, poznatog tabiina, koji je rekao: "Ko bude jahao na neposlušnoj jahalici neka joj na uho prouči ajet: *'Zar pored Allahove žele drugu vjeru, a Njemu se, htjeli ili ne htjeli, pokoravaju i oni na nebesima i oni na Zemlji, i Njemu će se svi vratiti'* (Alu Imran, 83), i ona će, Allahovom, dž.š., dozvolom, stati."[593]

---

[592] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (170/509) od Ma'rufa bin Hasana, od Seida, od Katade, od Ebu Berde, od njegovog oca, od Ibn Mesuda, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Ma'ruf bin Hasan, Ebu Muaz es-Semerkandi, o kome Zehebi u *El-Mizanu* (5/268/8654) prenosi riječi Ibn Adijja, koji je rekao: "Njegova su predanja neispravna." Šejh Albani u djelu *Es-Silsiletud-daife* (655) također ga ocjenjuje nepouzdanim.

[593] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (171/511) od Ebul-Lejsa Nasra bin Kasima, od Ubejdullaha bin Umera el-Kavaririja, od Minhala bin Isaa, od Junusa bin Ubejda kao njegove riječi. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Nasr bin Kasim, o kome Zehebi u *El-Mizanu* (5/378/9043) veli: "Spada među manje poznate tabiine, gotovo da je nepoznat." Povrh toga ovo su njegove riječi, a riječi tabiina ne mogu služiti kao dokaz.

Šta uči putnik kada ugleda neko mjesto u koje želi ili ne želi ući

559. Nesai u svom *Sunenu* i Ibnus-Sunni u svom djelu bilježe predanje Suhejba, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kad god bi ugledao mjesto u koje želi ući, učio sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَمَا أَظْلَلْنَ، وَالأَرَضِينَ السَّبْعَ وَمَا أَقْلَلْنَ، وَرَبَّ الشَّيَاطِينَ وَمَا أَضْلَلْنَ، وَرَبَّ الرِّيَاحِ وَمَا ذَرَيْنَ، أَسْأَلُكَ خَيْرَ هَذِهِ الْقَرْيَةِ وَخَيْرَ أَهْلِهَا وَخَيْرَ مَا فِيهَا، وَنَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ أَهْلِهَا وَشَرِّ مَا فِيهَا".

"Allāhumme Rabbes-semāvātis-seb'i ve mā azalne vel-erdines-seb'a ve mā akalne ve Rabbeš-šejātīni ve mā adlelne ve Rabber-rijāhi ve mā zerejne es'eluke hajre hazihil-karjeti ve hajre ehlihā ve hajre mā fīhā ve neūzu bike min šerrihā ve šerri ehlihā ve šerri mā fīhā"

"Allahu, Gospodaru sedam nebesa i onog što ona pokrivaju, i sedam zemalja i onoga što one nose, Gospodaru šejtana i onih što su ih oni zaveli, Gospodaru vjetrova i onoga što su oni oplodili, molim Te da me zadesi dobro ovog mjesta, dobro njegovih stanovnika i dobro svega što se u njemu nalazi, a utječem Ti se od zla ovog mjesta, zla njegovih stanovnika i zla svega što se u njemu nalazi."[594]

560. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi želio ući u neko naselje, učio sljedeću dovu:

---

[594] Bilježi ga Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* i u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* pod naslovom "Šta uči putnik kada ugleda mjesto u koje želi ući" (6/140/10378, 10379), Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (175/525), obojica od Musaa bin Ukbe, od Ataa bin Ebu Mervana, od njegovog oca, od Ka'ba, od Suhejba, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa jeste Ebu Mervan el-Eslemi o kome Zehebi u *El-Mizanu* (6/246/10594) prenosi riječi Nesaija, koji je rekao: "On nije poznat." Sve se nejasnoće odnose na Ebu Mervana. On ovo predanje bilježi pod brojem 4/170 (171/2698, *El-Ihsan*), Hakim (1/446). Hadis ima potvrdu u predanju koje bilježi Nesai (10377) s lancem prenosilaca koji je pouzdan osim Ejjuba bin Sulejmana bin Bilala, koji je istinoljubiv, tako da se prvo predanje na osnovu ovog predanja diže na stepen hasen, dobrog hadisa.

"أَللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ هٰذِهِ وَخَيْرِ مَا جَمَعْتَ فِيهَا، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ مَا جَمَعْتَ فِيهَا، اللَّهُمَّ ارْزُقْنَا حَيَاهَا، وَأَعِذْنَا مِنْ وَبَاهَا، وَحَبِّبْنَا إِلَى أَهْلِهَا، وَحَبِّبْ صَالِحِي أَهْلِهَا إِلَيْنَا."

"Allāhumme innī es'eluke min hajri hāzihī ve hajri mā džemate fīhā ve eūzu bike min šerrihā ve šerri mā džemate fihā. Allāhummerzuknā hajāhā ve eiznā min vebāhā ve habbibnā ilā ehlihā ve habbib salihī ehlihā ilejnā"

"Allahu, molim Te za dobro ovog mjesta i za dobro radi kojeg je sagrađeno, a utječem Ti se od njegovog zla i zla radi kojeg je sagrađeno. Allahu, molimo Te za zdravlje ovog mjesta, a utječemo Ti se od bolesti koje njime haraju. Učini nas dragim stanovnicima ovog mjesta i učini da zavolimo dobre stanovnike ovog mjesta."[595]

Dova koju uči putnik kada se poboji nekog naroda ili nečega drugog

561. Ebu Davud i Nesai u svojim *Sunenima* bilježe predanje s vjerodostojnim lancem prenosilaca od Ebu Musaa el-Eš'arija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi se pobojao nekog naroda, učio:

"اللَّهُمَّ إِنَّا نَجْعَلُكَ فِي نُحُورِهِمْ وَنَعُوذُ بِكَ مِنْ شُرُورِهِمْ."

"Allāhumme innā nedžaluke fī nuhūrihim ne neūzu bike min šurūrihim"

"Allahu, Tebe stavljamo pred njih i Tebi se utječemo od njihovog zla."[596]

[595] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (177/532) od Isaa bin Mejmuna, od Kasima, od Aiše, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Isa bin Mejmun el-Medeni, Kasimov štićenik, koji je nepouzdan (*Et-Takrib*). Potvrda ovom hadisu jeste i značenje prethodnog hadisa.

[596] Spominjali smo ga pod brojem 328.

Šta uči putnik kada mu se prikaže šejtan

562. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Džabira, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا تَغَوَّلَتْ لَكُمُ الْغِيلاَنُ فَنَادُوا بِالأَذَانِ".

"Kada vam se prikaže šejtan, proučite ezan",[597] tj. zaštitite se od njegovog zla učenjem ezana, jer šejtan bježi kada se ezan prouči. Nešto slično govorili smo u poglavlju o tome šta se uči kada se osjeti šejtanovo prisustvo i navraćanje na zlo, na početku poglavlja o zikrovima koji se uče u raznim prilikama. Tu smo spomenuli da treba početi učiti Kur'an jer se to naređuje u nekim kur'anskim ajetima.

Šta putnik uči kada odsjedne na nekom mjestu

563. Muslim, u svom *Sahihu*, Malik, u *Muvettau*, Tirmizi, u *Sunenu*, bilježe predanje Havle bint Hakim, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko odsjedne na nekom mjestu i tu prouči:

"أَعُوذُ بِكَلِمَةِ اللهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ".

'Eūzu bi kelimātillāhit-tāmmāti min šerri mā halek'

'Utječem se pomoću Allahovih savršenih riječi od zla svega što je stvorio', ništa mu neće moći nauditi sve dok ne ode iz toga mjesta.'"[598]

---

[597] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (174, 175/524) od Hasana, od Džabira bin Abdullaha, r.a., od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Lanac prenosilaca ovog hadisa je prekinut. Ibn Hadžer u djelu *Et-Tehzibut-tehzib* (2/267) prenosi riječi Alije bin el-Medinija, koji je rekao: "Hasan nije vidio Aliju osim kao veoma malo dijete i nije slušao hadisa od Džabira bin Abdullaha, r.a." Hadis ima potporu u predanju koje se bilježi u dva *Sahiha*, a prenosi ga Ebu Hurejra, r.a. Buhari ga bilježi u poglavlju o ezanu pod naslovom "Vrijednost učenja ezana" (1/82/6, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o namazu pod naslovom "Vrijednost učenja ezana i šejtanovo bježanje kada čuje ezan". (2/4/90-1, En-Nevevi)

[598] Bilježi ga Muslim u poglavlju o zikru, dovama, traženju oprosta i pokajanju pod naslovom "Učenje dova i traženje zaštite" (6/17/31-2, En-Nevevi), Malik u *Muvettau* (2/745/34), Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Predanje koje govori o tome šta putnik uči kada odsjedne na nekom mjestu". (5/496/3437)

564. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje Abdullaha bin Omera bin el-Hattaba, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., na putovanju, kada bi se spustila noć, učio sljedeću dovu:

"يَا أَرْضُ رَبِّي وَرَبُّكِ اللهُ، أَعُوذُ مِنْ شَرِّكِ وَشَرِّ مَا فِيكِ، وَشَرِّ مَا خُلِقَ فِيكِ، وَشَرِّ مَا يَدُبُّ عَلَيْكِ، أَعُوذُ مِنْ أَسَدٍ وَأَسْوَدٍ، وَمِنَ الْحَيَّةِ وَالْعَقْرَبِ، وَمِنْ سَاكِنِ الْبَلَدِ وَمِنْ وَالِدٍ وَمَا وَلَدَ."

"Jā erdu Rabbī ve Rabbukillāh. Eūzu min šerriki ve šerri mā fīki ve šerri mā hulika fīki ve šerri mā jedubbu alejki. Eūzu min esedin ve esvedin ve minel-hajjeti vel-akrebi ve min sākinil-beledi ve min vālidin ve mā veled"

"O zemljo, moj i tvoj Gospodar je Allah, dž.š. Utječem se od tvoga zla, od zla što je u tebi i od zla stvorenja koja se u tebi nalaze, od zla svega što tobom hodi. Utječem se od zvijeri i ljudi, zmija i akrepa, od džina koji u tebi stanuju i od Iblisa i njegovih potomaka."[599]

Šta putnik uči kada se vrati kući

Sunnet je da kaže ono što se spominje u hadisu koji smo ranije spomenuli u poglavlju koje govori o tome kako putnik treba veličati Allaha, dž.š., kada se popne na neko uzvišenje.

565. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Enesa, r.a., koji pripovijeda: "Vraćali smo se s puta u društvu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., Ebu Talha i ja, a Safijja je jahala zajedno s njim na devi. Kada smo se približili Medini, Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče:

---

[599] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o džihadu pod naslovom "Šta uči putnik kada odsjedne na nekom mjestu", Ahmed u *Musnedu* (2/132), (3/124), Hakim (1/446), (2/100), Taberani u poglavlju o dovama (263/834) od Safvana bin Amra, od Šurejha bin Ubejda el-Hadremija, od Zubejra bin Velida, od Abdullaha bin Omera, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Zubjer bin Velid eš-Šami je nepoznat. Zehebi u *El-Mizanu* (2/258/2848) o njemu veli: "Jedino Šurejh bin Ubejd od njega prenosi hadise."

"آيِبُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ."

'Ājibūne tāibūne ābidūne li Rabbinā hāmidūn'

'Vraćamo se kao pokajnici, obožavajući samo našega Gospodara i Njemu se zahvaljujući.' Neprestano je ponavljao ove riječi sve dok nismo ušli u Medinu."[600]

Šta putnik uči nakon sabah-namaza

Sve što uče oni koji nisu putnici ovom prilikom, to treba učiti i putnik, a o tome smo prethodno govorili, s tim što putnik treba još proučiti ono što se bilježi u predanju koje bilježi Ibnus-Sunni od:

566. Ebu Berzaa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., poslije sabah-namaza, kada je bio na putovanju, proučio sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ أَصْلِحْ لِي دِينِي الَّذِي جَعَلْتَهُ عِصْمَةَ أَمْرِي، اللَّهُمَّ أَصْلِحْ لِي دُنْيَايَ الَّتِي جَعَلْتَ فِيهَا مَعَاشِي، اللَّهُمَّ أَصْلِحْ لِي آخِرَتِي الَّتِي جَعَلْتَ إِلَيْهَا مَرْجِعِي، اللَّهُمَّ أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ، اللَّهُمَّ أَعُوذُ بِكَ، لاَ مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلاَ مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ، وَلاَ يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ."

"Allāhumme aslih lī dīnillezī džealtehū ismete emrī. Allāhumme aslih lī dun'jājelletī džealte fihā meāšī. Allāhumme aslih lī āhiretilletī džealte ilejhā merdži'ī. Allāhumme eūzu biridāke min sehatik, Allāhumme eūzu bike, lā mānia limā eatajte ve lā mu'tije limā mena'te ve lā jenfeu zel-džeddi minkel-džedd"

"Allahu, popravi moju vjeru koju si učinio mojim štitom. Allahu, popravi moje stanje na ovom svijetu na kojem si me stvorio da živim. Allahu, učini dobrim za mene boravak na onom svijetu za

---

[600] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o hadžu pod naslovom "Šta se uči prilikom vraćanja s hadža i drugih putovanja". (3/9/13, En-Nevevi)

koji si odredio da ću u njemu vječno živjeti. Allahu, utječem se Tvome zadovoljstvu od Tvoje srdžbe. Allahu, utječem se Tebi od Tebe. Ono što Ti podariš niko ne može uskratiti, i niko ne može podariti ono što Ti zabraniš, i nikome njegova snaga pored Tvoje snage ne može koristiti."[601] Sve se ove dove prouče po tri puta.

Šta putnik uči kada ugleda svoje mjesto

Lijepo je proučiti ono što smo spomenuli u hadisu koji prenosi Enes, r.a.,[602] u prethodnom poglavlju, kao i ono što smo spominjali u poglavlju "Šta uči onaj ko ugleda neko mjesto",[603] i treba reći:

"اللَّهُمَّ اجْعَلْ لَنَا بِهَا قَرَارًا وَرِزْقًا حَسَنًا."

"Allāhummedžal lenā bihā karāren ve rizkan hasenā"

"Allahu, učini ovo mjesto našim sigurnim boravištem i podari nam lijepu opskrbu u njemu."[604]

---

[601] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (172/516) od Ishaka bin Jahjaa bin Talhe, za koga se svi slažu da je nepouzdan. Hadis bilježi i Muslim u poglavlju o zikru, dovama, traženju oprosta i pokajanju pod naslovom "O dovama" (6/17/40, En-Nevevi) u predanju Ebu Hurejre, r.a. u sljedećem obliku. "Allahu, popravi moju vjeru koja je moj štit, i popravi moje stanje na ovom svijetu, na kojem živim, i popravi mi stanje na ahiretu, na koji ću se vratiti. Učini da svaki trenutak moga života bude u znaku povećanja moga dobra i učini smrt mojim odmorom od svakog zla."

[602] Spominjali smo ga pod brojem 565.

[603] Spominjali smo ga pod brojevima 559 i 560.

[604] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Taberani u poglavlju o dovama (264/837), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* i u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* pod naslovom "Šta uči onaj ko ugleda svoj grad" (6/142/1'387) od Kajsa bin Salima el-Meafirija Ebu Hareze, od Ebu Umame bin Sehla bin Hunejfa, od Ebu Hurejre, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Kajs bin Salim, o kome Zehebi u *El-Mizanu* (5/317/6914) veli: "Gotovo da je nepoznat, a i prenosi nepoznato predanje."

Šta uči putnik kada se vrati s putovanja i uđe u svoju kuću

567d. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi se vratio s putovanja i ušao kod svojih ukućana, učio sljedeću dovu:

“تَوْبًا تَوْبًا لِرَبِّنَا أَوْبًا، لاَ يُغَادِرُ حَوْبًا.”

“Tevben, tevben, li Rabbinā evben lā jugādiru havbā”

“Kajući se, kajući se, Gospodaru vraćajući se, pokajanjem poslije kojeg ni jedan grijeh ostati neće.”[605]

Šta se kaže onome ko se vratio s putovanja

Lijepo je reći:

“اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي سَلَّمَكَ.”

“El-hamdu lillāhillezī sellemek”

“Hvala Allahu, dž.š., Koji te je spasio” ili:

“اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي جَمَعَ الشَّمْلَ بِكَ.”

“El-hamdu lillāhillezī džemeaš-šemle bik”

“Hvala Allahu, dž.š., Koji je učinio da se opet sretnemo s tobom” i sl. Uzvišeni je rekao: *“Ako budete zahvalni, Ja ću vam, zacijelo, još više dati...”* (Ibrahim, 7). O ovoj temi prenosi se i predanje Aiše, r.a., koje ćemo spomenuti u sljedećem poglavlju.

---

605 Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (178/536) od Ebul-Ahvesa, od Semmaka, od Ikrime, od Ibn Abbasa, r.a. Što se tiče predanja Semmaka od Ikrime, o tome Ibn Hadžer u *Et-Takrib*u veli: “U njegovom predanju od Ikrime postoji posebna kolebljivost, a na kraju je toliko bio kolebljiv da mu je trebalo suflirati (šaptati).”

Šta se kaže onome ko se vratio iz rata

568. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Aiše, r.a., koja kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., bio je u jednoj od bitaka i kada se vratio i ušao u kuću, ja sam ga dočekala, uzela za ruku i rekla mu:

“اَلْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي نَصَرَكَ وَأَعَزَّكَ وَأَكْرَمَكَ.”

'El-hamdu lillāhillezī nesareke ve eazzeke ve ekremek'

'Hvala Allahu, dž.š., Koji te je pomogao, ojačao i počastio.'"[606]

Šta se kaže onome ko se vratio s hadža

569. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Ibn Omera, r.a., koji pripovijeda sljedeći događaj: "Neki je dječak došao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i rekao mu: 'Želim obaviti hadž.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu:

“يَا غُلَامُ، زَوَّدَكَ اللهُ التَّقْوَى، وَوَجَّهَكَ فِي الْخَيْرِ وَكَفَاكَ الْهَمَّ.”

'Jā gulāmu zevvedekallāhut-takvā ve vedždžeheke fil-hajri ve kefākel-hemm'

'Dječače, da ti Allah, dž.š., poveća bogobojaznost, da te uputi na ono što je dobro i da te sačuva briga.' Kada se dječak vratio s hadža, došao je kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., nazvao mu je selam, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče:

“يَا غُلَامُ، قَبِلَ اللهُ حَجَّكَ فِي الْخَيْرِ، وَغَفَرَ ذَنْبَكَ، وَأَخْلَفَ نَفَقَتَكَ.”

'Jā gulāmu kabilalllāhu hadždžeke fil-hajri ve gafere zenbeke ve ahlefe nefekatek'

---

[606] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (178, 179/537) od Hammada bin Selema, od Suhejla bin Ebu Saliha, od Seida bin Jesara, od Ebu Talhe. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Suhejl bin Ebu Salih, koji je miješao hadise, kao što to spominje Zehebi u svom djelu *El-Mizan.* (2/433/3604)

'Dječače, da Allah, dž.š., primi hadž koji si obavio, oprosti ti grijehe i nadomjesti imetak koji si na tom putu potrošio.'"[607]

570. Bejheki u svom *Sunenu* bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْحَاجِّ وَلِمَنِ اسْتَغْفَرَ لَهُ الْحَاجُّ."

"Allāhummagfir lil-hādždži ve limenistagfere lehul-hādždž"

"Allahu, oprosti hadžiji i onome kome je hadžija molio za oprost."[608] Hakim veli: "Hadis je vjerodostojan po uvjetima koje postavlja Muslim.

[607] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (170/507) od Muslima bin Salim el-Džuhenija, od Abdullaha bin Omera, od Nafija, od Salima, od njegovog oca. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Muslim bin Salim el-Džuheni, koji je nepouzdan. (*Et-Takrib*)

[608] Bilježi ga Bejheki u svom *Sunenu* (5/261), Hakim u *Mustedreku* (1/441) od Husejna bin Muhammeda el-Mervezija, od Šurejka, od Mensura, od Ebu Hazima, od Ebu Hurejre, r.a. Hakim veli: "Ovaj je hadis vjerodostojan po uvjetima koje postavlja Muslim, ali ga ni Buhari ni Muslim ne bilježe." U ovom mišljenju podržava ga Zehebi. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Husejn bin Muhammed el-Mervezi, koji je nepoznat. (*Et-Takrib*)

Zikrovi koji se izgovaraju prilikom jela i pića

Šta treba reći kada se hrana servira za jelo

571. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Abdullaha bin Amra bin el-Asa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada mu se servirala hrana, učio sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيمَا رَزَقْتَنَا، وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ."

"Allāhumme bārik lenā fīmā rezaktenā ve kinā azāben-nār. Bismillah"

"Allahu, podari nam bereket u onome čime si nas opskrbio i sačuvaj nas patnje u vatri. S imenom Allaha, dž.š."[609]

---

[609] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* od Muhammeda bin Ebu ez-Zuajzia, od Amra bin Šuajba, od njegovog oca, od njegovog djeda. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Muhammed bin Ebu ez-Zuajzi, o kome Zehebi u *El-Mizanu* (4/468/7532) prenosi riječi Ebu Hatima, koji je rekao: "Njegova su predanja veoma nepouzdana." Isto kaže i Buhari. Ebu Hatim još veli: "Na njega se ne treba ni obazirati", zatim je spomenuo njegovo predanje i nakon toga rekao: "Ovo je jedno od njegovih mnogobrojnih nevjerodostojnih predanja." Hadis bilježi i Taberani u poglavlju o dovama (278/888) s istim lancem prenosilaca.

Lijepo je da domaćin, kada se servira hrana, rekne svojim gostima: "Bujrum, jedite" i tome sl.

Lijepo je da domaćin svojim gostima, kada se postavi hrana, kaže: "Bismillah" (S imenom Allaha) ili: "Jedite" i sl., čime će im staviti do znanja da mogu početi s jelom. Međutim, izgovaranje ovih riječi nije obavezno, nego je dovoljno samo serviranje hrane ispred njih jer sam taj čin poziva ih da jedu. Jedan od naših učenjaka veli: "Izgovaranje ovih riječi obavezno je." Međutim, prvo je mišljenje ispravno jer predanja koja govore o izgovaranju ovih riječi upućuju na to da je taj čin pohvalan.

Izgovaranje "bismille" prije jela i pića

572. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Omera bin Ebu Selema, r.a., koji prenosi da mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"سَمِّ اللهَ وَكُلْ بِيَمِينِكَ."

"Spomeni Allahovo, dž.š., ime i jedi desnom rukom."[610]

573. Ebu Davud i Tirmizi u svojim *Sunenima* bilježe predanje Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kada neko od vas želi jesti neka prije toga spomene Allahovo, dž.š., ime, a ako zaboravi to uraditi na početku i sjeti se kasnije, neka kaže:

"بِسْمِ اللهِ أَوَّلَهُ وَآخِرَهُ."

'Bismillāhi evvelehū ve āhireh'

---

[610] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o jelu pod naslovom "Izgovaranje 'bismille' prilikom jela i pića i jedenje desnom rukom" (9/431/5376, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o piću pod naslovom "Lijepi postupci prilikom jela i pića i propisi vezani za to pitanje". (5/13/193, En-Nevevi)

'S imenom Allaha, dž.š., na početku i na kraju.'"[611] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

574. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Džabira, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا دَخَلَ الرَّجُلُ بَيْتَهُ فَذَكَرَ اللهَ تَعَالَى عِنْدَ دُخُولِهِ وَعِنْدَ طَعَامِهِ، قَالَ الشَّيْطَانُ: لاَ مَبِيتَ لَكُمْ وَلاَ عَشَاءَ، وَإِذَا دَخَلَ فَلَمْ يَذْكُرِ اللهَ تَعَالَى عِنْدَ دُخُولِهِ قَالَ الشَّيْطَانُ: أَدْرَكْتُمُ الْمَبِيتَ، وَإِذَا لَمْ يَذْكُرِ اللهَ تَعَالَى عِنْدَ طَعَامِهِ قَالَ: أَدْرَكْتُمُ الْمَبِيتَ وَالْعَشَاءَ."

"Kada čovjek uđe u svoju kući i pri tome spomene Allaha, dž.š., kao i prilikom jela, šejtan rekne svojoj družini: 'Nećete imati ni konaka ni večere.' A ako čovjek uđe, a pritom ne spomene Allaha, dž.š., šejtan rekne: 'Imat ćete konak', a ako još prilikom jela ne spomene Allaha, dž.š., šejtan rekne: 'Imat ćete i konak i večeru.'"[612]

575. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Enesa, r.a., koje govori o jasnim mudžizama Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kada su ga Ebu Talha i Ummu Sulejm, r.a., pozvali da jede. Enes, r.a., o tom događaju pripovijeda. "Zatim Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Sada pozovite još desetericu da uđu.' Kada su ušli, Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče im: 'Jedite i pri tome spomenite Allahovo, dž.š., ime.' Svi su se oni najeli, a bilo ih je osamdeset ljudi.'"[613]

---

[611] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o jelu pod naslovom "Učenje 'bismille' prije jela" (3/346, 347/3767), Tirmizi u poglavlju o jelu pod naslovom "Učenje 'bismille' prije jela" (4/288/1858), obojica od Hišama bin Ebu Abdullaha ed-Dustevaija, od Bedila bin Mejsere el-Ukajlija, od Abdullaha bin Ubejda bin Umejra, od Ummu Kulsum, od Aiše, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." Lanac prenosilaca ovog hadisa pouzdan je.

[612] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o piću pod naslovom "Lijepi postupci prilikom jela i pića i propisi vezani za to pitanje". (5/13, 190-1, En-Nevevi)

[613] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o piću pod naslovom "Dozvoljeno je pozvati sa sobom još nekoga ukoliko smo sigurni da će domaćin biti time zadovoljan". (5/13, 218, 221, En-Nevevi)

576. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Huzejfe, r.a., koji pripovijeda: "Kada bi zajedno s Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., jeli hranu, mi ne bismo započinjali sve dok Allahov Poslanik, s.a.v.s., ne bi započeo s jelom i stavio svoju ruku u posudu. Jednom prilikom, dok smo jeli u njegovom društvu, dotrča neka djevojčica kao da je neko goni i pruži ruku da dohvati hranu, a Allahov je Poslanik, s.a.v.s., uhvati za ruku. Poslije nje dođe neki beduin i pruži ruku ka hrani, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., uhvati i njegovu ruku, i nakon toga reče:

"إِنَّ الشَّيْطَانَ يَسْتَحِلُّ الطَّعَامَ أَنْ لاَ يُذْكَرَ اسْمُ اللهِ عَلَيْهِ، وَإِنَّهُ جَاءَ بِهٰذِهِ الْجَارِيَةِ لِيَسْتَحِلَّ بِهَا، فَأَخَذْتُ بِيَدِهَا، فَجَاءَ بِهٰذَا الأَعْرَابِيِّ لِيَسْتَحِلَّ بِهِ، فَأَخَذْتُ بِيَدِهِ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنَّ يَدَهُ فِي يَدِي مَعَ يَدِهَا."

'Šejtan je u stanju jesti hranu ukoliko se prilikom jela ne spomene Allahovo, dž.š., ime. Došao je s ovom djevojčicom kako bi jeo hranu, pa sam je ja dohvatio za ruku. Poslije toga došao je s ovim beduinom kako bi se pomoću njega dočepao hrane, pa sam i njegovu ruku dohvatio. Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moj život, zaista je šejtanova ruka zajedno s djevojčicinom rukom bila u mojoj ruci.' Nakon toga spomenuo je Allahovo, dž.š., ime i počeo s jelom."[614]

577. Ebu Davud i Nesai u svojim *Sunenima* bilježe predanje Umejja bin Mahšija, r.a., koji pripovijeda: "Jednom prilikom, Allahov Poslanik, s.a.v.s., sjedio je u blizini čovjeka koji je jeo, a da pri tome nije spomenuo Allahovo, dž.š., ime. Bio mu je ostao još samo jedan zalogaj i kada ga je podigao prema ustima, čovjek reče:

"بِسْمِ اللهِ أَوَّلَهُ وَآخِرَهُ."

'Bismillāhi evvelehū ve āhireh'

'S imenom Allahovim, dž.š., i na početku i na kraju.'

---

614 Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o piću pod naslovom "Poglavlje o lijepim postupcima pri jelu i piću i propisi vezani za to pitanje". (5/13, 187, 190, En-Nevevi)

Allahov Poslanik, s.a.v.s., na to se osmjehnu i reče: 'Cijelo je vrijeme šejtan jeo zajedno s njim, ali kada je spomenuo Allahovo, dž.š., ime, šejtan je povratio sve što je pojeo.'"[615] Iz hadisa se razumije da Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije u početku znao da čovjek nije spomenuo Allahovo, dž.š., ime na početku jela, jer da je to znao, odmah bi ga upozorio na grešku.

578. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednom prilikom jeo u društvu šesterice svojih drugova. U toku jela došao je neki beduin koji u dva zalogaja pojede svu hranu što je bila pred njima, pa Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Da je spomenuo Allahovo, dž.š, ime, ova bi vam hrana bila dovoljna da se najedete.'"[616] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

579. Džabir bin Abdullah, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ نَسِيَ أَنْ يُسَمِّيَ عَلَى طَعَامِهِ فَلْيَقْرَأْ: قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ إِذَا فَرَغَ."

"Ko zaboravi na početku jela spomenuti Allahovo, dž.š., ime, neka nakon jela prouči: "Kul huvallahu ehad."[617] Učenjaci

[615] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o jelu pod naslovom "Izgovaranje 'bismille' prije jela" (3/347/3768), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* i u poglavlju "Dnevne obaveze muslimana" pod naslovom "Kako treba postupiti onaj ko zaboravi izgovoriti 'bismillu' na početku jela" (6/78/10113), obojica od Džabira bin Subha, od Musenne bin Abdurahmana el-Huzaija, od njegovog amidže Umejja bin Mahšija, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Džabir bin Subh, koji je bio istinoljubiv (*Et-Takrib*). Što se tiče Musenne bin Abdurahmana, o njemu Zehebi u *El-Mizanu* (4/355/7062) veli: "On je nepoznat. Jedino Džabir bin Subh prenosi od njega hadise." Ibn el-Medini veli: "On je nepoznat." Pogledaj ocjenu hadisa pod brojem 573.

[616] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o hrani pod naslovom "Predanja koja govore o učenju 'bismille' prije jela" (4/288/1858) od Ebu Bekra Muhammeda bin Ebana, od Vekija, od Hišama ed-Dustevaija, od Budila bin Mejsere, od Abdullaha bin Ubejda bin Umejra, od Ummu Kulsum (kćerke Muhammeda bin Ebu Bekra), od Aiše, r.a., Ovaj lanac prenosilaca je pouzdan.

[617] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (157/462) od Hamze en-Nusajbija, od Ebu Zubejra, od Džabira, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Hamza bin Ebu Hamza el-Dža'fi en-Nusajbi, čija se predanja ne prihvataju, a neki ga optužuju da je izmišljao hadise (*Et-Takrib*). Ebu Zubjer je podmetao hadise, a ponekad bi prenosio hadise koje nije čuo direktno od onoga od koga tvrdi da prenosi. Bilježi ga i Taberani u poglavlju o dovama (890) s istim lancem prenosilaca.

se slažu da je pohvalno spomenuti Allahovo, dž.š., ime prije jela, i ako čovjek to ne uradi na početku jela, bilo iz zaborava bilo namjerno, bude na to prisiljen ili ne bude to u stanju učiniti, lijepo je da to uradi u toku jela kada se sjeti. Dokaz za to jeste hadis koji smo prethodno spomenuli, i u tom slučaju treba reći: "S imenom Allaha, dž.š., na početku i na kraju." Isti je slučaj i s pijenjem vode, mlijeka, meda, supe, itd. Učenjaci kažu. "Lijepo je 'bismillu' izgovoriti glasno kako bi na taj način podsjetio i ostale, i kako bi se oni poveli za njim." A Allah najbolje zna.

Od najvažnijih stvari koje treba poznavati jeste način na koji se "bismilla" izgovara. Najbolje je reći: "S imenom Allaha, Milostivog, Samilosnog." Međutim, ko kaže: "S imenom Allaha", bit će dovoljno i postupit će po sunnetu. "Bismillu" prilikom jela može izgovarati i džunup i žena koja ima menstruaciju i sl., i svako je pojedinačno treba izgovoriti. Šafi, Allah mu se smilovao, navodi da ako u skupini jedan čovjek izgovori "bismillu", s ostalih spada dužnost. Isto tvrdi i skupina učenjaka čije mišljenje ja navodim u svom djelu *Kitabu tabekat*, koje govori o biografiji Šafija, Allah mu se smilovao. Ova je situacija slična uzvraćanju na selam, ili nazdravljanju onome ko je kihnuo, kada je dovoljno da samo jedan od prisutnih uzvrati na selam ili nazdravi onome ko je kihnuo.

Hranu i piće ne treba kuditi

580. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., nikada u svome životu nije kudio hranu. Ako bi mu se svidjela, jeo bi, a ako mu se ne bi svidjela, jednostavno je ne bi jeo." U predanju koje bilježi Muslim stoji: "Ako mu se hrana ne bi svidjela, šutio bi."[618]

---

[618] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o jelu pod naslovom "Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije kudio hranu" (9/458/5409, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o piću pod naslovom "Hranu ne treba kuditi" (5/14/27, En-Nevevi). Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Rijadus-salihin* pod brojem 737.

581. Ebu Davud, Tirmizi i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje Hulba, r.a., koji je čuo nekog čovjeka kako kaže Allahovom Poslaniku, s.a.v.s.: "Ima hrane od koje zazirem." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "Izbaci iz svojih grudi sumnje koje si preuzeo od kršćana."[619]

Dozvoljeno je reći: "Ne želim ovu hranu" ili: "Nemam običaj jesti ovu hranu" i sl. ukoliko to bude potrebno

582. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Halida bin Velida, r.a., koji je donio Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., daba (vrstu guštera kojeg je dozvoljeno jesti). Kada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., pružio ruku da dohvati njegovo meso, Halid, r.a., reče mu: "Allahov Poslaniče, to je meso daba." Allahov Poslanik, s.a.v.s., vrati ruku, a Halid, r.a., upita ga: "Je li zabranjeno jesti meso daba?", a Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu: "Nije, ali ta životinja ne živi u mom rodnom gradu tako da nisam navikao jesti njeno meso."[620]

Hvaljenje hrane koja se jede

583. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Džabira, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., upitao svoje ukućane da mu daju nešto da jede, pa su mu rekli: "Nemamo ništa osim sirćeta." On naredi da mu ga donesu i kada poče jesti, reče: "Divna li je umak sirće, divna li je umak sirće!"[621]

[619] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o hrani pod naslovom "Pokuđeno je hranu nazivati poganom" (3/350/3784), Tirmizi u poglavlju o putovanju pod naslovom "Hrana mnogobožaca" (4/133, 134/1565), Ibn Madža u poglavlju o džihadu pod naslovom "Jedenje hrane iz posuđa koje su koristili mnogobošci" (2/944, 945/2830), svi oni od Semmaka bin Harba, od Kubejsa bin Hulba, od njegovog oca. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Kubejs bin Hulb, o kome Zehebi u *El-Mizanu* (4/304/6863) prenosi riječi Ibn el-Medinija, koji je rekao: "On je nepoznat, jedino Semmak prenosi hadise od njega."

[620] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o jelu pod naslovom "Pečenje hrane" (9/453/5400, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o lovu i klanju pod naslovom "Meso daba je dozvoljeno". (5/13/99, En-Nevevi)

[621] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o piću pod naslovom "Vrijednost popare". (5/13/6, En-Nevevi)

Kako treba postupiti onaj ko bude pozvan na gozbu, a bude postio i bude se želio omrsiti

584. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kada neko od vas bude pozvan na gozbu neka se odazove. Ako bude postio, neka prouči dovu za domaćina, a ako ne bude postio, neka jede."[622]

Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ako ne bude postio, neka jede, a ako bude postio, neka zamoli Allaha, dž.š., da domaćinu podari bereket."[623]

Kako treba postupiti onaj s kim u goste krene neko ko nije pozvan

585. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Mesuda el-Ensarija, r.a., koji pripovijeda: "Neki je čovjek pozvao Allahovog Poslanika, s.a.v.s., s još petericom na gozbu i usput im se priključi još jedan čovjek. Kada su stigli pred vrata, Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče domaćinu: 'Ovaj nam se usput priključio, pa ako hoćeš dozvoli mu da uđe, a ako hoćeš, vrati ga.' Domaćin reče: 'Allahov Poslaniče, pustit ću ga da uđe.'"[624]

Onoga ko se nepristojno i loše ponaša pri jelu treba opomenuti i nasavjetovati

586a. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Omera bin Ebu Seleme, r.a., koji je rekao: "Jednom

[622] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o ženidbi pod naslovom "Naredba odazivanja na gozbu". (3/9/235-6, En-Nevevi)

[623] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (165/490) putem dva lanca prenosilaca: od Šu'be, od Ebu Džafera el-Ferraa, od Abdullaha bin Šeddada bin Hadisa el-Lejsija, od Ibn Mesuda, r.a. Ovaj lanac prenosilaca pouzdan je.

[624] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o jelu pod naslovom "Pozvani ukoliko mu se priključi neko ko je nepozvan, treba reći: 'Ovaj mi se priključio'" (9/497/5461, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o piću pod naslovom "Kako treba postupiti onaj s kim u goste krene neko ko je nepozvan". (5/13/208-9, En-Nevevi)

prilikom, dok sam bio još mali, sjedio sam u krilu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i pri jelu, moja je ruka kružila po posudi s hranom, pa mi Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče:

"يَا غُلاَمُ سَمِّ اللهَ وَكُلْ بِيَمِينِكَ وَكُلْ مِمَّا يَلِيكَ."

'Dječače, spomeni Allahovo, dž.š., ime, jedi desnom rukom, i jedi ispred sebe.'"[625] U drugom predanju koje se bilježi u Buharijevom *Sahihu* stoji: "Jednog dana jeo sam u društvu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i dohvaćao sam hranu s raznih krajeva posude, pa mi Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "Jedi ispred sebe."[626]

587. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Džebela bin Suhajma, koji pripovijeda: "U vrijeme hilafeta Abdullaha bin Zubejra zadesila nas je oskudica, pa su nam podijeljene hurme. Jednom prilikom, dok smo jeli, pored nas prođe Abdullah bin Omer, r.a., i reče nam: 'Nemojte odjednom stavljati u usta po dvije hurme jer je Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranio da se po dvije hurme stavljaju u usta.' Zatim je rekao: 'Osim uz dozvolu ostalih koji su prisutni za jelom.'"[627]

588a. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Seleme bin el-Ekvea, r.a., koji prenosi da je neki čovjek u prisustvu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., jeo lijevom rukom, pa mu Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "Jedi desnom rukom." Čovjek reče: "Ne mogu", a Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "Nećeš nikada ni moći."[628] Samo ga je oholost spriječila da posluša Allahovog

---

[625] Spominjali smo ga pod brojem 572.

[626] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o jelu pod naslovom "Spominjanje Allahovog, dž.š., imena prije jela i jedenje ispred sebe" (9/434/5377, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o piću pod naslovom "Lijepi postupci pri jelu i piću i propisi vezani za to pitanje". (5/13/193, En-Nevevi)

[627] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o jelu pod naslovom "Spominjanje 'bismille' prije jela i jedenje desnom rukom" (9/482/5446, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o piću pod naslovom "Zabrana jedenja po dvije hurme odjednom ukoliko je jede u društvu". (5/13/228-9, En-Nevevi)

[628] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o piću pod naslovom "Lijepi postupci pri jelu i piću i propisi vezani za to pitanje". (5/13/192, En-Nevevi)

Poslanika, s.a.v.s., i nikada poslije toga nije mogao podići ruku do usta. Ime ovog čovjeka jeste Busr bin Rai, jedan od drugova Allahovog Poslanika, s.a.v.s. A Allah najbolje zna.

Pohvalno je prilikom jela razgovarati

O tome se prenosi hadis koji smo prethodno spominjali u poglavlju koje govori o pohvali hrane.[629] Imam, Ebu Hamid el-Gazali u *Ihjau* veli: "Među lijepim postupcima pri jelu jeste razgovor o hairli-stvarima, pripovijedanje o pobožnim ljudima koji imaju zgode s hranom i sl."

Šta treba reći onaj ko jede, a ne može se zasititi

589. Ebu Davud i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje Vahšija bin Harba, r.a., koji prenosi da su neki ashabi rekli: "Allahov Poslaniče, jedemo, ali nikako da se zasitimo." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče im: "Vjerovatno jedete ponaosob?" Oni odgovoriše: "Da." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče im: "Jedite skupa i pri tome spomenite Allahovo, dž.š., ime, pa će vam Allah, dž.š., podariti bereket u hrani."[630]

Šta treba reći onaj ko jede u društvu bolesnog čovjeka

590a. Ebu Davud, Tirmizi i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje Džabira, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., uzeo ruku čovjeka koja je bila paralizirana i rekao:

---

[629] Spominjali smo ga pod brojem 583.

[630] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o jelu pod naslovom "Jedenje hrane u društvu" (3/345, 346/3764), Ibn Madža u poglavlju o jelu pod naslovom "Jedenje hrane u društvu" (2/1093/3286), obojica od Velida bin Muslima, od Vahšija bin Harba, r.a., od njegova oca, od njegovog djeda. u lancu prenosilaca ovog hadisa je Velid bin Muslim el-Kureši, koji je podmetao hadise, a tvrdi da je direktno čuo hadis od onoga ko ga prenosi. U lancu prenosilaca je i Vahšijj bin Harb bin Vahšijj. O njegovom ocu Zehebi u *El-Mizanu* (6/5, 6/9339) citira riječi Saliha bin Džezere, koji je rekao: "Ne treba se osvrtati ni na njega ni na njegovog oca." Hadis ima potvrdu u predanju koje bilježi Ibn Madža (3287) od Amra bin Dinara, poglavara porodice Zubejr, od Salima, od njegovog oca, od Omera, r.a. Amr bin Dinar jeste nepouzdan. (*Et-Takrib*)

“كُلْ بِسْمِ اللهِ ثِقَةً بِاللهِ وَتَوَكُّلاً عَلَيْهِ.”

“Kul bismillāhi sikaten billāhi ve tevekkulen alejh”

“Jedi uz spomen Allahovog, dž.š., imena, imajući pouzdanje u Allaha, dž.š., i oslanjajući se samo na Njega.”[631]

Lijepo je da domaćin kada gost prestane s jelom da, kaže: “Jedi”, i da to ponavlja sve dok se ne uvjeri da se gost uistinu najeo. Isto treba postupiti i s pićem, davanjem mirisa i sl.

Ovaj je postupak pohvalan, čak je pohvalno da tako čovjek postupa sa svojom ženom i sl. i sa svim onima koji su prestali s jelom, ali se nisu dovoljno najeli.

O tome se bilježi predanje u Buharijevom *Sahihu*, a prenosi ga Ebu Hurejra, r.a., koje govori o jasnim mudžizama Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Predanje govori o velikoj gladi koja je zadesila Ebu Hurejru, r.a., kada je sjeo pored puta tražeći od prolaznika da uče Kur'an ne bi li se neko od njih sjetio da ga pozove u goste. Allahov Poslanik, s.a.v.s., poslao ga je da dovede stanovnike “soffe”, medinske siromahe, i kada su došli, Allahov Poslanik, s.a.v.s., napojio ih je sve iz jedne posude s mlijekom. Nakon toga mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Ostali smo samo ti i ja.” Ebu Hurejra, r.a., odgovori mu: “Istinu si rekao, Allahov Poslaniče, s.a.v.s.” Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: “Sjedi i pij.” On sjede i napi se mlijeka. Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: “Pij”, pa se Ebu Hurejra, r.a., još napio mlijeka. Neprestano mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., ponavljao da pije, sve dok Ebu Hurejra, r.a., nije rekao: “Ne mogu više. Tako mi Onoga Koji Te je poslao s istinom, više nema mjesta.” Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu:

[631] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o medicini pod naslovom “O lošim predznacima” (4/19/3925), Tirmizi u poglavlju o jelu pod naslovom “Predanja koja govore o jedenju u društvu paraliziranog čovjeka” (4/266/1817), Ibn Madža u poglavlju o medicini pod naslovom “O paralizi” (2/1172/3532), svi oni od Mufeddala bin Fudale, od Hubejba bin Šehida, od Muhammeda bin Munkedira, od Džabira, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Mufeddal bin Fudala Ebu Malik el-Basri, koji je nepouzdan. (*Et-Takrib*)

"Daj onda meni posudu." Ebu Hurejra, r.a., doda mu posudu, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., zahvali se Allahu, dž.š., spomenu Njegovo ime i popi ostatak mlijeka."[632]

Šta treba reći nakon jela

591a. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Umame, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., nakon jela govorio:

"اَلْحَمْدُ لِلهِ كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ غَيْرَ مَكْفِيٍّ وَلاَ مُوَدَّعٍ وَلاَ مُسْتَغْنًى عَنْهُ رَبُّنَا."

"El-hamdu lillāhi kesīren tajjiben mubāreken fīhi gajre mekfijjin ve lā muveddein ve lā mustagnen anhu Rabbunā"

"Hvala Allahu, dž.š., velikom, lijepom i blagoslovljenom zahvalom na ovoj hrani. Onome koji nije ni o kome ovisan a o Njemu je sve ovisno, naš Gospodaru!"[633] U drugom predanju stoji da je tom prilikom govorio:

"اَلْحَمْدُ لِلهِ الَّذِي كَفَانَا وَأَرْوَانَا غَيْرَ مَكْفِيٍّ وَلاَ مَكْفُورٍ."

"El-hamdu lillāhillezī kefāna ve ervānā gajre mekfijjin ve lā mekfūr"

"Hvala Allahu, dž.š., Koji nam je dovoljno nafake podario i Koji nas je napojio, koji nas redovno hrani, a mi ćemo Mu biti zahvalni.[634]

592. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Allah,

---

[632] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o samilosti pod naslovom "Način na koji su Allahov Poslanik, s.a.v.s., i njegovi ashabi živjeli i njihova skromnost na dunjaluku". (11/286/6452, *Fethul-Bari*)

[633] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju jelu pod naslovom "Šta se uči poslije jela". (9/493/5458-*Fethul-Bari*)

[634] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o jelu pod naslovom "Šta se uči poslije jela". (9/493/5459, *Fethul-Bari*)

dž.š., zadovoljan je da Mu se Njegov rob, kada pojede zalogaj, zahvali, i kada se napije vode, da Mu se na tome zahvali."[635]

593. Ebu Davud u svom *Sunenu*, i Tirmizi u djelima *El-Džamius-sunen* i *Eš-Šemail* bilježe predanje Ebu Seida el-Hudrija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., nakon jela govorio:

"اَلْحَمْدُ لله الَّذِي أَطْعَمَنَا وَسَقَانَا وَجَعَلَنَا مُسْلِمِينَ."

"El-hamdu lillāhillezī atamenā ve sekānā ve džealenā muslimīn"

"Hvala Allahu, dž.š., Koji nas je nahranio, napojio i učinio muslimanima."[636]

594. Ebu Davud i Nesai u svojim *Sunenima* bilježe predanje s pouzdanim lancem prenosilaca od Ebu Ejjuba, Halida bin Zejda el-Ensarija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., nakon jela govorio:

"اَلْحَمْدُ لله الَّذِي أَطْعَمَ وَسَقَى وَسَوَّغَهُ وَجَعَلَ لَهُ مَخْرَجًا."

"El-hamdu lillāhillezī atame ve sekā ve sevvegahū ve džeale lehū mahredžā"

---

[635] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o dovi, zikru, traženju oprosta i pokajanju pod naslovom "Poželjnost zahvaljivanja Allahu, dž.š., nakon jela i pića". (6/17/50-1, En-Nevevi)

[636] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o jelu pod naslovom "Šta se uči poslije jela" (3/365/3850), Tirmizi u djelu *Eš-Šemail* (159/192), obojica od Ismaila bin Rebbaha, od njegovog oca ili nekog drugog, od Ebu Seida el-Hudrija, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Ismail bin Rebbah, koji je nepoznat (*Et-Takrib*). Bilježi ga i Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Dova koja se uči poslije jela" (5/508/3457) od Hadždžadža bin Erta'ta, od Rebbaha bin Ubejde, od Hafsa, od Ebu Seidovog bratića. Ebu Halid veli: "Od štićenika Ebu Seida, od Ebu Seida." U lancu prenosilaca ovog hadisa je Hadždžadž bin Erta't, koji je podmetao hadise. Ibn Madža ovaj hadis bilježi pod brojem (2/1092/3283) s istim lancem prenosilaca. Hadis bilježi i Ibnus-Sunni pod brojem (158/468), Taberani u poglavlju o dovama (898) s istim lancem prenosilaca koji spominje Ebu Davud. Hadis u sebi ima neke mahane i nejasnoće.

"Hvala Allahu, dž.š., Koji nas je nahranio i napojio, Koji je učinio da lahko ovu hranu progutamo i Koji joj je izlaz načinio."[637]

595. Ebu Davud, Tirmizi i Ibn Madža u svojim djelima bilježe predanje Muaza bin Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko nakon jela kaže:

"الْحَمْدُ للهِ الَّذِي أَطْعَمَنِي هٰذَا وَرَزَقَنِيهِ مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَلاَ قُوَّةٍ."

'El-hamdu lillāhillezī atamenī hāzā ve rezekanīhi min gajri havlin minnī ve lā kuvveh'

'Hvala Allahu, Koji me nahrani i opskrbi i bez moje pomoći i moći', bit će mu oprošteni prethodno učinjeni grijesi.'"[638] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar." Tirmizi dalje veli: "Hadis koji smo u ovom poglavlju citirali prenose Ukba bin Amir, Ebu Seid, Aiša, Ebu Ejjub, i Ebu Hurejra, r.a. "

596. Nesai u svom *Sunenu* i Ibnus-Sunni u svom djelu bilježe predanje s dobrim lancem prenosilaca od Abdurahmana bin Džubejra, tabiina, koji prenosi da mu je neki čovjek koji je služio Allahovog Poslanika, s.a.v.s., osam godina, pripovijedao da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da, kada mu se približi hrana, kaže: "S imenom Allaha", a kada bi završio s jelom govorio bi:

---

[637] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o jelu pod naslovom "Šta se kaže poslije jela" (3/365, 366/3851), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* i u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* pod naslovom "Šta se uči poslije pijenja" (6/79/10117)., obojica od Abdullaha bin Vehba, od Seida bin Ebu Ejjuba, od Ebu Ukajla el-Kurešija, Zehra bin Ma'beda, od Ebu Abdurahmana el-Halebija, od Ebu Ejjuba el-Ensarija. Ovaj lanac prenosilaca je pouzdan.

[638] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o odijevanju, poglavlje pod brojem 1 (4/41/4023), Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Šta se uči nakon jela" (5/508/3458), Ibn Madža u poglavlju o jelu pod naslovom "Šta se uči poslije jela" (2/1093/3285), svi oni od Ebu Merhuma, od Sehla bin Muaza bin Enesa, od njegovog oca. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Ebu Merhum Abdurahman bin Mejmun i Sehl bin Muaz bin Enes el-Džuheni, a obojica su nepouzdani (*El-Mizan;* 2, 3/3592, 5037). Hadis bilježi i Taberani u poglavlju o dovama pod brojem 900 s istim lancem prenosilaca.

"اللَّهُمَّ أَطْعَمْتَ وَسَقَيْتَ وَأَغْنَيْتَ وَأَقْنَيْتَ وَهَدَيْتَ وَحَسَّنْتَ، فَلَكَ الْحَمْدُ عَلَى مَا أَعْطَيْتَ."

"Allāhumme atamte ve sekajte ve agnejte ve aknejte ve hedejte ve hassente fe lekel-hamdu alā mā eatajt"

"Allahu, Ti si nas nahranio, napojio, učinio neovisnim, zadovoljnim, uputio si nas i naš izgled lijepim učinio. Tebi hvala za sve što si nam podario."[639]

597. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Abdullaha bin Amra bin el-Asa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., nakon jela govorio:

"اَلْحَمْدُ للهِ الَّذِي مَنَّ عَلَيْنَا وَهَدَانَا، وَالَّذِي أَشْبَعَنَا وَأَرْوَانَا وَكُلَّ الْإِحْسَانِ آتَانَا."

"El-hamdu lillāhillezī menne alejnā ve hedāna vellezī ešbeanā ve ervānā ve kullel-ihsāni ātānā"

"Hvala Allahu, dž.š., Koji nam je blagodati podario i na Pravi put nas uputio, Koji nas je učinio sitim i napojio nas i svako dobro nam dao."[640]

---

[639] Bilježi ga Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* u poglavlju o dovama koje se uče poslije jela pod naslovom "Drugi način upućivanja dove nakon jela" (4/202/6998), Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (158/466), obojica od Bekra bin Amra, od Abdullaha bin Hubejra, od Abdurahmana bin Džubejra, kome je pripovijedao čovjek koji je služio Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovaj lanac prenosilaca je pouzdan osim Bekra bin Amra el-Meafirija el-Misrija, koji je bio istinoljubiv.

[640] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (158/467) od Hišama bin Ammara, od Muhammeda bin Isaa bin Semia, od Muhammeda bin Ebu ez-Zuajzija, od Amra bin Šuajba, od njegovo oca, od njegovog djeda. Muhammed bin Ebu ez-Zuajzi, kao što smo to prethodno spominjali, veoma je nepouzdan. Hadis ima potvrdu u predanju koje bilježi Taberani u poglavlju o dovama (894), ali je u njegovom lancu prenosilaca Eš'as bin Sivar, koji je nepouzdan. Hadis ima i drugu potporu u predanju koje bilježi Hakim (1/546), i Taberani u poglavlju o dovama (896) od Ezhera bin Mervana, od Bišra bin Mensura es-Sulejmija, od Zuhejra bin Muhammeda, od Suhejla bin Ebu Saliha, od njegovog oca, od Ebu Hurejre, r.a. Ezher bin Mervan i Bišr bin Mensur istinoljubivi su, a ima i učenjaka koji ih smatraju potpuno pouzdanim (*Et-Takrib*). Zuhejr bin Muhammed et-Temimi je istinoljubiv. Predanja koja prenosi od stanovnika Šama nepouzdana su. Što se tiče predanja stanovnika Basre, o njima Buhari, kao što se to bilježi u djelu *Tehzibut-tehzib* (3/349/645), veli: "Predanja koja se prenose od stanovnika Šama nepouzdana su, a predanja koja se prenose od stanovnika Basre vjerodostojna su."

598. Ebu Davud, Tirmizi i Ibnus-Sunni bilježe predanje Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kome Allah, dž.š., podari opskrbu, pa se najede, neka kaže:

"اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيهِ وَأَطْعِمْنَا خَيْرًا مِنْهُ."

'Allāhumme bārik lenā fīhi ve atimnā hajren minh'

'Allahu, podari nam bereket u ovoj hrani i podari nam još bolju hranu od ove koju smo jeli.' A koga Allah, dž.š., opskrbi mlijekom, neka kaže:

"اللَّهُمَّ بَارِكْ فِيهِ وَزِدْنَا مِنْهُ."

'Allāhumme bārik fīhi ve zidnā minh'

'Allahu, podari nam bereket u mlijeku i još nam ga podari', jer ne postoji hrana koja može zamijeniti i hranu i piće osim mlijeka.'"[641] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen."

599. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje sa slabim lancem prenosilaca od Abdullaha bin Mesuda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi pio iz posude, tri puta pravio predah, poslije svakog bi se predaha zahvalio Allahu, dž.š., a zahvalio bi Mu se i na kraju."[642]

[641] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o piću pod naslovom "Šta se kaže nakon pijenja mlijeka" (3/337, 338/3730), Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Šta se uči nakon jela" (5/506, 507/3455), Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (160/475), svi oni od Alije bin Zejda bin Džud'ana, od Amra bin Harmele, od Ibn Abbasa, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar." U njegovom lancu prenosilaca nalazi se Alija bin Zejd bin Džud'an, koji je nepouzdan (*Et-Takrib*). Hadis ima potvrdu u predanju koje bilježi Ibn Madža (2/1103/3322), ali o tom predanju postoje tri nejasnoće:

prva: Hišam bin Ammar koji miješao hadise;

druga: Ibn Džurejdž, koji ne prenosi direktno ovaj hadis od njegovog prenosioca;

treća: predanja koja Ismail bin Ajjaš prenosi od stanovnika Šama nepouzdana su, a on ovo predanje prenosi od Ibn Džurejdža.

[642] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (160/472) od Mu'alla bin Irfana, od Šekika bin Seleme, od Abdullaha bin Mesuda, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Mualla bin Irfan, o kome Zehebi u *El-Mizanu* (5/274/8674) prenosi riječi Ibn Meina, koji je rekao: "On nije pouzdan." Buhari veli: "Njegova predanja

Gost i pozvani na gozbu trebaju nakon jela proučiti dovu za domaćina

600. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Abdullaha bin Busra, koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednom prilikom došao u goste njegovom ocu, pa mu je iznio neku hranu i jelo od hurmi, sira i masla. Nakon toga iznio mu je hurme, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., jeo ih je, a košpice je bacao držeći ih između dva prsta. Zatim mu je donesena voda, i kada se napio, dodao ju je prvom koji je sjedio s njegove desne strane. Nakon toga njegov je otac rekao: "Allahov Poslaniče, prouči dovu za nas", a Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče:

"اللَّهُمَّ بَارِكْ لَهُمْ فِيمَا رَزَقْتَهُمْ وَاغْفِرْ لَهُمْ وَارْحَمْهُمْ."

"Allāhumme bārik lehum fīmā rezaktehum vagfir lehum verhamhum"

"Allahu, podari im bereket u onome čime si ih opskrbio, oprosti im i smiluj im se."[643]

601. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje s pouzdanim lancem prenosilaca od Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., posjetio Sa'da bin Ubadu, r.a., i on ga je počastio hljebom i uljem. Nakon što je Allahov Poslanik, s.a.v.s., završio s jelom rekao je:

"أَفْطَرَ عِنْدَكُمُ الصَّائِمُونَ، وَأَكَلَ طَعَامَكُمُ الأَبْرَارُ، وَصَلَّتْ عَلَيْكُمُ الْمَلائِكَةُ."

---

su nevjerodostojna." Nesai veli: "Njegova predanja se ne prihvaćaju." On spominje ovaj hadis nakon biografija Mualla bin Irfana. Osnovno značenje ovog hadisa bilježi se u *Sahihima* Buharija i Muslima, u predanju Enesa, r.a., koje Buhari bilježi u poglavlju o piću pod naslovom "Pijenje s jednim ili tri predaha" (10/95/5631, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o piću pod naslovom "Pokuđenost puhanja u posudu iz koje se pije" (5/13/198, En-Nevevi) u sljedećem obliku: "Kada bi pio, Allahov Poslanik, s.a.v.s., pravio bi tri predaha."

[643] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o piću pod naslovom "Vađenje košpice iz hurme i pohvalnost učenja dove gostu za svoje domaćine". (5/13/225, En-Nevevi)

"Eftare indekumus-sāimūne ve ekele ta'āmekumul-ebrāru ve sallet alejkumul-melāikeh"

"Postači kod vas iftarili, dobri obrokovali i meleki na vas salavate donosili."[644]

602. Ibn Madža u svom *Sunenu* bilježi predanje Abdullaha bin Zubejra, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., iftario kod Muaza, r.a., i nakon što je završio s jelom, rekao je:

"أَفْطَرَ عِنْدَكُمُ الصَّائِمُونَ، وَأَكَلَ طَعَامَكُمْ الأَبْرَارُ، وَصَلَّتْ عَلَيْكُمُ الْمَلاَئِكَةُ."

"Eftare indekumus-sāimūne ve ekele ta'āmekumul-ebrāru ve sallet alejkumul-melāikeh"

"Postači kod vas iftarili, dobri obrokovali i meleki na vas salavate donosili."[645]

603. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje koje prenosi neki čovjek od Džabira, r.a., koji pripovijeda: "Ebul-Hejsem bin et-Tejhan pripremio je hranu Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., pa je pozvao Allahova Poslanika, s.a.v.s., i njegove drugove u goste. Kada su završili s jelom, Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Nagradite vašeg brata.' Oni upitaše: 'A kako da ga nagradimo?' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Nagrada za čovjeka koji nekoga ugosti i počasti hranom jeste da gosti prouče dovu za njega.'"[646]

---

[644] Hadis je nevjerodostojan. Spominjali smo ga pod brojem 498.

[645] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ibn Madža u poglavlju o postu pod naslovom "Nagrada za onoga ko pripremi iftar postaču" (1/556/1747). Autor djela *Ez-Zevaid* veli: "U njegovom lancu prenosilaca je Mus'ab bin Sabit, koji je nepouzdan, a on je taj koji ovaj hadis prenosi od Abdullaha bin Zubejra, r.a.

[646] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o jelu pod naslovom "Dova za domaćina" (3/366/3853). Ovim lancem prenosilaca hadis je nevjerodostojan jer ga Ebu Davud bilježi od Jezida Ebu Halida ed-Dalanija, od nekog čovjeka, od Džabira, r.a. Ebu Halid je bio istinoljubiv, ali je mnogo griješio a i podmetao je hadise. On ovaj hadis prenosi od nekog čovjeka, a da ne spominje njegovo ime. Zbog toga, ovaj je lanac prenosilaca nepouzdan.

Koju dovu čovjek treba proučiti za onog ko ga je napojio vodom, mlijekom i sl.

604. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Mikdada, r.a., koji u poznatom podužem hadisu, između ostalog, veli: "Nakon toga, Allahov Poslanik, s.a.v.s., podiže pogled prema nebu i reče:

"اللَّهُمَّ أَطْعِمْ مَنْ أَطْعَمَنِي، وَاسْقِ مَنْ سَقَانِي".

'Allāhumme atim men atamenī veski men sekāni'

'Allahu, nahrani onoga ko mene nahrani i napoji onoga ko mene napoji.'"[647]

605. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Amra bin el-Hamika, r.a., koji je napojio Allahovog Poslanika, s.a.v.s., mlijekom, pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., za njega proučio dovu:

"اللَّهُمَّ أَمْتِعْهُ بِشَبَابِهِ".

"Allāhumme emti'hu bi šebābih"

"Allahu, učini da ga mladost dobro posluži."[648] Kada je napunio osamdeset godina, nije imao ni jedne sijede dlake.

606. Amr bin Ahtab, r.a., pripovijeda: "Allahov Poslanik, s.a.v.s, zatražio je vode, pa sam mu je donio u drvenoj posudi u kojoj je bila dlaka, koju izvadih, pa Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče:

"اللَّهُمَّ جَمِّلْهُ".

---

[647] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o piću pod naslovom "Čašćenje gosta". (5/14/13,16, En-Nevevi)

[648] Hadis je veoma nevjerodostojan. Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (476) od Ishaka bin Ebu Ferve, od Jusufa bin Sulejmana, od njegove nane Mejmune, od Amra bin Ebul-Hakika el-Huzaija. Ovaj lanac prenosilaca je veoma nepouzdan zbog Ishaka bin Abdullaha bin Ferve. Buhari o njemu veli: "Njegova predanja učenjaci ne prihvataju." Ahmed veli: "Smatram da nije dozvoljeno prenositi njegova predanja." Darekutni, Ebu Zur'a, Ebu Hatim i Nesai vele: "Njegova se predanja ne prihvataju." Na drugom mjestu Nesai veli: "On nije pouzdan, njegova predanja ne treba ni zapisivati." Ebu Zur'a veli. "Njegova su predanja izmišljena."

'Allāhumme džemmilh'

'Allahu, učini njegov izgled lijepim.'"[649] Prenosilac hadisa veli: "Vidio sam ga kada je imao devedeset tri godine, a kosa i brada bile su mu potpuno crne."

Dova i bodrenje onoga ko počasti gosta

607. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je neki čovjek došao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., tražeći od njega da ga ugosti. Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije imao ništa čime bi ga počastio pa reče: "Ima li iko da ugosti ovog čovjeka, da mu se Allah, dž.š., smiluje."[650] Jedan od ensarija ustade i odvede tog čovjeka svojoj kući.

Pohvala onome ko počasti svoga gosta

608. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je neki čovjek došao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i rekao mu: "Nemam šta jesti." Allahov Poslanik, s.a.v.s., upita jednu od svojih žena ima li ona išta od hrane kod sebe, ali ona reče: "Tako mi Onoga Koji te je poslao s istinom, nemam ništa osim vode." Upitao je drugu ženu, ali mu i ona isto odgovori. Kada su mu sve žene isto odgovorile, Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "Ima li iko da večeras ugosti ovog čovjeka, Allah mu se smilovao?" Jedan od ensarija ustade i reče: "Allahov Poslaniče, ja ću to učiniti." On ga odvede svojoj kući i upita svoju ženu: "Imaš li ikakve hrane u kući?" Ona odgovori: "Ne, osim hrane koju sam spremila djeci." On reče: "Zabavi djecu nečim, a kada gost uđe, upali svijeću da vidi da jedemo s njim, a kada počnemo jesti, ugasi svijeću da gost ne vidi da mi ne jedemo." Ona tako i učini, tako da je gost sam pojeo hranu. Kada je svanulo, došao je Allahov Poslanik, s.a.v.s., i rekao mu: "Allah, dž.š., zadivio se sinoć kako ste vas

---

[649] Bilježi ga Ibnus-Sunni. (str. 140, 479)

[650] Bilježi ga Buhari u poglavlju o tumačenju Kur'ana pod naslovom *"I više vole njima nego sebi..."* (ajet). (8/500/4889)

dvoje počastili svoga gosta."[651] Nakon toga, Allah, dž.š., objavio je ovaj ajet: *"I vole više njima nego sebi, mada im je i samim potrebno."* Vjerovatno je da njihova djeca nisu bila u velikoj potrebi za hranom, jer je običaj da djeca, kada vide nekog da jede, traže da i ona jedu pa makar bila sita. Iz hadisa se razumije da su njih dvoje dali prednost svome gostu nad samim sobom. A Allah najbolje zna!

Lijepo je da domaćin izrazi dobrodošlicu svome gostu, da se zahvali Allahu, dž.š., što mu je dao da ima gosta, da se tome obraduje i da se zahvali gostu što mu je ukazao čast da baš njemu dođe u goste

609. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje putem više lanaca prenosilaca od Ebu Hurejre, r.a., i od Ebu Šurejha el-Huzaija, r.a., koji prenose da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ."

"Ko vjeruje u Allaha, dž.š., i Sudnji dan neka počasti svoga gosta."[652]

610. Muslim u svome *Sahihu* bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji pripovijeda sljedeći događaj: "Jedne noći, ili dana, Allahov Poslanik, s.a.v.s., izašao je iz kuće, kad na putu srete Ebu Bekra i Omera, r.a., pa ih upita: 'Šta vas je u ovo doba izvelo iz kuće?' Oni odgovoriše: 'Glad, Allahov Poslaniče.' On reče: 'Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moj život, i mene je istjeralo iz kuće isto što i vas. Pođite sa mnom.' Oni krenuše s njim i otiđoše kući jednog ensarije, ali ga ne zatekoše kod kuće. Kada ih

[651] Bilježi ga Buhari u poglavlju o odlikama ensarija pod naslovom "Riječi Uzvišenog: *'I vole više njima nego sebi, mada im je i samim potrebno.'*" (7/149/3798)

[652] Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Ko vjeruje u Allaha, dž.š., i Sudnji dan neka ne uznemirava svoga komšiju" (10/460/6019) i pod naslovom "Čašćenje i služenje gosta" (6135), Muslim u poglavlju o imanu pod naslovom "Podsticanje na čašćenje gosta". (1/2/20, En-Nevevi)

njegova žena ugleda, reče: 'Dobro došli', a Allahov Poslanik, s.a.v.s., upita je: 'Gdje ti je muž?' Ona odgovori: 'Otišao je da nam donese vode.' Ubrzo se ensarija vrati kući, i kada ugleda Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i njegova dva druga, reče: 'Hvala Allahu, dž.š., niko danas nema boljih gostiju od mene'"[653], pa je spomenuo ostatak hadisa.

Šta treba reći nakon odlaska sa gozbe

611. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"أَذِيبُوا طَعَامَكُمْ بِذِكْرِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ وَالصَّلاَةِ، وَلاَ تَنَامُوا عَلَيْهِ فَتَقْسُوَ لَهُ قُلُوبُكُمْ."

"Olakšajte varenje hrane koju ste pojeli spominjući Allaha, dž.š., i upućujući dove, i nemojte odmah poslije jela spavati, pa da vam srca postanu gruba."[654]

---

[653] Bilježi ga Muslim u poglavlju o piću pod naslovom "Dozvoljeno je sa sobom povesti u goste nepozvanog čovjeka ukoliko se sigurno da će domaćin biti time zadovoljan". (5/13/210, En-Nevevi)

[654] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (489) od Bezija Ebu Halila, od Hišama bin Urve, od njegovog oca, od Aiše, r.a., a ona od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovaj lanac prenosilaca je veoma slab. U njemu je Bezi Ebu Halil bin Hasan, o kome autor djela *El-Mizan* veli: "Učenjaci ga smatraju nepouzdanim." Ibn Hibban veli: "Prenosi od pouzdanih prenosilaca izmišljena predanja kao da to namjerno čini." Ibn Dževzi u djelu *Duafu vel-metrukin* prenosi da je Darekutni rekao: "Predanja Bezija bin Hasana, Ebu Halila, ne prihvataju se jer od E'meša, i Hišama bin Urve prenosi lažna predanja." Šejh Albani ovaj hadis u djelu *Es-Silsile* (115) ocjenjuje nevjerodostojnim i kaže: "Ibn Dževzi ovaj hadis navodi u djelu gdje spominje samo izmišljene hadise od Asrema bin Havšeba, od Abdullaha bin Ibrahima eš-Šejbanija, od Hišama, od njegovog oca, od Aiše, r.a." Ibn Dževzi veli: "Predanja Bezija ne prihvataju se, a Asrem je lažac." Ibn Adijj veli: "Poznato je da ovaj hadis prenosi Bezi, vjerovatno ga je Asrem prisvojio od njega."

Poglavlje o nazivanju selama, traženju dozvole za ulazak, nazdravljanju onome ko je kihnuo i o stvarima u vezi s ovim pitanjima

Uzvišeni je rekao: *"A kada ulazite u kuće, vi ukućane njene pozdravite pozdravom od Allaha propisanim, blagoslovljenim i uljudnim."* (En-Nur, 61). I rekao je: *"Kada pozdravom pozdravljeni budete, ljepšim od njega otpozdravite, ili ga uzvratite, jer će Allah, dž.š., za sve obračun tražiti."* (En-Nisa, 86). I rekao je: *"O vjernici, u tuđe kuće ne ulazite dok dopuštenje ne dobijete i dok ukućane ne pozdravite..."* (En-Nur, 27). I rekao je Uzvišeni: *"A kada djeca vaša dostignu spolnu zrelost, neka onda uvijek traže dopuštenje za ulazak, kao što su tražili dopuštenje oni stariji od njih..."* (En-Nur, 59). I rekao je Uzvišeni: *"Da li je do tebe doprla vijest o uvaženim gostima Ibrahimovim, kad mu oni uđoše i rekoše: 'Mir vama!, i on reče: 'Mir vama, ljudi neznani.'"* (Ez-Zarijat, 24-5)

Naredba za nazivanje selama došla je u Kur'anu, sunnetu i svi su učenjaci suglasni u tome da je nazivanje selama propisano. Pitanja u vezi s nazivanjem selama mnogobrojna su i gotovo ih je nemoguće sva nabrojati. Ja ću na ovom mjestu,

inšallah, ukratko spomenuti osnovne stvari u vezi s ovim pitanjem, a Allah, dž.š., pomoć, uputu, ispravnost i zaštitu daje.

Vrijednost selama i naredba da se on širi

612. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Abdullaha bin Amra bin el-Asa, r.a., koji prenosi da je neki čovjek upitao Allahovog Poslanik, s.a.v.s.: "Koji je islam najbolji?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovorio mu je:

"تُطْعِمُ الطَّعَامَ، وَتُقْرِئُ السَّلاَمَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ."

"Da hraniš gladne, i nazivaš selam onome koga poznaješ i koga ne poznaješ."[655]

613. U istim djelima bilježi se predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"خَلَقَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ آدَمَ عَلَى صُورَتِهِ طُولُهُ سِتُّونَ ذِرَاعاً، فَلَمَّا خَلَقَهُ قَالَ: اذْهَبْ فَسَلِّمْ عَلَى أُولَـئِكَ نَفَرٍ مِنَ الْـمَلاَئِكَةِ جُلُوسٍ فَاسْتَمِعْ مَا يُحَيُّونَكَ، فَإِنَّهَا تَحِيَّتُكَ وَتَحِيَّةُ ذُرِّيَّتِكَ، فَقَالَ: السَّلاَمُ عَلَيْكُمْ، فَقَالُوا: السَّلاَمُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللهِ فَزَادُوا: وَرَحْمَةُ اللهِ."

"Allah, dž.š., stvorio je Adema, a.s., u njegovom izvornom obliku, i bio je visok šezdeset lakata. Kada mu je udahnuo dušu, rekao mu je: 'Idi i nazovi selam ovoj skupini meleka koja sjedi u tvojoj blizini i poslušaj kako će ti odgovoriti, jer će to biti tvoj pozdrav i pozdrav tvojih potomaka.' Adem, a.s., pozdravi meleke rekavši: 'Es-selamu alejkum', a oni mu odgovoriše: 'Es-selamu alejke ve rahmetullahi', dodavši riječi: 'Ve rahmetullahi'."[656]

---

[655] Bilježi ga Buhari u poglavlju o imanu pod naslovom "Hranjenje siromaha jeste od islama" (1/71/12, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o imanu pod naslovom "Neke pojedinosti islama". (1/2/9, En-Nevevi)

[656] Bilježi ga Buhari u poglavlju o traženju dozvole pod naslovom "Nazivanje selama" (1/5/6227, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o opisu Dženneta, u jednom od podnaslova (6/17/178, En-Nevevi).

614. U istim djelima bilježi se predanje Beraa bin Aziba, r.a., koji je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio nam je sedam stvari: obilazak bolesnika, praćenje dženaze, nazdravljanje onome ko kihne, pomaganje nemoćnog, pomaganje onoga kome je nepravda učinjena, nazivanje selama i ispunjavanje zakletvi."[657] Ovo je jedno od predanja koja bilježi Buhari.

615. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لاَ تَدْخُلُوا الْـجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا، وَلاَ تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا أَوَلاَ أَدُلُّكُمْ عَلَى شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ؟ أَفْشُوا السَّلاَمَ بَيْنَكُمْ."

"Nećete ući u Džennet sve dok ne budete vjerovali, a nećete vjerovati sve dok se ne budete međusobno voljeli. Hoćete li da vas uputim na nešto zbog čega ćete se zavoljeti? Nazivajte selam jedni drugima."[658]

616. Darimi u svom *Musnedu,* Tirmizi i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje s dobrim lancima prenosilaca od Abdullaha bin Selama, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَفْشُوا السَّلاَمَ، وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ، وَصِلُوا الْأَرْحَامَ، وَصَلُّوا وَالنَّاسُ نِيَامٌ تَدْخُلُونَ الْـجَنَّةَ بِسَلاَمٍ."

"O ljudi, širite selam, hranite gladne, održavajte rodbinske veze i obavljajte namaz dok drugi ljudi spavaju, ući ćete u Džennet u miru, spašeni."[659] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

---

[657] Bilježi ga Buhari u poglavlju o dženazi pod naslovom "Naredba za slijeđenje dženaze" (3/135/1239), Muslim u poglavlju o odijevanju pod naslovom "Zabrana nošenja zlata i svile muškarcima i dozvoljenost toga ženama". (5/14/31, En-Nevevi)

[658] Bilježi ga Muslim u poglavlju o imanu pod naslovom "U Džennet će ući samo vjernici". (1/2/35, En-Nevevi)

[659] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o svojstvima Sudnjega dana u jednom od podnaslova (4/652/2485), Ibn Madža u poglavlju o obavljanju namaza pod naslovom

617. Ibn Madža i Ibnus-Sunni u svojim zbirkama bilježe predanje Ebu Umame, r.a., koji je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio nam je da širimo selam."[660]

618. Imam Malik u svom *Muvettau* bilježi predanje Ishaka bin Abdullaha bin Ebu Talhe, kome je Tufejl bin Ubejj bin Ka'b pripovijedao da je zajedno s Abdullahom bin Omerom, r.a., išao na pijacu. On kaže: "Kada bismo stigli na pijacu, Abdullah bin Omer, r.a., ne bi prošao pored kupca, onoga ko prodaje niti siromaha, a da mu ne bi nazvao selam." Tufejl dalje veli: "Jednom sam prilikom zajedno s njim otišao na pijacu pa mu rekoh: 'Zbog čega dolaziš na pijacu kad niti šta kupuješ niti prodaješ niti s nekim razgovaraš?' Rekao sam mu: 'Sjedi ovdje da malo popričamo.' Abdullah bin Omer, r.a., reče mi: 'Ebu Batne, mi dolazimo na pijacu kako bismo nazivali selam onome koga sretnemo.'"[661]

"Predanja koja govore o noćnom namazu" (1/423/1334), Bejheki u djelu *Šuabul-iman* (3361, 8749), Begavi u djelu *Šerhus-sunna* (4/40), svi oni od Avfa bin Ebu Džemile, od Zurare bin Ebu Evfa, od Abdullaha bin Selama, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Nije mi poznato da je Zurara slušao hadise od Ibn Selama jer nisu živjeli u isto vrijeme. Ebu Hatim veli: "Ne mislim da je Zurara slušao hadise od njega." Zbog toga sam se sustegnuo od toga da dam ocjenu ovog hadisa. Ako je uistinu on slušao hadise od ibn Selama, onda je hadis vjerodostojan, inšallah. A samo Allah, dž.š., poznaje svaku stvar." Bilježi ga i Darimi (1/340) i kaže: "Pripovijedao mi je Seid bin Amir, od Avfa, od Zurare bin Ebu Evfa, od Abdullaha bin Selama, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Seid ovaj hadis prenosi suprotno onome kako ga prenose drugi pouzdani prenosioci, jer ga oni prenose od Avfa bin Ebu Džemile. Prenosi ga Muhammed bin Džafer, Jahja bin Seid, Muhammed bin Džafer, Nadr bin Šemil, Hevze bin Halifa. Iako u predanju od Avfa postoji slabost, ipak ga prenose pouzdani prenosioci, tako da se lanac prenosilaca koji spominje Seid bin Amir smatra izuzetkom, jer jedino on prenosi ovaj hadis od Avna, dok ga ostali pouzdani prenosioci prenose od Ibn Ebu Džemile.

[660] Bilježi ga Ibn Madža u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Nazivanje selama" (2/1218/3693), od Ebu Bekra bin Ebu Šejbe, od Ismaila bin Ajjaša, od Muhammeda bin Zijada, od Ebu Umame, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Autor djela *Ez-Zevaid* veli: "Ovaj lanac prenosilaca ispravan je jer su prenosioci u njemu pouzdani."

[661] Bilježi ga Malik u *Muvettau* pod brojem 2/733.

619. Buhari u svom *Sahihu* bilježi da je Ammar, r.a., rekao: "Ko kod sebe objedini tri stvari, njegov se iman upotpunio: umjerenost, nazivanje selama ljudima i dijeljenje imetka shodno mogućnosti."[662]

U drugim se djelima ovo predanje bilježi kao riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s. U ovim se riječima objedinjuju sva dunjalučka i ahiretska dobra jer umjerenost podrazumijeva da čovjek izvrši sve ono što mu je Allah, dž.š., naredio, da se kloni svega što mu je Allah, dž.š., zabranio i da ljudima da sva njihova prava i da ne traži ono što mu ne pripada, te da bude toliko umjeren u svojim postupcima da nikada ne uradi ono što je ružno. Što se tiče nazivanja selama, nazivat će ga svim ljudima, što znači da se ni nad kim neće oholiti i uzdizati, te da između njega i njegovog brata muslimana neće biti netrpeljivosti koja će ga odvratiti od nazivanja selama. Udjeljivanje milostinje iz imetka znači čvrsto pouzdanje u Allaha, dž.š., oslanjanje samo na Njega te samilost prema ostalim muslimanima. Molim Allaha, dž.š., da nam omogući da činimo sva ova nabrojana djela.

Način nazivanja selama

Prilikom nazivanja selama najbolje je reći: "Es-selamu alejkum ve rahmetullahi ve berekatuhu" ("Neka je na vas Allahov spas, milost i bereket") izgovarajući ga u množini, a ne u jednini, pa makar onaj kome nazivamo bio sam. Onaj ko odgovara na selam također će reći: "Ve alejkumus-selamu ve rahmetullahi ve berekatuhu" ("Neka je i na vas Allahov spas, milost i bereket"), dodajući veznik "i", tj. "ve".

Među onima koji smatraju da je bolje selam nazivati u množini jeste imam, kadija Ebul-Hasan el-Maverdi, i on to svoje

---

[662] Bilježi ga Buhari u poglavlju o imanu pod naslovom "Nazivanje selama jeste od islama". (1/27/28, *Fethul-Bari*)

mišljenje iznosi u djelu *El-Havi* u poglavlju o putovanju. Isto mišljenje zastupa i Seid el-Mutevelli, učenjak šafijskog mezheba.

Dokaz za navedeno jeste predanje koje bilježi Darimi u *Musnedu,* Ebu Davud i Tirmizi u svojim *Sunenima.*

620. Prenosi se od Imrana bin Husejna, r.a., koji pripovijeda sljedeći događaj: "Neki je čovjek došao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i nazvao mu selam rekavši: 'Es-selamu alejkum'. Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu na selam i reče: 'Deset'. Zatim je došao drugi čovjek i rekao: 'Es-selamu alejkum ve rahmetullahi'. Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu na selam i reče: 'Dvadeset'. Zatim je došao treći čovjek koji reče: 'Es-selamu alejkum ve rahmetullahi ve berekatuhu'. Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu na selam i reče: 'Trideset'." Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar." Ebu Davud bilježi drugo predanje koje prenosi Muaz bin Enes, r.a., s dodatkom u kojem stoji da je došao još neki čovjek koji je rekao: "Es-selamu alejkum ve rahmetullahi ve bereketuhu ve magfiretuhu." Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu na selam i reče: "Ovako se vrednuju dobra djela."[663]

621. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje sa slabim lancem prenosilaca od Enesa, r.a., koji prenosi da je neki čovjek, koji je čuvao stoku svojih prijatelja, prošao pored Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i nazvao mu selam: "Es-selamu alejke, ja Resulullah", a Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu: "Ve alejkes-selamu ve rahmetullahi ve berekatuhu, ve magfiretuhu." Ashabi upitaše: "Allahov Poslaniče, zbog čega si njega poselamio onako kako nikad nisi poselamio svoje drugove?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori im: "A zbog čega to ne bih uradio kada on ima nagradu zbog toga što čuva stoku svojih

---

[663] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Način nazivanja selama" (4/351/5195), Tirmizi u poglavlju o traženju dozvole za ulazak pod naslovom "Predanja koja govore o nazivanju selama" (5/52/2689), Darimi u svom *Sunenu.* (2/277)

prijatelja, kao više od deset ljudi?"[664] Naši učenjaci kažu: "Ako bi čovjek rekao: 'Es-selamu alejkum', bilo bi dovoljno. Također, ako bi rekao: 'Es-selamu alejke' ili: 'Selamun alejke', selam bi bio ispravan. Prilikom odgovaranja na selam najmanje što se može reći jeste: 'Ve alejkes-selam' ili: 'Ve alejkumus-selam', a ako bi i izostavio 've' postupio bi ispravno.'" Ovo je ispravno i poznato mišljenje koje zastupa imam Šafi u svom djelu *El-Umm* kao i većina naših učenjaka. Ebu Seid el-Mutevelli u svom djelu *Et-Tetimma* tvrdi da je ovaj postupak neispravan, ali je njegovo mišljenje slabo, čak možemo reći pogrešno, i u suprotnosti je s Kur'anom i sunnetom kao i s mišljenjem Šafija.

Uzvišeni u Kur'anu veli: "I rekoše: 'Mir vama', i on im reče: 'Mir vama.'" Iako su ovo riječi Ibrahima, a.s., koji je imao poseban šerijat, ipak i naš Šerijat to potvrđuje. U hadisu koji prenosi Ebu Hurejra, r.a., a koji smo prethodno spominjali, spominje se odgovor meleka na selam koji im je nazvao Adem, a.s. Allahov Poslanik, s.a.v.s., obavijestio nas je da je Allah, dž.š., rekao Ademu, a.s.: "Ovo je tvoj pozdrav i pozdrav tvojih potomaka." A i mi smo potomci Adema, a.s.

Naši su učenjaci suglasni da ukoliko bi se na selam odgovorilo riječima: "Alejkum", to ne bi bilo ispravno. Ukoliko bi se reklo: "Ve alejkum", da li bi bilo ispravno? O ovom pitanju naši učenjaci imaju dva mišljenja. Ako bi onaj ko naziva selam rekao: "Selamun alejkum" ili: "Es-selamu alejkum", onaj ko odgovara na selam može na dva načina uzvratiti: "Selamun alejkum", a može reći i: "Es-selamu alejkum", jer u ajetu stoji: "'Mir vama', i on im reče: 'Mir vama.'" Imam Ebu Hasan el-Vahidi veli: "Onaj ko naziva selam može spomenuti određeni član, a može i ne spomenuti." Ja smatram da je ipak bolje spomenuti i određeni član.

---

[664] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (235) od Jusufa, od Nuha bin Zekvana, od Hasana, od Enesa, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovaj je lanac prenosilaca nepouzdan zbog Jusufa bin Ebu Kesira koji je nepoznat.

622. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi nešto govorio, to ponavljao tri puta kako bi ga dobro razumjeli oni kojima se obraća. Kada bi nekom nazivao selam, učinio bi to tri puta.[665] Vjerovatno je tako postupao kada bi skup kome se obraća bio velik, a o čemu ćemo kasnije govoriti, gdje ćemo spominjati govor El-Maverdija, autora djela *El-Havi*.

Najmanje što musliman mora uraditi prilikom nazivanja selama jeste da podigne glas toliko, da ga onaj kome selam naziva može čuti, a ako ga ne bude čuo, nije ispunio obavezu nazivanja selama i nije mu dužan na taj selam odgovarati. Najmanje što onaj ko odgovara na selam mora učiniti jeste da podigne glas dovoljno, da bi ga onaj ko mu je nazvao selam mogao čuti, a ako ga ne bude čuo, nije ispunio obavezu uzvraćanja na selam. Ovo mišljenje navodi El-Maverdi i dr.

Lijepo je, prilikom nazivanja selama podići glas toliko da ga ljudi mogu bez problema čuti, a ako posumnja da ga nisu čuli, ponovit će nazivanje selama. Ako naziva selam ljudima pored kojih ima onih koji spavaju, sunnet je ne podizati previše glas kako bi ga čuli oni kojima naziva selam, a da pri tome ne probudi one koji spavaju.

623. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Mikdada, r.a., koji pripovijeda: "Davali smo Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., njegov dio mlijeka. Dolazio bi noću i nazivao nam selam tako da ne bi probudio one koji spavaju, a da bi ga čuli oni koji su budni. Jedne noći nisam mogao zaspati dok su moja dva druga zaspala. Allahov Poslanik, s.a.v.s., dođe i nazva mi selam onako kako je imao običaj da nam selam naziva."[666] A Allah najbolje zna.

Imam, Ebu Muhammed el-Kadi Husejn i imam Ebul-Hasan el-Vahidi, kao i neki drugi učenjaci, vele: "Obavezno je

---

[665] Bilježi ga Buhari u poglavlju o nauci pod naslovom "Ponavljanje govora tri puta". (1/227/94)

[666] Spominjali smo ga pod brojem 604.

na selam odgovoriti odmah. Ako bi čovjek odgodio i na selam odgovorio kasnije, to se ne bi brojalo uzvraćanjem na nazvani selam, i bio bi grešan zato što nije odgovorio onome ko mu je selam nazvao."

Pokuđeno je pozdravljati samo išaretom, npr. podizanjem ruke, a da se uz to selam ne izgovori riječima

624. Tirmizi u svom djelu bilježi predanje Amra bin Šuajba, on od njegovog oca, ovaj od njegovog djeda koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لَيْسَ مِنَّا مَنْ تَشَبَّهَ بِغَيْرِنَا، لاَ تَشَبَّهُوا بِالْيَهُودِ وَلاَ بِالنَّصَارَى فَإِنَّ تَسْلِيمَ الْيَهُودِ الْإِشَارَةُ بِالأَصَابِعِ وَتَسْلِيمَ النَّصَارَى الْإِشَارَةُ بِالْكَفِّ."

"Nije naš onaj ko oponaša pripadnike drugih vjeroispovijesti. Nemojte oponašati jevreje i kršćane jer se jevreji pozdravljaju podizanjem prsta, a kršćani se pozdravljaju podizanjem ruke."[667] Tirmizi veli: "Ovo je predanje slabo."

625. Esma bint Zejd prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednog dana prošao pored skupine žena koje su sjedile u mesdžidu, pa im je išaretom ruke nazvao selam.[668] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar." Vjerovatno je Allahov Poslanik, s.a.v.s., nazvao selam ženama tako što je podigao ruku i riječima nazvao selam. Na to upućuje predanje koje bilježi Ebu Davud, a u kojem stoji: "Pa nam je Allahov Poslanik, s.a.v.s., nazvao selam."

---

[667] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o traženju dozvole za ulazak pod naslovom "Predanja koja govore o pokuđenosti nazivanja selama podizanjem ruke" (5/56, 57/2695), od Ibn Lehia, od Amra bin Šuajba, od njegovog oca, od njegovog djeda, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj je lanac prenosilaca nepouzdan."

[668] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o edebu pod naslovom "Nazivanje selama ženama" (4/353/5204), i Tirmizi u poglavlju o traženju dozvole za ulazak pod naslovom "Predanja koja govore o nazivanju selama ženama". (5/58/2697)

Status nazivanja selama

Nazivanje selama jeste sunnet, a dovoljno je da iz skupine jedan čovjek nazove selam, ali je bolje da svi nazovu selam. Imam el-Kadi Husejn, jedan od naših učenjaka, u svojoj knjizi *Es-Sejr* veli. "Po našem mišljenju, jedino je u ovom slučaju dovoljno da sunnet izvrši jedan iz skupine." Ovo njegovo ograničavanje nije ispravno jer naši učenjaci kažu: "Prilikom nazdravljanja onome ko je kihnuo dovoljno je da mu samo jedan čovjek od prisutnih nazdravi, kao što ćemo o tome, inšallah, uskoro govoriti." Jedna skupina naših učenjaka veli: "Klanje je kurbana sunnet i dovoljno je da jedan od članova porodice zakolje kurban, pa da spadne dužnost sa ostalih." Uzvraćanje na selam jeste stroga obaveza i dovoljno je da jedan čovjek iz skupine odgovori na selam, pa da dužnost spadne s ostalih. Ako niko od skupine kojoj je nazvan selam ne bi odgovorio, svi bi bili grešni, a ako bi svi odgovorili, učinili bi ono što je manje vrijedno. Ovo je mišljenje naših učenjaka i mislim da je ispravno. Naši se učenjaci slažu da, ako bi, umjesto skupine kojoj je nazvan selam, odgovorio neko drugi, s njih ne bi spala dužnost, nego bi i dalje bili obavezni uzvratiti na selam, i ako ne uzvrate, svi će biti grešni.

626. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje Alije, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"يُجْزِئُ عَنِ الْجَمَاعَةِ إِذَا مَرُّوا أَنْ يُسَلِّمَ أَحَدُهُمْ، وَيُجْزِئُ عَنِ الْجُلُوسِ أَنْ يَرُدَّ أَحَدُهُمْ."

"Dovoljno je da iz skupine koja prolazi jedan čovjek nazove selam, i dovoljno je da iz skupine koja sjedi jedan čovjek odgovori na selam."[669]

[669] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Predanja koja govore o tome da je dovoljno da iz skupine jedan nazove selam" (4/355/521). Preko njega i Bejheki ovaj hadis bilježi pod brojem 9/49. On kaže: "Pripovijedao mi je Hasen bin Alija, od Abdul-Melika bin Ibrahima el-Džeddija, od Seida bin Halida

627. Imam Malik u *Muvettau* bilježi predanje Zejda bin Eslema, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا سَلَّمَ وَاحِدٌ مِنَ الْقَوْمِ أَجْزَأَ عَنْهُمْ."

"Kada jedan iz skupine nazove selam, s ostalih je spala dužnost."[670] U ovom lancu prenosilaca ne spominje se ime jednog od prenosilaca, ali je lanac prenosilaca pouzdan. Imam, Ebu Sa'd el-Mutevelli kaže: "Kada neko zovne drugog čovjeka iza zastora ili zida i kaže: 'Es-selamu alejke', ili mu u pismu napiše: 'Es-selamu alejke', ili ga poselami po nekom, ili pošalje izaslanika i kaže mu: 'Poselami tog i tog čovjeka', onaj koji je poselamljen dužan je odgovoriti na selam." El-Vahidi kao i neki drugi učenjaci smatraju također da je onaj ko je poselamljen u pismu dužan odgovoriti na selam.

628. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Aiše, r.a., koja prenosi da joj je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Došao je Džibril, a.s., i evo selami te." Aiša, r.a., odgovorila je: "Ve alejhis-selam ve rahmetullahi ve berekatuhu" ("Neka je i na njega Allahov spas, milost i bereket").[671] U nekim predanjima koja se bilježe u *Sahihima* Buharije i Muslima spominje se riječ "berekatuhu", a u nekim se ne spominje, ali je ovaj dodatak ispravan. U predanju koje bilježi Tirmizi spominju se riječi "berekatuhu." Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." Lijepo je poselamiti onoga ko je negdje odsutan.

---

el-Huzaija, od Abdullaha bin Mufeddala, od Ubejdullaha bin Ebu Rafija, od Alije bin Ebu Taliba." Ebu Davud veli: "Hasan bin Alija ovaj hadis prenosi kao riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovaj lanac prenosilaca je nepouzdan zbog Seida bin Halida, koji je slab prenosilac. Buhari o njemu veli: "Oko njega postoje neke nejasnoće." Ebu Zur'a veli: "On je slab prenosilac." Ebu Hatim veli: "Njegova su predanja slaba."

[670] Bilježi ga Malik u *Muvettau.* (2/731)

[671] Bilježi ga Buhari u poglavlju o početku stvaranja pod naslovom "Poglavlje o melekima" (6/352/3217), i spominje ga na više mjesta u svom *Sahihu* (3768, 6210, 6249, 6253), Muslim u poglavlju o odlikama, pod naslovom "Odlike Aiše, r.a." (5/15/211, En-Nevevi)

Prethodno smo spominjali da je onaj koga je neko poselamio po glasniku dužan odmah odgovoriti na selam, a lijepo je uzvratiti na selam onome ko mu je prenio selam, i reći: "Ve alejke ve alejhis-selam" ("Neka je selam i na tebe i na njega").

629. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje Galiba el-Kattana, koji prenosi od nekog čovjeka kome je njegov otac pripovijedao da mu je djed rekao: "Moj me je otac poslao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i rekao mi je: 'Idi kod njega i poselami ga.' Došao sam kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i rekao mu: 'Moj otac te poselamio.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Neka je na tebe selam i neka je na tvoga oca selam.'"[672] Iako ovo predanje prenosi čovjek koji je nepoznat, ipak ga je dozvoljeno prenositi jer smo prethodno spominjali da se hadisi koji govore o vrijednostima mogu uzeti u obzir.

El-Mutevelli kaže: "Kada neko naziva selam onome ko je potpuno gluh i ne može ga čuti, treba selam nazvati riječima jer je on u stanju to učiniti. Također treba podignuti ruku kako bi ga taj gluhi čovjek razumio. Ako tako postupi, onda ima pravo očekivati odgovor, a ako ne postupi tako, onda gluhi čovjek nije dužan odgovoriti mu na selam. Isto tako, ako njemu gluhi čovjek nazove selam, neka mu odgovori riječima i neka mu da znak rukom da mu uzvraća na selam kako bi ga čovjek razumio. Ako bi selam nazvao nijemom čovjeku, i taj mu nijemi čovjek odgovori podizanjem ruke, s njega je spala dužnost, jer je njegov pokret ruke umjesto govora. A ako bi njemu nijemi čovjek nazvao selam podizanjem ruke, dužan mu je odgovoriti.

Mutevelli dalje kaže: "Ako bi selam nazvao malodobnom djetetu, ono nije dužno odgovoriti jer nije dužno izvršavati stroge vjerske dužnosti." Ovo što je rekao ispravno je, ali je

[672] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Riječi: 'Poselamio te je taj i taj'" (4/360/5231). Od njega ovaj hadis prenosi i Bejheki (6/361), od Galiba, od nekog čovjeka, od njegovog oca, od njegovog djeda, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovaj je lanac prenosilaca nepouzdan zbog toga što je čovjek od koga Galib prenosi ovaj hadis nepoznat.

znak lijepog odgoja da mu odgovori na selam. El-Kadi Husejn i el-Mutevelli kažu: "Ako dijete nazove selam punoljetnom čovjeku, je li on dužan odgovoriti?" Na ovo pitanje postoje dva odgovora. Oni koji kažu da se dijete i prije punoljetnosti smatra punopravnim muslimanom, tvrde stoga da mu se dužno odgovoriti na selam, a oni koji smatraju da se ne smatra punopravnim muslimanom, kažu da mu odgovaranje na selam nije obavezno, ali je preporučeno."

Smatram da je ispravnije mišljenje onih koji kažu da je obavezno odgovoriti na selam djetetu, a to na osnovu riječi Uzvišenog: *"Kada pozdravom pozdravljeni budete, ljepšim od njega otpozdravite, ili ga uzvratite..."* Eš-Šaši veli: "To što raspravljaju o tome da li je dijete punopravni musliman jeste pogrešno." To je isto, a Allah najbolje zna, kao kad bi neko ko je punoljetan nazvao selam skupini u kojoj ima i dijete, a samo dijete odgovori na selam. Da li su oni, u ovom slučaju, ipak dužni odgovoriti na selam? I na ovo pitanje postoje dva odgovora. Ispravno je ono mišljenje prema kojem su oni dužni odgovoriti na selam, jer dijete nije obavezno izvršavati stroge vjerske dužnosti. Ovo mišljenje zastupaju El-Kadi Husejn i El-Mutevelli. Odgovaranje na selam jeste stroga obaveza tako da ono ne može umjesto njih na sebe preuzeti tu obavezu, kao što ne može umjesto njih klanjati dženazu. Drugo mišljenje zastupa Ebu Bekr eš-Šaši, autor djela *El-Mustazhari*, šafijski učenjak, koji kaže: "Ako dijete odgovori na selam, s ostalih spada dužnost, kao što je ispravno da dijete umjesto odraslih prouči ezan, i tada s njih spada obaveza učenja ezana." Što se tiče dženaza-namaza, naši se učenjaci o tom pitanju razilaze na dva mišljenja. Ispravnije je mišljenje da ukoliko dijete obavi dženazu umjesto odraslih, s njih spada dužnost." Isto mišljenje zastupa i Šafi, Allah mu se smilovao. A Allah najbolje zna.

Kada čovjek nazove selam nekome, a zatim ga ponovo ubrzo sretne, sunnet je da mu opet nazove selam, pa makar ga

sreo dva, tri ili više puta, i u tome su naši učenjaci složni. Dokazi za navedeno jesu hadisi koje ćemo, inšallah, spomenuti.

630. Predanje Ebu Hurejre, r.a., koje govori o čovjeku koji je pred Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., neispravno obavljao namaz. Kada je završio s namazom, došao je kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., nazvao mu selam, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovorio mu je na selam i rekao mu:

"ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ."

"Vrati se i obavi namaz jer ga nisi ispravno obavio." Čovjek se vratio na svoje mjesto, obavio namaz, ponovo došao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i nazvao mu selam. Ovaj postupak ponovio je tri puta.[673]

631. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا لَقِيَ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ فَلْيُسَلِّمْ عَلَيْهِ، فَإِنْ حَالَتْ بَيْنَهُمَا شَجَرَةٌ أَوْ جِدَارٌ أَوْ حَجَرٌ ثُمَّ لَقِيَهُ فَلْيُسَلِّمْ عَلَيْهِ."

"Kada neko od vas sretne svoga brata muslimana, neka mu nazove selam, a ako se poslije toga između njih isprieči drvo, zid ili stijena i ponovo ga sretne, neka mu opet nazove selam."[674]

---

[673] Bilježi ga Buhari u poglavlju o ezanu pod naslovom "Poravnavanje leđa na rukuu" (2/322/792), Muslim u poglavlju o namazu pod naslovom "Obaveznost učenja El-Fatihe na svakom rekatu". (2/4/106, En-Nevevi)

[674] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "O čovjeku koji sretne nekog drugog čovjeka, nazove mu selam, pa se poslije toga nešto isprieči između njih, hoće li mu opet nazvati selam?" (4/353/5200) od Ahmeda bin Seida el-Hemdanija, od ibn Vehba, od Muavije bin Saliha, od Ebu Musaa, od Ebu Merjem, od Ebu Hurejre, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovaj lanac je prenosilaca nepouzdan zbog Ebu Musaa, o kome autor djela *El-Mizan* veli: "On je nepoznat." On ovaj hadis prenosi putem svoji prenosilaca od Muavije bin Saliha, od Abdul-Vehhaba bin Buhta, od Ebu Zinada, od El-Aredža, od Ebu Hurejre, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovaj je lanac prenosilaca hasen, dobar.

632. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Enesa, r.a., koji je rekao: "Drugovi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., išli bi putem zajedno, pa ako bi ih u putu rastavilo drvo ili brežuljak i oni krenu lijevo i desno, kada bi se poslije toga sreli, jedni drugima nazivali su selam."[675]

Kako će postupiti dvojica koji se sretnu i u isto vrijeme jedan drugome nazovu selam? Kadija Husejn i Ebu Seid el-Mutevelli kažu: "Svaki od njih će se smatrati kao onaj ko je prvi nazvao selam, tako da su obojica dužni odgovoriti na selam." Šafi veli: "O ovome treba malo razmisliti, jer riječi kojima se naziva selam mogu se isto tako upotrijebiti prilikom odgovaranja na selam, i ukoliko se ne desi baš u isto vrijeme, jedan od tih selama smatrat će se odgovorom, a ako bude potpuno u isto vrijeme, onda se ne može smatrati odgovorom." Smatram da je mišljenje Šafija, Allah mu se smilovao, ispravno.

Kakav je propis za onog ko sretne drugog čovjeka i nazove mu selam riječima: "Ve alejkumus-selam?" El-Mutevelli kaže: "Ovo se neće smatrati nazivanjem selama, i ovakvo nazivanje selama ne zaslužuje odgovor, jer se ovim riječima ne može započeti nazivanje selama." Ako bi samo rekao: "Alejke" ili: "Alejkumus-selam", bez riječce "ve" imam Ebul-Hasan el-Vahidi mišljenja je da se ovo može smatrati nazivanjem selama, i da je na ovakav selam obavezno odgovoriti, iako je uobičajen obratan redoslijed riječi. Mišljenje je El-Vahidija ispravno. Isto mišljenje zastupa i imamul-Haremejni i smatra da se na ovakvo nazivanje selama treba uzvratiti, jer se to smatra selamom. Ono što upućuje na mogućnost da se ovo smatra selamom jeste činjenica da ukoliko bi neko prilikom predaje selama u namazu rekao: "Alejkumus-selam", prema ispravnijem mišljenju, njegova predaja selama bila bi ispravna. Međutim, ne može se reći da u svakom slučaju ovakvo nazivanje selama zaslužuje odgovor, a to na osnovu vjerodostojnih predanja koja su zabilježili Ebu Davud i Tirmizi.

[675] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle.* (246)

633. Prenosi se od Ebu Džuvejja el-Hudžejmija, r.a., čije je pravo ime Džabir bin Sulejm, a neki kažu Sulejm bin Džabir, koji pripovijeda: "Jednom prilikom došao sam kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i nazvao sam mu selam rekavši: 'Alejkes-selam, Allahov Poslaniče.' On mi reče: 'Nemoj reći: 'Alejke-selamu' jer je to pozdrav umrlim.'"[676] Postoji mogućnost da ovaj hadis govori o tome šta je bolje i potpunije, a ne da se ovakav način nazivanja selama ne smatra selamom. A Allah najbolje zna. Imam Ebu Hamid el-Gazali u *El-Ihjau* veli: "Pokuđeno je selam nazivati riječima: 'Alejkumus-selam' a to na osnovu ovog hadisa." Znači, ispravno je mišljenje da je pokuđeno nazivati selam na ovaj način, ali ako bi neko ipak na taj način nazvao selam, dužnost mu je odgovoriti.

Sunnet je prilikom susreta prije bilo čega drugog nazvati selam. To potvrđuju vjerodostojno preneseni hadisi kao i praksa prijašnjih i kasnijih generacija, i dovoljno je kao dokaz. Što se tiče hadisa koji bilježi Tirmizi u svom *Sunenu*:

634. od Džabira, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"السَّلاَمُ قَبْلَ الْكَلاَمِ".

"Selam se naziva prije započinjanja razgovora",[677] to je nevjerodostojan hadis. Tirmizi veli: "Ovaj hadis nije vjerodostojan."

---

[676] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o odijevanju pod naslovom "Puštanje odjeće ispod članaka" (4/55/4084), Tirmizi u poglavlju o traženju dozvole pod naslovom "Predanja koja govore o tome kako je prilikom nazivanja selama pokuđeno reći: 'Alejkes-selam'" (5/72/2722), Nesai u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* pod naslovom "Način na koji se treba nazivati selam" (6/87), sva trojica od Ebu Temima el-Hudžejmija, od Džabira bin Sulejma, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Lanac prenosilaca ovog hadisa je pouzdan. Tirmizi veli: "Lanac prenosilaca ovog hadisa je hasenun-sahih."

[677] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o traženju dozvole pod naslovom "Predanja koja govore o tome da se selam naziva prije započinjanja razgovora" (5/59/2699) od Anbesa bin Abdurahmana, od Muhammeda bin Zazana, od Muhammeda bin el-Munkedira, od Džabira bin Abdullaha, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj hadis nije vjerodostojan." Muhammed veli: "Anbese bin Abdurahman jeste nepouzdan u prenošenju hadisa, a ni predanja Muhammeda bin Zazana nisu vjerodostojna."

Prilikom susreta bolje je prvi nazvati selam, jer Allahov Poslanik, s.a.v.s., u vjerodostojno prenesenom hadisu veli: "Od dvojice koji se sretnu bolji je onaj ko prvi nazove selam." Zbog toga se svako treba truditi da on bude taj koji će prvi nazvati selam.

635. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje s dobrim lancem prenosilaca od Ebu Umame, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِاللهِ مَنْ بَدَأَهُمْ بِالسَّلاَمِ."

"Allahu, dž.š., draži je onaj ko prvi nazove selam." U predanju koje bilježi Tirmizi od Ebu Umame, r.a., stoji: "Neko upita: 'Allahov Poslaniče, kada se dvojica ljudi sretnu na putu, koji od njih će prvi nazvati selam?' Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori: 'Onaj koji je draži Allahu, dž.š.'"[678]

Situacije u kojima je preporučljivo, dozvoljeno ili pak pokuđeno nazivanje selama

Prethodno smo spomenuli da nam je naređeno širenje i nazivanje selama. Međutim, u nekim situacijama ta je naredba nekada izraženija, ponekad je naredba blaža, a ponekad je nazivanje selama pokuđeno. Što se tiče situacija u kojima je nazivanje selama naređeno, gotovo da se ne mogu pobrojati jer je nazivanje selama osnova, tako da te slučajeve nećemo spominjati pojedinačno.

Selam treba nazivati i živim i umrlim, i to smo spominjali u poglavlju o zikrovima na dženazi, kada smo govorili o načinu na koji se selam naziva umrlim. Što se tiče situacija u kojima je nazivanje selama pokuđeno, ili je naredba došla u blažoj formi, ili je samo dozvoljeno, to su izuzeci iz pravila, te ćemo ih stoga

---

[678] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Vrijednost onoga ko prvi nazove selam" (4/352/5197) od Muhammeda bin Jahjaa ez-Zuhelija, od Ebu Asima, od Ebu Halida Vehba, od Ebu Sufjana el-Humsija, od Ebu Umame, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovaj lanac prenosilaca jeste pouzdan.

spomenuti. Jedna od tih situacija jeste kada onaj kome želimo nazvati selam vrši malu fiziološku potrebu, spolno opći, i sl., i tada mu je pokuđeno nazivati selam. Ako bi mu neko i nazvao selam, on nije dužan odgovoriti. Isti je slučaj i s onim ko spava, ko je na granici sna i jave, ko je u namazu, mujezinu dok uči ezan ili ikamet, onome ko je u kupatilu i sl., gdje nije preporučljivo selam nazivati. U to spada i onaj ko jede i kome je u tom trenutku zalogaj u ustima. Ko onima ko su u ovim stanjima nazove selam ne zaslužuje da mu se odgovori.

Onome ko je za sofrom, a zalogaj mu nije u ustima, dozvoljeno je nazvati selam, i on je dužan odgovoriti. Što se tiče nazivanja selama za vrijeme džuma-namaza, dok imam drži hutbu, naši učenjaci o tom pitanju kažu: "Pokuđeno je u ovoj situaciji nazivanje selama jer je prisutnima naređeno da šute dok imam drži hutbu."Ako bi pak neko, i pored pokuđenosti, nazvao selam, da li mu treba odgovoriti? O ovom pitanju naši učenjaci se razilaze. Neki kažu da se u ovoj situaciji ne treba odgovarati na selam, jer je onaj ko je nazvao selam učinio nešto što je pokuđeno. Neki pak kažu: "Ako kažemo da je šutnja petkom za vrijeme hutbe stroga obaveza, vadžib, onda ne treba odgovarati na selam, a ako kažemo da je šutnja za vrijeme hutbe sunnet, preporučena, onda će mu jedan od prisutnih džematlija odgovoriti, i, pored njega, niko drugi ne treba mu uzvraćati na selam."

Imam Ebu Hasan el-Vahidi veli: "Preče je onome ko uči Kur'an ne nazivati selam, jer je zauzet učenjem Kur'ana. Ako bi mu neko nazvao selam, dovoljno mu je uzvratiti podizanjem ruke, a ako bi odgovorio riječima, onda treba proučiti 'euzu' i nastaviti s učenjem." Međutim, njegovo mišljenje ne možemo tek tako prihvatiti. Ono šta ja smatram ispravnim jeste to da se selam treba nazivati onome ko uči Kur'an, i da on treba riječima odgovoriti. Za onoga ko je zauzet upućivanjem dova i ko se skoncentrirao na to možemo reći da je poput onoga ko uči Kur'an. Mislim da je ovakvom nazivanje selama pokuđeno, jer

će ga to omesti i teško mu pasti više nego onome ko je za jelom. Selam je pokuđeno nazivati i onome ko uči telbije, jer je njemu pokuđeno prekidati telbiju. Ako bi mu neko ipak nazvao selam, on će riječima odgovoriti na selam. Ovo mišljenje zastupa Šafi, Allah mu se smilovao, kao i učenjaci našeg mezheba.

Ranije smo spomenuli situacije u kojima je nazivanje selama pokuđeno i rekli smo da tada nije dužnost odgovarati na selam. Međutim, je li propisano i preporučljivo onome kome je selam nazvan odgovoriti? Onome ko vrši fiziološku potrebu pokuđeno je odgovarati na selam, i to smo spominjali na početku ove knjige. Onome ko jede preporučljivo je odgovoriti na selam, ali nije obavezan. Onome ko klanja zabranjeno je reći: "Ve alejkumus-selam", jer će mu to pokvariti namaz ukoliko bude znao da taj postupak kvari namaz. Prema ispravnijem mišljenju, ako ne bude znao da ovaj postupak kvari namaz, namaz mu neće biti pokvaren. Ako kaže: "Alejhis-selam" ("Neka je na njega selam"), namaz mu neće biti pokvaren, a može odgovoriti na selam i kada završi s namazom. Mujezinu nije pokuđeno odgovarati na selam ako odgovara na uobičajeni način, jer je ta rečenica kratka i lahka i neće mu pokvariti ezan niti će ga omesti u učenju ezana.

Kome treba, a kome ne treba nazivati selam, i kome treba, a kome ne treba odgovoriti na selam

Čovjeku koji nije poznat kao veliki grešnik ili novotar treba nazivati selam, a i kada on nazove selam, treba mu odgovoriti. Naši učenjaci kažu: "Propisi nazivanja selama muškarca muškarcima identični su propisima nazivanja selama žene ženama." Imam Ebu Seid el-Mutevelli kaže: "Što se tiče nazivanja selama muškarca ženama, ako je to njegova supruga, ropkinja ili neka bliža rodica kojom se ne može ženiti, nazivat će selam kao što naziva i muškarcima, i svako od njih treba nastojati da prvo nazove selam jedno drugom, i dužni su odgovarati na selam. Međutim, ako žena nije bliža rodica i ako je uz to

lijepa, pa se boji da će doći u iskušenje, čovjek joj ne treba nazivati selam, a ako bi joj i nazvao selam, ona ne smije odgovoriti. Ona u svakom slučaju ne smije prva nazivati selam muškarcima koji joj nisu bliži rod, a ako bi ipak nazvala selam, čovjeku je pokuđeno odgovoriti joj. Ako je žena starica, i nema bojazni da bi nekoga mogla zavesti svojom ljepotom, dozvoljeno joj je da naziva selam muškarcima, i muškarci su dužni odgovoriti joj. Ako muškarac prolazi pored skupine žena, nazvat će im selam, ili ako skupina muškaraca prolaze pored jedne žene, dozvoljeno im je da nazovu selam ukoliko ne postoji bojazan da bi ona, ili neko od njih, mogao zapasti u iskušenje.

636. Ebu Davud, Tirmizi i Ibn Madža bilježe predanje Esme bint Jezid, r.a., koja pripovijeda: "Jednom prilikom Allahov Poslanik, s.a.v.s., prošao je pored nas, skupine žena, pa nam je nazvao selam." Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar." Hadis koji smo citirali u ovoj formi bilježi Ebu Davud. U predanju koje bilježi Tirmizi stoji da je Esma rekla: "Jednog dana Allahov Poslanik, s.a.v.s., prošao je u mesdžidu pored skupine žena koje su sjedile, pa ih je poselamio podigavši ruku."[679]

637. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Džerira bin Abdullaha, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednom prilikom prošao pored skupine žena pa im je nazvao selam.[680]

638. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Sehla bin Sa'da, r.a., koji kaže: "Među nama bila je neka žena", a u drugom predanju: "...jedna starica" koja je uzimala korijenje nekog povrća, stavljala bi ga u lonac, zatim bi samljela ječma, pa smo poslije džume išli kod nje, nazivali bi joj selam, a ona bi nam davala da to jedemo."[681]

---

[679] Spominjali smo ga pod brojem 625.

[680] Ibnus-Sunni ga bilježi pod brojem 226, a spominjali smo slabost ovog hadisa, kada smo govorili o hadisu pod brojem 625.

[681] Nisam pronašao ovaj hadis.

639. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ummu Hani, r.a., kćerke Ebu Taliba, koja kaže: "Na dan osvojenja Meke došla sam kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i zatekla sam ga da se kupa, a Fatima, r.a., držala mu je zastor. Nazvala sam selam..."[682] pa je spomenula ostatak hadisa.

Što se tiče nazivanja selama nemuslimanima, podanicima u islamskoj državi, učenjaci se o tom pitanju razilaze. Većina učenjaka smatra da muslimanu nije dozvoljeno prvi nazvati selam nemuslimanu. Drugi kažu: "To nije strogo zabranjeno, haram, nego je pokuđeno. Ako bi oni nazvali selam muslimanima, oni će odgovoriti: 'Ve alejkum' ('I na vas') i ne trebaju reći ništa drugo osim ovog."

Kadija Maverdi prenosi mišljenje jednog našeg učenjaka koji smatra da je muslimanu dozvoljeno prvom nazvati selam nemuslimanu, i da tom prilikom treba reći: "Es-selamu alejke" ("Neka je selam na tebe"), i ne treba selam nazivati u množini. Maverdi također prenosi da musliman može reći nemuslimanu, kada mu prvi nazove selam: "Ve alejkumus-selam" ("Neka je i na vas selam"), u množini, ali da ne treba reći: "Ve rahmetullahi" ("I Allahova milost"). Međutim, oba su ova mišljenja neispravna i netačna.

640. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لاَ تَبْدَؤُوا الْيَهُودَ وَلاَ النَّصَارَى بِالسَّلاَمِ فَإِذَا لَقِيتُمْ أَحَدَهُمْ فِي طَرِيقٍ فَاضْطَرُّوهُ إِلَى أَضْيَقِهِ."

"Nemojte prvi pozdravljati jevreje i kršćane, i kada nekog od njih sretnete u putu, odgovorite im na što kraći način"[683]

[682] Bilježi ga Muslim u poglavlju o menstruaciji pod naslovom "Držanje zastora ženi koja se kupa". (2/4/28, En-Nevevi)

[683] Bilježi ga Muslim u poglavlju o nazivanju selama pod naslovom "Zabrana muslimanu da prvi pozdravi jevreja i kršćana". (5/14/146, En-Nevevi)

641. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا سَلَّمَ عَلَيْكُمْ أَهْلُ الْكِتَابِ فَقُولُوا: وَعَلَيْكُمْ."

"Kada vam sljedbenici Knjige nazovu selam, vi recite: 'Ve alejkum' ('I na vas')."[684]

642. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Ibn Omera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا سَلَّمَ عَلَيْكُمُ الْيَهُودُ فَإِنَّمَا يَقُولُ أَحَدُهُمْ: السَّلاَمُ عَلَيْكَ فَقُلْ: وَعَلَيْكَ."

"Kada vam jevrej nazove selam i kaže: 'Es-Selamu alejke', vi recite: 'Ve alejke'."[685] O ovoj su temi preneseni mnogobrojni hadisi, ali svi oni imaju slično značenje hadisima koje smo spomenuli.

Ebu Seid el-Mutevelli kaže: "Ako bi čovjek nazvao selam nekome za koga je mislio da je musliman, pa se kasnije ispostavi da je nevjernik, lijepo mu je kazati: 'Vrati mi moj selam', kako bi mu stavio do znanja da između njih ne postoji ljubav." Prenosi se da je Ibn Omer, r.a., nazvao nekom čovjeku selam, pa mu neko reče: "To je jevrej." Ibn Omer, r.a., reče: "Vrati mi moj selam."

Imam Malik u svom *Muvettau* bilježi da ga je neko upitao o onome ko naziva selam jevreju ili kršćaninu, da li je taj njegov postupak ispravan? Imam Malik odgovorio je: "Nije." Ovo je bio njegov mezheb. Isto mišljenje zastupaju i Ibnul-Arebi, El-Maliki. Ebu Seid veli: "Kada neko želi pozdraviti

---

[684] Bilježi ga Buhari u poglavlju o traženju dozvole za ulazak pod naslovom "Kako odgovoriti na pozdrav nemuslimana" (11/44/6258), Muslim u poglavlju o selamu pod naslovom "Zabrana da musliman prvi pozdravi sljedbenika Knjige, i kako će odgovoriti kada ga sljedbenik Knjige prvi pozdravi". (5/14/144, En-Nevevi)

[685] Bilježi ga Buhari u poglavlju o traženju dozvole za ulazak pod naslovom "Kako odgovoriti na pozdrav nemuslimana" (11/44/2657, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o nazivanju selama pod naslovom "Zabrana da musliman prvi pozdravi sljedbenika Knjige i kako će odgovoriti kada ga sljedbenik Knjige prvi pozdravi". (5/14/146, En-Nevevi)

nemuslimana, neka ga pozdravi riječima: "Allah te uputio" ili "Da ti Allah, dž.š., dadne ugodno jutro." Smatram da je Ebu Seidovo mišljenje ispravno, ukoliko za to ima potreba, i može se reći: "Osvanuo s hajrom" ili: "...sa srećom ili: "...u zdravlju" ili: "Da Allah, dž.š., dā da ti jutro bude ispunjeno srećom, blagodatima", i sl. Međutim, ukoliko za to nema potreba, onda je bolje da musliman prvi ne pozdravlja nemuslimana, jer je to davanje privilegije i znak ljubavi i prijateljstva, a muslimanima je naređeno da budu strogi prema njima i zabranjeno nam je da ih volimo. A Allah najbolje zna.

Ukoliko neko prođe pored skupine u kojoj ima muslimana i nemuslimana, sunnet je da nazove selam, ali da se obraća samo muslimanima.

643. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Usame bin Zejda, r.a., koji kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., prošao je pored skupine u kojoj je bilo muslimana i mnogobožaca, obožavaoca kipova, i jevreja pa im je nazvao selam."[686]

Ukoliko musliman piše pismo nevjerniku i u njemu ga selami, treba napisati ono što se bilježi u *Sahihima* Buharija i Muslima od Ebu Sufjana, r.a., u priči o Heraklu, kome je Allahov Poslanik, s.a.v.s., napisao pismo, u kojem mu je, između ostalog, rekao: "Od Muhammeda, Allahovog roba i Njegovog poslanika, Heraklu, vladaru Rimljana. Neka je selam na onoga ko slijedi uputu."[687]

---

[686] Bilježi ga Buhari u poglavlju o traženju dozvole pod naslovom "Nazivanje selam skupini u kojoj ima muslimana i nemuslimana" (11/41/6254, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o putovanju i džihadu pod naslovom "Uznemiravanja koja je Allahov Poslanik, s.a.v.s., pretrpio od nevjernika i licemjera". (4/12/157, En-Nevevi)

[687] Bilježi ga Buhari u poglavlju o imanu u jednom od podnaslova (1/153/51, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o džihadu i putovanju pod naslovom "Pismo Allahovog Poslanika, s.a.v.s." (4/12/103, En-Nevevi)

Šta se kaže prilikom odlaska u posjetu ehlul-kitabiji

Naši se učenjaci razilaze o tome da li je dozvoljeno otići u posjetu židovu ili kršćaninu. Jedna skupina učenjaka smatra da je to preporučljivo, a druga skupina učenjaka smatra da je to zabranjeno. Nakon što navodi razilaženje učenjaka o tom pitanju, Eš-Šaši veli: "Smatram da je ispravno reći: 'Obilazak je nevjernika općenito dozvoljen ukoliko ne postoji nešto što bi to učinilo zabranjenim.'" Ovo njegovo mišljenje jeste ispravno. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje:

644. Enesa, r.a., koji pripovijeda: "Neki mladić, jevrej, služio je Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i jednom se prilikom razbolio. Allahov Poslanik, s.a.v.s., obiđe ga, sjede kod njegove glave i reče mu: 'Primi islam'. Mladić pogleda u svoga oca, a otac mu reče: 'Poslušaj Ebu Kasima', i mladić primi islam. Allahov Poslanik, s.a.v.s., izađe iz kuće govoreći: 'Hvala Allahu, dž.š., Koji ga je spasio patnje u vatri.'"[688]

645. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje El-Musejjeba bin Hazna, oca Seida bin Musejjeba, r.a., koji kaže: "Kada se smrt približila Ebu Talibu, Allahov Poslanik, s.a.v.s., došao je kod njega i rekao mu: 'Amidža, reci: 'Nema boga osim Allaha'",[689] pa je spomenuo ostatak hadisa. Onaj ko posjeti bolesnog nevjernika treba ga podsticati da primi islam, ukazati mu na ljepote vjere islama i nagovoriti ga da što prije primi islam, prije nego što zapadne u stanje u kojem mu kajanje neće biti od koristi. Također, učit će dove Allahu, dž.š., da ga uputi.

Onome ko uvodi novotarije u vjeru i čini velike grijehe od kojih se nije pokajao ne treba nazivati selam niti mu treba odgovarati kada nazove selam. To je mišljenje Buharija i nekih drugih učenjaka. Imam Ebu Abdullah el-Buhari kao dokaz za

---

[688] Bilježi ga Buhari u poglavlju o bolesnicima pod naslovom "Obilazak nevjernika". (1/124/5657, *Fethul-Bari*)

[689] Bilježi ga Buhari u poglavlju o dženazama pod naslovom "Kada mnogobožac kaže: 'Nema boga osim Allaha, dž.š.'" (3/263/1360)

to navodi predanje koje on i Muslim bilježe u svojim *Sahihima*, a koje govori o Ka'bu bin Maliku, r.a., koji je zajedno s još dvojicom ashaba izostao iz pohoda na Tebuk. Ka'b bin Malik, r.a., veli: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., zbog toga je zabranio ostalima da s nama razgovaraju. Ja bih dolazio kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., nazivao bih mu selam pa bih pitao: 'Da li je pomjerio usne odgovarajući mi na selam?'" Buhari prenosi riječi Abdullaha bin Amra, r.a., koji je rekao: "Nemojte nazivati selam onima koji piju alkohol."

Ukoliko je neko prisiljen nazvati selam nasilnicima, jer se boji da bi mu mogli nanijeti neku štetu u vjeri i ovom svijetu dozvoljeno mu je da im nazove selam. Imam Ebu Bekr bin el-Arebi prenosi da su učenjaci rekli: "Nazvat će im selam s tim što će pod riječju: 'Es-selam' (jedno od imena Allaha, dž.š.) misliti na Allaha, dž.š., tako da će njegov selam imati značenje: 'Es-Selam', ('Allah, dž.š., prati ono što vi radite')."

Sunnet je selam nazivati djeci.

646. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Enesa, r.a., koji je prošao pored djece, nazvao im selam i zatim je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., nazivao je selam djeci." U predanju koje bilježi Muslim stoji: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., prošao je pored djece i nazvao im selam."[690]

647. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje s lancem prenosilaca od kojih Buhari i Muslim prenose svoje hadise, od Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prošao pored djece koja su se igrala, pa im je nazvao selam.[691]

[690] Bilježi ga Buhari u poglavlju o traženju dozvole za ulazak pod naslovom "Nazivanje selama djeci" (11/34/6247, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o selamu pod naslovom "Preporučljivost nazivanja selam djeci". (5/14/148, En-Nevevi)

[691] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Nazivanje selama djeci" (4/353/5202), Tirmizi u poglavlju o traženju dozvole za ulazak pod naslovom "Predanja koja govore o nazivanju selama djeci" (5/57/2696), obojica od Sabita el-Bunanija, od Enesa, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis sahih. Prenosi ga više prenosilaca od Sabita u više predanja od Enesa, r.a.

Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Es-selamu alejkum, djeco."

O lijepim postupcima i propisima u vezi s nazivanjem selama

648. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"يُسَلِّمُ الرَّاكِبُ عَلَى الْمَاشِي، وَالْمَاشِي عَلَى الْقَاعِدِ، وَالْقَلِيلُ عَلَى الْكَثِيرِ."

"Onaj ko je u prijevoznom sredstvu naziva selam pješaku, onaj ko hoda naziva selam onome ko sjedi, manja skupina naziva selam većoj skupini."[692] U Buharijevom predanju stoji: "Mlađi će nazvati selam starijem, onaj koji ide onome koji sjedi, a mala skupina velikoj."

Naši učenjaci kažu: "Ono što se spominje u ovom hadisu jeste sunnet, preporučljivo, tako da ukoliko bi neko postupio suprotno onome što se spominje u hadisu, npr. da onaj ko sjedi prvi nazove selam onom ko je u prijevoznom sredstvu, ili onaj ko sjedi onome ko hoda, to ne bi bilo pokuđeno." Ovo mišljenje navodi Ebu Seid el-Mutevelli i dr. Na osnovu ovog mišljenja nije pokuđeno da veća skupina nazove selam manjoj skupini, i taj je postupak samo suprotno onome što je bolje i vrednije. Ovo je u slučaju kada se susretnu dvojica na putu. Međutim, kada onaj ko hoda naiđe na onoga ko sjedi, tada će onaj ko hoda prvi nazvati selam, bez obzira da li bio mlađi ili stariji, ili manja skupina ljudi ili veća skupina. Ovu situaciju El-Maverdi naziva sunnetom, a drugu lijepim postupkom koji je na manjem stepenu od sunneta.

El-Mutevelli kaže: "Pokuđeno je da čovjek kada sretne skupinu ljudi, samo nekima od njih nazove selam, jer je

[692] Bilježi ga Buhari u poglavlju o traženju dozvole za ulazak pod naslovom "Manja skupina naziva selam većoj skupini" i pod naslovom "Onaj ko je u prijevoznom sredstvu naziva selam pješaku", i pod naslovom "Onaj ko hoda naziva selam onome ko sjedi" (11/16/17/6231-3), Muslim u poglavlju o nazivanju selama u predgovoru tog poglavlja (5/14/140, En-Nevevi). Postoji i predanje koje prenosi Buhari, a bilježi se u djelu *Fethul-Bari* (6234) pod naslovom "Mlađi naziva selam starijem."

cilj nazivanja selama širenje ljubavi i prijateljstva, a nazivanje selama samo nekima iz skupine učinit će da se ostali osjećaju odbačenim, a može izrasti i u neprijateljstvo."

El-Maverdi kaže: "Ukoliko čovjek izađe na ulicu ili ode na pijacu i sl., gdje se ljudi okupljaju u velikom broju, onda može nekima nazvati selam, a nekima ne nazvati, jer kada bi selam nazivao svima koje sretne, to bi mu oduzelo vrijeme, i ne bi stigao uraditi posao radi kojeg je izašao na to mjesto. Nazivanjem selama želi se postići jedna od dvije stvari: stjecanje prijateljstva ili izbjegavanje onoga što je pokuđeno."

El-Mutevelli kaže: "Kada skupina ljudi nazove selam jednom čovjeku i on odgovori riječima: 'Ve alejkumus-selam' ('Neka je i na vas selam') i ako tim riječima ima namjeru odgovoriti svima njima, smatrat će se kao da je svima posebno odgovorio, kao što je ispunio svoju obavezu onaj ko skupini umrlih klanja samo jednu dženazu."

El-Maverdi kaže: "Kada jedan čovjek sretne malu skupinu ljudi, dovoljan im je samo jedan selam, a ako nekog posebno poselami, to je znak lijepog ophođenja prema njemu. Dovoljno je da samo jedan od njih odgovori na selam. A ako bi više njih odgovorilo na selam, to je znak lijepog ophođenja prema tom čovjeku koji im je nazvao selam. Ukoliko je skup velik, npr. neka proslava, ili sastanak, sunnet je da selam nazove kada uđe na taj skup i kada ugleda prisutne, i ispunit će sunnet nazivanja selam prema svima onima koji su ga mogli čuti, a dovoljno je da samo jedan od njih odgovori kako bi s ostalih spala dužnost. Ako sjedne među njih, onda je s njega spala obaveza nazivanja selama onima koji ga nisu čuli. Međutim, ukoliko želi sjesti među one koji ga nisu čuli, o tome naši učenjaci imaju dva mišljenja. Jedni smatraju da je sunnet nazivanja selama ispunio nazivajući selam onima koje je prvo vidio, jer su svi oni jedna skupina, a lijepo bi bilo da i ovima nazove selam. Na osnovu ovog mišljenja, koji bi god od prisutnih ljudi odgovorio na selam, s ostalih bi spala obaveza. Drugi smatraju da selam

treba nazivati svima onima koji ga nisu čuli ukoliko želi sjesti među njih, tako da na osnovu ovog mišljenja nije dovoljno što je neko od prisutnih odgovorio na njegov selam nego i ovi drugi trebaju odgovoriti."

Preporučljivo je selam nazvati i prilikom ulaska u kuću u kojoj nema nikoga te treba reći: "Neka je selam na nas i na sve dobre Allahove, dž.š., robove." Na početku knjige govorili smo o tome šta uči onaj ko ulazi u svoju kuću, u mesdžid ili u nečiju tuđu kuću te da treba, kada ulazi u kuću u kojoj nema nikoga, reći: "Neka je selam na nas i na sve dobre Allahove, dž.š., robove. Neka je selam na vas koji u ovoj kući boravite, njegov bereket i milost."

Onome ko je sjedio u društvu pa je ustao da ide sunnet je pri rastanku nazvati selam. Ebu Davud, Tirmizi i dr. bilježe predanje s dobrim lancem prenosilaca:

649. od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا انْتَهَى أَحَدُكُمْ إِلَى الْمَجْلِسِ فَلْيُسَلِّمْ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَقُومَ فَلْيُسَلِّمْ، فَلَيْسَتِ الْأُولَى بِأَحَقَّ مِنَ الْآخِرَةِ."

"Kada neko od vas dođe na neki skup, neka nazove selam, a kada želi ići, neka opet nazove selam, jer prvi selam nije nimalo vredniji od drugog selama."[693] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis

[693] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Nazivanje selama prilikom odlaska od društva" (4/354/5208), Tirmizi u poglavlju o traženju dozvole pod naslovom "Predanja koja govore o nazivanju selama prilikom dolaska i polaska" (5/62/2706), obojica od Muhammeda bin Adžlana, od Seida el-Makburija, od Ebu Hurejre, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar." Svi su prenosioci iz ovog lanca prenosilaca pouzdani, međutim, predanja koja Ibn Adžlan prenosi od Seida el-Makburija kontradiktorna su i slaba. Ahmed bin Hanbel veli: "Ibn Adžlan nije slušao hadise od Seida el-Makburija, koje on prenosi od svoga oca, a on od Ebu Hurejre, r.a., niti je Seid direktno prenosio hadise od Ebu Hurejre, r.a. Darekutni veli: "On je miješao predanja od Seida el-Makburija." Ibn Kattan veli: "Čuo sam Ibn Adžlana kako kaže: 'Seid el-Makburi prenosio je hadise od svoga oca, a on od Ebu Hurejre, r.a, pa sam pobrkao ta predanja, tako da sam tvrdio da on te hadise prenosi direktno od Ebu Hurejre, r.a.'"

hasen, dobar." Iz hadisa se dā zaključiti da je obavezno odgovoriti na selam onoga ko je ustao želeći otići. Kadija Husejn i Ebu Sa'd el-Mutevelli kažu: "Neki ljudi imaju običaj nazivati selam prilikom rastanka, a odgovaranje na taj selam preporučljivo je, ali nije obavezno, jer je pozdrav propisan prilikom susreta, a ne prilikom rastanka." Imam Ebu Bekr eš-Šaši ne slaže se s njima i kaže: "Ovo je mišljenje neispravno jer je sunnet selam nazivati prilikom susreta, a i prilikom rastanka, a o tome se prenosi i ovaj hadis." Mišljenje koje iznosi Eš-Šaši ispravno je.

Kada čovjek prođe pored jednog ili više ljudi i bude uvjeren da mu oni neće uzvratiti na selam, bilo zbog oholosti bilo zbog toga što neće obratiti pažnju na njega, i sl., i pored toga mora nazvati selam i ne smije se povoditi za tim svojim mišljenjem jer mu je nazivanje selama naređeno, i to se ne uvjetuje time da mu onaj kome je nazvao selam uzvrati, a može se desiti da ima pogrešno mišljenje o tom čovjeku i da će mu odgovoriti. Što se tiče mišljenja onih koji smatraju da je onaj ko nazove selam nekome, i ovaj mu ne uzvrati, uzrok njegovom grijehu to je očito neznanje i jasna glupost, jer vjerske obaveze ne prestaju važiti samo zbog ovakvih izmišljotina. Kada bi postupali prema ovom pogrešnom mišljenju, onda ne bi nikoga savjetovali da prekine s činjenjem grijeha, jer ako nas ne posluša, to će mu samo povećati grijeh. Nema sumnje da mi ne smijemo ostaviti naređivanje dobra i odvraćanje od zla samo na osnovu ovog mišljenja. A Allah najbolje zna.

Preporučljivo je onome ko nazove selam i to učini tako da ga onaj kome naziva selam dobro čuje, a ovaj ne htjedne da mu odgovori, da kaže: "Ja se odričem svog prava da mi odgovori na selam", ili "Halalim mu" i sl., jer će se tako odreći svoga prava kod tog čovjeka. A Allah najbolje zna.

650. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Abdurahmana bin Šibla, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ أَجَابَ السَّلاَمَ فَهُوَ لَهُ، وَمَنْ لَمْ يُجِبْ فَلَيْسَ مِنَّا."

"Ko odgovori na selam taj mu selam i prapada, a ko ne odgovori na selam nije od nas."[694] Kada neko nazove selam nekom čovjeku, i ovaj mu ne želi odgovoriti, lijepo je da ga na blag način nasavjetuje i kaže: "Odgovori mi na selam i ispuni svoju obavezu jer je to tvoja vjerska dužnost." A Allah najbolje zna.

O traženju dozvole za ulazak

Uzvišeni je rekao: *"O vjernici, u tuđe kuće ne ulazite dok dopuštenje ne dobijete i dok ukućane ne pozdravite, to vam je bolje, poučite se"* (En-Nur, 27). I rekao je Uzvišeni: *"...neka onda uvijek traže dopuštenje za ulazak kao što su tražili dopuštenje oni stariji od njih."* (En-Nur, 57)

651. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Musaa el-Eš'arija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"الاسْتِئْذَانُ ثَلاَثٌ، فَإِنْ أُذِنَ لَكَ وَإِلاَّ فَارْجِعْ."

"Treba tri puta tražiti dozvolu za ulazak, ako ti se dozvoli, uđi, a ako ti se ne dozvoli, vrati se."[695] Isti hadis prenosi i Ebu Seid el-Hudri, r.a., a bilježe ga Buhari i Muslim.

---

[694] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (211), od Mahmuda bin Muhammeda el-Vasitija, od Abbasa bin Abdul-Mutalliba el-Anberija, od Ebu Amira el-Ukadija, od Alije bin Mubareka, od Jahjaa bin Ebu Kesira, od Zejda bin Selama, od njegovog djeda Ebu Selama, od Ebu Rašida, od Abdurahmana bin Šibla, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. U djelima kojima raspolažem nisam našao biografiju Ibnus-Sunnijevog šejha, od koga prenosi ovaj hadis, ali kada pogledam u ostatak prenosilaca, vidim da su svi oni pouzdani, a od nekih od njih hadise bilježe Buhari i Muslim. Međutim, Jahja bin Ebu Kesir nije sreo nikada Zejda bin Selama i nije od njega slušao hadise. Ibn Mein veli: "Jahja bin Ebu Kesir nije nikada sreo Zejda bin Selama. Također nije slušao hadise ni od Muavije bin Selama, nego je uzeo njegovu zbirku hadisa od njegovg brata pa je podmetao kao da on lično prenosi ove hadise."

[695] Bilježi ga Buhari u poglavlju o traženju dozvole pod naslovom "Selam se naziva tri puta, kao i traženje dozvole za ulazak" (11/28/6245), Muslim u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Traženje dozvole za ulazak" (5/14/130, En-Nevevi).

652. U istim djelima bilježi se predanje Sehla bin Sa'da, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّمَا جُعِلَ الاِسْتِئْذَانُ مِنْ أَجْلِ الْبَصَرِ".

"Traženje dozvole za ulazak propisano je zbog toga da se ne bi desio neželjeni pogled."[696]

O tome da treba tri puta tražiti dozvolu za ulazak prenose se mnogobrojna predanja. Sunnet je prvo nazvati selam, a zatim zatražiti dozvolu za ulazak, i treba se stati pored vrata kako se ne bi vidjela unutrašnjost kuće kada domaćin otvori vrata. Zatim treba reći: "Es-selamu alejkum, mogu li ući." Ako mu niko ne odgovori, ponovit će to drugi i treći put, a ako mu niko i poslije ovoga ne odgovori, vratit će se.

653. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje Rib'ija bin Hirraša, tabiina, koji kaže: "Jedan od pripadnika plemena Benu Amir pripovijedao mi je da je tražio dozvolu od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da uđe, rekavši: 'Mogu li ući?' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče svom slugi: 'Izađi i podući ga kako se traži dozvola za ulazak. Reci mu neka kaže: 'Es-selamu alejkum, mogu li ući?'' On je čuo ove riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa reče: 'Es-selamu alejkum, mogu li ući?', pa mu Allahov Poslanik, s.a.v.s., dozvoli da uđe."[697]

654. Ebu Davud i Tirmizi u svojim *Sunenima* bilježe predanje Kelde bin Hanbela, r.a., koji pripovijeda: "Jednom prilikom došao sam kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i ušao sam kod njega, a da nisam nazvao selam, pa mi Allahov Poslanik,

---

[696] Bilježi ga Buhari u poglavlju o traženju dozvole za ulazak pod naslovom "Traženje dozvole za ulazak jeste kako se ne bi desio neželjeni pogled."(11/26/6241, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o lijepim postupcima pod naslovom "Zabrana gledanja u unutrašnjost tuđe kuće bez dozvole domaćina". (5/14/136, En-Nevevi)

[697] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Način na koji se traži dozvola za ulazak" (4/346/5176) od Ebu Bekra bin Ebu Šejbe, od Ebul-Ahvesa, od Mensura, od Rib'ija, od jednog pripadnika plemena Benu Amir koji je tražio dozvolu od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da uđe. Ovaj lanac prenosilaca jeste pouzdan.

s.a.v.s., reče: 'Vrati se i reci: 'Es-selamu alejkum, mogu li ući?''[698] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar."

To što smo spomenuli da prije traženja dozvole za ulazak treba nazvati selam jeste ispravno mišljenje. El-Maverdi o tome navodi tri mišljenja. Prvo je ovo što smo mi spomenuli; drugo je da prvo treba tražiti dozvolu za ulazak, a potom nazvati selam, a treće je mišljenje koje on zastupa, a to je da ukoliko onaj ko želi ući, a prije nego što uđe ugleda domaćina, onda će prvo nazvati selam, a ako ga ne vidi, prije nego što uđe, onda će prvo tražiti dozvolu za ulazak. Ukoliko neko tri puta zatraži dozvolu za ulazak, i niko mu ne odgovori, ali on pomisli da ga niko nije čuo, da li će tražiti dozvolu više od tri puta? O ovom pitanju imam Ebu Bekr bin el-Arebi el-Maliki, prenosi tri mišljenja: prvo: da može i više od tri puta tražiti dozvolu za ulazak; drugo: da ne treba više od tri puta tražiti dozvolu i treće: neće tražiti dozvolu za ulazak istim riječima, nego će dozvolu za ulazak zatražiti na drugi način. On dalje veli: "Najispravnije je mišljenje da neće više od tri puta tražiti dozvolu za ulazak." Ovo njegovo mišljenje jeste ono što se može razumjeti iz sunneta Allahovog Poslanika, s.a.v.s. A Allah najbolje zna.

Kada neko zatraži dozvolu za ulazak, nazvavši selam ili pokucavši na vrata i domaćin upita: "Ko je?", on treba odgovoriti: "Ja sam taj i taj" ili: "Sin toga i toga" ili da spomenuti svoj nadimak po kojem je poznat i sl., kako bi ga domaćin mogao prepoznati. Pokuđeno je reći: "Ja sam" i sl.

655. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje koje govori o Israu i Miradžu gdje Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Zatim se Džibril, a.s., sa mnom uzdigao na zemaljsko nebo

---

[698] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Način na koji se traži dozvola za ulazak" (4/346/5176), Tirmizi u poglavlju o traženju dozvole za ulazak pod naslovom "Predanja koja govore o tome kako prije traženja dozvole treba nazvati selam" (5/65/4710), obojica od Revha bin Ubade, od Ibn Džurejdža, od Amra bin Ebu Sufjana, od Amra bin Ebu Sufjana, od Amra bin Abdullaha bin Safvana, od Kelde bin Hanbela, r.a. Ovaj je lanac prenosilaca pouzdan.

i zatražio da se otvore nebeska vrata. Jedan od meleka upita: 'Ko je?', a Džibril, a.s., odgovori: 'Džibril'. Melek ponovo upita: 'A ko je s tobom?' Džibril, a.s., odgovori: 'Muhammed, s.a.v.s.' Zatim se sa mnom uzdigao na drugo nebo, zatim na treće nebo, sve do sedmog neba, i na svakim su nebeskim vratima meleki čuvari pitali: 'Ko je?', a on je odgovarao: 'Džibril'."[699]

656. U istim djelima bilježi se predanje Ebu Musaa koji pripovijeda o tome kad je Allahov Poslanik, s.a.v.s., sjeo na zid bunara u jednoj bašči pa je došao Ebu Bekr, r.a., i zatražio dozvolu da uđe. Allahov Poslanik, s.a.v.s., upita: "Ko je?", a Ebu Bekr odgovori: "Ebu Bekr". Zatim je došao Omer, r.a., pa je zatražio dozvolu da uđe, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., upita: "Ko je?", a on odgovori: "Omer". Zatim je došao Osman, r.a., i zatražio dozvolu da uđe...[700]

657. U istim djelima bilježi se predanje Džabira, r.a., koji kaže: "Došao sam Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i pokucao na vrata, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., upita: 'Ko je?' Ja odgovorih: 'Ja sam', a on ponovi za mnom: 'Ja sam, ja sam', kao da mu se nije svidio moj odgovor."[701]

Nema smetnji da se predstavi onim po čemu je samo on poznat, ili da spomene svoj nadimak, ili da kaže: "Ja sam muftija, taj i taj" ili: "Kadija" ili: "Učenjak", i sl.

658. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ummu Hani, r.a., kćerke Ebu Taliba, čije ime je Fahita, neki kažu Fatima, a neki da se zvala Hinda, koja pripovijeda: "Jednom prilikom posjetila sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., u trenutku

---

[699] Bilježi ga Buhari u poglavlju o namazu pod naslovom "Kako su na Israu propisani namazi" (1/547/349), Muslim u poglavlju o imanu pod naslovom "Noćno putovanje Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i propisivanje namaza". (1/2/209, En-Nevevi)

[700] Bilježi ga Buhari.

[701] Bilježi ga Buhari u poglavlju o traženju dozvole za ulazak pod naslovom "Riječi onoga ko bude upitan: 'Ko je?', a on odgovori: 'Ja sam'" (11/37/6250), Muslim u poglavlju o lijepim postupcima pod naslovom "Pokuđeno je da onaj ko traži dozvolu za ulazak kaže: 'Ja sam'". (5/14/135, En-Nevevi)

dok se kupao, a Fatima mu je držala zastor. Allahov Poslanik, s.a.v.s., upita: 'Ko je?', a ja odgovorih: 'Ummu Hani.'"[702]

659. U istim djelima bilježi se predanje Ebu Zerra, r.a., čije je ime Džundub, a neki kažu da se zvao Burejr, a koji pripovijeda: "Jedne noći izašao sam napolje i vidio sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako sam šeta. Ja sam išao iza njega u sjenkama koje je pravila mjesečeva svijetlost, i on, kada se okrenu, vidje moju siluetu u mraku pa upita: 'Ko je?', a ja odgovorih: 'Ebu Zerr.'"[703]

660. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Katade Harisa bin Rib'ija, r.a., koje govori o mnogobrojnim mudžizama Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i o raznim mudrostima, gdje Ebu Katada, r.a., između ostalog, kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., podiže glavu i upita: 'Ko je?', a ja odgovorih: 'Ebu Katade.'"[704]

Predanja koja govore o ovoj temi mnogobrojna su.

Jedno od predanja koja govore o mudžizama Allahovog Poslanika, s.a.v.s., jeste predanje koje bilježi Muslim u svom *Sahihu*:

661. od Ebu Hurejre, r.a., čije ime je Abdurahman bin Sahr, prema najispravnijem mišljenju, koji prenosi da je rekao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s.: "Allahov Poslaniče, moli Allaha, dž.š., da uputi majku Ebu Hurejre." Nakon podužeg hadisa on, na kraju, veli: "Allahov Poslaniče, Allah, dž.š., odazvao se tvojoj molbi i uputio je majku Ebu Hurejre, r.a."[705]

---

[702] Spominjali smo ga pod brojem 639.

[703] Bilježi ga Buhari u poglavlju o suptilnostima pod naslovom "Oni koji mnogo budu udjeljivali sadaku imat će malo grijeha na Sudnjem danu" (11/265/6443), Muslim u poglavlju o zekatu pod naslovom "Podsticanje na dijeljenje sadake". (3/7/75, En-Nevevi)

[704] Bilježi ga Muslim u poglavlju o džamijama pod naslovom "Naklanjavanje propuštenog namaza". (2/5/181, En-Nevevi)

[705] Bilježi ga Muslim u poglavlju o vrijednostima ashaba pod naslovom "Vrijednost Ebu Hurejre, r.a." (6/16/52, En-Nevevi)

Neka pitanja u vezi s nazivanjem selama

Ebu Seid el-Mutevelli kaže: "Pozdravljanje prilikom izlaska iz kupatila tako što će se reći: 'Ugodno ti bilo' nema nikakve osnove. Međutim, prenosi se da je Alija, r.a., rekao nekom čovjeku koji je izašao iz kupatila: 'Očistio si se i sada nisi nečist.'" Ne prenosi se ni jedno vjerodostojno predanje u kojem stoji da se treba pozdravljati nekim posebnim pozdravom prilikom izlaska iz kupatila, ali ako bi neko rekao čovjeku koji izlazi iz kupatila: "Da ti Allah, dž.š., podari blagodati koje će vječno trajati" ili neku drugi dovu, u tome nema nikakve smetnje.

Ako bi onaj ko prolazi prvi pozdravio onoga pored koga prolazi i rekao mu: "Da Allah, dž.š., učini da ti ovo jutro s hajrom osvane" i sl., ne bi zasluživao odgovor. Međutim, lijepo je da mu ovaj uzvrati dovom za njega, ali mu treba nekako pokazati negodovanje zbog toga što mu nije nazvao selam nastojeći ga time podučiti da naziva selam.

Lijepo je poljubiti ruku čovjeku koji je poznat po svojoj skromnosti, dobroti, znanju, časti i drugim, u vjeri, pohvalnim osobinama. Međutim, veoma je pokuđeno poljubiti čovjeku ruku zbog njegovog bogatstva, ugleda i položaja koji uživa među narodom. El-Mutevelli ukazuje na to da to nije dozvoljeno, čak tvrdi da je to haram, strogo zabranjeno.

662. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje Zarija, r.a., koji je bio u delegaciji plemena Benu Kajs koja je došla Allahovom Poslaniku, s.a.v.s. On, između ostalog, kaže: "Mi smo silazili s naših jahalica i ljubili smo ruku i nogu Allahovog Poslanika, s.a.v.s."

663. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje Ibn Omera, r.a., koji u jednoj priči pripovijeda: "Pa smo se približili Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i poljubili smo mu ruku." [706]

---

[706] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Poglavlje o ljubljenju ruke" (4/358/5223), od Ahmeda bin Junusa, od Zuhejra, od Jezida bin

Sunnet je poljubiti dijete, brata, i dr. u obraz ili na neko drugo mjesto u znak samilosti, sažaljenja i ljubavi, i o tome se prenose mnogobrojni vjerodostojni hadisi koji su općepoznati. Također, dozvoljeno je poljubiti dijete prijatelja kao i ostalu djecu. Međutim, poljubac koji je rezultat strasti i seksualnih pobuda strogo je zabranjen bez obzira da li se radi o vlastitom djetetu ili nekom drugom, čak je i pogled, ako se desi iz tih razloga, zabranjen.

664. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji je rekao: "Allahov je Poslanik, s.a.v.s., jednom prilikom poljubio Hasana, sina Alije, r.a., a u njegovoj blizini sjedio je El-Akra bin Habis et-Temimi koji reče: 'Ja imam desetero djece i ni jedno do sada nisam poljubio.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., pogleda ga i reče:

"مَنْ لاَ يَرْحَمُ لاَ يُرْحَمُ."

'Ko nije samilostan, neće se ni prema njemu biti samilosno.'"[707]

665. U istim djelima bilježi se predanje Aiše, r.a., koja pripovijeda: "Skupina beduina došla je kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa upitaše: 'Zar vi ljubite svoju djecu?' Ashabi odgovoriše: 'Da.' Beduini rekoše: 'Tako nam Allaha, dž.š., mi ne ljubimo svoju djecu.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče im: 'Šta ću vam ja kad vam je Allah, dž.š., iz srca odstranio samilost.'"[708]

Ebu Zijada, od Abdurahmana bin Ebu Lejle, od Ibn Omera, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovaj je lanac prenosilaca nepouzdan zbog Jezida bin Ebu Zijada, koji je slab prenosilac. Ahmed veli: "Njegova predanja nisu pouzdana." Jahja veli: "Njegova se predanja ne mogu koristiti kao dokaz." Na drugom mjestu on veli: "Njegova su predanja slaba." Ibnul-Mubarek kaže: "Odbaci njegova predanja." Ebu Hatim, Ebu Zur'a i dr. također ga ocjenjuju nepouzdanim.

[707] Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Samilost prema djeci i njihovo grljenje i ljubljenje" (10/440/5997), Muslim u poglavlju o odlikama pod naslovom "Samilost i skromnost Allahovog Poslanika, s.a.v.s." (5/15/76, En-Nevevi)

[708] Bilježi ga Buhari pod istim naslovom pod brojem 5998, a i Muslim u istom poglavlju.

666. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Enesa, r.a., koji je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., uzeo je svoga sina Ibrahima, poljubio ga je i pomirisao mu kosu."[709]

667. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje Beraa bin Aziba, r.a., koji pripovijeda: "Čim je Ebu Bekr, r.a., stigao u Medinu, otišao sam zajedno s njim njegovoj kući gdje zatekosmo Aišu, njegovu kćer, kako leži bolesna jer je imala groznicu. Ebu Bekr priđe joj i upita je: 'Kako si, kćerkice?', a zatim je poljubi u obraz."[710]

668. Tirmizi, Nesai i Ibn Madža s pouzdanim lancima prenosilaca bilježe predanje Safvana bin Assala, r.a., koji pripovijeda: "Jedan od jevreja reče svome drugu: 'Hajdemo kod ovog Vjerovjesnika.' Kada su došli kod njega, pitali su ga o devet jasnih znamenja koja su darovana Musau, a.s. Kada im je Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovorio, oni mu poljubiše ruku i nogu i rekoše: 'Svjedočimo da si ti Allahov Poslanik, s.a.v.s.'"[711]

---

[709] Bilježi ga Buhari u poglavlju o dženazi pod naslovom "Riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: 'Mi smo ožalošćeni'". (3/206/1303)

[710] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Poljubac u obraz" (4/357/5222) od Abdullaha bin Salima, od Ibrahima bin Jusufa, od njegovog oca, od Ebu Ishaka, od Beraa, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Ishak es-Sebii.

[711] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o traženju dozvole za ulazak pod naslovom "Predanja koja govore o ljubljenju ruku i nogu" (5/77/2733), Nesai u poglavlju o ratovanju, pod naslovom "O sihru" (2/307/3541), Ibn Madža u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Ljubljenje ruke" (2/3705), sva trojica od Šu'be, od Amra bin Murre, od Abdullah bin Seleme, od Safvana bin Assala, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." Ebu Abdurahman en-Nesai veli: "Ovaj je hadis nevjerodostojan." U lancu prenosilaca ovog hadisa je Abdullah bin Selema el-Muradi el-Kufi, o kome Buhari kaže: "Na njegova predanja ne treba se osvrtati." Ebu Hatim veli: "Neki ga smatraju poznatim, a neki nepoznatim." Hakim Ebu Ahmed veli: "Njegova predanja nisu pouzdana." Nesai i Ibn Mein kažu: "Od njega jedino Amr bin Murra prenosi hadise." El-Ukajli ga svrstava među nepouzdane prenosioce hadisa, s tim što on kaže da se on zove Abdullah bin Selema Ebul-Alija el-Hemdani, a isto tvrdi i Ahmed, tako da neki smatraju da je on iz plemena Murad, a neki iz plemena El-Hemdan. Međutim, Ibn Numejr kaže: "Radi se o dva različita čovjeka." Buhari veli: "Riječi Ibn Numejra su tačne." Hakim i Ebu Ahmed također smatraju da se radi o dva posebna čovjeka Ebu Ahmed veli: "Greška se desila kod onih koji su smatrali da se radi o jednom te istom čovjeku. Njegov nadimak nije El-Muradi Ebu Alija, nego je on Hemdani" (*Tehzibut-tehzib*). Ukratko rečeno, El-Ukajlijevo predanje navodi kao jedno od netačnih predanja Abdullaha bin Seleme i zatim kaže: "Ovo predanje Safvana bin Asala prenosi se samo s ovim lancem prenosilaca."

669. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje s pouzdanim lancima prenosilaca od Ijjasa bin Dagfela, koji je rekao: "Vidio sam kada je Nadr poljubio u obraz Hasana bin Aliju, r.a."[712] Pravo ime Ebu Nadra jeste Munzir bin Malik bin Kit'a, a on je tabiin i pouzdan je. Prenosi se da je i Ibn Omer, r.a., ljubio svoga sina Salima govoreći: "Čudite se kako učenjak ljubi učenjaka." Prenosi se od Sehla bin Abdullaha et-Tusterija, učenjaka i pobožnjaka, da je on dolazio kod Ebu Davuda es-Sidžistanija i da mu je govorio: "Daj mi jezik kojim pripovijedaš hadise Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da ga poljubim" pa bi to i učinio. Mnogobrojni su primjeri prijašnjih generacija o ovoj temi.

Nema smetnje de se poljubi lice umrlog čovjeka koji je bio pobožan, niti da se dvojica poljube kada se sretnu nakon putovanja.

670. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Aiše, r.a., koja u podužem hadisu pripovijeda o smrti Allahovog Poslanika, s.a.v.s., u kojem, između ostalog, kaže: "Ebu Bekr je ušao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., otkrio mu lice, nadnio se nad njega, zatim ga je poljubio, a onda je počeo plakati."[713]

671. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Aiše, r.a., koja je rekla: "Kada je Zejd bin Harise došao u Medinu, Allahov Poslanik, s.a.v.s., nalazio se kod mene. On dođe, pokuca na vrata, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., ustade, otvori vrata, zagrli se s njim i poljubi ga."[714] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar."

---

[712] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Poljubac u obraz" (4/357/5221) od Ebu Bekra bin Ebu Šejbe, od Mu'temira, od Ijjasa bin Dagfela. Ovaj lanac prenosilaca jeste pouzdan.

[713] Bilježi ga Buhari u poglavlju o dženazama pod naslovom "Posjeta umrlog nakon njegove smrti, nakon što bude umotan u kefine". (3/136/1241, 1242, *Fethul-Bari*)

[714] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o traženju dozvole za ulazak pod naslovom "Predanja koja govore o grljenju i ljubljenju pri susretu" (5/76/2732) od Muhammeda bin Ishaka, od Muhammeda bin Muslima ez-Zuhrija, od Urve bin Zubejra, od Aiše, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar, ali je neobičan jer se od Zuhrija prenosi samo ovim putem." U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Muhammed bin Ishak, koji je podmetao hadise.

Što se tiče grljenja i ljubljenja s onima koji nisu djeca i koji se nisu vratili s putovanja, to je pokuđeno i to mišljenje zastupa Ebu Muhammed el-Begavi i dr. učenjaci našeg mezheba. Na pokuđenost tih postupaka upućuje predanje koje bilježe Tirmizi i Ibn Madža:

672. od Enesa, r.a., koji prenosi da je neki čovjek rekao: "'Allahov Poslaniče, kada neko od nas sretne svoga brata ili prijatelja, hoće li mu se nakloniti?' Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori: 'Neće.' Čovjek upita: 'Hoće li ga zagrliti i poljubiti?' Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori: 'Neće.' Čovjek upita: 'Hoće li se rukovati sa njime?', a Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori: 'Hoće.'"[715] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar."

Ovo što smo spomenuli, što se tiče ljubljenja i grljenja prilikom susreta nakon putovanja i sl., te da je to pokuđeno u drugim situacijama, odnosi se na to da se ne radi o golobradom mladiću lijepog lica. Što se tiče golobradog, lijepog mladića, njegovo je ljubljenje u svakom slučaju zabranjeno, bez obzira da li se radi o povratku s putovanja ili ne. Ono što se iz tekstova može razumjeti jeste da je u vezi s grljenjem isti propis kao i s ljubljenjem, ili da je tome sličan. U ovome nema razlike bez obzira da li se radi o pobožnim ljudima ili o grešnicima, ili da je jedan od onih koji se grle pobožan a drugi nije; na sve njih odnosi se ovaj propis. Po našem mišljenju, koje smatramo ispravnim, zabranjeno je gledati u golobradog, lijepog mladića, pa makar to ne bio strastveni pogled kako bi se sačuvalo od iskušenja, jer je njegovo gledanje kao gledanje žene jer joj sliči.

---

[715] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o traženju dozvole za ulazak pod naslovom "Predanja koja govore o rukovanju" (5/75/2728) od Hanzale bin Ubejdullaha, od Enesa bin Malika, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar." U lancu prenosilaca ovog hadisa je Hanzala bin Ubejdullah, koji je slab prenosilac. Ahmed bin Hanbel veli: "Njegova su predanja slaba", a na drugom mjestu veli: "Njegova predanja su neispravna." U drugom predanju Ahmed veli: "Njegova su predanja slaba, od Enesa, r.a., on prenosi hadise koji nisu vjerodostojni." Ibn Mein i Nesai ocjenjuju ga nepouzdanim, a Ebu Hatim veli: "On nije jak prenosilac."

O rukovanju

Učenjaci se slažu da je rukovanje prilikom susreta sunnet.

673. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Katade koji je upitao Enesa, r.a.: "Jesu li se drugovi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., rukovali pri susretu?" Enes, r.a., odgovori mu: "Jesu."[716]

674. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ka'ba bin Malika, r.a., u kojem on govori o svom pokajanju, gdje, između ostalog, kaže: "Pa ustade Talha bin Ubejdullah, dođe žurno do mene, rukova se sa mnom i čestita mi."[717]

675. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje s pouzdanim lancem prenosilaca od Enesa, r.a., koji pripovijeda: "Kada je stigla delegacija iz Jemena, Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je ashabima: 'Došli su vam stanovnici Jemena, a oni su ti koji su prvi uveli rukovanje.'"[718]

676. Ebu Davud, Tirmizi i Ibn Madža bilježe predanje Beraa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَا مِنْ مُسْلِمَيْنِ يَلْتَقِيَانِ فَيَتَصَافَحَانِ إِلاَّ غُفِرَ لَهُمَا قَبْلَ أَنْ يَتَفَرَّقَا."

[716] Bilježi ga Buhari u poglavlju o traženju dozvole za ulazak pod naslovom "O rukovanju" (11/57/6263, *Fethul-Bari*).

[717] Bilježi ga Buhari u poglavlju o traženju dozvole za ulazak pod naslovom "O rukovanju" (11/56), kako dodatak, Muslim u poglavlju o pokajanju pod naslovom "Pokajanje Ka'ba bin Malika i njegova dva druga". (6/18/96)

[718] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "O rukovanju" (4/355/5213) od Hammada, od Humejda, od Enesa, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Lanac prenosilaca ovog hadisa je pouzdan. Jedino se bojim da Humejd nije direktno čuo hadis od Enesa, r.a., jer je on mnogo podmetao hadise, a ni za ovaj hadis ne tvrdi da ga je direktno čuo od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ibn Seid veli: "Humejd je bio pouzdan prenosilac hadisa, ali je ponekad podmetao hadise koje je prenosio od Enesa, r.a. Ebu Bekr el-Berdidži kaže: "Hadise koje prenosi Humejd ne treba uzimati kao dokaz (znači one koje prenosi od Enesa, r.a.), osim one za koje tvrdi ih je čuo direktno od Enesa, r.a.

"Kada se dvojica vjernika susretnu i rukuju, budu im oprošteni grijesi prije nego što se raziđu."[719]

677. Tirmizi i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je neki čovjek rekao: "'Allahov Poslaniče, kada neko od nas sretne svoga brata ili prijatelja, hoće li mu se nakloniti?' Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori: 'Neće.' Čovjek upita: 'Hoće li ga zagrliti i poljubiti?' Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori: 'Neće.' Čovjek upita: 'Hoće li se rukovati sa njime?', a Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori: 'Hoće.'"[720] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar." O ovoj temi prenose se mnogobrojni hadisi.

678. Imam Malik u svom *Muvettau* bilježi predanje Ataa bin Abdullaha el-Horosanija, r.a., koji prenosi da mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"تَصَافَحُوا يَذْهَبِ الْغِلُّ، وَتَهَادَوْا تَحَابُّوا وَتَذْهَبِ الشَّحْنَاءُ."

"Rukujte se, to će odstraniti mržnju i zavist iz vaših srca, darujte jedni drugima poklone, to će biti razlog da se zavolite i odstranit će škrtost iz vaših srca."[721] Ovaj je hadis mursel.

Rukovanje je preporučeno prilikom svakog susreta. Neki ljudi imaju običaj da se posebno rukuju poslije sabah, i ikindija-namaza, ali to nema nikakve osnove, ali nema ni neke posebno smetnje da se ljudi rukuju. Oni su u ovom slučaju sačuvali ovaj sunnet u nekim vremenima, dok su ga u drugim zapostavili, tako da su uradili samo dio od onoga što im je preporučeno.

---

[719] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "O rukovanju" (4/355/5212), Tirmizi u poglavlju o traženju dozvole za ulazak pod naslovom "Predanja koja govore o rukovanju" (5/74/2727), Ibn Madža u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "O rukovanju" (2/3703), sva trojica od Abdullaha bin Numejra, od Edžleha, od Ebu Ishaka es-Sebiija, od Beraa bin Aziba, r.a. Ovaj lanac prenosilaca jeste hasen, dobar, osim što je Ebu Ishak es-Sebii podmetao hadise.

[720] Spominjali smo ga pod brojem 672.

[721] Bilježi ga Malik u *Muvettau* u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Predanja koja govore o iseljavanju". (2/692)

Šejh, imam, Ebu Muhammed Abdus-Selam u svojoj knjizi *El-Kavaid* spominje da ima pet vrsta novotarija: ona koja je obavezna, koja je zabranjena, pokuđena, preporučena i dozvoljena." On dalje kaže: "Jedan od primjera dozvoljene novotarije jeste rukovanje poslije sabaha i ikindije." A Allah najbolje zna.

Treba se kloniti rukovanja s lijepim, golobradim mladićem, jer je gledanje u njega haram, kao što smo to prethodno spominjali. Neki naši učenjaci kažu: "Sve što je zabranjeno gledati zabranjeno je i dodirivati, čak je dodirivanje žešće zabranjeno. Dozvoljeno je gledati ženu koja nije bliži rod s ciljem upoznavanja radi braka, ili prilikom kupovanja i prodavanja ropkinje, ali ih nije dozvoljeno dodirivati." A Allah najbolje zna.

Prilikom rukovanja preporučljiv je osmjeh na licu, dova za oprost grijeha i sl.

679. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Zerra, r.a., koji prenosi da mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لاَ تَحْقِرَنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئاً، وَلَوْ أَنْ تَلْقَى أَخَاكَ بِوَجْهٍ طَلِيقٍ."

"Nemojte omalovažavati ni jedno dobro djelo pa ni to da sretneš svoga brata muslimana s osmjehom na licu."[722]

680a. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Beraa bin Aziba, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّ الْمُسْلِمَيْنِ إِذَا الْتَقَيَا فَتَصَافَحَا وَتَكَاشَرَا بِوُدٍّ وَنَصِيحَةٍ تَنَاثَرَتْ خَطَايَاهُمَا بَيْنَهُمَا."

"Kada se dvojica muslimana sretnu, pa se rukuju i iskreno i s ljubavlju osmjehnu se jedan drugom, njihovi grijesi, koje su

[722] Bilježi ga Muslim u poglavlju o dobročinstvu i čuvanju bratskih veza pod naslovom "Preporučljivo je brata muslimana sresti s osmjehom na licu". (6/16/177, En-Nevevi)

učinili jedan prema drugom, spadnu s njih."[723] U drugom predanju stoji:

"إِذَا الْتَقَى الْمُسْلِمَانِ فَتَصَافَحَا وَحَمِدَا اللهَ تَعَالَى وَاسْتَغْفَرَا، غَفَرَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُمَا."

"Kada se dvojica muslimana sretnu, rukuju se i zahvale Allahu, dž.š., te zatraže oprost od Allaha, dž.š., Allah, dž.š., oprostit će im."[724]

681. U istom djelu bilježi se predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَا مِنْ عَبْدَيْنِ مُتَحَابَّيْنِ فِي اللهِ يَسْتَقْبِلُ أَحَدُهُمَا صَاحِبَهُ فَيُصَلِّيَانِ عَلَى النَّبِيِّ إِلاَّ لَمْ يَتَفَرَّقَا حَتَّى تُغْفَرَ ذُنُوبُهُمَا مَا تَقَدَّمَ مِنْهَا وَمَا تَأَخَّرَ."

"Ne postoje dva Allahova, dž.š., roba koji se vole u ime Allaha, dž.š., koji kada se sretnu, rukuju se i donesu salavat na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a da im Allah, dž.š., neće, prije nego što se rastanu, oprostiti ranije i kasnije grijehe."[725]

---

[723] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (195) od Amra bin Asima, od Amra bin Hamze el-Kajsija, od Munzira bin Sa'lebe, od Jezida bin Abdullaha bin Šuhajra, od Bera bin Aziba, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Amr bin Hamza el-Kajsi koji je nepouzdan. Zehebi u djelu *El-Mizan* tvrdi da se on zove Amr bin Hamza el-Ajši. Darekutni o njemu veli: "On je nepouzdan." Buhari kaže: "Njegovim predanjima ne treba pridavati značaj." Ibn Adijj veli: "Predanja koja on prenosi jesu netačna."

[724] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Poglavlje o rukovanju" (4/355/5211), Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (193), obojica od Hušejma bin Bušejra, od Ebu Beldža, od Zejda bin Ebuš-Ša'sa, od Beraa bin Aziba, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Zejd bin Ebuš-Ša's, koji je nepoznat. Zehebi u *El-Mizanu* veli: "Zejd bin Ebuš-Ša's prenosi od Beraa hadis o rukovanju, a od njega jedino Ebu Beldž prenosi ovaj hadis, a on je nepoznat, a neki kažu da se između njega i Beraa nalazi još neki prenosilac."

[725] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (194) od Metara Verraka, od Katade, od Enesa, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Metar Verrak, koji je nepouzdan. Nepouzdanim ga ocjenjuje Ahmed, Jahja, Ebu Hatim i ibn Sa'd. Nesai veli: "On nije jak prenosilac. U lancu prenosilaca je i Katada, koji je ponekad podmetao hadise.

682. U istom djelu bilježi se predanje koje također prenosi Enes, r.a., koji kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., nikada ne bi pustio ruku čovjeka s kojim bi se rukovao dok ne bi rekao:

"اللَّهُمَّ آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ."

'Allāhumme ātina fid-dun'jā haseneten ve fil-āhireti haseneten ve kinā azāben-nār'

'Allahu, podari nam dobro na ovom svijetu i dobro na onom svijetu i sačuvaj nas patnje u vatri.'"[726]

Pokuđeno je naklanjati se pred bilo kime. Dokaz za to jeste hadis koji smo citirali na prethodnim stranicama, a koji prenosi Enes, r.a. Taj je hadis hasen, dobar, i ne postoji ništa što bi narušilo njegovu vjerodostojnost. Ne treba nas zavarati mnoštvo onih koji sebe nazivaju učenjacima i dobrim ljudima, a koji to rade jer se treba samo povoditi za Allahovim Poslanikom, s.a.v.s. Uzvišeni Allah, dž.š., rekao je: *"Što vam Poslanik da, to uzmite, a što vam zabrani, klonite ga se"* (El-Hašr, 7). I rekao je Uzvišeni: *"Neka se pripaze oni koji postupaju suprotno naređenju Njegovu, da ih iskušenje kakvo ne stigne ili da ih patnja bolna ne snađe."* (En-Nur, 63)

U poglavlju o dženazi spominjali smo riječi Fudajla bin Ijada, Allah mu se smilovao, koji je rekao: "Slijedi puteve upute, neće ti nauditi malobrojnost onih koji tim putevima hode. Kloni se puteva zablude i neka te ne zavarava mnogobrojnost onih koji u propast srljaju." A Allah uspjeh daje.

Što se tiče ustajanja iz poštovanja pred onim koji ulazi, po mom mišljenju, to je preporučljivo ukoliko se radi o nekom ko je poznat po svojoj dobroti, učenosti, časti, vlasti koju obnaša, shodno Allahovim, dž.š., propisima, ili ako je u pitanju roditelj, stariji rođak i sl. To ustajanje treba biti radi dobročinstva, poštovanja, a ne radi licemjerstva i uzdizanja. Po ovom što smo

[726] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (204), od Ibn Ebu Fudejka, od Abdul-Aziza bin Suhejba, od Enesa bin Malika, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

mi spomenuli, postupali su raniji i kasniji učenjaci. O ovoj temi sabrao sam u jednom djelu hadise i predanja koja govore o tome, kao i izjave ranijih učenjaka i njihove postupke koji upućuju na ovo što sam spomenuo, a u istom djelu spomenuo sam i izjave onih koji se ne slažu s ovim mišljenjem. U tom djelu spomenuo sam sve odgovore na to pitanje, pa ko ima nekih nedoumica može, ako želi, pročitati to djelo, i nadam se da će mu se te nejasnoće, inšallah, otkloniti. A Allah najbolje zna.

Posebno je preporučeno posjećivanje pobožnih ljudi, braće, prijatelja, rodbine, komšija te lijep odnos prema njima. Prema svakome od njih treba postupati shodno stepenu i stanju u kojem se nalazi. Treba ih posjećivati na način koji oni vole, u vrijeme koje njima odgovara. O ovoj temi preneseni su mnogobrojni hadisi i predanja koji su općepoznati, a jedno od najljepših predanja jeste ono koje bilježi Muslim u svom *Sahihu*:

683. od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Jedan je čovjek odlučio posjetiti svoga brata po vjeri u susjednom mjestu, pa Allah, dž.š., posla meleka koji ga dočeka na putu i upita ga: 'Gdje ideš?' Čovjek odgovori: 'Želim posjetiti svoga brata u ovom mjestu.' Melek ga upita: 'Ideš li kod njega radi neke ovodunjalučke koristi?' Čovjek odgovori: 'Ne, nego zbog toga što sam ga zavolio u ime Allaha, dž.š.' Melek mu reče: 'Ja sam Allahov, dž.š., izaslanik tebi da te obavijestim da je i tebe Allah, dž.š., zavolio, kao što si ti u ime Njega zavolio toga muslimana.'"[727]

684. Tirmizi i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ عَادَ مَرِيضًا، أَوْ زَارَ أَخًا لَهُ فِي اللهِ تَعَالَى نَادَاهُ مُنَادٍ بِأَنْ طِبْتَ وَطَابَ مَمْشَاكَ وَتَبَوَّأْتَ مِنَ الْجَنَّةِ مَنْزِلاً."

[727] Bilježi ga Muslim u poglavlju o dobročinstvu i održavanju bratskih veza pod naslovom "Vrijednost ljubavi u ime Allaha, dž.š." (6/17/124, En-Nevevi)

"Ko obiđe bolesnika ili posjeti svoga brata u vjeri u ime Allaha, dž.š., glasnik mu poviče: 'Uradio si dobro djelo, i ugodno je tvoje hodanje, i pripremio si sebi mjesto u Džennetu.'"[728]

Pohvlano je da čovjek traži od svog dobrog i pobožnog prijatelja da mu dođe u posjetu i da ga češće posjećuje.

685. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao Džibrilu, a.s.: "Šta te sprečava da nas posjećuješ i češće nego što nas posjećuješ?'[729], pa je objavljen ajet: "*Mi se spuštamo samo s dozvolom Gospodara tvoga, Njemu pripada ono što je ispred nas i što je iza nas.*" (Merjem, 64)

Nazdravljanje onome ko je kihnuo i propisi u vezi sa zijevanjem

686. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّ اللهَ تَعَالَى يُحِبُّ الْعُطَاسَ وَيَكْرَهُ التَّثَاؤُبَ فَإِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ وَحَمِدَ اللهَ تَعَالَى كَانَ حَقاًّ عَلَى كُلِّ مُسْلِم سَمِعَهُ أَنْ يَقُولَ لَهُ: يَرْحَمُكَ اللهُ. وَأَمَّا التَّثَاؤُبُ فَإِنَّهَا مِنَ الشَّيْطَانِ، فَإِذَا تَثَاءَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَرُدَّهُ مَا اسْتَطَاعَ، فَإِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا تَثَاءَبَ ضَحِكَ مِنْهُ الشَّيْطَانُ."

[728] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dobročinstvu i čuvanju bratskih veza, pod naslovom "Predanja koja govore o posjećivanju" (4/365/2008), Ibn Madža u poglavlju o dženazama pod naslovom "Predanja koja govore o nagradi za onog ko posjeti bolesnika" (1/1443), obojica od Jusufa bin Jakuba es-Sedusija, od Ebu Sinana el-Kismelija, od Osmana bin Ebu Sevde, od Ebu Hurejre, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj hadis je hasenun-garib." U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Ebu Sinan, čije je ime Isa Ebu Sinan el-Kismeli, koga Ahmed, Ibn Mein, Nesai, Ebu Zur'a ocjenjuju nepouzdanim. Ebu Hatim veli: "On nije jak prenosilac hadisa." Ebu Zur'a i Ibn Hadžer kažu: "Njegova su predanja slaba." Ibn Harraš veli: "U njegovim predanjima postoji slabost." U lancu prenosilaca je i Osman bin Ebu Sevda, o kome su učenjaci kritički govorili.

[729] Bilježi ga Buhari u poglavlju o tumačenju Kur'ana pod naslovom "Riječi Uzvišenog: '*Mi se spuštamo samo s dozvolom Gospodara tvoga...*'" (8/282/4731, *Fethul-Bari*)

"Allah, dž.š., voli kihanje, a ne voli zijevanje. Kada neko od vas kihne i zahvali se Allahu, dž.š., dužnost svakog muslimana koji ga je čuo jeste da mu kaže: 'Allah ti se smilovao'. Zijevanje je od šejtana, pa kada neko od vas zijeva, neka se sustegne koliko može, jer kada neko od vas zijeva, šejtan mu se smije.'"[730] Učenjaci kažu: "Značenje ovog hadisa jeste to da je uzrok kihanja pohvalan, a to je krotkost tijela, što je rezultat neprejedanja, a to umanjuje čovjekovu strast i pomaže mu u izvršavanju obaveza koje mu je propisao Allah, dž.š., a uzrok zijevanja jeste suprotan tome." A Allah najbolje zna.

687. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلْ: اَلْحَمْدُ لله، وَلْيَقُلْ لَهُ أَخُوهُ أَوْ صَاحِبُهُ: يَرْحَمُكَ الله، وَإِذَا قَالَ لَهُ: يَرْحَمُكَ الله، فَلْيَقُلْ: يَهْدِيكُمُ الله وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ."

"Kada neko od vas kihne, neka kaže: 'El-hamdu lillah', a neka mu onaj ko je u njegovom prisustvu kaže: 'Allah ti se smilovao.' Kada mu to kaže, neka on odgovori riječima: 'Da vas Allah, dž.š., uputi i popravi vaše stanje.'"[731]

688. Buhari i Muslim u svojim djelima bilježe predanje Enesa, r.a., koji pripovijeda: "Dvojica ljudi kihnuše u prisustvu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa on jednom od njih nazdravi, a drugom ne nazdravi. Onaj kome nije nazdravio upita ga: 'Ovaj je kihnuo, pa si mu nazdravio, a kada sam ja kihnuo, nisi mi nazdravio.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu: 'On se zahvalio Allahu, dž.š., a ti nisi.'"[732]

---

[730] Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Pohvalnost kihanja i pokuđenost zijevanja". (10/622/6223)

[731] Bilježi se u istom djelu kao i prethodni hadis pod brojem 6224.

[732] Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Onome ko kihne, a ne zahvali se Allahu, dž.š., ne treba nazdravljati" (10/625/6225), Muslim u poglavlju o skromnosti i suptilnosti pod naslovom "Nazdravljanje onome ko je kihnuo i pokuđenost zijevanja". (6/18/1, 20, En-Nevevi)

689. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Musa el-Eš'arija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَحَمِدَ اللهَ تَعَالَى فَشَمِّتُوهُ فَإِنْ لَمْ يَحْمَدِ اللهَ فَلاَ تُشَمِّتُوهُ."

"Kada neko od vas kihne i zahvali se Allahu, dž.š., vi mu nazdravite, a kada kihne i ne zahvali se Allahu, dž.š., nemojte mu nazdravljati."[733]

690. U istim djelima bilježi se predanje od Beraa bin Aziba, r.a., koji je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio nam je sedam stvari: obilaženje bolesnika, praćenje dženaze, nazdravljanje onome ko je kihnuo, odazivanje onom ko nas pozove, uzvraćanje na selam, pomaganje onome kome je nepravda načinjena i ispunjavanje zakletvi."[734]

691. U istim djelima bilježi se predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ خَمْسٌ: رَدُّ السَّلاَمِ، وَعِيَادَةُ الْمَرِيضِ، وَاتِّبَاعُ الْجَنَائِزِ، وَإِجَابَةُ الدَّعْوَةِ، وَتَشْمِيتُ الْعَاطِسِ."

"Musliman u odnosu na drugog muslimana ima pet obaveza: uzvraćanje na selam, obilazak bolesnika, slijeđenje dženaze, odazivanje na poziv, nazdravljanje onome ko je kihnuo." U predanju koje bilježi Muslim stoji: "Musliman u odnosu na drugog muslimana ima šest obaveza: kada ga sretneš da mu nazoveš selam; kada te pozove, da mu se odazoveš; kada od tebe zatraži savjet, da ga nasavjetuješ; kada kihne i zahvali se Allahu, dž.š., da mu nazdraviš; kada se razboli, da ga obiđeš i kada umre, da mu ispratiš dženazu."[735]

---

[733] Bilježi ga Muslim u poglavlju o skromnosti i suptilnosti pod naslovom "Nazdravljanje onome ko je kihnuo i pokuđenost zijevanja". (6/18/120, En-Nevevi)

[734] Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Nazdravljanje onome ko je kihnuo ukoliko se zahvali Allahu, dž.š." (10/618/6222), Muslim u poglavlju o odijevanju pod naslovom "Zabrana muškarcima da odijevaju odjeću od svile i da nose nakit od zlata i dozvoljenost toga ženama". (5/14/31, En-Nevevi)

[735] Bilježi ga Buhari u poglavlju o dženazi pod naslovom "Naredba za slijeđenje dženaze" (3/135/1240), Muslim u poglavlju o nazivanju selama pod naslovom "Dužnost muslimana jeste uzvratiti muslimanu kada mu nazove selam". (5/14/143, En-Nevevi)

Učenjaci se slažu o tome da je onome ko kihne preporučljivo reći: "El-hamdu lillahi" ("Hvala Allahu"), a lijepo je kazati: "El-hamdu lillahi Rabbil-alemin" ("Hvala Allahu, Gospodaru svih svjetova"), a najbolje je kazati: "El-hamdu lillahi ala kulli hal" ("Hvala Allahu, dž.š., u svakoj situaciji").

692. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje s pouzdanim lancem prenosilaca od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلْ: اَلْحَمْدُ للهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ، وَلْيَقُلْ أَخُوهُ أَوْ صَاحِبُهُ: يَرْحَمُكَ اللهُ، وَلْيَقُلْ هُوَ: يَهْدِيكُمُ اللهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ."

"Kada neko od vas kihne, neka kaže: 'El-hamdu lillāhi alā kulli hāl' ('Hvala Allahu, dž.š., u svakoj situaciji'), a neka mu njegov brat ili prijatelj kaže: 'Jerhamukellāhu' ('Allah ti se smilovao'), a neka mu on odgovori: 'Jehdikumullāhu ve juslihu bālekum' ('Allah vas uputio i popravio vaše stanje')."[736]

693. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Ibn Omera, r.a., koji pripovijeda da je neki čovjek koji se nalazio pored njega kihnuo, pa je rekao: "Hvala Allahu i neka je selam na Allahovog Poslanika, s.a.v.s.", a on mu je rekao: "I ja kažem: 'Hvala Allahu, dž.š., i neka je selam na Allahovog Poslanik, s.a.v.s.', ali nije nas tako naučio Allahov Poslanik, s.a.v.s. Podučio nas je da kažemo:

"اَلْحَمْدُ للهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ."

---

[736] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Predanja koja govore o tome da treba nazdraviti onome ko kihne" (4/309/5033), od Musaa bin Ismaila, od Abdul-Aziza bin Abdullaha bin Seleme, od Abdullaha bin Dinara, od Ebu Saliha, od Ebu Hurejre, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Bilježi ga i Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju (6224) od Malika bin Ismaila, Ahmed u *Musnedu* (2/353) od Hudžejna Ebu Omera, Bejheki u djelu *Šuabul-iman* (9335) od Alije bin Asima, sva trojica od Abdul-Aziza s njegovom lancem prenosilaca koji se završava kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ali u tom predanju ne spominju se riječi: "...u svakoj situaciji." Ovaj dodatak jedino spominje Musa bin Ismail mimo ostalih prenosilaca, tako da su ove riječi neispravne jer se suprotstavljaju predanju koje prenose ostali prenosioci. A Allah najbolje zna.

'El-hamdu lillāhi alā kulli hāl'

'Hvala Allahu, dž.š., u svakoj situaciji.'"[737] Lijepo je da mu oni koji su ga čuli kažu: "Jerhamukellāhu" ili: "Jerhamukumullāhu" ("Da vam se Allah smiluje") ili: "Rahimekellahu" ("Allah ti se smilovao"), a onome ko je kihnuo, lijepo je da poslije toga kaže: "Jehdikumullahu ve juslihu balekum" ("Da vas Allah uputi i popravi vaše stanje") ili: "Jagfiru lena ve lekum ("Da Allah, dž.š., oprosti i nama i vama").

694. Imam Malik u svom *Muvettau* bilježi predanje, Nafija, od Ibn Omera, r.a., koji je rekao: "Kada neko od vas kihne, i kada mu bude rečeno: 'Jerhamukellahu', neka kaže: 'Jerhamunallahu ve ijjakum ve jagfiru lena ve lekum' ('Da se Allah, dž.š., smiluje i oprosti i nama i vama')."[738] Izgovaranje svih ovih riječi jeste sunnet i nije obavezno. Našu učenjaci kažu: "Nazdravljanje riječima 'Jerhamukellahu' jeste sunnet, i ako ih jedan od prisutnih izgovori, s ostalih je spala dužnost. Međutim, bolje je da ih svi izgovore, a to je na osnovu hadisa koji smo prethodno spominjali: 'Dužnost svakog muslimana koji ga je čuo jeste da mu kaže: 'Jerhamukellahu.'" Ovo što smo spomenuli da je nazdravljanje onome ko je kihnuo mustehab, preporučljivo, jeste po našem mezhebu. Pripadnici malikijskog mezheba razilaze se o obaveznosti nazdravljanja onome ko je kihnuo. Kadija Abdul-Vehhab kaže: "To je sunnet, i dovoljno je da jedan iz skupine nazdravi da bi s ostalih spala obaveza." I u ovom se on slaže s našim mezhebom. Ibn Mizin veli: "Svako od prisutnih dužan mu je nazdraviti", i to mišljenje zastupa Ibnul-Arebi, pripadnik malikijskog mezheba.

Ako se onaj ko je kihnuo ne zahvali Allahu, dž.š., ne treba mu nazdravljati, a to je na osnovu hadisa koji smo prethodno

---

[737] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Predanja koja govore o nazdravljanju onome ko je kihnuo" (5/81/2738), Hakim u *Mustedreku* (4/266), obojica od Zijada bin Rebia, od Hadremija bin Lahika, od Nafija, od Ibn Omera, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj hadis je garib, neobičan." Hakim veli: "Lanac je ovog hadisa pouzdan, ali je hadis neobičan." On u svom djelu *Et-Telhis* kaže: "Ovaj je hadis sahih, garib."

[738] Bilježi ga Malik u *Muvettau* (2/734), a njegov je lanac prenosilaca pouzdan.

spomenuli. Najmanje što onaj ko je kihnuo mora učiniti prilikom zahvaljivanja Allahu, dž.š., jeste da podigne glas kako bi ga mogli čuti oni koji se nalaze u njegovoj blizini. Ako bi onaj ko je kihnuo izgovorio neku drugu riječ osim zahvale Allahu, dž.š., ne bi zaslužio da mu se nazdravi.

695. Ebu Davud, i Tirmizi bilježe predanje ashaba Salima bin Ubejda el-Ešdžeija, r.a., koji pripovijeda: "Kada smo jednom prilikom sjedili kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., neko od prisutnih kihnuo je pa je rekao: 'Es-selamu alejkum', a Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: 'Neka je selam na tebe i na tvoju majku', a zatim je rekao: 'Kada neko od vas kihne, neka se zahvali Allahu, dž.š.', pa je spomenuo na koji se način treba zahvaliti Allahu, dž.š., a zatim je rekao: '...a neka mu oni koji su u njegovom prisustvu kažu: 'Jerhamukellahu', a neka im on uzvrati riječima: 'Jagfirullāhu lenā ve lekum' ('Da Allah oprosti i nama vama')."[739]

---

[739] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Predanja koja govore o nazdravljanju onome ko je kihnuo" (4/309/5031), Tirmizi u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Na koji način treba nazdraviti onome ko je kihnuo" (5/82/2739), obojica od Mensura bin Mu'temira, od Hilala bin Jesafa, od Salima bin Ubejdullaha, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Učenjaci se razilaze o prenošenju ovog hadisa od Mensura jer neki između Hilala bin Jesafa i Salima spominju još nekog čovjeka." Bilježi ga i Nesai u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (10053-9), na više načina od Mensura. Prenosi ga od Džerira i Sufjana, a njih obojica od Mensura s prethodno spominjanim lancem prenosilaca. Njih obojica su pouzdani kada prenose od Mensura. Istim putem ga prenosi i Israil, od Mensura s ovim lancem prenosilaca, s tim što ga Sevri prenosi od Mensura, od Hilala bin Jesafa, od nekog čovjeka, a on od nekog drugog čovjeka. On kaže: "Jednom prilikom bili smo sa Salimom bin Ubejdom..." pa je spomenuo hadis. Putem ovog posljednjeg lanca prenosilaca Jahja bin Seid el-Kattan prenosi ga od Sevrija. Ebu Abdurahman en-Nesai kaže: "Po mom mišljenju ovaj lanac prenosilaca jeste ispravan, a prvi je pogrešan." A Allah najbolje zna. Nesai smatra ispravnijim predanja koja prenosi Jahja od Sufjana, jer je on jedan od najpouzdanijih prenosilaca od njega, a sva druga predanja koja prenose drugi prenosioci smatra neispravnim. Ahmed veli: "Ne postoji niko od Sufjanovih učenika da je pouzdaniji od Jahjaa." Hadis prenose Ebu Ahmed ez-Zubejri, koji je nepouzdan kada prenosi od Sevrija. Ono što želimo reći jeste to da je predanje koje prenosi Sufjan, od Hilala, od nekog čovjeka, od nekog drugog čovjeka, od Salima ispravno. Jahja ovo predanje prenosi suprotno Muaviji bin Hišamu, pa ga prenosi od Sufjana, od Mensura, od Hilala, od nekog čovjeka, od Halida bin Arfeta, od Salima bin Ubejdullaha, a ovaj Muavija je nepouzdan kada prenosi od Sevrija.

Kada neko kihne dok je u namazu, lijepo je da kaže: "Elhamdu lillahi", ali samo da on čuje, i to je po našem mezhebu. Pripadnici malikijskog mezheba o ovom pitanju imaju tri mišljenja. Prvo, a zastupa ga Ibnul-Arebi, jeste mišljenje koje smo mi spomenuli; drugo: zahvalit će se Allahu, dž.š., potpuno tiho, u sebi i treće: neće se zahvaliti Allahu, dž.š., ni glasno ni u sebi.

Sunnet je prilikom kihanja staviti ruku ili maramicu na usta i pokušati prigušiti zvuk kihanja.

696. Ebu Davud i Tirmizi u svojim *Sunenima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi kihao, stavljao ruku ili maramicu na usta i pri kihanju prigušivao je glas.[740] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis sahih, vjerodostojan."

697. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Abdullaha bin Zubejra, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يَكْرَهُ رَفْعَ الصَّوْتِ بِالتَّثَاؤُبِ وَالْعُطَاسِ."

"Allah, dž.š., mrzi podizanje glasa prilikom zijevanja i kihanja."[741]

698. U istom djelu bilježi se predanje Ummu Seleme, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"التَّثَاؤُبُ الشَّدِيدُ وَالْعَطْسَةُ مِنَ الشَّيْطَانِ."

---

[740] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Predanja koja govore o kihanju" (4/308/5029), Tirmizi u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Prigušivanje glasa prilikom kihanja" (5/86/2745), obojica od Muhammeda bin Adžlana, od Semmija, od Ebu Saliha, od Ebu Hurejre, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." Lanac prenosilaca ovog hadisa je hasen, dobar."

[741] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (268) od Alije bin Urve, od Ibn Ebu Melike, od Abdullaha bin Zubejra, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovaj je lanac prenosilaca nepouzdan zbog slabosti Alije bin Urve. Buhari o njemu kaže: "On je nepoznat." Ibn Mein kaže: "On je slab prenosilac hadisa", a u drugom predanju stoji da je rekao: "Njegovi su hadisi nevjerodostojni." On je nepouzdan kada prenosi hadise od bilo kojeg učenjaka u hadisu. Ebu Hatim o njemu veli: "Izmišljao je hadise." Ibn Hadžer veli: "Njegova predanja ne treba prihvaćati."

"Žestoko zijevanje i jako kihanje jesu od šejtana."[742]

Ukoliko neko kihne više od jednom, sunnet mu je nazdravljati sve dok ne kihne tri puta.

699. Muslim u svom *Sahihu*, Ebu Davud i Tirmizi u svojim *Sunenima* bilježe predanje Seleme bin el-Ekvea, r.a., koji prenosi da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kada je nekom čovjeku, koji je u njegovom prisustvu kihnuo, rekao: "Jerhamukellahu." Zatim je taj čovjek poslije toga još kihao, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "Ovaj je čovjek prehlađen." Ovo predanje prenose Muslim, Ebu Davud i Tirmizi, a bilježe ga u sljedećem obliku: "Neki je čovjek kihnuo u prisustvu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: 'Jerhamukellahu.' Zatim je kihnuo drugi ili treći put, pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: 'Jerhamukellahu, ovaj je čovjek prehlađen.'"[743] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

Ebu Davud i Tirmizi u svojim *Sunenima* bilježe predanje:

700. od ashaba Ubejdullaha bin Rufaa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"يُشَمَّتُ الْعَاطِسُ ثَلاَثًا، فَإِنْ زَادَ فَإِنْ شِئْتَ فَشَمِّتْهُ وَإِنْ شِئْتَ فَلاَ."

"Onome ko kihne nazdravlja se tri puta, a ako kihne više od tri puta, onda mu nazdravi ako hoćeš."[744] Ovaj je hadis ne-

[742] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle.* (265)

[743] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Poslije koliko puta treba nazdravljati onome ko je kihnuo" (4/310/5037), Tirmizi u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Predanja koja govore o tome nakon koliko puta treba nazdraviti onome ko kiše" (5/84/2743), obojica od Ikrime bin Ammara, od Ijjasa bin Seleme, od njegovog oca Seleme bin el-Ekvea, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." Ovaj lanac prenosilaca je hasen, dobar ali se bojim da je Ikrima bin Ammar ponekad podmetao hadise jer ga takvim opisuju Ahmed, Ebu Hatim i Darekutni. Ako je to tačno, onda je hadis nevjerodostojan.

[744] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Koliko puta se nazdravlja onome ko kiše" (4/310/5036), Tirmizi u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Predanja koja govore o tome koliko puta treba nazdraviti onome ko kiše" (5/85/2744), obojica od Abdus-Selama bin Harba, od Jezida bin

vjerodostojan. O njemu Tirmizi veli: "Ovaj je hadis neobičan, a njegov lanac prenosilaca jeste nepoznat."

701. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje s lancem prenosilaca u kojem se nalazi čovjek čije mi je stanje nepoznato, dok su ostali prenosioci pouzdani, od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَلْيُشَمِّتْهُ جَلِيسُهُ، وَإِنْ زَادَ عَلَى ثَلاثَةٍ فَهُوَ مَزْكُومٌ، وَلا يُشَمَّتْ بَعْدَ ثَلاثٍ."

"Kada neko od vas kihne, neka mu oni koji su u njegovom prisustvu nazdrave, a ako kihne više od tri puta, on je prehlađen i nakon toga ne treba mu nazdravljati."[745]

Učenjaci se o ovom pitanju razilaze. Ibnul-Arebi, pripadnik malikijskog mezheba, kaže: "Neki kažu da ne treba nazdravljati onome ko kihne više od dva puta i treba mu reći: 'Ti si prehlađen', a neki kažu da ne treba nazdravljati onome ko kihne više od tri puta; neki ako kihne više od četiri puta, a najispravnije je mišljenje da ne treba nazdravljati onome ko kihne više od tri puta." On dalje veli: "Značenje ovih riječi jeste kao da mu kažemo: 'Ti više nisi među onima kojima treba nazdravljati jer si bolestan, i tvoje kihanje nije olakšanje tvome tijelu.'" Ako neko kaže: "Pa ako je bolestan, onda je još preče da mu se nazdravlja i moli za njega?", odgovorit ćemo mu na sljedeći način: "Preporučljivo je upućivati dove za njega, ali ne one koje se uče prilikom nazdravljanja onome ko je kihnuo manje od tri puta, nego treba moliti za njega da ozdravi i da se izbavi iz te bolesti, ali mu te dove ne treba upućivati kao nazdravljanje."

Abdurahmana, od Jahjaa bin Ishaka bin Abdullaha bin Ebu Talhe, od njegove majke Humejde, od Ubejde bint Ubejda bin Rufaa ez-Zerkija, od njenog oca. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis neobičan i njegov je lanac prenosilaca nepoznat."

[745] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle.*

Prethodno smo spominjali da ne treba nazdravljati onome ko kihne, a ne zahvali se Allahu, dž.š. Isto tako, ako bi se zahvalio Allahu, dž.š., ali tako tiho da ga niko ne čuje, niko nije dužan da mu nazdravlja. Ako bi u njegovoj blizini bila skupina, pa neki čuju da se zahvalio Allahu, dž.š., a neki ne čuju, prema ispravnijem mišljenju, nazdravit će mu samo oni koji su čuli.

Ibnul-Arebi prenosi razilaženje učenjaka o pitanju onog ko čuje druge ljude kako nazdravljaju nekome, mada on sam nije čuo toga koji je kihnuo da se zahvalio Allahu, dž.š. Neki kažu da i on treba nazdraviti jer je saznao da se taj zahvalio Allahu, dž.š., na osnovu činjenice da mu drugi nazdravljaju, a neki kažu da mu ne treba nazdravljati jer ga on lično nije čuo.

Preporučljivo je onome ko čuje nekoga da je kihnuo, ali se nije zahvalio Allahu, dž.š., da ga opomene i upozori.

El-Hattabi u svom *Sunenu* ovo mišljenje prenosi od Ibrahima en-Nehaija. To treba učiniti jer smo dužni naređivati dobro i odvraćati od zla i trebamo se pomagati u dobru i bogobojaznosti. Ibnul-Arebi veli: "To ne treba raditi jer se to desilo kao rezultat neznanja onoga ko to nije učinio." Međutim, ovo je njegovo mišljenje netačno, a ispravno je ono što smo prethodno spomenuli. A Allah pomoć daje!

Kako treba postupiti kada čujemo jevreja da je kihnuo

Ebu Davud, Tirmizi i dr. u svojim djelima bilježe predanje s pouzdanim lancima prenosilaca:

702. od Ebu Musaa el-Eš'arija, r.a., koji je rekao: "Jevreji su namjerno kihali pred Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., ne bi li im on rekao: 'Allah vam se smilovao', ali im je on govorio: 'Da vas Allah, dž.š., uputi i popravi vaše stanje.'"[746] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

---

[746] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Kako treba nazdravljati nemuslimanima kada kihnu" (4/3/5038), Tirmizi u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Kako se nazdravlja onima koji su kihnuli" (5/82/2739),

703. Ebu Ja'la el-Mersili u svom *Musnedu* bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko bude nešto pripovijedao i pri tome kihne, to je znak da je njegov govor istina."[747] Svi prenosioci ovog hadisa pouzdani su i precizni osim Bekijje bin Velida, o kome se učenjaci razilaze. Većina učenjaka njegova predanja koristi kao dokaz kada prenosi od stanovnika Šama, a on ovaj hadis prenosi od Muavije bin Jahjaa eš-Šamija.

Sunnet je da se onaj ko zijeva sustegne što više može, a to je na osnovu hadisa koji smo prethodno spomenuli, i sunnet je staviti ruku na usta, kao što se to bilježi u Muslimovom *Sahihu*:

704. od Ebu Seida el-Hudrija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا تَثَاءَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيُمْسِكْ بِيَدِهِ عَلَى فَمِهِ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَدْخُلُ."

---

obojica od Sufjana, od Hakima bin Dejlema, od Ebu Berede, od Ebu Musaa el-Eš'arija, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Bilježi ga i Hakim putem istog lanca prenosilaca i kaže: "Lanac prenosilaca ovog hadisa jeste spojen." Zehebi se u svom djelu *Et-Telhis* nije izjasnio o ovom hadisu. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Hakim bin Dejlem, o čijoj se pouzdanosti učenjaci razilaze. Ibn Mein, Nesai, Ahmed, i dr. ocjenjuju ga kao pouzdanog, a Ibn Hadžer za njega veli da je istinoljubiv. Ebu Hatim veli: "Bio je istinoljubiv. Njegove hadise treba zapisivati, ali se ne mogu koristiti kao dokaz." U svakom slučaju, ovaj lanac prenosilaca jeste hasen, dobar.

[747] Hejsemi u djelu *El-Medžma* (8/59) veli: "Bilježi ga Taberani u *El-Evsatu* i kaže: 'Ovaj se hadis od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., prenosi samo putem ovog lanca prenosilaca. U njegovom je lancu prenosilaca Muavija bin Jahja es-Sadefi, koji je nepouzdan.'" Ovog Muaviju više učenjaka ocjenjuje kao nepouzdanog. Ibn Mein veli: "On nije pouzdan prenosilac." Ebu Zur'a veli: "Sva njegova predanja izokrenuta su." Nepouzdanim ga ocjenjuje i Darekutni. Hadis ima potvrdu u predanju koje bilježi Hejsemi od Enesa, r.a., od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji je rekao: "Najistinitiji govor jeste onaj prilikom kojeg govornik kihne." Bilježi ga i Taberani u *El-Evsatu*, od njegovog šejha Džafera bin Muhammeda bin Madžida, koji mi je nepoznat. Amaru bin Zazana, jednog od prenosilaca ovog predanja Ebu Zur'a ocjenjuje pouzdanim, kao i skupina učenjaka, međutim, kod njega postoji slabost u prenošenju hadisa dok su ostali prenosioci pouzdani. Hadis je nevjerodostojan zbog nepouzdanosti Amare. Buhari veli: "Ponekad je prenosio kontradiktornosti u hadisima." Ahmed veli: "Prenosio je netačna predanja." Darekutni veli: "On je slab prenosilac." Ebu Hatim veli: "Njegove hadise treba zapisivati, ali se ne mogu koristiti kao dokaz."

"Kada neko od vas zijeva, neka stavi ruku na usta, jer će, u protivnom, šejtan ući u njega."[748] Bez obzira da li se zijevanje desilo u namazu ili mimo namaza preporučljivo je staviti ruku na usta. Onome ko klanja pokuđeno je stavljati ruku na usta ukoliko nema stvarne potrebe za to, kao što je zijevanje i sl. A Allah najbolje zna.

Poglavlje o hvaljenju

Pohvala za nekog čovjeka zbog njegovih pozitivnih osobina može biti pred njim, a može biti i kada nije tu, odnosno kada je odsutan. Što se tiče hvaljenja onoga ko nije prisutan, u tome nema nikakve smetnje, osim ukoliko se pretjeruje i laže. U tom slučaju hvaljenje postaje zabranjeno, ne zbog samog hvaljenja nego zbog laži. Hvaljenje nekoga preporučljivo je ukoliko za sobom povlači neku od koristi, a pokuđeno je ukoliko će biti uzrok štete, tako što će za to čuti onaj ko je pohvaljen, pa će se uobraziti. Što se tiče hvaljenja čovjeka u njegovom prisustvu, o tome se prenose hadisi koji to dozvoljavaju i hadisi koji to zabranjuju. Učenjaci kažu: "Ove naizgled kontradiktorne hadise pomirit ćemo na sljedeći način: ukoliko je onaj ko se hvali u njegovom prisustvu potpunog imana i u stanju je kontrolirati se, te je dobro spoznao sam sebe, tako da ta hvala neće biti uzrok da se uzoholi i uobrazi, onda hvaliti njega nije ni zabranjeno ni pokuđeno. Ukoliko postoji bojazan i za jednu od ovih stvari, onda je veoma pokuđeno takvu osobu hvaliti u njegovom prisustvu."

Među hadise u kojima se zabranjuje hvaljenje čovjeka u njegovom prisustvu jesu sljedeći hadisi:

705. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Mikdada, r.a., koji prenosi da je neki čovjek počeo hvaliti Osmana, r.a., pa mu je Mikdad, r.a., bacio prašinu u lice. Kada ga je Osman, r.a.,

---

[748] Bilježi ga Muslim u poglavlju o skromnosti pod naslovom "Nazdravljanje onome ko je kihnuo i pokuđenost zijevanja". (6/18/122, En-Nevevi)

upitao zbog čega je to uradio, on mu je odgovorio: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

"إِذَا رَأَيْتُمُ الْمَدَّاحِينَ فَاحْثُوا فِي وُجُوهِهِمُ التُّرَابَ."

'Kada vidite one koji hvale bacite im prašinu u lice.'"[749]

706. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Musaa el-Eš'arija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., čuo nekog čovjeka kako hvali drugog čovjeka i pri tome pretjeruje, pa mu je rekao: "Upropastili ste tog čovjeka."[750]

707. U istim djelima bilježi se predanje Ebu Bekra, r.a., koji prenosi da je pred Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., spomenut neki čovjek, pa ga neko od prisutnih poče hvaliti i pretjerivati u tome, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "Teško tebi, uništio si tog čovjeka", i to je ponovio više puta, a zatim je rekao: "Ukoliko neko od vas baš mora hvaliti, neka kaže: 'Mislim da je on takav i takav', ako baš smatra da je takav, a pred Allahom, dž.š., polagat će račun. Nikoga ne treba hvaliti pred Allahom, dž.š."[751]

Hadisi u kojima se dozvoljava hvaljenje čovjeka u njegovom prisustvu mnogobrojni su da se ne mogu prebrojati, a mi ćemo ovdje spomenuti neke od njih:

708. Jedan od tih hadisa jeste vjerodostojan hadis koji prenosi Ebu Bekr, r.a., a u kojem stoji da mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Šta misliš o dvojici uz koje je treći Allah, dž.š.?"[752] U drugom hadisu Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao mu je: "Ti nisi od njih", tj. ti nisi od onih koji su svoju snagu iscrpili uobra-

---

[749] Bilježi ga Muslim u poglavlju o skromnosti pod naslovom "Zabrana hvaljenja ukoliko se pretjeruje". (6/18/128, En-Nevevi)

[750] Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Šta je pokuđeno prilikom hvaljenja" (10/491/6060), Muslim u poglavlju o skromnosti pod naslovom "Zabrana hvaljenja ukoliko se pretjeruje". (6/18/127, En-Nevevi)

[751] Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Šta je prilikom hvaljenja pokuđeno" (6061), Muslim u poglavlju o skromnosti pod naslovom "Zabrana hvaljenja". (6/18/127-8, En-Nevevi)

[752] Bilježi ga Buhari pod brojem 8/176/4663.

ženošću! Drugom prilikom rekao mu je: "Ebu Bekre, ne plači, ti si mi najodaniji prijatelj u druženju i imetku. Kada bih ikoga od svoga umeta uzimao za prijatelja, uzeo bih Ebu Bekra za prijatelja." U drugom hadisu rekao mu je: "Nadam se da ćeš ti biti od njih", tj. od onih koji će biti pozvani sa svih dženetskih vrata da uđu u Džennet. U drugom hadisu za njega je rekao: "Dozvoli mu da uđe i obraduj ga Džennetom." Drugom prilikom, Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: "Smiri se Uhude, na tebi je Vjerovjesnik, Istinoljubivi (Ebu Bekr, r.a.) i dva šehida (Omer, r.a., i Osman, r.a.)" Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: "Kada sam na Mi'radžu ušao u Džennet, ugledao sam dvorac, pa sam upitao: 'Čiji je ovo dvorac?', pa mi odgovoriše: 'Omerov.' Htio sam ući u njega, ali sam se sjetio tvoje ljubomore, Omere." Omer, r.a., reče mu: 'Zar da zbog tebe budem ljubomoran, Allahov Poslaniče?'"

U drugom je hadisu rekao: "Omere, nikada te šejtan u putu nije sreo, a da nije krenuo drugim putem." U drugom hadisu veli. "Otvori vrata Osmanu i obraduj ga Džennetom." U drugom hadisu rekao je Aliji, r.a.: "Zar nisi zadovoljan da mi budeš ono što je Harun bio Musau, a.s.?" U drugom hadisu rekao je Bilalu, r.a.: "Čuo sam klepet tvojih nanula u Džennetu." U drugom hadisu rekao je Ubejju bin Ka'bu, r.a.: "Čestitam ti na znanju, Ebu Munzire." U drugom hadisu rekao je Abdullahu bin Selamu, r.a.: "Ti ćeš umrijeti kao musliman." U drugom hadisu rekao je jednom ensariji: "Allah, dž.š., nasmijao se i zadivio vašem postupku." U drugom hadisu rekao je ensarijama: "Vi ste mi najdraži ljudi." U drugom hadisu rekao je Ešedždžu Abdul-Kajsu: "Ti imaš dvije osobine koje vole Allah, dž.š., i Njegov Poslanik, s.a.v.s.: blagost i razboritost."

Svi ovi hadisi koje sam naveo iz Buharijevog Sahiha poznati su, te ih stoga nisam spomenuo pod posebnim brojevima. Primjeri u kojima je Allahov Poslanik, s.a.v.s., nekoga pohvalio u njegovom prisustvu mnogobrojni su. A što se tiče pohvala koje su jedni drugima izrekli ashabi, tabiini i genera-

cije poslije njih, nemoguće ih je pobrojati. A Allah, dž.š., najbolje zna. Ebu Hamid el-Gazali na kraju poglavlja o zekatu u svom *Ihjau* veli: "Kada neko udjeli sadaku, onaj koji ju je uzeo treba pogledati da li je onaj ko mu je sadaku udijelio od onih koji vole da ih drugi hvale i da im se zahvaljuju. On ga u tom slučaju ne treba hvaliti, pa da ga na taj način pomaže u njegovom grijehu. Ako vidi da taj čovjek ne voli da ga drugi hvale i da mu se zahvaljuju treba mu se zahvaliti i javno ga pohvaliti." Sufjan es-Sevri, Allah mu se smilovao, veli: "Ko spozna sebe, ne mogu mu nauditi hvale onih koji ga hvale." Ebu Hamid el-Gazali, nakon što o ovoj temi govori na početku poglavlja koje je posvetio tome, veli: "O ovim stvarima treba brinuti onaj ko se brine o svom srcu jer su djela koja čine organi tijela bez iskrenog nijeta u srcu šejtanovo ismijavanje s čovjekom, pošto se čovjek umara, a malo koristi od toga ima. Poznavanje ovih stvari jeste znanje za koje se može reći: "Učenje samo jednog pitanja iz ove oblasti bolje je od činjenja ibadeta godinu dana jer s ovim znanjem ibadet poprima svoj pravi smisao i donosi koristi. Nepoznavanje ovih stvari gubi svoj smisao i ne donosi neke koristi u životu." A Allah, dž.š, uspjeh daje.

Poglavlje o tome kada čovjek hvali sam sebe i spominje svoje dobre osobine

Uzvišeni je rekao: *"Zato se ne hvališite bezgrešnošću svojom"* (En-Nedžm, 32). Hvaljenje samog sebe može biti pokuđeno i dozvoljeno. Pokuđeno je ono u kojem se onaj ko se hvali uzdiže i oholi nad svojim prijateljima i drugovima, a hvalisanje koje sa sobom nosi jednu od koristi koje su vjerom preporučene dozvoljeno je. To je u slučaju kada onaj koji se hvali naređuje dobro, a odvraća od zla, kada savjetuje nekoga, kada podučava, odgaja, drži vaz, ili popravlja stanje i sl. Tada mu je dozvoljeno spomenuti svoje odlike s ciljem da njegove riječi budu bolje primljene i prihvaćene i kako bi ga oni koji ga slušaju ozbiljno shvatili. Npr. može reći: "Ovo što vam sada govorim nećete čuti od

nekog drugog, zato me dobro saslušajte" i sl. O ovoj temi prenosi se nebrojeno mnogo tekstova.

709a. To su npr. riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: "Ja sam vjerovjesnik, a ne laž"[753] ili: "Ja sam prvak sinova Ademovih, ja sam prvi nad kojim će se na Sudnjem danu zemlja rascijepiti"[754] ili riječi: "Ja bolje od vas poznajem Allaha, dž.š., i najbogobojazniji sam"[755] ili riječi: "Ja konačim kod svoga Gospodara" i sl. U to spadaju i riječi Jusufa, a.s.: *"'Postavi me', reče, 'da vodim brigu o stovarištima u zemlji, ja sam zaista čuvaran i znan.'"* (Jusuf, 55), kao i riječi Šuajba, a.s.: *"Ti ćeš vidjeti, ako Bog da, da sam dobar"* (El-Kasas, 27). Kada su ga opkolili pobunjenici, Osman, r.a., im je, kao što se to bilježi u Buharijevom *Sahihu*, rekao: "Zar ne znate da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: 'Ko opremi vojsku koja ide u Bitku na Tebuk, nagrada će mu biti Džennet', pa sam je ja opremio. Zar ne znate da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: 'Ko iskopa bunar Rumu, nagrada će mu biti Džennet', pa sam ga ja iskopao." Nakon toga neki pobunjenici priznali su da je upravu.[756]

710. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Sa'da bin Ebu Vekkasa, r.a., koji je, kada su ga stanovnici Kufe optužili pred Omerom bin el-Hattabom, r.a., da ne zna ispravno obavljati namaz, rekao: "Tako mi Allaha, dž.š., ja sam prvi koji je odapeo strijelu na Allahovom putu. Jednom prilikom dok smo bili u vojnom pohodu s Allahovim Poslanikom, s.a.v.s..."[757] pa je spomenuo ostatak priče.

---

[753] Bilježi ga Buhari u poglavlju o džihadu pod naslovom "O onome ko vodi za uzdu jahalicu nekog drugog u ratu". (6/81/2864)

[754] Bilježi ga Muslim u poglavlju o odlikama pod naslovom "Odlike Allahovog Poslanika, s.a.v.s., nad ostalim stvorenjima". (5/15/37, En-Nevevi)

[755] Bilježi ga Buhari u poglavlju o namazu pod naslovom "O spolnom općenju". (4/238/1961)

[756] Bilježi ga Buhari u poglavlju o oporukama pod naslovom "O onome ko u vakuf ostavi zemlju ili bunar". (5/476/2778)

[757] Bilježi ga Buhari u poglavlju o odlikama ashaba pod naslovom "Odlike Sa'da bin Ebu Vekkasa, r.a." (7/104/3728), Muslim u poglavlju o skromnosti. (6/18/101, En-Nevevi)

711. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Alije, r.a., koji je rekao: "Tako mi Onoga koji je učinio da koštica proklija i koji je sva stvorenja stvorio, Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednom mi je prilikom rekao: 'Tebe će voljeti samo vjernici, a mrzit će te samo licemjeri.'"[758]

712. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Vaila, r.a., koji je rekao: "Jednom prilikom Abdullah bin Mesud, r.a., držao nam je govor, pa je, između ostalog, rekao: 'Naučio sam više od sedamdeset sura Kur'ana direktno iz usta Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Drugovi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., znaju da sam ja jedan od najučenijih među njima o pitanju Kur'ana, ali ja nisam najbolji među njima. Da znam da je iko učeniji od mene, otišao bih kod njega da učim.'"[759]

713. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ibn Abbasa, r.a., koji je upitan o nekom pitanju u vezi s kurbanom na hadžu, pa je rekao: "Pitanje je postavljeno onome ko dobro zna." Primjeri slični ovome mnogobrojni su i svi ukazuju na ovo što smo prethodno spomenuli.

O pitanjima u vezi s prethodnim poglavljem

Kada nas neko zove, lijepo je da mu se odazovemo riječima: "Odazivam ti se" i sl. Također, je lijepo da onom ko nam dođe u goste kažemo: "Dobro nam došao", kao i da onome ko nam je učinio neku uslugu ili se dobro prema nama ponio kažemo: "Da te Allah, dž.š., sačuva" ili: "Da te Allah, dž.š., nagradi." Dokazi za ovo nalaze se u vjerodostojnim hadisima koji su općepoznati.

Nema smetnje da čovjeku koji je poznat po svojoj učenosti i pobožnosti kažemo: "Da me Allah, dž.š., učini tvojim otku-

[758] Bilježi ga Muslim u poglavlju o imanu pod naslovom "Dokaz da je ljubav prema ensarijama dio vjere". (11/2/64, En-Nevevi)

[759] Bilježi ga Muslim u poglavlju o odlikama ashaba pod naslovom "Odlike Abdullaha bin Mesuda, r.a." (6/16/16, En-Nevevi)

pom" ili: "Otkupit ću te majkom i ocem" i sl., a dokazi za to mnogobrojni su i općepoznati.

Kada je žena u situaciji da mora izaći iz kuće radi toga da nešto kupi ili proda, i sl., kada joj je dozvoljeno razgovarati s muškarcima koji joj nisu bliži rod, ne treba govoriti nježnim glasom nego malo grubljom bojom glasa iz bojazni da je ovaj ne bi poželio.

Imam, Ebul-Hasan el-Vahidi, jedan od naših učenjaka u svojoj knjizi *El-Besit* prenosi riječi učenjaka koji su rekli: "Žena je dužna da, kada razgovara s muškarcima koji joj nisu bliži rod, govori grubljim tonom i ne smije uljepšavati glas, jer će na taj način izbjeći da taj čovjek poželi učiniti grijeh s njom. Isto tako, treba razgovarati s muškarcem s kojim je povezana tazbinski. To je Allah, dž.š., naredio majkama vjernika, suprugama Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koje se bile zabranjene ostalim muslimana osim Allahovog Poslanika, s.a.v.s., za ženidbu. Uzvišeni je rekao: *"O žene Vjerovjesnikove, vi niste kao druge žene! Ako se Allaha bojite, na sebe pažnju govorom ne skrećite, pa da u napast dođe onaj čije je srce bolesno, i neusiljeno govorite."* (El-Ahzab, 32)

Ovo mišljenje koje je spomenuo El-Vahidi zastupaju i učenjaci našeg mezheba. Šejh Ibrahim el-Mervezi kaže: "Način na koji će promijeniti glas jeste da spoji šake na ustima i da tako priča." A Allah najbolje zna. Ono što je El-Vahidi spomenuo da je muškarac s kojim je žena povezana tazbinski kao i svaki drugi muškarac jeste neispravno. Poznato je razilaženje učenjaka o ovom pitanju, jer je on kao i bliži rođak i dozvoljeno je gledati u njega i osamljivati se s njim. Što se tiče majki pravovjernih, supruga Allahovog Poslanika, s.a.v.s., one se nazivaju majkama stoga što se njima zabranjeno ženiti i moraju se poštovati kao majke, ali je dozvoljeno ženiti se njihovim kćerkama A Allah najbolje zna.

Zikrovi koji se uče prilikom sklapanja braka i o stvarima u vezi s tim pitanjem

Šta treba reći onaj ko dođe da prosi ženu od njenog staratelja za sebe ili za nekog drugog

Svoj govor lijepo je započeti zahvalom Allahu, dž.š., i salavatom na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i u uvodu treba kazati: "Svjedočim da nema boga osim Allaha, dž.š., Jedinog, Koji nema druga, i da je Muhammed, s.a.v.s., Njegov rob i poslanik. Došao sam da prosim vašu djevojku" i sl.

714. Ebu Davud i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"كُلُّ أَمْرٍ لاَ يَبْدَأُ فِيهِ بِالْحَمْدِ اللهِ فَهُوَ أَجْزَمُ."

"Svaki govor...", a u drugom predanju: "Svaki posao koji nije započet zahvalom Allahu, dž.š., malo je berićetan."[760]

[760] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Način na koji treba govoriti" (4/262/484), Ibn Madža u poglavlju o ženidbi pod naslovom "Prošenje djevojke" (1/610/1894), obojica od Evzaija, od Kurre bin Abdurahmana, od Zuhrija, od Ebu Seleme, od Ebu Hurejre, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

715. Ebu Davud i Tirmizi u svojim *Sunenima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"كُلُّ خُطْبَةٍ لَيْسَ فِيهَا تَشَهُّدٌ فَهِيَ كَالْيَدِ الْجَذْمَاءِ."

"Svaki je govor u kojem nema svjedočenja da je Allah, dž.š., jedan kao ruka bez prsta."[761] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar."

U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Kurra bin Abdurahman bin Kajs, koji je nepouzdan. Ahmed veli: "Njegova su predanja veoma slaba." Jahja veli: "Njegova su predanja nevjerodostojna." Ebu Zur'a veli: "Predanja koja on prenosi slaba su." Ovo je jedno od nevjerodostojnih predanja koja on prenosi od Zuhrija. Isto predanje od Zuhrija prenose pouzdani prenosioci, ali je lanac prenosilaca prekinut. Ebu Davud veli: "Prenosi ga Junus, Ukajl, Šuajb, Seid bin Abdul-Aziz, od Zuhrija, od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., s prekinutim lancem prenosilaca." Isto tvrdi i Bejheki, nakon što navodi lanac prenosilaca ovog hadisa preko Kurraa, od Zuhrija (3/209).

[761] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "O hutbi" (4/262/484), Tirmizi u poglavlju o ženidbi pod naslovom "Predanja koja govore o govoru koji se drži prilikom prošnje" (3/405/1106), obojica od Asima bin Kulejba, od njegovo oca, od Ebu Hurejre, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis sahih-garib." Prenosi ga i od Asima Abdul-Vahida bin Zijada, a bilježe ga Ebu Davud i Ahmed u svom *Musnedu* (2/343), Bejheki pod brojem 3/209, a prenosi ga i Muhammed bin Fudajl, a bilježi ga Tirmizi, kao što smo to prethodno spominjali. Bejheki veli: "Obavijestio nas je Ebu Salih, od Džeddija, od Ebu Fadla, od Muslima bin Hadždžadža, koji je rekao: 'Ovaj hadis od Asima, od Kulejba prenosi jedino Abdul-Vahid bin Zijad', pa sam mu ja rekao: 'Pripovijedao mi je Ebu Hišam, od ibn Fadla, od Asima bin Kulejba, od njegovog oca, od Ebu Hurejre, r.a.', pa je spomenuo hadis. Muslim je odgovorio: 'Jahja bin Mein govorio je kritički o ovom predanju koje prenosi Ebu Hišam od ibn Fadla.'" Ovo je predanje koje prenosi jedino Ebu Hišam er-Rufai od Muhammeda bin Fadla. Pravo ime Hišama er-Rufaija jeste Muhammed bin Jezid, a on je nepoznat. Buhari veli: "Vidio sam da se svi učenjaci slažu da je on nepouzdan." Nepouzdanim ga ocjenjuje i Nesai, a Osman bin Ebu Šejba veli: "Krao je hadise od drugih pa je lagao da ih on prenosi." Ebu Hišam je posebno nepouzdan kada prenosi od svojih šejhova iz Kufe. To potvrđuju i riječi Ibn Adija, koji je u svom djelu *El-Kamil* rekao: "Hadis koje Ebu Hišam prenosi od Ebu Bekra bin Ajjaša, od Ibn Idrisa i drugih učenjaka Kufe nevjerodostojni su." Ebu Hišam ovaj hadis prenosi od Muhammeda bin Fudajla el-Kufija, pa razmisli onda o vjerodostojnosti ovog hadisa. Bejheki veli: "Abdul-Vahid bin Zijad je pouzdan prenosilac, od koga se primaju predanja koja jedino on prenosi.

Poglavlje koje govori o tome kada čovjek ponudi svoju kćer ili onu kojoj je on staratelj nekome ko je poznat po svojoj dobroti i pobožnosti da se oženi njome

716. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Omera bin el-Hattaba, r.a., koji o tome kada je umro muž njegove kćeri Hafse, r.a., pripovijeda: "Sreo sam Osmana, pa sam mu ponudio svoju kćer rekavši: 'Ako hoćeš, udat ću za tebe Hafsu bint Omer, r.a.', pa mi je on odgovorio: 'Dok malo razmislim.' Kada sam ga sutradan sreo, rekao mi je: 'Nemam namjeru da se u dogledno vrijeme ženim.' Nakon toga otišao sam kod Ebu Bekra, r.a., i rekao mu: 'Ako hoćeš, udat ću za tebe Hafsu bint Omer, r.a.?' Na taj prijedlog Ebu Bekr, r.a., samo je šutio..."[762] pa je spomenuo ostatak hadisa.

Šta se kaže prilikom sklapanja bračnog ugovora

Prije samog sklapanja ugovora lijepo je održati govor koji u sebi treba sadržavati ono što smo prethodno spomenuli u poglavlju prije ovog. Taj govor treba biti duži od govora prilikom prosidbe, bez obzira da li onaj ko sklapa bračni ugovor ili neko drugi bude govorio. Najbolje je reći ono što se prenosi u *Sunenima* Ebu Davuda, Tirmizija, Nesaija, Ibn Madže i dr. s pouzdanim lancima prenosilaca:

717. od Abdullaha bin Mesuda, r.a., koji je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., podučio nas je onome što se govori prije svake hutbe:

"اَلْحَمْدُ للهِ نَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِاللهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا، مَنْ يَهْدِهِ اللهُ فَلاَ مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يُضْلِلْ فَلاَ هَادِيَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ."

[762] Bilježi ga Buhari u poglavlju o ženidbi pod naslovom "Nuđenje čovjeka nekom dobrom i pobožnom čovjeku da uda za njega svoju kćerku". (9/81/5122)

'El-hamdu lillāhi neste'īnuhū ve nestagfiruhū ve neūzu billāhi min šurūri enfusinā. Men jehdihillāhu felā mudille lehū ve men judlil felā hādije leh. Ešhedu en lā ilāhe illallāhu ve ešhedu enne Muhammeden abduhū ve resūluh'

'Hvala Allahu, dž.š. Od Njega pomoć tražimo, molimo Ga za oprost. Utječemo se Allahu, dž.š., od zla naših duša. Koga Allah, dž.š., uputi, niko ga u zabludu ne može odvesti, a koga u zabludi ostavi, niko ga na Pravi put uputiti ne može. Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha, dž.š., i svjedočim da ja Muhammed, s.a.v.s., Njegov rob i poslanik.' Uzvišeni je rekao: *'O ljudi bojte se Gospodara svoga, koji vas od jednog čovjeka stvara, a od njega je i drugu njegovu stvorio, i od njih dvoje mnoge muškarce i žene rasijao. I Allaha se bojte, s imenom Čijim jedni druge molite, i rodbinske veze ne kidajte, jer Allah, zaista stalno nad vama bdije'* (En-Nisa, 1). I rekao je Uzvišeni: *'O vjernici, bojte se Allaha onako kako se treba bojati i umirite samo kao muslimani"* (Alu Imran, 102). I rekao je Uzvišeni: *'O vjernici bojte se Allaha i govorite samo istinu, On će vas za vaša dobra djela nagraditi i grijehe vam oprostiti. A onaj ko se Allahu i Poslaniku Njegovom bude pokoravao – postići će ono što bude želio'* (El-Ahzab, 70-71)." Ovo je jedno od predanja koje bilježi Ebu Davud. U drugom predanju koje on bilježi poslije riječi "...Njegov rob i poslanik..." dodaje se:

"أَرْسَلَهُ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ، مَنْ يُطِعِ اللهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ رَشَدَ، وَمَنْ يَعْصِهِمَا فَإِنَّهُ لَا يَضُرُّ إِلَّا نَفْسَهُ."

"Erselehū bil-hakki beširen ve nezīren bejne jedejis-sā'ati, men juti'illāhe ve resūlehū fekad rešede ve men jasīhimā fe innehū lā jedurru illā nefseh ve lā jedurrullāhe šej'ā"

"Poslao ga je s istinom, da radosnu vijest donese i da opomene ljude prije Sudnjega dana. Ko se bude pokoravao Allahu i Njegovom Poslaniku na ispravnom je putu, a ko im bude nepokoran samo će sebi štetu

nanijeti, a Allahu, dž.š., neće nimalo nauditi."[763] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar." Naši učenjaci kažu: "Pored ovoga lijepo je da onaj koji sklapa brak kaže: 'Ženim te uz naredbu Allaha, dž.š., da sa ženom lijepo živiš ili da se na dostojanstven način razvedeš.'" Najmanje što se na ovoj hutbi može reći jeste: "Hvala Allahu, neka je salavat na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., savjetujem vas da se bojite Allaha, dž.š." A Allah, dž.š., najbolje zna.

Držanje govora prilikom sklapanja braka jeste sunnet, i ako se ovaj sunnet ne bi prakticirao, brak bi bio ispravan, i o tome se učenjaci slažu. Prenosi se od Ebu Davuda ez-Zahirija da je rekao: "Brak ne bi bio ispravan." Međutim, islamski klasici kažu: "Na razilaženje Ebu Davuda ne treba se osvrtati, i njegovo razilaženje nimalo ne utječe sa konsenzus učenjaka." A Allah najbolje zna.

Prema ispravnijem mišljenju, mladoženja ne treba ništa govoriti osim kada mu staratelj žene kaže: "Udajem za tebe ovu ženu", on treba to prihvatiti i reći: "Pristajem, ženim se njome", a može i reći: "Pristajem na brak s njom." Ako bi rekao: "S imenom Allaha, dž.š., neka je salavat na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pristajem", sklapanje braka bilo bi ispravno, i ovaj govor ne bi utjecao na ispravnost zbog toga što je kratak i odmah poslije njega nadovezuju se riječi njegova pristanka

---

[763] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o ženidbi pod naslovom "Govor koji se drži povodom sklapanja braka" (2/591/2118), Tirmizi u poglavlju o ženidbi pod naslovom "Predanja koja govore o hutbi koja se drži prilikom sklapanja braka" (3/404/1-105), Ibn Madža u poglavlju o ženidbi pod naslovom "Govor koji se drži povodom sklapanja braka" (1/609/1892), sva trojica od Ebu Ishaka es-Sebiija, od Ebul-Ahvesa, od Abdullaha, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovim putem hadis od Ebu Ishaka prenosi Isa bin Junus, od njegovog oca, od njegovog djeda ga prenosi Ibn Madža, a od El-E'meša ga prenosi Tirmizi, dok ga Ebu Davud prenosi od Israila, te ga poredi s predanjem Ebu Ubejda. Sufjan ga prenosi putem lanca prenosilaca koji je različit od ovih, i njegovo predanje uzima se u obzir. A Allah najbolje zna. U njegovom lancu prenosilaca je Ebu Ubejda, a on je sin Abdullaha bin Mesuda, r.a. i on je pouzdan, s tim što od svoga oca on ne prenosi ni jedan hadis. Tirmizi veli: "Njegovo pravo ime je nepoznato i on od svoga oca ne prenosi ni jedan hadis." Jahja veli: "On je pouzdan, ali nije prenosio hadise od svoga oca. Isto tvrde Šu'ba i Ebu Hatim.

na sklapanje braka. Jedan od naših učenjaka kaže: "Ako bi to izgovorio, sklapanje braka ne bi bilo ispravno", a neki kažu: "Te riječi ne bi utjecale na ispravnost sklapanja braka, nego je čak preporučljivo da to izgovori." Međutim, ispravno je ono što smo prvo spomenuli, a to je da te riječi ne treba izgovarati, a ako bi ih ipak izgovorio, ne bi utjecale na ispravnost braka. A Allah najbolje zna.

Riječi kojima se mladoženji čestita nakon sklapanja braka

Sunnet je da mu se kaže: "Da ti Allah, dž.š., podari bereket" ili: "Da Allah, dž.š., spusti bereket na tebe i da vas spoji u dobru." Lijepo je i mladoj i mladoženji reći: "Da Allah, dž.š., svakom od vas podari bereket u njegovom supružniku i da vas sjedini u dobru."

718. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao Abdurahmanu bin Avfu, r.a., kada ga je obavijestio da se oženio:

"بَارَكَ اللهُ لَكَ."

"Bārekallāhu lek"

"Da ti Allah, dž.š., podari bereket."[764]

719. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao Džabiru, r.a., kada ga je obavijestio da se oženio:

"بَارَكَ اللهُ عَلَيْكَ."

"Bārekallāhu alejk"

"Da Allah, dž.š, spusti bereket na tebe."[765]

---

[764] Bilježi ga Buhari u poglavlju o ženidbi pod naslovom "Dova koja se uči za mladoženju". (9/129/5155)

[765] Bilježi ga Buhari u poglavlju o ženidbi pod naslovom "Pomaganje žene čovjeku u odgoju njegove djece". (9/423/5367)

720. Ebu Davud, Tirmizi, Ibn Madža i dr. bilježe predanje s pouzdanim lancima prenosilaca od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., za one koji su se oženili učio sljedeću dovu:

"بَارَكَ اللهُ لَكَ وَبَارَكَ اللهُ عَلَيْكَ وَجَمَعَ بَيْنَكُمَا فِي خَيْرٍ."

"Bārekallāhu leke ve bāreke alejke ve džemea bejnekumā fī hajr"

"Da ti Allah, dž.š., podari bereket, spusti na tebe Svoje blagoslove i da vas u dobru sjedini."[766] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

Pokuđeno je prilikom čestitanja reći mladoženji: "Da vas prati sloga i potomstvo", a dokaz za pokuđenost ovih riječi navest ćemo kasnije, inšallah, u poglavlju o čuvanju jezika, koje se nalazi na kraju knjige.

Šta uči mladoženja kada se u prvoj bračnoj noći osami s mladom

Preporučljivo je da spomene ime Allaha, dž.š., da stavi ruku mladoj na čelo i da kaže:

"بَارَكَ اللهُ لِكُلٍّ وَاحِدٍ مِنَّا صَاحِبَهُ."

"Bārekallāhu likulli vāhidin minnā sāhibeh"

"Da Allah, dž.š., podari bereket svakom od nas u njegovom supružniku." Pored toga, treba reći ono što bilježe Ebu Davud, Ibn Madža i Ibnus-Sunni s pouzdanim lancima prenosilaca od:

[766] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o ženidbi pod naslovom "Dova koja se uči za mladoženju" (2/598/2130), Tirmizi u poglavlju o ženidbi pod naslovom "Predanja koja govore o tome šta se kaže mladoženji" (3/391/1091), Ibn Madža u poglavlju o ženidbi pod naslovom "Čestitanje za sklapanje braka" (1/614/1905), sva trojica od Abdul-Aziza bin Muhammeda el-Varudija, od Suhejla bin Ebu Saliha, od njegovog oca, od Ebu Hurejre, r.a.

721. Amra bin Šuajba, on od njegovog oca, ovaj od njegovog djeda koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kada se neko od vas oženi ili kupi ropkinju, neka kaže:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَهَا وَخَيْرَ مَا جَبَلْتَهَا عَلَيْهِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ مَا جَبَلْتَهَا عَلَيْهِ."

'Allāhumme innī es'eluke hajrehā ve hajre mā džebeltehā alejhi ve eūzu bike min šerrihā ve šerri mā džebeltehā alejh'

'Allahu, molim te za dobro koje ona sa sobom nosi i za dobro radi kojeg sam je uzeo. Utječem Ti se od zla koje ona sa sobom nosi i zla radi kojeg sam je uzeo.' Kada kupite devu, uzmite je za kiku i izgovorite iste ove riječi." U drugom predanju stoji: "Neka stavi ruku na prednji dio glave žene ili ropkinje i neka zamoli Allaha, dž.š., da mu podari bereket u njoj."[767]

Šta žena kaže čovjeku nakon što on uđe kod nje

722. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Enesa, r.a., koji pripovijeda: "Kada se Allahov Poslanik, s.a.v.s., oženio Zejnebom, r.a., za gozbu je pripremio hljeba i mesa." Nakon što poduže pripovijeda o ovoj gozbi i mnoštvu onih koji su bili pozvani na nju, on dalje kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., izađe i ode u odaju Aiše, r.a., i reče joj:

"السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ."

'Es-selāmu alejkum ehlel-bejti ve rahmetullāhi ve berekātuh'

---

[767] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o ženidbi pod naslovom "O sklapanju braka" (2/255/2160), Ibn Madža u poglavlju o ženidbi pod naslovom "Sklapanje braka s djevicom i već udavanom ženom" (1/617, 618/1918), Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (200/605), Hakim u *Mustedreku* (2/185), Buhari u poglavlju o stvaranju čovjekovih djela" (56/153), Bejheki u *Sunenu* (7/148), svi oni od Muhammeda bin Adžlana, od Amra bin Šuajba, od njegovog oca, od njegovog djeda. Albani ovaj hadis ocjenjuje vjerodostojnim.

'Neka je selam na vas o ukućani, Allahov bereket i milost.' Aiša, r.a., odgovori mu: 'Neka je i na tebe selam i Allahova, dž.š., milost. Kako ti je bilo sa ženom? Da ti Allah, dž.š., podari bereket.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., obišao je sve svoje žene i svima je rekao isto što i Aiši, r.a., a one su mu sve odgovorile kao i Aiša, r.a."[768]

Šta se uči prije spolnog općenja

723. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje putem mnogo lanaca prenosilaca od Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ako neko od vas, kada želi imati spolni odnos sa svojom ženom kaže:

"بِسْمِ اللهِ اللَّهُمَّ جَنِّبْنَا الشَّيْطَانَ وَجَنِّبِ الشَّيْطَانَ مَا رَزَقْتَنَا."

'Bismillāhi, Allāhumme džennibneš-šejtāne ve džennibiš-šejtāne mā rezaktenā'

'S imenom Allaha. Allahu, zaštiti nas od šejtana i zaštiti od šejtana ono što si dao da se zametne', i poslije toga im se rodi dijete, šejtan mu nikada neće moći nauditi."[769]

Igranje sa ženom, šala i izgovaranje lijepih i ugodnih riječi

724. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Džabira, r.a., koji prenosi da mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Jesi li se oženio djevicom ili onom koja je već bila udavana?" Džabir, r.a., odgovorio: "Onom koja je već bila

[768] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o tefsiru pod naslovom "Riječi Uzvišenog: *'O vjernici, ne ulazite u sobe Vjerovjesnikove, osim ako vam se dopusti radi jela, ali ne da čekate dok se ono zgotovi...'*" (8/388/4793, *Fethul-Bari*), i na mnogim drugim mjestima, Ibn Madža u poglavlju o ženidbi (1/615/1908). Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Fethu zil-dželali fi tahridži ehadisiz-zilali* pod brojem 765.

[769] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o ženidbi pod naslovom "Šta uči onaj ko želi imati spolni odnos sa svojom ženom" (9/136/5165, *Fethul-Bari*) i u poglavlju o dovama pod naslovom "Šta se uči prije spolnog odnosa" (11/165/6388, *Fethul-Bari*), i poglavlju o početku stvaranja pod naslovom "Osobine Iblisa i njegovih vojski". (4/10/5, En-Nevevi)

udavana." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "Zašto se nisi oženio djevicom pa da se igraš s njom, i da se ona igra s tobom?"[770]

725. Tirmizi i Nesai u svojim *Sunenima* bilježe predanje Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا وَأَلْطَفُهُمْ لأَهْلِهِ."

"Najpotpunijeg su imana oni koji imaju najbolji odgoj i koji su blagi prema svojim ženama."[771]

O načinu na koji treba zet razgovarati sa ženinom rodbinom

Preporučljivo je da zet pred ženinom rodbinom ne spominje riječi i izraze koji se odnose na spolni odnos, poljubac, grljenje i sl. niti govor u kojem se to podrazumijeva ili se ukazuje na to.

726. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Alije, r.a., koji kaže: "Iz mene je često izlazila sluz, ali sam se stidio da pitam o tome Allahovog Poslanika, s.a.v.s., jer je njegova kćerka bila udata za mene, pa sam poslao Mikdada, r.a., da umjesto mene pita."[772]

---

[770] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o džihadu i putovanju pod naslovom "Čovjek treba tražiti dozvolu od poglavara" (6/141/2967, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o ženidbi (9/254/5247, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o dojenju djece pod naslovom "Preporučljivost ženidbe djevicom". (4/10/52-5, En-Nevevi)

[771] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o imanu pod naslovom "Predanja koja govore o potpunosti imana, o njegovom povećavanju i smanjivanju" (5/9/2612), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* u poglavlju o odnosu prema ženama pod naslovom "Blagost čovjeka prema njegovoj supruzi" (5/364/9154), Ahmed u svom *Musnedu* (6/99), od Halida el-Hazaa, od Ebu Kalabe, od Aiše, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj hadis je vjerodostojan, ali mi nije poznato da je Ebu Kalaba slušao hadise od Aiše, r.a." Bilježi ga i Hakim u *Mustedreku* (1/53), s istim lancem prenosilaca. Hakim veli: "Prenosioci su ovog hadisa pouzdani i ispunjavaju uvjete koje postavljaju Buhari i Muslim." Zehebi poslije ovih njegovih riječi veli: "Ovaj lanac prenosilaca jeste prekinut."

[772] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o kupanju pod naslovom "Pranje sluzi s odjeće i uzimanje abdesta poslije njenog izlaska" (1/451/269, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o znanju pod naslovom "Onaj ko se stidi treba poslati nekog drugog da pita umjesto njega" (1/277/132, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o abdestu pod naslovom "O onima koji smatraju da abdest treba uzimati samo onda kada nešto izađe iz čmara ili spolnog organa" (1/336/178, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o menstruaciji pod naslovom "O sluzi". (1/3/-212, En-Nevevi)

Šta se uči prilikom porađanja i kada žena osjeti porođajne bolove

Treba što više učiti dove koje se uče u nevolji, a koje smo prethodno spominjali.

727. Ibnus-Sunni bilježi predanje Fatime, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada joj se približilo vrijeme poroda, naredio Ummu Selemi i Zejnebi bint Džahš, r.a., da dođu kod nje i da joj uče Ajetul-kursi, 54. ajet sure El-E'raf, i sure El-Felek i En-Nas.[773]

Učenje ezana na uho novorođenčeta

728. Ebu Davud i Tirmizi bilježe predanje Ebu Rafija, r.a., štićenika Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji je rekao: "Vidio sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako uči ezan na uho Husejna bin Alije, r.a., na dan kada ga je rodila Fatima, r.a."[774] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." Jedna skupina naših učenjaka

[773] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (207/625), od Musaa bin Muhammeda bin Ataa, od Jekina bin Velida, Isaa bin Ibrahima el-Kurešija, od Musaa bin Ebu Hubejba, od Alije bin Husejna, od njegovog oca, od njegove majke Fatime, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Musa bin Muhammed bin Ata, o kome Zehebi u *El-Mizanu* (5/344/8915) veli: "Ebu Zur'a i Ebu Hatim smatraju da je on lažac. Nesai veli: 'On nije pouzdan.' Darekutni veli: 'Njegova se predanja ne prihvataju.' Ibn Adijj veli: 'Krao je hadise.' Ibn Hibban veli: 'Nije dozvoljeno prenositi predanja od njega, on je izmišljao hadise.'"

[774] Lanac prenosilaca ovog hadisa jeste nepouzdan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Učenje ezana na uho novorođenčeta" (4/33-0/5105), Ahmed u *Musnedu* (6/9/391/392), Taberani u *El-Kebiru* (1/315) i u poglavlju o dovama (294/944), Hakim (3/179), Bejheki u *Sunenu* (9/350), Begavi u djelu *Šerhus-sunna* (11/273/2822), svi oni od Asima bin Ubejdullaha, od Ubejdullaha bin Ebu Rafija, od njegovog oca. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." Hakim kaže: "Ovaj hadis ima pouzdan lanac prenosilaca, ali ga Buhari i Muslim ne bilježe." Poslije ovih njegovih riječi Zehebi kaže: "Asim bin Ubejdullah je nepouzdan." Ibn Turkumani veli. "U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Asim bin Ubejdullah, o kome se Bejheki nije izjasnio, a ostali učenjaci smatraju ga nepouzdanim." Šejh Albani ovaj hadis u svom djelu *Irvau galil* (4/400/1173), i u recenziji Tirmizijeva *Sunena* (2/93/1224) ocjenjuje dobrim. Vjerovatno ga takvim smatra zbog jednog drugog hadisa koji Ibn Kajjim ocjenjuje nevjerodostojnim. Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Tuhfetul-mevrud fi ahkamil-mevlud*, str. 42.

kaže: "Lijepo je da se novorođenčetu prouči ezan na desno, a ikamet na lijevo uho."

729. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Hasana bin Alije, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَـنْ وُلِـدَ لَـهُ مَوْلُودٌ فَأَذَّنَ لَهُ فِي أُذُنِـهِ الْيُمْنَى، وَأَقَامَ فِي أُذُنِـهِ الْيُسْرَى لَمْ تَضُرَّهُ أُمُّ الصِّبْيَانِ."

"Ko svom novorođenčetu prouči ezan na desno, a ikamet na lijevo uho, neće mu nauditi padavica."[775]

Šta se uči prilikom stavljanja sažvakane hurme u usta novorođenčeta

730. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje s pouzdanim lancem prenosilaca od Aiše, r.a., koja kaže: "Novorođenčad bi donosili Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i on bi učio dovu za njih i stavljao bi im sažvakanu hurmu u usta." U drugom predanju stoji: "I molio je Allaha, dž.š., da im podari bereket u životu."[776]

731. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Esme bint Ebu Bekr, r.a., koja pripovijeda: "Zanijela sam Abdullaha bin Zubejra u Meki. U vrijeme trudnoće krenula sam

[775] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (208/628) od Jahjaa bin Alaa, od Mervana bin Salima, od Talhe bin Ubejdullaha el-Ukajlija, od Husejna bin Alije, r.a. Hejsemi u djelu *El-Medžma* (4/59), veli: "Bilježi ga Ebu Ja'la, a u njegovom lancu prenosilaca nalazi se Mervan bin Salim el-Gaffari, čija se predanja ne prihvataju." El-Busajri u svom djelu *El-Ithaf* (2/12) također ga ocjenjuje nevjerodostojnim zbog slabosti Jahjaa bin Alaa er-Razija. Šejh Albani u djelu *El-Irvau* (4/401/1174) i u djelu *Es-Silsiletud-daife* (321) veli: "Njih dvojica gori su od goreg", a zatim navodi riječi Zehebija, koji ih obojicu smatra nepouzdanim. Bejheki i Ibn Kajjim ovaj hadis također ocjenjuju nevjerodostojnim. Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Tuhfetul-mevrud fi ahkamil-mevlud*, str. 42/43.

[776] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Učenje ezana u uho novorođenčeta" (4/330/5106) od Hišama bin Urve, od Urve, od Aiše, r.a. Hadis bilježi i Muslim u svom *Sahihu* u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Preporučljivost stavljanja sažvakane hurme u usta novorođenčeta". (5/14/127, En-Nevevi)

u Medinu i porodila sam se u Kubi. Zatim sam dijete donijela Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., stavila sam mu ga u krilo, a on naredi da mu donesu hurmu, zatim je sažvaka, potom pljucnu u djetetova usta, tako da je prvo što je ušlo u njegova usta bila pljuvačka Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Nakon toga stavio mu je sažvakanu hurmu u usta, zamolio Allaha, dž.š., za njega i uputio blagoslove za njega."[777]

732. U istim djelima bilježi se predanje Ebu Musaa el-Eš'arija, r.a., koji pripovijeda: "Rodio mi se sin pa sam ga donio Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., a on mu dade ime Ibrahim, stavi mu sažvakanu hurmu u usta i zamoli Allaha, dž.š., da mu podari bereket u životu."[778] Ovo je verzija koju bilježe Buhari i Muslim, s tim što se kod Muslima ne spominju riječi: "...i zamolio je Allaha, dž.š., da mu podari bereket u životu", jer te riječi jedino bilježi Buhari.

---

[777] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o odlikama ensarija pod naslovom "Hidžra Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i njegovih ashaba u Medinu" (7/992/3909, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o akiki pod naslovom "Nadijevanje imena novorođenčetu na dan kad se rodi, klanje kurbana za njega i stavljanje sažvakane hurme u usta" (9/50/5469, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Preporučljivost stavljanja sažvakane hurme u usta djeteta na dan njegova rođenja". (5/14/126, En-Nevevi)

[778] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o akiki pod naslovom "Nadijevanje imena novorođenčetu i stavljanje sažvakane hurme u usta onome ko taj dan ne kolje kurban za dijete" (9/500/5467, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Nadijevanje djeci imena poslanika, a.s." (10/594/6198, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Preporučljivost stavljanja sažvakane hurme u usta novorođenčeta". (5/14/124, En-Nevevi)

Poglavlje o imenima

O nadijevanju imena novorođenčetu

Sunnet je novorođenčetu nadjenuti ime sedmi dan nakon rođenja ili na sam dan rođenja. Dokaz za preporučljivost nadijevanja imena sedmi dan nakon rođenja jeste predanje koje bilježi Tirmizi:

733. od Amra bin Šuajba, on od njegovog oca, ovaj od njegovog djeda, koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio da se ime novorođenčetu nadjene sedmi dan nakon rođenja, da mu se obrije glava i zakolje kurban za njega."[779] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar."

---

[779] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Predanja koja govore o tome kako je lijepo što prije nadjenuti ime djetetu" (5/132/2832) od Muhammeda bin Ishaka, od Amra bin Šuajba, od njegovog oca, od njegovog djeda. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Muhammed bin Ishak, koji je podmetao hadise. Vjerovatno ga je Tirmizi ocijenio dobrim zbog drugih predanja koja potpomažu ovaj hadis, npr. predanje koje prenosi Semura: "Zalog za svako dijete jeste akika koja se kolje sedmi dan nakon rođenja, i taj mu se dan nadijeva ime i brije glava." Tirmizi veli. "Ovo je predanje hasenun-sahih." Međutim, prethodno predanje nije vjerodostojno. A Allah najbolje zna.

734. Ebu Davud, Tirmizi, Nesai i Ibn Madža bilježe predanje s pouzdanim lancima prenosilaca od Semure bin Džunduba, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"كُلُّ غُلاَمٍ رَهِينٌ بِعَقِيقَتِهِ تُذْبَحُ عَنْهُ يَوْمَ سَابِعِهِ وَيُحْلَقُ وَيُسَمَّى."

"Zalog za svako dijete jeste akika koja se kolje sedmi dan nakon rođenja, i taj mu se dan brije glava i nadijeva ime."[780] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

Što se tiče nadijevanja imena na sami dan rođenja, o tome smo spominjali hadis koji prenosi Ebu Musa, r.a.[781]

735. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"وُلِدَ لِي اللَّيْلَةَ غُلاَمٌ فَسَمَّيْتُهُ بِاسْمِ أَبِي إِبْرَاهِيمَ."

"Sinoć mi se rodio sin pa sam mu dao ime moga oca Ibrahima, a.s."[782]

---

[780] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o kurbanima pod naslovom "Poglavlje o akiki" (3/105/2837), Tirmizi u poglavlju o kurbanima pod naslovom "Poglavlje o akiki" (4/101/1522), Nesai, i Ibn Madža u poglavlju o klanju kurbana pod naslovom "O akiki" (2/1056/3165), Ahmed u *Musnedu* (5/7, 12, 22), ibn Džarud u djelu El-Munteka (339/910), Taberani u *El-Kebiru* (7/201/6831, 6832), Tahavi u djelu Muškilul-asar (1/453), Hakim u *Mustedreku* (4/237), Bejheki (9/303), svi oni od Hasana, od Semure bin Džunduba, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." O ocjeni ovog hadisa Hakim se nije izjasnio, a Zehebi kaže da je sahih, vjerodostojan." Ali El-Medini u svom djelu *El-Ilel* (62) ovaj hadis ocjenjuje vjerodostojnim. Buhari u poglavlju o akiki bilježi da je Hasan čuo ovaj hadis od Semure bin Džunduba, r.a.., što znači da je hadis vjerodostojan. Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Tuhfetul-mevrud fi ahkamil-mevlud*, str. 54.

[781] Spominjali smo ga pod brojem 732.

[782] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o odlikama pod naslovom "Samilost allahovog Poslanika, s.a.v.s., prema djeci i siromasima" (5/15/74, En-Nevevi), Buhari u poglavlju o dženazi pod naslovom "Riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: 'Mi smo zbog tvoje smrti, Ibrahime, ožalošćeni'" (3/206/1303, *Fethul-Bari*), Ebu Davud u poglavlju o dženazi pod naslovom "Plakanje Allahovog Poslanika, s.a.v.s., za umrlim" (3/190/3126), i u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "O mijenjanju imena" (4/279/4951), Ahmed u *Musnedu* (3/194), Ibn Hibban u svom *Sahihu* (4/245/2891, El-Ihsan), Tahavi u djelu *El-Muškilu* (1/454), Bejheki u *Sunenu* (9/589), i u djelu *Ed-Delail* (5/430), svi oni od Sabita, od Enesa, r.a. Ovo je forma predanja koju bilježi Muslim. Hadis koji smo citirali u ovom poglavlju Muslim bilježi od Omera bin Seida u skraćenom obliku. Pogledaj djelo *El-Isaba* (104, 105).

736. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Enesa, r.a., koji pripovijeda: "Ebu Talhi rodio se sin, pa ga odnesoh do Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji mu stavi sažvakanu hurmu u usta i dade mu ime Abdullah."[783]

737. U istim djelima bilježi se predanje Sehla bin Sa'da es-Saidija, r.a., koji pripovijeda: "Munzir bin Ebu Usejd donesen je kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., na dan kada se rodio, pa ga Poslanik, s.a.v.s., stavi sebi u krilo, a Ebu Usejd sjede pored njega. Međutim, Allahov Poslanik, s.a.v.s., zaboravi na dijete zbog neke važne obaveze, a Ebu Usejd uze dječaka i odnese ga kući. Kada se Allahov Poslanik, s.a.v.s., sjeti djeteta, upita: 'Gdje je dječak?' Ebu Usejd odgovori mu: 'Odnijeli smo ga kući.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., upita: 'Kako se zove?', a kada mu Ebu Usejd reče kako se zove, Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Ne, nego će se zvati Munzir' i dade mu ime Munzir."[784]

Davanje imena djetetu koje je pobačeno)

Preporučljivo je dati ime i djetetu koje je rođeno mrtvo kao rezultat pobačaja. Ako se ne zna da li je bilo muško ili žensko, onda će mu se dati ime koje odgovara i muškarcima i ženama, npr. Hind, Hunejda, Haridža, Talha, Umejra, Zur'a i sl. Imam El-Begavi veli: "Preporučljivo je dati ime i djetetu koje je

---

783 Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o dženazi pod naslovom "O onima koji ne ispoljavaju tugu kada ih zadesi nesreća" (3/201/1310, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o odijevanju pod naslovom "O crnoj odjeći" (10/291/5824, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o akiki pod naslovom "Davanje imena djetetu na dan njegovog rođenja za one koji ne kolju za njega akiku niti mu stavljaju sažvakanu hurmu u usta" (9/5-01/5470, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Preporučljivost stavljanja sažvakane hurme djetetu u usta na dan njegovog rođenja" (5/14/124, En-Nevevi). Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Tuhfetul-mevrud fi ahkamil-mevlud*, str. 44, 45.

784 Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Mijenjanje imena u neko ljepše ime" (10/591/6191, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o adabima pod naslovom "Preporučljivost stavljanja sažvakane hurme u usta novorođenčeta na dan njegovog rođenja" (5/14/127, En-Nevevi). Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Tuhfetul-mevrud fi ahkamil-mevlud*, str. 112, 146.

pobačeno, a to je na osnovu hadisa koji se prenosi o toj temi." Isto mišljenje zastupaju i neki drugi učenjaci. Naši učenjaci kažu: "Ako bi novorođenče umrlo prije nego što mu se da ime, lijepo mu je, i pored toga, dati ime."

Preporučljivost nadijevanja lijepih imena

738. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje s dobrim lancima prenosilaca od Ebu Derdaa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّكُمْ تُدْعَوْنَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِأَسْمَائِكُمْ وَأَسْمَاءِ آبَائِكُمْ فَأَحْسِنُوا أَسْمَاءَكُمْ."

"Vi ćete na Sudnjem danu biti prozivani po vašim i imenima vaših očeva, pa nastojte nositi lijepa imena."[785]

Koja su imena najdraža Allahu, dž.š.

739. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ibn Omera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّ أَحَبَّ أَسْمَائِكُمْ إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ عَبْدُ اللهِ وَعَبْدُ الرَّحْمٰنِ."

"Najdraža imena Allahu, dž.š., jesu Abdullah i Abdurahman."[786]

740. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Džabira, r.a., koji pripovijeda: "Jednom čovjeku od nas rodilo

[785] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Poglavlje o mijenjanju imena" (4/289/4948), od Davuda bin Omera, od Abdullaha bin Ebu Zekerijjaa, od Ebu Derdaa, r.a. Ibn Hadžer u *Fethul-Bariju* (10/593) veli: "Bilježe ga Ebu Davud, i ocjenjuje ga vjerodostojnim, i Ibn Hibban, a njegovi su prenosioci pouzdani, s tim da je lanac prenosilaca prekinut između Abdullaha bin Ebu Zekerijjaa jer on nije susreo Ebu Derdaa, r.a." Bilježi ga i Ahmed u svom *Musnedu* (5/194), Ibn Hibban u svom *Sahihu* (7/528/5788, El-Ihsan), Bejheki (9/306), i u djelu *Šuabul-iman* (6/393/8633), Darimi (2/294) s istim, prethodno spomenutim, lancem prenosilaca. Bejheki veli: "Ovaj je lanac prenosilaca prekinut, jer Ibn Zekerijja nije slušao hadise od Ebu Derdaa, r.a.

[786] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o adabima pod naslovom "Koja imena su najdraža Allahu, dž.š." (5/14/113, En-Nevevi)

se dijete, i on mu dade ime Kasim. Mi mu rekosmo: 'Nećemo te zvati Ebu Kasim' (to je bio nadimak Allahovog Poslanika, s.a.v.s., prim. prev.). Kada je o tome obaviješten Allahov Poslanik, s.a.v.s., on reče tom čovjeku: 'Daj mu ime Abdurahman.'"[787]

741. Ebu Davud i Nesai u svojim *Sunenima* bilježe predanje ashaba Ebu Vuhejba el-Džešmija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"تَسَمَّوْا بِأَسْمَاءِ الْأَنْبِيَاءِ وَأَحَبُّ الْأَسْمَاءِ إِلَى اللهِ تَعَالَى عَبْدُ اللهِ وَعَبْدُ الرَّحْمٰنِ،
وَأَصْدَقُهَا: حَارِثٌ وَهَمَّامٌ وَأَقْبَحُهَا: حَرْبٌ وَمُرَّةٌ."

"Nadijevajte imena poslanika, a Allahu, dž.š., najdraža imena jesu: Abdullah, Abdurahman, najistinitija imena su: Haris i Hemmam, a najružnija imena su: Harb i Murra."[788]

---

[787] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: 'Nadijevajte moje ime, ali se nemojte nazivati mojim nadimkom'" (10/587/6189, *Fethul-Bari*), i u poglavlju "Imena koja su najdraža Allahu, dž.š." (6486), Muslim u poglavlju o adabima. (5/14/116, En-Nevevi)

[788] Lanac prenosilaca ovog hadisa problematičan je. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Mijenjanje imena" (4/289/4950), Nesai u poglavlju o konjima pod naslovom "O nadijevanju imena konjima" (3/6/218, Sujuti), Ahmed u svom *Musnedu* (4/345), Buhari u djelu *Edebul-mufred* (176/837), Taberani u *El-Kebiru* (22/380, 381/949), Bejheki (9/306), Ibn Ebu Hatim u djelu *El-Ilel* (2/312/2451), svi oni od Hišama bin Sa'da et-Talikanija, od Muhammeda bin Muhadžira el-Ensarija, od Ukajla bin Šebiba, od Ebu Vehba el-Džešmija, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ebu Hatim veli. "Ovaj sam hadis čuo od Fadla el-Aredža, a prije sam čuo da ga prenosi i Ahmed. U sebi sam pomislio da ovaj lanac prenosilaca nije ispravan jer sam mislio da je on ustvari Ebu Vehb el-Kelai, Mekhulov prijatelj, a njega su učenjaci odbacivali. Nisam mogao ništa da kažem jer je isto predanje bilježio i Ahmed pa sam otišao u Hums, gdje mi je Ibn Mustafa pripovijedao ovo predanje prenoseći ga od Ebu Mugire, od Muhammeda bin Muhadžira, od Ukajla bin Seida, od Ebu Vehba el-Kelaija. Tada sam bio siguran da je ovo predanje neispravno i uvidio sam da je moja ocjena ovog predanja bila ispravna." Ebu Vehb el-Kelai je Mekhulov prijatelj, koji od njega prenosi hadis, a njegovo ime je Ubejdullah bin Umejr, a on je iz generacije poslije tabiina i prenosi hadise od tabiina. On je npr. suvremenik Evzaija.

Lijepo je čestitati onome kome se rodilo dijete, i on treba uzvratiti na čestitanje

Preporučljivo je čestitati onome kome se rodilo dijete. Naši učenjaci kažu: "Lijepo je čestitati riječima koje prenosi Husejn, r.a., koji je podučio nekog čovjeka kako da u ovoj prilici čestita. Podučio ga je da kaže: "Da ti Allah, dž.š., podari bereket u onome što ti je darovano, da ti budeš zahvalan Onome Ko ti je darovao ovo dijete, da Allah, dž.š., učini da dijete doživi punoljetnost i da bude poslušno prema tebi." Onaj kome je čestitano na ove riječi treba uzvratiti na sljedeći način: "Da i tebi Allah, dž.š., podari bereket i spusti na tebe Svoje blagoslove, da te nagradi svakim dobrom, podari i tebi isto, i da ti da obilnu nagradu."

Zabrana nadijevanja imena koja su pokuđena

742. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Semure bin Džunduba, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Nemoj nazivati svoje dijete imenom: Jesar (Nalijevo), Rebbah (Onaj čija trgovina uspijeva), Nedždžah (Onaj koji je uspješan), Efleh (Najuspješniji), jer možete upitati je li ono tamo, pa kada ne bude tamo, vi ćete onda reći: 'Nema ga.'"[789]

Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje Džabira, r.a., u kojem stoji da je pokuđeno davati i ime Bereka.

743. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّ أَخْنَعَ اسْمٍ عِنْدَ اللهِ تَعَالَى رَجُلٌ تَسَمَّى مَلِكُ الأَمْلاَكِ."

[789] Bilježi ga Muslim u poglavlju o adabima pod naslovom "O pokuđenim imenima" (5/14/117, En-Nevevi), Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "O mijenjanju pokuđenog imena" (5/14/117, En-Nevevi), Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Mijenjanje ružnog imena" (4/291/4968), Tirmizi u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Imena koja su pokuđena" (5/13-3/134/2836), Taberani u *El-Kebiru* (7/188/6793), Tahavi u *Muškilu* (2/303), Bejheki. (9/515)

"Najprezrenije ime kod Allaha, dž.š., jeste kada se čovjek nazove Malikul-emlak (Vrhovni vladar). U predanju koje bilježi Muslim stoji: "Najmrže i najodvratnije ime Allahu, dž.š., na Sudnjem danu bit će ime čovjeka koji je sebe nazivao Malikul-emlak, jer samo je Allah, dž.š., istinski vladar svega."[790]

Sin, dijete ili učenik mogu se ponekad nazvati i ružnim imenom zbog lošeg djela koje su počinili s ciljem da se odgoje i da oni zaziru od toga da opet urade to isto djelo

744. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje ashaba Abdullaha bin Busra el-Mazinija, r.a., koji pripovijeda: "Jednom prilikom majka me je poslala da odnesem Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., grožđa, a ja sam u putu pojeo dio toga grožđa. Kada sam došao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., uzeo me je ze uho i rekao: 'Prevarantu.'"[791]

Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Abdurahmana bin Ebu Bekra es-Siddika, r.a., koji u podužem hadisu pripovijeda o kerametima Ebu Bekra, r.a. On pripovijeda o tome kako je Ebu Bekr, r.a., ugostio skupinu ljudi i ostavio ih u svojoj kući da sjede, a on je otišao nekim poslom do Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i kod njega se malo duže zadržao. Kada se vratio, upitao je svoje ukućane: "Jeste li dali gostima večeru?" Kada su odgovorili da nisu, Ebu Bekr, r.a., počeo je grditi svoga

---

[790] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Allahu, dž.š., najmrža imena" (10/604/6205-6, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o adabima pod naslovom "Imena koja je zabranjeno nadijevati". (5/14/121-2, En-Nevevi)

[791] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (139/403). Bilježi ga i Buhari u poglavlju o namaskim vremenima pod naslovom "Provođenje slobodnog vremena s gostom ili s porodicom" (2/90/91/603, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o odlikama pod naslovom "Dokazi poslanstva u islamu" (6/679, 680/3-581, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "O ljutnji koja je pokuđena u prisustvu gosta" (10/551, 552/6141, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o piću pod naslovom "Čašćenje gosta i vrijednost davanja prednosti njemu nad samim sobom". (4/11/18, *Fethul-Bari*)

sina Abdurahmana, pa mu je, između ostaloga, rekao: "Nevaljalče, nos ću ti odsjeći", i počeo ga je koriti i ružiti.

Kako dozivati onoga čije ime ne znamo

Treba ga dozivati imenom koje ga neće vrijeđati, imenom koje neće biti lažno niti potvora. Dozvat ćemo ga riječima: brate, učenjače, siromaše, gospodine, o ti, o ti koji si u toj i toj odjeći, obući, koji si na tom i tom konju, devi, koji nosiš tu i tu sablju, koplje i sl., po čemu je onaj ko se doziva prepoznatljiv.

745. Ebu Davud, Nesai i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje s dobrim lancem prenosilaca od Bešira bin Ma'beda poznatog po nadimku Ibnul-Hasasijja, koji pripovijeda: "Dok sam jednom prilikom išao u društvu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., on je ugledao nekog čovjeka kako u papučama hoda po mezarju, pa mu je rekao: 'O ti u papučama, teško tebi, skini papuče'", pa je spomenuo ostatak hadisa.[792]

746. Ibnus-Sunni bilježi predanje ashaba Džarija el-Ensarija, r.a., koji je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., onoga čije ime ne zna dozivao je riječima: 'Sine Allahovog roba.'"[793]

---

[792] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o dženazama pod naslovom "Hodanje u papučama po mezarju" (3/214, 215/3230), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* u poglavlju o dženazama i priželjkivanju smrti pod naslovom "Pokuđenost hodanja u papučama po mezarju" (1/658/2175), Ibn Madža u poglavlju o dženazama pod naslovom "Predanja koja govore o skidanju papuča prilikom hodanja po mezarju" (1/499, 500/1568), svi oni od El-Esveda eš-Šejbana, od Halida bin Semira es-Sedusija, od Bešira bin Nuhejka, od Bešira bin Hasasije, štićenika Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovaj je lanac prenosilaca pouzdan osim Halida bin Semira, koji je bio istinoljubiv, ali je pravio greške (*Et-Takrib*). Najmanje što se za hadis može reći jeste da je na stepenu hasen, dobrog, hadisa. Šejh Albani u recenziji *Sunena* Ibn Madže ovaj hadis ocjenjuje da je hasen, dobar, pod brojem 1274/1.

[793] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle.* (138/401)

Zabrana da sin ili učenik svoga oca ili učitelja doziva njegovim imenom

747. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednom prilikom vidio nekog čovjeka kako ide u društvu dječaka pa je upitao dječaka: "'Ko ti je ovo?', a dječak je odgovorio: 'To je moj otac.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu:

"فَلاَ تَمْشِ أَمَامَهُ وَلاَ تَسْتَسِبَّ لَهُ وَلاَ تَجْلِسْ قَبْلَهُ وَلاَ تَدْعُهُ بِاسْمِهِ."

'Onda nemoj ići ispred njega, nemoj izazivati njegovu srdžbu, nemoj sjediti ispred njega i nemoj ga dozivati njegovim imenom.'"[794]

U istom se djelu bilježe riječi Ubejdullaha bin Zahra, koji je rekao: "U neposlušnost prema roditeljima ubraja se i to da dozivaš svoga oca njegovim imenom i da ideš ispred njega."

Preporučljivost mijenjanja imena u ime koje je ljepše i bolje

O toj se temi se prenosi hadis Sa'da es-Saidija, koji smo spominjali u poglavlju o nadijevanju imena novorođenčetu u priči o Munziru bin Ebu Usejdu, r.a.

748. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da se Zejneba zvala "Bera" (Dobročiniteljica), pa joj je neko prigovorio da se hvališe, tako da ju je Allahov Poslanik, s.a.v.s., nazvao Zejneba.[795]

---

[794] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (137/397), od Kajsa bin Rebia, od Hišama bin Urve, od Ejjuba bin Mejsere, od Ebu Hurejre, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Kajs bin Rebi, koji je miješao hadise. Šejh Albani ovaj hadis ocjenjuje vjerodostojnim, ali kao riječi Ebu Hurejre, r.a., i navodi ga u djelu *Edebul-mufred* pod brojem 44 i kaže: "Lanac prenosilaca ovog hadisa jeste pouzdan."

[795] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Mijenjanje imena u neko ljepše ime" (10/591/6192-*Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Preporučljivost mijenjanja imena s ružnim značenjem u neko lijepo ime" (5/14/120, En-Nevevi). Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Tuhfetul-mevrud fi ahkamil-mevlud*, str. 129, 146.

749. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Zejnebe bint Ebu Seleme, r.a., koja kaže: "Bilo mi je ime Bera, pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: 'Dajte joj ime Zejneb.' Kada je kod njega došla Zejneb bint Džahš, a zvala se također Bera, on joj je promijenio ime u Zejneb.'"[796]

750. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ibn Abbasa, r.a., koji kaže: "Džuvejrija se zvala Bera, pa joj je Allahov Poslanik, s.a.v.s., promijenio ime u Džuvejrija. On nije volio da se kaže da je od njega izašla Bera (Dobročiniteljica)."[797]

751. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Seida bin Musejjeba bin Hazna, koji prenosi od svoga oca da je došao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa ga je on upitao: "Kako se zoveš?", a on je odgovorio: "Hazn" (Neprohodno i krševito zemljište). "Tvoje će ime od sada biti Sehl (Ravnica)", ali je on odgovorio: "Neću promijeniti ime koje mi je dao moj otac." Ibn Musejjeb veli. "I do dan-danas na našim se licima može primijetiti grubost i odbojnost."[798]

752. Buhari i Muslim u svojim hadisima bilježe predanje Ibn Omera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., promijenio ime žene koja se zvala Asija (Grešnica), i rekao joj: "Ti se od sada zoveš Džemila." U predanju koje bilježi Muslim stoji da se kćerka Omera, r.a., zvala Asija, pa joj je Allahov Poslanik, s.a.v.s., dao ime Džemila.[799]

---

[796] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o adabima pod naslovom "Preporučljivost mijenjanja ružnog imena u neko lijepo ime". (5/14/119-20, En-Nevevi)

[797] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o adabima pod naslovom "Preporučljivost mijenjanja ružnog imena u neko lijepo ime". (5/14/119-20, En-Nevevi)

[798] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o adabima pod naslovom "Mijenjanje imena u neko ljepše ime". (10/591/6193, *Fethul-Bari*) Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Fethu zil-dželali fi tahridži ehadisil-zilali* pod brojem 1131.

[799] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u djelu *Edebul-mufred* (177/843), Muslim u poglavlju o adabima pod naslovom "Preporučljivost mijenja ružnog imena u neko lijepo ime" (5/14/199, En-Nevevi). U komentaru ovog hadisa Albani u svom djelu *Edebul-mufred* veli: "Ovaj je hadis vjerodostojan." Tvrdnja da se ovaj hadis naslazi u Buharijevom *Sahihu* jeste greška jer ga nisam tamo pronašao niti sam našao da neko od poznatih učenjaka to tvrdi.

753. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje s dobrim lancem prenosilaca od ashaba Usame bin Ahdurija, r.a., koji prenosi da je neka skupina ljudi došla Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., a među njima je bio čovjek po imenu Asrem (Siromašni). Kada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., čuo kako se zove, rekao mu je: "Ti se od sada zoveš Zur'a (Imućni)."[800]

754. Ebu Davud i Nesai bilježe predanje ashaba Ebu Šurejha Hanija el-Harisija, r.a., koji prenosi da je jednom prilikom posjetio Allahovog Poslanika, s.a.v.s., s još nekim svojim sunarodnjacima koji su došli kao delegacija. Kada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., čuo da ga njegovi sunarodnjaci dozivaju nadimkom Ebul-Hakem, pozvao ga je i upitao: "Allah, dž.š., jeste Taj Koji se zove El-Hakem (Sudac) i On je Taj Koji će suditi, pa zbog čega si sebi dao nadimak Ebul-Hakem?" On je odgovorio: "Jednom prilikom moj se narod sporio oko nečega, pa su došli kod mene i ja sam presudio, tako da su obje strane bile zadovoljne." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "Kako je to divno. Imaš li djece?" On odgovori: "Imam sinove: Šurejha, Muslima, i Abdullaha." Allahov Poslanik, s.a.v.s., upita ga: "Koji je od njih najstariji?" On odgovori: "Šurejh." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "Tvoj je nadimak od sada Ebu Šurejh."[801]

---

[800] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Mijenjanje ružnog imena" (4/279/4954) od Bešira bin Mejmuna, od njegovog amidže Usame bin Ahdurija, r.a., koji prenosi da je čovjek po imenu Asrem došao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa ga je Allahov Poslanik, s.a.v.s., upitao: "Kako se zoveš?" On je odgovorio: "Asrem", pa mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ne, nego se zoveš Zur'a." U istom obliku bilježi ga i Hakim, s tim što još dodaje riječi: "Šta želiš?" "Kako se zove ovaj dječak?" "Od sada neka se zove Asim." Ovaj hadis je hasen, dobar, jer je Bešir bin Mejmun istinoljubiv i ne prenosi nijedan drugi osim ovaj hadis. Hejsemi ovaj hadis spominje u svom djelu *El-Medžma* (8/54) i kaže: "Bilježi ga Taberani, a njegovi lanci prenosilaca su pouzdani." Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Tuhfetul-mevrud fi ahkamil-mevlud*. (68, 69)

[801] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju od naslovom "Mijenjanje ružnog imena" (4/4955), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* u poglavlju o suđenju pod naslovom "O presudi čovjeka kada obje strane budu zadovoljne" (3/466/5940), obojica od Jezida bin Mikdama bin Šurejha, od njegovog oca Šurejha bin Hanija, od njegovog oca Hanija. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Jezid bin Mikdam bin

Ebu Davud veli: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., mijenjao je imena El-Asi, Aziz, Utla, Šejtan, El-Hakem, Gurab, Habbab, Šihab u ime Hašim, ime Harb promijenio je u ime Sulm, a ime Mudtadži u ime Munbeis, ime mjesta koje se zvalo Akra promijenio je u ime Hadra, mjesto Šuabud-dalaleti u ime Šuabul-huda, pleme Benu Zina nazvao je imenom Benu Rušda, kao i pleme Benu Magvija u Benu Rušda." Ebu Davud dalje veli: "Izostavio sam lance prenosilaca ovih hadisa kako bih skratio." Ime Utla znači "iznad", a može značiti i "također". Njegovo ime Allahov Poslanik, s.a.v.s., promijenio je u Utba, i on je Utba bin Abdus-Selma.

Dozvoljeno je dozivati nekoga skraćenim imenom, odmila, ukoliko mu to ne smeta

755. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje putem više lanaca prenosilaca u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., skupinu svojih ashaba dozivao imenima koja su došla u deminutivu. Primjer toga jeste situacija kada je Ebu Hurejru, r.a., dozivao imenom Ebu Hirr, kao i Aišu, r.a., imenom Aiš, Endžešeha, r.a., imenom Endžeš. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi da je Usamu, r.a., Allahov Poslanik, s.a.v.s., dozivao imenom Usejm, i Mikdada, r.a., imenom Kudejm.[802]

Šurejh bin Hani, o kome hafiz Ibn Hadžer u djelu *Tehzibut-tehzib* (11/362/701) prenosi riječi Ebu Hatima, koji je rekao: "Njegova predanja treba zapisivati", kao riječi Ebu Davuda i Nesaija: "Kod njega ne postoji neka veća smetnja." Ibn Hibban ga svrstava među pouzdane prenosioce. Ibn Šahin u svom djelu *Es-Sikat* prenosi riječi Ibn Meina, koji je rekao: "Kod njega ne postoji neka veća smetnja." Abdul-Hakka veli: "On je nepouzdan." Međutim, Ibn Kattan mu se suprotstavlja u mišljenju i kaže: "Ne znam nikoga da je o njemu to rekao." Ove su riječi tačne. Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Fethul-Ala*, str. 140.

[802] (1) Bilježi ga Ebu Davud u svom *Sunenu*. (4/291) Hadis je vjerodostojan.

(2) Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Dozivanje prijatelja u umanjenom obliku". (10/597, kao dodatak)

Hadis je vjerodostojan.

(3) Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju "Dozivanje prijatelja u umanjenom obliku". (10/597/6201, *Fethul-Bari*)

Hadis je vjerodostojan.

Zabrana nazivanja čovjeka nadimkom koji se njemu ne sviđa

Uzvišeni je rekao: *"I ne zovite jedni druge ružnim nadimcima"* (El-Hudžurat, 11). Učenjaci se slažu o tome da je zabranjeno čovjeka nazivati nadimkom koji on ne voli, bez obzira da li je taj nadimak njegovo stvarno svojstvo, npr. krmeljiv, ćelav, slijep, hrom, razrok, gubav, grbav, gluh, modar, spljoštenog nosa, razrezane donje usne, krezav, sakat, mator, nepokretan, paraliziran, ili je to osobina njegovog oca, majke i sl. Učenjaci se također slažu da je dozvoljeno čovjeka nazvati nekim od ovih imena kako bismo uputili na njega nekoga ko ga zna samo po toj osobini. Dokazi za ovo što sam spomenuo mnogobrojni su i općepoznati, pa ću ih izostaviti kako ne bismo oduljili.

Dozvoljeno je čovjeka nazivati nadimkom koji se njemu sviđa

Primjer toga jeste Ebu Bekr, r.a., čije je pravo ime Abdullah bin Osman, a čiji je nadimak bio Atik (Iskupljenik). Ovo je ispravno mišljenje koje spominju muhaddisi i historičari. Neki prenose da je njegovo ime bilo Atik. To mišljenje zastupa hafiz Ebu Kasim bin Asakir u svom djelu *El-Atraf.* Međutim, prvo mišljenje je ispravno. Učenjaci se slažu da je ovaj nadimak ukazivao na nešto pozitivno, ali se razilaze o tome zbog čega je dobio ovaj nadimak.

756. Aiša, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"أَبُو بَكْرٍ عَتِيقُ اللهِ مِنَ النَّارِ."

(4) Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju "Dozivanje prijatelja u umanjenom obliku" (10/597/6202, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o odlikama pod naslovom "Samilost koju je Allahov Poslanik, s.a.v.s., osjećao prema ženama i blagost koju je ispoljavao prema njima". (5/15/80, En-Nevevi)

(5) Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (141, 142/413) od Muavije bin Jahjaa, od Zuhrija, od Haridže bin Zejda, od Sabita, od Usame, r.a., od Poslanika, s.a.v.s. U lancu prenosilaca ovog predanja nalazi se Muavija bin Jahja, koji je nepouzdan. (*Et-Takrib*)

"Ebu Bekr je Allahov, dž.š., iskupljenik od vatre"[803], te je zbog toga nazvan ovim nadimkom. Mus'ab bin Zubejr i dr. učenjaci koji se bave rodoslovljem navode da je nazvan ovim nadimkom jer u njegovom porijeklu nije bilo nikakve mahane. Postoje i neka druga mišljenja, a Allah, dž.š., najbolje zna.

Primjer toga jeste i Alija bin Ebu Talib, r.a., čiji je nadimak bio Ebu Turab (Otac prašine), a bio je poznat po nadimku Ebu Hasan.

757. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednom prilikom zatekao Aliju, r.a., kako spava u mesdžidu, a po njemu je bila prašina, pa mu je rekao: "Ustani Ebu Turabe, ustani Ebu Turabe"[804], pa je po tome dobio ovaj nadimak.

Isto predanje bilježi se i u *Sahihima* Buharija i Muslima[805], a prenosi ga Sehl bin Sa'd, r.a., koji kaže: "Ovo je bio jedan od najdražih nadimaka Aliji, r.a., i bilo mu je drago da ga njime zovu." Ovo je predanje koje bilježi Buhari.

---

[803] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o odlikama, poglavlje pod brojem 17 (5/616/3679), Taberani u *El-Kebiru* (1/53, 54/9), Hakim (2/415, 416), obojica od Ishaka bin Jahjaa bin Talhe, od njegovog amidže Ishaka bin Talhe, od Aiše, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis garib, neobičan." Hakim veli: "Lanac prenosilaca ovog hadisa jeste pouzdan, ali ga Buhari ne bilježi u svom *Sahihu.*" Zehebi poslije ovih njegovih riječi veli: "Ishak bin Jahja bin Talha je nepouzdan i njegova se predanja ne prihvataju." Ovo su Ahmedove riječi. Hadis ima potvrdu u predanju koje bilježi Taberani, kao što smo to ranije spominjali, a prenosi ga Zubejr bin Avam, r.a. Hejsemi u djelu *El-Medžma* (9/40) veli: "Bilježi ga Bezzar i Taberani, a njihov lanac prenosilaca je pouzdan."

[804] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o namazu pod naslovom "Spavanje u mesdžidu" (1/6327/441, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o vrijednostima ashaba pod naslovom "Odlike Alije bin Ebu Taliba, r.a." (7/87, 88/3703, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Nazvan je nadimkom Ebu Turab, iako je imao drugo nadimak" (10/603/6204, *Fethul-Bari*) u predanju Sehla bin Sa'da es-Saidija, r.a.

[805] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Nazvan je nadimkom Ebu Turab iako je imao drugi nadimak" (10/63-0/6204, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o odlikama ashaba pod naslovom "Odlike Alije bin Ebu Taliba, r.a." (5/15/181-2, En-Nevevi)

Primjer toga jeste i nadimak Zu Jedejn (Vlasnik dvije ruke)[806], a čije je ime Hirbak. On je bio poznat po tome što je imao izrazito duge ruke. Buhari u svom *Sahihu* bilježi da ga je Allahov Poslanik, s.a.v.s., dozivao: "Zul-Jedejne." Buhari ovaj hadis bilježi na početku poglavlja o dobročinstvu i održavanju bratskih veza.

O dozvoljenosti davanja nadimka po imenima djece

Ovo je pitanje toliko poznato da nema potrebe da navodimo neka posebna predanja. Ovim nadimcima nazivani su i uglednici i obični ljudi. Jedan od lijepih postupaka prilikom ophođenja s učenjacima i pobožnim ljudima jeste da ih oslovljavamo na ovaj način kao i prilikom pisanja pisma u kojem se obraćamo njima. Isto treba postupati i prilikom prenošenja hadisa ili predanja od njih, pa treba reći: "Pripovijedao mi je šejh, učenjak, Ebu Fulan, Fulan bin Fulan, i sl. Među lijepim postupcima jeste da onaj ko piše knjigu i sl. ne spominje sebe po tome nadimku osim ukoliko je jedino po njemu poznat, ili ako mu je taj nadimak poznatiji od imena. Nuhas veli: "Ukoliko je nadimak poznatiji od imena, treba ga spomenuti, a ime se spominje ukoliko je poznatije, pa se poslije njega spominje nadimak."

Davanje čovjeku nadimka po njegovom najstarijem djetetu

Allahov Poslanik, s.a.v.s., imao je nadimak Ebu Kasim, a Kasim je bio njegovo najstarije dijete. O ovoj temi prenosi se i predanje Ebu Šurejha koje smo već spominjali u poglavlju o mijenjanju imena u neko ljepše ime.

---

[806] Hadis je vjerodostojan. Prenosi se putem dva lanca prenosilaca:

prvi, od Ebu Hurejre, r.a., a bilježi ga Buhari u poglavlju o namazu pod naslovom "O preplitanju prstiju u mesdžidu i drugdje" (1/674/482), Muslim u poglavlju o mesdžidima pod naslovom "Činjenje sehvi-sedžde" (2/5/67, En-Nevevi);

drugi, od Imrana bin Husajna, r.a., a bilježi ga Muslim u poglavlju o mesdžidima pod naslovom "Činjenje sehvi-sedžde" (2/5/70, En-Nevevi), Ahmed u svom *Musnedu* (4/472, 441), i dr. Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Es-Selsebilu fi ma'rifetid-delil* pod brojem 469, 480/1.

Davanje nadimka onome ko nema djece po imenu nekog drugog

Primjeri za ovo poglavlje mnogobrojni su, tako da ih je nemoguće pobrojati i u ovome nema nikakve smetnje.

Davanje nadimka onome kome se još nije rodilo dijete i davanje nadimka djeci

758. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Enesa, r.a., koji kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., bio je čovjek najljepšeg morala. Imao sam malog brata koji se zvao Ebu Umejr. Jednom prilikom Allahov Poslanik, s.a.v.s., došao je, a moj brat se igrao s vrapcem, pa se našalio s njim rekavši: 'Ebu Umejre, šta je bilo s vrapčićem?'"[807]

759. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje s pouzdanim lancima prenosilaca od Aiše, r.a., koja je rekla: "Allahov Poslaniče, sve moje drugarice imaju nadimke." On joj reče: "Ti sebi daj nadimak po Abdullahu."[808] Prenosilac hadisa veli: "Tj. po Abdullahu bin Zubejru, r.a., koji je bio sin njene sestre Esme bint Ebu Bekr, r.a. Aiša, r.a., imala je poslije toga nadimak Ummu Abdullah." Ispravno je i poznato da je ona imala ovaj nadimak.

760. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Aiše, r.a., koja je rekla: "Pobacila sam dijete, pa mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., dao ime Abdullah, a meni je dao nadimak Ummu Abdullah."[809] Ovaj je hadis nevjerodostojan.

---

[807] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Lijep odnos prema ljudima" (10(543/6129, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Davanje nadimka djetetu i čovjeku prije nego mu se rodi dijete" (10/588/6203, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Dozvoljenost davanja nadimka". (5/14/128, En-Nevevi)

[808] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Davanje nadimka ženama" (4/294, 295/4970), od Museddeda, i Sulejmana bin Harba, od Hammada, od Hišama bin Urve, od njegovog oca, od Aiše, r.a. Ovaj je lanac prenosilaca pouzdan.

[809] Bilježi ga Ibnus-Sinni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (143/419), od Davuda bin Muhabbera, od Muhammeda bin Urve, od Hišama bin Urve, od njegovog oca, od Aiše, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Davud bin Muhabber bin Kahzam, čija se predanja ne prihvataju. (*Et-Takrib*)

Veliki broj ashaba imao je ovakve nadimke i prije nego što su postali očevi, npr. Ebu Hurejra, r.a., Enes, r.a., Ebu Hamza, kao i veliki broj drugih ashaba i tabiina čija je imena nemoguće spomenuti. To nije pokuđeno samo ukoliko se ispune njegovi uvjeti.

Zabrana davanja nadimka Ebu Kasim

Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje koje prenosi skupina ashaba, među njima Džabir, Ebu Hurejra, r.a., i dr. koji prenose da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Nadijevajte moje ime, a nemojte se nazivati mojim nadimkom."[810]

Učenjaci se o ovom pitanju razilaze na tri mišljenja. Šafi i oni koji se slažu s njim tvrde da nije dozvoljeno nikome da se naziva nadimkom Ebu Kasim, bez obzira da li se zvao Muhammed ili ne. Ovo mišljenje od Šafija prenose pouzdani učenjaci fikha i Hadisa: Ebu Bekr Bejheki, Ebu Muhammed u svom djelu *Tehzib* na početku poglavlja o braku, Ebu Kasim bin Asakir, u svom djelu *Tarihu Dimiški*. Drugo je mišljenje, a zastupa ga imam Malik, da je dozvoljeno davati ovaj nadimak i onome ko se zove Muhammed i onome kome to nije ime, i on smatra da je ova zabrana bila važeća samo za života Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Treće je mišljenje da je to zabranjeno onome ko se zove Muhammed, a dozvoljeno onome ko se zove drukčije. Imam, Ebu Kasim Er-Rafii, jedan od naših učenjaka, kaže: "Izgleda da je treće mišljenje najispravnije jer su se ljudi u ranijim generacijama nazivali ovim nadimkom, a niko im to nije osporavao."

---

[810] Ovo predanje prenosi Ebu Hurejra, r.a. Bilježi je Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: 'Nadijevajte moje ime, a nemojte se nazivati mojim nadimkom'" (10/587/6188) i u poglavlju o odlikama pod naslovom "Nadimak Allahovog Poslanika, s.a.v.s. (6/647/3539), Muslim u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Zabrana davanja nadimka Ebu Kasim" (5/14/116, En-Nevevi). Predanje koje prenosi Džabir Buhari bilježi u poglavlju o odlikama pod naslovom "Nadimak Allahovog Poslanika, s.a.v.s." (6/647/3-539), Muslim u poglavlju o adabima pod naslovom "Predanja koja govore imenima koje je pohvlano nadijevati". (5/14/113-4, En-Nevevi)

Međutim, treće se mišljenje jasno suprotstavlja hadisu koji smo prethodno spomenuli.

Što se tiče prakticiranja nekih velikih i priznatih učenjaka da se nazivaju tim imenom, kao i onih za kojima se povodi, to se slaže s mišljenjem koje zastupa imam Malik, a koji tvrdi da je to općenito dozvoljeno. Na osnovu toga, ovi su učenjaci razumjeli da je zabrana važila za vrijeme života Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Poznato je da je povod ove zabrane bio to što su jevreji jedni druge nazivali ovim nadimkom, pa su se dozivali ovim nadimkom kako bi uznemiravali Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a razlog tome prestao je. A Allah, dž.š., najbolje zna!

Dozvoljeno je nevjernika i novotara dozivati nadimkom ukoliko je poznat samo po tome nadimku i ukoliko se boji da će se spomenom njegovog imena izazvati smutnja

Uzvišeni je rekao: *"Neka propadnu ruke Ebu Lehebove"*, a njegovo ime je Abdul-Uzza. Neki kažu da je spomenut njegov nadimak jer je po njemu bio poznat, a neki smatraju da je to zbog toga što njegovo ime koje znači: "Rob Uzzaa", jednog od kipova, ima pokuđeno značenje.

762. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Usame bin Zejda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., uzjahao na magarca s namjerom da obiđe Sa'da bin Ubadu, r.a. U putu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prošao pored Abdullaha bin Ubejja bin Selula, poznatog licemjera. Kada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., došao kod Sa'da bin Ubade, r.a., rekao mu je: "Jesi li čuo šta je sve rekao Ebu Hubbab?", tj. Abdullah bin Ubejj bin Selul, "...rekao je to i to..."[811] U hadisima se često spominje Ebu Talib, a njegovo je pravo ime Abdu Menaf.

[811] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Dozivanje mnogobožaca po njihovim nadimcima" (10/608/6207, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o džihadu i putovanju pod naslovom "Uznemiravanja i uvrede koje je Allahov Poslanik, s.a.v.s., doživio od licemjera i mnogobožaca". (4/12/157-8, En-Nevevi)

Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje u kojem stoji: "Ovo je kabur Ebu Rugala." Primjeri za ovo mnogobrojni su. Mnogobošce i novotare treba oslovljavati na ovaj način samo ukoliko se ispune uvjeti koji su spomenuti u naslovu ovog poglavlja, a ako se ne ispune ovi uvjeti, treba ih dozivati njihovim imenom, kao što se to bilježi u *Sahihima* Buharija i Muslima, gdje stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., uputio pismo u kojem je pisalo: "Od Muhammeda, Allahovog roba i poslanika, Heraklu", gdje ga je nazvao njegovim imenom, a ne njegovim nadimkom kojim su se nazivali rimski kraljevi – cezar. Primjeri za ovo mnogobrojni su, a nama muslimanima naređeno je da se prema nevjernicima odnosima oštro, tako da ih ne trebamo nazivati nadimcima, što je znak izražavanja počasti, niti ćemo im se u govoru dodvoravati niti ćemo ispoljavat ljubav prema njima.

Dozvoljeno je čovjeka nazivati nadimkom u kojem se spominje da je on otac sina ili kćeri, a isto je dozvoljeno kada su u pitanju žene

Primjeri za ovo također su mnogobrojni. Veliki broj naših ispravnih prethodnika, ashaba, tabiina i generacija poslije njih nazivao se nadimkom: Ebu Fulana (Otac te i te). Osman bin Affan, r.a., imao je tri nadimka: Ebu Amr, Ebu Abdullah i Ebu Lejla. Među njima je i ashab Ebu Derda i njegova žena Ummu Derda (starija), čije je ime bilo Hajra, i njegova druga žena Ummu Derda (mlađa), čije je ime bilo Hudžejma, a koja je bila poznata po svojoj pronicljivosti, učenosti i bila je iz generacije tabiina. Među njima je i Ebu Lejla, otac Abdurahmana bin Ebu Lejle i njegova žena Ummu Lejla, i njih dvoje su bili ashabi Allahovog Poslanika, s.a.v.s. U to spada i nadimak Ebu Umama a i veliki broj ashaba imalo je slične nadimke: npr. Ebu Rejhana, Ebu Rumsa, Ebu Rejma, Ebu Umra Bešir bin Amr, Ebu Fatima el-Lejsi, a neki kažu da se zvao Abdullah bin Enis, Ebu Merjem el-Ezdi, Ebu Rukajja Temimud-Dari, Ebu Kerima Mikdad bin Ma'dikerib, a svi oni su bili ashabi. Tabiini koji su

imali slične nadimke jesu: Ebu Aiša Mesruk bin Edžda i mnogi drugi. Sem'ani u svom djelu *El-Ensab* veli: "Nazvan je Mesrukom (Ukradeni) jer ga je neki čovjek bio ukrao, a zatim je pronađen." U vjerodostojnim hadisima pritvrđeno je da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., svojim ashabima davao takve nadimke, npr. Ebu Hurejra, r.a., i sl.

Poglavlje o raznim zikrovima

U ovom ću poglavlju, inšallah, spomenuti različite zikrove i dove, a koji su veoma korisni. Nećemo ih spominjati po nekom posebnom redoslijedu, jer to nije potrebno, a Allah, dž.š., pomoć daje.

Preporučljivost zahvaljivanja Allahu, dž.š., kada se čuju radosne vijesti

Onome kome je Allah, dž.š., podario blagodati, ili ga je sačuvao nevolja i briga preporučljivo je pasti na sedždu iz zahvalnosti prema Allahu, dž.š., zahvaliti Mu se onako kako to On i zaslužuje. O ovome su preneseni hadisi koji su općepoznati.

763. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Amra bin Mejmuna, r.a., koji pripovijeda o pogibiji Omera bin el-Hattaba, r.a., u kome nadugo govori o savjetovanju ashaba koje je održano tom prilikom. Omer bin el-Hattab, r.a., poslao je svoga sina Abdullaha da zatraži od Aiše, r.a., dozvolu da ga ukopaju pored Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i Ebu Bekra, r.a. Kada se Abdullah vratio Omer, r.a., upitao ga je: "Kakve vijesti donosiš?" Abdullah reče: "One koje će te obradovati, vladaru pravo-

vjernih. Dozvolila ti je." Omer, r.a., reče: "Hvala Allahu, dž.š., ništa me nije brinulo kao to."[812]

Šta se kaže kada se čuje kukurijekanje pijetla, njakanje magarca i zavijanje pasa

764. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَ سَمِعْتُمْ نَهَاقَ الْحَمِيرِ فَتَعَوَّذُوا بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ، فَإِنَّهَا رَأَتْ شَيْطَانًا، وَإِذَا سَمِعْتُمْ صِيَاحَ الدِّيكَةِ فَاسْأَلُوا اللهَ مِنْ فَضْلِهِ فَإِنَّهَا رَأَتْ مَلَكًا."

"Kada čujete njakanje magarca, tražite utočište kod Allaha, dž.š., od prokletog šejtana, jer je on tada vidio šejtana, a kada čujete kukurijekanje pijetla, molite Allaha, dž.š., da vam podari iz Svoje dobrote, jer je on tada vidio meleka."[813]

765. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje Džabira bin Abdullaha, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا سَمِعْتُمْ نُبَاحَ الْكِلاَبِ وَنَهِيقَ الْحَمِيرِ بِاللَّيْلِ فَتَعَوَّذُوا بِاللهِ، فَإِنَّهُنَّ يَرَيْنَ مَا لاَ تَرَوْنَ."

"Kada noću čujete zavijanje pasa i njakanje magaraca, tražite utočište kod Allaha, dž.š., jer oni vide šejtana, a vi ga ne vidite."[814]

---

[812] Spominjali smo ga pod brojem (432).

[813] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o početku stvaranja pod naslovom "Najbolji čovjekov imetak jeste stado koje čuva u brdima" (6/403/3303, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o zikrovima, dovama, traženju oprosta i pokajanju". (6/17/46-7, En-Nevevi)

[814] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Predanja koja govore o pijetlu i ostalim životinjama" (4/329/5103) od Muhammeda bin Ishaka, od Muhammeda bin Ibrahima, od Ataa bin Jesara, od Džabira, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Muhammed bin Ishak, koji je podmetao hadise. Imam Ahmed ovaj hadis bilježi u *Musnedu* (3/306), Buhari u djelu *Edebul-mufred* (264/1270). Hadis ima potvrdu u drugom predanju koje također prenosi Džabir, r.a., a bilježi ga Buhari u djelu *Edebul-mufred* (263, 264/1269), i Ebu Davud, kao što smo

Šta se kaže kada se ugleda požar

766. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Amra bin Šuajba, on od njegovog oca, ovaj od njegovog djeda, koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا رَأَيْتُمُ الْحَرِيقَ فَكَبِّرُوا، فَإِنَّ التَّكْبِيرَ يُطْفِئُهُ."

"Kada ugledate požar, donosite tekbire jer će ga tekbiri ugasiti."[815] Uz to je preporučljivo učiti dovu koja se uči u nevolji, koju smo spominjali u poglavlju koje govori o zikrovima i dovama koje se uče u raznim prigodama kao i prilikom nevolje i nesreće.

Šta se uči prilikom odlaska sa sijela

767. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

---

to spominjali (5104) od Seida bin Zijada, od Džabira, r.a. U lancu prenosilaca ovog predanja je Seid bin Zijad el-Ensari, koji je nepoznat (*Et-Takrib*). Hadis ima i drugu potvrdu predanju koje bilježi Ebu Davud (5104) putem drugog lanca prenosilaca od Alije bin Omera bin Husejna bin Alije i dr. od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Alija bin Omer bin Husejn nepoznat je (*Et-Takrib*). Izgleda da je ovaj lanac prenosilaca prekinut. Šejh Albani ovaj hadis spominje u svom djelu *Silsiletus-sahiha* pod brojem 1518, gdje navodi mnoga druga predanja koja potvrđuju ovo predanje, ali u njima postoji slabost. On u komentaru djelu *Edebul-mufred* kaže: "Ovaj je hadis vjerodostojan na osnovu drugih vjerodostojnih predanja koja ga potvrđuju."

[815] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (1800/295) od Kasima bin Abdullaha el-Umrija, od Abdurahmana bin Harisa, od Amra bin Šuajba, od njegovog oca, od njegovog djeda. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Kasim bin Abdullah bin Omer, čija se predanja ne prihvataju, a Ahmed ga optužuje da je lažac (*Et-Takrib*). Bilježi ga i Taberani u poglavlju o dovama (1002), s istim lancem prenosilaca. Hadis ima potvrdu u drugom predanju koje bilježi također Taberani (1003) od Abdurahmana bin Abdullaha bin Omera, od Abdurahmana bin Harisa s njegovim lancem prenosilaca. U tom lancu prenosilaca nalazi se Abdurahman bin Abdullah bin Omer, čija se predanja ne prihvataju (*Et-Takrib*). Hadis ima i treću potvrdu u predanju koje bilježi Taberani pod brojem 1001 od Muhammeda bin Adžlana, od Seida bin Ebu Seida el-Makburija, od Ebu Hurejre, r.a. U tom je lancu prenosilaca Muhammed bin Adžlan, o kome smo govorili u fusnoti hadisa 649.

"Ko bude na nekom skupu na kojem je mnogo pričao, treba prije nego što ustane da napusti taj skup, kazati:

"سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ."

'Subhānekallāhumme ve bi hamdike ešhedu en lā ilāhe illā Ente estagfiruke ve etūbu ilejk'

'Slavljen neka si Allahu i Tebi hvala. Svjedočim da nema boga osim Tebe, od Tebe oprosta tražim i Tebi se kajem.' Allah, dž.š., oprostit će mu grijehe koje je počinio na tom sijelu."[816]

768. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje Ebu Berze, r.a., a njegovo ime je Nadla, koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., pred kraj života, prilikom ustajanja s nekog skupa govorio:

"سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ."

"Subhānekallāhumme ve bi hamdike ešhedu en lā ilāhe illā Ente estagfiruke ve etūbu ilejk"

"Slavljen neka si, Allahu, i Tebi hvala. Svjedočim da nema boga osim Tebe, od Tebe oprosta tražim i Tebi se kajem." Neki mu čovjek reče: "Allahov Poslaniče, ti govoriš nešto što nisi prije govorio?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu: "Ove su riječi

---

[816] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Šta se kaže prilikom odlaska sa sijela" (5/494/3433), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* i u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* pod naslovom "Poglavlje o toma šta se uči prilikom ustajanja i odlaska sa sijela" (5/494/3433), Ahmed u svom *Musnedu* (2/494), Hakim u *Mustedreku* (1/537), Ibn Hibban u *Sahihu* (1/398/593, El-Ihsan), Begavi u djelu *Šerhus-sunna* (5/134/1340), svi oni od Musaa bin Ukbe, od Suhejla bin Ebu Saliha, od njegovog oca, od Ebu Hurejre, r.a. Prenosioci ovog hadisa jesu oni od kojih Buhari prenosi hadise koje bilježi u svom *Sahihu*. Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Rijadus-salihin* pod brojem 833.

iskup za grijehe koji se počine na sijelu."[817] Bilježi ga Hakim u *Mustedreku* u predanju Aiše, r.a., i kaže: "Lanac prenosilaca ovog hadisa jeste pouzdan."

769a. Autor djela *Hil'jetul-evlija* bilježi predanje Alije, r.a., koji je rekao: "Ko želi postupiti onako kako je najbolje i najispravnije neka, na kraju sijela ili kada ustane da ide, kaže:

"سُبْحَانَ رِبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ."

'Subhāne Rabbike Rabbil-izzeti ammā jesifūne ve selāmun alel-murselīne vel-hamdu lillāhi Rabbil-ālemin'

'Veličanstven je Gospodar tvoj, Dostojanstveni, i daleko od onoga kako ga predstavljaju oni! I mir poslanicima, i hvaljen neka je Allah, Gospodar svjetova.'"[818]

Dova jednog od prisutnih na skupu za sebe i za ostale koji su prisutni

769b. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Ibn Omera, r.a., koji je rekao: "Rijetko je kada Allahov Poslanik, s.a.v.s., odlazio sa nekog skupa prije nego što prouči sljedeće dove za svoje ashabe:

"اللَّهُمَّ اقْسِمْ لَنَا مِنْ خَشْيَتِكَ مَا يَحُولُ بَيْنَنَا وَبَيْنَ مَعَاصِيكَ، وَمِنْ طَاعَتِكَ مَا تُبَلِّغُنَا بِهِ جَنَّتَكَ، وَمِنَ الْيَقِينِ مَا تُهَوِّنُ بِهِ عَلَيْنَا مَصَائِبَ الدُّنْيَا، اللَّهُمَّ مَتِّعْنَا

[817] Ovaj hadis se od Ebu Berze prenosi putem dva lanca prenosilaca:
prvi, bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Iskup za grijehe počinjene na sijelu" (4/266/4859), Ahmed u *Musnedu* (4/420) od Hadždžadža bin Dinara, od Ebu Hišama el-Vasitija, od Ebul-Alije, (njega Ahmed u svom lancu prenosilaca ne spominje), od Ebu Berze, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Ebu Alija Refi er-Rejahi, koji je bio pouzdan (*Et-Takrib*);
drugi, bilježi ga Hakim u *Mustedreku* (1/492), Darimi u svom *Sunenu* (2/283), obojica od Suhejla bin Ebu Saliha, od njegovog oca, od Ebu Berze, r.a.

[818] Spominjali smo ga pod brojem 177 u predanju Seida, r.a., a bilježi ga i Ebu Nuajm u djelu *Hil'jetul-evlija.* (7/123)

بِأَسْمَعِنَا وَأَبْصَارِنَا وَقُوَّتِنَا مَا أَحْيَيْتَنَا، وَاجْعَلْهُ الْوَارِثَ مِنَّا، وَاجْعَلْ ثَأْرَنَا عَلَى مَنْ ظَلَمَنَا، وَانْصُرْنَا عَلَى مَنْ عَادَانَا وَلاَ تَجْعَلْ مُصِيبَتَنَا فِي دِينِنَا، وَلاَ تَجْعَلِ الدُّنْيَا أَكْبَرَ هَمِّنَا وَلاَ مَبْلَغَ عِلْمِنَا، وَلاَ تُسَلِّطْ عَلَيْنَا مَنْ لاَ يَرْحَمُنَا."

'Allāhummaksim lenā min hašjetike mā jehūlu bejnenā ve bejne meāsīke ve min tā'atike mā tubelligunā bihī dženneteke ve minel-jekīni mā tuhevvinu bihī alejnā mesāibed-dun'jā. Allāhumme metti'nā bi esmāina ve ebsārinā ve kuvvetinā mā ahjejtenā, vedžalhul-vārise minnā vedžal se'renā alā men zalemenā vensurnā alā men ādānā ve lā tedžal musībettenā fī dīninā ve lā tedžalid-dun'jā ekbere hemminā ve lā meblega ilminā ve lā tusellit alejnā men lā jerhamunā'

'Allahu, podari nam bogobojaznost koja će nas odvratiti od grije-šenja prema Tebi. Podari nam pokornost koja će biti uzrok da uđemo u Tvoje džennete. Podari nam uverenje koje će biti uzrok da se lakše strpimo na dunjalučkim nevoljama. Allahu, učini da nas naš sluh, vid i snaga dobro služe sve dok smo živi, i učini da budemo zdravi sve dok smo živi. Učini da pobijedimo one koji nam nasilje čine, i pomozi nam protiv našeg neprijatelja. Nemoj učiniti da nas nevolje u našoj vjeri pogađaju. Nemoj učiniti da ovaj svijet bude naša najveća briga niti vrhunac našeg znanja. Ne dopusti da nama ovladaju oni koji neće biti milostivi prema nama.'"[819] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar."

Pokuđeno je otići sa sijela bez spomena Allahovog, dž.š., imena

770. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje s pouzdanim lancem prenosilaca od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَا مِنْ قَوْمٍ يَقُومُونَ مِنْ مَجْلِسٍ لاَ يَذْكُرُونَ اللهَ تَعَالَى فِيهِ إِلاَّ قَامُوا عَنْ مِثْلِ جِيفَةِ حِمَارٍ وَكَانَ لَهُمْ حَسْرَةً."

"Ko god ode sa skupa, a da pritom ne spomene Allahovo, dž.š., ime, jeste kao onaj koji je ustao sa sofre na kojoj je serviran uginuli magarac, i to će mu biti uzrok kajanja."[820]

771. U istom djelu bilježi se predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ قَعَدَ مَقْعَدًا لَمْ يُذْكُرِ اللهَ تَعَالَى فِيهِ كَانَتْ عَلَيْهِ مِنَ اللهِ تِرَةٌ، وَمَنِ اضْطَجَعَ مَضْجَعًا لاَ يَذْكُرُ اللهَ تَعَالَى فِيهِ كَانَتْ عَلَيْهِ مِنَ اللهِ تَعَالَى تِرَةٌ."

"Ko sjedne na neko mjesto, i tu ne spomene Allahovo, dž.š., ime, to će mu biti nedostatak, i ko legne spavati, a ne spomene Allahovo, dž.š., ime to će mu biti nedostatak."[821]

772. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَا جَلَسَ قَوْمٌ مَجْلِسًا لَمْ يَذْكُرُوا اللهَ تَعَالَى فِيهِ وَلَمْ يُصَلُّوا عَلَى نَبِيِّهِمْ فِيهِ إِلاَّ كَانَ عَلَيْهِمْ تِرَةً فَإِنْ شَاءَ عَذَّبَهُمْ، وَإِنْ شَاءَ غَفَرَ لَهُمْ."

"Kada se ljudi okupe na nekom skupu i pri tome ne spomenu Allahovo, dž.š., ime niti donesu salavate na Allahovog

[819] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama, poglavlje pod brojem 80 (5/528/3502), od Halida bin Ebu Imrana, od Ibn Omera, r.a., i kaže: "Ovaj je hadis hasenun-garib." Neki autori ovaj hadis prenose od Halida bin Ebu Imrana, od Nafija, od Ibn Omera, r.a. Mizzi u svom djelu *Tehzibul-kemal* (8/142/1639) veli: "Halid nije slušao hadise od Ibn Omera, r.a." Bilježi ga i Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* i u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* pod naslovom "Šta se uči kada se prisustvuje skupu na kojem se mnogo pričalo" (6/106, 107/10234), Hakim u *Mustedreku* (1/528), Begavi u djelu *Šerhus-sunna* (5/174/1374), svi oni od Halida bin Ebu Imrana, od Nafija, od Ibn Omera, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Halid bin Ebu Imran et-Tedžibi, koji je bio istinoljubiv, a bavio se šerijatskim pravom (*Et-Takrib*). Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Rijadus-salihin* pod brojem 835.

[820] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Pokuđeno je otići sa sijela bez prethodnog spomena imena Allaha, dž.š." (4/265/4800), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* i u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* pod naslovom "Iskup od grijeha koji se počine na sijelu" (6/108/10239), Ahmed u svom *Musnedu* (2/389/515, 527), Hakim u *Mustedreku* (1/492), svi oni od Suhejla bin Ebu Saliha, od njegovog oca, od Ebu Hurejre, r.a.

[821] Spominjali smo ga pod brojem 263.

Poslanika, s.a.v.s., to će im okupljanje biti manjkavo. Ako Allah, dž.š., htjedne oprostiti će im, a ako htjedne, kaznit će ih."[822]

Spominjanje Allaha, dž.š., hodajući putem

773. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَا مِنْ قَوْمٍ جَلَسُوا مَجْلِسًا لَمْ يَذْكُرُوا اللهَ عَزَّ وَجَلَّ فِيهِ إِلاَّ كَانَتْ عَلَيْهِمْ تِرَةٌ،
وَمَا سَلَكَ رَجُلٌ طَرِيقًا لَمْ يَذْكُرِ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ فِيهِ إِلاَّ كَانَتْ عَلَيْهِ تِرَةٌ."

"Koji god se narod okupi na nekom skupu i na njemu ne spomene Allaha, dž.š, to će mu biti nedostatak, i koji god čovjek bude išao putem i pri tome ne spomene Allaha, dž.š., to će mu biti nedostatak."[823]

774. Ibnus-Sunni u svom djelu i Bejheki u djelu *Delailun-nubuvveti* bilježe predanje Ebu Umame el-Bahilija, r.a., koji pripovijeda: "Džibril, a.s., spustio se do Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kada je on jednom prilikom bio na Tebuku, pa mu je rekao: 'Muhammede, prisustvuj dženazi Muavije bin Muavije el-Muzenija.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., okrenu se prema Medini, a Džibril, a.s., spusti se u pratnji sedamdeset hiljada meleka. On stavi svoja desna krila na brda, i ona se spustiše, i stavi svoja lijeva krila na zemlju, i ona se poravna, tako da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., bio u stanju vidjeti Meku i Medinu, pa u društvu Džibrila, a.s., i ostalih meleka klanja dženazu. Kada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., završio s dženaza-namazom, upita: 'Džibrile, zbog čega je Muavija dostigao ovoliki stepen?'

---

[822] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Predanja o onima koji se okupljaju, a pri tome ne spominju Allaha, dž.š." (5/461/3380), od Saliha bin Nebhana, štićenika Et-Tev'eme, od Ebu Hurejre, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." Hejsemi u djelu *El-Medžma* (105/79) kaže: "Bilježi ga Ahmed, a njegovi prenosioci su oni od kojih Buhari prenosi hadise koje bilježi u svom *Sahihu*." Ahmed ovaj hadis bilježi pod brojem 2/446/453, Hakim u *Mustedreku* (1/496), Begavi u djelu *Šerhus-sunna* (5/27/1254) s istim lancem prenosilaca.

[823] Spominjali smo ga pod brojem 263, 771.

Džibril, a.s., odgovori mu: 'Zbog toga što je suru El-Ihlas učio stojeći, jašući i hodajući.'"[824]

Šta uči onaj ko se naljuti

Uzvišeni je rekao: "*...i koji srdžbu savlađuju...*" (Alu Imran, 134). I rekao je: "*A kad šejtan pokuša da te na zle misli navede, ti zatraži utočište u Allaha, jer On, uistinu, sve čuje i zna sve.*" (El-Fussilet, 36)

775. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لَيْسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرَعَةِ إِنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ."

"Nije jak onaj ko u hrvanju druge savladava, nego onaj ko je u stanju svoju srdžbu obuzdati."[825]

776. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ibn Mesuda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "'Šta je kod vas junaštvo?' Ashabi odgovoriše: 'Junak je onaj koga ne može niko savladati.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Nije to junaštvo, nego je junak onaj koji se može obuzdati u srdžbi.'"[826]

777. Ebu Davud, Tirmizi i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje ashaba Muaza bin Enesa el-Džuhenija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ كَظَمَ الْغَيْظَ وَهُوَ قَادِرٌ عَلَى أَنْ يُنْفِذَهُ دَعَاهُ اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَلَى رُؤُوسِ الْخَلَائِقِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُخَيِّرَهُ مِنَ الْحُورِ مَا شَاءَ."

[824] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (70/71/180), od Bekijje bin Velida, od Muhammeda bin Zijada, od Ebu Umame el-Bahilija, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Bekijja bin Velid, a on je podmetao hadise. Bilježi ga i Bejheki u djelu *Delailun-nubuvveti.* (5/246)

[825] Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Čuvanje od srdžbe" (10/535/6114, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o dobročinstvu i čuvanju bratskih veza pod naslovom "Vrijednost onoga ko je u stanju obuzdati svoju srdžbu i način na koji se to može postići". (6/16/161, En-Nevevi)

"Ko obuzda svoju srdžbu onda kada je u stanju shodno njoj postupiti Allah, dž.š., pozvat će ga javno na Sudnjem danu pred svim ostalim stvorenjima da za sebe izabere hurija koliko god želi."[827]

778. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje ashaba Sulejmana bin Sarda, r.a., koji pripovijeda: "Jednom prilikom sjedio sam u društvu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a u našoj blizini dvojica su se ljudi počeli svađati. Jedan se od njih bio toliko rasrdio, da mu je lice pocrvenjelo i napele su mu se vratne žile. Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Ja znam riječi, ako bi ih ovaj izgovorio:

أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ."

'Eūzu billāhi mineš-šejtānir-radžīm'

'Utječem se Allahu od prokletog šejtana', njegova bi srdžba prestala.' Neki od nas odoše kod tog čovjeka i rekoše mu: 'Allahov Poslanik, s.a.v.s., savjetuje ti da kažeš: 'Utječem se Allahu od prokletog šejtana', ali čovjek reče: 'Pa nisam valjda poludio.'"[828]

779. Ebu Davud i Tirmizi u svojim *Sunenima* bilježe sličan hadis prethodnome, a prenosi ga Abdurahman bin Ebu

---

[826] Bilježi ga Muslim u poglavlju o dobročinstvu i održavanju bratskih veza i o adabima pod naslovom "Vrijednost onoga ko se može obuzdati u srdžbi i način na koji će to postići". (6/16/161, En-Nevevi)

[827] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "O onome ko obuzdava svoju srdžbu" (4/248/4777), Tirmizi u poglavlju o dobročinstvu i održavanju bratskih veza pod naslovom "Obuzdavanje srdžbe" (4/372/2021), Ibn Madža u poglavlju o skromnosti pod naslovom "Blagost" (2/1400/4186), svi oni od Ebu Merhuma, od Sehla bin Muaza, od njegovog oca." Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." U lancu prenosilaca ovog hadisa je Ebu Merhum Abdur-Rahim bin Mejmun i Sehl bin Muaz, a obojica su nepouzdani. Pogledaj djelo *El-Mizan*. (Biografije 3592, 5037).

[828] Bilježi ga Buhari u poglavlju o početku stvaranja pod naslovom "Osobine Iblisa i njegovih vojski" (6/388/3282, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Zabrana psovanja i proklinjanja" (10/479, 480/6049, *Fethul-Bari*), i pod naslovom "Čuvanje od srdžbe" (10/535/6115, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o dobročinstvu, održavanju bratskih veza i adabima pod naslovom "Vrijednost onoga ko može obuzdati svoju srdžbu". (6/16/164, En-Nevevi)

Lejla, od Muaza bin Džebela, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s.[829] Tirmizi veli: "Lanac prenosilaca ovog predanja prekinut je, jer se Abdurahman nije susretao s Muazom, r.a."

780. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Aiše, r.a., koja pripovijeda: "Jednom prilikom Allahov Poslanik, s.a.v.s., ušao je kod mene, a ja sam bila ljuta, pa me on uze za nos i reče: 'Aišice, reci:

"اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي وَأَذْهِبْ غَيْظَ قَلْبِي وَأَجِرْنِي مِنَ الشَّيْطَانِ".

'Allāhummagfir lī zenbī ve ezhib gajza kalbī ve edžirnī mineš-šejtān'

'Allahu, oprosti mi grijeh i odstrani srdžbu iz mog srca i zaštiti me od šejtana.'"[830]

781. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje ashaba Atijje bin Urve es-Sa'dija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّ الْغَضَبَ مِنَ الشَّيْطَانِ وَإِنَّ الشَّيْطَانَ خُلِقَ مِنَ النَّارِ، وَإِنَّمَا تُطْفَأُ النَّارُ بِالْمَاءِ، وَإِذَا غَضِبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَتَوَضَّأْ."

"Srdžba je od šejtana, a šejtan je stvoren od vatre, a voda vatru gasi, pa kada se neko od vas naljuti, neka uzme abdest."[831]

---

[829] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Šta se uči za obuzdavanje srdžbe" (4/249/4780), Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Šta se uči za obuzdavanje srdžbe" (5/504/3452), obojica od Abdul-Melika bin Umejra, od Abdurahmana bin Ebu Lejle, od Muaza bin Džebela. Tirmizi veli: "Lanac prenosilaca ovog hadisa prekinut je. Abdurahman bin Ebu Lejla nije slušao hadise od Muaza, r.a."

[830] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle.* (155/457)

[831] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Šta se uči za obuzdavanje srdžbe" (4/250/4784), od Urve bin Muhammeda es-Sa'dija, od njegovog djeda Atijje a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Urva bin Muhammed Es-Sa'di, o kome Ibn Hadžer u svom djelu *Tehzibut-tehzib* (7/188/357) prenosi riječi Ibn Hibbana koji je rekao: "Ponekad je griješio, a bio je jedan od najbogobojaznijih ljudi."

Preporučljivo je da onaj ko nekoga voli izrazi tu svoju ljubav, i šta treba reći onaj kome se to ispolji

782. Ebu Davud i Tirmizi u svojim *Sunenima* bilježe predanje Mikdama bin Ma'dikeriba, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا أَحَبَّ الرَّجُلُ أَخَاهُ فَلْيُخْبِرْهُ أَنَّهُ يُحِبُّهُ."

"Kada neko zavoli svoga brata muslimana, neka ga o tome obavijesti."[832]

783. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je neki čovjek bio u društvu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kad pored njih prođe čovjek, i ovaj koji je bio u društvu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., reče: "Allahov Poslaniče, ja volim ovog čovjeka", a Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "Jesi li mu to rekao?" Čovjek odgovori: "Nisam", a Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "Obavijesti ga o tome." On ode kod tog čovjeka i reče mu: "Ja te volim u ime Allaha, dž.š." Čovjek mu odgovori: "Volio te Onaj u Čije ime ti mene voliš."[833]

784. U *Sunenima* Davuda i Nesaija bilježi se predanje s vjerodostojnim lancem prenosilaca od Muaza, r.a., koji prenosi da ga je jednom prilikom Allahov Poslanik, s.a.v.s., uzeo za ruku

---

[832] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Čovjek treba ispoljiti svoju ljubav prema bratu" (4/335/5124), Tirmizi u svom *Sunenu*, a spominje ga i šejh Albani u svojoj valorizaciji Tirmizijevog *Sunena* (2/285/1950), od Sevra bin Jezida, od Hubejba bin Ubejda, od Mikdama bin Ma'dikeriba. Ovaj je lanac prenosilaca pouzdan. Ahmed ovaj hadis bilježi u svom *Musnedu* (4/130), Buhari u djelu *Edebul-mufred* (119/552), Hakim (4/171) s istim lancem prenosilaca.

[833] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Čovjek treba obavijestiti svoga brata muslimana kada ga zavoli" (4/335/5124), od Mubareka bin Fudale, od Sabita el-Bunanija, od Enesa, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Mubarek bin Fudala, koji je bio istinoljubiv, ali je podmetao hadise. *Et-Takrib*. El-Mizzi u svom djelu Tehzib prenosi da je Ebu Davud rekao: "Ako Mubarek spomene da je direktno čuo hadis koji prenosi, onda je taj hadis vjerodostojan jer je on ponekad podmetao hadise." Hadis je hasen, dobar, jer je Mubarek rekao da je direktno čuo hadis od njegovog prenosioca.

i rekao mu: "Muaze, tako mi Allaha, dž.š., ja te volim." Zatim mu je rekao: "Oporučujem ti da nikada poslije namaza ne izostaviš kazati:

"اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ."

'Allāhumme einnī alā zikrike ve šukrike ve husni ibādetik'

'Allahu moj, pomozi mi da Te se stalno sjećam, da Ti zahvaljujem i da Te na najljepši način obožavam.'"[834]

785. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Jezida bin Neame ed-Dabbija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا آخَى الرَّجُلُ الرَّجُلَ فَلْيَسْأَلْهُ عَنِ اسْمِهِ وَاسْمِ أَبِيهِ وَمِمَّنْ هُوَ، فَإِنَّهُ أَوْصَلُ لِلْمَوَدَّةِ."

"Kada se neko pobrati s nekim čovjekom, neka se raspita o njegovom imenu i imenu njegovog oca i o njegovom porijeklu, jer će to povećati njihovu međusobnu ljubav."[835] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis neobičan jer se prenosi samo putem ovog lanca prenosilaca, i nije mi poznato da je Jezid bin Neama slušao hadise direktno od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Slično predanje pripisuje se Ibn Omeru, r.a., koje on prenosi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ali lanac prenosilaca ovog predanja nije ispravan." Učenjaci se razilaze o tome je li Jezid bin Neama bio

---

[834] Spominjali smo ga pod brojem 174.

[835] Lanac prenosilaca ovog hadisa prekinut je. Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o skromnosti pod naslovom "Predanja koja govore o ljubavi u ime Allaha, dž.š." (4/59-9/2392), od Hatima bin Ismaila, od Imrana bin Muslima el-Kusajra, od Seida bin Sultana, od Jezida bin Neame ed-Dabbija. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis neobičan jer se prenosi samo putem ovog lanca prenosilaca i nije mi poznato da je Jezid bin Ne'ame slušao hadise direktno od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Slično predanje pripisuje se Ibn Omeru, r.a., koje on prenosi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ali lanac prenosilaca ovog predanja nije ispravan." Ibn Hadžer u djelu *Tehzibut-tehzib* (11/364/707) prenosi riječi Ebu Hatima, koji je rekao: "Jezid je bio iz generacije tabiina, njegova predanja su pouzdana, ali on se on ne ubraja među ashabe."

ashab ili nije. Abdurahman bin Ebu Hatim veli: "On nije bio ashab. Buhari prenosi da je on bio ashab, međutim tu griješi."

Šta se kaže kada ugledamo nekog ko je iskušan bolešću ili nekom drugom nesrećom

786. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kada neko od vas vidi čovjeka koji je u nekom iskušenju pa kaže:

"اَلْحَمْدُ لِلهِ الَّذِي عَافَانِي مِمَّا ابْتَلَاكَ بِهِ وَفَضَّلَنِي عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقَ تَفْضِيلاً."

'El-hamdu lillāhillezī āfāni mimmā ibtelāke bihī ve feddalenī alā kesīrin mimmen haleka tefdīlā'

'Hvala Allahu, dž.š., Koji me je poštedio onoga čime je tebe iskušao i Koji me je nad mnogim stvorenjima odlikovao', neće ga zadesiti nesreća koja je zadesila tog čovjeka."[836]

787. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Omera bin el-Hattaba, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko ugleda čovjeka koga je zadesila neka nevolja, pa kaže:

"اَلْحَمْدُ لِلهِ الَّذِي عَافَانِي مِمَّا ابْتَلَاكَ بِهِ وَفَضَّلَنِي عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقَ تَفْضِيلاً."

'El-hamdu lillāhillezī āfāni mimmā ibtelāke bihī ve feddalenī alā kesīrin mimmen haleka tefdīlā'

'Hvala Allahu, dž.š., Koji me je poštedio onoga čime je tebe iskušao i Koji me je nad mnogim stvorenjima odlikovao' bit će sačuvan od tog iskušenja bez obzira koliko dugo živio."[837] Tirmizi ocjenjuje

---

[836] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Šta uči onaj ko vidi nekoga da je zapao u iskušenje" (5/493, 494/3432), od Abdullaha bin Omera el-Amrija, od Suhejla bin Ebu Saliha, od njegovog oca, od Ebu Hurejre, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis garib, neobičan." U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Abdullah bin Omer el-Umri, koji je nepouzdan. (*Et-Takrib*)

[837] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Šta uči onaj ko vidi čovjeka u nevolji" (5/493/3431) od Amra bin Dinara, štićenika porodice Zubejr, od Salima bin Abdullaha bin Omera, od Ibn Omera, od Omera, r.a. Tirmizi veli: "Hadis koji smo citirali u ovom poglavlju prenosi Ebu Hurejra, r.a. Amr bin Dinar Kahreman,

lanac prenosilaca ovog hadisa nepouzdanim. Učenjaci kažu: "Ova se dova uči u sebi tako da ga ne čuje onaj ko je iskušan kako ga ne bi uvrijedile riječi koje čuje, osim u slučaju kada je iskušenje u koje je on zapao griješenje prema Allahu, dž.š., onda nema smetnje da ove riječi izgovori glasno, osim u slučaju da će to prouzrokovati neko veće zlo." A Allah, dž.š., najbolje zna!

Lijepo je da onaj ko je upitan o svom stanju odgovori riječima zahvale Allahu, dž.š., i šta treba reći ukoliko je njegovo stanje dobro

788. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Alija, r.a., jednom prilikom izašao od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., nakon posjete zbog njegove bolesti od koje je i umro, pa ga ljudi upitaše: "Ebu Hasane, kako je Allahov Poslanik, s.a.v.s.?" Alija, r.a., odgovori: "Osvanuo je hvala Allahu, dž.š., izliječen."[838]

Dova koja se uči prilikom ulaska na pijacu

789. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Omera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko uđe na pijacu pa kaže:

"لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْـمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لاَ يَمُوتُ، بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ."

'Lā ilāhe illallāhu, vahdehū lā šerīke lehū, lehūl-mulku ve lehūl-hamdu juhjī ve jumītu ve huve hajjun lā jemūtu bi jedihil-hajru ve huve alā kulli šej'in kadīr'

štićenik porodice Zubejr, jeste učenjak iz Basre, ali nije bio jak u hadisu. Hadise je prenosio jedino od Salima bin Abdullaha bin Omera, r.a." U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Amr bin Dinar el-Basri Kahreman, štićenik porodice Zubejr, koji je slab prenosilac (*Et-Takrib*). Ibn Madža ovaj hadis bilježi u poglavlju o dovama pod naslovom "Dova koja se uči za one koji su u nevolji" (2/1281/3892), s istim lancem prenosilaca.

[838] Spominjali smo ga pod brojem 352.

'Nema boga osim Allaha, dž.š., Jedinog, Koji nema druga. Njemu pripada sva vlast i hvala. On život i smrt daje i On je Živi, Koji nikada neće umrijeti. U Njegovoj je ruci svako dobro i On je svemoćan', Allah, dž.š., upisat će mu milion dobrih djela, izbrisat će mu milion ružnih djela i uzdignut će ga za milion stepeni."[839] Bilježi ga Hakim Ebu Abdullah u *Mustedreku ales-sahihajni* putem više lanaca prenosilaca. U jednom od tih predanja dodaje se: "I sagradit će mu kuću u Džennetu." Prenosilac ovog hadisa veli: "Pa sam otišao u Horosan, do Kutejbe bin Muslima i rekao sam mu: 'Došao sam ti s poklonom', pa sam prenio ovaj hadis. Nakon toga je Kutejba odlazio na pijacu samo s ciljem da izgovori ove riječi, a zatim bi se vraćao kući." Hakim ga bilježi i u predanju Ibn Omera, r.a., koji ovaj hadis prenosi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Hakim veli: "Predanje koje smo ovdje naveli prenose Džabir, r.a., Ebu Hurejra, r.a., Burejda el-Eslemi, r.a., Enes, r.a." On dalje veli: "Predanje koje najviše ispunjava uvjete vjerodostojnosti jeste predanje koje prenosi Burejda, r.a., a prenosi ga u drugom obliku", a nakon toga Hakim navodi svoj lanac prenosilaca.

790. Bilježi se od Burejde, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s, kada bi ulazio na pijacu, izgovarao sljedeće riječi:

"بِاسْمِ اللهِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَ هٰذَا السُّوقِ وَخَيْرَ مَا فِيهَا، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ مَا فِيهَا، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أُصِيبَ فِيهَا فَاجِرَةً أَوْ صَفْقَةً خَاسِرَةً."

---

[839] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Šta uči onaj ko ulazi na pijacu" (5/491/3428, 3429), Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (71/182), ali u svom lancu prenosilaca on ne spominje Ibn Omera, r.a., i Hakim (1/539), od Mu'temira bin Sulejmana, od Hammada bin Zejda, od Amra bin Dinara, od Salima bin Abdullaha, od njegovog oca, od njegovog djeda. Tirmizi u djelu *El-Ilelul-kebir* (363/674, Ebu Talib) veli: "Pitao sam Muhammeda o ovom hadisu pa mi je rekao: 'Ovaj hadis nije vjerodostojan'. Ponovo sam ga upitao: 'Ko je Imran bin Salim bin Muslim, je li on Imran el-Kusajr? pa mi je odgovorio: 'Ne, on je nepouzdan prenosilac hadisa.'" Ibn Ebu Hatim u svom djelu *El-Ilel* (2/181/2038) veli: "Moj otac rekao mi je da je ovaj hadis nevjerodostojan."

"Bismillāh. Allāhumme innī es'eluke hajre hāzessūki ve hajre mā fīhā ve eūzu bike min šerrihā ve šeri mā fīhā. Allāhumme innī eūzu bike en usībe fīhā fādžireten ev safkaten hāsireh"

"S imenom Allaha, dž.š. Allahu, molim Te da me zadesi dobro ove pijace i dobro koje se u njoj nalazi. Utječem Ti se od zla ove pijace i zla koje se u njoj nalazi. Allahu, utječem Ti se od toga da se na ovoj pijaci lažno zakunem ili da me neki gubitak zadesi."[840]

Onome ko se oženio, kupio nešto ili uradio neko djelo koje je dozvoljeno preporučljivo je reći: "Ispravno si postupio" i sl.

791. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Džabira, r.a., koji prenosi da mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Džabire, jesi li se oženio?" On je odgovorio: "Jesam." Poslanik, s.a.v.s., ponovo ga upita: "Jesi li se oženio djevicom ili onom koja je već udavana?" Džabir, r.a., odgovori: "Onom koja je već udavana." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "Zašto se nisi oženio djevicom pa da se igraš s njom, i da se ona igra s tobom?" ili je rekao: "...da se veseliš s njom, i da se ona veseli s tobom." Džabir, r.a., reče: "Moj je otac umro i iza sebe je ostavio devet (ili sedam kćerki), pa ja nisam htio da se oženim nekom poput njih, nego sam želio dovesti im ženu koja će biti u stanju brinuti se o njima i odgajati ih." Allahov Poslanik, s.a.v.s., tada mu reče: "Ispravno si postupio."[841]

---

[840] Bilježi ga Hakim u *Mustedreku* (1/539), Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (71/181), obojica od Alkame bin Mursida, od Sulejmana bin Burejde, od njegovog oca. Hakim se nije izjasnio o vjerodostojnosti ovog hadisa. Zehebi u svom djelu *Et-Telhis* veli: "Ebu Amr je nepoznat, a predanja od Medainija se ne primaju." U lancu prenosilaca ovog hadisa jeste Muhammed bin Eban bin Salih bin Umejr, o kome Ibn Hadžer u djelu *Ta'džilul-menfeati* (357/922) veli: "Ahmed, Ibn Mein, Buhari, Ebu Davud, Nesai, i dr. ocjenjuju ga nepouzdanim. Ebu Hakim naziva ga nadimkom Ebu Amr."

[841] Spominjali smo ga pod brojem 724, i ovaj je hadisa muttefekun alejhi. (Prenose ga Buhari i Muslim putem dva lanca prenosilaca od jednog prenosioca.)

Šta se uči prilikom ogledanja u ogledalu

792. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Alije, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi se ogledao u ogledalu, govorio:

"اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ اللَّهُمَّ كَمَا حَسَّنْتَ خَلْقِي فَحَسِّنْ خُلُقِي."

"El-hamdu lillāh. Allāhumme kemā hassente halkī fe hassin hulukī"

"Hvala Allahu, dž.š. Allahu, kako god si moj fizički izgled učinio lijepim, isto tako lijepim učini i moje moralne osobine."[842]

U istom djelu bilježi se predanje Ibn Abbasa, r.a., koje u sebi ima neke dodatke.

793. U istom djelu bilježi se predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi se pogledao u ogledalu, govorio:

"اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي سَوَّى خَلْقِي فَعَدَّلَهُ، وَكَرَّمَ صُورَةَ وَجْهِي فَحَسَّنَهَا، وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ."

"El-hamdu lillāhillezī sevvā halkī feaddelehū ve kerreme sūrete vedžhī fehassenehā ve džealenī minel-muslimīn"

"Hvala Allahu, dž.š., Koji je moj izgled učinio skladnim i moje tijelo uspravnim, Koji je lijepim izgledom počastio moje lice i uljepšao

[842] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (65/66/163), od Husejna bin Ebu Serijja, od Muhammeda bin Fudajla, od Abdurahmana bin Ishaka, od Numana bin Sa'da, od Alije bin Ebu Taliba, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Husejn bin Ebu Sera el-Aklani, o kome Zehebi u svom djelu *El-Mizan* (2/59/2003) kaže: "Ebu Davud ocjenjuje slabim." O njemu njegov brat veli: "Nemojte zapisivati hadise koje prenosi moj brat jer je on lažac." Ebu Aruba el-Harrani veli: "On je daidža moje majke i lažljivac je." O Abdurahmanu bin Ishaku Ebu Šejbi el-Vasitiju autor djela *El-Mizan* (3/262/4812) veli: "Učenjaci ga ocjenjuju nepouzdanim." Ebu Talib veli: "Upitao sam Ahmeda bin Hanbela o njemu, pa mi je rekao: 'Njegova su predanja nepouzdana." Nesai i dr. kažu: "On je nepouzdan."

ga, i hvala Mu što me je učinio muslimanom."[843]

Šta se uči prilikom puštanja krvi, hidžame[844]

794. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Alije, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ قَرَأَ آيَةَ الْكُرْسِيِّ عِنْدَ الْحِجَامَةِ كَانَتْ مَنْفَعَةَ حِجَامَتِهِ."

"Ko prilikom puštanja krvi prouči Ajetul-kursi, hidžama će mu biti od koristi."[845]

---

[843] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (66/165), od Hašima bin Isaa, od Harisa bin Muslima, od Zuhrija, od Enesa, r.a. Hejsemi u djelu *El-Medžma* (10/139) veli: "Bilježi ga Taberani u *El-Evsatu*, a u njegovom lancu prenosilaca nalazi se Hašim bin Isa el-Bezzi, koji mi je nepoznat, a ostali prenosioci su pouzdani." Zehebi u svom djelu *El-Mizan* (5/414/9186) veli: "Hašim bin Isa jeste nepoznat." El-Ukajli veli: "Njegova su predanja nepouzdana." Hadis ima potvrdu u predanju koje prenosi Ibn Abbas, r.a., a bilježi ga Hejsemi u djelu *El-Medžma* (10/139) i kaže: "Bilježi ga Taberani, a u njegovom lancu prenosilaca je Amr bin Husajn el-Ukajli, čija se predanja ne prihvataju." Hejsemi u svom djelu (10/138, 139) bilježi predanje koje potpomaže ovaj hadis, a prenosi ga Enes, r.a., i kaže: "Ovo predanje bilježi i Bezzar, a u njegovom lancu prenosilaca je Davud bin Muhabber, koji je veoma nepouzdan. Više učenjaka ocjenjuje ga pouzdanim, a za ostale prenosioce svi se slažu da su pouzdani." Više učenjaka Davuda bin Muhabbera osjenjuje nepouzdanim, kao što to navodi Zehebi u *El-Mizanu* (2/210/2646). Šejh Albani u svom djelu *Irvau galil* (1/115/74) veli: "Da. Ova je dova vjerodostojno prenesena od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kada se uči općenito, a ne samo prilikom gledanja u ogledalo." On kao dokaz navodi predanje Aiše, r.a., koje bilježi Ahmed (6/68/155), s pouzdanim lancem prenosilaca. Hejsemi u djelu *El-Medžma* (10/173) veli: "Ovo predanje bilježi Ahmed, a prenosioci od kojih on prenosi ovaj hadis jesu oni od kojih Buhari prenosi hadise koje je zabilježio u svom *Sahihu*."

[844] Allahov Poslanik, s.a.v.s., imao je običaj puštati krv iz plećke ili zatiljka. To je, ustvari, nečista ili zgrušana krv i to je činio iz zdravstvenih razloga

[845] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (66/67/167), od Halida bin Abdurahmana El-Hurasanija, od Sufjana es-Sevrija, od Seleme bin Kuhejla, od njegovog oca, od Alije, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Halid bin Abdurahman Ebul-Hejsem el-Hurasani, o kome Zehebi u djelu *El-Mizan* (2/156/2440) kaže: "Ibn Mein ocjenjuje ga pouzdanim. Ebu Hatim veli: "Kod njega ne postoji neka veća smetnja.' El-Ukajli veli. 'Njegovo pamćenje nije bilo baš uredu.' Ibn Adijj veli: 'To nije tačno.'"

Šta uči onaj kome "zvoni" u uhu

795. Ibnus-Sunni u svom *Sunenu* bilježi predanje Ebu Rafija, r.a., štićenika Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kada nekom od vas "zazvoni" u uhu, neka me spomene, neka donese salavat ne mene i neka kaže:

"ذَكَرَ اللهُ بِخَيْرٍ مَنْ ذَكَرَنِي."

'Zekerallāhu bi hajrin men zekerenī'

'Neka Allah, dž.š., spomene po dobru onoga ko mene spominje.'"[846]

Šta uči onaj kome se ukoči noga

796a. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Hejsema bin Haneša, koji pripovijeda: "Jednom smo prilikom bili kod Abdullaha bin Omera, r.a., kome se bila ukočila noga, pa mu neki čovjek reče: 'Spomeni sebi najdražu osobu', a on reče: 'Muhammed, s.a.v.s.', pa mu noga istog momenta postade pokretljiva."[847]

---

[846] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (66/166), od Muhammeda bin Ubejdullaha bin Ebu Rafija, od njegovog oca Ubejdullaha bin Abdullaha, od njegovog djeda. Hejsemi u djelu *El-Medžma* (10/138) veli: "Taberani ovaj hadis bilježi u sve tri svoje zbirke, Bezzar u veoma skraćenoj verziji. Lanac ovog predanja koje Taberani bilježi u *El-Kebiru* jeste hasen, dobar. U lancu prenosilac ovog hadisa nalazi se Muhammed bin Ubejdullah bin Abdullah bin Rafi el-Medeni, o kome Zehebi u *El-Mizanu* (5/80, 81/7904) veli: "Učenjaci ga ocjenjuju nepouzdanim." Buhari kaže: "Predanja koja Muhammed bin Ubejdullah prenosi od Davuda bin Husajna su nevjerodostojna." Jahja bin Mein veli: "Njegova predanja nisu ispravna." Ebu Hatim veli: "Njegova su predanja veoma slaba" i kada govori o njegovoj biografiji, on spominje ovaj hadis.

[847] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (67/170) od Ebu Ishaka, od Hejsema bin Husejna, koji prenosi ovaj hadis. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Ebu Ishak es-Sebii, koji je podmetao hadise, a ni u ovom slučaju on ne tvrdi da hadis prenosi direktno od njegovog prenosioca. U njegovim predanjima ima kontradiktornosti jer nekad tvrdi da ovaj hadis prenosi od Hejsema, a o Hejsemu bin Husejnu el-Ukajliju Zehebi u svom djelu *El-Mizan* (5/445/9296) veli: "Njegova predanja nisu ispravna", a El-Ukajli veli: "Njegova predanja nisu vjerodostojna."

796b. U istom djelu bilježi se predanje koje prenosi Mudžahid, koji pripovijeda: "Jednom prilikom ukočila se noga nekog čovjeka koji je bio u društvu Ibn Abbasa, r.a., pa mu Ibn Abbas, r.a., reče: "Spomeni osobu koja ti je najdraža", a čovjek reče: "Muhammed, s.a.v.s.", pa mu ukočenost noge prestade."[848]

796c. U istom djelu bilježi se predanje Ibrahima bin Munzira el-Huzamija, jednog od Buharijevih učitelja od kojih on prenosi hadise koje je zabilježio u svom *Sahihu*, a koji je rekao: "Stanovnici Medine dive se ljepoti stihova Ebu Atahije, koji je rekao:

"A ponekad, noga mu se ukoči,
i da ne kaže: 'O voljeni' nikada je ne bi mogao maći"[849]

Čovjeku je dozvoljeno učiti dove protiv onih koji čine nasilje muslimanima ili ga čine njemu samom

Ovo je veoma opširno poglavlje. Tekstovi iz Kur'ana i sunneta ukazuju na to da je proklinjanje nasilnika dozvoljeno, a na to upućuje i praksa prijašnjih i kasnijih učenjaka. Na mnogo mjesta u Kur'anu, Uzvišeni Allah pripovijeda nam o tome kako su poslanici, a.s., učili dove protiv svojih naroda.

797. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Alije, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., na dan Bitke na Hendeku proučio sljedeću dovu:

"مَلأَ اللهُ قُبُورَهُمْ وَبُيُوتَهُمْ نَارًا كَمَا شَغَلُونَا عَنِ الصَّلاَةِ الْوُسْطَى".

"Mele'allāhu kubūrehum ve bujūtehum nāren kemā šegalūnā anis-salātil-vustā"

---

[848] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (67/169) od Gajjasa bin Ibrahima, od Abdullaha bin Osmana bin Hajsema, od Mudžahida, od Ibn Abbasa, r.a. kao njegove riječi. U lancu prenosilaca ovog predanja nalazi se Gajjas bin Ibrahim en-Nehai, o kome Zehebi u djelu *El-Mizan* (4/257/6673) prenosi da je Ahmed rekao: "Učenjaci su odbacili predanja koja on prenosi." Predanje koje Abbas prenosi od Jahje nije pouzdano. Buhari veli: "Njegova su predanja odbačena." Dževzedžani veli: "Čuo sam od više učenjaka da je on izmišljao hadise."

[849] Ibnus-Sunni spominje ga u svom djelu *Amelul-jevmi vel-lejle*, str. 68.

"Da im Allah, dž.š., ispuni kabure i kuće vatrom, zbog njih nismo klanjali ikindiju na vrijeme."[850]

798. U istim djelima bilježi se predanje s više lanaca prenosilaca, a u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., učio dove protiv onih koji su pobili učače Kur'ana. Cijeli mjesec on je učio sljedeću dovu: "Allahu, prokuni Ri'la, Zekvana i Usajju."[851]

799. U istim djelima bilježi se predanje od Ibn Mesuda, r.a., koji u podužem hadisu kazuje o Ebu Džehlu i njegovim prijateljima, koji su stavili utrobu deve na glavu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., proučio dovu protiv njih, a kada bi učio dovu, ponavljao bi je tri puta. U toj je dovi rekao: "Allahu, Tebi prepuštam Kurejšije." Zatim je rekao: "Allahu, Tebi prepuštam Ebu Džehla i Utbu bin Rebiu." Prenosilac hadisa nakon toga spominje ostalu sedmericu protiv kojih je Allahov Poslanik, s.a.v.s., učio dovu.[852]

800. U istim djelima bilježi se predanje Ebu Hurejra, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., učio sljedeću dovu: "Allahu, žestoko kazni pleme Mudarr. Allahu,

---

[850] Bilježi ga Buhari u poglavlju o bitkama pod naslovom "Bitka na Hendeku" (7/4-67/4111, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o dovama pod naslovom "Ponavljanje dove više puta" (11/197/6396, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o mesdžidima i mjestima gdje se obavljaju namazi pod naslovom "Dokaz onih koji tvrde da je srednji namaz ikindija". (2/5/127, En-Nevevi)

[851] Bilježi ga Buhari u poglavlju o vojnim pohodima pod naslovom "Vojni pohod protiv Redžia, Ri'la, Zekvana i kod bunara Me'una" (7/445/4090, 4094, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o mesdžidima i mjestima gdje se obavlja namaz pod naslovom "Preporučljivost učenja kunut-dove na svim namazima" (2/5/179-80, En-Nevevi), u predanju od Enesa bin Malika, r.a.

[852] Bilježi ga Buhari u poglavlju o namazu pod naslovom "Kada žena otkloni od onoga ko klanja nešto što ga ometa u namazu" (1/707/520, *Fethul-Bari*), i u poglavlju "Kada neko na onog ko klanja baci nečistoću ili lešinu, to mu neće pokvariti namaz" (1/415/240, *Fethul-Bari*), a dijelovi tog hadisa nalaze se pod brojevima (2934, 3185, 3854, 3960), Muslim u poglavlju o džihadu i putovanju pod naslovom "Uznemiravanja koje je Allahov Poslanik, s.a.v.s., doživio od mnogobožaca i licemjera". (4/12/152-4, En-Nevevi)

učini da ih zadese nerodne godine kao što su pogađale narod Jusufa, a.s."[853]

801. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Seleme bin el-Ekvea, r.a., koji prenosi da je neki čovjek jeo lijevom rukom, pa mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Jedi desnom rukom! Čovjek je odgovorio: "Ne mogu", a Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "I ne mogao! Jedino ga je oholost spriječila da me posluša." Nakon toga, taj čovjek nikada nije mogao podići desnu ruku do usta.[854] Ime je toga čovjeka Busr, sin jednog pastira deva iz plemena El-Ešdža. U hadisu je jasan dokaz da je dozvoljeno učiti dove protiv onoga ko postupa suprotno vjerskim propisima.

802. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Džabira bin Semure, r.a., koji pripovijeda: "Stanovnici Kufe požališe se Omeru bin el-Hattabu, r.a., na Sa'da bin Ebu Vekkasa, r.a., i on ga smijeni s položaja namjesnika i umjesto njega postavi nekog drugog. Omer, r.a., sa Sa'dom, r.a., posla još dvojicu ljudi u Kufu da se raspitaju o njemu. Oni uđoše u svaki mesdžid raspitujući se o Sa'du, r.a., ali ljudi o njemu rekoše samo dobro. Kada su došli u mesdžid plemena Benu Abesa, ustade čovjek po imenu Usama bin Katada, a njegov je nadimak bio Ebu Sa'da i reče: 'Ako već pitate, onda ću vam reći: Sa'd ne ide s ostalim muslimanima u rat, ne dijeli pošteno niti pravedno sudi.' Sa'd, r.a., reče mu: 'Tako mi Allaha, dž.š., protiv tebe ću proučiti tri dove: 'Allahu, ako je ovaj Tvoj rob ustao među ljudima samo da bi ga ljudi vidjeli i čuli za njega i želeći slagati na mene, onda mu podari dug život, učini da ga siromaštvo prati u životu i stavi ga na iskušenja." Nakon toga, taj je čovjek govorio: 'Ja sam starac koji je zapao u iskušenja zbog

[853] Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Davanje imena novorođenčetu " (10/596/6200, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o mesdžidima pod naslovom "Preporučljivost učenja kunut-dove na svim namazima ukoliko muslimane zadesi neka nesreća". (2/5/176-7, En-Nevevi)
[854] Spominjali smo ga pod brojem 588.
[855] Spominjali smo ga pod brojem 710.

Sa'dove dove.'" Abdul-Melik bin Umejr, čovjek koji ovaj hadis prenosi od Džabira bin Semure, r.a., veli: "Poslije sam vidio toga čovjeka; obrve su mu zbog duboke starosti pale preko očiju, stajao je pored puta i treptao očima."[855]

803. U istim djelima bilježi se predanje Urve bin Zubejra, r.a., koji prenosi da se Seid bin Zejd, r.a., sporio s Ervom bint Evs (ili Uvejs) kod Mervana bin Hakema. Ona ga je tužila da joj je on oteo dio zemlje, a na tu optužbu Seid, r.a., reče: "Kako da prisvojim njen dio zemlje nakon onoga što sam čuo od Allahovog Poslanika, s.a.v.s.?" Mervan ga upita: "A šta si to čuo od Allahovog Poslanika, s.a.v.s.?" Seid, r.a., reče: "Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: 'Ko nepravedno prisvoji koliko pedalj tuđe zemlje, na Sudnjem će danu o njegov vrat biti obješeno sedam zemalja.'" Mervan reče: "Poslije ovoga od tebe neću tražiti neki drugi dokaz." Seid, r.a., reče: "Allahu, ako je ona lagala, oslijepi je i učini da umre na svojoj zemlji." Ta žena nije umrla dok nije oslijepjela i jednog dana dok je hodala svojom zemljom, pala je u neku jamu i tu je umrla.[856]

Odricanje od novotara i grešnika

804a. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Berde bin Ebu Musaa, r.a., koji pripovijeda: "Ebu Musa se žestoko razbolio i pao je u komu, dok mu je glava bila u krilu jedne od njegovih žena. Žena poče vrištati, ali joj on nije mogao narediti da prestane. Kada se osvijestio, rekao je: 'Ja se odričem od onoga od koga se odriče Allahov Poslanik, s.a.v.s., a Allahov Poslanik, s.a.v.s., odrekao se one koja vrišti, one koja

---

[856] Bilježi ga Buhari u poglavlju o početku stvaranja pod naslovom "Predanja koja govore o sedam zemalja" (6/338/3198, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o navodnjavanju i poljoprivredi pod naslovom "Zabrana činjenja nepravde i prisvajanja tuđe zemlje" (4/11/49-50, En-Nevevi). Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Rijadus-salihin* pod brojem 1509.

kada je zadesi neka nesreća, brije glavu i one koja tom prilikom cijepa odjeću.'"[857]

804b. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Jahjaa bin Ja'mera, koji je rekao Ibn Omeru, r.a.: "Ebu Abdurahmane, prije nas pojavili su se ljudi koji uče Kur'an, ali ne vjeruju u kader, Allahovo, dž.š., određenje, i smatraju da se sve dešava spontano." On mu reče: "Kada sretneš takve, reci im da se ja njih odričem i da se oni odriču mene."[858]

Šta uči onaj ko odluči otkloniti neko zlo

805. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ibn Mesuda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., na dan osvojenja Meke došao kod Kabe, oko koje se nalazilo tristo šezdeset kipova. Allahov Poslanik, s.a.v.s., obarao je kipove štapom koji je držao u ruci i pri tome je učio ajet: *"Došla je istina, a nestalo je laži; laž doista nestaje"* (El-Isra, 81) i ajet: *"Reci: 'Došla je istina, a laži je nestalo i nikada se neće vratiti.'"* (Es-Sebe, 49)[859]

Šta treba proučiti onaj ko je izgovarao razvratne riječi

806. Ibn Madža i Ibnus-Sunni u svojim djelima bilježe predanje Huzejfe, r.a., koji prenosi da se jednom prilikom požalio da mu se ponekad omakne da izgovori razvratne riječi, pa mu

---

[857] Bilježi ga Buhari u poglavlju o dženazama pod naslovom "Zabrana brijanja glave kada čovjeka zadesi neka nesreća" (3/197/1296, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o imanu pod naslovom "Zabrana udaranja po obrazima, cijepanja odjeće i džahilijetskog ponašanja prilikom zapadanja u nevolju". (1/2/110, En-Nevevi)

[858] Bilježi ga Muslim u poglavlju o imanu pod naslovom "Vjerovanje u kader, a onaj ko ne vjeruje u kader nevjernik je ". (1/1/155-6, En-Nevevi)

[859] Bilježi ga Buhari u poglavlju o činjenju nepravde pod naslovom "Treba li razbiti posudu u kojoj se nalazi vino i treba li spaliti mješinu s vinom" (5/145/5478, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o vojnim pohodima pod naslovom "Gdje je Allahov Poslanik, s.a.v.s., na dan osvojenja Meke skoncentrirao strijelce" (7/609/4287, *Fethul-Bari*), i u tumačenju ajeta: *"Reci; 'Došla je istina i nestalo je laži, laž doista nestaje'"* (8/252/4720, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o džihadu i putovanju pod naslovom "Osvojenje Meke" (4/21/133, En-Nevevi).

Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "Pa zašto često ne izgovaraš istigfar, tražiš oprost od Allaha, dž.š.? Ja svaki dan stotinu puta zatražim oprosta od Allaha, dž.š."[860]

Šta uči onaj kome posrne jahalica

807a. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje Ebu Meliha, poznatog tabiina, koji prenosi da je neki čovjek rekao: "Jednom prilikom jahao sam u društvu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., njegova jahalica posrnu, a ja rekoh: 'Neka propadne šejtan.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., mi reče: 'Nemoj reći: 'Neka propadne šejtan', jer kada to kažeš, on raste sve dok ne postane velik kao kuća i kaže: 'Ja sam učinio da posrne', nego reci 'S imenom Allaha', jer kada to kažeš, šejtan se smanjuje sve dok ne postane poput mušice.'"[861] U ovoj formi Ebu Davud bilježi

---

[860] Bilježi ga Ibn Madža u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Traženje oprosta od Allaha, dž.š." (2/1254/3817), Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (128/364), obojica od Ebu Ishaka, od Ebu Mugire, od Huzejfe, r.a. Busajri u svom djelu *Ez-Zevaid* veli: "U lancu prenosilaca ovog hadisa je Ebu Mugira el-Bedželi koji je kontraverzan kada prenosi hadise od Huzejfe, r.a. Ovo je mišljenje Zehebija koje on iznosi u djelu *El-Keššaf*."

Postoje dvije stvari vezane za ovaj lanac prenosilaca:

prva, Ebu Ishak es-Sebii nije direktno čuo hadis od prenosioca koji prenosi ovaj hadis;

druga, Ebu Mugire el-Bedželi, čije ime je Ubejda bin Mugira od koga jedino Ebu Ishak es-Sebii prenosi hadise, tako da je on nepoznat (*Et-Takrib*). Hadis ima potvrdu u predanju koje bilježi Ibn Madža pod brojem 3818 od Amra bin Osmana bin Seida, od njegovog oca, od Muhammeda bin Abdurahmana bin Ireka, od Abdullaha bin Busra el-Mazinija. Busajri u djelu *Ez-Zevaid* veli: "Lanac je prenosilaca ovog hadisa pouzdan." U lancu prenosilaca je Amr bin Osman i Muhammed bin Abdurahman bin Irek, a obojica su na stepenu istinoljubivih prenosilaca, kao što se to tvrdi u djelima *Et-Takrib* i *Tehzibut-tehzib*. Hadis se bilježi u sljedećoj formi: "Blago onome čija knjiga dobrih djela bude ispunjena traženjem oprosta od Allaha, dž.š."

[861] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju u jednom od podnaslova (4/297/4982), od Halida el-Hazaa, od Ebu Temima, od Ebu Muliha, od suputnika Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovaj lanac prenosilaca jeste pouzdan. Halid el-Haza ovaj hadis prenosi od Ebu Temima Tarifa bin Mudžalida. Bilježi ga i Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* i u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* pod naslovom "Šta uči onaj kome posrne jahalica" (6/142/10388) sa istim lancem prenosilaca.

ovaj hadis od Ebu Meliha, on od nekog čovjeka koji je bio saputnik Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

807b. Isti hadis bilježi se u djelu Ibnus-Sunnija od Ebu Muliha, od njegovog oca, koji je bio ashab, a zvao se Usama prema poznatijem i ispravnijem mišljenju, mada neki smatraju drukčije.[862] Oba ova predanja ispravna su i imaju pouzdan lanac prenosilaca, jer je nepoznati čovjek koji se spominje u predanju koje bilježi Ebu Davud ashab, a svi su ashabi pouzdani, pa makar im se ime ne spominjalo u lancu prenosilaca.

Kada umre namjesnik nekog mjesta, lijepo je da poznati učenjak iz tog mjesta održi govor u kojem će smiriti narod, nasavjetovati ga, narediti mu da se strpi i da čuva red i mir

808a. Prenosi se poznato predanje, odnosno hutba Ebu Bekra, r.a., koju je održao na dan smrti Allahovog Poslanika, s.a.v.s., gdje je, između ostalog, rekao: "Ko je obožavao Muhammeda, s.a.v.s., neka zna da je Muhammed, s.a.v.s., umro, a ko obožava Allaha, dž.š., pa Allah, dž.š., vječno živi i nikada neće umrijeti."[863]

808b. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Džerira bin Abdullaha, r.a., koji je nakon smrti Mugire bin Šu'be, r.a., koji je bio namjesnik u Basri i Kufi, ustao, zahvalio se Allahu, dž.š., i zatim je rekao: "Bojte se Allaha, dž.š., Jedinog,

---

[862] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (170, 171/510), od Muhammeda bin Humrana el-Kajsija, od Halida el-Hazaa, od Ebu Temima, od Ebu Muliha, od njegovog oca, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Muhammed bin Humran el-Kajsi bio je istinoljubiv, ali je imao neke nedostatke. Ali, hadis od njega prenosi Halid bin Abdullah koji je pouzdan a i oni od kojih on prenosi hadis pouzdani su. Usama bin Umejr bin Amir el-Akješ bio je ashab. Od njega jedino njegov sin prenosi hadise (*Tehzibut-tehzib*). (1/210/394)

[863] Bilježi ga Buhari u poglavlju o odlikama ashaba pod naslovom "Odlika Ebu Bekra, r.a., i on je na stepenu iza Allahovog Poslanika, s.a.v.s." (7/24/3668, *Fethul-Bari*)

[864] Bilježi ga Buhari u poglavlju o imanu pod naslovom "Riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: 'Vjera je odanost Allahu, dž.š., Njegovom Poslaniku, s.a.v.s., vođama musli-

Koji nema druga, budite mirni dok vam ne dođe drugi namjesnik, a on će vam uskoro doći."[864]

Dova za onoga ko nam učini neko dobro, ili nekom drugom, pohvala za takvoga i podsticaj da još više čini usluge muslimanima

809. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Abdullaha bin Abbasa, r.a., koji pripovijeda: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., otišao je u zahod da obavi fiziološku potrebu, a ja sam mu pripremio vodu za abdest a Poslanik, s.a.v.s., kada izađe upita: 'Ko je donio ovu vodu?' Kada je obaviješten da sam to ja učinio, on za mene prouči sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ فَقِّهْهُ فِي الدِّينِ."

'Allāhumme fekkihhu fid-dīn'

'Allahu, podari mu moć razumijevanja.'" U predanju koje bilježi Buhari stoji: "...razumijevanja vjere."[865]

810. Muslim u svom *Sahihu* bilježi dugo predanje Ebu Katade, r.a., koje govori o brojnim mudžizama Allahovog Poslanika, s.a.v.s. U njemu, između ostalog, stoji: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., putovao je i nastavio je s putovanjem i kada se spustila noć, a ja sam cijelo vrijeme bio pored njega. U jednom trenutku savladao ga je san, i počeo se polahko naginjati na jahalici. Ja sam mu se primakao i uspravio ga, ali polahko, da ga ne probudim. Nastavili smo s putovanjem, iako se bilo dobro smračilo i on je ponovo, savladan snom, počeo da se naginje. Ja sam ga opet uspravio, ali sam pazio da ga ne probudim. Puto-

mana i svim muslimanima'" (1/166/57, *Fethul-Bari*), a dijelovi ovog hadisa bilježe se pod brojevima: 524, 1401, 2157, 2714, 2715, 7204. Ovaj hadis nisam pronašao u Muslimovom *Sahihu*.

[865] Bilježi ga Buhari u poglavlju o abdestu pod naslovom "Pripremanje vode za čišćenje poslije nužde" (1/294/143, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o odlikama ashaba pod naslovom "Odlike Abdullaha bin Abbasa, r.a." (6/16/143-37, En-Nevevi)

vali smo sve do pred zoru a Allahov Poslanik, s.a.v.s., savladan snom, nagnuo se tako jako da je izgledalo da će pasti. Ja sam ga ponovo uspravio, a on podiže glavu i upita: 'Ko si ti?' Ja odgovorih: 'Ebu Katada.' On upita: 'Otkada me ovako uspravljaš na jahalici?' Ja odgovorih. 'Otkako se spustila noć.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Da i tebe Allah, dž.š., sačuva kao što si se ti brinuo o Njegovom Poslaniku, s.a.v.s.'"[866]

811. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Usame bin Zejda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kome neko učini neko dobro, pa mu on kaže:

"جَزَاكَ اللهُ خَيْرًا."

'Džezākallāhu hajrā'

'Da te Allah, dž.š., nagradi svakim dobrom', dovoljno mu se zahvalio."[867]

812. Nesai, Ibn Madža i Ibnus-Sunni bilježe predanje Abdullaha bin Ebu Rebia, r.a., koji kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., posudio je od mene četrdeset hiljada. Kada je bio u stanju da mi vrati, donio mi je novac i rekao:

"بَارَكَ اللهُ لَكَ فِي أَهْلِكَ وَمَالِكَ."

'Bārekallāhu leke fī ehlike ve mālik'

'Da ti Allah, dž.š., podari bereket u tvojoj porodici i imetku.'

---

866 Bilježi ga Muslim u poglavlju o mesdžidima i mjestima gdje se obavlja namaz pod naslovom "Naklanjavanje propuštenog namaza i preporučljivost da se to što prije učini". (2/5/184-5, En-Nevevi)

867 Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dobročinstvu i održavanju bratskih veza pod naslovom "Predanja koja govore o onome ko je zadovoljan onim što ima" (4/380/2035), od Ahvesa bin Dževvaba, od Seira bin Humejsa, od Sulejmana et-Tejmija, od Ebu Osmana el-Hindija, od Usame bin Zejda, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Ahves bin Dževvab, koji je istinoljubiv, i Se'ir bin Humejs, koji je također istinoljubiv i od njega Muslim prenosi jedan hadis o šejtanskim došaptavanjima (*Et-Takrib*). Munziri u svom djelu *Tergibut-terhib* (2/56/5) navodi predanje koje potvrđuje ovaj hadis, a prenosi ga Aiša, r.a. On kaže: "Hadis bilježi Ahmed, a njegovi prenosioci su pouzdani osim Saliha bin Ahdara."

Nagrada za onoga ko nam posudi novac jeste da mu budemo zahvalni i da mu na vrijeme vratimo."[868]

813. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Džerira bin Abdullaha el-Bedželija, r.a., koji pripovijeda: "U doba džahilijeta postojao je mnogobožački hram koji su nazivali Jemenska kaba, a neki su ga zvali Zul-Halesa. Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mi: 'Hoćeš li me riješiti brige oko Zul-Halesa?' Ja krenuh s pratnjom od stotinu pedeset konjanika iz plemena Ahmes krenu ka Zul-Halesi, pa pobismo one koje smo tu zatekli, a hram srušismo. Kada smo se vratili, obavijestili smo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., o tome, a on prouči za mene i pleme Ahmes dovu.'" U drugom predanju stoji: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., pet puta zamoli Allaha, dž.š., da podari bereket pripadnicima plemena Ahmes u konjici i pješadiji."[869]

814. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Ibn Abbasa, r.a., koji pripovijeda da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., došao kod bunara vode zem-zem gdje ih je zatekao kako crpu vodu i poje hadžije, pa im je rekao: "Nastavite jer vi radite dobro djelo."[870]

---

[868] Bilježi ga Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* i u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* pod naslovom "Šta se kaže onome ko nam posudi novac" (6/101/10204), Ibn Madža u poglavlju o sadaki pod naslovom "Vraćanje duga na najbolji mogući način" (2/809/2424), obojica od Ismaila bin Ibrahima bin Abdurahmana bin Ebu Rebia el-Mahzumija, od njegovog oca, od njegovog djeda. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Abdurahman bin Ebu Rebia o kome Ibn Hadžer u djelu *Tehzibut-tehzib*" (1/138, 139/247) prenosi riječi Ibn Kattana, koji je rekao: "Njegove stanje je nepoznato." Bilježi ga i Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (78/201) i njegov lanac prenosilaca je pouzdan osim Ishaka bin Junusa, koji mi je nepoznat. Pogledaj hadis pod brojem 845c.

[869] Bilježi ga Buhari u poglavlju o odlikama ensarija pod naslovom "Spomen Abdullaha bin Džerira el-Bedželija, r.a." (7/164/3823, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o odlikama ashaba pod naslovom "Odlike Abdullaha bin Džerira, r.a." (6/16/35-6, En-Nevevi).

[870] Bilježi ga Buhari u poglavlju o hadžu pod naslovom "Pojenje hadžija". (3/574/1-635, *Fethul-Bari*)

Preporučljivo je da onaj ko je nekome nešto poklonio, pa mu ovaj uzvratio dovom, i on za njega dovu prouči

815. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Aiše, r.a., koja pripovijeda: "Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., poklonjena je ovca, a on mi reče: 'Podijeli je siromasima.' Kada bi sluga odnio meso i nakon toga se vratio, Aiša, r.a., upitala bi ga: 'Šta su rekli oni kojima si odnio meso?' Sluga je odgovarao: 'Rekli su: 'Da vam Allah, dž.š., podari bereket.'' Aiša, r.a., tada bi govorila: 'Da i njima Allah, dž.š., podari bereket. Na dovu ćemo im uzvratiti dovom, a nagrada nam se nimalo neće umanjiti.''"[871]

Onome kome je poklonjena hedija pa je on zbog opravdanog razloga odbije, npr. ako je kadija, namjesnik i sl., lijepo je da se izvini i objasni razlog zbog kojeg odbija hediju

816. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Sa'b bin Džesama, r.a., poklonio Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., divljeg magarca, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., bio je u ihramima, pa stoga odbi poklon i reče: "Da nismo u ihramima, primili bismo tvoj poklon."[872]

---

[871] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (279) od Abdurahmana, od Talika bin Muhammeda es-Sekena, od Ebu Muavije, od Jezida bin Zijada, od Ubejda bin Ebu Dža'da, od Aiše, r.a. Abdullah bin Ahmed prenosi da je njegov otac Ahmed o Jezidu bin Zijadu rekao: "On je pouzdan učenjak." Ishak bin Mensur prenosi da je Jahja bin Mein o njemu rekao: "On je pouzdan." Isto tvrdi i El-Idžli. Ebu Zur'a veli: "On je učenjak." Ebu Hatim kaže: "U njegovim hadisima nema smetnje." Nesai veli: "Kod njega ne postoji neka smetnja, njegova predanja su ispravna." Ibn Hadžer o Ubejdu bin Ebu Dža'du veli: "On je istinoljubiv." On prenosi jedino ovaj hadis, a bilježi ga Nesai u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* i djelu *Tehzibul-kemal*. (19/195, 371)

[872] Bilježi ga Muslim u poglavlju o hadžu pod naslovom "Onome ko je u ihramima zabranjeno je loviti kopnene životinje čije je meso dozvoljeno jesti". (3/8/105, En-Nevevi)

Dova koja se uči za onoga ko otkloni od nas neku neugodnost

817a. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Seida bin Musejjeba, r.a., koji prenosi da je Ebu Ejjub el-Ensari, r.a., otklonio iz brade Allahovog Poslanika, s.a.v.s., nešto što ga je uznemiravalo, pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., za njega proučio sljedeću dovu: "Ebu Ejjube, da i od tebe Allah, dž.š., otkloni ono što ti smeta."[873]

817b. U predanju koje prenosi Sa'd, r.a., stoji da je Ebu Ejjub, r.a., otklonio od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., nešto što mu je smetalo, pa mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ebu Ejjube, ni tebe neće uznemiravati ono što ne voliš, ni tebe neće uznemiravati ono što ne voliš."[874]

817c. U istom djelu bilježi se predanje Abdullaha bin Bekra el-Bahilija, koji pripovijeda: "Omer, r.a., izvadio je iz brade nekog čovjeka nešto što ga je uznemiravalo, pa mu je čovjek rekao: 'Da Allah, dž.š, od tebe otkloni zlo.' Omer, r.a., reče mu: 'Allah, dž.š, otklonio je od nas zlo onoga dana kada smo primili islam, nego kada neko od tebe otkloni nešto što te uznemirava,

---

[873] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* od Osmana bin Faida, od Ismaila bin Muhammeda es-Sehmija, štićenika Abdullaha bin Amra, od Seida bin Musejjeba, r.a., od Ebu Ejjuba, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Osman bin Faid el-Kureši Ebu Lubabe el-Basri, o kome Ibn Hadžer u svom djelu *Tehzibut-tehzib* (7/147/294) prenosi da je Buhari rekao: "U predanjima koja on prenosi postoje neke nejasnoće." Ibn Adijj veli: "Predanja koja on prenosi malobrojna su a većina onoga što on prenosi nije zapamćeno." Ibn Hibban veli: "On prenosi nejasna predanja i ono što on prenosi nije dozvoljeno koristiti kao dokaz." Ebu Nuajm veli: "On pouzdanim prenosiocima pripisuje netačna predanja."

[874] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (104/283) od Ebu Hilala er-Rasimija, od Katade, od Seida bin Musejjeba, r.a., koji prenosi da je Ebu Ejjub, r.a., otklonio od Allahovog Poslanika, s.a.v.s... U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Muhammed bin Sulejm Ebu Hilal er-Rasibi, o kome Ibn Hadžer u djelu *Tehzibut-tehzib* (9/195, 196/301) kaže: "Jahja nije htio prenositi hadise od njega." Ibn Mein je o njemu jednom prilikom rekao da je istinoljubiv, a drugom je prilikom rekao da kod njega ne postoji neka veća smetnja. Ibn Ebu Hatim o njemu kaže: "Buhari ga svrstava među nepouzdane prenosioce." Ahmed bin Hanbel veli: "On prenosi oprečna predanja."

ti reci: 'Tvoje su ruke učinile ono što je dobro.'"[875]

Šta se uči kada se ugledaju prvi plodovi

818a. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji pripovijeda da su ljudi imali običaj da prve plodove koji su sazreli donesu Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i kada bi ih uzeo, on bi učio sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي ثَمَرِنَا، وَبَارِكْ لَنَا فِي مَدِينَتِنَا وَبَارِكْ لَنَا فِي صَاعِنَا وَبَارِكْ لَنَا فِي مُدِّنَا."

"Allāhumme bārik lenā fī semerinā ve bārik lenā fī medinetinā ve bārik lenā fī sā'inā ve bārik lenā fī muddinā"

"Allahu, podari nam bereket u ovim plodovima, podari nam bereket u našem naselju. Podari nam bereket u našem sa'u (mjera za težinu prim. prev.), podari nam bereket u našem pregršću." Zatim bi pozvao najmlađe dijete pa bi mu dao te plodove.[876]

818b. U predanju koje bilježi, također, Muslim stoji: "Podari nam bereket nad bereketom", a zatim bi plodove dao najmlađem djetetu u blizini.[877]

818c. U predanju koje bilježi Tirmizi stoji: "Dao bi te plodove najmlađem djetetu koje bi vidio."[878]

819. Ibnus-Sunni bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je vidio Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kada mu

---

[875] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (104/284) od Muhammeda bin Kulejba, od Hasana bin Ibrahima, od Abdullaha bin Bekra el-Bahilija, od Omera bin el-Hattaba, r.a. Lanac prenosilaca ovog hadisa prekinut je između Abdullaha i Omera, r.a.

[876] Bilježi ga Muslim u poglavlju o hadžu pod naslovom "Vrijednost Medine i dova Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da podari bereket u Medini". (3/9/145-6, En-Nevevi)

[877] Bilježi ga Muslim u poglavlju o hadžu pod naslovom "Vrijednost Medine i dova Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da podari bereket u Medini". (3/9/146, En-Nevevi)

[878] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Predanja koja se uče kada se ugledaju prvi zreli plodovi". (5/506/3454)

donesu prve zrele plodove, stavlja ih na oči, zatim na usne i nakon toga kaže:

"اللَّهُمَّ كَمَا أَرَيْتَنَا أَوَّلَهُ فَأَرِنَا آخِرَهُ."

"Allāhumme kemā erejtenā evvelehū fe erinā āhireh"

"Allahu, kao što si nam omogućio da vidimo prve, učini da vidimo i posljednje plodove." Zatim bi te plodove davao djeci koja su bila u njegovoj blizini.[879]

Onaj ko vazi ili drži ders treba biti umjeren i ne duljiti s time

Onome ko drži ders ili predvodi naučne skupove preporučljivo je ne duljiti, pa da na taj način to predavanje učini dosadnim, i da slast stjecanja znanja ode iz srca prisutnih. Ako bude duljio, prisutni će zamrziti stjecanje znanja i slušanje dersova, pa će upasti u ono što je zabranjeno.

820. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Šekika bin Seleme, koji pripovijeda da je Ibn Mesud, r.a., držao vazove svakog četvrtka, pa mu neki čovjek reče: "Ja bih volio kad bi nam ti držao predavanja svaki dan." Abdullah bin Mesud, r.a., odgovori mu: "U tome me sprečava samo to što se bojim da ću vam dosaditi. Ja vam držim predavanja onako kako je Allahov Poslanik, s.a.v.s., držao predavanja nama, jer se plašio da nam ne oteža."[880]

---

[879] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (103, 104/281), od Abdurahmana bin Jahjaa bin Seida el-Uzrija, od Junusa bin Jezida, od Zuhrija, od Seida bin Musejjeba, r.a., od Ebu Hurejre, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Abdurahman bin Jahja el-Uzri, o kome Zehebi u *El-Mizanu* (3/311/5003) prenosi riječi El-Ukajlija, koji je rekao: "On je nepoznat. Hadisi koje on prenosi nisu vjerodostojni." U lancu prenosilaca nalazi se Junus bin Ebu Nedždžar o kome Ibn Hadžer u *Et-Takribu* veli: "On je pouzdan, s tim što u predanjima koja prenosi od Zuhrija postoje neke nejasnoće."

[880] Bilježi ga Buhari u poglavlju o stjecanju znanja pod naslovom "Način na koji je Allahov Poslanik, s.a.v.s., držao predavanja ashabima bojeći se da im ne oteža" (1/195, 197/68, 70, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o džuma-namazu pod naslovom "Džuma-namaz i držanje hutbe". (2/6/158, En-Nevevi)

821. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ammara bin Jasira, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّ طُولَ صَلاَةِ الرَّجُلِ وَقِصَرَ خُطْبَتِهِ مَئِنَّةٌ مِنْ فِقْهِهِ، فَأَطِيلُوا الصَّلاَةَ وَاقْصُرُوا الْخُطْبَةَ."

"Dužina namaza i kratkoća hutbe znak je čovjekove pronicljivosti, pa oduljite s namazom, a skratite hutbu."[881]

Prenosi se da je Šihab ez-Zuhri, Allah mu se smilovao, rekao: "Kada sijelo dugo potraje, šejtan ima udjela u njemu."

Vrijednost upućivanja i podsticanja na činjenje dobrih djela

Uzvišeni je rekao: *"Jedni drugima pomažite u dobročinstvu i čestitosti..."* (El-Maida, 2)

822. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ دَعَا إِلَى الْهُدَى كَانَ لَهُ مِنَ الأَجْرِ مِثْلَ أُجُورِ مَنْ تَبِعَهُ لاَ يُنْقَصُ ذَلِكَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْئًا وَمَنْ دَعَا إِلَى ضَلاَلَةٍ كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الإِثْمِ مِثْلَ آثَامِ مَنْ تَبِعَهُ لاَ يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ آثَامِهِمْ شَيْئًا."

"Ko poziva na uputu imat će nagradu onih koji ga slijede, s tim da njihove nagrade neće biti nimalo umanjene. A ko poziva u zabludu imat će grijeh onih koji ga slijede, s tim da njihovi grijesi neće biti nimalo umanjeni."[882]

823. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Mesuda el-Ensarija el-Bedrija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

---

[881] Bilježi ga Muslim u poglavlju o džuma-namazu pod naslovom "Džuma-namaz i hutba". (2/6/158, En-Nevevi)

[882] Bilježi ga Muslim u poglavlju o stjecanju znanja pod naslovom "Onaj ko uvede dobar ili loš običaj". (6/16/227, En-Nevevi)

"مَنْ دَلَّ عَلَى خَيْرٍ فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِ فَاعِلِهِ."

"Ko uputi nekoga na dobro djelo imat će nagradu poput nagrade onoga ko je to djelo učinio."[883]

824. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Sehla bin Sa'da, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao Aliji, r.a.:

"فَوَاللهِ لأَنْ يَهْدِيَ اللهُ بِكَ رَجُلاً وَاحِدًا خَيْرٌ لَهُ مِنْ حُمُرِ النَّعَمِ."

"Tako mi Allaha, dž.š., da Allah, dž.š., tvojim sebebom uputi nekoga na Pravi put, bolje ti je od stada skupocjenih deva."[884]

825. U *Sahihu* se bilježi hadis Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji je rekao:

"وَاللهُ فِي عَوْنِ عَبْدِهِ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ."

"Allah, dž.š., pomaže Svome robu sve dok Njegov rob pomaže svome bratu muslimanu."[885] Hadisi o ovoj temi mnogobrojni su i poznati.

Onaj ko bude upitan o nečemu, a ne bude znao, treba onoga ko ga je pitao uputiti na onoga ko zna

826a. O ovoj temi govore hadisi koje smo citirali u prethodnom poglavlju, gdje smo spomenuli hadis: "Vjera je savjet"[886], a ovo je jedan od vidova odanosti.

---

[883] Bilježi ga Muslim u poglavlju o vlasti pod naslovom "Vrijednost potpomaganja vojnih pohoda na Allahovom, dž.š., putu". (5/13/38-9, En-Nevevi)

[884] Bilježi ga Buhari u poglavlju o vojnim pohodima pod naslovom "Bitka na Hajberu" (7/544/4210, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o odlikama ashaba, r.a., pod naslovom "Odlike Alije bin Ebu Taliba, r.a. " (5/15/178, En-Nevevi)

[885] Bilježi ga Muslim u poglavlju o zikru, dovama, traženju oprosta i pokajanju pod naslovom "Vrijednost okupljanja radi učenja Kur'ana i spominjanja Allaha, dž.š." (6/17/21, En-Nevevi), a prenosi ga Ebu Hurejre, r.a.

[886] Bilježi ga Muslim u poglavlju o imanu od naslovom "Pojašnjenje da je vjera odanost". (1/2/36-7, En-Nevevi)

826b. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Šurejha bin Hanija koji prenosi da je došao kod Aiše, r.a., da je pita o meshu po mestvama, pa mu je ona rekla: "Idi i pitaj o tome Aliju, r.a., jer je on najčešće putovao s Allahovim Poslanikom, s.a.v.s."[887]

827. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje koje govori o Sa'du bin Hišamu bin Amiru, koji je htio pitati o načinu na koji je Allahov Poslanik, s.a.v.s., obavljao vitr-namaz, pa je došao kod Ibn Abbasa, r.a., da ga pita o tome, a on mu je rekao: "Hoćeš li da te uputim na onu koja bolje od svih ljudi na zemlji poznaje to pitanje? Idi kod Aiše, r.a., i pitaj je o tome."[888]

828. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Imrana bin Hitana, koji je upitao Aišu, r.a., o svili, pa mu je ona rekla: "Idi kod Ibn Abbasa, r.a., pa ga pitaj o tome." On je otišao kod njega i upitao ga o tome, ali mu je on rekao: "Pitaj o tome Ibn Omera, r.a." Kada je upitao Ibn Omera, r.a., o tome, on mu je rekao: "Pripovijedao mi je Ebu Hafs, tj. Omer bin el-Hattab, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: 'Svilu na ovome svijetu odijeva samo onaj ko na onom svijetu neće imati nikakva udjela, tj. neće je oblačiti tamo."[889]

Šta treba reći onaj ko bude pozvan da mu se sudi po Allahovom, dž.š., zakonu

Onaj kome bude rečeno: "Neka između mene i tebe presudi Allahova, dž.š., knjiga i sunnet Allahovog Poslanika, s.a.v.s., praksa islamskih učenjaka" i sl., ili mu se kaže: "Hajde sa mnom do kadije, ili muftije da oni presude među nama", treba reći: "Čujem i pokoravam se" i tome sl. Uzvišeni je rekao: *"Kad se*

[887] Bilježi ga Muslim u poglavlju o čistoći pod naslovom "Vremenska ograničenost trajanja mesha po mestvama". (1/3/175, En-Nevevi)

[888] Bilježi ga Muslim u poglavlju o namazu putnika i skraćivanju namaza pod naslovom "Noćni namaz i šta treba uraditi onaj ko prespava taj namaz ili se razboli". (2/6/25-6, En-Nevevi)

[889] Bilježi ga Buhari u poglavlju o odijevanju pod naslovom "Propis odijevanja svile muškarcima i situacije kada je to dozvoljeno". (10/296/5835, *Fethul-Bari*)

vjernici Allahu i Poslaniku Njegovu pozovu, da im on presudi, samo reknu: 'Slušamo i pokoravamo se!' Oni će uspjeti." (En-Nur, 51)

Onom ko se bude s nekim sporio, pa mu on kaže: "Boj se Allaha, dž.š." ili: "Znaj da te Allah, dž.š., stalno vidi" ili: "Znaj da će sve što kažeš biti zapisano i da ćeš za to polagati račun" ili mu citira ajet: *"Onoga dana kad svaki čovjek pred sobom nađe dobro djelo koje je uradio i hrđavo djelo koje je učinio..."* (Alu Imran, 30) ili ajet: *"I bojte se Dana kada ćete se svi Allahu vratiti..."* (El-Bekara, 281) i sl., preporučljivo je da se lijepo ophodi prema njemu i da kaže: "Čujem i pokoravam se" ili: "Molim Allaha, dž.š., da pruži Svoju pomoć" ili: "Molim Allaha, dž.š., da bude blag prema meni." Treba žestoko paziti da se na ove riječi ne uzvrati na način koji ne dolikuje, jer se mnogi ljudi tom prilikom ponašaju onako kako im ne priliči i govore ono što ne treba. Neki u toj situaciji izgovore riječi koje ih odvedu u nevjerstvo. Također, kada mu neko kaže: "To što si uradio jasno se suprotstavlja hadisu Allahovog Poslanika, s.a.v.s.", on ne smije reći: "Nije me briga za hadis" i sl., pa makar se hadis na prvi pogled i ne odnosio na njegovo djelo, zbog toga što se odnosi samo na neku specifičnu situaciju ili se može na više načina tumačiti, nego treba, u tom slučaju, kazati: "Ovaj se hadis odnosi na to i to, a ne odnosi se na ovo što sam ja uradio, može se tumačiti na viče načina, učenjaci su se složili da to nije vjerodostojan hadis" i sl.

Izbjegavanje druženja s prostacima

Uzvišeni je rekao: *"Ti sa svakim lijepo! I traži da se dobra djela čine a neznalica se kloni"* (El-E'raf, 199). I rekao je Uzvišeni: *"A kad čuju besmislicu kakvu, od nje se okrenu i reknu: 'Nama naša djela, a vama vaša djela, mir vama! Mi ne želimo društvo neukih'"* (El-Kasas, 55). I rekao je Uzvišeni: *"Zato se ti okani onoga ko Kur'an izbjegava i koji samo život na ovom svijetu želi"* (En-Nedžm, 29). I rekao je Uzvišeni: *"Zato ti velikodušno oprosti."* (El-Hidžr, 85)

829. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Abdullaha bin Mesuda, r.a., koji je rekao: "Nakon Bitke na

Hunejnu Allahov Poslanik, s.a.v.s., dodijelio je nekim uglednicima iz arapskih plemena veći dio plijena nego što su ostali dobili. Neki čovjek reče: 'Ova podjela nije bila pravedna niti se njom nastojalo postići Allahovo, dž.š., zadovoljstvo.' Ja rekoh: 'Tako mi Allaha, dž.š., obavijestit ću o tome Allahovog Poslanika, s.a.v.s.' Kada sam o tome obavijestio Allahovog Poslanika, s.a.v.s., lice mu od srdžbe žestoko pocrvenje i reče: 'Pa ko je pravedan ako Allah, dž.š., i Njegov Poslanik, s.a.v.s., nisu pravedni?' Zatim je rekao: 'Da se Allah, dž.š, smiluje Musau, a.s., uznemiravan je i više od ovoga, pa se strpio.'"[890]

830. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Ibn Abbasa, r.a., koji pripovijeda: "Ujejna bin Hisn bin Huzejfa došao je u Medinu i odsjeo je kod svog bratića Hurra bin Kajsa, koji je bio veoma blizak Omeru, r.a. Oni koji su dobri poznavaoci Kur'ana bili su u šuri Omera, r.a., bez obzira bili stari ili mladi. Ujejna reče svome bratiću: 'Sine moga brata, ti si utjecajan kod vladara pravovjernih, pa zamoli ga da me primi.' On zatraži dozvolu, i Omer, r.a., primi ga. Kada je ušao, on reče Omeru, r.a.: 'Sine Hattabov, tako mi Allaha, dž.š, ti nam ne daješ dovoljno iz državne kase niti sudiš pravedno među nama.' Na te se riječi Omer, r.a., žestoko naljuti i htjede da ga se domogne, ali mu Hurr reče: 'Vladaru pravovjernih, Uzvišeni Allah, dž.š., objavio je Svome Poslaniku, s.a.v.s.: *'Ti sa svakim lijepo! I traži da se dobra djela čine, a neznalica se kloni'* (El-E'raf, 199), a ovaj je jedan od neznalica.' Tako mi Allaha, dž.š., Omer, r.a., nakon što je čuo ovaj ajet, nikada nije postupio suprotno njegovom naređenju, a njegova je praksa bila da se strogo pridržava Kur'ana.'"[891]

---

[890] Bilježi ga Buhari u poglavlju koje govori o predanjima koja su prenesena o vjerovjesnicima u jednom od podnaslova i u poglavlju o dovama pod naslovom "Riječi Uzvišenog: *'I moli se za njih'*" i u poglavlju o onome ko uputi dovu za svoga brata, a u njoj ne spomene sebe" (11/140/6336, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o zekatu pod naslovom "Davanje zekata onima čija srca treba pridobiti za islam". (3/7/157-8, En-Nevevi)

[891] Bilježi ga Buhari u poglavlju o tumačenju Kur'ana pod naslovom "Tumačenje ajeta: *'Ti sa svakim lijepo! i traži da se dobra djela čine a neznalica se kloni'*" (8/155/4642, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o pridržavanju vjere pod naslovom "Slijeđenje Allahovog Poslanika, s.a.v.s." (13/264/7286, *Fethul-Bari*)

Savjetovanje onoga ko je na većem stepenu učenosti

O ovoj temi govori i predanje Ibn Abbasa, r.a., koje smo spomenuli u prethodnom poglavlju.

Na ovo poglavlje treba obratiti posebnu pažnju. Svaki je čovjek dužan savjetovati, naređivati dobro i odvraćati od zla, i "malog" i "velikog", ukoliko to neće donijeti neku veću štetu. Uzvišeni je rekao: *"Na put Gospodara svoga mudro i lijepim savjetom pozivaj i s njima na najljepši način raspravljaj"* (En-Nahl, 125). Hadisi preneseni o ovoj temi mnogobrojni su. Praksa nekih ljudi koji izbjegavaju savjetovati one koji se smatraju na većim stepenima pod izgovorom da ih se stide očita je greška i promašaj. To nije stid, nego je to nedostatak samopoštovanja, slabost duše i nemoć. Stid u sebi sadrži svako dobro i za rezultat ima samo ono što je dobro, a njihova praksa donosi zlo, pa se stoga ne ubraja u stid. Prema velikim i uvaženim učenjacima, stid je osobina koja odvraća od činjenja onoga što je ružno i sprečava neispunjavanje obaveza prema onima koji posjeduju neko pravo. Ovo značenje sadržano je u riječima Džunejda, Allah mu se smilovao, koje se bilježe u djelu *Kušejrijeva poslanica*, gdje on kaže: "Stid je priznavanje blagodati, spoznavanje vlastitih nedostataka na osnovu čega se javlja stanje koje se naziva stid." O ovome sam podrobnije govorio na početku komentara Muslimovog *Sahiha*, a Allahu, dž.š., pripada svaka zahvala i Allah, dž.š., najbolje zna!

Ispunjavanje obaveza i obećanja

Uzvišeni je rekao: *"I ispunjavajte obaveze na koje ste se Allahovim, dž.š., imenom obavezali"* (En-Nahl, 91). I rekao je Uzvišeni: *"O vjernici, ispunjavajte obaveze"* (El-Maida, 1). I rekao je Uzvišeni: *"I ispunjavajte obavezu jer će se za obavezu zaista odgovarati"* (El-Isra, 34). Ajeti o ovoj temi mnogobrojni su, a među njima ajeti koji na to najoštrije upozoravaju jesu sljedeći: *"O vjernici,*

zašto jedno govorite a drugo radite? O kako je Allahu mrsko kada govorite riječi koje djela ne prate." (Es-Saff, 2-3)

831a. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ: إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا اؤْتُمِنَ خَانَ."

"Licemjer ima tri svojstva koja ukazuju na njegovo licemjerstvo; kada govori, laže, kada obeća, iznevjeri i kada mu se nešto povjeri, on to pronevjeri."[892] U jednom se predanju još dodaje: "...pa makar postio, klanjao i tvrdio da je musliman."[893] Hadisi o ovoj temi mnogobrojni su, ali smatram da je ovo što smo spomenuli dovoljno.

Učenjaci se slažu da onaj ko nekome obeća ono što mu u osnovi nije zabranjeno treba ispuniti to svoje obećanje. Da li je to obavezno ili je preporučeno? Učenjaci se razilaze o ovom pitanju. Šafi, Ebu Hanifa i većina učenjaka smatraju da je to preporučeno, pa, na osnovu toga, ako neko ne bi ispunio svoje obećanje, izgubio bi nagradu i učinio bi ono što je veoma pokuđeno, ali ne bi bio grešan. Jedna skupina učenjaka smatra da je ispunjavanje obećanja stroga obaveza. Imam Ebu Bekr bin el-Arebi el-Maliki kaže: "Među najcjenjenijim učenjacima koji zastupaju ovo mišljenje jeste Omer bin Abdul-Aziz. Jedan dio učenjaka malikijskog mezheba smatra da ukoliko bi neko svoje obećanje spomenuo uz neki uvjet, npr. da kaže: "Ako se oženiš, dobit ćeš to i to" ili: "Nemoj me vrijeđati, dat ću ti to i to", bio bi

---

[892] Bilježi ga Buhari u poglavlju o imanu pod naslovom "Osobine licemjera" (1/1-11/33, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o svjedočenju pod naslovom "Onaj ko naređuje ispunjavanje obaveza čini dobro djelo" (5/341, 432/2682, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o oporukama pod naslovom "Riječi Uzvišenog: *'Pošto se izvrši, ne oštećujući nikoga, oporuka koja je ostavljena ili podmiri dug'*" (En-Nisa, 12/5/441/2749, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Riječi Uzvišenog: *'O vjernici, bojte se Allaha i budete sa onima koji su iskreni'*" (10/523/6095, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o imanu pod naslovom "Osobine licemjera. (1/2/47, En-Nevevi)

[893] Bilježi ga Muslim u poglavlju o imanu pod naslovom "Osobine licemjera". (1/2/48, En-Nevevi)

obavezan to obećanje ispuniti, a ako bi obećao nešto uopćeno, ne bi bio obavezan ispuniti to obećanje. Oni koji smatraju da ispunjavanje obećanja nije obavezno navode kao dokaz činjenicu da je to slično poklonu, a izručivanje poklona, prema mišljenju većine učenjaka, nije obavezno sve dok ga onaj koji ga primi ne uzme. Malikije smatraju da je izručivanje poklona obavezno i prije nego što ga primalac uzme.

Dova za onoga ko ponudi svoj imetak i sl.

832a. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Enesa, r.a., koji pripovijeda: "Kada su muhadžiri stigli u Medinu, Sa'd bin er-Rebi primio je kod sebe Abdurahmana bin Avfa, r.a., pa mu reče: 'Dajem ti pola svoga imetka i razvest ću se s jednom od svojih žena, pa se ti njome oženi', a Abdurahman, r.a., reče mu: 'Da ti Allah, dž.š., podari bereket u tvojoj porodici i imetku.'"[894]

Šta musliman treba kazati nemuslimanu kada mu učini neko dobro

U toj situaciji muslimanu je zabranjeno upućivati za njega dovu Allahu, dž.š, da mu oprosti i sl., kao što je zabranjeno moliti za nevjernike, ali je dozvoljeno zamoliti Allaha, dž.š., da ga uputi, da mu podari zdravlje i sl.

832b. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Enesa, r.a., koji pripovijeda: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., zatražio je vode, pa mu je neki jevrej donio vodu, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Da ti Allah, dž.š, učini izgled lijepim.' Taj jevrej nije osijedio sve do svoje smrti."[895]

---

[894] Bilježi ga Buhari u poglavlju o odlikama ensarija pod naslovom "Način na koji je Allahov Poslanik, s.a.v.s., pobratio svoje ashabe" (7/317/3937, *Fethul-Bari*).

[895] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (106/290) od Seleme bin Verdana, od Enesa bin Malika, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Selema bin Verdan el-Lejsi Ebu Ja'la el-Medeni, za koga Ibn Hadžer u svom djelu *Et-Takrib* veli: "On je nepouzdan."

Šta kaže onaj ko na sebi, svome djetetu, imetku i sl. vidi nešto što ga zadivi, pa se poboji da će ga ureći i na taj način mu nanijeti štetu

833. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"الْعَيْنُ حَقٌّ."

"Urok je istina."[896]

834. U istim djelima bilježi se predanje Ummu Seleme, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., u njenoj kući vidio djevojčicu čije je lice bilo prošarano crvenilom, pa reče: "Proučite joj rukju jer je ona urečena."[897]

835a. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"الْعَيْنُ حَقٌّ. وَلَوْ كَانَ شَيْءٌ سَابَقَ الْقَدَرَ سَبَقَتْهُ الْعَيْنُ، وَإِذَا اسْتُغْسِلْتُمْ فَاغْسِلُوا".

"Urok je istina. Da išta može preteći kader, odredbu, bio bi to urok. Kada neko od vas zatraži da se zbog uroka okupate, učinite to."[898] Učenjaci kažu: "Pod kupanjem se misli na to da se onome ko je urekao kaže: 'Operi unutrašnji dio svoje odjeće koji dotiče kožu.' Zatim se tom vodom sapere onaj ko je urečen." Prenosi se da je Aiša, r.a., rekla: "Onome ko je urekao

---

[896] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o medicini pod naslovom "Urok je istina" (10/213/5740, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o odijevanju pod naslovom "O tetoviranju" (10/392/5944, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o nazivanju selama pod naslovom "O liječenju, bolesti i učenju rukje". (5/14/170, En-Nevevi)

[897] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o medicini pod naslovom "Učenje rukje radi liječenja od uroka" (10/210/5739, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o nazivanju selama pod naslovom "Preporučljivost učenja rukje radi uroka, ujeda mrava i groznice". (5/14/185, En-Nevevi)

[898] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o nazivanju selama pod naslovom "Liječenje, bolest i učenje rukje". (5/14/171, En-Nevevi)

naređivano je da se okupa, pa bi se tom istom vodom okupao onaj ko je urečen."[899]

836. Tirmizi, Nesai i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje Ebu Seida el-Hudrija, r.a., koji je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., tražio je utočište kod Allaha, dž.š., od džina, uroka i ljudi sve dok nisu objavljene sure El-Muavvizetejn (El-Felek i En-Nas). Kada su objavljene ove dvije sure, učio je njih, a prestao je s učenjem ostalih zaštita."[900] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar."

837. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., tražio zaštitu za Hasana i Husejna sljedećim riječima:

"أُعِيذُكُمَا بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَّةِ مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ وَهَامَّةٍ وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ لَامَّةٍ."

"Uīzukumā bi kelimetillāhit-tāmmeti min kulli šejtānin ve hāmmetin ve min kuli ajnin lāmmeh"

"Tražim zaštitu za vas pomoću Allahovih savršenih riječi od svakog šejtana i životinje otrovne i od svakog oka uroklji-vog." Govorio bi im: "Vaš praotac Ibrahim, a.s., ovim je riječi-ma tražio utočište za Ismaila i Ishaka."[901]

---

[899] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o medicini pod naslovom "Predanja koja govore o uroku" (4/8/3880). Lanac prenosilaca ovog hadisa ispunjava uvjete koje postavljaju Buhari i Muslim.

[900] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o medicini pod naslovom "Predanja koja govore o traženju zaštite učenjem sura El-Felek i En-Nas" (4/395/2058), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* u poglavlju o traženju zaštite pod naslovom "Utjecanje od džinskog uroka" (4/458(7930), Ibn Madža u poglavlju o medicini pod naslovom "O onima koji su učili rukju protiv uroka" (2/1161/3511), svi oni od Džurejrija, od Ebu Nadra el-Munzirija bin Malika, od Ebu Seida, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Džurejri, čije je ime Seid bin Ijjas, koji je bio pouzdan, ali je tri godine prije smrti počeo miješati hadise. Hadis ima potvrdu u predanju koje se bilježi u *Sahihima* Buharija i Muslima, a prenosi ga Aiša, r.a. To smo predanje spominjali pod brojevima 236a, 236b.

[901] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju u kojem navodi predanja koja govore o vjerovjesnicima, a.s., poglavlje pod brojem 10. (6/470/3371, *Fethul-Bari*)

838. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Seida bin Hakima, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi se pobojao da će nešto ureći, govorio:

"اللَّهُمَّ بَارِكْ فِيهِ وَلَا تَضُرَّهُ."

"Allāhumme bārik fīhi ve lā tedurreh"

"Allahu, podari bereket u ovome i nemoj mu nanijeti štetu."[902]

839. U istom djelu bilježi se predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko ugleda nešto pa ga to zadivi i kaže:

"مَا شَاءَ اللهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ."

'Māšā Allāhu lā kuvvete illā billāh'

'Mašallah, nema snage osim Allahove, dž.š. snage', neće mu njegov pogled nauditi."[903]

840. U istom djelu bilježi se predanje Sehla bin Hunejfa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ مِنْ نَفْسِهِ أَوْ مَالِهِ فَلْيُبَرِّكْ عَلَيْهِ فَإِنَّ الْعَيْنَ حَقٌّ."

---

[902] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (810/208), od Hizama bin Hakima, od Seida bin Hakima, od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Seid bin Hakim bin Muavija bin Hide, o kome Ibn Hadžer u svom djelu *Tehzibut-tehzib* (4/19/24) veli: "On hadise prenosi od svoga oca, od djeda." Nesai veli. "On je pouzdan." Lanac prenosilac ovog hadisa jeste nejasan.

[903] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (80/207) od Ajjaša bin Muhammeda, od Hadždžadža bin Nesira, od Ebu Bekra el-Huzelija Abdullaha, Sumame bin Abdullaha bin Enesa.

U lancu prenosilaca ovog hadisa su:

1) Hadždžadž ibn Nesir el-Fesatiti, koji je nepouzdan... (*Et-Takrib*);

2) Ebu Bekr el-Huzeli. Neki kažu da se zvao Sulma bin Abdullah, neki da se zvao Ruh, a njegova se predanja ne primaju. (*Et-Takrib*);

3) Sumama bin Abdullah. On nije bio ashab. Hadise prenosi od svoga djeda Enesa bin Malika, r.a.

"Kada neko od vas vidi kod sebe ili u svom imetku nešto što ga zadivi, neka zamoli Allaha, dž.š., da mu podari bereket u tome, jer je urok istina."[904]

841a. U istom djelu bilježi se predanje Amira bin Rebia, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ مِنْ نَفْسِهِ أَوْ مَالِهِ وَأَعْجَبَهُ مَا يُعْجِبُهُ فَلْيَدْعُ بِالْبَرَكَةِ."

"Kada neko od vas vidi kod sebe ili u svom imetku nešto što ga zadivi, neka zamoli Allaha, dž.š., da mu podari bereket u tome."[905]

[904] Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (80/205) od Ebu Umame bin Sehla bin Hunejfa, od Abdullaha bin Amira. Hejsemi u djelu *El-Medžma* (5/107) veli: "Prenosioci koje spominje Ahmed jesu oni koje Buhari spominje u svom *Sahihu*. Međutim, lanci prenosilaca koje spominje Taberani imaju u sebi slabost." Ibn Hadžer u djelu *Tehzibut-tehzib* (1/373/684) prenosi riječi Osmana ed-Darimija od Ibn Meina koji je rekao: "On mi je nepoznat." Međutim, Ibn Hibban spominje ga među pouzdanim prenosiocima i navodi da je on iz generacije tabiina i kaže: "Umejja bin Hind prenosi od Ebu Umame, a od njega prenosi i Seid bin Ebu Hilal", i nakon toga navodi da je on iz generacije poslije tabiina i kaže. "Umejja bin Hind bin Sehl bin Hunejf prenosi od Abdullaha bin Amira ukoliko je slušao hadise od njega, a od njega prenosi Abdullah bin Isa." Međutim, on ni u kom slučaju nije slušao hadise od njega. Hadis bilježi i Hakim (3/411, 432), (4/215), Ahmed u svom *Musnedu* (3/447) s istim lancem prenosilaca.

[905] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (80/206) od Ebu Abdurahmana, od Ishaka bin Ibrahima, od Muavije bin Hišama, od Ammara bin Zurejka ed-Dabbija, od Abdullaha bin Isaa, od Umejje bin Hinda, od Abdullaha bin Amira bin Rebia od njegovog oca. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Umejja bin Hind o kojem Ibn Hadžer veli. "On je prihvatljiv." Zehebi prenosi da je Ibn Mein o njemu rekao: "On mi je nepoznat." Od njega hadise prenosi Seid bin Ebu Hilal i dr. O Ammaru bin Zurejku autor djela *Et-Tehzib* prenosi da je Ebu Hatim rekao: "Kod njega ne postoji neka veća smetnja." Isto kaže i Nesai. O Muaviji bin Hišamu Jahja bin Mein veli. "On je dobar", međutim to nije tačno. Ebu Davud ga ocjenjuje pouzdanima Ibn Hibban veli: "Postoji mogućnost da je nekada griješio u prenošenju hadisa." Ibn Hadžer veli: "Bio je istinoljubiv, ali je pravio nenamjerne greške." Nisam pronašao onoga ko hadis prenosi od Umejje bin Hinda, tako da je ovaj lanac prenosilaca nepouzdan. Hadis bilježi i Hakim (4/215) i kaže: "Lanac prenosilaca ovog hadisa pouzdan je, ali ga Buhari i Muslim ne bilježe sa spominjanjem riječi: "Bereket." U tome ga podržava Zehebi. Bilježi ga i Hejsemi u djelu *El-Medžma* i kaže: "Bilježi ga Taberani, a u njegovom lancu prenosilaca je Umejja bin Hind, o kome su učenjaci raspravljali, ali ga niko nije ocijenio nepouzdanim. Ostali prenosioci su pouzdani. Postoje drugi hadisi koji potvrđuju ispravnost značenja ovog hadisa 'Urok je istina', ali je lanac prenosilaca ovog hadisa nepouzdan."

Imam Ebu Muhammed, kadija Husejn, jedan od šafijskih učenjaka u svom djelu *Et-Ta'lik fil-mezheb* kaže: "Jedan od vjerovjesnika pogledao je u svoj narod, pa ga njegovo mnoštvo zadivi i tog časa njih sedamdeset hiljada umrije. Uzvišeni Allah, dž.š., objavi mu: 'Ti si se zadivio njima, a da si ih zaštitio, ne bi pomrli.' Vjerovjesnik, a.s., upita: 'A kako da ih zaštitim?' Allah, dž.š., objavi mu: 'Reci: 'Stavljam vas pod zaštitu Živog i Vječnog, Koji nikada neće umrijeti i otklanjam od vas zlo pomoću riječi: 'Nema snage ni moći osim Allahove, dž.š., snage i moći.''''[906] Jedan od učenika kadije Husejna veli: "Običaj je kadije Husejna, kada pogleda svoje prijatelje, pa ga zadivi njihov izgled i stanje u kojem se nalaze, da ih stavlja pod zaštitu pomoću ovih riječi." A Allah, dž.š., najbolje zna!

Šta se kaže kada se ugleda nešto što se sviđa ili što se ne sviđa

842. Ibn Madža i Ibnus-Sunni u svojim djelima bilježe predanje s dobrim lancem prenosilaca od Aiše, r.a., koja kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi ugledao nešto što mu se sviđa, govorio bi:

"اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي بِنِعْمَتِهِ تَتِمُّ الصَّالِحَاتُ."

'El-hamdu lillāhillezī bi nimetihī tetimmus-sālihāt'

'Hvala Allahu, dž.š., Koji je Svojim blagodatima upotpunio lijepe svari', a kada bi ugledao nešto što mu se ne sviđa, rekao bi:

"اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ."

---

[906] Nisam uspio doći do knjige *Ta'lik fil-mezheb.* Međutim pronašao sam hadis koji ima slično značenje, ali se u njemu ne spominju riječi: "Čime da ih zaštitim?" Taj hadis bilježi Ahmed (4/333), (6/16), Tirmizi u skraćenom obliku u poglavlju o tumačenju Kur'ana pod naslovom "Tumačenje sure El-Burudž" (5/436/3340), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* u poglavlju o putovanju pod naslovom "Dova koja se uči kada se prepadne od neprijatelja" (5/188/189/8633), Taberani u *El-Kebiru* (8/48/ 8318, 8319). Tirmizi veli. "Ovaj je hadis garib, neobičan." Lanac prenosilaca ovog hadisa jeste pouzdan.

'El-hamdu lillāhi alā kulli hāl'

'Hvala Allahu, dž.š., u svakoj situaciji.'"[907] Hakim Ebu Abdullah veli: "Lanac prenosilaca ovog hadisa pouzdan je."

Šta se uči prilikom gledanja u nebo

Tom prilikom lijepo je proučiti ajet: *"Gospodaru, Ti nisi ovo uzalud stvorio; hvaljen Ti budi..."* (Alu Imran, 191) do kraja ovog ajeta, a to na osnovu predanja Ibn Abbasa, r.a., koje se bilježi u *Sahihima* Buharija i Muslima u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., to govorio, a o tome smo prethodno govorili. A Allah najbolje zna!

Šta uči onaj ko osjeti neki loš predosjećaj

843. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Muavije bin Hakema es-Sulemija, r.a., koji je rekao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s.: "Neki od nas ponekad osjete loš predosjećaj." Allahov

---

[907] Hadis je hasen, dobar. Bilježi ga Ibn Madža u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Vrijednost onih koji zahvaljuju Allahu, dž.š." (2/1250/3830), Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (133/380), Autor djela *Ez-Zevaid ala Sunen*. Ibn Madža veli: "Lanac prenosilaca ovog hadisa pouzdan je." Obojica ovaj hadis bilježe od Hišama bin Halida bin Zejda el-Ezreka, od Velida bin Muslima, od Zuhejra bin Muhammeda, od Mensura bin Abdurahmana, od njegove majke Safije bint Šejbe, od Aiše, r.a. Ebu Hatim o Hišamu bin Halidu kaže: "Bio je istinoljubiv." Ibn Hibban ga svrstava među pouzdane prenosioce. Ibn Hadžer u *Et-Takribu* kaže: "Bio je istinoljubiv." El-Mizzi prenosi da je Jahja bin Mein o Zuhejru bin Muhammedu et-Temimiju rekao: "On je dobar, kod njega nema neke veće smetnje." Na drugom mjestu on veli: "On je pouzdan", dok drugom prilikom veli. "On je nepouzdan." El-Idžli veli. "Njegova je predanja dozvoljeno prenositi." Ebu Zur'a spominje ga među nepouzdanim prenosiocima." Ebu Hatim veli: "On je bio iskren, ali je njegovo pamćenje bilo slabo. Hadisi koje je prenosio od stanovnika Šama jesu ispravni, a one koje je prenosio od stanovnika Iraka nepouzdani su, jer mu se tada pogoršalo pamćenje. Sve što je prenosio iz pamćenja puno je grešaka, a one hadise koje je zapisivao i prenosio prenio je ispravno." Ibn Hadžer veli: "Živio je u Šamu, a nakon toga u Hidžazu. Predanja koja od njega prenose stanovnici Šama jesu neispravna, i on je zbog njih označen kao nepouzdan." Buhari prenosi da je Ahmed rekao: "Zuhejr od koga su stanovnici Šama prenosili hadise drugi je čovjek." Ebu Hatim veli: "U Šamu je on hadise prenosio iz pamćenja, pa su puni grešaka. Od njega hadise prenosi Velid bin Muslim el-Kureši."

Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "To je ono što im se javlja u grudima, pa neka ih to ne odvrati od onoga što su namjeravali učiniti."[908]

844. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje Ukbe bin Amira el-Džuhenija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., upitan o predosjećaju, pa je odgovorio: "Najistinitiji je optimizam, a odsustvo predosjećaja ne smije odvratiti muslimana od djela koje želi učiniti. Kada osjetite neki predosjećaj koji vam se ne sviđa, recite:

"اللَّهُمَّ لاَ يَأْتِي بِالْحَسَنَاتِ إِلاَّ أَنْتَ وَلاَ يَذْهَبُ بِالسَّيِّئَاتِ إِلاَّ أَنْتَ وَلاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ."

'Allāhumme lā je'tī bil-hasenāti illā Ente ve lā jezhebu bis-sejiāti illā Ente ve lā havle ve lā kuvvete illā billāh'

'Allahu, samo Ti možeš učiniti da nas dobro zadesi i samo Ti možeš od nas zlo odvratiti. Nema snage i moći osim Tvoje snage i moći.'"[909]

---

[908] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o mesdžidima i mjestima gdje se obavlja namaz pod naslovom "Zabrana pričanja u namazu" (5/20, En-Nevevi), od Ismaila bin Ibrahima od Hadždžadža es-Savaffa, od Jahjaa bin Ebu Kesira, od Hilala bin Ebu Mejmune od Ataa bin Jesara, od Muavije bin Hakema es-Sulemija, r.a.

[909] Lanac prenosilaca ovog hadisa prekinut je. Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (249) od Ebu Muhammeda Jahjaa bin Muhammeda bin Saida, od Jusufa bin Musaa, od Ebu Muavije ed-Darira, od El-E'meša, od Hubejba bin Ebu Sabita, od Ukbe bin Amira el-Džuhenija, r.a. U ovom lancu prenosilaca postoji greška jer Ibnus-Sunni kaže da ovaj hadis prenosi Ukba bin Amir, r.a., međutim, ispravno je da ga prenosi Urva bin Amir. Bilježi ga i Ebu Davud u poglavlju o medicini (4/7/3919) od Vekia, od Sufjana, od Hubejba bin Ebu Sabita. Hubejb bin Ebu Sabit prenosio je često hadise ne spominjući ime onoga od koga prenosi i podmetao je hadise. Abbas ed-Duri o Urvi bin Amiru veli: "Pitao sam Jahjaa bin Meina o predanjima koje prenosi Hubejb bin Ebu Sabit od Urve bin Amira, pa mi je Jahja odgovorio: 'Taj je lanac prenosilaca prekinut.'" I kaže da je čuo Jahjaa bin Meina kako kaže: "Ovaj Urva nije bio ashab." Abdurahman bin Ebu Hatim prenosi da je njegov otac rekao: "On je tabiin, hadise prenosi od Ibn Abbasa, r.a." Ibn Hadžer o Ubejdu bin Rufai u *Et-Takribu* veli: "O njemu se razilaze u mišljenju da li je bio ashab." Znači, lanac prenosilaca ovog hadisa prekinut je.

Šta se uči prilikom ulaska u kupatilo

Tom je prilikom lijepo spomenuti Allahovo, dž.š., ime, zamoliti Allaha, dž.š., da mu podari Džennet i zaštiti ga od vatre.

845a. Ibnus-Sunni u svom djelu bilježi predanje sa slabim lancem prenosilaca od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"نِعْمَ الْبَيْتُ الْحَمَّامُ يَدْخُلُهُ الْمُسْلِمُ، إِذَا دَخَلَهُ سَأَلَ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ الْجَنَّةَ وَاسْتَعَاذَهُ مِنَ النَّارِ."

"Divno li je mjesto kupatilo u koje ulazi musliman. Kada ulazi u njega, moli Allaha, dž.š., da mu podari Džennet i traži utočište od vatre."[910]

Šta uči onaj ko kupi roba, ropkinju, životinju i onaj ko vrati dug

845b. U prvom slučaju lijepo je staviti ruku na njegovu glavu i reći:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَهُ وَخَيْرَ مَا جُبِلَ عَلَيْهِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهِ وَشَرِّ مَا جُبِلَ عَلَيْهِ."

"Allāhumme innī es'eluke hajrehū ve hajre mā džubile alejhi ve eūzu bike min šerrihī ve šerri mā džubile alejh"

"Allahu, molim Te da mi podariš u njemu dobro i dobro zbog

---

[910] Ovaj hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ibnus-Sunni u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (316) od Ismaila bin Abbasa, od Jahjaa bin Abdullaha, od njegovog oca, od Ebu Hurejre, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ibn Hadžer u svom djelu *Tehzibut-tehzib* (11/253-4) u biografiji Jahjaa bin Ubejdullaha prenosi da je Buhari rekao. "Jahja el-Kattan njegova predanja odbacuje. Ibn Ujejna ga smatra nepouzdanim." Ibn Mein veli: "Njegova predanja ne treba ni zapisivati." Ahmed veli: "Njegova su predanja neispravna. On nije jak prenosilac." I kaže: "Njegova su predanja nevjerodostojna. Ni on ni njegov otac nisu poznati." Na drugom mjestu on veli: "On je izmišljao hadise."

kojeg je kupljen, a utječem Ti se od njegovog zla i zla zbog kojeg je kupljen."[911]

845c. U poglavlju o ženidbi spominjali smo hadis koji govori o ovoj temi, a bilježi ga Ebu Davud u svom *Sunenu*, u kojem stoji da onaj ko vrati dug treba kazati:

"بَارَكَ اللهُ لَكَ فِي أَهْلِكَ وَمالِكَ وَجَزَاكَ اللهُ خَيْرًا."

"Bārekallāhu leke fī ehlike ve mālike ve džezākallāhu hajrā"

"Da ti Allah, dž.š., podari bereket u tvojoj porodici i imetku i da te nagradi svakim dobrom."[912]

Šta uči onaj ko se ne može učvrstiti na jahalici

846. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Džerira bin Abdullaha el-Bedželija, r.a., koji se požalio Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., da se ne može učvrstiti na jahalici, pa ga je Allahov Poslanik, s.a.v.s., udario rukom u prsa i proučio sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ ثَبِّتْهُ وَاجْعَلْهُ هَادِيًا مَهْدِياً."

"Allāhumme sebbithu vedžalhu hādijen mehdijjā"

"Allahu, učvrsti ga i učini ga od onih koji su na Uputi i koji druge upućuje na Pravi put."[913]

---

[911] Spominjali smo ga pod brojem 721.

[912] Spominjali smo ga pod brojem 812 bez dodatka: "Da te nagradi svakim dobrom."

[913] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o džihadu pod naslovom "O onima koji se ne mogu učvrstiti na jahalici" (6/187/3036, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o odlikama pod naslovom "Odlike Džerira, r.a." (16/35, En-Nevevi)

Učenjaku je zabranjeno obraćati se običnom narodu govorom koji narod ne može razumjeti

Uzvišeni je rekao: *"Mi nismo poslali nijednog poslanika koji nije govorio jezikom naroda svoga"* (Ibrahim, 4).

847. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao Muazu, r.a., koji je kao imam duljio s namazom: "Muaze, zar ljude dovodiš u iskušenje?"[914]

848. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Alije, r.a., koji je rekao: "Ljudima govorite ono što mogu razumjeti. Zar biste voljeli da počnu utjerivati Allaha, dž.š., i Njegovog Poslanika, s.a.v.s., u laž?"[915]

Učenjak i onaj ko drži vaz treba umiriti prisutne kako bi dobro čuli ono što će im reći

849. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Džerira bin Abdullaha, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., na Oprosnom hadžu rekao: "Reci ljudima da ušute", a zatim je rekao:

"لاَ تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ."

"Nemojte se poslije moje smrti odmetnuti od vjere tako što ćete jedni druge ubijati."[916]

---

914 Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o ezanu pod naslovom "O onima koji se žale na imama da dulji s namazom" (2/234, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o namazu pod naslovom "Učenje Kur'ana na jacija-namazu". (4/183, En-Nevevi)

915 Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o znanju pod naslovom "Znanje koje se kazuje samo određenoj skupini ljudi". (1/727/127, *Fethul-Bari*)

916 Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o znanju pod naslovom "Kada učenjaci govore, treba ih pažljivo slušati" (1/262/121, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o imanu pod naslovom "Tumačenje značenja riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: 'Nemojte se poslije moje smrti odmetnuti od vjere.'" (2/55, En-Nevevi)

Šta treba reći onaj za kim se ljudi povode kada uradi neko djelo koje se na prvi pogled suprotstavlja učenju islama, a u osnovi je ispravno

Učenjak, kadija, muftija, pobožnjak za kojim se drugi povode treba se kloniti postupaka koji su na prvi pogled oprečni učenju islama, pa makar to djelo bilo ispravno, jer ukoliko to budu radili, to će biti uzrok pojave sljedećih negativnih posljedica: neuki će misliti da je to djelo dozvoljeno činiti u svakom slučaju i u svakoj situaciji, pa će tako to postati praksa ljudi. Sljedeća negativna posljedica jeste to što će mu opasti ugled kod ljudi, pa će ga početi ogovarati. Ljudi će također imati loše mišljenje o njemu, pa će ga početi izbjegavati, i drugima koji stječu znanje pred njim savjetovat će da ga izbjegavaju, pa će njegova predanja i svjedočenja ljudi odbaciti i neće postupati po njegovim fetvama.

Znanje koje posjeduje, ljudi neće prihvatati, a sve ovo što smo spomenuli jeste negativno i štetno tako da se on treba kloniti svega što ga može dovesti u ovu situaciju. Ukoliko ipak bude prinuđen uraditi neko takvo djelo koje je ispravno, sakrit će ga od ostalih ljudi, a ukoliko ga odluči učiniti pred ljudima, to će biti radi toga da im pokaže da je to dozvoljeno i da im pojasni stav islama o tom pitanju. Treba reći: "Ovo što sam uradio nije zabranjeno. Uradio sam to zbog toga da vam pokažem da to nije zabranjeno ukoliko se uradi na način na koji sam to ja uradio, a to je tako i tako, i dokaz je to i to."

850a. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Sehla bin Sa'da es-Saidija, r.a., koji pripovijeda: "Vidio sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako se ispeo na minber, pa je donio tekbir, i ljudi su donijeli tekbir za njim. Zatim je učio Kur'an pa je učinio ruku, i ljudi su učinili ruku za njim. Zatim se podigao i sišao natraške s minbera kako bi sedždu učinio na zemlji. Zatim se vratio na minber i tu je završio namaz. Nakon

toga okrenuo se prema ljudima i rekao: 'Ljudi, učinio sam ovo kako biste dobro vidjeli kako ja obavljam namaz.'"[917]

850b. Hadisi o ovoj temi mnogobrojni su, npr. hadis: "Ovo je Safijja."[918]

851. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje u kojem stoji da je Alija, r.a., pio vodu stojeći pa je prisutnima rekao. "Vidio sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako postupa isto onako kako sam ja postupio."[919] Hadisi koje Buhari u svom *Sahihu* bilježi o ovoj temi mnogobrojni su i poznati.

Šta sljedbenik kaže onome koga slijedi kada uradi nešto što mu je sumnjivo

Onome ko slijedi preporučljivo je da, kada vidi onoga koga slijedi, da čini nešto što se na prvi pogled suprotstavlja onome što je ispravno, da ga pita o tome, pa ako je to učinio iz zaborava, podsjetit će ga, a ako je to što je uradio ispravno, onda će mu pojasniti ispravnost toga djela.

852. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Usame bin Zejda, r.a., koji pripovijeda: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., krenuo je s Arefata i kada je stigao do mjesta Eš-Šiab, sjahao je, obavio malu fiziološku potrebu, i uzeo abdest, a ja mu rekoh: 'Allahov Poslaniče, zar nećemo odmah klanjati?', a on

[917] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o džuma-namazu pod naslovom "Držanje hutbe na minberu" (2/461/917, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o mesdžidima i mjestima gdje se obavljaju namazi pod naslovom "U namazu je dozvoljeno jednom-dvaput koraknuti". (5/35, En-Nevevi)

[918] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o itikafu pod naslovom "Smije li onaj ko je u itikafu izaći do vrata mesdžida radi svoje neke potrebe" (4/32-6/2035, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o nazivanju selama pod naslovom "Onaj ko se nalazi osamljen sa ženom treba pojasniti onome ko ga vidi da je to njegova žena, tako što će reći: 'Ovo je ta i ta', kako bi otklonio sumnju od onoga ko ga je vidio". (14/155-6, En-Nevevi)

[919] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o piću pod naslovom "Pijenje stojeći". (10/83/5615)

mi reče. 'Klanjat ćemo kasnije.'"[920] Usama, r.a., rekao je to jer je mislio da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., zaboravio klanjati akšam-namaz čije je vrijeme bilo nastupilo čim je izašao s Arefata.

853. U istim djelima bilježi se predanje u kojem stoji da je Sa'd bin Ebu Vekkas, r.a., rekao: "Allahov Poslaniče, što se tako ponašaš prema tom i tom čovjeku. Tako mi Allaha, dž.š., ja mislim da je on dobar musliman?"[921]

854. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Burejde, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., obavljao namaze na dan osvojenja Meke s jednim abdestom, pa ga Omer, r.a., upita: "Allahov Poslaniče, danas si uradio nešto što nisi prije radio?", a Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: 'Uradio sam to namjerno Omere.'"[922] Primjeri ovakvih slučajeva mnogobrojni su.

Podsticaj na savjetovanje i dogovaranje

Uzvišeni je rekao: *"I dogovaraj se s njima"* (Alu Imran, 159). Vjerodostojni hadisi koji su preneseni o ovoj temi mnogobrojni su, ali je ovaj ajet što smo ga citirali dovoljan, jer ako je Allah, dž.š., u Svojoj knjizi nedvosmisleno naredio Svome Poslaniku, s.a.v.s., koji je najpotpunije stvorenje da se dogovara sa svojim ashabima, šta je tek s ostalim ljudima?

Onome ko odluči učiniti nešto preporučljivo treba se posavjetovati s nekim u koga ima povjerenje da će mu pružiti koristan savjet, a lijepo je posavjetovati se i s većim brojem ljudi

[920] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o abdestu pod naslovom "Upotpunjavanje abdesta" (1/289/139), Muslim u poglavlju o hadždžu pod naslovom "Odlazak s Arefata na Muzdelifu i preporučljivost spajanja akšama i jacije na Muzdelifi". (8/30/31, En-Nevevi)

[921] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o imanu pod naslovom "O onima koji islam nisu istinski prihvatili" (1/99/27), Muslim u poglavlju o imanu pod naslovom "Pridobivanje srca onoga čiji je iman slab i zabrana nazivanja nekoga nevjernikom bez jasnog dokaza za nevjerstvo". (3/180-81, En-Nevevi)

[922] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o čistoći pod naslovom "Preporučljivost obnavljanja abdesta" (3/177, En-Nevevi). Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Zadul-mesir* od Ibn Dževzija. (511)

kako bi pronašao pravo rješenje. On im treba objasniti šta želi tim djelom postići i koje se koristi i štete kriju u tom njegovom postupku. Posebno je preporučeno ljudima na vlasti: sultanima, kadijama i sl. da se dogovaraju s učenim ljudima. Mnogobrojni su vjerodostojni hadisi u kojima se opisuje način na koji se Omer, r.a., dogovarao s ashabima i prihvaćao njihova mišljenja. Jedna od koristi dogovaranja jeste i to da će oni od kojih je zatraženo mišljenje, ukoliko se to učini na pravi način, zavoljeti onoga ko traži savjet od njih, i to će ih potaknuti na razmišljanje.

855. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Temimud-Darija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Vjera je odanost." Ashabi upitaše: "Allahov Poslaniče, s.a.v.s., kome?", a on odgovori: "Allahu, Njegovoj knjizi, Njegovom Poslaniku, vođama muslimana i običnim ljudima."[923]

856. Ebu Davud, Tirmizi, Nesai i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"الْمُسْتَشَارُ مُؤْتَمَنٌ."

"Savjet se traži od onoga u koga se ima povjerenja."[924]

[923] Spominjali smo ga pod brojem 826a.

[924] Hadis je vjerodostojan na osnovu drugih predanja. Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "O dogovaranju" (4/335/5128), Tirmizi u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Savjet se traži od onoga u koga se ima povjerenje" (5/125/2822), Ibn Madža u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Savjet se traži od onoga u koga se ima povjerenje" (2/1233), A u primjerku Nesaijevog *Sunena*, koji posjedujem nisam pronašao da on bilježi ovaj hadis. Svi oni ga prenose od Šejbana bin Abdul-Melika bin Umejra, od Ebu Seleme bin Abdurahmana, od Ebu Hurejre, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj hadis je hasen, dobar." Abdul-Melik bin Umejr bio je pouzdan učenjak ali se njegovo pamćenje pogoršalo, a postoji mogućnost da je i podmetao hadise. Ostali su prenosioci bez sumnje pouzdani. Hadis ima potvrdu u predanju koje prenosi Ummu Selema, r.a., a bilježi ga Tirmizi (2823) od Davuda bin Ebu Abdullaha, od Ibn Džud'ana, od njegove nane. Tirmizi veli: "Ovaj lanac prenosilaca od Ummu Seleme, r.a., jeste neobičan." Ibn Džud'an je nepouzdan, kao što se to tvrdi u djelu *Et-Takrib*. Isto predanje prenosi se i od Ibn Mesuda, r.a., a bilježi ga Ibn Madža (3736) od Šurejka, od El-E'meša, od Ebu Amra eš-Šejbanija. Autor djela *Ez-Zevaid* veli: "Lanac prenosilaca predanja koje prenosi Ibn Mesud, r.a., pouzdan je", osim Šurejka, koji je

Podsticaj na lijep i ugodan govor

Uzvišeni je rekao: *"A prema vjernicima blag budi."* (El-Hidžr, 88)

857. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Adijja bin Hatima, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"اِتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ، فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَبِكَلِمَةٍ طَيِّبَةٍ."

"Čuvajte se vatre pa makar i udjeljivanjem pola hurme, a ko ni to nema onda lijepom riječju."[925]

858. U istim djelima bilježi se predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"كُلُّ سُلاَمَى مِنَ النَّاسِ عَلَيْهِ صَدَقَةٌ كُلَّ يَوْمٍ تَطْلُعُ فِيهِ الشَّمْسُ تَعْدِلُ بَيْنَ الاثْنَيْنِ صَدَقَةٌ، وَتُعِينُ الرَّجُلَ فِي دَابَّتِهِ فَتَحْمِلُهُ عَلَيْهَا أَوْ تَرْفَعُ لَهُ عَلَيْهَا مَتَاعَهُ صَدَقَةٌ، قَالَ: وَالْكَلِمَةُ الطَّيِّبَةُ صَدَقَةٌ، وَبِكُلِّ خُطْوَةٍ تَمْشِيهَا إِلَى الصَّلاَةِ صَدَقَةٌ، وَتُمِيطُ الأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ صَدَقَةٌ."

"U svakom danu u kojem izađe sunce čovjek je dužan dati sadaku; da pomiriš dvojicu jeste sadaka, da pomogneš čovjeku da se popne na jahalicu, ili da mu podigneš stvari na nju jeste sadaka, ugodna i lijepa riječ jeste sadaka, svaki korak koji načiniš prema džamiji zbog obavljanja namaza u džematu jeste sadaka, otklanjanje onog što smeta na putu jeste sadaka."[926]

---

bio istinoljubiv, ali je mnogo griješio. Njegovose pamćenje promijenilo nakon što je postao kadija u Kufi. El-E'meš je podmetao hadise.

[925] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o blagosti pod naslovom "Onaj s kojim na Sudnjem danu bude raspravljano bit će kažnjen" (11/408/6540, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o zekatu pod naslovom "Poticanje na udjeljivanje sadake pa makar to bilo i pola hurme, ili ugodna riječ i to će biti zastor od vatre". (7/101, En-Nevevi)

[926] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o džihadu pod naslovom "O uzimanju zekata" (6/153/2989, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o zekatu pod naslovom "Sadaka je svako dobro djelo koje se učini". (7/94-5, En-Nevevi)

859. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Zerra, r.a., koji prenosi da mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لاَ تَحْقِرَنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئًا وَلَوْ أَنْ تَلْقَى أَخَاكَ بِوَجْهٍ طَلْقٍ."

"Nemoj potcjenjivati nijedno dobro djelo, pa i to da sretneš svoga brata vedrog lica."[927]

Onaj ko govori treba govoriti jasno i pojasniti ono što želi reći

860. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje Aiše, r.a., koja kaže: "Govor Allahovog Poslanika, s.a.v.s., bio je razumljiv tako da ga je mogao razumjeti svako ko ga sluša."[928]

861. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Enesa, r.a., koji kaže: "Kada bi Allahov Poslanik, s.a.v.s., govorio, ponavljao bi to tri puta kako bi ga svi razumjeli, i kada bi nekome nazivao selam, ponovio bi ga tri puta."[929]

Poglavlje o šali

862. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao njegovom malom bratu: "Ebu Umejre (Omerica), šta je uradio vrapčić?[930]

---

[927] Bilježi ga Muslim u poglavlju o održavanju bratskih veza pod naslovom "Preporučljivost vedrog lica prilikom susreta i zauzimanja za ono što nije zabranjeno". (16/177, En-Nevevi)

[928] Hadis je vjerodostojan.Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Način govora" (4/262/4839), od Osmana i Ebu Bekra, sinova Ebu Šejbe, od Vekia bin Sufjana, od Zuhrija, od Urve, od Aiše, r.a. Ovaj lanac prenosilaca je pouzdan.

[929] Hadis je vjerodostojan.Bilježi ga Buhari u poglavlju o znanju pod naslovom "Ponavljanje govora tri puta kako bi ga svi razumjeli" (1/227/94-5, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o traženju dozvole za ulazak pod naslovom "Nazivanje selama i traženje dozvole za ulazak bivaju tri puta". (11/28/6244, *Fethul-Bari*)

[930] Hadis je vjerodostojan.Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Davanje nadimka djeci i onima kojima se još nisu rodila djeca" (11/598/6203, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Dozvola za davanje nadimaka". (14/128, En-Nevevi)

863. Ebu Davud i Tirmizi u svojim *Sunenima* bilježe predanje Enesa, r.a., koji prenosi da mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "O ti, s dva uha."[931] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis sahih, vjerodostojan."

864. U istim djelima bilježi se predanje u kojem stoji da je neki čovjek rekao: "Allahov Poslaniče, daj mi neku jahaću životinju." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "Dat ću ti mladunče deve." Čovjek reče: "Šta će mi mladunče deve?", a Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "Pa jedino deva rađa devu."[932]

865. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da su ashabi rekli: "Allahov Poslaniče, ti se ponekad šališ s nama?", a on im reče: "Je ne govorim ništa drugo osim istinu."[933] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar."

---

[931] Hadis je vjerodostojan.Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Predanja koja govore o šali" (4/302/5002), Tirmizi u poglavlju o dobročinstvu i održavanju bratskih veza pod naslovom "Predanja koja govore o šali" (4/358/1992), i u poglavlju o odlikama pod naslovom "Odlike Enesa bin Malika, r.a." (5/681/3828). Tirmizi veli: "Ovaj je hadis sahih-garib", a na drugom mjestu kaže: "Ovaj je hadis hasenungarib-sahih." Šurejk je bio istinoljubiv, ali je mnogo nenamjerno griješio, a ostali prenosioci su pouzdani. Ovaj se hadis od Enesa, r.a., prenosi i drugim lancem prenosilaca. Bilježi ga Taberani u *El-Kebiru* (1/240/662) od Muhammeda bin Abdullaha el-Hadremija, od Abdul-Varisa bin Abdus-Sameda, od Harba bin Mejmuna, od Nadra bin Enesa. U lancu prenosilaca ovog predanja nalazi se Harb bin Mejmun, koji je bio istinoljubiv, a neki ga optužuju da je imao pogrešna vjerovanja oko kadera, određenja. Isto tako, i Abdul-Varis je bio istinoljubiv, ali i pored toga ovo je predanje dobra potvrda prethodnom hadisu.

[932] Hadis je vjerodostojan.Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Predanja koja govore o šali" (4/301/4998), Tirmizi u poglavlju o dobročinstvu i održavanju bratskih veza pod naslovom "Predanja koja govore o šali" (4/357/1991), i kaže: "Ovaj je hadis hasenun-sahih i neobičan kada ga prenosi Halid bin Abdullah el-Vasiti, od Humejda, od Enesa bin Malika, r.a. Ovaj lanac prenosilaca čine oni od kojih Buhari prenosi hadise koje je zabilježio u svom *Sahihu*.

[933] Ovaj je hadis vjerodostojan na osnovu drugih vjerodostojnih predanja.Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dobročinstvu i održavanju bratskih veza pod naslovom "Predanja koja govore o šali" (4/357/1990) od Abbasa bin Muhammeda ed-Durija el-Bagdadija, od Alije bin Hasana, od Abdullaha bin Mubareka, od Usame bin Zejda, od Seida el-Makburija, od Ebu Hurejre, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Usama bin Zejd, koji je bio istinoljubiv, ali je pravio nenamjerne greške, kao što se to tvrdi u djelu *Et-Takrib*. Ostali

866. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لاَ تُمَارِ أَخَاكَ وَلاَ تُمَازِحْهُ وَلاَ تَعِدْهُ مَوْعِدًا فَتُخْلِفَهُ!"

"Nemoj provocirati svoga brata, nemoj zbijati šale na njegov račun i nemoj mu zakazati sastanak, pa ne doći u vrijeme koje si mu obećao."[934]

Učenjaci kažu: "Šala koja je zabranjena jeste ona koja prelazi granice i koja nema mjere, jer ona uzrokuje nekontroliran smijeh, i na taj način mrtvilo srca, odvraća od spominjanja Allaha, dž.š., i razmišljanja o stvarima koje su u vjeri bitne. U većini slučajeva takva šala prelazi u uvrede, pa se javlja mržnja i nestaje bratskog poštovanja i uvažavanja. Šala koja u sebi ne sadržava navedeno dozvoljena je, i takvu je šalu koristio Allahov Poslanik, s.a.v.s., ali je i to bilo u rijetkim situacijama, kada su to prilike iziskivale, kada je trebalo nekoga odobrovoljiti i oraspoložiti. Ovo ni u kojem slučaju nije zabranjeno nego je to sunnet ukoliko se to čini s ovim ciljem i na ovaj način. Ovo što sam spomenuo prenio sam od učenjaka i na osnovu hadisa, a to je svakako valjan dokaz. A Allah, dž.š., uspjeh daje.

---

su prenosioci pouzdani. Isto predanje prenosi Muhammed bin Adžlan, a bilježi ga Ahmed (2/240). Muhammed bin Adžlan bio je istinoljubiv, ali je miješao hadise koje je prenosio od Ebu Hurejre, r.a. (*Et-Takrib*). Hadis ima potvrdu u predanju koje bilježi Taberani u *El-Kebiru* (12/391/13443), od Sulejmana bin Ebu Davuda, od Tufejla bin Sinana, od Ubejda bin Umejra, od Ibn Omera, r.a. Hejsemi u djelu *El-Medžma* (8/99) veli: "U lancu prenosilaca ovog predanja su prenosioci koji su mi nepoznati." Hadis ima i drugu potvrdu koju bilježi Taberani u *Es-Sagiru* (2/59/779) od Mubareka bin Fudale, od Bekra bin Abdullaha el-Muznija, od Ibn Omera, r.a. Hejsemi u djelu *El-Medžma* veli: "Lanac prenosilaca ovog predanja jeste hasen, dobar." Mubarek bin Fudala bio je istinoljubiv, ali je podmetao hadise, kao što se to navodi u djelu *Et-Takrib*, ali se njegova predanja mogu koristiti kao potvrde drugim predanjima. Bilježi ga i Ebuš-Šejh u djelu *Ahlakun-nebijji, s.a.v.s.*, str. 87 od Tufejla bin Sinana, od Ubejda bin Umejra, od Aiše, r.a..

[934] Bilježi ga Tirmizi (4/359/1995), a u njegovom lancu prenosilaca nalazi se Lejs bin Ebu Sulejm, koji je nepouzdan.

Poglavlje o posredovanju i zauzimanju

Preporučljivo je zauzimanje kod namjesnika i ljudi na vlasti osim ukoliko je to zauzimanje da se nad nekim ne izvrši šerijatska kazna ili da se izbjegne jedan od islamskih imperativa. Isto tako, zauzimanje je zabranjeno u tome da se uskrate prava siročeta, luđaka, da se sredstva nekog vakufa usmjere u nešto drugo i sl., gdje je vladar u stanju oduzeti nečije pravo. Ovo je zauzimanje strogo zabranjeno onome ko se zauzima, a onome kod koga se zauzima zabranjeno je prihvatiti takvu vrstu zauzimanja, a i svima ostalima zabranjeno je potpomagati takvo zauzimanje ako znaju da je zabranjeno. Dokazi za ovo što smo spomenuli iz Kur'ana, sunneta i govora učenjaka jasni su. Uzvišeni je rekao: *"Onaj ko se za dobro bude zalagao – bit će i njemu udio u nagradi, a onaj ko se bude za zlo zauzimao – bit će i njemu udio u kazni. A Allah nad svim bdije"* (En-Nisa, 85). Zauzimanje koje je spomenuto u ajetu, prema većini učenjaka, jeste zauzimanje ljudi jednih za druge. Neki kažu da se to odnosi za podsticanje samog sebe na borbu protiv nevjernika. A Allah, dž.š., najbolje zna!

867. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Musaa el-Eš'arija, r.a., koji je rekao: "Kada bi neko došao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da traži nešto od njega, on bi rekao svojim ashabima: 'Zauzimajte se jedni za druge, imat ćete nagradu za to, a Allah, dž.š., putem jezika Svoga Poslanika, presudit će što želi.'" U drugom predanju stoji: "...što htjedne." U predanju koje bilježi Ebu Davud stoji: "Zauzimajte se kod mene kako biste zaslužili nagradu i kako bi Allah, dž.š., putem jezika Svoga Poslanika presudio što htjedne."[935] Ovo predanje

[935] Hadis je vjerodostojan.Bilježi ga Buhari u poglavlju o zekatu pod naslovom "Podsticanje na udjeljivanje sadake i zauzimanje za udjeljivanje sadake" (3/351/1432, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Međusobno potpomaganje vjernika" (10/464/6027, 6028, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o jednoći Allaha, dž.š, pod naslovom "Volja i htijenje Uzvišenog Allaha, dž.š." (13/456/7476, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o dobročinstvu i održavanju bratskih veza i lijepom ponašanju pod naslovom "Preporučljivost zauzimanja u stvarima koje nisu zabranjene". (6/16/177, En-Nevevi)

pojašnjava značenje predanja koje se bilježi u *Sahihima* Buharija i Muslima.

868. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ibn Abbasa, r.a., koji pripovijeda o Beriri i njenom mužu s kojim se razvela kada joj je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kad bi mu se vratila?", a ona upita: "Allahov Poslaniče, je li mi to naređuješ?" On odgovori: "Ne, nego posredujem", a ona reče: "Nemam nikakve potrebe za njim."[936]

869. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Ibn Abbasa, r.a., koji pripovijeda: "Ujejna bin Hisn bin Huzejfa došao je u Medinu i odsjeo je kod svog bratića Hurra bin Kajsa, koji je bio veoma blizak Omeru, r.a. Oni koji su dobri poznavaoci Kur'ana bili su u šuri Omera, r.a., bez obzira bili stari ili mladi. Ujejna reče svome bratiću: 'Sine moga brata, ti si utjecajan kod vladara pravovjernih pa ga zamoli da me primi.' On zatraži dozvolu, i Omer, r.a., primi ga. Kada je ušao, on reče Omeru, r.a.: 'Sine Hattabov, tako mi Allaha, dž.š, ti nam ne daješ dovoljno iz državne kase niti sudiš pravedno među nama.' Na te riječi Omer, r.a., žestoko se naljuti i htjede da ga se domogne, ali mu Hurr reče: 'Vladaru pravovjernih, Uzvišeni Allah, dž.š., objavio je Svome Poslaniku, s.a.v.s.: *'Ti sa svakim lijepo! i traži da se dobra djela čine, a neznalica se kloni'* (El-E'raf, 199), a ovaj je jedan od neznalica.' Tako mi Allaha, dž.š., Omer, r.a., nakon što je čuo ovaj ajet, nikada nije postupio suprotno njegovom naređenju, a njegova je praksa bila da se strogo pridržava Kur'ana.'"[937]

Preporučljivost donošenja radosne vijesti i muštuluka)

Uzvišeni je rekao: *"I dok se on u Hramu molio, meleki ga zovnuše: 'Allah ti javlja radosnu vijest; rodit će ti se Jahja'"* (Alu Imran, 39). I rekao je Uzvišeni: *"I kad izaslanici Naši Ibrahimu*

---

[936] Hadis je vjerodostojan.Bilježi ga Buhari u poglavlju o razvodu braka pod naslovom "Zauzimanje Allahovog Poslanika, s.a.v.s., za Beririnog muža". (9/319/5283, *Fethul-Bari*)

[937] Spominjali smo ga pod brojem 830.

radosnu vijest donesoše" (El-Ankebut, 31). I rekao je Uzvišeni. *"I Ibrahimu smo izaslanike Naše poslali da mu donesu radosnu vijest"* (Hud, 69). I rekao je Uzvišeni: *"I Mi smo ga obradovali dječakom blage naravi"* (Es-Saffat, 101). I rekao je Uzvišeni: *"'Ne boj se!', rekoše i obradovaše ga dječakom blage naravi"* (Ez-Zarijat, 28). I rekao je Uzvišeni: *"'Ne plaši se!', rekoše, 'donosimo ti radosnu vijest, učena ćeš sina imati'"* (El-Hidžr, 53). *"A žena njegova stajaše tu, i Mi je obradovasmo Ishakom a poslije Ishaka Jakubom, i ona se osmjehnu"* (Hud, 71). I rekao je Uzvišeni: *"A kada meleki rekoše: 'O Merjema, Allah ti javlja radosnu vijest, od Njega riječ.'"* (Alu Imran, 45). I rekao je Uzvišeni: *"Na ovaj način Allah šalje radosne vijesti robovima Svojim, onima koji su vjerovali i dobra djela činili"* (Eš-Šura, 23). I rekao je Uzvišeni: *"Zato obraduj robove Moje koji Kur'an slušaju i slijede ono najljepše u njemu"* (Ez-Zumer, 17-8). I rekao je Uzvišeni: *"I radujte se Džennetu, koji vam je obećan"* (El-Fussilet, 30). I rekao je Uzvišeni: *"Na Dan kada budeš vidio kako se pred vjernicima i vjernicama, i s desne strane njihove, svjetlo njihovo bude kretalo: 'Blago vama danas, dženetske bašče kroz koje teku rijeke.'"* (El-Hadid, 12). I rekao je Uzvišeni: *"Gospodar im njihov šalje radosne vijesti da će im milostiv i blagonaklon biti i da će ih u dženetske bašče uvesti, u kojim će neprekidno uživati."* (Et-Tevba, 21)

Hadisi koji se prenose o preporučljivosti donošenja radosne vijesti veoma su mnogobrojni. Jedan od njih jeste hadis u kojem je Hatidža, r.a., obradovana da će u Džennetu dobiti dvorac od smaragda, u kojem se neće umarati niti buku čuti. U to spada i obveseljavanje Ka'ba bin Malika, r.a., u hadisu koji se bilježi u *Sahihima* Buharija i Muslima, gdje se govori o primanju njegovog pokajanja, gdje on kaže: "Čuo sam veoma jak i prodoran glas kako kaže: 'Ka'be, sine Malikov, raduj se', pa su došli ljudi da mi čestitaju. Ja sam krenuo do Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a ljudi su mi usput čestitali i govorili: 'Blago tebi, Allah, dž.š., primio ti je pokajanje.' Kada sam ušao u mesdžid, zatekao sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako sjedi okružen ljudima. Talha bin Ubejdullah, r.a., žurno ustade, rukova se sa mnom i čestita mi." To Ka'b, r.a., nikada nije zaboravio Talhi, r.a. Ka'b,

r.a., dalje pripovijeda: "Kada sam nazvao selam Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., njegovo je lice sijalo od radosti, pa mi reče: "Raduj se najboljem danu za tebe otkako te je rodila majka."

Dozvoljeno je izražavati čuđenje riječima: "Subhanallah" ("Slavljen neka je Allah, dž.š."), "La ilahe illallah" ("Nema boga osim Allaha, dž.š.", i sl.

870. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da ga je Allahov Poslanik, s.a.v.s., sreo, a on je bio džunup, pa se žurno okrenuo, otišao da se okupa, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., izgubio ga je iz vida. Kada se kasnije vratio, Allahov Poslanik, s.a.v.s., upita ga: "Ebu Hurejra, gdje si bio?", a on reče: "Allahov Poslaniče, sreo si me, a ja sam bio džunup pa nisam htio sjediti u tvom društvu u takvom stanju." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "Subhanallah, vjernik nikada nije nečist."[938]

871. U istim djelima bilježi se predanje Aiše, r.a., koja prenosi da je neka žena upitala Allahovog Poslanika, s.a.v.s., o kupanju nakon menstruacije, pa joj je on objasnio kako da se okupa i reče joj: "Uzmi komad miska i očisti se njime." Ona upita: "Kako ću se očistiti njime?", a on reče: "Očisti se njime." Ona opet upita: "Kako?", a on reče: "Subhanallah, očisti se." Aiša, r.a., kaže: "Ja je odmakoh u stranu i pojasnih joj: 'Tim komadom miska ići ćeš po mjestu gdje su ostali tragovi krvi.'" Ovo je jedno od predanja koje bilježi Buhari, a predanja koja bilježi Muslim imaju slično značenje. A Allah, dž.š., najbolje zna![939]

---

[938] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o kupanju pod naslovom "Stanje džunupluka, i to da vjernik nikada nije nečist" (1/464/283, *Fethul-Bari*) i u istom poglavlju pod brojem (1/466/285, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o menstruaciji pod naslovom "Dokaz da vjernik nikada nije nečist". (2/4/66, En-Nevevi)

[939] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o menstruaciji pod naslovom "Kako se kupa žena koja je imala menstruaciju" (1/496/315, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o menstruaciji pod naslovom "Ženi koja je imala menstruaciju preporučljivo je da nakon kupanja na mjesto odakle je izlazila krv nanese misk". (2/4/213-5, En-Nevevi)

872. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je sestra Rubejje, Ummu Haris ranila nekog čovjeka, pa su je tužili Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., a on reče: "Odmazda, odmazda." Ummu Rubejja reče: "Zar ćeš nad njom učiniti odmazdu kad Allah, dž.š., ne bi to učinio?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "Subhanallah, Ummu Rubejja, odmazda je Allahova, dž.š, naredba."[940] Predanje koje smo ovdje spomenuli u ovom obliku bilježi Muslim.

873. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Imrana bin Husejna, r.a., koji u podužem hadisu pripovijeda o ženi koja je bila zarobljena, ali se uspjela nekako odvezati i uzeti devu Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ona se zavjetovala da će ukoliko uspije pobjeći, zaklati tu devu kao znak zahvalnosti Allahu, dž.š. Kada su to spomenuli Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., on je rekao: "Subhanallah, kako je ružno to zbog čega ju je zaklala."[941]

874. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Musaa el-Eš'arija, r.a., koji prenosi hadis o traženju dozvole za ulazak, u kojem stoji da je on rekao Omeru, r.a.: "Omere, nemoj biti žestok prema ashabima Allahovog Poslanika, s.a.v.s." Omer, r.a., tada je rekao: "Subhanallah, samo sam htio provjeriti to što sam čuo."[942]

875. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe dugo predanje Abdullaha bin Selama, r.a., koji je kada mu je neko rekao: "Ti si dženetlija", odgovorio: "Subhanallah, niko ne treba govoriti ono što ne zna."[943]

---

[940] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o djelidbi pod naslovom "Odmazda se vrši i za izbijeni zub i sl.". (4/11/162-3, En-Nevevi)

[941] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o zavjetu. (4/11/100-1, En-Nevevi)

[942] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o adabima pod naslovom "Traženje dozvole za ulazak i pokuđenost onome ko traži dozvolu za ulazak da kaže: 'Ja sam', kada domaćin upita: 'Ko je?'" (5/14/135, En-Nevevi)

[943] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o odlikama ensarija pod naslovom "Odlike Abdullaha bin Selama, r.a." (7/161/3813, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o tumačenju snova pod naslovom "Viđenje zelenila i zelene bašče u snu" (12/4-15/7010, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o odlikama ashaba pod naslovom "Odlike Abdullaha bin Selama, r.a." (6/16/42, En-Nevevi)

Naređivanje dobra i odvraćanje od zla

Ovo je najvažnije poglavlje knjige, ili jedno od najbitnijih poglavlja zbog mnogobrojnih tekstova koji se prenose o ovoj temi, velikog značaja, kao i olahkog shvaćanja ove problematike većine ljudi. Nemoguće je na ovom mjestu spomenuti sva predanja koja govore o ovoj temi, ali ćemo spomenuti ono što je najbitnije. Učenjaci su o ovoj temi napisali zasebna djela, a ja sam dio toga spomenuo na početku komentara Muslimovog *Sahiha*, gdje sam upozorio na ono što je najbitnije i što svako mora poznavati. Uzvišeni je rekao: *"I neka među vama bude onih koji će na dobro pozivati i tražiti da se čini dobro, a od zla odvraćati, oni će šta žele postići"* (Alu Imran, 104). *I rekao je Uzvišeni: "Ti sa svakim lijepo! i traži da se čine dobra djela"* (El-E'raf, 199). I rekao je Uzvišeni: *"A vjernici i vjernice prijatelji su jedni drugima: traže da se čine dobra djela, a od nevaljalih odvraćaju"* (Et-Tevba, 71). I rekao je Uzvišeni: *"Jedni druge nisu od grešnih postupaka, koje su radili, odvraćali"* (El-Maida, 79). Ajeti koji govore o ovoj temi mnogobrojni su.

876. Muslim u svome *Sahihu* bilježi predanje Ebu Seida el-Hudrija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ، وَذَلِكَ أَضْعَفُ الإِيمَانِ".

"Ko od vas vidi neko ružno djelo neka ga otkloni rukom, a ako ne može, onda riječima, a ako i to ne može, onda neka ga prezre u srcu, a to je najslabiji vid imana."[944]

877. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Huzejfe, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَتَأْمُرُنَّ بِالْمَعْرُوفِ، وَلَتَنْهَوُنَّ عَنِ الْمُنْكَرِ، أَوْ لَيُوشِكَنَّ اللهُ تَعَالَى أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عِقَابًا مِنْهُ ثُمَّ تَدْعُونَهُ فَلاَ يُسْتَجَابُ لَكُمْ."

---

[944] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o imanu pod naslovom "Obaveza naređivanja dobra i odvraćanja od zla". (1/2/22-4, En-Nevevi)

"Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, ili ćete naređivati dobro i odvraćati od zla, ili će Allah, dž.š., na vas poslati kaznu pa ćete Ga vi moliti a On vam se neće odazvati."[945]

878. Ebu Davud, Tirmizi, Nesai i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje s pouzdanim lancima prenosilaca od Ebu Bekra es-Siddika, r.a., koji je rekao: "Ljudi, vi učite ovaj ajet: '*O vjernici, brinite se o sebi; ako ste na Pravom putu neće vam nauditi onaj koji je zalutao*' (El-Maida, 105), a ja sam čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže:

"إِنَّ النَّاسَ إِذَا رَأَوْا الظَّالِمَ فَلَمْ يَأْخُذُوا عَلَى يَدَيْهِ أَوْشَكَ أَنْ يَعُمَّهُمُ اللهُ بِعِقَابٍ مِنْهُ."

'Kada ljudi vide nasilnika i ne spriječe ga u tome, bojati se da će Allah, dž.š, na sve njih poslati kaznu.'"[946]

[945] Hadis je hasen, dobar." Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o iskušenjima pod naslovom "Predanja koja govore o naređivanju dobra i odvraćanju od zla" (4/468/2169) od Amra bin Ebu Amra i Abdullaha el-Ensarija, od Huzejfe, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar." Munziri u svom djelu Et-Tergib (3/169) dodaje: "...i garib, neobičan." Predanje Amra bin Ebu Amra od Huzejfe, r.a., prekinuto je jer on nije slušao hadise od njega niti se susretao s njim. Hadis ima potvrdu u drugim predanjima koja ga pojačavaju. Jedno od njih jeste i ono koje bilježi Ahmed u svom Musnedu (6/159), Ibn Madža u poglavlju o iskušenjima pod naslovom "Naređivanje dobra i odvraćanje od zla" (2/1327/4004), Bejheki (10/93), svi oni od Hišama bin Sa'da, od Amra bin Osmana bin Hanija, od Asima bin Omera bin Osmana, od Urve, od Aiše, r.a. Hejsemi u djelu El-Medžma (7/266) veli: "Ibn Madža prenosi dio ovog hadisa, a bilježe ga Ahmed i Bezzar. U njegovom lancu prenosilaca nalazi se Asim bin Omer, jedan od prenosilaca koji su nepoznati. Tako tvrdi Ibn Hadžer u svom djelu Et-Takrib. Hadis ima i druge potvrde, ali o svima njima učenjaci su kritički govorili, međutim ta se predanja međusobno potpomažu. Opširnije o tome pogledaj u našem djelu Fethu zil-dželali fi tahridži ehadisiz-zilali pod brojem 144.

[946] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o krvoproliću pod naslovom "Naređivanje dobra i odvraćanje od zla" (4/120/4338), Tirmizi u poglavlju o tumačenju Kur'ana u tumačenju sure El-Maida (5/256, 257/3057), Nesai u djelu Es-Sunenul-kubra u poglavlju o tumačenju Kur'ana pod naslovom "Riječi Uzvišenog: 'O vjernici, brinite se o sebi...'" (6/338/11157), Ibn Madža u poglavlju o iskušenjima pod naslovom "Naređivanje dobra i odvraćanje od zla" (2/1327/4005), svi oni od Ismaila bin Ebu Halida, od Kajsa bin Ebu Hazima, od Ebu Bekra es-Siddika, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." Ovi prenosioci su oni od kojih Buhari bilježi hadise koje je zabilježio u svom Sahihu.

879. Ebu Davud, Tirmizi i dr. u svojim *Sunenima* bilježe predanje Ebu Seida, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"أَفْضَلُ الْجِهَادِ كَلِمَةُ عَدْلٍ عِنْدَ سُلْطَانٍ جَائِرٍ."

"Najbolji je džihad pravedna riječ u lice nepravednom vladaru."[947] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar." Hadisi o ovoj temi mnogobrojni su i poznati. Ovaj ajet (El-Maida, 105) većina ljudi ne razumijeva na ispravan način. Njegovo pravo značenje jeste: Kada budete uradili ono što vam je naređeno i ispunite svoje obaveze prema Allahu, dž.š., neće vam nauditi zabluda onih koji su u zabludi. Jedna od naredbi koju su vjernici dužni sprovesti u svom životu jeste i naređivanje dobra i odvraćanje od zla. Ovaj ajet ima slično značenje ajetu: *"A Poslanik je jedino dužan jasno obznaniti."* (El-Ankebut, 18)

Naređivanje dobra i odvraćanje od zla ima svoje šartove i svojstva, ali ovo nije mjesto gdje ćemo o tome opširno govoriti. Jedno od najboljih djela koje govori o tome jeste *Ihjau ulumiddin*, a ja sam o važnijim stvarima u vezi s ovim pitanjem govorio u komentaru Muslimovog *Sahiha*. A Allah, dž.š., pomoć daje.

---

[947] Ovaj je hadis hasenun-sahih. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o krvoproliću pod naslovom "Naređivanje dobra i odvraćanje od zla" (4/122/4344), Tirmizi u poglavlju o iskušenjima pod naslovom "Predanja koja govore o tome da je najbolji džihad pravedna riječ u lice nepravednom vladaru" (4/471/2174), Ibn Madža u poglavlju o iskušenjima pod naslovom "Naređivanje dobra i odvraćanje od zla" (2/1329/4-011), svi oni od Atijje el-Avfija, od Ebu Seida, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovo predanje koje smo citirali bilježi Tirmizi. Atijja el-Avfi nepouzdanje , ali isto predanje prenosi i Nadr, a bilježi ga Ibn Madža, kao što smo to spominjali (4007), Ahmed u svom *Musnedu* (3/19/61), Hakim (4/505, 506), od Alije bin Zejda bin Džud'ana, od Ebu Nadra, od Ebu Seida, r.a. Hakim veli: "U ovoj formi ovaj hadis prenosi samo Alija bin Zejd bin Džud'an el-Kureši, od Ebu Nadra, a Buhari i Muslim nisu njegova predanja uzimali kao dokaz." Zehebi veli: "Predanja koja prenosi Ibn Džud'an dobra su." Isto predanje prenosi i Muhammed bin Džehada, koji je pouzdan. Ebu Nadra jeste Munzir bin Malik bin Kit'a, ali je poznat po svome nadimku. On je pouzdan, i Muslim bilježi hadise koje on prenosi. Oba ova predanja potpomažu jedno drugo. Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Fethu zil-dželali fi tahridži ehadisiz-zilali* pod brojem 146.

Poglavlje o čuvanju jezika

Uzvišeni je rekao: "*On ne izusti ni jednu riječ, a da pored njega nije prisutan Onaj Koji bdije*" (Kaf, 18). I rekao je Uzvišeni: "*...jer, Gospodar je tvoj, zaista, u zasjedi*" (El-Fedžr, 14). Prethodno sam spominjao zikrove i dove koje je preporučljivo izgovarati, pa sad želim spomenuti koje je to riječi pokuđeno ili zabranjeno izgovarati kako bi knjiga obuhvatila sve propise koji se odnose na govor, a također želim ukazati i na vrste govora. Ovdje ću spomenuti stvari koje treba poznavati svako ko se želi pridržavati vjere, a većina onoga što ću spomenuti poznato je, tako da u većem broju slučajeva neću spominjati dokaze. A Allah, dž.š., uspjeh daje.

Svaki punoljetan musliman dužan je čuvati svoj jezik od bilo kakvog govora koji mu neće donijeti korist. Kada govor bude beskoristan, sunnet ga je kloniti se, jer ponekad i dozvoljen govor vodi u ono što je zabranjeno ili pokuđeno, a to se, uglavnom, dešava u većini slučajeva. A čuvanje od grijeha jeste najvažnija stvar u životu.

880. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ."

"Ko vjeruje u Allaha, dž.š., i onaj svijet neka kaže ono što je dobro ili neka šuti."[948] Učenjaci se slažu da je ovaj hadis vjerodostojan, a u njemu nedvosmisleno stoji da je čovjek dužan šutjeti osim ukoliko će govoriti ono što je dobro, a to je govor koji je koristan. Ukoliko je govor beskoristan, čovjek ne treba govoriti. Imam Šafi, Allah mu se smilovao, rekao je: "Kada neko želi govoriti, treba dobro razmisliti prije nego što to izgovori. Ako je to što je htio reći korisno, neka govori, a ako je beskorisno, bolje mu je šutjeti."

881. U istim djelima bilježi se predanje Ebu Musaa el-Eš'arija, r.a., koji je upitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: "Koji je vjernik najbolji?", a Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovorio mu je: "Onaj od čijeg su jezika i ruku sigurni drugi muslimani."[949]

882. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Sehla bin Sa'da, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ يَضْمَنْ لِي مَا بَيْنَ لَحْيَيْهِ وَمَا بَيْنَ رِجْلَيْهِ أَضْمَنْ لَهُ الْجَنَّةَ."

"Ko mi bude garantirao za ono što mu je između vilica i između nogu, ja mu garantiram Džennet."[950]

883. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

---

[948] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Prava gosta" (10/548/6138, *Fethul-Bari*)., i u poglavlju o suptilnostima pod naslovom "Čuvanje jezika, i ko vjeruje u Allaha, dž.š., i onaj svijet neka kaže ono što je dobro ili neka šuti" (11/314/6475, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o imanu pod naslovom podsticanje na čašćenje gosta". (1/182/19, En-Nevevi)

[949] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o imanu pod naslovom "Koji islam je najbolji" (1/70, 71/11, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o imanu pod naslovom "Najbolji islam". (1/2/12, En-Nevevi)

[950] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o suptilnostima pod naslovom "Čuvanje jezika, i onaj ko vjeruje u Allaha, dž.š., i Sudnju dan neka kaže ono što je dobro ili neka šuti" (11/314/6474, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o čuvanju granica islama pod naslovom "Vrijednost onoga ko se kloni razvratnog govora". (12/115/6807, *Fethul-Bari*)

"إِنَّ العَبْدَ يَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مَا يَتَبَيَّنُ فِيهَا يَزِلُّ بِهَا إِلَى النَّارِ أَبْعَدَ مِمَّا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ."

"Čovjek nekada izgovori riječ kojoj ne prida nikakvu važnost, ali će zbog nje padati u vatri toliko duboko kolika je razdaljina između istoka i zapada."[951] U predanju koje bilježi Buhari stoji: "... dalje nego što je istok", s tim da se ne spominje zapad.

884. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ رِضْوَانِ اللهِ تَعَالَى لاَ يُلْقِي لَهَا بَالاً يَرْفَعُ اللهُ تَعَالَى بِهَا دَرَجَاتٍ، وَإِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللهِ تَعَالَى لاَ يُلْقِي لَهَا بَالاً يَهْوِي بِهَا فِي جَهَنَّمَ."

"Čovjek nekada izgovori riječ kojom je zadovoljan Allah, dž.š., a kojoj on ne prida važnost, a Allah, dž.š., mu zbog te riječi poveća stepene. A ponekad izgovori riječ kojoj ne prida važnost, a kojom nije zadovoljan Allah, dž.š., pa ga zbog nje baci u Džehennem."[952]

885. Malik, u svom *Muvettau,* Tirmizi i Ibn Madža, u svojim *Sunenima,* bilježe predanje Bilala bin Harisa el-Muzenija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّ الرَّجُلَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ رِضْوَانِ اللهِ تَعَالَى مَا كَانَ يَظُنُّ أَنْ تَبْلُغَ مَا بَلَغَتْ يَكْتُبُ اللهُ تَعَالَى لَهُ بِهَا رِضْوَانَ اللهِ إِلَى يَوْمِ يَلْقَاهُ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللهِ تَعَالَى مَا كَانَ يَظُنُّ أَنْ تَبْلُغَ مَا بَلَغَتْ يَكْتُبُ اللهُ تَعَالَى بِهَا سَخَطَهُ إِلَى يَوْمِ يَلْقَاهُ."

---

[951] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o suptilnostima pod naslovom "Čuvanje jezika, a ko vjeruje u Allaha, dž.š., i Sudnji dan neka kaže ono što je dobro ili neka šuti" (11/314/6477, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o skromnosti pod naslovom "Čuvanje jezika". (6/18/117, En-Nevevi)

[952] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o suptilnosti pod naslovom "Čuvanje jezika, a onaj ko vjeruje u Allaha, dž.š., i onaj svijet neka kaže ono što je dobro ili neka šuti". (11/314, 315/6478)

"Čovjek ponekad izgovori riječ kojom je zadovoljan Allah, dž.š., a za koju on misli da uopće nije važna, ali mu Allah, dž.š., zbog nje zapiše da će biti zadovoljan njime sve dok ga ne sretne. A ponekad čovjek izgovori riječ kojom nije zadovoljan Allah, dž.š., a za koju misli da uopće nije važna, a Allah, dž.š., zapiše mu zbog te riječi da će biti srdit na njega sve dok ga ne sretne."[953] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

886. Tirmizi, Nesai i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje Sufjana bin Abdullaha, r.a., koji je rekao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s.: "Allahov Poslaniče, reci mi nešto čega ću se pridržavati." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "Reci: 'Vjerujem u Allaha, dž.š.', i na tome ustraj." On ponovo upita: "Allahov Poslaniče, čega se najviše trebam plašiti?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., pokaza mu na jezik i reče: "Ovoga."[954] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

---

[953] Bilježi ga Malik u *Muvettau* (2/752/5), Tirmizi u poglavlju o skromnosti pod naslovom "Suzdržanost u govoru" (4/559/2319), Ibn Madža u poglavlju o iskušenjima pod naslovom "Čuvanje jezika" (2/1313/3969), svi oni od Muhammeda bin Amra bin Alkame, od njegovog oca, od njegovog djeda, od Bilala bin Harisa el-Muzenija, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." Ovaj hadis bilježi Malik od Muhammeda bin Amra, od njegovog oca, od Bilala, i tu ne spominje da ga prenosi od svoga djeda. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Muhammed bin Amr bin Alkama, koji je bio istinoljubiv, i Amr bin Alkama bin Vekkas, čija su predanja prihvatljiva (*Et-Takrib*). Od njega jedino njegov sin prenosi hadise, a on jedini prenosi od svoga oca. Predanje koje bilježi Malik ima prekinut lanac prenosilaca, ali predanja koja bilježe Tirmizi i Ibn Madža imaju spojen lanac prenosilaca. Šejh Albani u svom djelu *Es-Sahiha* (888) ovaj hadis ocjenjuje vjerodostojnim.

[954] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o skromnosti pod naslovom "Predanja koja govore o čuvanju jezika" (4/697/2410), Nesai i Ibn Madža u poglavlju o iskušenjima pod naslovom "Čuvanje jezika" (2/1313/3972), svi oni od Zuhrija, od Muhammeda bin Abdurahmana bin Maiza el-Amirija, od Sufjana bin Abdullaha es-Sekafija, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." U njegovom je lancu prenosilaca Muhammed bin Abdurahman bin Maiz el-Amiri, čija su predanja prihvatljiva (*Et-Takrib*). Ovaj hadis El-Mizzi spominje u svom djelu *Tehzibul-kemal* (25/629/5407) i kaže: "Bilježe ga Nesai i Ibn Madža. Nesai ga bilježi putem dva lanca prenosilaca, od Ibrahima bin Sa'da, a Ibn Madža ga bilježi od Ebu Mervana el-Usmanija, od Ibrahima bin Sa'da, što je pouzdanije." Begavi spominje predanje Ma'mera i zatim kaže: "Učenjaci smatraju da je ispravnije da ga prenosi Ibrahim bin Sa'd." A Allah, dž.š., najbolje zna! U recenziji *Sunena* Ibn Madže šejh Albani ovaj hadis ocjenjuje vjerodostojnim.

887. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Ibn Omera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لاَ تُكْثِرُوا الْكَلاَمَ بِغَيْرِ ذِكْرِ اللهِ، فَإِنَّ كَثْرَةَ الْكَلاَمِ بِغَيْرِ ذِكْرِ اللهِ تَعَالَى قَسْوَةٌ لِلْقَلْبِ وَإِنَّ أَبْعَدَ النَّاسِ مِنَ اللهِ تَعَالَى الْقَلْبُ الْقَاسِي."

"Nemojte mnogo govoriti, osim kada spominjete Allaha, dž.š., jer mnogo govora bez spominjanja Allaha, dž.š., čini srce grubim i okorjelim, a od Allaha, dž.š., najdalji su oni Njegovi robovi čija su srca gruba."[955]

888. U istom djelu bilježi se predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ وَقَاهُ اللهُ تَعَالَى شَرَّ مَا بَيْنَ لَحْيَيْهِ، وَشَرَّ مَا بَيْنَ رِجْلَيْهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ."

"Koga Allah, dž.š., sačuva zla onoga što mu je između vilica i onoga što mu je među nogama, ući će u Džennet."[956]

---

[955] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o skromnosti u jednom od podnaslova (61) (4/607, 608/2411) od Muhammeda bin Hafsa, od Ibrahima bin Abdullaha bin Hatiba, od Abdullaha bin Dinara, od Ibn Omera, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." U lancu prenosilaca ovog hadisa su:

1) Muhammed bin Abdullah bin Ismail bin Ebis-Seldž, o kome Ibn Hadžer u *Tehzibut-tehzib* veli: "On je istinoljubiv";

2) Ibrahim bin Abdullah bin Haris bin Hatib, o kome Zehebi u *El-Mizanu* veli: "On je bio iz Medine i prenio je veoma malo hadisa. Ne znam da ima nekih nedostataka, jedino je čudno predanje koje prenosi od Abdullaha bin Dinara, od Omera, r.a.", pa je spomenuo to predanje;

3) Alija bin Hafs el-Medaini, koji je istinoljubiv. (*Et-Takrib*)

[956] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o skromnosti pod naslovom "Predanja koja govore o čuvanju jezika" (4/606, 607/2409), od Ibn Adžlana, od Ebu Hazima Selmana, štićenika Azze el-Ešdžeija, od Ebu Hurejre, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." Hakim ovaj hadis bilježi s istim lancem prenosilaca pod brojem 4/357. U lancu prenosilaca ovog hadisa je Muhammed bin Adžlan, koji je istinoljubiv (*Et-Takrib*). Hadis se u osnovi bilježi u Buharijevom *Sahihu* u poglavlju o suptilnostima pod naslovom "Čuvanje jezika" (11/314/6474) u predanju od Sehla bin Sa'da, r.a., u sljedećem obliku: "Ko mi garantira za ono što mu je između vilica i između nogu, ja mu garantiram Džennet."

889. U istom djelu bilježi se predanje Ukbe bin Amira, r.a., koji je upitao: "Allahov Poslaniče, u čemu je spas?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu:

"أَمْسِكْ عَلَيْكَ لِسَانَكَ وَلْيَسَعْكَ بَيْتُكَ وَابْكِ عَلَى خَطِيئَتِكَ."

"Čuvaj svoj jezik od grijeha, budi zadovoljan kućom koju posjeduješ i plači zbog grijeha koje si počinio."[957]

890. U istom djelu bilježi se predanje Ebu Seida el-Hudrija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا أَصْبَحَ ابْنُ آدَمَ فَإِنَّ الْأَعْضَاءَ كُلَّهَا تُكَفِّرُ اللِّسَانَ فَتَقُولُ: اتَّقِ اللهَ فِينَا فَإِنَّمَا نَحْنُ بِكَ فَإِنِ اسْتَقَمْتَ اسْتَقَمْنَا، وَإِنِ اعْوَجَجْتَ اعْوَجَجْنَا."

"Kada čovjek osvane, svi organi njegova tijela savjetuju njegov jezik: 'Boj se Allaha kada smo mi u pitanju jer mi zavisimo od tebe; ako ti budeš ispravan, bit ćemo i mi ispravni, a ako ti pogriješiš, i mi ćemo u zabludu otići.'"[958]

891. Tirmizi i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje Ummu Habibe, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

---

[957] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o skromnosti pod naslovom "Predanja koja govore o čuvanju jezika" (4/605/2406) od Ubejdullaha bin Zahra, od Alije bin Jezida, od Kasima, od Ebu Umame, od Ukbe bin Amira, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalaze se:

1)Ubejdullah bin Zahr, koji je bio istinoljubiv, ali je pravio nenamjerne greške (*Et-Takrib*);

2) Alija bin Jezid bin Ebu Zijad, koji je nepouzdan. (*Et-Takrib*)

[958] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o skromnosti pod naslovom "Predanja koja govore o čuvanju jezika" (4/605, 606/2407) od Muhammeda bin Musaa el-Harešija, od Hammada bin Zejda, od Ebus-Sahbaa, od Seida bin Džubejra, od Ebu Seida el-Hudrija, r.a. Tirmizi veli. "Predanje Ebu Seida prenosi jedino Hammad bin Zejd, ali više prenosilaca prenosi ga od Hammada bin Zejda, ali ga ne pripisuju Allahovom Poslaniku, s.a.v.s." U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Ebus-Sahba el-Kufi, čija su predanja prihvatljiva (*Et-Takrib*). O njemu Buhari u svom djelu *Tarihul-kebir* (2/4/44/372) veli. "Slušao je hadise pred Seidom bin Džubejrom, a od njega hadise prenosi Hammad bin Zejd i Amara bin Zazan."

"كُلُّ كَلاَمِ ابْنِ آدَمَ عَلَيْهِ لاَ لَهُ، إِلاَّ أَمْرًا بِمَعْرُوفٍ وَنَهْيًا عَنْ مُنْكَرٍ أَوْ ذِكْرًا للهِ تَعَالَى."

"Svaka čovjekova riječ može biti dokaz protiv njega osim naređivanje dobra, odvraćanje od zla i spominjanje Allaha, dž.š."[959]

892. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Muaza, r.a., koji je rekao: "Allahov Poslaniče, obavijesti me o djelu koje će me uvesti u Džennet i udaljiti me od Vatre." Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao mu je: "Pitao si o velikoj stvari, ali je ona lahka onome kome je Allah, dž.š., učini lahkom; obožavaj Allaha, dž.š., i nemoj Mu nikoga pripisivati za druga, obavljaj namaz, udjeljuj zekat, posti ramazan i obavi hadž." Zatim je rekao: "Hoćeš li da te uputim na ono što će ti otvoriti vrata svakog dobra? Post je štit, a sadaka poništava grijehe kao što voda gasi vatru, kao i namaz u dubini noći." Zatim je proučio 16. i 17. ajet sure Es-Sedžda a zatim je rekao: "Hoćeš li da te obavijestim o glavnoj stvari, njenom stupu i vrhuncu?" On je odgovorio: "Svakako, Allahov Poslaniče." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "Glavna je stvar islam, njegov stup je namaz, a vrhunac džihad." Zatim je rekao: "Hoćeš li da te obavijestim o onome što će ti sačuvati ovo što sam spomenuo?" Muaz, r.a., odgovori: "Svakako da hoću." Allahov Poslanik, s.a.v.s., pokaza na svoj jezik i reče: "Čuvaj se svoga jezika." Muaz, r.a., upita: "A zar ćemo odgovarati za ono što smo govorili?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "Teško tebi, a zar ljudi neće biti bacani u vatru

---

[959] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o skromnosti u jednom od podnaslova (62) (4/608/2412), Ibn Madža u poglavlju o iskušenjima pod naslovom "Čuvanje jezika u vremenima smutnje" (2/1315/3974), obojica od Muhammeda bin Jezida bin Hunejsa, od Seida bin Hassana el-Mahzumija, od Ummu Saliha, od Safije bint Šejbe, od Ummu Habibe, supruge Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib, jedino ga prenosi Muhammed bin Jezid bin Hunejs." U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Ummu Salih bint Salih, o kojoj Zehebi u *El-Mizanu* (11024) veli: "Od nje hadise jedino prenosi Seid bin Hassan el-Mahzumi, a Ibn Hadžer o njoj kaže: "Njeno je stanje nepoznato."

upravo zbog svojih jezika?"[960] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

893. Tirmizi i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مِنْ حُسْنِ إِسْلاَمِ الْـمَرْءِ تَرْكُهُ مَا لاَ يَعْنِيهِ."

"U znakove lijepog islama kod čovjeka spada i to da ostavi ono što ga se ne tiče."[961] Ovaj je hadis hasen, dobar.

---

[960] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o imanu pod naslovom "Predanja koja govore o upotpunjavanju imana, njegovom povećavanju i smanjivanju" (5/10, 11/2616) od Asima bin Ebu en-Nedžuda, od Ebu Vaila, od Muaza bin Džebela, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." Hafiz Ibn Redžeb u svom djelu *Džamiul-ulumi vel-hikem* (341/29) kaže: "Ne možemo tek tako prihvatiti Tirmizijeve riječi iz dva razloga:
prvi, nije pritvrđeno da je Ebu Vail slušao hadise od Muaza bin Džebela, r.a., iako je živio u isto vrijeme kada i on. Muaz, r.a., živio je u Šamu, a Ebu Vail u Kufi. Ahmed, kao i neki drugi učenjaci smatrali su da se on nije susretao s njim;
drugi, ovaj hadis prenosi i Hammad bin Selema, od Asima bin Ebu en-Nedžuda, od Šehra bin Havšeba, od Muaza, r.a., a bilježi ga Ahmed u skraćenom obliku. Lanac prenosilaca između Šehra i Muaza, r.a., sigurno je prekinut, a učenjaci se razilaze o tome da li je Šehr uopće bio pouzdan prenosilac hadisa. Hadis se prenosi putem više lanac prenosilaca, ali su sva ta predanja slaba." Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Džamiul-ulumi vel-hikem.* (str. 341, 342/29)

[961] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o skromnosti, poglavlje pod brojem 11 (4/558/2317), Ibn Madža u poglavlju o iskušenjima pod naslovom "Čuvanje jezika u vremenima smutnje" (2/1315, 1316/3976), obojica od Kurre, od Zuhrija, od Ebu Seleme, od Ebu Hurejre, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis garib, neobičan." U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Kurra bin Abdurahman bin Hajevil, o kome Zehebi u svom djelu *El-Mizan* (4/308/6886) veli: "Njegova predanja Muslim bilježi kao potvrde drugim hadisima." Dževzedžani veli. "Čuo sam Ahmeda kako kaže: "Njegova su predanja veoma slaba." Jahja veli: "Njegova su predanja slaba." Ebu Hatim veli: "On nije jak prenosilac." Ibn Adijj veli: "Evzai od Kurre prenosi više od deset hadisa i nadam se da kod njega nema neke veće smetnje." Hadis bilježi i Malik u *Muvettau* (2/689), ali se lanac prenosilaca prekida kod Alije bin Husejna. O njemu Buhari u *Tarihul-kebiru* (4/220) veli: "Ispravnije je da je ovaj lanac prekinut." Neki prenose od Zuhrija, od Ebu Seleme, od Ebu Hurejre, r.a., kao riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ali je ispravno da su to riječi Alije bin Husejna. Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Džamiul-ulumi vel-hikem*". (str. 14, fusnota 5)

894. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Abdullaha bin Amra bin Asa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko bude šutio bit će spašen."[962] Lanac prenosilaca ovog hadisa jeste nepouzdan ali sam spomenuo ovo predanje kako bih ukazao na njegovu slabost, jer je poznato među narodom. O ovoj temi prenosi se mnogo vjerodostojnih hadisa, ali je ono što sam spomenuo dovoljno, a u poglavlju o ogovaranju spomenut ćemo dio tih hadisa. A Allah, dž.š., pomoć pruža!

O ovoj temi prenesene su mnogobrojne izreke prijašnjih učenjaka, i nema potrebe da ih spominjemo nakon hadisa Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ali ćemo spomenuti one izreke koje govore o ljudskim mahanama. Čuo sam da su se Kajs bin Sa'ida i Eksem bin Sajfi sastali, pa jedan od njih upita: "Jesi li uspio pobrojati ljudske mahane?", a drugi reče: "Njih je nemoguće pobrojati, ali sam nabrojao do osam hiljada mahana, i otkrio sam jednu osobinu – ko se njome okiti sakrit će sve mahane koje ima." On upita: "Koja je to osobina?", a on odgovori: "Čuvanje jezika."

Prenosi se od Ebu Alije, Fudajla bin Ijada, Allah mu se smilovao, da je rekao: "Ko svoj govor bude ubrajao u djela za koja će biti pitan malo će pričati o onome što ga se ne tiče." Imam Šafi, Allah mu se smilovao, rekao je svome prijatelju Rebiu: "Rebi, nemoj pričati o onome što te se ne tiče, jer kada izgovoriš riječ, ona posjeduje tebe, a ne ti nju."

Prenosi se da je Abdullah bin Mesud, r.a., rekao: "Najviše ko zaslužuje da bude u zatvoru jeste jezik." Neko je drugi rekao: "Jezik je poput zvijeri, ako je ne svežeš, napast će te."

Prenosi se da je Ebu Kasim el-Kušejri, Allah mu se smilovao, u svojoj poznatoj poslanici rekao: "Šutnja je spas i osnova je da čovjek šuti. Šutnja u vrijeme kada treba šutjeti osobina

---

[962] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o osobinama Sudnjega dana (50) (4/660/2501), od Lehia, Jezida bin Amra el-Meafirija, od Ebu Abdurahmana el-Hublija, od Abdullaha bin Amra, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis neobičan, jedino ga prenosi Ibn Lehia." U lancu prenosilaca nalazi se Ibn Lehia koji je nepouzdan."

je pravih muškaraca, kao što je dobar govor kada to situacija iziskuje najčasnija osobina." On dalje kaže: "Čuo sam Aliju ed-Dakkaka, Allah mu se smilovao, kako kaže: 'Ko prešuti istinu nijemi je šejtan.' Odlučni su se vjernici odlučili da šutjeti kada su vidjeli koje sve opasnosti govor u sebi nosi, kao i sreću, pozitivne osobine i odlikovanost onih koji su poznati po šutnji. To je osobina odgojenih vjernika, to je jedan od stupova njihove poniznosti i popravljanja njihovih moralnih osobina." Neko je spjevao sljedeće stihove:

"Čovječe, čuvaj jezik svoj od govora ružnog,
pazi da te ne ujede, prava zmija je on.
Koliko je pod zemljom onih koje jezik ubi,
a kojih se i junak bojao sresti."
Er-Rejjaši, Allah mu se smilovao, rekao je:
"Ja imam dovoljno grijeha,
te nema vremena da se brinem o grijesima Benu Umejje.
Pred mojim Gospodarom oni će račun polagati,
o tome On, a ne ja, znanje ima.
Meni neće nauditi grijesi koje oni počiniše
ako Allah, dž.š., popravi ono što je među mojim zubima."

Zabrana ogovaranja i prenošenja tuđih riječi

Ove dvije osobine najgore su osobine koje čovjek može posjedovati, ali su i pored toga najraširenije među ljudima, i od njih je sačuvan veoma mali broj ljudi. Zbog toga sam prvo i spomenuo ove dvije osobine jer su one najraširenije među ljudima.

Ogovaranje je da čovjeka spomeneš po onome što on mrzi da se spominje, bez obzira da li se radi o njegovoj tjelesnoj osobini, o njegovom prakticiranju vjere, nekoj ovodunjalučkoj osobini, duševnom svojstvu, moralu, imetku, djeci, roditeljima, supruzi, slugi, robu, kapi koju nosi na glavi, odjeći, načinu hoda, specifičnim pokretima, karakterističnom osmjehu, namrgođenom licu i drugim osobinama bez obzira da li to spominješ riječima, pisanjem, oponašanjem, namigivanjem, pokazivanjem rukom, glavom i sl. Na tjelesne osobine misli se na to da kažeš: "Onaj

slijepi", "...hromi", "...razroki", "...ćelavi", "...mali", "...visoki", "...crni", "...žuti" i sl. Pod prakticiranjem vjere misli se na to da kažeš: "On je veliki grešnik", "...prevarant", "...nasilnik", "...ne brine se o namazu", "...ne čuva se nečistoće", "...nije poslušan roditeljima", "...ne daje zekat onako kako bi trebao davati", "... ogovara druge". Pod ovodunjalučkim osobinama podrazumijeva se da kažeš: "On je neodgojen"; "Ponižava druge ljude"; "Nikome ne daje njegovo pravo"; "Puno priča"; "Previše jede i spava"; "Spava u vrijeme kada to ne treba činiti"; "Sjedi nepristojno". Ogovaranje koje se odnosi na nečije roditelje jeste da kažeš: "Njegov je babo veliki grešnik", "...Hindus", zatim da kažeš da je: "pjegav", da je: "crn", "obućar", ili da spomeneš neko njegovo zanimanje s ciljem omalovažavanja. Napad na moral jeste da kažeš: "On je lošeg odgoja", "...ohol", "...licemjeran", "...brzoplet", "...silnik", "...plašljiv", "...uvijek mrzovoljan", i sl. Ogovaranje u vezi s odjećom jeste da kažeš: "Odjeća mu je preširoka", "...preduga", "...prljava" i sl. U ogovaranje spada sve što sliči navedenom, a pravilo je: ogovaranje je spominjanje čovjeka po bilo čemu što on ne voli. Imam Ebu Hamid el-Gazali kaže da su se učenjaci složili o tome da je ogovaranje spominjanje čovjeka po onom što on ne voli da se spominje, a kasnije ćemo spomenuti vjerodostojan hadis o toj temi.

Prenošenje tuđih riječi jeste prenošenje riječi s ciljem sijanja smutnje i nereda među ljudima. I ogovaranje i prenošenje tuđih riječi strogo je zabranjeno, haram, a dokazi za to nalaze se u Kur'anu, sunnetu i konsenzusu islamskih učenjaka. Uzvišeni je rekao: *"I ne ogovarajte jedni druge."* (El-Hudžurat, 12). I rekao je Uzvišeni: *"Teško svakom klevetniku, podrugljivcu"* (El-Humeze, 1). I rekao je Uzvišeni: *"...klevetnika, onoga koji tuđe riječi prenosi."* (El-Kalem, 11)

895. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Huzejfe, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لاَ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ نَمَّامٌ."

"U Džennet neće ući onaj ko prenosi tuđe riječi."[963]

896. U istim djelima bilježi se predanje Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prošao pored dva kabura pa je rekao: "Njih dvojica kažnjavaju se, a ne kažnjavaju se zbog nečeg velikog kako oni misle." U predanju koje bilježi Buhari stoji: "Svakako da je to zbog čega se kažnjavaju veliko. Jedan od njih prenosio je tuđe riječi, a drugi se nije čuvao mokraće."[964]

897. Muslim u svom *Sahihu*, Ebu Davud, Tirmizi i Nesai u svojim *Sunenima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Znate li šta je ogovaranje?" Ashabi odgovoriše: "Allah, dž.š., i Njegov Poslanik, s.a.v.s. najbolje znaju." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče:

"ذِكْرُكَ أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ."

"Ogovaranje je da spomeneš svoga brata po onom što on ne voli." Neko upita: "A šta ako kod njega stvarno bude ono po čemu ga spominjem?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori:

"إِنْ كَانَ فِيهِ مَا تَقُولُ فَقَدِ اغْتَبْتَهُ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ مَا تَقُولُ فَقَدْ بَهَتَّهُ."

"Ako to bude stvarno kod njega, onda si ga ogovorio, a ako ne bude, onda si ga potvorio."[965] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

---

[963] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Pokuđenost prenošenja tuđih riječi" (10/487/6056, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o imanu pod naslovom "Žestina zabrane prenošenja tuđih riječi" (1/2/112, En-Nevevi). Predanje koje smo ovdje citirali bilježi Muslim, a bilježi ga i Buhari u sljedećem obliku. "Neće ući u Džennet onaj ko prenosi tuđe riječi."

[964] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Prenošenje tuđih riječi spada u velike grijehe" (10/487/6055, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o čistoći pod naslovom "Nečistoća mokraće i obaveznost čuvanja od nje". (1/3/200-1, En-Nevevi)

[965] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o dobročinstvu i čuvanju bratskih veza i o adabima pod naslovom "Zabrana ogovaranja" (6/16/142, En-Nevevi), Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "O ogovaranju", Tirmizi u poglavlju o dobročinstvu i čuvanju bratskih veza pod naslovom "O ogovaranju" (4/329/1934), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* u poglavlju o tumačenju Kur'ana pod naslovom "Riječi Uzvišenog: *'I ne ogovarajte jedni druge'*" (6/467/11-518). Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

898. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Bekra, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., na Oprosnom hadžu, na dan Bajrama, rekao:

"إِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ حَرَامٌ عَلَيْكُمْ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هٰذَا فِي بَلَدِكُمْ هٰذَا فِي شَهْرِكُمْ هٰذَا، أَلاَ هَلْ بَلَّغْتُ."

"Vaša krv, imeci i čast sveti su vam i zabranjeni, kao što je svet ovaj dan u ovom svetom mjestu, u ovom svetom mjesecu. Jesam li vam dostavio?"[966]

899. Ebu Davud i Tirmizi u svojim *Sunenima* bilježe predanje Aiše, r.a., koja je rekla Allahovom Poslaniku, s.a.v.s.: "Dovoljno ti je što je Safija takva i takva" (u nekim predanjima stoji da je rekla: "Niska"). Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče joj:

"لَقَدْ قُلْتِ كَلِمَةً لَوْ مُزِجَتْ بِمَاءِ الْبَحْرِ لَمَزَجَتْهُ."

"Izgovorila si takvu riječ da kada bi se stavila u more, opoganila bi ga."[967]

Jednom prilikom pred Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., spomenut je neki čovjek po njegovoj lošoj osobini, pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ne bih volio da sam spomenuo nekoga na taj način pa i kad bih zauzvrat dobio to i to." Tirmizi

---

[966] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o hadžu pod naslovom "Hutba na Mini" (3/670, 1739, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o hadžu pod naslovom "Hadž Allahovog Poslanika, s.a.v.s." (3/8/182, En-Nevevi)

[967] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o svojstvima Sudnjega dana, poglavlje pod brojem 51 (4/660/3502, 3503), Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "O ogovaranju" (4/270/4875), Ahmed u svom *Musnedu* (6/136, 189), Ebuš-Šejh u poglavlju o korenju pod brojem (184), Bejheki u djelu *Šuabul-iman* (5/301/6720, 6721) svi oni od Sufjana, od Alije bin el-Akmera, od Ebu Huzejfe, od Aiše, r.a. Predanje koje smo ovdje citirali bilježi Ebu Davud. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." Ebuš-Šejh u svom lancu prenosilaca ne spominje Ebu Huzejfu i on jedini spominje Hafsu umjesto Safije. On bilježi i predanje pod brojem 203 u kojem ne spominje ime žene. Šejh Albani ovaj hadis ocjenjuje vjerodostojnim u recenziji Ebu Davudovog *Sunena* (3/923). Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Fethu zil-dželali fi tahridži ehadisiz-zilali* pod brojem 872.

veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." Hadis koji prenosi Aiša, r.a., na najbolji način ukazuje na žestinu zabrane ogovaranja i nisam čuo nijedan hadis da na ovaj način osuđuje ogovaranje, a Allahov Poslanik, s.a.v.s. kaže: *"Ne govori po hiru svome, to je objava koja mu se objavljuje"* (En-Nedžm, 3). Molimo Uzvišenog Allaha, dž.š., da bude blag prema nama i da nas zaštiti od činjenja bilo kojeg djela koje je pokuđeno.

900. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kada sam bio uzdignut na nebo u noći Miradža, prošao sam pored ljudi koji su imali bakarne nokte kojima su grebali svoja lica i prsa. Upitao sam: 'Džibrile, ko su ovi?' On odgovori: 'Ovo su oni koji su jeli meso drugih ljudi (ogovarali ih) i koji su kaljali njihovu čast.'"[968]

901. U istom djelu bilježi se predanje Seida bin Zejda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّ مِنْ أَرْبَى الرِّبَا الاِسْتِطَالَةَ فِي عِرْضِ الْمُسْلِمِ بِغَيْرِ الْحَقِّ."

"Među najveće grijehe spada bespravno napadanje tuđe časti."[969]

902. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

---

[968] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "O ogovaranju" (4/271/4878, 4879), Ahmed u svom *Musnedu* (3/224), Ebuš-Šejh u poglavlju o korenju pod brojem (201), Ibn Ebu Dun'ja u poglavlju o šutnji pod brojem 165, Bejheki u djelu *Šuabul-iman* (5/299/6716), svi oni od Abdul-Kuddusa bin Hadždžadža Ebu Mugire, od Safvana bin Amra, od Rašida bin Sa'da, od Abdurahmana bin Džubejra, od Enesa bin Malika. Ovaj je lanac prenosilaca pouzdan. Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Fethu zil-dželali fi tahridži ehadisiz-zilali* pod brojem 873.

[969] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "O ogovaranju" (4/270/4876), od Muhammeda bin Avfa, od Ebu Jemana Hakema bin Nafija, od Šuajba bin Ebu Hamze, od Abdullaha bin Abdurahmana bin Ebu Husejna, od Nevfela bin Mesahika, od Seida bin Zejda, r.a. Ovaj lanac prenosilaca jeste pouzdan.

"الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ: لاَ يَخُونُهُ وَلاَ يَكْذِبُهُ وَلاَ يَخْذُلُهُ. كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ عِرْضُهُ وَمَالُهُ وَدَمُهُ. التَّقْوَى هٰهُنَا، بِحَسْبِ امْرِئٍ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ."

"Musliman je brat muslimanu; ne vara ga, ne laže niti ga ponižava. Svakom je muslimanu zabranjena čast drugog muslimana, njegov imetak i krv. Bogobojaznost je ovdje (u prsima). Dovoljno je grijeha muslimanu da ponizi drugog muslimana."[970] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen." Koristi od ovog hadisa zaista su veoma mnogobrojne. A Allah, dž.š., pomoć daje!

O nekim bitnim stvarima koje govore o tome šta je to ogovaranje

U prethodnom poglavlju spomenuli smo da je ogovaranje spominjanje čovjeka po onome što on ne voli, bez obzira da li se to desilo riječima, pisanjem, znakom, namigivanjem, pokazivanjem rukom, glavom i sl. Primjeri su ogovaranja: spominjanje bilo kojeg nedostatka muslimana nekom drugom, i to je ono što je strogo zabranjeno. Primjer tome jeste to da nekome preneseš da taj i taj musliman šepa kada hoda, da hoda pognut i sl., želeći time prenijeti tu mahanu. Sve je ovo, bez sumnje, zabranjeno.

[970] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dobročinstvu i održavanju bratskih veza pod naslovom "Predanja koja govore o samilosti muslimana prema drugom muslimanu" (4/325/1927), od Ubejda bin Esbata bin Muhammeda el-Kurešija, od njegovog oca, od Hišama bin Sa'da, od Zejda bin Eslema, od Ebu Saliha, od Ebu Hurejre, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Esbat bin Muhammed el-Kureši, koji je bio istinoljubiv, i Hišam bin Sa'd, koji je bio istinoljubiv, ali je pravio nenamjerne greške. Hadis ima potvrdu u predanju Ibn Omera, r.a., koje bilježi Buhari u poglavlju o nepravdi pod naslovom "Musliman ne čini nepravdu drugom muslimanu niti ga izdaje" (12/338/695, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o dobročinstvu i održavanju bratskih veza pod naslovom "Zabrana činjenja nasilja" (6/16/134-5, En-Nevevi) u sljedećem obliku: "Musliman je brat muslimanu, ne čini mu nepravdu niti ga izdaje. Ko pomogne svome bratu muslimanu, Allah, dž.š., pomoći će na Sudnjem danu njemu." Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Es-Selsebil fi ma'rifetid-delil* (3/42). Predanje koje prenosi Ebu Bekre, r.a., došlo je u sljedećem obliku: "Vaša krv, imeci i čast zabranjeni su vam i sveti kao što je svet ovaj dan..." Bilježe ga Buhari (1/190/67, *Fethul-Bari*) i Muslim. (4/11/167, 170, En-Nevevi)

U to spada i kada autor neke knjige prenese nečije riječi, spominjući njegovo ime, želeći time omalovažiti njegovo mišljenje. Međutim, ukoliko želi ukazati da je to što je on rekao pogrešno kako se ne bi neko poveo za njegovom greškom, to ne spada u ogovaranje, nego je to savjet koji treba obavezno uputiti i zbog kojeg će imati nagradu ukoliko bude imao ispravan nijet. Primjer tome jeste to da autor knjige kaže: "Neki ljudi kažu to i to, i to je pogrešno. Uradili su to iz neznanja, ili greškom, ili iz nemara" i sl., i ovo ne spada u ogovaranje. Ogovaranje je spominjanje čovjeka po njegovom imenu ili spominjanje neke određene skupine ljudi.

U ogovaranje koje je zabranjeno spadaju i riječi: "Neki ljudi su uradili to i to", ili: "Neki učenjaci... ", ili "Neki muftija... ", ili "...neki ljudi za koje se vjeruje da su pobožni i čestiti", ili: "Jučer je prošao neki čovjek i uradio je to i to", i sl. ukoliko će onaj kome se obraćamo shvatiti o kome se radi. U to spada i ogovaranje pobožnih i učenih ljudi jer kada se oni ogovaraju, svi odmah shvate o kome se radi. Ogovaranje je i kada neko upita za nekog: "Kakav je on čovjek?", a da upitani kaže: "Da nas Allah, dž.š., sve popravi", ili: "Da nam Allah, dž.š., oprosti", ili: "Da ga Allah, dž.š., popravi", ili: "Da nas Allah, dž.š., sačuva", ili: "Hvala Allahu, dž.š., Koji nam nije dozvolio da zapadnemo u grijeh", ili: "Da nas Allah, dž.š., sačuva od zla", ili: "Da nas Allah, dž.š., sačuva od toga da nemamo stida", ili: "Da Allah, dž.š., primi naše pokajanje" i sl., iz čega će onaj ko pita shvatiti da ta osoba ima neki nedostatak ili mahanu. Sve ovo spada u ogovaranje, koje je zabranjeno.

Ogovaranje je i da kažemo: "Ma i on je iskušan grijesima ko i mi svi", ili: "On nije imao izlaza, morao je to učiniti, svi mi to radimo" i sl. Prethodno smo spomenuli da je ogovaranje spominjanje bilo kojeg nedostatka muslimana nekom drugom. Sve ovo što smo spomenuli može se razumjeti iz hadisa koji smo spomenuli u prethodnom poglavlju, koji govori o tome šta

je to ogovaranje, a bilježi ga Muslim u svom *Sahihu.* A Allah, dž.š., najbolje zna!

Kao što je ogovaranje zabranjeno onome ko ogovara, isto je tako zabranjeno i onome ko to ogovaranje sluša, i na taj način potvrđuje onoga ko govori. Onaj ko čuje nekog drugog čovjeka da je započeo s ogovaranjem koje je zabranjeno dužan je odvratiti ga od toga ukoliko to neće donijeti neku veću štetu. Ukoliko postoji takva bojazan, onda je dužan da to ogovaranje prezre u srcu i da napusti taj skup, ukoliko je u stanju to učiniti. Ako je u mogućnosti treba riječima prekinuti ogovaranje ili započeti neku drugu temu, dužan je to učiniti, jer ako to ne uradi, bit će grešan pa makar jezikom rekao: "Prestani s ogovaranjem", a u srcu bude želio da onaj ko ogovara nastavi.

Ebu Hamid el-Gazali kaže: "Taj je postupak licemjerstvo i neće od njega otkloniti grijeh jer mora u srcu prezreti ogovaranje. Ukoliko je prinuđen ostati u tom skupu na kojem se ogovara i ne bude u stanju to prekinuti, ili to pokuša ali ne uspije, i nikako ne mogne napustiti to mjesto, onda mu je zabranjeno slušati te riječi i obraćati pažnju na njih. U toj situaciji treba spominjati Allaha, dž.š., i srcem i jezikom, ili samo srcem, ili razmišljati o nečemu drugom kako ne bi slušao ogovaranje. U tom slučaju neće mu nauditi njegovo prisustvo na tom mjestu, jer ne sluša i ne obraća pažnju na ogovaranje. Ako mu se u toku ogovaranja ipak pruži prilika da napusti to mjesto, dužan je to učiniti." Uzvišeni je rekao: *"Kada vidiš one koji se riječima našim rugaju, neka si daleko od njih sve dok na drugi razgovor ne pređu. A ako te šejtan navede da zaboraviš, onda ne sjedi više s nevjernicima kad se opomene sjetiš."* (El-En'am, 68)

Prenosi se da je Ibrahim bin Edhem, Allah mu se smilovao, pozvan na neku gozbu, pa se odazvao. Prisutni spomenuše nekog čovjeka koji se nije odazvao na poziv i rekoše: "On je težak čovjek", a Ibrahim bin Edhem, Allah mu se smilovao, reče: "Sâm sam kriv što sam došao na mjesto gdje se ogovaraju

ljudi." Zatim je izašao i tri dana nije ništa jeo. Neko je o ovoj temi spjevao sljedeće stihove:

"Čuvaj svoj sluh od slušanja onog što je ružno,
kao što je čuvanje jezika od toga nužno.
Jer kada to slušaš,
ti si onda saučesnik i isti grijeh s njim kušaš."

Na koji se način treba sačuvati od ogovaranja

Ovo poglavlje ima svoje utemeljenje u Kur'anu i sunnetu, ali ću ja spomenuti samo neke od tih dokaza jer će to biti dovoljno onome ko se želi riješiti ogovaranja. A onome ko se ne želi osloboditi ogovaranja nisu dovoljni ni tomovi dokaza i upozorenja.

Osnova u ovoj stvari jeste da se sjeti ajeta i hadisa koje smo spominjali kao dokaze da je ogovaranje zabranjeno, a zatim neka razmisli o riječima Uzvišenog: *"On ne izusti nijednu riječ, a da pored njega nije prisutan Onaj Koji bdije"* (Kaf, 18), kao i riječi Uzvišenog: *"Kad ste to jezicima svojim prepričavati stali i kad ste na sva usta govorili o onome o čemu niste ništa znali, vi ste to sitnicom smatrali, ali je ono Allahu krupno"* (En-Nur, 18). Treba se sjetiti i vjerodostojno prenesenog hadisa u kojem Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Čovjek ponekad izgovori riječ kojoj ne prida nikakvu važnost, ali kojom Allah, dž.š., nije zadovoljan, pa ga zbog nje baci u Džehennem", kao i drugih hadisa koje smo spominjali u poglavlju o čuvanju jezika i u poglavlju o ogovaranju. Pored toga, treba sam sebi reći. "Allah, dž.š., kontrolira me šta radim"; "Allah, dž.š., me vidi"; "Allah, dž.š., me gleda" i sl.

Prenosi se da je neki čovjek rekao Hasanu el-Basriju: "Ti me ogovaraš", a Hasan mu odgovori: "Još mi nisi postao tako drag, pa da ti poklanjam svoja dobra djela."

Prenosi se da je Abdullah bin Mubarek rekao: "Kad bih ikoga ogovarao, to bih učinio samo svojim roditeljima, jer su oni najpreči da im poklanjam svoja dobra djela."

Koje je ogovaranje dozvoljeno

Ogovaranje, iako je zabranjeno, u specifičnim situacijama kada donosi veću korist nego štetu postaje dozvoljeno. Razlog zbog kojeg ogovaranje postaje dozvoljeno mora biti ispravan i vjerom opravdan kada taj cilj zbog kojeg je postalo dozvoljeno nije moguće ispuniti osim ogovaranjem. To može biti jedan od šest razloga:

1) učinjena nepravda. Onome kome je učinjena nepravda dozvoljeno je otići kod predstavnika vlasti i spomenuti mu osobu koja mu je učinila nasilje i nanijela nepravdu;

2) kao pripomoć za otklanjanje nekog ružnog djela i podsticaj da se grešnik popravi. Dozvoljeno je onome ko je u stanju spriječiti činjenje ružnih djela reći: "Taj i taj čini to i to, pa ga opomeni da prestane s tim." Njegov cilj mora biti popravljanje stanja, a ako to nije, onda je ogovaranje zabranjeno;

3) prilikom pitanja o propisu za neku stvar. Dozvoljeno je kazati muftiji: "Moj otac, brat, ili neko drugi, učinili su mi nepravdu. Interesira me da li su imali pravo na to? Šta ja trebam uraditi kako bih vratio svoje pravo i otklonio nepravdu od sebe?" Također je dozvoljeno reći: "Moja žena postupa sa mnom tako i tako" ili: "Moj muž mi čini to i to." Ovo je dozvoljeno u slučaju potrebe, ali je ipak bolje reći: "Kakav je propis za onoga ko radi to i to", jer će na taj način postići cilj, a da neće nikoga imenovati. I povrh toga, imenovanje je dozvoljeno, a dokaz za to jeste hadis koji prenosi Hinda, u kome ona kaže: "Allahov Poslaniče, Ebu Sufjan škrt je čovjek...", a Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije je ukorio zbog toga što je imenovala svoga muža;

4) upozorenje muslimana da se sačuvaju od zla nekog čovjeka, a to se sastoji iz više stvari; kritičko ocjenjivanje prenosilaca hadisa i svjedoka, i to je, prema konsenzusu islamskih učenjaka, dozvoljeno, čak je i obavezno. Onome ko se odlučio ženiti dozvoljeno je da se raspita o budućoj ženi, ili onome ko želi stupiti u zajednički posao s nekim, ili želi njemu povjeriti

svoj imetak na čuvanje. U tom je slučaju obavezno spomenuti sve osobine osobe o kojoj se neko raspituje, ali s ciljem pružanja savjeta. Ukoliko se taj cilj postigne riječima: "On ti nije baš najbolji partner", "...bračni drug", ili "Nemoj s njim raditi to i to", onda nije dozvoljeno govoriti više od toga. Međutim, ukoliko se cilj ne može ispuniti osim detaljnim opisivanjem osobina osobe o kojoj se raspituje, onda će spomenuti i detalje. U to spada ako vidimo nekoga da želi kupiti roba koji je poznat kao kradljivac, ili bludnik, ili pijanica i sl. onda smo dužni o tome obavijestiti kupca ukoliko on to već ne zna. Ovo se odnosi i na svaku trgovačku robu, pa ukoliko neko bude znao da neka roba ima mahanu, dužan je to saopćiti mušteriji. Isti je slučaj i s učenikom koji je u nedoumici da li da uči pred onim koji uvodi novotarije u vjeru i grešnikom. Onaj ko poznaje te učenjake dužan je posavjetovati ga, ali njegov cilj treba biti savjet, a ne puko ogovaranje jer u tome većina ljudi pravi grešku. Ponekad, uzrok ogovaranja bude zavist, ili šejtanska spletka koju on predstavi kao savjetovanje i prisnost s onim kome se savjet pruža. Zbog toga, vjernik treba biti oprezan. U to spada i ogovaranje onoga ko je na nekom nivou predstavnik vlasti, ali nije sposoban izvršavati je na pravi način, ili je grešnik ili nemaran. Takvog je dozvoljeno tužiti pred nekim ko je iznad njega kako bi ga smijenio i umjesto njega postavio nekoga ko je bolji i sposobniji, ili ga posavjetovati da se popravi;

5) dozvoljeno je ogovarati onoga ko javno čini grijehe ili prakticira neku novotariju u vjeri, npr. onoga ko javno pije alkohol, napada ljude, bespravno uzima njihove imetke i sl., ali je zabranjeno spominjati njegove druge mahane ukoliko za to ne postoji neki opravdan razlog, i dozvoljeno je spominjati samo one njegove grijehe koje javno čini;

6) dozvoljeno je spomenuti nečiju osobinu zbog nečijeg raspoznavanja, npr. ako je čovjek poznat po nadimku Razroki, Hromi, Nijemi, Slijepi, i sl., dozvoljeno je spomenuti tu njegovu osobinu s ciljem njegovog raspoznavanja, ali je zabranjeno to

činiti s namjerom da se ukaže na njegovu mahanu. Ukoliko postoji mogućnost da se na njega ukaže nekim drugim imenom ili načinom, onda to treba učiniti. Ovo je šest razloga zbog kojih ogovaranje postaje dozvoljeno. Među onima koji navode ove dokaze jeste i Ebu Hamid el-Gazali, koji to navodi u djelu *Ihjau ulumid-din*. Dokazi za ovo nalaze se u vjerodostojnim i poznatim hadisima, i učenjaci se slažu u većini ovih situacija da je ogovaranje zbog njih dozvoljeno.

903. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Aiše, r.a., koja prenosi da je neki čovjek zatražio od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., dozvolu da uđe, pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Pusti ga neka uđe, ružno li je on društvo."[971] Buhari ovaj hadis navodi kao dokaz da je dozvoljeno ogovarati one koji šire smutnju i nered na zemlji.

904. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ibn Mesuda, r.a., koji kaže: "Nakon jedne od bitaka Allahov Poslanik, s.a.v.s., podijelio je ratni plijen, pa neki ensarija reče: 'Tako mi Allaha, dž.š., ovom podjelom se nije htjelo postići Allahovo, dž.š., zadovoljstvo.' Ja sam o tome obavijestio Allahovog Poslanika, s.a.v.s., njegovo lice se od ljutnje promijeni, pa reče: 'Da se Allah, dž.š., smiluje Musau, a.s., bio je uznemiravan i više od ovoga, pa se strpio.'"[972] U jednom od ovih predanja stoji da je Ibn Mesud, r.a., nakon toga rekao: "Nakon ovoga više mu neću prenijeti ničije riječi." Buhari ovaj hadis navodi kao dokaz da je čovjeku dozvoljeno obavijestiti svoga brata muslimana o tome šta se priča o njemu.

905. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ne mislim da ta

[971] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Dozvoljeno je ogovarati one koji siju nered i smutnju na zemlji" 10/486/6054, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o ophođenju s ljudima (10/486/6131, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o dobročinstvu, čuvanju bratskih veza i adabima pod naslovom "Ophođenje s onim koji čini zlo". (6/16/144, En-Nevevi)

[972] Hadis je vjerodostojan. Spominjali smo ga pod brojem 829.

dvojica ljudi išta znaju o našoj vjeri."[973] Lejs bin Sa'd, jedan od prenosilaca hadisa, veli: "Ta dvojica ljudi bili su licemjeri."

906a. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Zejda bin Erkama, r.a., koji pripovijeda: "Jednom prilikom izašli smo s Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., na neko putovanje, pa ljude zadesi oskudica. Abdullah bin Ubejj reče: 'Nemojte davati svoje imetke onima koji su uz Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ne bi li ga napustili.' I reče: 'Ako se vratimo u Medinu, sigurno će jači istjerati iz nje slabijeg.' Ja o njegovim riječima obavijestih Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a on pozva Abdullaha bin Ubejja",[974] pa je spomenuo ostatak hadisa. Nakon toga Allah, dž.š., objavio je ajete u kojima je potvrdio riječi Zejda bin Erkama, r.a. (El-Munafikun, 1). Buhari u svom *Sahihu* bilježi i predanje Hinde, supruge Ebu Sufjana, koja je rekla Allahovom Poslaniku, s.a.v.s.: "Ebu Sufjan škrt je čovjek..."[975] Muslim bilježi predanje Fatime bint Kajs, kojoj je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Što se tiče Muavije, on je siromašan, a što se tiče Ebu Džehma, on nikada ne spušta štap sa svoje ropkinje."[976]

Kako treba postupiti onaj ko čuje nekoga da ogovara njegovog šejha, prijatelja i sl.

Onaj ko čuje nekoga da ogovara vjernika dužan je opomenuti ga. Ako opomena riječima ne bude koristila, onda će

---

[973] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Pretpostavke koje su dozvoljene". (10/500/6067, 6068, *Fethul-Bari*)

[974] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o tumačenju Kur'ana u poglavlju sure El-Munafikun pod naslovom *"Oni se iza zakletvi svojih zaklanjaju pa od Allahova puta odvraćaju"* (ajet), (8/514/4910, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o svojstvima licemjera i propisima u vezi s njima. (6/17/120, En-Nevevi)

[975] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o kupoprodaji pod naslovom "O onima koji su prepustili stanovnicima različitih mjesta da posluju shodno svojim običajima" (4/473, 474/2211, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o sudskim procesima pod naslovom "Slučaj Hinde" (4/12/7-9, En-Nevevi), u predanju Aiše, r.a. Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Umdetul-ahkam* pod brojem 377.

[976] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o razvodu braka pod naslovom "O razvedenim ženama". (4/10/97, En-Nevevi)

ga spriječiti rukom, pa ako i to ne pomogne, napustit će to mjesto. Ukoliko čuje da se ogovara njegov šejh, ili neko drugi koga treba posebno poštovati, ili neko ko je poznat po svojoj dobroti i čestitosti, onda će se još žešće usprotiviti ogovaranju.

907. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Ebu Derdaa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ رَدَّ عَنْ عِرْضِ أَخِيهِ رَدَّ اللهُ عَنْ وَجْهِهِ النَّارَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ."

"Ko zaštiti čast muslimana, Allah, dž.š., odvratit će na Sudnjem danu vatru od njegovog lica."[977] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar."

908. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Itbana, r.a., koji pripovijeda: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., ustade da klanja, a ljudi upitaše: 'Gdje je Malik bin Duhšum?' Neki čovjek reče: 'On je licemjer koji ne voli Allaha, dž.š., i Njegovog Poslanika, s.a.v.s.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: 'Ne govori tako, zar nisi čuo da je on izgovorio riječi: 'Nema boga osim Allaha, dž.š.', želeći time postići Allahovo, dž.š., zadovoljstvo.'"[978]

909. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Hasana el-Basrija, Allah mu se smilovao, koji prenosi da je Aiz bin Amr, r.a., jedan od drugova Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ušao kod

[977] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dobročinstvu i čuvanju bratskih veza pod naslovom "Predanja koja govore o nagradi za onog ko zaštiti čast muslimana" (4/32-7/1931) od Ebu Bekra en-Nehšelija, od Merzuka Ebu Bekra et-Tejmija, od Ummu Derdaa, od Ebu Derdaa, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Ebu Bekr en-Nehšeli Abdullah bin Kattaf, koji je bio istinoljubiv (*Et-Takrib*). Ibn Hadžer o Merzuku Ebu Bekru et-Tejmu u svom *Et-Takribu* veli. "Njegova su predanja prihvatljiva." Zehebi u *El-Mizanu* o njemu kaže: "Od njega jedino Ebu Bekr en-Nehšeli prenosi hadise" (5/213/8419). Ovaj hadis imam Ahmed bilježi pod brojem 6/450 s istim lancem prenosilaca.

[978] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o noćnom namazu pod naslovom "Obavljanje nafila-namaza u džematu" (3/73/11876, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o mesdžidima i mjestima gdje se obavlja namaz pod naslovom "Dozvola izostajanja iz džemata onome ko ima opravdan razlog". (2/5/159-60, En-Nevevi)

Ubejdullaha bin Zijada, pa mu je rekao: "Sinčiću, čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: 'Najgori su ljudi oni koji ruše jedinstvo muslimana', pa se čuvaj da ne budeš jedan od njih." On mu reče: "Sjedi, ti si od neuglednika drugova Allahovog Poslanika, s.a.v.s." Aiz, r.a., reče mu: "A zar je među drugovima Allahovog Poslanika, s.a.v.s., bilo neuglednika? Neuglednici su se pojavili poslije njih i među drugima."[979]

Ogovaranje koje se događa u srcu

Loše mišljenje o bratu muslimanu zabranjeno je isto kao što je zabranjeno i ogovaranje. Kao što je zabranjeno riječima prenositi nečije ružne osobine, isto je tako zabranjeno imati loše mišljenje o nekome i u to vjerovati. Uzvišeni je rekao: *"Klonite se mnogih sumnjičenja."* (El-Hudžurat, 12)

910. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ka'ba bin Malika, r.a., koje govori o njegovom pokajanju. Kada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., bio s vojskom na Tebuku, upitao je: "Zašto Ka'b bin Malik nije krenuo s nama?" Neki čovjek iz plemena Benu Selema reče: "Allahov Poslaniče, spriječili su ga njegova oholost i samodopadanje." Muaz bin Džebel, r.a., reče: "Ružno je to što si rekao! Allahov Poslaniče, tako mi Allaha, dž.š., mi o Ka'bu znamo samo ono što je dobro." Allahov Poslanik, s.a.v.s., na te je riječi samo šutio.[980]

911. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje Džabira bin Abdullaha i Ebu Talhe, r.a., koji prenose da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

---

[979] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o vlasti pod naslovom "Vrijednost pravednog vladara i kazna za nasilnika i podsticaj da se bude blag prema podanicima". (4/12/215-6, En-Nevevi)

[980] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o vojnim pohodima pod naslovom "Predanje o Ka'bu bin Maliku, r.a." (7/717/4418, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o tumačenju Kur'ana pod naslovom *"I onoj trojici koji su izostali, pa im je zemlja tijesna postala koliko god da je prostrana bila..."* (8/193/4677, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o pokajanju pod naslovom "Hadis koji govori o pokajanju Ka'ba bin Malika i njegove dvojice drugova" (6/17/87, En-Nevevi). Ovaj smo hadis spominjali pod brojem 969.

"مَا مِنْ امْرِئٍ يَخْذُلُ امْرَءًا مُسْلِمًا فِي مَوْضِعٍ تُنْتَهَكُ فِيهِ حُرْمَتُهُ وَيُنْتَقَصُ فِيهِ مِنْ عِرْضِهِ إِلاَّ خَذَلَهُ اللهُ فِي مَوْطِنٍ يُحِبُّ فِيهِ نُصْرَتَهُ، وَمَا مِنْ امْرِئٍ يَنْصُرُ مُسْلِمًا فِي مَوْضِعٍ يُنْتَقَصُ فِيهِ مِنْ عِرْضِهِ وَيُنْتَهَكُ فِيهِ مِنْ حُرْمَتِهِ إِلاَّ نَصَرَهُ اللهُ فِي مَوْطِنٍ يُحِبُّ فِيهِ نُصْرَتَهُ."

"Koji god čovjek ponizi muslimana tako što će oskrnaviti njegovu svetost i okaljati njegovu čast, Allah, dž.š., njega će poniziti onda kada mu Allahova, dž.š., pomoć bude najdraža. Koji god čovjek pomogne muslimana kada mu drugi okaljaju čast i oskrnave njegovu svetost, Allah, dž.š, pomoći će ga kada mu Njegova pomoć bude najdraža."[981]

912. U istom djelu bilježi se predanje Muaza bin Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ حَمَى مُؤْمِنًا مِنْ مُنَافِقٍ بَعَثَ اللهُ تَعَالَى مَلَكًا يَحْمِي لَحْمَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ وَمَنْ رَمَى مُسْلِمًا بِشَيْءٍ يُرِيدُ شَيْنَهُ حَبَسَهُ اللهُ عَلَى جِسْرِ جَهَنَّمَ حَتَّى يَخْرُجَ مِمَّا قَالَ."

"Ka zaštiti vjernika od napada licemjera, Allah, dž.š., poslat će na Sudnjem danu meleka da ga štiti od džehenemske vatre. Ko potvori vjernika želeći ga time osramotiti, Allah, dž.š., zadržat će ga na mostu iznad Džehennema sve dok ne porekne to što je rekao."[982]

---

[981] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Ko zaštiti muslimana od ogovaranja" (4/272/4884), od Lejsa bin Sa'da, od Jahjaa bin Selima, od Ismaila bin Beširа, od Džabira i Ebu Talhe, r.a. Hejsemi u djelu *El-Medžma* (7/128) veli: "Predanje koje prenosi Džabir bilježi Ebu Davud, a bilježi ga i Taberani u *El-Evsatu*, i njegov lanac prenosilaca jeste hasen, dobar." U lancu prenosilaca ovog hadisa su: 1) Jahja bin Selim bin Zejd, koji je nepoznat (*Et-Takrib*); 2) Ismail bin Bešir, koji je također nepoznat. (*Et-Takrib*)

[982] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Ko zaštiti vjernika od ogovaranja" (4/272/4883) od Jahjaa bin Ejjuba, od Abdullaha bin Sulejmana, od Ismaila bin Jahjaa el-Meafirija, od Sehla bin Muaza. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Abdullah bin Sulejman el-Humejri el-Misri, koji je bio istinoljubiv, ali je pravio nenamjerne greške. Ismail bin Jahja El-Me'afiri je nepoznat (*Et-Takrib*). Ibn Adijj o Jahjau bin Ejjubu el-Gafikiju el-Misriju kaže: "Ja smatram da je on

913. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ."

"Čuvajte se sumnji jer su sumnje najlažniji govor."[983] Hadisi koji govore o ovoj temi mnogobrojni su. U ovom se hadisu misli na to da se ne smije o nekome donositi sud samo na osnovu pretpostavke. Što se tiče ružnih misli koje se odjednom javljaju u čovjekovoj duši o nekome, a koje sam on ne potvrđuje i ne smatra istinitim, on za njih neće imati grijeha, i prema konsenzusu učenjaka, to će mu biti oprošteno jer se te misli nisu javile zbog njegove želje, a niti ih se on može sačuvati i spriječiti ih.

914a. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّ اللهَ تَجَاوَزَ لِأُمَّتِي مَا حَدَّثَتْ بِهِ أَنْفُسَهَا مَا لَمْ تَتَكَلَّمْ بِهِ أَوْ تَعْمَلْ."

"Allah, dž.š., oprostio je mom umetu ono što im se mimo njihove volje javi u dušama ukoliko to ne izgovore ili ne postupe po tome."[984] Učenjaci kažu: "Pod ovim se podrazumijevaju misli

---

bio istinoljubiv." Ibn Mein veli: "Njegova su predanja dobra." Ahmed veli: "Imao je loše pamćenje." Ebu Hatim veli: "Njegova se predanja ne mogu koristiti kao dokaz." Nesai veli: "On nije jak." Darekutni veli: "U nekim njegovim predanjima postoji nejasnoća." (6/36/9462)

[983] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o ženidbi pod naslovom "Kada neko zaruči neku ženu, ostali se ne smiju nametati sve dok on ne raskine zaruke ili se oženi" (9/106/5143, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Zabrana zavisti i spletkarenja protiv muslimana" (10/496/6064, *Fethul-Bari*) i pod naslovom *"O vjernici, klonite se mnogih sumnjičenja..."* (ajet) (10/499/6066, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o dobročinstvu i održavanju bratskih veza pod naslovom "Zabrana povođenja za pretpostavkama, špijuniranja, nadmetanja i nametanja u kupovini". (6/16/118, En-Nevevi)

[984] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o razvodu braka pod naslovom "Razvod braka onoga ko je zatvoren, pod prisilom, pijan i lud" (9/300/5269, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o imanu i zavjetima pod naslovom "Onaj ko iz zaborava učini nešto što je suprotno imanu" (11/557/6664, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o imanu pod naslovom "Allah, dž.š., oprašta ono što se mimo volje javlja u dušama" (1/2/147, En-Nevevi) u predanju Ebu Hurejre, r.a.

koje ni sam čovjek, kod koga su se javile, ne prihvati, bez obzira da li te misli budu ogovaranje nekoga ili budu uzrok izlaska iz vjere i sl., jer kod koga se u duši odjednom jave misli koje ga pozivaju da uradi nešto što je nevjerstvo, a on to odbije i ne postupi po tome, on u tom slučaju ne postaje nevjernik i nema nikakvog grijeha.

U poglavlju o šejtanskim došaptavanjima spominjali smo vjerodostojno predanje u kojem su neki ashabi rekli: "Allahov Poslaniče, ponekad nam se u dušama javi nešto što smatramo tako golemim da to ne bismo smjeli ni izgovoriti." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče im: "To je znak istinskog imana."[985] U tom poglavlju spominjali smo i druga predanja koja imaju slično značenje. Razlog zbog kojeg će Allah, dž.š., oprostiti ove misli jeste, kako smo spomenuli, to što niko nije u stanju sačuvati se od njih. U ovom slučaju moguće je jedino kloniti se prihvaćanja takvih misli i ustrajavanja na njima, i to je ono što je strogo zabranjeno.

Kad god ti se u duši jave misli slične ovim, trebaš ih odbaciti od sebe i sjetiti se onoga što će ti pomoći da ne postupaš po njima.

Imam Ebu Hamid el-Gazali u svom *Ihjau* veli: "Kada se u tebi javi ružna misao, znaj da je to šejtansko došaptavanje pomoću kojeg te napada pa si dužan da ga porekneš, jer je on najveći grešnik i lažljivac. Uzvišeni je rekao: *'O vjernici, ako vam nekakav nepošten čovjek donese kakvu vijest, dobro je provjerite, da u neznanju nekome zlo ne učinite, pa da se zbog onoga što ste učinili pokajete'* (El-Hudžurat, 6). Ni u kom slučaju nije dozvoljeno vjerovati Iblisu, pa ako i postoji nešto na osnovu čega bi se moglo posumnjati na nekoga, treba ipak postupiti suprotno onome na što šejtan navraća i kloniti se ružnog mišljenja o bratu muslimanu. Jedan od znakova ružnog mišljenja o nekome jeste to da se tvoj odnos prema bratu muslimanu promijeni, pa ga počneš

---

[985] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o imanu pod naslovom "Ukazivanje na šejtanska došaptavanja o imanu". (1/2/153, En-Nevevi)

izbjegavati, njegovo društvo ti počne smetati, ne želiš se lijepo s njim ophoditi, ne želiš ga počastiti i ne opraštaš mu pogreške. Ponekad šejtan ukaže na najmanje uočljivu grešku nekog čovjeka, a tebi dođe s mišlju da si oštrouman i mudar kad si tako brzo otkrio tu njegovu osobinu. Vjernik uvijek gleda pomoću Allahovog, dž.š., svjetla. Ukoliko ti neko dođe i, obmanut šejtanskim došaptavanjima, obavijesti te o nekome nešto ružno, nemoj mu ni vjerovati niti to potvrđivati kako ne bi o jednom od njih dvojice nešto ružno pomislio. Kada pomisliš nešto ružno o muslimanu, odmah povećaj lijep odnos prema njemu i ukaži mu počasti, jer će to rasrditi šejtana, i više ti se neće moći približiti i više te neće nikada nagovarati na nešto slično, jer će se bojati da ćeš, čim to osjetiš, upućivati dove za svog brata muslimana. Ako nekada i saznaš za neku mahanu tvoga brata muslimana i za to budeš imao nepobitan dokaz, savjetuj ga nasamo. Ne dozvoli šejtanu da te navrati da ga počneš ogovarati. Kada ga savjetuješ, nemoj to činiti sretan što si otkrio njegov nedostatak, pa te on mora ubuduće gledati s poštovanjem, a ti njega s omalovažavanjem. Neka ti bude cilj da se on oslobodi grijeha, a ti budi tužan kao što bi bio tužan da si ti taj koji je učinio taj grijeh. Trebalo bi ti biti draže da je on ostavio taj grijeh i prije nego što si ga ti savjetovao." Ovo su riječi El-Gazalija.

Iskup i pokajanje od ogovaranja

Ko god uradi neki grijeh dužan je pokajati se istog momenta. Pokajanje za onoga ko se ogriješio o Allahove, dž.š., granice ima tri uvjeta: da istog momenta prestane s griješenjem, da se pokaje za ono što je uradio i da odluči da to više nikada neće učiniti.

Pokajanje za onoga ko se ogriješio o nekog čovjeka ima ova tri uvjeta, a četvrti je uvjet da otkloni nepravdu od čovjeka kojem je nepravdu učinio, ili da traži od njega da mu halali i oprosti što ga je ogovarao. Onaj ko je ogovarao dužan se pokajati s ove četiri stvari, jer je ogovaranje ono čime kršimo

pravo nekog čovjeka, pa moramo od njega tražiti halala. Da li je dovoljno samo reći: "Ogovarao sam te, pa mi halali" ili treba pojasniti u čemu ga je to ogovarao? Pripadnici šafijskog mezheba o ovom pitanju imaju dva mišljenja: prvo: obavezno je objasniti ono u čemu ga je ogovarao, jer ako bi mu halalio ono što ne zna, ne bi bilo ispravno, kao što ne bi bilo ispravno da mu halali nepoznatu količinu novca; drugo: to nije obavezno jer je to ono što se može halaliti za razliku od imetka. Prvo je mišljenje ispravnije jer će neko, možda, oprostiti za neko ogovaranje, ali za drugo neće. Ako je onaj ko je ogovaran umro, onda je nemoguće tražiti halala od njega, ali učenjaci kažu: "Treba što više tražiti oprost i upućivati dove za umrlog koga je ogovarao i treba činiti što više dobrih djela."

Lijepo je da onaj ko je ogovaran halali, ali to nije obavezan učiniti, jer je to njegovo pravo i samo ako želi, može ga se odreći. Međutim, preporučljivo je da halali kako bi oslobodio brata muslimana od posljedica toga grijeha, a uz to će i zaslužiti nagradu Allaha, dž.š., Njegov oprost i ljubav. Uzvišeni je rekao: *"...koji srdžbu savlađuju i ljudima praštaju, a Allah voli one koji dobra djela čine"* (Alu Imran, 134). Ono što će ga podstaknuti da halali jeste to da se sjeti da se ogovaranje već dogodilo i da ga nikako više ne može spriječiti, te ga to ne treba spriječiti da zasluži nagradu i oslobodi grijeha brata muslimana. Uzvišeni je rekao: *"Strpljivo podnositi i praštati – tako treba svaki pametan postupiti"* (Eš-Šura, 43). I rekao je Uzvišeni: *"I velikodušno oprosti..."* (El-E'raf, 199). Ajeti koji govore o ovoj temi mnogobrojni su.

915. U vjerodostojnom hadisu stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"وَاللهُ فِي عَوْنِ عَبْدِهِ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ."

"Allah, dž.š., pomaže Svome robu sve dok rob pomaže svome bratu muslimanu."[986] Šafi, Allah mu se smilovao, rekao

[986] Hadis je vjerodostojan. Spominjali smo ga pod brojem 409.

je: "Od koga bude traženo da se odobrovolji, pa to ne učini, on je poput šejtana."

Neko od prijašnjih učenjaka spjevao je sljedeće stihove:

"Neko mi reče: 'Taj i taj ružno se prema tebi ponio,
a sramota je pustiti da te neko ponižava.'
Odgovorih: 'Došao mi je i lijepo se izvinio,
kod mene je iskup za grijeh kada se čovjek izvinjava."

Ovo što smo spomenuli kao podsticaj za opraštanje zbog ogovaranje ispravno je. Ono što se prenosi, a to je da je Seid bin Musejjeb rekao: "Nikada neću halaliti onome ko mi je nasilje učinio", kao i riječi Ibn Sirina: "Kako ću ja halaliti nekome ono što mu je Allah, dž.š., zabranio. Allah, dž.š. mu je zabranio ogovaranje, i ja nikada neću halaliti ono što je zabranjeno", to su slaba predanja ili su jednostavno greška. Onaj ko nekome halali nije učinio nešto dozvoljenim, nego se samo odriče svoga prava. Tekstovi iz Kur'ana i sunneta upućuju na to da je preporučljivo da čovjek oprašta onome ko je oskrnavio njegovo pravo. Riječi Ibn Sirina mogu značiti: "Nikada ogovaranje neću smatrati dozvoljenim", i to je ono što je ispravno. Ako bi neko rekao: "Dozvoljavam svakome da kalja moju čast i da me ogovara", ogovaranje takvog ne bi bilo dozvoljeno, nego bi bilo zabranjeno kao i ogovaranje bilo koga drugog.

Što se tiče hadisa: "Može li svako od vas biti poput Ebu Damdama, koji je, kada bi izlazio iz kuće govorio: 'Ja ljudima kao sadaku udjeljujem svoju čast'", njegovo je značenje: Neću tražiti svoje pravo od onoga ko mi je nepravdu učinio kako na ovom svijetu, tako i na ahiretu. Ovo važi i u slučaju ukoliko se nepravda već dogodila, međutim, svako novo nanošenje nepravde zahtijeva novo oslobađanje od posljedica te nepravde. A Allah, dž.š., uspjeh daje!

O prenošenju tuđih riječi

Prethodno smo spominjali da je prenošenje tuđih riječi strogo zabranjeno i navodili smo dokaze za to koji govore o

žestokoj prijetnji za one koji budu činili taj grijeh. Govorili smo o suštini tog grijeha, ali smo to spomenuli ukratko. Imam Ebu Hamid el-Gazali kaže. "Pod nemimetom (prenošenjem tuđih riječi) misli se na onog ko prenosi tuđe riječi onome o kome su te riječi izgovorene, npr. taj i taj o tebi kaže to i to. Međutim, pod nemimetom se ne misli samo na ovo, nego je to otkrivanje svega za što se nije zadovoljno da se otkrije, bez obzira da li to bilo mrsko onom od koga se prenosi ili onom kome se prenosi ili pak nekom trećem, i bez obzira da li se to desilo riječima, pisanjem, davanjem znaka i sl., i bez obzira da li su to što se prenosi riječi, djela, mahana, nedostatak i sl. Suština nemimeta jeste otkrivanje tajne i sklanjanje zastora od svega čije je otkrivanje nepoželjno.

Čovjek je dužan šutjeti o svemu što je vidio kod drugih ljudi, osim ukoliko u tome bude neka korist za muslimane ili sprečavanje grijeha. Ko vidi nekoga da skriva svoj imetak pa o tome obavijesti druge ljude učinio je nemimet. Kome god neko prenese tuđe riječi o njemu, dužan je učiniti šest stvari: prvo, da mu ne vjeruje, jer onaj ko prenosi tuđe riječi veliki je grešnik, a od takvih se riječi ne prihvataju; drugo, da ga odvrati od toga, posavjetuje ga i objasni da je to što čini ružno djelo; treće, da ga mrzi u ime Allaha, dž.š., jer je kao takav omražen kod Allaha, dž.š., a mržnja prema onome koga mrzi Allah, dž.š., obavezna je; četvrto, da o onome od koga se prenose riječi ne pomisli ništa loše jer je Uzvišeni rekao: *'Klonite se mnogih sumnjičenja'* (El-Hudžurat, 12); peto, ono što ti je preneseno ne smije biti razlog da počneš špijunirati i provjeravati to što ti je rečeno. Uzvišeni je rekao: *'I ne uhodite jedni druge'* (El-Hudžurat, 12); šesto, da i sam ne učini ono od čega odvraća onoga što mu je prenio, tako što će prenositi te riječi koje mu je on prenio."

Prenosi se da je neki čovjek pred Omerom bin Abdul-Azizom, Allah mu se smilovao, spomenuo nekog čovjeka po ružnim osobinama, pa mu je Omer, r.a., rekao: "Ako hoćeš, razmotrit ćemo tvoje stanje; ako si slagao ti, onda potpadaš pod

ovaj ajet: *'Ako vam nekakav nepošten čovjek donese kakvu vijest, dobro je provjerite'* (El-Hudžurat, 6), a ako si rekao istinu, onda potpadaš pod ovaj ajet: *'Klevetnika, onoga koji tuđe riječi prenosi'*, a ako hoćeš, oprostit ćemo ti?" Čovjek reče: "Oprost, vladaru pravovjernih, nikada više neće činiti ovaj grijeh."

Neki čovjek posla pismo Sahibu bin Abbadu u kojem ga je podsticao da bespravno uzme imetak nekog siročeta, a radilo se o ogromnom imetku, pa mu on odgovori: "Prenošenje tuđih riječi ogavno je djelo, pa makar se radilo o istini, da se Allah, dž.š., smiluje umrlom, a siroče će Allah, dž.š., zaštititi. Imetak je Allahova, dž.š., blagodat, a Allahovo, dž.š., prokletstvo je na onoga ko ga želi bespravno uzeti."

Zabrana prenošenja informacija o nekom čovjeku organima vlasti ukoliko to nije neophodno potrebno ili ukoliko neće popraviti stanje muslimana

916. Ebu Davud i Tirmizi bilježe predanje Ibn Mesuda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لاَ يُبَلِّغْنِي أَحَدٌ مِنْ أَصْحَابِي عَنْ أَحَدٍ شَيْئًا فَإِنِّي أُحِبُّ أَنْ أَخْرُجَ إِلَيْكُمْ وَأَنَا سَلِيمُ الصَّدْرِ."

"Neka mi niko ne prenosi nešto ružno o mojim ashabima. Želim da, kada izađem među vas, budem mirne duše."[987]

---

[987] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "O obavještavanju" (4/267/4860), Tirmizi u poglavlju o odlikama pod naslovom "Odlike supruga Allahovog Poslanika, s.a.v.s." (5/710/3896), obojica od Israila, od Velida bin Ebu Hišama, od Zejda bin Zaida, od Abdullaha bin Mesuda, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa jesu:

1) Velid bin Ebu Hišam, koji je nepoznat;

2) Zejd bin Zaid, o kome Ezdi veli: "Njegova predanja nisu ispravna." Ja smatram da je on nepoznat. (*El-Mizan* 3/293/3007)

Zabrana bespravnog napadanja na tuđe porijeklo

Uzvišeni je rekao: *"Ne povodi se za onim što ne znaš! I sluh, i vid, i razum, za sve će se to zaista odgovarati."* (El-Isra, 36)

917. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"اثْنَتَانِ فِي النَّاسِ هُمَا بِهِمَا كُفْرٌ: الطَّعْنُ فِي النَّسَبِ وَالنِّيَاحَةُ عَلَى الْمَيِّتِ."

"Kod dvije vrste ljudi postoji nevjerstvo: kod onih koji napadaju tuđe porijeklo i kod onih koji nariču za umrlim."[988]

Zabrana uzdizanja nad ostalim ljudima

Rekao je Uzvišeni: *"Zato se ne hvališite bezgrešnošću svojom - On dobro zna onoga koji se grijeha kloni."* (En-Nedžm, 32)

918. Muslim u svom *Sahihu*, i Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježe predanje Ijada bin Himara, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّ اللهَ تَعَالَى أَوْحَى إِلَيَّ أَنْ تَوَاضَعُوا حَتَّى لاَ يَبْغِيَ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ وَلاَ يَفْخَرَ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ."

"Uzvišeni Allah objavio mi je da budete ponizni tako da ne činite nasilje jedni drugima i da se ne uzdižete međusobno."[989]

---

[988] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o imanu pod naslovom "Upotrebljavanje riječi nevjernik za onoga ko napada tuđe porijeklo". (1/2/57, En-Nevevi)

[989] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o Džennetu pod naslovom "Svojstva po kojima se još na ovom svijetu mogu prepoznati stanovnici Dženneta i stanovnici Vatre" (1/2/200, En-Nevevi), Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Poglavlje o poniznosti" 4/275/4895), Ibn Madža u poglavlju o skromnosti pod naslovom "Čuvanje od oholosti i pohvalnost poniznosti". (2/63-99/4179)

Zabrana ispoljavanja radosti zbog nevolje koja je zadesila nekog od muslimana

919. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Vasila bin el-Eskaa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لاَ تُظْهِرِ الشَّمَاتَةَ لأَخِيكَ فَيَرْحَمُهُ وَيَبْتَلِيكَ."

"Nemoj ispoljavati radost zbog nesreće koja je zadesila muslimana, pa da se Allah, dž.š., njemu smiluje, a tebe stavi na iskušenje."[990] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar."

Zabrana ponižavanja i ismijavanja muslimana

Uzvišeni je rekao: *"One koji vjernike ogovaraju zato što zekat daju, a rugaju se i onima koji ih s mukom daju – Allah će kazniti za izrugivanje njihovo, i njih čeka patnja nesnosna"* (Et-Tevba, 79). I rekao je Uzvišeni: *"O vjernici, neka se muškarci jedni drugima ne rugaju, možda su oni bolji od njih, a ni žene drugim ženama, možda su one bolje od njih. I ne kudite jedni druge i ne zovite jedni druge ružnim nadimcima"* (El-Hudžurat, 11). I rekao je Uzvišeni: *"Teško svakom klevetniku, podrugljivcu."* (El-Humeza, 1)

Vjerodostojne hadise koji se prenose o ovoj temi nemoguće je pobrojati. Svi se učenjaci slažu da je ponižavanje i ismijavanje muslimana strogo zabranjeno. A Allah, dž.š., najbolje zna!

---

[990] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o opisu Sudnjeg dana, poglavlje pod brojem 54 (4/6-62/2506) od Kasima bin Umejje el-Hazaa el-Basrija, od Hafsa bin Gajjasa, od Berda bin Sinana, od Mekhula, od Vasila bin el-Eskaa, r.a. Tirmizi veli: "Mekhul je slušao hadise od Vasila bin el-Eskaa, Enesa bin Malika i Ebu Hinda ed-Darija." U lancu prenosilaca ovog hadisa jesu: Kasim bin Umejja el-Hiza, o kome Ibn Hibban veli: "On od Hafsa bin Gajjasa prenosi mnoga netačna predanja i on je taj koji prenosi ovaj hadis..." ali nema nikakve osnove da su ovo riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Njegova predanja bilježe i Ebu Zur'a i Ebu Hatim, koji kažu: "On je bio istinoljubiv" (*El-Mizan*), (4/288, 289/6784). Hadis ima potvrdu u predanju koje prenosi Omer bin Ismail bin Mudžalid, ali se njegova predanja ne prihvataju" (*Et-Takrib*). Ibn Dževzi ovaj hadis spominje u djelu u kojem bilježi apokrifne hadise. (3/224)

920. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لاَ تَحَاسَدُوا وَلاَ تَنَاجَشُوا وَلاَ تَبَاغَضُوا وَلاَ تَدَابَرُوا وَلاَ يَبِعْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ. وَكُونُوا عِبَادَ اللهِ إِخْوَانًا. الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لاَ يَظْلِمُهُ وَلاَ يَخْذُلُهُ وَلاَ يَحْقِرُهُ. التَّقْوَى هٰهُنَا - وَيُشِيرُ إِلَى صَدْرِهِ ثَلاَثَ مَرَّاتٍ - بِحَسْبِ امْرِئٍ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ: كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ: دَمُهُ وَمَالُهُ وَعِرْضُهُ."

"Nemojte zavidjeti jedni drugima, nemojte se nametati u trgovini, nemojte se mrziti, nemojte jedni drugima leđa okretati, ne činite nepravdu jedni drugima i budite, Allahovi robovi, braća. Musliman je brat muslimanu, ne čini mu nepravdu, ne ponižava i ne prezire ga. Bogobojaznost je ovdje (pa je tri puta pokazao na grudi). Dovoljno je grijeha muslimanu da ponizi drugog muslimana. Svakom muslimanu zabranjeni su krv, imetak i čast drugog muslimana."[991] Onaj ko dobro razmisli o ovom hadisu sigurno će u njemu naći mnogo koristi.

921. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ibn Mesuda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "U Džennet neće ući onaj u čijem srcu bude koliko trun oholosti." Neki čovjek upita: "Neko voli da mu odjeća i obuća budu lijepi?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu:

"إِنَّ اللهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ. الْكِبْرُ بَطَرُ الْحَقِّ وَغَمْطُ النَّاسِ."

"Allah, dž.š., lijep je i voli ljepotu. Oholost je odbijanje istine i ponižavanje ljudi."[992]

---

[991] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o dobročinstvu i održavanju bratskih veza pod naslovom "Zabrana činjenja nepravde muslimanima, njihovog ponižavanja i preziranja". (6/16/120-1, En-Nevevi)

[992] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o imanu pod naslovom "Zabrana oholosti" (1/2/89-90, En-Nevevi). Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Rijadus-salihin* pod brojem 613.

Žestina zabrane učestvovanja u besposlicama

Uzvišeni je rekao: *"I izbjegavajte što više govor neistiniti"* (El-Hadždž, 30). I rekao je Uzvišeni: *"Ne povodi se za onim što ne znaš! I sluh, i vid, i razum, za sve će se to zaista odgovarati."* (El-Isra, 36)

922. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Bekre,

•ثَلاَثَةٌ لاَ يُكَلِّمُهُمُ اللهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلاَ يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ وَلاَ يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ:

"Trojicu Allah, dž.š., neće na Sudnjem danu ni osloviti, niti će ih pogledati, niti će ih očistiti od grijeha, i njima pripada bolna kazna." Ove riječi Allahov Poslanik, s.a.v.s., ponovio je tri puta, pa Ebu Zerr, r.a., reče: "Izgubljeni su i propali, ko su oni, Allahov Poslaniče? " On reče:

•الْـمُسْبِلُ وَالْـمَنَّانُ وَالْـمُنْفِقُ سِلْعَتَهُ بِالْحَلِفِ الْكَذِبِ."

"Onaj ko pušta da mu se odjeća vuče po zemlji, onaj ko prigovara za udijeljenu milostinju i onaj ko prodaje svoju robu lažno se zaklinjući."[994]

Zabrana proklinjanja

924. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Sabita bin Dahhaka, r.a., koji je bio jedan od onih koji su dali prisegu Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., pod drvetom, a koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

•لَعْنُ الْـمُؤْمِنِ كَقَتْلِهِ."

"Proklinjanje je vjernika kao njegovo ubistvo."[995]

925. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

•لاَ يَنْبَغِي لِصَدِيقٍ أَنْ يَكُونَ لَعَّانًا."

"Prijatelj ne treba biti onaj ko proklinje."[996]

---

[994] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o imanu pod naslovom "Žestina zabrane puštanja odjeće da se vuče po zemlji i prigovaranja za udijeljeni poklon". (1/2/114, En-Nevevi)

[995] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Ko proglasi muslimana nevjernikom bez ikakvog pojašnjenja" (10/53-1/6105, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o imanu pod naslovom "Žestina zabrane samoubistva". (1/2/119, En-Nevevi)

[996] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o dobročinstvu i održavanju bratskih veza pod naslovom "Zabrana proklinjanja životinja i ostalih stvorenja". (6/16/148, En-Nevevi)

926. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Derdaa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لاَ يَكُونُ اللَّعَّانُونَ شُفَعَاءَ وَلاَ شُهَدَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ."

"Oni koji proklinju neće biti ni zagovornici niti svjedoci na Sudnjem danu."[997]

927. Ebu Davud i Tirmizi u svojim *Sunenima* bilježe predanje Semure bin Džunduba, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لاَ تَلاَعَنُوا بِلَعْنَةِ اللهِ وَلاَ بِغَضَبِهِ وَلاَ بِالنَّارِ."

"Nemojte se međusobno proklinjati Allahovim, dž.š., prokletstvom, niti Njegovom srdžbom niti Džehennemom."[998] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

928. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Ibn Mesuda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لَيْسَ الْمُؤْمِنُ بِالطَّعَّانِ وَلاَ اللَّعَّانِ وَلاَ الْفَاحِشِ وَلاَ الْبَذِيءِ."

"Vjernik ne potvara druge, niti proklinje, niti je razvratan i ne govori vulgarne riječi."[999] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar."

---

[997] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o dobročinstvu i održavanju bratskih veza pod naslovom "Zabrana proklinjanja životinja i ostalih stvorenja". (6/16/149, En-Nevevi)

[998] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "O proklinjanju" (4/279/4906), Tirmizi u poglavlju o dobročinstvu i održavanju bratskih veza pod naslovom "Predanja koja govore o proklinjanju" (4/350/1976), obojica od Hišama bin Ebu Abdullaha ed-Dustevaija, od Katade, od Hasana el-Basrija, od Semure bin Džunduba, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." Ovaj je lanac prenosilaca pouzdan, s tim što postoje razilaženje o tome da li je Hasan slušao hadise od Semure bin Džunduba, r.a. Ako je i slušao hadise od njega, Hasan je podmetao hadise jer u svom prenošenju nije ustvrdio da je direktno čuo hadis od onoga od koga prenosi.

[999] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dobročinstvu i održavanju bratskih veza pod naslovom "Predanja koja govore o proklinjanju" (4/350/1977), od Israila, od E'meša, od Ibrahima, od Alkame bin Kajsa, od Abdullaha bin Mesuda, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." Ovaj se hadis od Abdullaha prenosi i putem drugih lanaca prenosilaca. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se E'meš, koji je podmetao hadise.

929. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje Ebu Derdaa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا لَعَنَ شَيْئًا صَعِدَتِ اللَّعْنَةُ إِلَى السَّمَاءِ فَتُغْلَقُ أَبْوَابُ السَّمَاءِ دُونَهَا، ثُمَّ تَهْبِطُ إِلَى الْأَرْضِ دُونَهَا، ثُمَّ تَأْخُذُ يَمِينًا وَشِمَالاً، فَإِذَا لَمْ تَجِدْ مَسَاغًا رَجَعَتْ إِلَى الَّذِي لُعِنَ، فَإِنْ كَانَ أَهْلاً لِذَلِكَ وَإِلاَّ رَجَعَتْ إِلَى قَائِلِهَا."

"Kada čovjek nešto prokune, to prokletstvo uzdigne se prema nebu, pa se pred njim zatvore nebeske kapije. Zatim se vrati prema Zemlji, pa se pred njim zatvore i zemaljske kapije, pa krene desno i lijevo i kad ne nađe nikakvog izlaza, krene prema onome ko je proklet i spusti se na njega ako je to on zaslužio, a ako nije, vrati se na onoga ko ga je izrekao."[1000]

930. Ebu Davud i Tirmizi u svojim *Sunenima* bilježe predanje Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ لَعَنَ شَيْئًا لَيْسَ لَهُ بِأَهْلٍ رَجَعَتِ اللَّعْنَةُ عَلَيْهِ."

"Ko prokune nekoga, a on to ne zaslužuje, to prokletstvo vrati se na onoga ko ga je izrekao."[1001]

Hadis ima potvrdu u predanju koje bilježi Ibn Hibban u svom *Sahihu* (1/207/192, El-Ihsan), od Muhammeda bin Jezida bin Kusejra el-Idžlija Ebu Hišama, od Ebu Bekra bin Gajjaša, od Hasana bin Amra el-Fukajmija, od Muhammeda bin Abdurahmana bin Jezida, od njegovog oca, od Abdullaha. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Muhammed bin Jezid Ebu Hišam er-Rufaija, o kome Ibn Hadžer u svom *Et-Takribu* prenosi da je Buhari rekao: "Svi se učenjaci slažu da je on nepouzdan."

[1000] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "O proklinjanju" (4/278/4905), od Jahjaa bin Hassana, od Velida bin Rebbaha, od Nehrana, od Ummu Derdaa, od Ebu Derdaa, r.a. Ebu Davud veli: "Pravo ime Mervana bin Muhammeda jeste Rebbah bin Velid" i navodi da je Jahja bin Hassan sumnjao u njegova predanja. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Nimran bin Utba ez-Zimari, o kome Zehebi u *El-Mizanu* (5/398/9119) kaže da prenosi od Ummu Derdaa, ali mu je nepoznato ko je on.

[1001] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "O proklinjanju" (4/279/2907), Tirmizi u poglavlju o dobročinstvu i održavanju bratskih veza pod naslovom "Predanja koja govore o proklinjanju" (4/350, 351/1978), obojica od Zejda bin Ahzema, od Bišra bin Omera, od Ebana bin Jezida, od Katade, od Ebu Alije, od Ibn Abbasa, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib, jedino ga prenosi Bišr bin Omer. Ovaj je lanac prenosilaca pouzdan. Od njih Buhari prenosi hadise koje bilježi u svom *Sahihu*.

931. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Imrana bin Husejna, r.a., koji pripovijeda: "Dok je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednom prilikom bio na nekom od svojih putovanja, deva od neke žene ensarijke uzjogunila se, pa je ona prokle. Kada je to čuo Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Skinite opremu koja je na ovoj devi i pustite je jer je ona prokleta.'" Imran veli: "Kao da sada gledam u tu devu kako slobodno luta, a niko od ljudi ne želi da je uhvati."[1002]

932. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Berze, r.a., koji pripovijeda: "Neka je djevojka jahala na devi koja je na sebi nosila prtljagu nekih ljudi. Kada je bila u blizini Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i kada su prolazili kroz neki klanac, deva se uzjogunila, pa djevojka reče: 'Stani, Allahu, prokuni je.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: 'S nama neće putovati deva koja je prokleta.'" U drugom predanju stoji: "S nama neće biti jahalica na kojoj je prokletstvo Uzvišenog Allaha."[1003]

Dozvoljeno je proklinjati nepoznate grešnike bez spominjanja njihovih imena

933a. U vjerodostojnom hadisu stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Allah, dž.š., prokleo je onu koja umeće tuđu kosu u kosu neke druge žene i prokleo je onu kojoj se umeće kosa tuđe žene."[1004] Također je rekao: "Allah, dž.š., prokleo je

---

[1002] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o dobročinstvu i održavanju bratskih veza pod naslovom "Zabrana proklinjanja životinja". (6/16/147, En-Nevevi)

[1003] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o dobročinstvu i održavanju bratskih veza pod naslovom "Zabrana proklinjanja životinja". (6/16/148, En-Nevevi)

[1004] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o odijevanju pod naslovom "Umetanje kose" (10/387/5935, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o odijevanju i ukrašavanju pod naslovom "Zabrana umetanja tuđe kose u svoju kosu" (5/14/102-3, En-Nevevi). Hadis prenosi Esma bint Ebu Bekr, r.a., a bilježi ga Buhari, kao što smo to spominjali (5934), i Muslim (5/14/104, En-Nevevi). Hadis prenosi i Aiša, r.a., a bilježi ga Buhari kao što smo to spominjali pod brojem 5937, i Muslim, kao što smo to spominjali, pod brojem 5/14/105, (En-Nevevi). Prenosi ga i Ibn Omer, r.a., a Buhari ga bilježi pod brojem 5933. Hadis prenosi i Ebu Hurejra, r.a.

onoga ko jede kamatu."[1005] Također je rekao: "Allah, dž.š., prokleo je one koji crtaju likove."[1006] Također je rekao: "Allah, dž.š., prokleo je onoga ko mijenja među."[1007] Također je rekao: "Allah, dž.š., prokleo je onoga ko ukrade jaje."[1008] Također je rekao: "Allah, dž.š., prokleo je onoga ko proklinje svoje roditelje i prokleo je onoga ko kolje u nečije drugo, a ne u ime Allaha, dž.š."[1009] Također je rekao: "Ko u Medini uvede neku novotariju ili zaštiti novotara, na njega je Allahovo, dž.š., prokletstvo, prokletstvo meleka i svih ljudi."[1010] Također je rekao: "Allahu, prokuni Ri'la, Zekvana i Usajju jer su nepokorni Allahu, dž.š., i Njegovom Poslaniku."[1011] Ovo su bila tri arapska plemena. Također je rekao: "Allah, dž.š., prokleo je jevreje, loj im je bio zabranjen, ali su ga oni prodavali."[1012] Također je rekao: "Allah, dž.š., prokleo

---

[1005] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o odijevanju pod naslovom "Proklinjanje onoga ko crta likove". (10/407/5962, *Fethul-Bari*). Hadis prenosi Ebu Džuhajfa.

[1006] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o razvodu braka pod naslovom "Mehr koji se daje bludnici i brakovi koji su šerijatski neispravni" (9/404/5347, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o odijevanju pod naslovom "Proklinjanje onih koji crtaju likove" (10/407/5962, *Fethul-Bari*). Hadis prenosi Ebu Džuhajfa.

[1007] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o kurbanima pod naslovom "Zabrana klanja životinja u nečije drugo, a ne u Allahovo, dž.š., ime i proklinjanje onoga ko to čini" (5/13/141, En-Nevevi). Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Fikhul-hatabeti ve zadul-fekih*, str. 418.

[1008] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o šerijatskim kaznama pod naslovom "Proklinjanje kradljivaca bez spomena imena" (12/83/6783, *Fethul-Bari*), i pod naslovom "Riječi Uzvišenog: *'A kradljivcu i kradljivici odsijecite ruke'*" (10/100/6799, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o šerijatskim kaznama pod naslovom "Kazna za krađu, i zbog čega se odsijeca ruka" (4/11/185, En-Nevevi). Hadis prenosi Ebu Hurejra, r.a.

[1009] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o kurbanima pod naslovom "Zabrana klanja životinja u nečije drugo ime a ne Allahovo, dž.š., i proklinjanje onoga ko to čini" (5/13/141, En-Nevevi). Hadis prenosi Alija bin Ebu Talib, r.a.

[1010] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o nagradi za lov pod naslovom "Svetost Medine" (4/97-8/1870, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o kurbanima pod naslovom "Zabrana klanja životinja u nečije drugo, a ne u Allahovo, dž.š., ime i proklinjanje onoga ko to čini" (5/13/142, En-Nevevi). Hadis prenosi Alija bin Ebu Talib, r.a.

[1011] Hadis je vjerodostojan. Spominjali smo ga pod brojem 798.

[1012] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o predanjima koja govore o vjerovjesnicima, a.s. (6/572/3460). Hadis prenosi Omer bin Hattab, r.a. Ukba kaže: "Hadis također prenose Džabir i Ebu Hurejra, r.a."

je jevreje i kršćane jer su kabure svojih vjerovjesnika uzeli za mjesto gdje će obavljati molitvu."[1013] Također je rekao: "Allah, dž.š., prokleo je muškarce koji oponašaju žene i žene koje oponašaju muškarce."[1014] Svi ovi hadisi bilježe se u *Sahihima* Buharija i Muslima, neki u oba *Sahiha*, a neki u samo jednom od njih. Spomenuo sam ih bez prenosilaca kako bih skratio.

934. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Džabira, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., vidio magarca na čijem je čelu bio žig, pa je rekao: "Da Allah, dž.š., prokune onoga ko ga je žigosao."[1015]

935. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ibn Omera, r.a., koji je prošao pored nekih mladića iz plemena Kurejš koji su kao metu uzeli živu pticu, te su je gađali strijelama, pa im je Ibn Omer, r.a., rekao: "Allah, dž.š., prokleo je onoga ko kao metu uzme neko živo stvorenje."[1016]

Proklinjanje muslimana koji ne čini neki grijeh zbog kojeg zaslužuje da bude proklet jeste strogo zabranjeno, i u tome su svi učenjaci složni. Međutim, dozvoljeno je proklinjati općenito one koji kod sebe imaju neke osobine zbog kojih zaslužuju da budu proklinjani, npr. dozvoljeno je reći: "Da Allah, dž.š.,

---

[1013] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o dženazama pod naslovom "Pokuđenost pravljenja džamija na mjestu gdje je mezarje" (3/238/1330, *Fethul-Bari*), i pod naslovom "Predanja koja govore o kaburu Allahovog Poslanika, s.a.v.s." (3/300/1390, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o mesdžidima i mjestima gdje se obavljaju namazi pod naslovom "Zabrana gradnje mesdžida na mjestu gdje je mezarje" (2/5/12, En-Nevevi). Hadis prenosi Aiša, r.a. Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Fikhul-hatabeti ve zadul-hatib*, str. 306.

[1014] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o odijevanju pod naslovom "O muškarcima koji oponašaju žene i ženama koje oponašaju muškarce" (10/345/5-885, *Fethul-Bari*). Dijelovi ovog hadisa bilježe se pod brojevima 5886, 6834.

[1015] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o odijevanju i ukrašavanju pod naslovom "Zabrana udaranja životinja po licu i zabrana njihovog žigosanja". (5/14/96, En-Nevevi)

[1016] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o kurbanima pod naslovom "Pokuđenost uzimanja za kurban životinje sa mahanom" (9/558/5514, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o lovu i klanju životinja pod naslovom "Zabrana mučenja životinja" (5/13/108, 109, En-Nevevi). Predanje koje smo spomenuli bilježi Muslim.

prokune nasilnike"; "Da Allah, dž.š., prokune onoga ko čini to i to"; "Da Allah, dž.š., prokune nevjernike"; "Da Allah, dž.š., prokune jevreje i kršćane"; "Da Allah, dž.š., prokune grešnike"; "Da Allah, dž.š., prokune one koji crtaju likove" i sl.

Što se tiče proklinjanja u kojem se spominju imenu onih koji čine neki grijeh, npr. jevreja, kršćana, nasilnika, bludnika, onih koji crtaju likove, kradljivaca ili onih koji jedu kamatu, ono što se iz hadisa može zaključiti jeste da to nije zabranjeno. El-Gazali smatra da je to zabranjeno, osim onih za koje sigurno znamo da su umrli kao nevjernici, npr. Ebu Džehl, faraon, Haman, i njima slični. On kaže: "Zabranjeno je zbog toga što je proklinjanje udaljavanje od Allahove, dž.š., milosti, a mi ne znamo na čemu je umro grešnik ili nevjernik. Što se tiče onih koje je poimenice prokleo Allahov Poslanik, s.a.v.s., njih je dozvoljeno proklinjati, jer je on sigurno znao da su umrli kao nevjernici. Slično proklinjanju jeste i upućivanje dove protiv nekog, npr. ako se upućuje dova da ga zadesi neko zlo, čak i protiv nasilnika, npr. da čovjek kaže: "Da mu Allah, dž.š., ne podari zdravlje u tijelu"; "Da ga Allah, dž.š., ne spasi"; sve je to pokuđeno. Zabranjeno je proklinjati bilo koju životinju ili predmet."

Ebu Džafer en-Nehhas prenosi da je neki učenjak rekao: "Kada čovjek prokune nešto, neka kaže: '...osim ako ne zaslužuje prokletstvo.'"

Onome ko naređuje dobro i odvraća od zla ili odgajatelju dozvoljeno je reći onome koga odgaja: "Teško tebi"; "Slabiću" ili: "O ti koji se slabo brineš o sebi"; "O ti koji činiš sam sebi nasilje", ali pritom ne smije pretjerati i reći ono što nije istina, i treba paziti da ga ne potvori, bilo da to učini nedvosmisleno ili na neki drugi način. Dozvoljeno je ono što smo maloprije spomenuli, ali s ciljem odgajanja i upozoravanja kako bi taj što bolje obratio pažnju na ono što mu se govori.

936. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., vidio

čovjeka koji je vodio devu koju je nanijetio zaklati kao kurban, pa mu je rekao: "Uzjaši je!", a čovjek reče: "Ovo je deva koja je namijenjena za kurban." Allahov Poslanik, s.a.v.s., ponovo reče: "Uzjaši je!", a čovjek isto odgovori. Treći put, Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "Teško tebi, uzjaši je."[1017]

937. U istim djelima bilježi se predanje Ebu Seida el-Hudrija, r.a., koji pripovijeda: "Kad smo jednom prilikom bili kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., dok je on dijelio ratni plijen, došao mu je Zu Huvejsare, čovjek iz plemena Benu Temim pa mu je rekao: 'Allahov Poslaniče, budi pravedan.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: 'Teško tebi, a ko je pravedan ako ja nisam pravedan?'"[1018]

938. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Adijja bin Hatima, r.a., koji prenosi da je neki čovjek držao govor u prisustvu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa je, između ostalog, rekao: "Ko se bude pokoravao Allahu, dž.š., i Njegovom Poslaniku, s.a.v.s., na Pravom je putu, a ko njima dvojici bude nepokoran zalutao je..." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "Kako si samo loš govornik! Reci: 'A ko bude nepokoran Allahu, dž.š., i Njegovom Poslaniku, s.a.v.s.'"[1019]

[1017] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o oporukama pod naslovom "Da li onaj ko je nešto uvakufio može imati korist od toga" (5/450/2754, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Predanja koja govore o onome ko drugom čovjeku kaže: *'Teško tebi'*" (10/567/6160, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o hadžu pod naslovom "Dozvoljeno je jahati na devi koja je namijenjena da bude kurban na hadžu" (3/9/74-5, En-Nevevi). Predanje koje smo ovdje citirali prenosi Ebu Hurejra, r.a.

[1018] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o odlikama u jednom od podnaslova (6/714/3610, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Predanja koja govore o čovjekovim riječima: *'Teško tebi'*" (10/567/6163, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o traženju od odmetnika i inačija da se pokaju i borba protiv njih" i pod naslovom "Ostavljanje borbe protiv haridžija s ciljem pridobijanja njihovih srca i zbog toga da se ljudi ne odmetnu" (12/303/6933, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o zekatu pod naslovom "Davanje zekata onima čije srce treba pridobiti i onome za koga se boji da će se odmetnuti". (3/7/165, En-Nevevi)

[1019] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o džumi pod naslovom "Džuma-namaz i hutba". (2/6/159, En-Nevevi)

939a. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Džabira bin Abdullaha, r.a., koji prenosi da je rob Hatiba, r.a., došao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da se požali na Hatiba, r.a., pa je rekao: "Allahov Poslaniče, s.a.v.s., Hatib će u Džehennem", a Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu: "Lažeš, neće ući u Džehennem. On je učestvovao u Bici na Bedru i bio je na Hudejbiji."[1020]

939b. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Bekra, r.a., koji je svome sinu Abdurahmanu, koji nije počastio goste, rekao: "Nevaljalče."[1021] Ovaj smo hadis spominjali u poglavlju o nadijevanju imena.

939c. U istim djelima bilježi se predanje u kojem stoji da je Džabir, r.a., obavljao namaz u jednoj odjeći, dok mu je ostala odjeća bila odložena. Neko ga upita: "Zbog čega to činiš?", a on odgovori: "Da bi me vidjele neznalice poput vas." U drugom predanju stoji: "Da bi me vidio glupan poput tebe."[1022]

Zabrana grubog odnosa prema siromasima, nemoćnima, siročadima, onima koji prose i sl. i preporučljivost poniznosti i blagosti prema njima

Uzvišeni je rekao: *"Zato siroče ne ucvili, a na prosjaka ne podvikni"* (Ed-Duha, 9-10). I rekao je Uzvišeni: *"I ne tjeraj od sebe one koji se ujutro i navečer Gospodaru svome mole želeći naklonost njegovu – ti nećeš za njih odgovarati, a oni neće odgovarati za tebe, jer bi, ako bi ih otjerao, nasilnik bio"* (El-En'am, 52). *Budi čvrsto uz one koji se Gospodaru svome mole ujutro i navečer u želji da naklonost Njegovu zasluže, i ne skidaj očiju svojih s njih iz želje za sjajem*

[1020] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o odlikama ashaba pod naslovom "Odlike učesnika Bitke na Bedru". (6/16/57, En-Nevevi)

[1021] Hadis je vjerodostojan. Spominjali smo ga pod brojem 744b.

[1022] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o namazu pod naslovom "Vezanje donjeg dijela odjeće u namazu" (1/556, 557/352, *Fethul-Bari*), i pod naslovom "Obavljanje namaza bez gornjeg dijela odjeće" (1/570/370, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o namazu pod naslovom "Obavljanje namaza u jednom dijelu odjeće i način na koji se ta odjeća odijeva". (2/4/233, En-Nevevi)

u životu na ovom svijetu" (El-Kehf, 28). I rekao je Uzvišeni: *"A prema vjernicima blag budi."* (El-Hidžr, 88)

940. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Aiza bin Amra, r.a., koji prenosi da je Ebu Sufjan prošao pored Selmana, Suhejba i Bilala, r.a., pa oni rekoše: "Allahove, dž.š., sablje nisu uzele svoje pravo s vrata ovog Allahovog, dž.š., neprijatelja." Ebu Bekr, r.a., reče im: "Zar tako da govorite o uglednіku i poglavaru plemena Kurejš?" Zatim je otišao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i obavijestio ga o ovom događaju, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "Ebu Bekre, jesi li ih naljutio?", a oni odgovoriše: "Nije."[1023]

Riječi koje je pokuđeno izgovarati

941. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Sehla bin Hunejfa, r.a., od Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Neka niko ne kaže: 'To mi se gadi', nego neka kaže: 'To mi se ne sviđa.'"[1024]

942. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje s pouzdanim lancem prenosilaca od Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Neka niko od vas ne kaže: 'Moja je duša postala zla', nego neka kaže: 'Moja je duša postala gruba.'"[1025] Učenjaci kažu: 'Značenje riječi koje su upotrijebljene

---

[1023] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o odlikama ashaba pod naslovom "Odlike Selmana, Bilala i Suhejba, r.a.," (6/16/66, En-Nevevi).

[1024] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Ne treba reći: 'To mi se gadi'" (10/579/6179, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o lijepim riječima pod naslovom "Pokuđeno je da čovjek kaže: 'To mi se gadi'" (5/15/7, En-Nevevi), a hadis prenosi Aiša, r.a. Bilježi ga Buhari i u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Ne treba reći: 'To mi se gadi'" (10/579/6180, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o riječima čije je izgovaranje pokuđeno pod naslovom "Pokuđenost toga da čovjek kaže: 'To mi se gadi'" (5/15/8, En-Nevevi), a hadis prenosi Sehl bin Ebu Hunejf, r.a.

[1025] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Ne treba reći: 'To mi se gadi'" (4/279/4979), od Musaa bin Ismaila, od Hammada, od Hišama bin Urve, od njegovog oca, od Aiše, r.a. Ovaj lanac prenosilaca jeste onaj od kojeg Buhari prenosi hadise koje je zabilježio u svom *Sahihu*.

u hadisu: "lekaset" i "džašet" jeste: "obaviti". Izraz "džašet" pokuđen je zbog pokuđenosti njegove vanjske forme." Imam Ebu Sulejman el-Hattabi kaže: "Oba ova izraza imaju isto značenje, ali je ovaj izraz pokuđen zbog pokuđenosti njegove vanjske forme, pa je bolje koristiti onaj izraz koji ljepše zvuči."

943. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"يَقُولُونَ الْكَرْمَ إِنَّمَا الْكَرْمُ قَلْبُ الْمُؤْمِنِ."

"Govore za vinovu lozu da je plemenita, plemenito je srce vjernika."[1026] U predanju koje bilježi Muslim stoji: "Nemojte vinovu lozu nazivati plemenitom, musliman je taj koji je plemenit." U drugom predanju stoji: "...jer, plemenito je srce vjernika."

944. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Vaila bin Hudžra, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لاَ تَقُولُوا: الْكَرْمُ، وَلَكِنْ قُولُوا: الْعِنَبُ وَالْحَبَلَةُ."

"Nemojte govoriti za vinovu lozu da je plemenita, nego recite: 'Grožđe i vinova loza.'"[1027] U hadisu se nalazi zabrana nazivanja grožđa plemenitim, a koje su predislamski Arapi nazivali tim imenom, a tako ga nazivaju neki ljudi i danas, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranio je to. Imam Hattabi veli: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., pobojao se da ih ljepota tog imena ne podstakne na pijenje vina, koje je gorko, pa je zabranio da grožđe zovu tim imenom." A Allah, dž.š., najbolje zna!

[1026] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: 'Plemenito je srce vjernika'" (10/582/6183, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o izrazima koje ne treba koristiti pod naslovom "Pokuđenost nazivanja vinove loze plemenitom" (5/15/4, En-Nevevi). Ovo predanje bilježi Buhari.

[1027] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o izrazima koje je pokuđeno koristiti pod naslovom "Pokuđenost nazivanja vinove loze plemenitom". (5/15/5, En-Nevevi)

945a. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا قَالَ الرَّجُلُ هَلَكَ النَّاسُ فَهُوَ أَهْلَكُهُمْ."

"Kada čovjek kaže: 'Propali su ljudi', on je najviše propao od svih njih.'"[1028] Potvrda ovom predanju jeste i predanje koje se bilježi u djelu *Hil'jetul-evlija* u biografiji Sufjana es-Sevrija, gdje stoji: "On je među onima koji su najviše propali."[1029] Imam, hafiz Ebu Abdullah el-Humejdi u svom djelu *Medžmeu ales-sahihajni* veli: "To je ako kaže na taj način da ih omalovažava i ponižava i sebe smatra boljim od njih jer on ne zna tajne Allaha, dž.š., o pitanju Njegovih stvorenja. Ovo je mišljenje jednog od naših učenjaka." Hattabi veli: "Kada čovjek počne ponižavati ljude i spominjati njihove loše osobine i govoriti: 'Ljudi su se pokvarili, propali su' i sl., i kada to kaže, on je propao najviše među njima, tj. njegovo je stanje gore jer je učinio veći grijeh nego što oni čine jer traži njihove mahane. To ga može odvesti dotle da bude zadivljen samim sobom i da smatra da je bolji i vredniji od njih, i to će ga odvesti u propast." Ove riječi Hattabi navodi u svom djelu *Mealimus-sunen.*

Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje Ka'nebija, od Malika, od Sehla bin Ebu Saliha, od njegovog oca, od Ebu Hurejre, r.a., pa navodi ovaj hadis i prenosi riječi Malika, koji je rekao: "Ako to kaže ožalošćen vjerskim stanjem ljudi, ne mislim da u tome ima smetnje. Međutim, ukoliko to kaže zato što je zadivljen samim sobom, a smatrajući ljude manje vrijednim, to je ono što je pokuđeno i što mu je zabranjeno." Ovo tumačenje hadisa preneseno je s lancem prenosilaca u koji nema nikakve sumnje i to je najsažetije i najljepše što je rečeno o značenju

---

[1028] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o dobročinstvu i održavanju bratskih veza pod naslovom "Zabrana riječi: 'Propali su ljudi'". (6/16/175, En-Nevevi)

[1029] Bilježi ga Ebu Neim u djelu *Hil'jetul-evlija* (7/141), od Suhejla bin Ebu Saliha, od njegovog oca, od Ebu Hurejre, r.a. Prenosi ga i Muemmel i dr. od Sevrija. Pogledaj hadis prije ovog.

ovog hadisa. Posebno kada su to riječi imama Malika, Allah mu se smilovao.

946a. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje s pouzdanim lancem prenosilaca od Huzejfe, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لاَ تَقُولُوا: مَا شَاءَ اللهُ وَمَا شَاءَ فُلاَنٌ، وَلَكِنْ قُولُوا: مَا شَاءَ اللهُ ثُمَّ مَا شَاءَ فُلاَنٌ."

"Nemojte govoriti: 'Šta htjedne Allah, dž.š., i taj i taj čovjek', nego recite: 'Šta htjedne Allah, dž.š., a zatim šta htjedne taj i taj čovjek'."[1030] Hattabi veli: "Ovo je podučavanje lijepom ponašanju i odgoju jer veznik 'i' označava zajedništvo i partnerstvo a riječca 'zatim' jeste prilog koji označava poredak kao i to da se nešto dešava kasnije. Allahov Poslanik, s.a.v.s., upućuje na to da je Allahova, dž.š., volja iznad volje svih ostalih." Prenosi se da Ibrahim en-Nehai nije volio da neko kaže: "Utječem se Allahu, dž.š., i tebi." Međutim, dozvoljeno je reći: "Utječem se Allahu, dž.š., a zatim tebi." Također je dozvoljeno reći: "Da nije Allaha, dž.š., a zatim tebe, uradio bih to i to", ali je zabranjeno reći: "Da nije Allaha, dž.š., i tog i tog."[1031]

Također je zabranjeno reći: "Kiša nam je pala zbog položaja zvijezda", a ako bi neko bio uvjeren da zvijezde uistinu budu uzrok padanja kiše, on bi postao nevjernik. Ukoliko je neko uvjeren da je Allah, dž.š., Taj Koji daje da kiša padne, ali da je položaj zvijezda samo nagovještaj padanja kiše, taj ne bi bio nevjernik, ali bi učinio grijeh ako bi izgovorio takvo nešto, jer je bio običaj predislamskih Arapa da tako govore. Međutim, to se vraća na onog ko te riječi izgovara iz nevjerstva ili samo tek tako. O ovoj temi spominjali smo vjerodostojni hadis u poglavlju o tome šta se uči kada počne padati kiša.

[1030] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Ne treba reći: 'To mi se gadi'" (4/297/4980), od Šu'be, od Mensura, od Abdullaha bin Jesara, od Huzejfe, r.a. Ovaj lanac prenosilaca jeste pouzdan. Bilježi ga i Ahmed u svom *Musnedu* (5/384, 394, 398), Nesai (6/245/10821, *Es-Sunenul-kubra*) s istim lancem prenosilaca.

[1031] Spominjali smo ga pod brojem 478.

Zabranjeno je reći: "Ako uradiš to i to, onda sam ja jevrej ili kršćanin", ili "...onda ja nemam ništa s islamom" i sl. Ako to neko izgovori i bude ozbiljan pri tome, istog momenta prestaje biti musliman i smatra se odmetnikom. Ako mu stvarni cilj ne bude napuštanje islama, ne postaje nevjernik, ali je uradio djelo koje je strogo zabranjeno, pa je dužan iskreno se pokajati. Pokajanje se sastoji od toga da treba istog momenta prestati s činjenjem toga grijeha, pokajati se što je to uopće uradio i odlučiti da to više nikada neće ponoviti. Treba zatražiti oprost od Allaha, dž.š., i reći: "Nema boga osim Allaha, dž.š., Muhammed, s.a.v.s., Njegov je poslanik."

Također je strogo zabranjeno vjerniku reći: "Ti si nevjernik."

947. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ibn Omera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا قَالَ الرَّجُلُ لأَخِيهِ: يَا كَافِرُ، فَقَدْ بَاءَ بِهَا أَحَدُهُمَا فَإِنْ كَانَ كَمَا قَالَ، وَإِلاَّ رَجَعَتْ عَلَيْهِ."

"Kada čovjek nekome kaže: 'Nevjerniče', jedan od njih je nevjernik. Ako ne bude u pravu, te će se riječi vratiti na njega."[1032]

948. U istim djelima bilježi se predanje Ebu Zerra, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ دَعَا رَجُلاً بِالْكُفْرِ أَوْ قَالَ: عَدُوُّ اللهِ وَلَيْسَ كَذَلِكَ إِلاَّ حَارَ عَلَيْهِ."

"Kada neko proglasi nekog nevjernikom ili ga nazove Allahovim, dž.š., neprijateljem, a ne bude u pravu, te se riječi vrate na njega."[1033]

[1032] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Ko bez ikakvog pojašnjenja proglasi svoga brata nevjernikom, onda je neko od njih nevjernik" (10/531/6104, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o imanu pod naslovom "Stanje onoga ko svome bratu muslimanu kaže: 'Nevjerniče'". (1/2/49, En-Nevevi)

[1033] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Zabrana psovanja i proklinjanja" (10/479/6045, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o imanu pod naslovom "Stanje onoga ko svome bratu muslimanu kaže: 'Nevjerniče'". (1/2/49, En-Nevevi)

Ako bi vjernik protiv drugog muslimana proučio dovu: "Allahu, učini ga nevjernikom", bio bi grešan. A postaje li zbog toga nevjernik? Naši se učenjaci razilaze o ovom pitanju na dva mišljenja, koja spominje kadija Husejn. Ispravnije je mišljenje po kojem takav ne postaje nevjernik, a oni koji tako smatraju kao dokaz navode ajet u kojem stoji da je Musa, a.s., rekao: *"Gospodaru naš, uništi njihova bogatstva i zapečati njihova srca, pa neka ne vjeruju dok ne dožive patnju nesnosnu"* (Junus, 88). Međutim, njihovo navođenje ovog ajeta kao dokaza diskutabilno je, pa i kad bi rekli da je vjerozakon nekog naroda prije nas i naš vjerozakon.

Ako bi nevjernici prisilili muslimana da izgovori riječi nevjerstva, a njegovo srce ostane smireno u vjeri, on ne bio postao nevjernik, a dokaz za to jesu tekstovi iz Kur'ana kao i konsenzus učenjaka o tom pitanju. Je li mu bolje u tom slučaju izgovoriti te riječi kako bi spasio život ili je bolje ustrajati i poginuti? O ovom pitanju postoji pet mišljenja, a najispravnije jeste da je najbolje strpjeti se i poginuti, i ne izgovarati riječi nevjerstva. Dokaz za to jesu hadisi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i praksa ashaba, r.a. Drugo je mišljenje da je bolje izgovoriti te riječi i sačuvati svoj život. Treće je mišljenje da ukoliko bi očuvanje njegovog života donosilo neku korist muslimanima, npr. da ima namjeru kasnije se boriti protiv nevjernika, ili sprovoditi u praksu Allahov, dž.š., zakon, onda je bolje izgovoriti te riječi i sačuvati svoj život, a ako ne postoji ništa od navedenog, onda je bolje strpjeti se i poginuti. Četvrto je mišljenje da ukoliko se radi o nekom poznatom učenjaku i sl. za kojim se ljudi povode, onda je bolje strpjeti se i poginuti kako se obični svijet ne bi poveo za njim. Peto je mišljenje da je dužan izgovoriti te riječi i kao dokaz za to navode riječi Uzvišenog: *"I ne bacajte se svojim rukama u propast"* (El-Bekara, 195). Međutim, navođenje ovog ajeta kao dokaza veoma je slabo.

Ukoliko bi muslimani prisilili nevjernika da primi islam i izgovori šehadet, ukoliko se radi o nevjerniku koji je u ratu

s muslimanima, njegovo bi se primanje islama smatralo ispravnim, jer je to prisiljavanje na Istinu i ono što je ispravno, a ako bi se radilo o nevjerniku, podaniku u islamskoj državi, kršćaninu i židovu, njegovo primanje islama bilo bi neispravno, jer je muslimanima naređeno da ne uznemiravaju podanike islamske države, kršćane i židove. Postoji i mišljenje koje je slabo, a prema kojem bi i takav postao musliman zato što je to prisiljavanje na Istinu.

Ako bi nevjernik bez prisile izgovorio šehadet, ali samo u priči, npr. da kaže: "Čuo sam Zejda kako govori: 'Nema boga osim Allaha, Muhammed je Allahov poslanik'", on ne bio postao musliman. Ako bi te riječi izgovorio nakon što bi neki musliman to od njega zatražio, onda bi i on postao musliman. Ako bi ove riječi izgovorio samo od sebe, ne pripovijedajući o nekom ili da to niko od njega ne traži, prema ispravnom mišljenju koje zastupa većina naših učenjaka, on bi postao musliman. Neki smatraju da ne bi postao musliman jer postoji mogućnost da je te riječi izgovorio pripovijedajući o nekome.

Za onoga ko vlada muslimanima ne treba reći: "Allahov namjesnik", nego treba jednostavno reći: "Namjesnik"; "Nasljednik Allahovog Poslanika, s.a.v.s."; "Vladar pravovjernih" i sl.

Imam Ebu Muhammed el-Begavi u svom djelu *Šerhussunna* kaže: "Nema smetnje da se takav nazove: 'Onaj ko se brine o muslimanima'; 'Vladar pravovjernih'; 'Halifa', pa makar u praksi i ne bio istinski nasljednik pravednih vladara, jer se takav, ipak, brine o muslimanima, i muslimani mu se pokoravaju. On se može nazvati i 'halifom' jer je naslijedio onoga ko je bio na vlasti prije njega i zauzeo je njegovo mjesto. Ali niko se ne treba zvati 'Allahovim namjesnikom', jer se to ime odnosi isključivo na Adema, a.s., i Davuda, a.s. Uzvišeni je rekao: *'Ja ću na Zemlji namjesnika postaviti'* (El-Bekara, 30). I rekao je Uzvišeni: *'O Davude, Mi smo te namjesnikom na Zemlji učinili.'* (Sad, 26). Ibn Ebu Melika prenosi da je neki čovjek rekao Ebu Bekru es-Siddiku, r.a.: "Allahov namjesniče", pa mu je Ebu Bekr, r.a.,

odgovorio: "Ja sam nasljednik Muhammeda, s.a.v.s., i time sam zadovoljan." Neki je čovjek rekao Omeru bin Abdul-Azizu: "Allahov namjesniče", a Omer mu je odgovorio: "Teško tebi, otišao si predaleko, moja mi je majka dala ime Omer. Da si me zovnuo tim imenom, prihvatio bih to. Kada sam odrastao, dali su mi nadimak Ebu Hafs, pa da si me i tako zovnuo, prihvatio bih to. Nakon toga ste me postavili za vladara i nazvali vladar pravovjernih, pa bi ti bilo dovoljno da si me zovnuo i tim imenom." Imam, kadija Ebul-Hasan el-Maverdi el-Basri, učenjak šafijskog mezheba, u svom djelu *El-Ahkamus-sultanija* navodi da se vođa muslimana naziva nasljednikom Allahovog Poslanika, s.a.v.s. On kaže: "Dozvoljeno ga je zvati i samo 'halifa', a može se zvati 'nasljednik Allahovog Poslanika, s.a.v.s.'" Učenjaci se razilaze o tome da li ga je dozvoljeno zvati "Allahov namjesnik." Neki smatraju da je to dozvoljeno, jer on se brine da ljudi ispunjavaju svoje obaveze prema Allahu, dž.š., i to na osnovu riječi Uzvišenog: *"On čini da se smjenjujete na Zemlji"* (El-Fatir, 39). Međutim, većina učenjaka smatra da je to zabranjeno i smatraju za onoga ko to čini da griješi." Ovo su riječi El-Maverdija. Prvi koji je nazvan vladarom pravovjernih bio je Omer bin el-Hattab, r.a., i u tome se slažu svi učenjaci. Mišljenje nekih da je ovim imenom prvi nazvan Musejlima očita je greška i suprotstavlja se mišljenju većine učenjaka, a svi sè oni slažu da je Omer bin el-Hattab, r.a., prvi koji je nazvan ovim imenom.

Imam, hafiz Ebu Omer bin Abdul-Berr u svom djelu *El-Istiab fi esmais-sahabeti* govori o tome kako je Omer bin el-Hattab, r.a., prvi koji je nazvan ovim imenom i pojašnjava razlog tome i govori o tome kako je Ebu Bekr, r.a., nazvan imenom "Halifetur-resulillah" (Nasljednik Allahovog Poslanika, s.a.v.s.).

Strogo je zabranjeno vladara nazivati imenom "šahin šah", jer to znači "vrhovni vladar", a time jedino Allah, dž.š., može biti opisan.

949. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّ أَخْنَعَ اسْمٍ عِنْدَ اللهِ تَعَالَى رَجُلٌ تَسَمَّى مَلِكَ الأَمْلاَكِ."

"Najprezrenije ime kod Allaha, dž.š., jeste kada se čovjek nazove "malikul-emlak (vrhovni vladar)."[1034] O ovome smo govorili u poglavlju o nadijevanju imena.

O riječi: es-sejjid – gospodin, uglednik i sl.

Riječi "gospodin", "uglednik" upotrebljavaju se za onoga ko se po ugledu i zvanju uzdiže iznad ostalog naroda. Također se koriste za poglavara, kao i za onoga ko je blag, tako da se nikada ne naljuti. Koriste se i za onoga ko je plemenit, ko nešto posjeduje, za supruga, a u mnogim hadisima ove riječi označavaju one koji su dobri i pobožni.

950. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Bekra, r.a., koji prenosi da se Allahov Poslanik, s.a.v.s., popeo na minber s Hasanom bin Alijom, r.a., i rekao: "Ovaj je moj potomak 'es-sejjid', uglednik, i Allah, dž.š., učinit će da se njegovim sebebom pomire dvije velike skupine muslimana."[1035]

951. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Seida el-Hudrija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao ensarijama kada je došao Sa'd bin Muaz, r.a.: "Ustanite pred svojim uglednikom."[1036] U drugom preda-

---

[1034] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Najmrža imena Allahu, dž.š." (10/604/6205-6, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o adabima pod naslovom "Imena koja su zabranjena" (5/14/121-2, En-Nevevi). Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Tuhfetul-mevrud fi ahkamil-mevlud*, str. 125-6.

[1035] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o pomirenju pod naslovom "Riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., za Hasana: 'Ovaj moj potomak je 'Es-Sejjid' (Uglednik)...'" (5/361/2704, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o odlikama u jednom od podnaslova (6/727/3629, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o odlikama ashaba pod naslovom "Odlike Hasana i Husejna, r.a." (7/118, 119/3746, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o smutnji pod naslovom "Riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., za Hasana bin Aliju, r.a.: 'Ovaj moj potomak je 'Es-Sejjid' (Uglednik)...'" (13/66/7109, *Fethul-Bari*)

[1036] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o džihadu i putovanju pod naslovom "Kada se neprijatelj složi da im presudi neki čovjek" (6/191/3034, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o odlikama ensarija pod naslovom "Odlike Sa'da bin Muaza, r.a."

nju stoji: "...pred najboljim među vama." U nekim predanjima stoji: "...pred vašim uglednikom ili najboljim među vama", a u nekim predanjima spominje se samo uglednik bez sumnje.

952. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., u kojem stoji da je Sa'd bin Ubada, r.a., rekao: "Allahov Poslaniče, ako čovjek zatekne sa svojom ženom nekog drugog čovjeka, hoće li ga ubiti?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., tada reče: "Poslušajte šta kaže vaš uglednik."[1037]

953. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje Ebu Burejde, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لاَ تَقُولُوا لِلْمُنَافِقِ: سَيِّدٌ، فَإِنَّهُ إِنْ يَكُ سَيِّدًا فَقَدْ أَسْخَطْتُمْ رَبَّكُمْ عَزَّ وَجَلَّ."

"Nemojte licemjera oslovljavati riječju 'gospodine', pa makar i bio ugledan, jer ćete tako rasrditi svoga Gospodara."[1038]

(7/154/3804, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o vojnim pohodima pod naslovom "Vraćanje Allahovog Poslanika, s.a.v.s., poslije Bitke Ahzab i pohod protiv Benu Kurejza" (7/475/4121, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o traženju dozvole za ulazak pod naslovom "Riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: 'Ustanite pred vašim uglednikom...'" (11/51/6262, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o džihadu i putovanju pod naslovom "Dozvoljenost borbe protiv onoga ko prekrši sporazum". (4/12/93, En-Nevevi)

[1037] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o međusobnom proklinjanju supružnika. (4/10/130-1, En-Nevevi)

[1038] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Rob ne treba kazati svome vlasniku: 'Gospodaru' niti: 'Gospodarice'" (4/296/4977) od Muaza bin Hišama, od njegovog oca, od Katade, od Abdullaha bin Burejde, od njegovog oca. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Muaz bin Hišam bin Ebu Abdullah, o kome Zehebi u svom djelu *El-Mizan* (5/258/8615) veli: "Bio je istinoljubiv i poznavao je dobro hadisku nauku." Ibn Mein o njemu veli: "Bio je istinoljubiv, ali ne od onih učenjaka čije su riječi dokaz." Ibn Adijj veli: "Nadam se da je bio istinoljubiv, ali je postojala mogućnost da je ponekad nenamjerno griješio." Hadis bilježi i Ahmed u svom *Musnedu* (5/346, 347), Nesai (6/70/10073, *Es-Sunenul-kubra*) s istim lancem prenosilaca. Hadis bilježi i Hakim (4/311) od Ukbe bin Abdullaha el-Esamma, od Abdullaha bin Burejde, od njegovog oca. Hakim kaže: "Ovaj je lanac prenosilaca pouzdan, ali ga Buhari i Muslim ne spominju u svojim *Sahihima*." Poslije ovih njegovih riječi Zehebi kaže: "Ukba bin Esamm je nepouzdan." Katada se spominje u lancu prenosilaca poslije njega. Šejh Albani u svom djelu *Es-Sahiha* pod brojem 371 ovaj hadis ocjenjuje vjerodostojnim.

Objašnjenje ovih hadisa jeste to da je dozvoljeno oslovljavati ovom riječju one koji su dobri i odlikovani, bez obzira da li znanjem, pobožnošću i sl. Onoga ko je grešnik, ili se sumnja u njegov iman i sl., pokuđeno je oslovljavati ovom riječju. Slično objašnjenje ovih hadisa prenosi se od imama Ebu Sulejmana el-Hattabija koje on navodi u svom djelu *Mealimus-sunen.*

Pokuđeno je da rob kaže svome vlasniku: "Gospodaru", nego treba kazati: "Gospodine" ili: "Skrbniče." Također je pokuđeno da vlasnik kaže: "Robe ili ropkinjo", već će reći: "Mladiću"; "Djevojko"; "Dječače" i sl.

954a. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Neka niko od vas ne kaže: 'Nahrani svoga gospodara'; 'Posvijetli svome gospodaru'; 'Napoji svoga gospodara', nego neka kaže: 'Gospodine'; 'Skrbniče'. Neka niko od vas ne kaže: 'Moj rob'; 'Moja ropkinja', već neka kaže: 'Moj mladić'; 'Moja djevojka'; 'Moj dječak.'"[1039] U predanju koje bilježi Muslim stoji: "Neka niko od vas ne kaže: 'Moj gospodar', već neka kaže: 'Moj gospodin'; 'Moj štićenik.'"[1040] U drugom predanju stoji: "Neka niko od vas ne kaže: 'Moj rob'; 'Moja ropkinja', jer ste vi svi Allahovi, dž.š., robovi i sve su žene Allahove, dž.š., ropkinje, već recite: 'Moj sluga'; 'Moja sluškinja'; 'Moj mladić'; 'Moja djevojka.'"[1041]

[1039] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o oslobađanju iz ropstva pod naslovom "Pokuđenost otezanja s oslobađanjem roba i pokuđenost riječi: 'Moj rob'; 'moja ropkinja'" (5/210/2552, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o izrazima koje je pokuđeno koristiti pod naslovom "Propis korištenja riječi: rob, ropkinja, štićenik i gospodin". (5/15/6-7, En-Nevevi)

[1040] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o izrazima koje je pokuđeno koristiti pod naslovom "Propis korištenja riječi: rob, ropkinja, štićenik i gospodin". (5/15/5-6, En-Nevevi)

[1041] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o izgubljenoj stvari pod naslovom "Ako se za izgubljenu stvar ne pronađe vlasnik nakon godinu, ta stvar pripada onome ko ju je pronašao" (5/101/2429, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o izgubljenoj stvari (4/12/20, En-Nevevi). Hadis prenosi Zejd bin Halid el-Džuheni.

Učenjaci kažu: "Riječ 'Er-Rabb' ('Gospodar', 'Posjednik') s određenim članom upotrebljava se samo za Allaha, dž.š. Ovu je riječ dozvoljeno koristiti u genitivnoj vezi npr. 'rabul-mal' ('vlasnik imetka'), 'rabud-dar' ('vlasnik kuće') i sl. U to spada i hadis Allahovog Poslanika, s.a.v.s., o izgubljenoj devi: "Pusti je dok je ne pronađe njen vlasnik (rabbuha)."[1042] Također i vjerodostojni hadis: "...dok vlasnik imetka ne pronađe onoga ko će primiti njegovu sadaku."[1043] Prenosi se da je Omer, r.a., rekao: "Vlasnik bašče i ratnog plijena" ("Rabbus-sarimeti vel-ganimeti"). U hadisima se spominju mnogobrojni primjeri slični ovim.

Učenjaci kažu: "Pokuđeno je da rob kaže: 'Moj gospodar' jer se ta riječ upotrebljava samo za Allaha, dž.š., da ukaže na Njegovu božanstvenost. Što se tiče hadisa '...dok je ne pronađe njen vlasnik ('rabbuha') i riječi Omera, r.a.: 'Vlasnik bašče' ('Rabus-sarimeti') i sl., to se može upotrebljavati jer se ne odnosi na razumna bića, i to je poput spominjanja ove riječi uz riječi kuća, imetak i sl., a nema sumnje da je to dozvoljeno. Što se tiče riječi Jusufa, a.s.: '*Spomeni me gospodaru svome...*' (Jusuf, 42), za to postoje dva objašnjenja: prvo, to je dozvoljeno u prijekoj potrebi kao što je Musa, a.s., rekao Samiriju: '*Pogledaj samo ovog tvoga boga...*' (Ta-Ha, 97), tj. koga si uzeo sebi za boga; drugi je odgovor to da je bilo dozvoljeno u vjerozakonu prije našeg, a vjerozakon naroda prije nas ne može biti i naš vjerozakon ukoliko se spominje nešto što je suprotno našem vjerozakonu. O ovom pitanju učenjaci se ne razilaze. Razilaze se samo o tome da li stvari koje naš vjerozakon ne potvrđuje niti pobija postaju dio našeg vjerozakona.'"

[1042] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o zekatu pod naslovom "Primanje sadake i odbijanje" (3/330/1412, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o zekatu pod naslovom "Svako dobro djelo jeste sadaka" (3/7/97, En-Nevevi). Hadis prenosi Ebu Hurejra, r.a.

[1043] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o džihadu i putovanju pod naslovom "Kada nevjernički narod protiv kojeg muslimani ratuju primi islam, njima pripada imetak i zemlja koju su posjedovali" (6/203/3059, *Fethul-Bari*). Hadis prenosi Zejd bin Eslem od svoga oca.

Imam, Ebu Džafer en-Nehhas u svom djelu *Sanaatul-kitab* veli: "Što se tiče riječi 'El-Mevla' ('Zaštitnik') niko od učenjaka ne razilazi se o tome da je ovom riječju dozvoljeno obraćati se nekome od stvorenja." Prethodno smo spominjali da je dozvoljeno koristiti ovu riječ, ali u tome što smo spominjali i u riječima koje navodi Ebu Džafer nema nikakve suprotnosti, jer on govori o tome kako je zabranjeno koristiti ovu riječ s određenim članom "el." Dozvoljeno se obraćati čovjeku koji nije veliki grešnik riječju: "sejjid" ("gospodine"), ali se ova riječ s određenim članom upotrebljava samo za Allaha, dž.š. (Es-Sejjid). Nema nikakve smetnje upotrebljavati ove riječi prilikom obraćanja nekom čovjeku, ali pod uvjetima koje smo spominjali.

Zabrana psovanja vjetra

O ovoj temi spomenuli smo dva hadisa u poglavlju koje govori o tome šta se uči kada zapuše vjetar.

Pokuđeno je psovati groznicu.

955. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Džabira, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., ušao kod Ummus-Saib, r.a., pa ju je upitao: "Ummus-Saib, zbog čega se tako treseš?", a ona je odgovorila: "Imam groznicu, da je Allah, dž.š., ne blagoslovi." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče joj:

"لاَ تَسُبِّي الْحُمَّى فَإِنَّهَا تُذْهِبُ خَطَايَا بَنِي آدَمَ كَمَا يُذْهِبُ الْكِيرُ خَبَثَ الْحَدِيدِ."

"Nemoj psovati groznicu jer ona briše grijehe sinova Ademovih kao što kovački mijeh skida hrđu sa željeza."[1044]

[1044] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o dobročinstvu i održavanju bratskih veza pod naslovom "Vjernik ima nagradu kada ga zadesi kakva bolest, tuga i sl." (6/17/131, En-Nevevi)

Zabrana psovanja pijetla

956. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje Zejda bin Halida el-Džuhenija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لاَ تَسُبُّوا الدِّيكَ فَإِنَّهُ يُوقِظُ لِلصَّلاَةِ."

"Nemojte psovati pijetla jer on budi na namaz."[1045]

Zabrana korištenja dova koje su ljudi koristili u predislamskom periodu i zabrana upotrebljavanja izraza koje koriste isključivo nevjernici

957. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ibn Mesuda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لَيْسَ مِنَّا مَنْ ضَرَبَ الْخُدُودَ وَشَقَّ الْجُيُوبَ وَدَعَا بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ."

"Nije naš onaj ko se, kada mu umre bližnji, udara po obrazima, cijepa odjeću i upućuje dove koje su se upućivale u džahilijetu."[1046]

[1045] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Predanja koja govore o pijetlu i ostalim životinjama" (4/329/5101), od Abdul-Aziza bin Muhammeda, od Saliha bin Kisana, od Ubejdullaha bin Abdullaha bin Utbe, od Zejda bin Halida el-Džuhenija, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Abdul-Aziz bin Muhammed bin Ubejd Ed-Deravurdi, koji je bio istinoljubiv, međutim prenosio je hadise iz tuđih knjiga, pa je griješio. Predanje koje prenosi Zejd bin Halid bilježi Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* i u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* pod naslovom "Šta se uči kada se čuje kukurijekanje pijetla" (6/234/10781), od Musaa bin Davuda ed-Dabbija, od Abdul-Aziza bin Ebu Seleme el-Madžišuna, od Saliha bin Kisana, od Ubejdullaha bin Abdullaha, od Halida bin Zejda. Ovaj lanac prenosilaca Buhari spominje u svom *Sahihu* osim Musaa bin Davuda ed-Dabbija, koji je bio istinoljubiv. Er-Razi u svom djelu *El-Ilel* (2/345/2559) veli: "Lanac prenosilaca od Saliha, od Ubejdullaha bin Abdullaha, od Zejda bin Halida, r.a., od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., jeste pouzdan."

[1046] Bilježi ga Buhari u poglavlju o dženazama pod naslovom "Nije naš onaj ko cijepa odjeću" (3/195/1294) i pod naslovom "Nije naš onaj ko se udara po obrazima" (3/198/1297, *Fethul-Bari*), i pod naslovom "Zabrana prizivanja propasti i izgovaranja džahilijetskih dova prilikom doživljavanja nesreće" (3/198/1298, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o odlikama pod naslovom "Zabrana upućivanja džahilijetskih dova" (6/631/3519, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o imanu pod naslovom "Zabrana udaranja po obrazima". (1/2/109, En-Nevevi)

Pokuđeno je mjesec muharrem nazivati imenom safer jer je to bio običaj predislamskih Arapa.

Zabranjeno je moliti Allaha, dž.š., da oprosti onome ko je umro kao nevjernik. Uzvišeni je rekao: "*Vjerovjesniku i vjernicima nije dopušteno moliti oprost za mnogobošce, makar im bili i rod najbliži, kad im je jasno da će oni stanovnici u Džehennemu biti*" (Et-Tevba, 113). O tome se prenosi i hadis koji to zabranjuje, i učenjaci se slažu da je to zabranjeno.

958. Buhari i Muslim u svom *Sahihu* bilježe predanje Ibn Mesuda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"سِبَابُ الْـمُسْلِمِ فُسُوقٌ."

"Psovanje vjernika jeste grijeh."[1047]

959. Muslim u svom *Sahihu*, Ebu Davud i Tirmizi u svojim *Sunenima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"الْـمُسْتَبَّانِ مَا قَالاَ فَعَلَى الْبَادِئِ مِنْهُمَا مَا لَمْ يَعْتَدِ الْـمَظْلُومُ."

"Što se tiče dvojice koji jedan drugog vrijeđaju, onaj koji prvi počne snosi sav grijeh, pod uvjetom da drugi u svom odgovoru ne pređe mjeru i ne kaže više nego što je njemu rečeno!"[1048] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

[1047] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o imanu pod naslovom "Strah vjernika da mu ne propadnu dobra, djela a to on i ne osjeti" (1/135/48, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Zabrana psovanja i proklinjanja" (10/479/6044, *Fethul-Bari*), i u poglavlju o iskušenjima pod naslovom "Riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: 'Nemojte se poslije mene odmetnuti u nevjerstvo, tako što ćete ubijati jedni druge'" (13/29/7076, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o imanu pod naslovom "Psovanje je vjernika grijeh, a njegovo ubistvo jeste nevjerstvo". (1/2/53-4, En-Nevevi)

[1048] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o dobročinstvu i održavanju bratskih veza pod naslovom "Zabrana psovanja" (6/16/140-1, En-Nevevi), Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "O dvojici koji se psuju" (4/275/4894), Tirmizi u poglavlju o dobročinstvu i održavanju bratskih veza pod naslovom "Predanja koja govore o psovanju". (4/352/1981). Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

Riječi koje je pokuđeno izgovarati, a koje uglavnom upotrebljavaju oni koji se svađaju jesu i riječi: "Magarče"; "Jarče"; "Psu" i sl. Ovo je ružno iz dva razloga: prvi, jer je to laž; drugi, jer je to vrijeđanje. Suprotno tome riječi su: "Nasilniče", koje je dozvoljeno upotrijebiti u slučaju potrebe za onoga ko čini nasilje, jer te riječi uglavnom odgovaraju istini. Rijetki su oni koji ne čine nasilje, bilo sebi bilo kome drugom.

Nehhas veli: "Neki učenjaci smatraju da je pokuđeno reći: 'Tada nije bilo nikoga sa mnom osim Allaha, dž.š.' Ovo je pokuđeno zbog same konstrukcije rečenice, za razliku od nekog ljepšeg načina, npr.: 'Osim Allaha, dž.š., sa mnom nije bilo nikog drugog.' Također je pokuđeno reći: 'Sjedi uz Allahovo, dž.š., ime', nego treba reći: 'Sjedi uz spomen Allahovog, dž.š., imena.'"

Nehhas prenosi od jednog od prijašnjih učenjaka da je smatrao da je onome ko posti pokuđeno kazati: "I zbog ovog pečata koji mi je na ustima", i kao dokaz za to navodi činjenicu da su nevjernici ti kojima će usta biti zapečaćena. Međutim, ovaj je njegov dokaz diskutabilan, a najbolji dokaz za pokuđenost ovih riječi jeste to što je zabranjeno zaklinjanje bilo čime osim Allahovim, dž.š., imenom, a o čemu ćemo, inšallah, uskoro govoriti. Izgovaranje takvih riječi pokuđeno je zbog ovoga što smo spomenuli, kao i zbog toga što bez potrebe obavještava druge da posti.

Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi od Abdurezaka, od Ma'mera, od Katade, od Imrana bin Husejna, koji je rekao: "U doba džahilijeta običavali smo govoriti: 'Ti si blagodat oku' i: 'Ti si blagodat ovog jutra', pa kada je došao islam, to nam je zabranjeno." Abdurazak prenosi da je Ma'mer rekao: "Pokuđeno je reći: 'Ti si blagodat oku', ali nema smetnje da se kaže: 'Da Allah, dž.š., učini da se tvoje oči naslađuju u blagodatima.'" Ove riječi prenosi Ebu Davud od Katade. O ovim riječima učenjaci kažu: "Za njih ne možemo reći da su vjerodostojno prenesene, jer je Katada pouzdan, ali su ostali prenosioci nepoznati." Može se

pretpostaviti da se ove riječi prenose od nepoznatog čovjeka tako da ne mogu biti dokaz za neki šerijatski propis. Međutim, bolje se kloniti ovih riječi jer postoji mogućnost da su ove riječi ipak vjerodostojne, i jer neki učenjaci uzimaju u obzir predanja koja prenose nepoznati prenosioci. A Allah, dž.š., najbolje zna!

Dvojici je zabranjeno sašaptavati se u društvu nekog trećeg

960. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ibn Mesuda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا كُنْتُمْ ثَلاَثَةً فَلاَ يَتَنَاجَى اثْنَانِ دُونَ الآخَرِ حَتَّى تَخْتَلِطُوا بِالنَّاسِ مِنْ أَجْلِ أَنَّ ذَلِكَ يُحْزِنُهُ."

"Ako vas je trojica u društvu, neka se dvojica ne sašaptavaju dok ne budu u društvu više ljudi, jer će to rastužiti trećeg."[1049]

961. U istim djelima bilježi se predanje Ibn Omera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا كَانُوا ثَلاَثَةً فَلاَ يَتَنَاجَى اثْنَانِ دُونَ الثَّالِثِ."

"Kada su u društvu trojica, neka se dvojica ne sašaptavaju mimo trećeg."[1050] Hadis se bilježi i u Ebu Davudovom *Sunenu* s dodatkom u kojem stoji da je Ebu Salih, prenosilac hadisa, upitao Ibn Omera, r.a.: "A šta ako budu četverica?" On je odgovorio: "Onda nema smetnje."

[1049] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o traženju dozvole pod naslovom "Ukoliko je u društvu više od trojice ljudi, onda nema smetnje da se dvojica sašaptavaju" (11/85/6290, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o nazivanju selama pod naslovom "Dvojici je zabranjeno sašaptavati se u društvu treće osobe". (5/14/168, En-Nevevi)

[1050] Bilježi ga Buhari u poglavlju o traženju dozvole pod naslovom "Dvojici je zabranjeno sašaptavati se u društvu treće osobe" (11/83/6288, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o nazivanju selama pod naslovom "Zabrana dvojici da se sašaptavaju" (5/14/168, En-Nevevi), Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "O sašaptavanju". (4/5/4851)

Ženi je zabranjeno opisivati svome mužu ljepotu tijela druge žene ukoliko za to nema opravdan šerijatski razlog, npr. da se on želi oženiti njome, i sl.

962. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ibn Mesuda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لاَ تُبَاشِرِ الْـمَرْأَةُ الْـمَرْأَةَ فَتَصِفُهَا لِزَوْجِهَا كَأَنَّهُ يَنْظُرُ إِلَيْهَا."

"Neka žena ne opisuje svome mužu neku drugu ženu tako slikovito kao da gleda u nju."[1051]

Pokuđeno je čestitati mladoženji riječima: "Da vas prati sloga i potomstvo", nego treba reći: "Da ti Allah, dž.š., podari bereket i spusti na tebe Svoje blagoslove", kao što smo to spominjali u poglavlju o ženidbi.

Nehhas prenosi od Ebu Bekra, Muhammeda bin Jahjaa, koji je bio učenjak u fikhu i arapskoj književnosti da je rekao: "Pokuđeno je onome ko se naljutio reći: 'Spomeni Allaha, dž.š.', iz bojazni da ga srdžba ne navede na riječi koje će ga izvesti iz vjere. Isto tako, ne treba mu reći: 'Donesi salavat na Allahovog Poslanika, s.a.v.s.' iz istog razloga".

Među najružnije riječi spadaju riječi nekih ljudi, koji, umjesto da se zakunu i izbjegavajući zakletvu, običavaju kazati: "Allah, dž.š., zna da nije bilo tako" ili: "Bilo je tako." Ove su riječi veoma opasne, osim u slučaju da je onaj ko ih izgovara siguran da je to uistinu bilo tako. Međutim, ukoliko sumnja, onda su njegove riječi ogavne jer se izložio opasnosti da slaže na Allaha, dž.š., jer je rekao da Allah, dž.š., zna ono u što ni on sam nije siguran. Druga stvar koja je još gora od ove jeste to što je rekao da Allah, dž.š., zna da je bilo tako i tako, a ono je upravo

---

[1051] Bilježi ga Buhari u poglavlju o ženidbi pod naslovom "Neka žena ne opisuje svome mužu neku drugu ženu" (9/250/5241). Ovaj hadis nisam pronašao u Muslimovoj zbirci. Vjerovatno je mislio na hadis koji prenosi Ebu Seid, r.a.: "Neka se ne priljubljuje žena uz ženu u zajedničkoj odjeći", a koji se bilježi u Muslimovoj zbirci.

u suprotnosti tome. To, ukoliko se uistinu dogodi, svoga počinioca izvodi iz vjere, tako da se treba toga strogo čuvati.

Prilikom upućivanja dove pokuđeno je reći: "Allahu, ako hoćeš, oprosti mi" ili: "Ako želiš, oprosti mi", nego se treba iskreno predati dovi.

963. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لاَ يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي إِنْ شِئْتَ اللَّهُمَّ ارْحَمْنِي إِنْ شِئْتَ لِيَعْزِمِ الْمَسْأَلَةَ فَإِنَّهُ لاَ مَكْرُوهَ لَهُ."

"Neka niko od vas ne kaže: 'Allahu, oprosti mi ako hoćeš, Allahu, smiluj mi se ako hoćeš', nego neka bude uvjeren da će mu dova biti primljena jer Allah radi kako hoće." U predanju koje bilježi Muslim stoji: "...nego, neka bude uvjeren da će mu dova biti primljena i neka traži šta god želi, jer Allahu, dž.š., nije veliko ništa što daruje."[1052]

964. U istim djelima bilježi se predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا دَعَا أَحَدُكُمْ فَلْيَعْزِمِ الْمَسْأَلَةَ وَلاَ يَقُولَنَّ اللَّهُمَّ إِنْ شِئْتَ فَأَعْطِنِي فَإِنَّهُ لاَ مُسْتَكْرِهَ لَهُ."

"Kada neko od vas upućuje dovu, neka bude uvjeren da će biti primljena, to mu nije pokuđeno, i neka ne kaže: 'Allahu, ako hoćeš, udovolji mojoj molbi, jer Allah radi kako hoće.'"[1053]

Zabranjeno je zaklinjanje nečim drugim osim Allahovim, dž.š., imenom i svojstvima, bez obzira da li to zaklinjanje bilo

---

[1052] Bilježi ga Buhari u poglavlju o dovama pod naslovom "Uvjerenje da će dova biti primljena nije pokuđeno" (11/144/6338, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o zikru i dovama pod naslovom "Uvjerenost u primanje dove". (6/17/6, En-Nevevi)

[1053] Bilježi ga Buhari u poglavlju o dovama pod naslovom "Uvjerenost u primanje dove nije pokuđeno" (11/144/6338), Muslim u poglavlju o zikru i dovama pod naslovom "Uvjerenost u primanje dove". (6/17/6-7, En-Nevevi)

Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., Kabom, povjerenjem, životom, dušom, i sl. Najžešće je zabranjeno zaklinjanje povjerenjem.

965. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ibn Omera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّ اللهَ يَنْهَاكُمْ أَنْ تَحْلِفُوا بِآبَائِكُمْ فَمَنْ كَانَ حَالِفًا فَلْيَحْلِفْ بِاللهِ أَوْ لِيَسْكُتْ."

"Allah, dž.š., zabranjuje vam da se zaklinjete vašim očevima, a ko želi da se zakune neka se zakune Allahom, dž.š., ili neka šuti." U drugom predanju koje se bilježi u *Sahihu* stoji: "Pa ko želi da se zaklinje, neka se ne zaklinje bilo čim drugim osim Allahom, dž.š., ili neka šuti."[1054]

O zabrani zaklinjanja povjerenjem prenose se hadisi koji upućuju na žestinu te zabrane. Jedan od tih hadisa jeste predanje koje bilježi Ebu Davud u svom *Sunenu* s pouzdanim lancem prenosilaca od:

966. Burejde, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ حَلَفَ بِالْأَمَانَةِ فَلَيْسَ مِنَّا."

"Ko se zaklinje povjerenjem nije naš."[1055]

[1054] Bilježi ga Buhari u poglavlju o imanu i zavjetima pod naslovom "Ne zaklinjite se vašim očevima" (11/538/6646), Muslim u poglavlju o imanu pod naslovom "Zabrana zaklinjanja nečim drugim osim Allahom, dž.š." (4/11/104, En-Nevevi)

[1055] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o imanu i zavjetima pod naslovom "Zabrana zaklinjanja povjerenjem" (4/220/220) od Zuhejra bin Muavije, od Velida bin Sa'lebe, od Ibn Burejde, od njegovog oca, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Na prvi pogled, ovaj lanac prenosilaca jeste pouzdan, međutim, Abdullah bin Burejda, prema ispravnijem mišljenju, nije slušao hadise od svog oca. Muhammed bin Alija el-Dževzedžani kaže: "Upitao sam Ebu Abdullaha Ahmeda bin Hanbela: 'Je li Abdullah slušao hadise od svoga oca', pa mi je odgovorio: 'Ne znam, ali većina onoga što se prenosi od Burejde, a on od njega jeste slabo.'" Ibrahim el-Harbi kaže: "Abdullah je potpuniji od Sulejmana ali nijedan od njih nije slušao hadisa od svoga oca. Ono što Abdullah prenosi od svoga oca nevjerodostojno je, a Sulejman je bio pouzdaniji kao prenosilac."

Pokuđeno je često se zaklinjati u trgovini, pa makar i kada se radi o istini.

967. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Katade, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِيَّاكُمْ وَكَثْرَةَ الْحَلَفِ فِي الْبَيْعِ فَإِنَّهُ يُنَفِّقُ ثُمَّ يَمْحَقُ."

"Čuvajte se čestog zaklinjanja u trgovini, jer to u početku uzrokuje da se roba dobro prodaje, a zatim roba ostaje bez prohođe."[1056]

Pokuđeno je za dugu reći da je Kuzehov luk.

968. Ebu Nuajm u svom djelu *Hil'jetul-evlija* bilježi predanje Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لاَ تَقُولُوا: قَوْسُ قُزَحَ فَإِنَّ قُزَحَ شَيْطَانٌ، وَلَكِنْ قُولُوا: قَوْسُ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ فَهُوَ أَمَانٌ لأَهْلِ الأَرْضِ."

"Nemojte za dugu reći da je Kuzehov luk, jer je Kuzeh šejtan, nego recite: 'Allahov luk', jer je to garancija stanovnicima Zemlje."[1057]

Onome ko učini neki grijeh pokuđeno je o tome govoriti nekom drugom, nego se treba pokajati Allahu, dž.š., i istog momenta prestati s činjenjem toga grijeha. Treba žaliti što je taj grijeh učinio i odlučiti da to nikada više neće ponoviti. Ove su tri stvari uvjet primanja pokajanja, i samo ukoliko sve tri budu

---

[1056] Bilježi ga Muslim u poglavlju o kupoprodaji pod naslovom " Zabrana zaklinjanja u trgovini". (4/11/44, En-Nevevi)

[1057] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ebu Nuajm u djelu *El-Hil'ja* (2/309) od Ahmeda es-Senedija bin Bahra, od hafiza Husejna bin Muhammeda bin Hatima Ubejda el-Idžlija, od Beširа bin Velida, od Zekerijjaa bin Hukejma el-Habetija, od Ebu Redžaa el-Utaridija, od Ibn Abbasa, r.a. Ebu Nuajm veli: "Ovaj je hadis garib, neobičan, jer ga prenosi Ebu Redža i koliko ja znam ovaj hadis jedino Zekerijja bin Hukejm pripisuje Allahovom Poslaniku, s.a.v.s." Zekerijja bin Hukejm el-Habeti je Zekerijja bin Adijj el-Habti, a on je nepouzdan.

prisutne, pokajanje će biti ispravno. Nema smetnje da o tome grijehu obavijesti svoga šejha, i sl., onoga od koga se nada da će mu pokazati kako da se riješi tog grijeha, ili da ga poduči kako će se sačuvati od grijeha, ili da mu ukaže na uzrok zbog kojeg je učinio taj grijeh, ili da zamoli Allaha, dž.š., za njega da mu oprosti, čak je to preporučeno uraditi. Pokuđeno je o svome grijehu govoriti u slučaju da ne postoji jedan od navedenih razloga.

969. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"كُلُّ أُمَّتِي مُعَافًى إِلاَّ الْمُهَاجِرِينَ، وَإِنَّ مِنَ الْمُهَاجَرَةِ أَنْ يَعْمَلَ الرَّجُلُ بِاللَّيْلِ عَمَلاً ثُمَّ يُصْبِحُ وَقَدْ سَتَرَهُ اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ فَيَقُولُ: يَا فُلاَنُ عَمِلْتُ الْبَارِحَةَ كَذَا وَكَذَا وَقَدْ بَاتَ يَسْتُرُهُ رَبُّهُ، وَيُصْبِحُ يَكْشِفُ سِتْرَ اللهِ عَلَيْهِ."

"Mojim sljedbenicima bit će oprošteni grijesi osim onima koji ih javno čine. U javno činjenje grijeha spada i to da čovjek noću uradi grijeh, i Allah, dž.š., sakrije taj njegov grijeh od ljudi, a zatim taj čovjek osvane i kaže nekom drugom: 'Čovječe, sinoć sam uradio to i to', a Allah, dž.š, sakrio mu je taj grijeh, pa tako otkrije sramotu koju mu je sakrio Allah, dž.š."[1058]

Čovjeku je zabranjeno razgovarati s tuđim robom, ženom, sinom, slugom i sl., s ciljem da pokvari odnos između njih, osim ukoliko im naređuje dobro, a odvraća od zla. Uzvišeni je rekao: *"Jedni drugima pomažite u dobročinstvu i čestitosti, a ne sudjelujte u grijehu i neprijateljstvu"* (El-Maida, 2). I rekao je Uzvišeni: *"On ne izusti nijednu riječ, a da pored njega nije prisutan Onaj Koji bdije."* (Kaf, 18)

[1058] Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Čovjek treba sakriti grijehe koje je učinio" (10/501/6069), Muslim u poglavlju o skromnosti pod naslovom "Zabrana da čovjek otkriva grijehe koje je učinio". (6/18/119, En-Nevevi)

970. Ebu Davud i Nesai u svojim *Sunenima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ خَبَّبَ زَوْجَةَ امْرِئٍ أَوْ مَمْلُوكَهُ فَلَيْسَ مِنَّا."

"Ko podstakne na svađu nečiju ženu ili roba nije naš."[1059]

Onome ko potroši imetak u nešto čime je zadovoljan Allah, dž.š., dozvoljeno je kazati: "Potrošio sam na hadžu hiljadu"; "Potrošio sam u džihadu dvije hiljade"; "Potrošio sam na goste toliko i toliko", "...na svoju djecu"; "...na ženidbu" i sl., i ne treba reći ono što većina ljudi govori: "Prilikom ugošćavanja gostiju izgubio sam toliko i toliko"; "Na hadžu sam izgubio toliko i toliko"; "Na putovanju sam izgubio toliko i toliko." Razlog tome jeste to što se izraz: "Potrošio sam" koristi za imetak koji je utrošen u pokornosti Allahu, dž.š., a izraz: "Izgubio sam toliko i toliko imetka" koristi se za imetak koji je utrošen za činjenje grijeha.

Među onim što je zabranjeno jeste i praksa nekih ljudi koji, kada imam u namazu prouči: "Samo Tebe obožavamo i samo od Tebe pomoć tražimo" za imamom ponavljaju ovaj ajet. Ovoga se treba kloniti i paziti se ovakvog postupka. Autor djela *El-Bejan*, jedan od naših učenjaka, kaže: "Ovo je među stvarima koje kvare namaz osim ukoliko onaj ko izgovara ove riječi ima namjeru učiti Kur'an." Ova je njegova tvrdnja diskutabilna, ali u svakom slučaju treba se kloniti ove prakse, jer i ako ne kvari namaz, onda je, u svakom slučaju, učenje ovog ajeta ovom prilikom i na ovaj način pokuđeno. A Allah, dž.š., najbolje zna!

[1059] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Ko zavadi roba s njegovim vlasnikom" (4/345/5170), Nesai u poglavlju o ophođenju sa suprugama pod naslovom "Ko zavadi ženu s njenim mužem" (5/385/9214), obojica od Ammara bin Zurejka, od Abdullaha bin Isaa bin Abdurahmana bin Ebu Lejle, od Ikrime, od Jahjaa bin Ja'mera, od Ebu Hurejre, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Jahja bin Ma'mer je pouzdan, ali je često prenosio predanja, a da nije spominjao ime onoga od koga prenosi, kao što to tvrdi Ibn Hadžer, i nije pritvrđeno da je slušao hadise od Ebu Hurejre, r.a.

Ono što je posebno pokuđeno i čega se treba kloniti jesu riječi nekih ljudi koji za porez na kupoprodaju kažu: "To je sultanovo pravo" ili: "Moraš dati sultanu njegovo pravo" i sl., gdje se takvo nešto naziva njegovim pravom. Ovo spada među najgora djela i novotarije, tako da neki učenjaci kažu: "Ko taj porez nazove sultanovim pravom postao je nevjernik i izašao je iz islama." Međutim, ispravno je da nije postao nevjernik, osim ako je stvarno uvjeren da je to sultanovo pravo, a da, usto, zna da je to nepravda. Za ovakve i slične stvari kaže se: "Porez"; "Namet" i sl. A Allah, dž.š., pomoć i uspjeh daje!

Pokuđeno je Allahovim, dž.š., licem moliti za nešto drugo osim za Džennet.

971. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje Džabira, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لاَ يُسْأَلُ بِوَجْهِ اللهِ إِلاَّ الْجَنَّةُ".

"Allahovim, dž.š., licem moli se samo za Džennet."[1060]

Pokuđeno je odbiti onoga ko u ime Allaha, dž.š., zatraži nešto i Njega pozove kao pomagača.

972. Ebu Davud i Nesai u svojim *Sunenima* bilježe predanje s lancima prenosilaca koje Buhari i Muslim spominju u svojim *Sahihima* od Ibn Omera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

[1060] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o zekatu pod naslovom "Zabranjeno je tražiti imetak radi Allahovog, dž.š., lica" (2/131/1671), Bejheki u djelu *Šuabul-iman* (3/276/3637), obojica od Jakuba bin Ishaka El-Hadremija, od Sulejmana bin Muaza et-Temimija, o kome su učenjaci kritički govorili. Jahja o njemu kaže: "On je nepouzdan." Na drugom mjestu on veli: "On nije jak prenosilac." Ebu Zur'a veli: "On nije takav." Ebu Hatim veli: "Nije jak prenosilac", a Nesai ga ocjenjuje nepouzdanim. Učenjaci se razilaze o njegovom imenu: da li se zvao Sulejman bin Muaz ili Sulejman bin Karm ed-Dabbi, ali u svakom slučaju on je nepouzdan, i njegova se predanja ne mogu koristiti kao dokaz.

"مَنِ اسْتَعَاذَ بِاللهِ فَأَعِيذُوهُ، وَمَنْ سَأَلَ بِاللهِ تَعَالَى فَأَعْطُوهُ، وَمَنْ دَعَاكُمْ فَأَجِيبُوهُ، وَمَنْ صَنَعَ إِلَيْكُمْ مَعْرُوفًا فَكَافِئُوهُ فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا مَا تُكَافِئُونَهُ فَادْعُوا لَهُ حَتَّى تَرَوْا أَنَّكُمْ قَدْ كَافَأْتُمُوهُ."

"Ko radi Allaha, dž.š., zatraži pomoć, pomozite ga, i ko radi Allaha, dž.š., zatraži nešto, dajte mu to. Ko vas pozove, odazovite mu se. Ko vam učini neko dobro, uzvratite mu, a ako mu nemate čime uzvratiti, onda upućujte za njega dove dok ne budete sigurni da ste mu se odužili."[1061]

Ono što je prošireno jeste da je pokuđeno reći: "Da ti Allah, dž.š., učini život dugim." Ebu Džafer en-Nehhas u svom djelu *Sanaatul-kitab* veli: "Neki učenjaci smatraju da je pokuđeno reći: 'Da ti Allah, dž.š., učini život dugim', a neki smatraju da u tome nema nikakve smetnje." Ismail bin Ishak veli: "Prvi koji su u pismu napisali riječi: 'Da ti Allah, dž.š., učini život dugim' jesu zindici (otpadnici od vjere, nevjernici)." Hammad bin Selema, r.a., prenosi da su muslimani kada bi pisali pismo, to pismo započinjali riječima: "Od tog i tog tome i tome", a zatim: "Selamun alejk. Hvala Allahu, dž.š., osim Koga drugog boga nema. Molim Ga da blagoslovi Muhammeda i njegovu porodicu", a nakon toga, zindici su dodali i ove riječi: "Da ti Allah, dž.š., učini život dugim."

Prema najispravnijem mišljenju, nije pokuđeno da čovjek nekome kaže: "Da ti moji roditelji iskup budu" ili: "Da me Allah, dž.š., učini tvojim iskupom." Dokaz za dozvoljenost ovih riječi nalazi se u hadisima koji se bilježe u *Sahihima* Buha-

[1061] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o zekatu pod naslovom "Davanje onome ko radi Allaha, dž.š., zatražinešto" (2/131/672) od El-E'meša, od Mudžahida, od Ibn Omera, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ukoliko pogledamo u lance prenosilaca, vidjet ćemo da je onako kako kaže Nevevi, ali Ebu Hatim u svom djelu *El-Merasil* navodi da je El-E'meš malo slušao hadise od Mudžahida i većinu, što on tvrdi da prenosi od Mudžahida, podmetnuo je." Ibn Mein kaže: "El-E'meš nije slušao hadise od Mudžahida i sve što prenosi od njega nije čuo direktno osim za ono što kaže. "Čuo sam..." U ovom lancu prenosilaca El-E'meš kaže: "Od Mudžahida...", pa razmisli o tome.

rija, Muslima i dr. To je dozvoljeno bez obzira da li su roditelji vjernici ili nevjernici, ali neki učenjaci smatraju da je to pokuđeno ukoliko su roditelji vjernici. Nehhas veli: "Malik bin Enes smatra da je pokuđeno reći: 'Da me Allah, dž.š., učini tvojim iskupom', a drugi učenjaci smatraju da je to dozvoljeno." Kadi Ijad veli: "Većina učenjaka smatra da je to dozvoljeno bez obzira da li je onaj s kojim se traži iskup vjernik ili nevjernik." U vjerodostojnim hadisima koje je nemoguće pobrojati nalazi se dokaz da je to dozvoljeno, a o tome sam podrobnije govorio u komentaru na Muslimov *Sahih.*

Među riječima koje su pokuđene spada svađa i prepirka. Imam Ebu Hamid el-Gazali veli: "Prepirka je napad na tuđi govor kako bi se ukazalo ne greške u tom govoru s ciljem ponižavanja onoga ko je to govorio i uzdizanja onog ko napada. Rasprava je govor u kojem se raspravlja o različitim pogledima o jednom te istom pitanju. Svađa je bučan govor s ciljem ostvarenja nekog cilja ili pridobivanja imetka. Ponekad se dešava kao napad, a ponekad kao protivljenje. Prepirka uvijek dolazi kao protivljenje." Ovo su riječi imama Gazalija.

Rasprava može biti radi istine, a može biti i radi laži. Uzvišeni je rekao: *"I sa sljedbenicima Knjige raspravljajte na najljepši način"* (El-Ankebut, 46). I rekao je Uzvišeni: *"I s njima na najljepši način raspravljaj"* (En-Nahl, 125). I rekao je Uzvišeni: *"O Allahovim ajetima raspravljaju samo oni koji ne vjeruju"* (El-Gafir, 4). Ukoliko se rasprava događa povodom uzdizanja istine i njenog potvrđivanja, onda je pohvalna, a ako je protiv istine ili ukoliko se ne temelji na naučnim osnovama, onda je pokuđena. S ovim pojašnjenjem podudaraju se tekstovi koji dozvoljavaju ili zabranjuju raspravu. Jedan od učenjaka kaže: "Nisam vidio da išta brže uništava vjeru, narušava muškost, sprečava osjećaj istinskog užitka i više obuzima srce od svađe i prepirke." Ako neko kaže: "Ali moramo se raspravljati i prepirati kako bismo ostvarili svoja prava", odgovorit ćemo mu onako kako je na to

pitanje odgovorio imam El-Gazali: "Ono što je posebno zabranjeno jeste rasprava radi neistine i laži ili bez istinskog znanja, kao što je slučaj advokata koji se zauzima u raspravljanju pred sucem i prije nego što sazna ko je u pravu, tako da je njegova rasprava bez istinskog znanja. Rasprava je pokuđena i onome ko traži svoje pravo, ali se ne ograničava samo na ono što mu je za to potrebno, nego se služi i lažima i raznim smicalicama – samo da pobijedi svoga protivnika. Isti je slučaj i s onim ko u raspravi koristi riječi kojima vrijeđa svoga protivnika, a da mu to nije potrebno da bi postigao svoje pravo. Isti je slučaj i s onim koga na raspravu navede samo inat kako bi pobijedio svoje protivnike i uništio ih. Sve je ovo pokuđeno.

Što se tiče obespravljenog koji nastoji vratiti svoje pravo šerijatski dozvoljenim sredstvima bez nepotrebnog pretjerivanja u svađi, a da ga na to ne navodi puki inat niti uznemirivanje protivnika, onda mu to nije zabranjeno. Međutim, bolje se i toga kloniti ukoliko postoji neki drugi način da vrati svoje pravo, jer je teško kontrolirati jezik u raspravi te vrste zato što se grudi ispune srdžbom, a kad se pojavi srdžba, istog se momenta javlja i mržnja među protivnicima, tako da se svaki od njih raduje zlu koje pogodi drugog i žalosti ga njegovo dobro. Tada počinju napadati čast jedan drugoga i svako ko zađe u prepirku izlaže se ovoj opasnosti. Najmanje što se tom prilikom dogodi jeste da to okupira njegovo srce, tako da obavlja namaz, a misli na svog protivnika, i njegov mir se narušava. Svađa je uzrok pojavljivanja zla, a isto tako i rasprava i prepirka, tako da im ne treba davati prostora za djelovanje osim u slučaju krajnje potrebe, a i tom prilikom treba čuvati jezik i srce od opasnosti koje sa sobom nosi rasprava."

973. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"كَفَى بِكَ إِثْمًا أَنْ لَا تَزَالَ مُخَاصِمًا."

"Dovoljno ti je grijeha da se neprestano svađaš."[1062]

Prenosi se da je Alija bin Ebu Talib, r.a., rekao: "Svađa sa sobom donosi propast."

Pokuđeno je govoriti neprirodno, dubokim glasom, široko razjapljenih usta uz pretjerivanje s nastojanjem da se u uvodu što nadahnutije obrati narodu, kao što čine neki govornici i oni koji nastoje što kitnjastije govoriti. Sve je ovo pokuđeno kao što je pokuđeno pretjerivanje u nastojanju da se kitnjasto govori. Isto tako, pokuđeno je pretjerivanje u sitnicama gramatike jezika i upotrebljavanje manje poznatih izraza kada se obraća običnim ljudima, nego se treba obraćati govorom koji oni bez poteškoća razumiju.

974. Ebu Davud i Tirmizi u svojim *Sunenima* bilježe predanje Abdullaha bin Amra bin el-Asa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّ اللهَ يُبْغِضُ الْبَلِيغَ مِنَ الرِّجَالِ الَّذِي يَتَخَلَّلُ بِلِسَانِهِ كَمَا تَتَخَلَّلُ البَقَرَةُ."

"Allah, dž.š., mrzi čovjeka koji, kada govori, plazi jezik kao što ga krava plazi kada muče."[1063]

[1062] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dobročinstvu i održavanju bratskih veza pod naslovom "Predanja koja govore o prepirki" (4/359/1994) od Fadale bin Fadla el-Kufija, od Ebu Bekra bin Ajjaša bin Vehba bin Munebbiha, od njegovog oca, od Ibn Abbasa, r.a. Ebu Isa veli: "Ovaj je hadis garib, neobičan, jer ga prenosi samo ovaj lanac prenosilaca i prenosi ga otac Vehba bin Munebbiha, a on je nepoznat. Er-Razi u svom djelu *El-Džerhu vet-ta'dilu* veli: "Čuo sam svoga oca kako kaže: 'Ne znam da iko drugi od Munebbiha prenosi ovaj hadis.'"

[1063] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Predanja koja govore o onome ko govori široko razjapljenih usta" (4/302/5005), Tirmizi u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Predanja koja govore o govorništvu" (5/141/2853), obojica od Nafija bin Amra el-Džemhija, od Bišra bin Asima, od njegovog oca, od Abdullaha bin Amra, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." Lanac prenosilaca ovog hadisa je nepouzdan. U njemu je Asim bin Sufjan bin Rebia es-Sekafi, koji je nepoznat, i jedino ga Ibn Hibban ocjenjuje pouzdanim. Ja mislim da on nije slušao hadise od Abdullaha bin Amra bin el-Asa, r.a.

975. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ibn Mesuda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"هَلَكَ الْمُتَنَطِّعُونَ."

"Propali su oni koji pretjeruju."[1064]

976. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Džabira, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّ مِنْ أَحَبِّكُمْ إِلَيَّ وَأَقْرَبِكُمْ مِنِّي مَجْلِسًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَحَاسِنَكُمْ أَخْلَاقًا، وَإِنَّ أَبْغَضَكُمْ إِلَيَّ وَأَبْعَدَكُمْ مِنِّي يَوْمَ الْقِيَامَةِ الثَّرْثَارُونَ وَالْمُتَشَدِّقُونَ وَالْمُتَفَيْهِقُونَ."

"Najdraži i najbliskiji meni na Sudnjem danu bit će oni od vas koji su imali najbolji moral. Najmrži i najdalje od mene bit će oni koji su mnogo pričali, koji su duljili kada bi nešto govorili ljudima i oni koji su se oholili."[1065]

Uljepšavanje glasa prilikom držanja hutbe ili vaza nije pokuđeno ukoliko se ne pretjeruje i ne upotrebljavaju izrazi koji su nepoznati običnim ljudima, jer cilj hutbe treba biti podsticanje ljudskih srca da budu pokorna Allahu, dž.š., a upotrebljavanje lijepih riječi i izraza imaju na to očit utjecaj.

Onome ko je klanjao jaciju pokuđeno je razgovarati, pa makar taj razgovor bio u osnovi i dozvoljen. Što se tiče govora

---

[1064] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o znanju pod naslovom "Propali su oni koji pretjeruju". (6/16/220, En-Nevevi)

[1065] Lanac prenosilaca ovog hadisa prekinut je. Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dobročinstvu i održavanju bratskih veza pod naslovom "Predanja koja govore o visokim stupnjevima morala" (4/370/2018), od Mubareka bin Fadale, od Abdu Rabbihi bin Seida, od Muhammeda bin Munkedira, od Džabira, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib, putem ovog lanca prenosilaca." Neki ovaj hadis prenose od Mubareka bin Fudale, od Muhammeda bin Munkedira, od Džabira, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i u lancu prenosilaca ne spominju Abdu Rabbihi bin Seida, i to je ispravnije. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Mubarek bin Fudala, koji nije bio jak u hadisu. Hadis ima potvrdu u predanju koje bilježi Ahmed i Ibn Hibban, obojica od Davuda bin Ebu Hinda, od Mekhula, od Ebu Sa'lebe el-Hašenija, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovaj lanac prenosilaca pouzdan je, s tim što sam pronašao u djelu *Tehzibu tehzib* tvrdnju da Mekhul od Ebu Sa'lebe nije čuo nijednog hadisa. Na osnovu toga, lanac prenosilaca ovog hadisa prekinut je.

koji je zabranjen ili pokuđen, zabranjenost ili pokuđenost povećava se ukoliko se događa u ovo vrijeme. Što se tiče govora o nauci, pripovijedanja o dobrim ljudima, o pozitivnim moralnim osobinama, razgovoru s gostom i sl., u tome nema nikakve smetnje, čak je to preporučeno, i o tome govore vjerodostojno preneseni hadisi. Isto tako, nema smetnje u govoru za koji postoji opravdan razlog, povod, i sl. O svemu ovome što sam spomenuo preneseni su hadisi koji su općepoznati, pa sam neke spomenuo u skraćenoj formi, a na neke sam samo ukazao.

977. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Berze, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., mrzio spavati prije jacije i razgovarati poslije nje.[1066]

Hadisi koji govore o dozvoljenosti razgovora povodom nekog opravdanog razloga mnogobrojni su.

978. U dva *Sahiha* bilježi se predanje Ibn Omera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednom prilikom, pred kraj života, klanjao jaciju, pa kad je predao selam, rekao je:

"أَرَأَيْتَكُمْ لَيْلَتَكُمْ هٰذِهِ، فَإِنَّ عَلَى رَأْسِ مِائَةِ سَنَةٍ لاَ يَبْقَى مِمَّنْ هُوَ عَلَى ظَهْرِ الأَرْضِ الْيَوْمَ أَحَدٌ."

"Razmislite o ovoj noći. Nakon što prođe stotinu godina od danas, niko ko je danas živ neće ostati na licu zemlje."[1067]

979. U dva *Sahiha* bilježi se predanje Ebu Musaa el-Eš'arija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgodio jaciju do sredine noći, zatim je izašao i predvodio ljude u namazu.

[1066] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o namaskim vremenima pod naslovom "Pokuđenost spavanja prije jacije" (2/59/568), Muslim u poglavlju o mesdžidima pod naslovom "Preporučljivost što ranijeg obavljanja sabah-namaza". (2/5/143, En-Nevevi)

[1067] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o namaskim vremenima pod naslovom "Izučavanja fikha noću" (2/56/567), Muslim u poglavlju o odlikama ashaba pod naslovom "Pojašnjenje značenja riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: 'Nakon stotinu godina'" (6/17/79, En-Nevevi)

Nakon što je završio a namazom, obratio se prisutnima: "Sačekajte malo da vam kažem da ovog trenutka osim vas ne postoji niko drugi da obavlja namaz."[1068] U drugom predanju stoji: "Niko osim vas ovog trenutka nije obavljao namaz."

980. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Enesa, r.a., koji prenosi da su ashabi jednom prilikom čekali Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa je on izašao otprilike oko pola noći, predvodio ih je na jaciji, zatim im se obratio sljedećim riječima: "Neki su klanjali i zaspali, a vi ste bili u namazu cijelo vrijeme dok ste iščekivali namaz."[1069]

981a. Ibn Abbas, r.a., pripovijeda o noći u kojoj je zanoćio kod svoje tetke Mejmune, pa kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., klanjao je jaciju, zatim je došao, razgovarao sa svojim ukućanima i upitao: 'Je li dječak zaspao?'"[1070]

981b. Abdurahman bin Ebu Bekr, r.a., pripovijeda o svojim gostima koji su ga posjetili, a s kojima on nije mogao biti sve do poslije jacije, pa je došao i razgovarao s njima, kao i sa svojom suprugom i sinom.[1071] Ova dva predanja, koja smo spomenuli, bilježe se u *Sahihima* Buharija i Muslima, a hadisi slični njima veoma su mnogobrojni, ali je ono što smo spomenuli dovoljno. A Allahu, dž.š., pripada svaka zahvala!

Pokuđeno je jacija-namaz nazivati imenom "ateme", i o tome se prenose vjerodostojni hadisi, i pokuđeno je akšam nazvati imenom jacija.

[1068] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o namaskim vremenima pod naslovom "Vrijednost jacija-namaza" (2/56/567), Muslim u poglavlju o mesdžidima pod naslovom "Vrijeme obavljanja jacija-namaza i njegovo odgađanje". (2/5/140, En-Nevevi)

[1069] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o namaskim vremenima pod naslovom "Vrijeme obavljanja jacije jeste do pola noći". (2/62/572, *Fethul-Bari*)

[1070] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o nauci pod naslovom "Izučavanje nauke noću". (1/255/116, *Fethul-Bari*)

[1071] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o namaskim vremenima pod naslovom "Primanje gostiju noću". (2/90/602, *Fethul-Bari*)

982a. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Abdullaha bin Mugaffela el-Muznija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Nemojte dozvoliti da vam beduini nametnu svoje ime za akšam-namaz."[1072] A beduini su ovaj namaz nazivali jacija.

Što se tiče hadisa u kojem se jacija naziva večernjim namazom, tu stoji: "Kada bi ljudi znali kolika je vrijednost sabaha i večernjeg namaza, dolazili bi u džamiju da ih obave, pa makar pužući."[1073] Za to postoje dva odgovora: prvi, jacija je nazvana ovim imenom kako bi se ukazalo na to da to ipak nije strogo zabranjeno, nego pokuđeno; drugi, da se tom prilikom Allahov Poslanik, s.a.v.s., obraćao onima za koje je postojala bojazan da neće dobro shvatiti na koji se namaz misli.

Što se tiče nazivanja sabaha jutarnjim namazom, prema najispravnijem mišljenju, u tome nema nikakve smetnje jer se u mnogo hadisa ovaj namaz naziva jutarnjim namazom. Jedna skupina naših učenjaka smatra da je to ipak pokuđeno, ali njihovo je mišljenje neispravno. Također, nema smetnje akšam i jaciju nazivati imenom "išaen" ("noćne molitve") niti ima smetnje za jaciju reći da je drugi obavezni namaz koji se obavlja noću.

983. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Koja god se žena namiriše neka ne obavlja s nama drugi noćni namaz."[1074] Slične se riječi prenose od velikog broja ashaba, i njihove se riječi bilježe u dva *Sahiha* i u drugim hadiskim zbirkama, a o tome sam opširnije govorio u svom djelu *Tehzibul-esmai vel-lugat*. A Allah, dž.š., uspjeh daje!

[1072] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o namaskim vremenima pod naslovom "Pokuđeno je akšam-namaz nazivati imenom jacija". (2/52/563, *Fethul-Bari*)

[1073] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o ezanu pod naslovom "Bacanje strelice da se odredi ko će ezaniti". (2/114/615)

[1074] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o namazu pod naslovom "Ženama je dozvoljeno obavljati namaz u džematu ukoliko ne postoji bojazan da će se pojaviti smutnja". (3/4/161, En-Nevevi)

U stvari koje su zabranjene spada i izdavanje tajne, i o tome se prenose vjerodostojni hadisi. To je strogo zabranjeno ukoliko prouzrokuje štetu i uznemiravanje.

984. Ebu Davud i Tirmizi u svojim *Sunenima* bilježe predanje Džabira, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِذَا حَدَّثَ الرَّجُلُ بِالْحَدِيثِ ثُمَّ الْتَفَتَ فَهِيَ أَمَانَةٌ."

"Kada čovjek ispriča nekome nešto u povjerenju, taj je govor amanet onome ko ga je čuo."[1075]

Pokuđeno je pitati čovjeka zbog čega je udario svoju ženu osim ukoliko za to postoji potreba. U poglavlju o čuvanju jezika spominjali smo vjerodostojne hadise koji govore o tome da ne treba govoriti o onome u čemu nema neke koristi. Tu smo spomenuli vjerodostojan hadis: "U znakove lijepog islama kod čovjeka spada i to da se kloni onoga što ga se ne tiče."

985. Ebu Davud, Nesai i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje Omera bin el-Hattaba, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لاَ يُسْأَلُ الرَّجُلُ فِيمَ ضَرَبَ امْرَأَتَهُ."

"Ne treba pitati čovjeka zbog čega je udario svoju ženu."[1076]

[1075] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Prenošenje tuđih riječi" (4/269/4868), Tirmizi u poglavlju o dobročinstvu i održavanju bratskih veza pod naslovom "Predanja koja govore o tome da je ono što se ispriča na jednom skupu povjerenje onima koji su to čuli" (4/341/1959), obojica od Ibn Ebu Zi'ba, od Abdurahmana bin Ataa, od Abdul-Melika bin Džabira bin Atika, od Džabira bin Abdullaha, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar." Međutim, lanac prenosilaca ovog hadisa jeste slab. U njemu je Abdurahman bin Ata, o kome Buhari veli: "Njegovo stanje treba dobro proučiti." Ebu Hatim veli: "On je učenjak." Ebu Ahmed, Hakim veli: "On nije jak, prema mišljenju učenjaka hadisa." Ibn Hadžer veli: "Bio je istinoljubiv, ali je bio slab prenosilac. U lancu prenosilaca nalazi se i Abdul-Melik bin Džabir, koji je, prema riječima Ibn Abdul-Beraa, nepoznat.

[1076] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o ženidbi pod naslovom "Udaranje supruge" (2/252/2147), Ibn Madža u poglavlju o ženidbi pod naslovom "Udaranje supruge" (1/639/2147), obojica od Davuda bin Abdullaha el-Evdija,

Što se tiče izgovaranja i recitiranja poezije i stihova, o tome Ebu Ja'la el-Mevsili u svom *Musnedu* bilježi predanje s dobrim lancem prenosilaca od:

986a. Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanika, s.a.v.s., upitan o poeziji, pa je rekao:

"هُوَ كَلاَمٌ حَسَنُهُ حَسَنٌ وَقَبِيحُهُ قَبِيحٌ."

"Ono što je lijepo od poezije lijepo je, a ono što je ružno ružno je."[1077] Učenjaci kažu: "Značenje ovog hadisa jeste da je poezija kao i ostali govor. Međutim, posvećivanje samo poeziji i ograničavanje samo na nju pokuđeno je." U vjerodostojnim hadisima prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., slušao poeziju i naredio je Hasanu bin Sabitu, r.a., da u stihovima napadne nevjernike.

986b. Prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّ مِنَ الشِّعْرِ لَحِكْمَةً."

"U poeziji ima mudrosti."[1078]

986c. Prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لأَنْ يَمْتَلِئَ جَوْفُ أَحَدِكُمْ قَيْحًا خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَمْتَلِئَ شِعْرًا."

---

od Abdurahmana el-Meslija, od Eš'asa bin Kajsa, od Omera bin Hattaba, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Abdurahman el-Musli, od koga se u šest hadiskih zbirki bilježi samo jedan hadis. Od njega hadise prenosi jedino Davud bin Abdullah el-Evdi. El-Ezdi o njemu kaže: "Njegovo stanje treba dobro proučiti jer prema mom mišljenju on nije poznat kao učenjak." Ibn Hadžer o njemu veli: "Njegova su predanja prihvatljiva, ali neki ukazuju na to da je nepoznat." A Allah, dž.š., najbolje zna!

1077 Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Hejsemi u djelu *El-Medžma* (8/122) i kaže: "Bilježi ga i Ebu Ja'la, a u njegovom lancu prenosilaca nalazi se Abdurahman bin Sabit bin Sevban, koga Duhajm i jedna skupina učenjaka ocjenjuju pouzdanim, a Ibn Mein i dr. smatraju ga nepouzdanim. Ostali prenosioci jesu oni od kojih Buhari prenosi hadise koje je zabilježio u svom *Sahihu*.

1078 Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Koja je poezija dozvoljena". (10/553/6145)

"Da vam se utroba ispuni žeravicom, bolje vam je nego da se ispuni poezijom."[1079] A to je na osnovu onoga što smo prethodno spomenuli.

Među riječi koje su zabranjene spada razvratan i vulgaran govor, i o tome se prenose mnogobrojni vjerodostojni hadisi. Ružan ili razvratan govor jeste: izražavanje o ružnim ili intimnim stvarima na direktan način, pa makar te riječi bile istinite, i onaj ko ih izgovara bio iskren. Vulgarne se riječi najčešće koriste kada je u pitanju intimni odnos između supružnika i sl., pa tom prilikom treba koristiti sinonime i metaforu i upotrebljavati lijepe riječi, a koje će ukazati na ono što se želi reći. Na taj se način o tim stvarima govori u Kur'anu i sunnetu Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Uzvišeni je rekao: *"Dozvoljava vam se da se u noćima dok traje post sastajete sa svojim ženama"* (El-Bekara, 187). I rekao je Uzvišeni: *"Kako biste mogli i oduzeti to kad ste jedno s drugim živjeli"* (En-Nisa, 21). I rekao je Uzvišeni: *"A ako ih pustite prije nego što ste ih dodirnuli"* (El-Bekara, 237). Ajeti i hadisi koji govore o ovoj temi veoma su mnogobrojni. Učenjaci kažu: "U ovakvim situacijama treba upotrebljavati izraze koji su lijepi i koji su sinonimi za ono što se želi reći. Za intimni odnos sa ženom treba reći: sjedinjenje, ulazak, i sl., i ne treba koristiti izraze kao što su: spolni odnos, snošaj i sl. Isto treba postupiti kada se govori o vršenju male i velike fiziološke potrebe, i ne treba se direktno izraziti o tome. U to spada i spominjanje nečije mahane, kao što je npr. gubavost, neugodan zadah iz usta, neugodan miris ispod pazuha i sl. O svemu tome treba se izraziti na takav način da se ukaže na ono što se želi reći, ali na što ljepši način. Ovako treba postupati u svim sličnim situacijama.

Ovako će se postupati u slučaju da nema potrebe da se izražava direktno. Međutim, ukoliko postoji potreba da se nedvosmisleno izrazi o tome, jer se boji da onaj kome se obraća neće

---

[1079] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Pokuđeno je da većina onog što čovjek poznaje bude poezija". (10/564/6154, 6155)

razumjeti sinonime koje koristi, onda će se izraziti na direktan način. Na ovaj način treba protumačiti hadise u kojima se o ovakvim stvarima govorilo direktno, jer je za to postojala potreba i bilo je preče da se dobro razumije ono što se želi reći od toga da se izražava na najljepši način. A Allah, dž.š., uspjeh daje!

987. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Abdullaha bin Mesuda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لَيْسَ الْـمُؤْمِنُ بِالطَّعَّانِ وَلاَ اللَّعَّانِ وَلاَ الْفَاحِشِ وَلاَ الْبَذِيءِ."

"Vjernik ne potvara druge, niti proklinje, niti izgovara razvratne i vulgarne riječi."[1080] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar."

[1080] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dobročinstvu i održavanju bratskih veza pod naslovom "Predanja koja govore o proklinjanju" (4/300/1977), Ahmed u svom *Musnedu* (1/405), obojica od Muhammeda bin Sabika, od Israila, od El-E'meša, od Ibrahima bin Alkame, od Abdullaha bin Mesuda, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." Ovaj lanac prenosilaca jeste nepouzdan jer se u njemu nalazi Muhammed bin Sabik el-Bagdadi. Jakub veli: "Bio je istinoljubiv učenjak, ali se ne može opisati da je bio precizan i tačan u prenošenju hadisa." Ibn Mein veli: "On je nepouzdan." Ebu Hatim veli: "Njegove hadise treba zapisivati, ali se ne mogu koristiti kao dokaz. Ibn Hadžer u svom djelu *Tehzibut-tehzib*, u biografiji Muhammeda bin Sabika veli: "Muhammed bin Sabik hadise prenosi od Israila, od El-E'meša, od Ibrahima, od Alkame, od Abdullaha bin Mesuda, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovaj hadis Ebu Bekr bin Ebu Šejba prenosi od njega i kaže: "Ako je ovaj hadis Muhammed bin Sabik upamtio, onda je to neobično." Ibn el-Medini veli: "Ovaj je hadis nevjerodostojan ako ga prenosi Ibrahim bin Alkama jer ga ustvari prenosi Ebu Vail od Abdullaha bez spomena El-E'meša. Recenzent Hakimovog *Mustedreka* prenosi da je autor djela *El-Fid* rekao: "Tirmizi za ovaj hadis kaže da je hasenun-garib, ali ne ukazuje na stvari koje upućuju na to da ovaj hadis nije vjerodostojan." Ibn Kattan veli: "Ovaj hadis ne treba ocjenjivati vjerodostojnim jer se u njegovom lancu prenosilaca nalazi Muhammed bin Sabik el-Bagdadi, koji je nepouzdan, iako je poznat i mada ga neki ocjenjuju kao pouzdanog" Darekutni veli: "Ovaj se hadis prenosi i kao riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i kao izreka ashaba, a to je ispravnije." Hadis ima slična predanja koja bilježi Hakim (1/73) od Ibn Ebu Lejle, od Hakema, od Ibrahima, od Alkame, od Abdullaha, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovaj je lanac prenosilaca nepouzdan, jer je Muhammed bin Abdurahman bin Ebu Lejla slab prenosilac pošto je imao loše pamćenje. Zehebi se sustegnuo od govora o njemu u svom djelu *Et-Telhis*. Hadis se prenosi i putem drugog lanca prenosilaca od Ibn Mesuda, r.a., a bilježi se u djelu *Es-Sunenul-kubra* (10/325) i u djelu *Šuabul-iman* (5150) od Muhammeda bin

988. Tirmizi i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَا كَانَ الفُحْشُ فِي شَيْءٍ إِلاَّ شَانَهُ وَمَا كَانَ الْحَيَاءُ فِي شَيْءٍ إِلاَّ زَانَهُ."

"Gdje god se pojavi razvratan govor, sve učini ružnim, a kod čega god se pojavi stid, ukrasi ga."[1081]

Strogo je zabranjeno podvikivati i galamiti na roditelje. Uzvišeni je rekao: *"Gospodar tvoj zapovijeda da se samo Njemu klanjate i da roditeljima dobročinstvo činite. Kad jedno od njih dvoje, ili oboje, kod tebe starost dožive, ne reci im ni: 'Uh', i ne podvikni na njih, i obraćaj im se riječima poštovanja punim. Budi prema njima pažljiv i ponizan i reci: 'Gospodaru moj, smiluj im se, oni su mene, kada sam bio dijete, njegovali.'"* (El-Isra, 23-4)

989. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Abdullaha bin Amra bin el-Asa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مِنَ الْكَبَائِرِ شَتْمُ الرَّجُلِ وَالِدَيْهِ."

"Među najveće grijehe spada to da čovjek psuje svoje roditelje." Neko upita: "Allahov Poslaniče, zar ima iko da psuje

---

Amra bin Alkame od Ebu Seleme, od Ebu Hurejre, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovaj lanac prenosilaca jeste nepouzdan, jer se u njemu nalazi Muhammed bin Amr bin Alkama, jer je on nepouzdan kada prenosi od Ebu Seleme. Ibn Mein, kada je upitan o neprihvaćanju predanja koja prenosi Muhammed, rekao je: "Ponekad je prenosio hadise od Ebu Seleme po svom nahođenju, a ponekad bi taj isti hadis prenosio od Ebu Seleme, od Ebu Hurejre, r.a." Ebu Hatim veli: "Njegova predanja treba zapisivati jer je bio učenjak." El-Dževzedžani veli: "On nije jak prenosilac."

[1081] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dobročinstvu i održavanju bratskih veza pod naslovom "Predanja koja govore o razvratu i razvratnom govoru" (4/349/197), Ibn Madža u poglavlju o skromnosti pod naslovom "O stidu" (4185), obojica od Abdur-Rezaka, od Ma'mera, od Sabita, od Enesa. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." Predanja koja prenosi Ma'mer od Sabita netačna su. Ibn Redžeb u svom djelu *Šerhul-Ilel*, str. 280, prenosi da je Alija rekao: "U hadisima koje prenosi Ma'mer od Sabita ima čudnih i neobičnih stvari i ta predanja sliče predanjima Ebana bin Ajjaša." El-Ukajli veli. "Od prenosilaca koji prenose od Sabita najnepouzdaniji je Ma'mer."

svoje roditelje?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori:

"نَعَمْ. يَسُبُّ أَبَا الرَّجُلِ فَيَسُبُّ أَبَاهُ وَيَسُبُّ أُمَّهُ فَيَسُبُّ أُمَّهُ."

"Da, kad on opsuje nekome oca, i ovaj njemu opsuje oca, i kada on opsuje nekome majku, i ovaj njemu opsuje majku."[1082]

990. Ebu Davud i Tirmizi u svojim *Sunenima* bilježe predanje Ibn Omera, r.a., koji pripovijeda: "Bio sam oženjen ženom koju sam veoma volio, ali je moj otac Omer nije podnosio, pa mi reče: 'Razvedi se s njom', ali ja to odbih. On zatim ode kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i požali mu se na moju neposlušnost, pa mi i Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Razvedi se s njom.'"[1083] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

Zabrana laganja i o vrstama laži

Tekstovi iz Kur'ana i sunneta upućuju na to da je laž općenito zabranjena i da se svrstava među najružnije i najogavnije grijehe. Svi islamski učenjaci slažu se o tome da je laž strogo zabranjena, i to na osnovu ajeta i hadisa, a mi ovdje nemamo potrebe navoditi sve te dokaze. Ovdje ćemo obratiti pažnju na neke izuzetke i specifične situacije. Kao podsticaj da se klonimo laži dovoljan nam je hadis za koji se svi učenjaci slažu da je vjerodostojan, a bilježe ga Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Tri su znaka licemjera: kada govori, laže, kada obeća, iznevjeri i kada mu se šta povjeri, pronevjeri."

[1082] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Čovjeku je zabranjeno psovati svoje roditelje" (100/417/5973), Muslim u poglavlju o imanu pod naslovom "Pojašnjenje koji su to veliki grijesi, a koji je grijeh najveći". (1/2/81, En-Nevevi)

[1083] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Dobročinstvo prema roditeljima" (4/338/5138), Tirmizi u poglavlju o razvodu braka pod naslovom "Predanja koja govore o čovjeku od koga otac traži da se razvede sa ženom" (3/485/1189), obojica od Ibn Ebu Zi'ba, od Harisa bin Abdurahmana, od Hamze bin Abdullaha bin Omera, od Ibn Omera, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

991. U dva *Sahiha* bilježi se predanje Abdullaha bin Amra bin el-Asa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا، وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْ نِفَاقٍ حَتَّى يَدَعَهَا: إِذَا اؤْتُمِنَ خَانَ، وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ، وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ."

"Ko ima četiri osobine pravi je licemjer, a ko bude imao jednu od tih osobina imat će u sebi dio licemjerstva, sve dok se ne riješi te osobine: kada mu se što povjeri, pronevjeri, kada govori, laže, kada obeća, ne ispuni i kada se svađa, pređe sve granice."[1084]

Što se tiče izuzetaka iz zabrane, o tome se prenose sljedeći hadisi:

992a. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ummu Kulsum, koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لَيْسَ الْكَذَّابُ الَّذِي يُصْلِحُ بَيْنَ النَّاسِ فَيَنْمِي خَيْرًا أَوْ يَقُولُ خَيْرًا."

"Nije lažljivac onaj ko popravlja stanje među ljudima pa čini dobro djelo i govori lijepe riječi."[1085]

992b. Muslim u svom predanju dodaje da je Ummu Kulsum rekla: "Nisam čula da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., dozvolio laž osim u tri situacije: u ratu, radi pomirenja dvojice zavađenih, i ako muž laže ženi ili žena mužu kako bi izbjegli svađu." U hadisu se nalazi dokaz da je dozvoljeno slagati u nekim situacijama radi općeg interesa, a učenjaci su postavili granice koje se ne smiju prelaziti ni tom prilikom.

[1084] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o imanu pod naslovom "Znakovi licemjera" (1/111/34), Muslim u poglavlju o imanu pod naslovom "Pojašnjenje osobina licemjera". (1/2/46, En-Nevevi)

[1085] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o pomirenju pod naslovom "Nije lažljivac onaj ko pomiruje ljude" (5/353/2692), Muslim u poglavlju o dobročinstvu pod naslovom "Zabrana laganja". (6/16/57)

Najbolje što sam pročitao o toj temi jeste ono što spominje Ebu Hamid el-Gazali, koji kaže: "Govor je sredstvo kojim postižemo ono što želimo. Svaki cilj koji je dozvoljen možemo ostvariti i pomoću iskrenosti i pomoću laži. Laž je zabranjena zato što je nepotrebna. Ukoliko je nemoguće ostvariti neki cilj pomoću iskrenosti, onda laž postaje dozvoljena ukoliko je taj cilj kojem stremimo dozvoljen; obavezna ukoliko je postizanje tog cilja obavezno. Ako se musliman sakrije od nekog nasilnika, i on se bude raspitivao o njemu, obavezno je slagati kako bi zaštitili tog muslimana.

Isto tako, ako bi čovjek kod sebe imao povjerenu stvar i o toj se stvari bude raspitivao nasilnik s ciljem da je preotme, čovjek je dužan slagati kako bi sačuvao tu povjerenu stvar. Ako bi o toj stvari obavijestio nasilnika, i on mu je nasilno uzme, dužan je nadomjestiti izgubljeni imetak njegovom vlasniku. Ako bi nasilnik tražio od njega da se zakune da ne zna gdje je ta stvar, zaklet će se, ali će koristiti dvosmislenost u zakletvi. Ako bi se zakleo i ne bi koristio dvosmislenost, bit će grešan, prema najispravnijem mišljenju, mada neki smatraju da neće biti grešan. Isto tako, u ratu, ili ako pomoću laži želi postići da se pomire zavađeni, ili nagovoriti onoga kome je učinjena nepravda da oprosti onome ko mu je nepravdu učinio, i ako se to ne može postići drukčije osim pomoću laži, onda laž prestaje biti zabranjena. To je u slučaju da cilj nije moguće ostvariti osim pomoću laži i najbolje je tom prilikom koristiti dvosmislene riječi. Značenje dvosmislenosti jeste ta da govori ono što je u osnovi tačno i ispravno, iako naočigled izgleda da je laž. Čak i ako ne bude koristio dvosmislene riječi, u ovom slučaju laž mu neće biti zabranjena."

Ebu Hamid el-Gazali dalje veli: "Isti propis važi za sve ono što je ispravan cilj, za njega ili nekog drugog. Primjer tome jeste čovjek koga je zarobio nasilnik i pita ga o njegovom imetku: tada mu je dozvoljeno slagati da posjeduje bilo kakav imetak. Ili ako ga vladar bude pitao o grijehu koji je počinio prema

Allahu, dž.š., čovjek ima pravo slagati i reći: "Nisam učinio blud" ili: "Nisam pio alkohol." Poznati su hadisi u kojima je Allahov Poslanik, s.a.v.s., tražio od onih koji su došli priznati da su učinili neki grijeh, i da ih se kazni zbog toga, da to poreknu i odustanu od samooptuživanja. Pod laganjem zbog nekog drugog misli se npr. na to da čovjek bude upitan o tajni nekog drugog čovjeka, pa on porekne da o tome išta zna. Treba odvagati u čemu se krije veća korist ili šteta. Ako je veća šteta ukoliko kaže istinu, onda će slagati, a ako je suprotno, ili sumnja u čemu je veća korist, onda je zabranjeno lagati. Ako se nalazi u situaciji u kojoj mu je laž dozvoljena, ali nije obavezna i veže se samo za njega, onda mu je bolje da ne laže. A ako se odnosi na nečije tuđe pravo, onda mu nije dozvoljeno skrnaviti tuđe pravo. Bolje kloniti se laži u bilo kojoj situaciji u kojoj je laž dozvoljena ali nije obavezna."

Stav ehlus-sunneta jeste da je laž obavještavanje o nečemu suprotno onome kako ustvari jeste, bez obzira da li se to desilo namjerno ili bilo rezultat neznanja. Međutim čovjek je grešan samo ukoliko slaže namjerno, a ako slaže nenamjerno, onda nije grešan. Dokaz za to jesu riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji je rekao: "Ko slaže na mene namjerno neka pripremi sebi mjesto u Vatri."[1086]

Podsticaj na provjeravanje onoga što se čuje i zabrana prenošenja svega što se priča

Uzvišeni je rekao: *"Ne povodi se za onim što ne znaš! I sluh, i vid, i razum, za sve će se to, zaista, odgovarati"* (El-Isra, 36). I rekao je Uzvišeni: *"On ne izusti nijednu riječ, a da pored njega nije prisutan Onaj Koji bdije"* (Kaf, 18). I rekao je Uzvišeni: *"...jer, Gospodar tvoj je, zaista, u zasjedi."* (El-Fedžr, 14)

[1086] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o znanju pod naslovom "Grijeh onoga ko slaže na Allahovog Poslanika, s.a.v.s." (1/241/106)

993a. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Hafsa bin Asima, tabiina, od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"كَفَى بِالْمَرْءِ كَذِبًا أَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ."

"Dovoljno je čovjeku laži da prenosi sve što je čuo."[1087]

Hadis bilježi Muslim putem dva lanca prenosilaca: jedan od njih jeste ovaj lanac prenosilaca, a drugi je od Hafsa bin Asima, on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., bez spominjanja Ebu Hurejre, r.a. Spominjali smo lanac prenosilaca u kojem se spominje Ebu Hurejra, r.a., a kada se u lancu prenosilaca dodatno spominje prenosilac koji je pouzdan, onda se to prihvata. To je ispravno i prihvaćeno mišljenje koje zastupaju šerijatski pravnici, metodolozi, klasici i muhaddisi. Ukoliko se neki hadis prenosi putem dva lanca prenosilaca, i jedan je od njih prekinut, a drugi spojen, onda se prednost daje spojenom lancu prenosilaca i dozvoljeno je taj hadis koristiti kao dokaz u propisima i sl. A Allah, dž.š., najbolje zna!

Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Omera bin el-Hattaba, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Dovoljno je čovjeku laži ako prenosi sve ono što je čuo."[1088]

Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Abdullaha bin Mesuda, r.a., koji prenosi sličan hadis.[1089]

994. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje s pouzdanim lancem prenosilaca od Ibn Mesuda, r.a., ili Huzejfe bin Jemana, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"بِئْسَ مَطِيَّةُ الرَّجُلِ زَعَمُوا."

[1087] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u predgovoru svoga Sahiha pod naslovom "Zabrana prenošenja svega što se čuje". (1/1/72, En-Nevevi)

[1088] Hadis je vjerodostojan. Prethodni izvor.

[1089] Hadis je vjerodostojan. Prethodni izvor.

"Ružna li je poštapalica čovjeka koji govori: 'Čuo sam kako ljudi pričaju.'"[1090]

Imam Ebu Sulejman el-Hattabi u svom djelu *Mealimus-sunen* veli: "U ovom se hadisu čovjek, koji radi neke svoje potrebe uzjaše jahaću životinju s ciljem da otputuje u neko drugo mjesto, stavlja kao primjer čovjeka koji svoje potrebe ostvaruje riječima 'Čuo sam kako ljudi o tome pričaju to i to', i te se njegove riječi uspoređuju s jahalicom. Riječi: 'Čuo sam kako ljudi pričaju' koriste se za govor za koji se ne zna ko ga je izrekao niti je potvrđeno da je tačan, nego je to ono što ljudi prenose, a da i sami ne znaju da li je ispravno. Allahov Poslanik, s.a.v.s., pokudio je ovu vrstu govora i naredio je da se ono što se čuje dobro provjeri prije nego što se prenese nekom drugom.'" Ovo su riječi El-Hattabija. A Allah, dž.š., najbolje zna!

Višeznačan i dvosmislen govor

Ovo je jedno od najbitnijih poglavlja knjige, jer se ljudi često koriste ovim govorom i široko je rasprostranjen. Zato nam je dužnost toj temi posvetiti posebnu pažnju, a onaj ko bude čitao ovo poglavlje treba dobro razmisliti i postupiti po njemu. Spominjali smo žestinu zabrane laži i ukazali smo na opasnosti koje se u njoj kriju, a ovo će nam poglavlje upravo pomoći da se sačuvamo od tih, štetnih, posljedica. Značenje višeznačnog i dvosmislenog govora jeste da izgovoriš riječ koja ima neko značenje, a da ti misliš na neko drugo značenje koje ta riječ u sebi nosi, a koje je u suprotnosti s prvim značenjem te riječi, te se to ubraja u neku vrstu prevare i obmane.

Učenjaci kažu: "Ukoliko za to postoji neki opravdan, šerijatski, razlog koji sa sobom nosi opće koristi, onda je dozvoljeno. upotrebljavati takve riječi. A ako za to ne postoji opravdan razlog, onda je to pokuđeno, ali nije strogo zabranjeno

[1090] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Čovjek koji govori: 'Čuo sam kako ljudi pričaju'" (4/295/4972). Pogledaj djelo *Fethu zil-dželali* pod brojem 636a.

upotrebljavati dvosmislene riječi, osim u slučaju ako time nastoji nepravedno uzeti nečije pravo ili negirati istinu, a u tom slučaju postaje strogo zabranjeno, haram." Ovo je suština problema o kojem govorimo.

U nekim predanjima prenosi se da je to dozvoljeno, a u nekim da nije dozvoljeno. Međutim, to se sve vraća na pravila koja smo prethodno spomenuli. Ebu Davud bilježi predanje koje u sebi sadrži slabost, ali koje on ne ocjenjuje slabim, tako da je kod njega na stepenu hasen, dobrog, hadisa.

995. Sufjan bin Esed, r.a., bilježi predanje od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., u kojem stoji da je rekao:

"كَبُرَتْ خِيَانَةً أَنْ تُحَدِّثَ أَخَاكَ حَدِيثًا هُوَ لَكَ بِهِ مُصَدِّقٌ وَأَنْتَ بِهِ كَاذِبٌ."

"Velika je prevara da svome bratu govoriš nešto, i da ti on vjeruje, a ti u osnovi govoriš laži."[1091]

Prenosi se da je Ibn Sirin, Allah mu se smilovao, rekao: "Govor je opširnije od toga da imaš potrebe lagati svome prijatelju." En-Nehai, Allah mu se smilovao, navodi primjer kada je dozvoljeno koristiti dvosmislene riječi, pa kaže: "Ako neko čuje da si o njemu nešto rekao, ti reci: 'Allah, dž.š., najbolje zna jesam li o tebi išta rekao', pa taj pomisli da negiraš da si išta rekao o njemu, a tvoj je cilj kazati da Allah, dž.š., najbolje zna to što si o njemu govorio." On je također rekao: "Nemoj nikada svome sinu reći: 'Kupit ću ti slatkiš', nego reci: 'Šta misliš, kad bih ti kupio slatkiš.'" Kada bi ga neko tražio kod kuće, En-Nehai je naređivao svojoj ropkinji da kaže: "Potraži ga u mesdžidu." Neki su govorili: "Moj je otac izašao još prije iz kuće." Eš-Ša'bi je imao običaj nacrtati krug u kući, i kada bi ga neko

[1091] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "O dvosmislenim riječima" (4/295/4971) od Bekijje bin Velida, od Hanbare bin Malika, od njegovog oca, od Abdurahmana bin Džubejra bin Nefira, od njegovog oca, od Sufjana bin Eseda el-Hadremija, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovaj je lanac prenosilaca nepouzdan, jer se u njemu nalazi Bekijja bin Velid, koji je podmetao hadise, i Hanbara bin Malik, koji je nepoznat.

tražio, on je naređivao svojoj ropkinji da stavi prst u taj krug i kaže: "On nije tu." Primjer tome jesu i riječi onih koji, kada ih neko pozove na gozbu, kažu: "Već sam zanijetio", pa da ovaj pomisli da je ovaj zapostio, a on ustvari nema namjeru jesti kod njega. Primjer tome jeste i kada neko upita: "Jesi li vidio tog i tog?", a on odgovori: "Nisam ga gledao." Ako bi se neko zakleo koristeći neku od ovih vrsta dvosmislenosti, ne bi bio grešan bez obzira da li se zakleo Allahom, dž.š., ili razvodom braka, u tom slučaju razvod braka neće biti punovažan niti bilo što drugo. To je u slučaju ukoliko kadija od njega ne traži da se zakune prilikom sudskog procesa. Ako kadija od njega traži da se zakune, onda će tražiti da se zakune Allahom, dž.š., i onda je dužan da se nedvosmisleno zakune, a ako bude od njega tražio da se zakune razvodom braka, onda ima pravo zakleti se dvosmisleno, jer kadija nema pravo od njega tražiti da se zaklinje razvodom braka, jer je on kao i svi ostali ljudi. A Allah, dž.š., najbolje zna!

Šta treba reći i kako treba postupiti onaj ko je govorio ružne riječi

Uzvišeni je rekao: *"A kad šejtan pokuša da te na zle misli navede, ti zatraži utočište u Allaha"* (El-Fussilet, 36). I rekao je Uzvišeni: *"Oni koji se Allaha boje, čim ih sablazan šejtanska dodirne, sjete se, i odjednom dođu sebi"* (El-E'raf, 201). I rekao je Uzvišeni: *"I za one koji se, kada grijeh počine ili kada se prema sebi ogriješe, Allaha sjete i oprost za grijehe svoje zamole, a ko će oprostiti grijehe ako ne Allah? – i koji svjesno u grijehu ne ustraju. Njih čeka nagrada – oprost od Gospodara njihova i dženetske bašče kroz koje će rijeke teći, u kojima će vječno ostati, a divne li nagrade za one koji budu tako postupili."* (Alu Imran, 135-6)

996. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko se zakune Latom i Uzzaaom (kipovi predislamskih Arapa, prim. prev.) neka kaže: 'Nema boga osim

Allaha', a ko svome prijatelju kaže: 'Hajde da kockamo', neka udjeli sadaku.'"[1092]

Onaj ko je izgovarao zabranjene riječi dužan je pokajati se što prije, i treba uraditi tri stvari: istog momenta prestati s griješenjem, pokajati se za to što je učinio i čvrsto odlučiti da to više nikada neće učiniti. Ako se ogriješio o nekog čovjeka, uz ove tri, dužan je učiniti i četvrtu stvar, a to je: vratiti pravo koje je oduzeo od tog čovjeka ili tražiti da mu oprosti, a o ovome smo prethodno govorili. Kada se bude kajao, pokajat će se za sve grijehe koje je počinio, a ako bi se ograničio samo na grijeh koji je trenutno učinio, pokajanje bi mu bilo ispravno. Ako bi se pokajao zbog nekog grijeha, pa se u dogledno vrijeme vratio činjenju tog grijeha, opet je dužan iskreno se pokajati, a pokajanje koje je prethodno učinio neće mu biti poništeno. Ovo je stav ehlus-sunneta koji se razilaze s mu'tezilama. A Allah, dž.š., uspjeh daje!

O riječima za koje neki učenjaci smatraju da su pokuđene, ali ustvari nisu pokuđene

Ovo je poglavlje bilo potrebno spomenuti kako se ljudi ne bi povodili za neispravnim i netačnim mišljenjima.

Šerijatski propisi dijele se na pet vrsta: ono što je obavezno, ono što je dozvoljeno, ono što je zabranjeno, ono što je pokuđeno i ono što je preporučljivo. Za sve treba imati dokaze, a šerijatski su dokazi općepoznati. Na ono za što ne postoji dokaz ne treba se ni osvrtati niti ga uzimati u obzir, jer nema za sebe dokaza. I povrh toga, ponekad učenjaci navode dokaze da je nešto neispravno, mada je to općepoznato. Želio sam u ovom predgovoru skrenuti pažnju na to da kada pobijem nečije mišljenje i kažem da je nešto pokuđeno, neću imati potrebe navoditi

---

[1092] Bilježi ga Buhari u poglavlju o tumačenju Kur'ana pod naslovom "Riječi Uzvišenog: 'Šta kažete o Latu i Uzzau?'" (8/478/4860), Muslim u poglavlju o imanu pod naslovom "Zabrana zaklinjanja nečim drugim osim Allahom, dž.š." (4/11/104, En-Nevevi)

dokaze da je to mišljenje neispravno, a ako to i uradim, onda će to biti neobavezujuće. Ovo sam poglavlje spomenuo kako bih ukazao na to šta je pogrešno, a šta ispravno, kako ljude ne bi obmanulo to što ta mišljenja zastupaju veliki i uvaženi učenjaci, i pored toga što su ta mišljenja neispravna.

Neću spominjati imena onih koji zastupaju ta mišljenja kako im ne bi opao ugled i kako ljudi ne bi imali loše mišljenje o njima, jer moj cilj nije da ih napadam nego da upozorim na neke pogrešne stavove koji se prenose od njih, bez obzira da li je to ispravno preneseno ili ne. Ako je ispravno preneseno, to neće nimalo narušiti njihov ugled jer nećemo spominjati njihova imena. Ponekad ću iz opravdanog razloga spomenuti i ime tog učenjaka jer, možda, to njegovo mišljenje koje zastupa može biti, s nekog stanovišta, i ispravno, pa neka i drugi razmisle o tome, jer možda će imati suprotno mišljenje o tom pitanju, pa će prihvatiti mišljenje tog učenjaka. A Allah, dž.š., uspjeh daje!

Imam Ebu Džafer en-Nehhas u svom djelu *Šerhu esmaillahi teala subhanehu* prenosi da je neki od učenjaka smatrao da je pokuđeno reći: "Da ti Allah, dž.š., udijeli sadaku", objašnjavajući to činjenicom da se onaj ko udjeljuje nada nagradi. Međutim, ovo je jasna greška, loše poznavanje islamskog učenja, a način na koji on dokazuje svoje mišljenje veoma je slab.

997. Muslim u svom *Sahihu* bilježi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., o skraćivanju namaza na putu rekao:

"صَدَقَةٌ تَصَدَّقَ اللهُ بِهَا عَلَيْكُمْ فَاقْبَلُوا صَدَقَتَهُ."

"To je Allahova, dž.š., sadaka vama, pa primite Njegovu sadaku."[1093]

Nehhas prenosi od istog učenjaka da je smatrao da je pokuđeno reći: "Allahu, oslobodi me od patnje u vatri", pojašnjavajući to činjenicom da oslobađa samo onaj ko se nada nagradi.

[1093] Bilježi ga Muslim u poglavlju o namazu putnika i njegovom skraćivanju. (2/5/196, En-Nevevi)

Ovo njegovo mišljenje i dokazivanje spada među najveće greške i znakove nepoznavanja šerijatskih propisa. Kada bih na ovom mjestu nabrojao hadise u kojima se spominje Allahovo, dž.š., oslobađanje od vatre Svojih robova, knjiga bi bila daleko opširnije i obimnija. Jedan od tih hadisa jeste i hadis: "Ko oslobodi roba, Allah, dž.š., oslobodit će od vatre za svaki organ toga roba njegov organ", kao i hadis: "Dan u kojem Allah, dž.š., oslobodi najviše Svojih robova od vatre jeste dan Arefata."

Neki kažu: "Pokuđeno je reći: 'Uradi to s Allahovim, dž.š., imenom', jer je ime Allaha, dž.š., iznad svake stvari." Kadi Ijad i dr. kažu: "Ovo je mišljenje neispravno."

998a. U vjerodostojnom hadisu prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., na Kurban-bajramu rekao svojim ashabima: "Koljite spominjući Allahovo, dž.š., ime",[1094] tj. govoreći: "U ime Allaha, dž.š."

Nehhas prenosi od Ebu Bekra, Muhammeda bin Jahjaa da je jedan od učenjaka govorio: "Nemoj reći: 'Da nas Allah, dž.š., objedini na mjestu Svoje milosti', jer je Allahova, dž.š., milost veća od toga da ima mjesto." Također je govorio: "Nemoj reći: 'Smiluj nam se Svojom milošću.'" Ne znam da postoji ikakav dokaz koji potvrđuje ovo njegovo mišljenje, jer onaj ko kaže: "Mjesto Allahove, dž.š., milosti" misli na Džennet, tako da je značenje njegovih riječi: "Da nas Allah, dž.š., sastavi u Džennetu, koji je Njegova vječna kuća i mjesto gdje će vjernici boraviti", a u tu će kuću vjernici ući uz Allahovu, dž.š., milost, a ko uđe u nju vječno će u njoj ostati, bit će siguran od nesreća i patnje, a sve će to dobiti iz Allahove, dž.š., milosti. Taj kao da kaže: "Sjedini nas na mjestu u koje ćemo ući iz Tvoje milosti."

Nehhas prenosi od istog učenjaka da je smatrao da ne treba reći: "Oslonio sam se na mog Gospodara, Gospodara Ple-

[1094] Bilježi ga Buhari u poglavlju o klanju životinja i lovu pod naslovom "Riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: 'Neka zakolju uz spominjanje Allahovog, dž.š., imena'". (9/546/5500)

menitog", nego da treba reći: "Oslonio sam se na mog Gospodara, Plemenitog." Ovo što on tvrdi nema nikakve osnove.

Nehhas prenosi od Ebu Bekra, koga smo prethodno spominjali, da je rekao: "Nemoj reći: 'Allahu, sačuvaj nas od vatre', i nemoj reći: 'Allahu, podari nam tu blagodat da se Muhammed, s.a.v.s., zauzima za nas na Sudnjem danu', jer će se zauzimati samo za one koji su zaslužili da gore u vatri." Ovo je očita greška i jasno neznanje. Da ne postoji bojazan da će se ljudi povesti za ovim mišljenjem koje je zapisano u knjigama, ne bih ga ni prenosio. Koliko li je samo vjerodostojnih hadisa preneseno, a u kojima se potpuni vjernici podstiču da čine ono pomoću čega će zaslužiti šefaat Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

998b. Prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ قَالَ مِثْلَ مَا يَقُولُ الْـمُؤَذِّنُ حَلَّتْ لَهُ شَفَاعَتِي."

"Ko bude ponavljao riječi ezana za mujezinom zaslužio je moj šefaat."[1095]

Imam, hafiz, fakih, Ebu Fadl Ijad, Allah mu se smilovao, lijepo je kazao: "Od naših ispravnih prethodnika preneseno je bezbroj predanja u kojima stoji da su oni nastojali zaslužiti šefaat Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i čeznuli su za tim. Stoga se ne treba osvrtati na one koji tvrde da je pokuđeno tražiti šefaat Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pravdajući to činjenicom da će se Allahov Poslanik, s.a.v.s., zauzimati samo za velike grešnike. U hadisima koje bilježi Muslim u svom *Sahihu* stoji da će se Allahov Poslanik, s.a.v.s., zauzimati za neke svoje sljedbenike da uđu u Džennet bez polaganja računa kao i za neke da se uzdignu za stepene u Džennetu. Zatim, svaki razuman čovjek koji priznaje svoje nedostatke u potrebi je za tim da mu se oprosti i da se boji da će propasti. Pa zar takvog čovjeka treba sprečavati da moli oprost od Allaha, dž.š., i traži Njegovu milost, tvrdeći da je to samo za velike grešnike. Sve je ovo u suprotnosti s

[1095] Prethodno smo spominjali ovaj hadis.

dovama koje su upućivale ranije i kasnije generacije."

Prenosi se da je jedna skupina učenjaka smatrala da je za tavaf oko Kabe pokuđeno reći: "Krug." Oni smatraju da se za prvi krug u tavafu oko Kabe treba reći: "Prvi dio tavafa", kao i: "Drugi dio tavafa" itd. Za ovo što oni tvrde ne znam da postoji ikakva osnova. Vjerovatno su smatrali da je to pokuđeno zato što su i predislamski Arapi upotrebljavali ove izraze. Međutim, ispravno je da to nije pokuđeno.

999. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da im je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio da prva tri kruga tavafa trče, a samo ga je samilost prema njima spriječila da trče svih sedam krugova.[1096]

Neki smatraju da je pokuđeno reći: "Ispostili smo ramazan"; "Došao je ramazan" i sl. ukoliko se misli na mjesec ramazan, i razilaze se o situacijama kada je sve to pokuđeno. Jedna skupina ranijih učenjaka kaže: "Pokuđeno je spominjati ramazan, a da se uz to ne spomene i riječ "mjesec." To se prenosi od Hasana el-Basrija i Mudžahida. Bejheki veli: "Lanac prenosilaca koji prenosi ovo mišljenje od njih jeste nepouzdan." Naši učenjaci smatraju da je pokuđeno reći: "Došao je ramazan, ušao je ramazan" i sl., ukoliko ne postoji nešto što upućuje na to da se misli na mjesec ramazan, i nije pokuđeno ako postoji nešto što ukazuje na to da se misli na mjesec, npr. riječi: "Ispostio sam ramazan"; "Proveo sam ramazan u ibadetu"; "Obavezno je postiti ramazan"; "Došao je ramazan, blagoslovljeni mjesec" i sl. Ovo su riječi naših učenjaka, a prenose ih Ebu Hasan el-Maverdi, u svom djelu *El-Havi*, i Ebu Nasr es-Sabag u svom djelu *Eš-Šamil*. Isto se mišljenje prenosi od većine naših učenjaka, a to dokazuju hadisom koji bilježi Bejheki u svom *Sunenu* od:

[1096] Bilježi ga Buhari u poglavlju o hadžu pod naslovom "Kako je propisano trčanje na tavafu" (4/548/1602, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o hadžu pod naslovom "Preporučljivost dodirivanja Hadžerul-esveda i Ruknul-jemanija u tavafu". (3/8/13, En-Nevevi)

1000. Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Nemojte govoriti: 'Ramazan', jer je ramazan jedno od Allahovih, dž.š., imena, nego recite: 'Mjesec ramazan.'"[1097] Ovaj je hadis nevjerodostojan i Bejheki ga ocjenjuje nevjerodostojnim. Netačnost je ovog hadisa očigledna, i niko ne spominje da je ramazan jedno od imena Allaha, dž.š., iako se o Allahovim, dž.š., imenima mnogo pisalo. Ispravno je, a Allah, dž.š., najbolje zna, mišljenje imama Ebu Abdullaha el-Buharija koje iznosi u svom *Sahihu*, a isto mišljenje zastupaju i drugi priznati učenjaci, a to je da općenito nije pokuđeno spominjati riječ "ramazan" na bilo koji način. Da bi nešto bilo pokuđeno, za to mora postojati neki šerijatski dokaz, a iz hadisa koji se prenose o toj temi može se zaključiti da je to dozvoljeno. U dva *Sahiha* bilježe se mnogobrojni hadisi o ovoj temi. Kad bih spomenuo sve hadise o ovoj temi, broj hadisa bio bi nekoliko stotina, a dovoljno će biti da spomenemo samo jedan hadis. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje od:

1001a. Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

".إِذَا جَاءَ رَمَضَانُ فُتِّحَتْ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ وَغُلِّقَتْ أَبْوَابُ النَّارِ وَصُفِّدَتِ الشَّيَاطِينُ"

"Kada dođe ramazan, otvore se vrata Dženneta i zatvore vrata Džehennema i svežu se šejtani."[1098] U nekim predanjima stoji: "Kada uđe ramazan", a u predanju koje bilježi Muslim stoji: "Kada bude ramazan." U *Sahihu* je zabilježen sljedeći hadis:

[1097] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Bejheki (4/202) od Muhammeda bin Ebu Miš'ara, od njegovog oca, od Seida el-Makburija, od Ebu Hurejre, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Bejheki kaže: "O ovom obliku prenosi ga Haris bin Abdullah el-Hazin, od Ebu Mi'šara, a Ebu Miš'ar se zvao Nedžih es-Sedijj, a njega Jahja bin Mein ocjenjuje nepouzdanim. Jahja el-Kattan nije htio prenositi hadise od njega, a Abdurahman bin Mehdi prenosio je hadise od njega. A Allah, dž.š., najbolje zna!

[1098] Bilježi ga Buhari u poglavlju o postu pod naslovom "Treba li reći: ramazan ili: mjesec ramazan". (4/135/1898)

1001b. "Nemojte pomjerati ramazan..."[1099]

1001c. U *Sahihu* je zabilježen sljedeći hadis:

"Islam se temelji na pet stvari... postu ramazana..."[1100] Hadisi o ovoj temi zaista su mnogobrojni.

Prenosi se da je jedan od prijašnjih učenjaka smatrao da je pokuđeno reći: "Sura El-Bekara" ("Krava"); "Sura Ed-Duhan" ("Dim"); "Sura El-Ankebut" ("Pauk"); "Sura Er-Rum" ("Rimljani"); "Sura El-Ahzab" ("Saveznici") i sl., nego treba reći: "Sura u kojoj se spominje krava"; "Sura u kojoj se spominju žene" i sl. Međutim, ovo je mišljenje neispravno i suprotstavlja se praksi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., jer je Allahov Poslanik, s.a.v.s., u svojim mnogobrojnim hadisima upotrebljavao ova imena za kur'anske sure.

1001d.

"الْآيَتَانِ مِنْ سُورَةِ الْبَقَرَةِ مَنْ قَرَأَهُمَا فِي لَيْلَةٍ كَفَتَاهُ."

"Ko prouči posljednja dva ajeta sure El-Bekara, bit će mu dovoljna."[1101] Ovaj se hadis bilježi u dva *Sahiha*, a hadisi njemu slični mnogobrojni su.

Prenosi se od Mutariffa, Allah mu se smilovao, da je on smatrao da je pokuđeno reći: "Allah, dž.š., u Svojoj knjizi kaže", nego da treba reći: "Allah, dž.š., kaže..." Vjerovatno je on smatrao da je to pokuđeno zato što se upotrebljava glagol u sadašnjem vremenu koji označava trenutnu situaciju ili budućnost, a ono što je Allah, dž.š., rekao Njegov je govor, koji je oduvijek. Međutim, njegovo mišljenje nije prihvatljivo jer se u vjerodo-

---

[1099] Bilježi ga Muslim u poglavlju o postu pod naslovom "Nemojte pomjerati ramazan". (3/7/194, En-Nevevi)

[1100] Bilježi ga Buhari u poglavlju o imanu pod naslovom "Dove su od imana". (1/64/8)

[1101] Bilježi ga Buhari u poglavlju o tefsiru pod naslovom "Vrijednost sure El-Bekara" (8/672/5009), Muslim u poglavlju o namazu putnika pod naslovom "Vrijednost sure El-Fatiha i posljednjih ajeta sure El-Bekara". (11)

stojnim hadisima na mnogim mjestima upotrebljava ova forma rečenice, a o tome sam opširnije govorio u komentaru Muslimovog *Sahiha* i u knjizi koja govori o adabima učenja Kur'ana. Uzvišeni je rekao: *"A Allah istinu govori."* (El-Ahzab, 4)

1002. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Zerra, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Uzvišeni Allah kaže: *'Ko uradi dobro djelo bit će deseterostruko nagrađen'*"[1102] (El-En'am, 160). Buhari u svom *Sahihu,* u tumačenju riječi Uzvišenog: *"Nećete zaslužiti nagradu sve dok ne udijelite dio od onoga što vam je najdraže"* (Alu Imran, 92), prenosi da je Ebu Talha rekao: "Allahov Poslaniče, Uzvišeni Allah kaže: 'Nećete zaslužiti nagradu sve dok ne udijelite dio od onoga što vam je najdraže.'"

[1102] Bilježi ga Buhari. (8/71/4554)

Poglavlje o sveobuhvatnim dovama

U ovom ćemo poglavlju spomenuti veoma bitne dove koje je preporučljivo učiti u bilo koje vrijeme i koje nisu vezane za bilo koji vremenski period ili za neku posebnu situaciju.

Gradivo koje obrađuje ovo poglavlje veoma je opširno, i nije ga moguće u cijelosti spomenuti na ovom mjestu, ali ćemo mi spomenuti ono što je najbitnije. Najvrednije su dove koje se spominju u Kur'anu, gdje nas Allah, dž.š., obavještava koje su to dove učili Njegovi poslanici, kao i o dovama dobrih Allahovih, dž.š., robova, a te su dove mnogobrojne i općepoznate. U to spadaju i dove Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koje su vjerodostojno prenesene od njega, kao i njegovi i postupci i djela. Na ovom ću mjestu spomenuti samo ono što je vjerodostojno preneseno i to ću dodati kur'anskim dovama i onom što smo prethodno spominjali. A Allah, dž.š., uspjeh daje!

1003. Ebu Davud, Tirmizi, Nesai i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje s pouzdanim lancima prenosilaca od Nu'mana bin Bešira, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"الدُّعَاءُ هُوَ الْعِبَادَةُ."

"Dova je ibadet."[1103] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

1004. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje s dobrim lancem prenosilaca od Aiše, r.a., koja je rekla: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., volio je dove koje imaju sveobuhvatno značenje, a svega osim toga klonio se."[1104]

1005. Tirmizi i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لَيْسَ شَيْءٌ أَكْرَمَ عَلَى اللهِ تَعَالَى مِنَ الدُّعَاءِ."

"Ne postoji ništa draže Allahu, dž.š., od dove."[1105]

[1103] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "O dovama" (2/77/1479), Tirmizi u poglavlju o tumačenju Kur'ana pod naslovom "Tumačenje sure El-Gafir" (5/374/3274), Ibn Madža u poglavlju o dovama pod naslovom "Vrijednost dove" (2/1258/3828), sva trojica od Zera bin Abdullaha el-Hemdanija, od Jesia el-Hadremija, od Numana bin Beširа, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Jesi el-Hadremi, koga jedino Ibn Hibban i Nesai ocjenjuju pouzdanim, i od njega ovaj hadis prenosi jedino Zer bin Abdullah, a on je istinoljubiv, a Jesi je nepoznat.

[1104] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "O dovama" (2/78/1482) i kaže: "Pripovijedao mi je Harun bin Abdullah, od Jezida bin Haruna, od El-Esveda bin Šejbana, od Ebu Nevfela, od Aiše, r.a."

[1105] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Predanja koja govore o vrijednostima dove" (5/455/337), Ibn Madža u poglavlju o dovama pod naslovom "Vrijednost dove" (2/1258/3829), obojica od Imrana el-Kattana, od Katade, od Seida bin Ebul-Hasena, od Ebu Hurejre, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Lanac prenosilaca ovog hadisa jeste nepouzdan jer se u njemu nalazi Imran el-Kattan, a on je sin Davura el-Ama. Jahja veli: "On nije jak prenosilac." Drugom prilikom on veli: "On nije pouzdan." Ebu Davud i Nesai smatraju da je on nepouzdan. Ahmed veli: "Njegova su predanja dobra." Ibn Adijj veli: "On je od onih čije hadise treba zapisivati." El-Ukajli spominje ga u svom djelu *Ed-Duafa el-kebir*, gdje spominje samo nepouzdane prenosioce. On, kada govori o njegovoj biografiji, navodi ovaj hadis i kaže: "Ovaj hadis nema sličnih hadisa koji ga potvrđuju i u ovom obliku prenosi ga jedino Imran."

1006. Tirmizi i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَسْتَجِيبَ اللهُ لَهُ عِنْدَ الشَّدَائِدِ وَالْكُرَبِ فَلْيُكْثِرِ الدُّعَاءَ فِي الرَّخَاءِ."

"Ko voli da mu se dove prime kada ga zadese nevolje, neka mnogo upućuje dove kada je u blagostanju."[1106]

1007. Buhari i Muslim u svojom *Sahihima* bilježe predanje Enesa, r.a., koji je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., najčešće je učio ovu dovu:

"اللَّهُمَّ آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ."

'Allāhumme ātina fid-dun'jā haseneten ve fil-āhireti haseneten ve kinā azāben-nār'

"Allahu naš, podari nam dobro na ovom svijetu i dobro na onom svijetu i sačuvaj nas patnje u vatri.'" Muslim u svom predanju dodaje: "Kada bi Enes, r.a., htio proučiti samo jednu dovu, učio bi ovu dovu, a kada bi želio proučiti više dova, proučio bi i ovu dovu s tim dovama."[1107]

1008. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ibn Mesuda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., učio sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى وَالتُّقَى وَالْعَفَافَ وَالْغِنَى."

"Allāhumme innī es'elukel-hudā vet-tukā vel-afāfe vel-ginā"

"Allahu, molim te da mi podariš uputu, bogobojaznost, zdravlje i neovisnost."[1108]

[1106] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Predanja koja govore o tome da se dove vjernika primaju" (5/462/3382) od Seida bin Atijje el-Lejsija, od Šehra bin Havšeba, od Ebu Hurejre, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovaj lanac prenosilaca jeste nepouzdan zbog Šehra bin Havšeba.

[1107] Spominjali smo ga pod brojem 318.

[1108] Bilježi ga Muslim (17/41, En-Nevevi), a hadis prenosi Abdullah bin Mesud, r.a.

1009. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Tarika bin Ešjema el-Ešdžeija, r.a., koji pripovijeda: "Kada bi neko primio islam, Allahov Poslanik, s.a.v.s., podučio bi ga kako da obavlja namaz, a zatim bi mu naredio da uči sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَاهْدِنِي وَعَافِنِي وَارْزُقْنِي."

'Allāhummagfir lī verhamnī vehdinī ve āfini verzuknī'

'Allahu, oprosti mi, smiluj mi se, uputi me, podari mi zdravlje i podari mi opskrbu.'"[1109]

Drugo predanje bilježi Muslim, a prenosi ga Tarik, r.a., koji je bio kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kada mu je došao neki čovjek i rekao: "Allahov Poslaniče, šta da kažem kada želim moliti svoga Gospodara?" Poslanik, s.a.v.s., poduči ga da kaže: "Allahu, oprosti mi, smiluj mi se, uputi me, podari mi zdravlje i podari mi opskrbu." I rekao mu je: "Pomoću ovih riječi moliš za dobro i ovog i onog svijeta."

1010. U istom djelu bilježi se predanje Abdullaha bin Amra bin el-Asa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"اللَّهُمَّ يَا مُصَرِّفَ الْقُلُوبِ صَرِّفْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ."

"Allāhumme jā musarrifel-kulūbi sarrif kulūbunā alā dīnik"

"Allahu, o Ti Koji okrećeš srca, uputi naša srca na pokornost Tebi."[1110]

1011. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"تعَوَّذُوا بِاللهِ مِنْ جَهْدِ الْبَلَاءِ وَدَرَكِ الشَّقَاءِ وَسُوءِ الْقَضَاءِ وَشَمَاتَةِ الْأَعْدَاءِ".

[1109] Bilježi ga Muslim (17/20, En-Nevevi) od Ebu Malika, od njegovog oca, r.a.

[1110] Bilježi ga Muslim u poglavlju o kaderu pod naslovom "Allah, dž.š., upućuje srca gdje On želi" (8/455/2654, En-Nevevi), a hadis prenosi Abdullah bin Mesud, r.a.

"Tražite utočište kod Allaha, dž.š., od iskušenja, nevolja, loše sudbine i od toga da se neprijatelji raduju zbog vas."[1111]

Prenosi se da je Sufjan rekao: "U hadisu se spominju tri stvari, a ja sam dodao jednu, ali ne znam koju." U drugom predanju stoji da je Sufjan rekao: "Sumnjam da sam ja dodao jednu od ovih stvari."

1012. U istim djelima bilježi se predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., učio sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَالْجُبْنِ وَالْهَرَمِ وَالْبُخْلِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ."

"Allāhumme innī eūzu bike minel-adžzi vel-keseli vel-džubni vel-heremi vel-buhli, ve eūzu bike min azābil-kabri ve eūzu bike min fitnetil-mahjā vel-memāt"

"Allahu, utječem Ti se od nemoći, lijenosti, kukavičluka, senilnosti i škrtosti. Utječem Ti se od patnje u kaburu, od iskušenja života i smrti."[1112] U drugom predanju stoji:

"وَضَلَعِ الدَّيْنِ وَغَلَبَةِ الرِّجَالِ."

"...ve dale'i-dejni ve galebetir-ridžāl"

"...i od nevolja zbog duga i od toga da me ljudi sebi potčine."

1013. U istim djelima bilježi se predanje Abdullaha bin Amra bin el-Asa, r.a., od Ebu Bekra es-Siddika, r.a., koji je rekao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s.: "Podući me dovi koju ću učiti na namazu." Allahov Poslanik, s.a.v.s., podući ga sljedećoj dovi:

"اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا وَلاَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ أَنْتَ فَاغْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ."

[1111] Bilježi ga Buhari (11/152/6347), Muslim (17/30, En-Nevevi), a hadis prenosi Ebu Hurejra, r.a.

[1112] Bilježi ga Buhari (11/135/6326), Muslim. (17/27, En-Nevevi)

"Allāhumme innī zalemtu nefsī zulmen kesīren ve lā jagfiruz-zunūbe illā Ente fagfir lī magfireten min indike verhamnī inneke Entel-gafūr-rahīm"

"Allahu, ja sam se prema sebi mnogo ogriješio, a jedino Ti možeš grijehe oprostiti, pa mi oprosti onako kako Ti opraštaš, smiluj mi se, zaista Ti mnogo praštaš i milostiv si."[1113]

1014. U istim djelima bilježi se predanje Ebu Musaa el-Eš'arija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., učio sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي خَطِيئَتِي وَجَهْلِي وَإِسْرَافِي فِي أَمْرِي وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي جِدِّي وَهَزْلِي وَخَطَئِي وَعَمْدِي وَكُلُّ ذَلِكَ عِنْدِي. اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي أَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ."

"Allāhummagfir lī hatīeti ve džehlī ve isrāfī fī emrī ve mā Ente ealemu bihī minnī. Allāhummagfir lī džeddī ve hezlī ve hataī ve amdī ve kullu zālike indī. Allāhummagfir lī mā kaddemtu ve mā ehhartu ve mā ealentu ve mā Ente ealemu bihī minnī Entel-mukaddimu ve Entel-mu'ehhiru ve Ente alā kulli šej'in kadīr"

"Allahu, oprosti mi moje greške, neznanje, moje pretjerivanje u mojim postupcima, i sve ono što Ti kod mene bolje poznaješ. Allahu, oprosti mi ono što ozbiljno uradim i ono što se našalim, oprosti mi moje greške i ono što svjesno uradim, a sve to kod mene postoji. Allahu, oprosti mi sve što sam prije učinio i ono što ću kasnije učiniti, ono što skrivam i ono što javno činim i sve ono što Ti bolje poznaješ kod mene. Ti si Taj Koji čini da se nešto prije ili kasnije dogodi i Ti si Svemoćni."[1114]

[1113] Bilježi ga Buhari (11/135/6326), Muslim. (17/27, En-Nevevi)

[1114] Bilježi ga Buhari (11/199/6398), Muslim (17/40, En-Nevevi), a hadis prenosi Ebu Musa el-Eš'ari, r.a.

1015. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., učio sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا عَمِلْتُ وَمِنْ شَرِّ مَا لَمْ أَعْمَلْ."

"Allāhumme innī eūzu bike min šerri mā amiltu ve min šerri mā lem eamel"

"Allahu, utječem Ti se od zla onoga što sam uradio i od zla onoga što nisam uradio."[1115]

1016. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ibn Omera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., između ostalih, učio i sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ وَتَحَوُّلِ عَافِيَتِكَ وَفَجْأَةِ نِقْمَتِكَ وَجَمِيعِ سَخَطِكَ."

"Allāhumme innī eūzu bike min zevāli ni'metike ve tehavvuli āfijetike ve fedž'eti nikmetike ve džemīa sehatike"

"Allahu, utječem Ti se od toga da izgubim blagodati koje si mi podario, da se izmijeni blagostanje koje si mi darovao, od toga da me nesreća iznenada zadesi i utječem Ti se od sve Tvoje srdžbe."[1116]

1017. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Zejda bin Erkama, r.a., koji je rekao: "Zar vam ne govorim isto što je i Allahov Poslanik, s.a.v.s., govorio, a on je govorio:

"اللَّهُمَّ إِنِي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَالْجُبْنِ وَالْبُخْلِ وَالْهَمِّ وَعَذَابِ الْقَبْرِ: اللَّهُمَّ آتِ نَفْسِي تَقْوَاهَا وَزَكِّهَا أَنْتَ خَيْرُ مَنْ زَكَّاهَا أَنْتَ وَلِيُّهَا وَمَوْلاَهَا اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لاَ يَنْفَعُ وَمِنْ قَلْبٍ لاَ يَخْشَعُ، وَمِنْ نَفْسٍ لاَ تَشْبَعُ وَمِنْ دَعْوَةٍ لاَ يُسْتَجَابُ لَهَا."

[1115] Bilježi ga Muslim (17/38, En-Nevevi), a hadis prenosi Aiša, r.a.

[1116] Bilježi ga Muslim u poglavlju o zikru i dovama pod naslovom "Većina stanovnika Dženneta bit će oni koji su na ovom svijetu bili siromasi". (9/63/2739, En-Nevevi)

'Allāhumme innī eūzu bike minel-adžzi vel-keseli vel-džubni vel-buhli vel-hemmi ve azābil-kabr. Allāhumme āti nefsī takvāhā ve zekkihā Ente hajru men zekkāha Ente velijjuhā ve mevlāhā. Allāhumme innī eūzu bike min ilmin lā jenfeu ve min kalbin lā jahša' ve min nefsin lā tešba' ve min davetin lā justedžābu lehā'

'Allahu, utječem Ti se od nemoći, lijenosti, kukavičluka, škrtosti, briga i patnje u kaburu. Allahu, podari mojoj duši bogobojaznost, očisti je, Ti si najbolji Koji je može očistiti, Ti si njen zaštitnik i gospodar. Allahu, utječem Ti se od znanja koje ne koristi, od srca koje nije skrušeno, od duše koja se ne može zasititi i od dove koja neće primljena biti.'"[1117]

1018. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Alije, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Reci:

"اللَّهُمَّ اهْدِنِي وَسَدِّدْنِي."

'Allāhummehdinī ve seddidnī'

'Allahu, uputi me i učini da ispravno postupam.'"[1118] U drugom predanju stoji:

"اللَّهُمَّ إِنِي أَسْأَلُكَ الْهُدَى وَالسَّدَادَ."

"Allāhumme innī es'elukel-hudā ves-sedād"

"Allahu, molim Te da mi podariš uputu i ispravnost u postupcima."

1019. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Sa'da bin Ebu Vekkasa, r.a., koji pripovijeda da je neki beduin došao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i rekao mu: "Allahov Poslaniče, poduči me riječima koje ću stalno izgovarati." Allahov Poslanik, s.a.v.s., poduči ga da govori:

[1117] Bilježi ga Muslim (17/41, En-Nevevi), a hadis prenosi Zejd bin Erkam, r.a.

[1118] Bilježi ga Muslim (17/43, En-Nevevi), a hadis prenosi Alija, r.a.

“لاَ إِلَٰهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ اللهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا وَالْحَمْدُ للهِ كَثِيرًا، سُبْحَانَ اللهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ.”

“Lā ilāhe illallāhu vahdehu lā šerīke lehū, Allāhu ekberu kebīra, vel-hamdu lillāhi kesīrā, subhanallāhi Rabbil-ālemīn. Lā havle ve lā kuvvete illā billāhil-azīzil-hakīm”

“Nema boga osim Allaha, Jedinog, Koji nema druga. Allah je najveći, Allahu pripada neizmjerna hvala, neka je slavljen Allah, Gospodar svih svjetova. Nema snage ni moći osim snage i moći Allaha, Veličanstvenog i Mudrog.” Beduin reče: “Ovo su riječi kojima veličam svoga Gospodara, a koje riječi da učim za sebe?” Allahov Poslanik, s.a.v.s., poduči ga da govori:

“اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَاهْدِنِي وَارْزُقْنِي وَعَافِنِي.”

“Allāhummagfir lī verhamnī vehdinī verzuknī ve āfini”

“Allahu, oprosti mi, smiluj mi se, uputi me, opskrbi me i podari mi zdravlje.”[1119] *Prenosilac hadisa sumnja da li se u hadisu spominju riječi: “...i podari mi zdravlje.”*

1020. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., učio sljedeću dovu:

“اللَّهُمَّ أَصْلِحْ لِي دِينِي الَّذِي هُوَ عِصْمَةُ أَمْرِي وَأَصْلِحْ لِي دُنْيَايَ الَّتِي فِيهَا مَعَاشِي، وَأَصْلِحْ لِي آخِرَتِي الَّتِي فِيهَا مَعَادِي، وَاجْعَلِ الْحَيَاةَ زِيَادَةً لِي فِي كُلِّ خَيْرٍ وَاجْعَلِ الْمَوْتَ رَاحَةً لِي مِنْ كُلِّ شَرٍّ.”

“Allāhumme aslih lī dīnillezī huve ismetu emrī ve aslih lī dun’jājelletī fīhā meāšī ve aslih lī āhiretelletī fīhā meādī vedžalil-hajāte zijādeten lī fī kulli hajrin vedžalil-mevte rāhaten lī min kulli šerr”

[1119] Bilježi ga Muslim. (17/19, En-Nevevi)

"Allahu, popravi moju vjeru, koja je moj štit, popravi stanje moga života na ovom svijetu, koji je mjesto gdje trenutno živim, popravi moje stanje na ahiretu, na koji ću se vratiti. Učini da mi život na ovom svijetu bude u znaku povećanja svakog dobra i učini da smrt bude uzrok da se odmorim od svakog zla."[1120]

1021. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., učio sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ وَبِكَ آمَنْتُ وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْكَ أَنَبْتُ، وَبِكَ خَاصَمْتُ. اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِعِزَّتِكَ لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ أَنْ تُضِلَّنِي أَنْتَ الْحَيُّ الَّذِي لاَ يَمُوتُ وَالْجِنُّ وَالإِنْسُ يَمُوتُونَ."

"Allāhumme leke eslemtu ve bike āmentu ve alejke tevekkeltu ve ilejke enebtu ve bike hāsamt. Allāhumme innī eūzu bi izzetike lā ilāhe illā Ente en tudillenī Entel-hajjullezī lā jemūtu vel-džinnu vel-insu jemūtūn"

"Allahu, Tebi se predajem, u Tebe vjerujem, na Tebe se oslanjam, Tebi se obraćam i zbog Tebe se s drugima sporim. Allahu, utječem se Tvojoj veličanstvenosti, nema boga osim Tebe, od toga da dozvoliš da u zabludu skrenem. Ti si Živi, Koji nikada neće umrijeti, a svi ljudi i džini pomrijet će."[1121]

1022. Ebu Davud, Tirmizi, Nesai i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje Burejda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., čuo nekog čovjeka kako kaže:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَنِّي أَشْهَدُ أَنَّكَ اللهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ الأَحَدُ الصَّمَدُ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ."

"Allāhumme innī es'eluke bi ennī ešhedu ennekallāhu lā ilāhe illā Entel-ehadus-samedullezī lem jelid ve lem jūled ve lem jekun lehū kufuven ehad"

[1120] Bilježi ga Muslim (17/40, En-Nevevi) od Ebu Hurejre, r.a.

[1121] Bilježi ga Buhari (11/120/6317), Muslim. (17/38-9, En-Nevevi)

"Allahu, molim Te time što svjedočim da si Ti Allah, nema drugog boga osim Tebe, Ti si jedan, Ti si utočište svemu, Onaj koji nije rodio i rođen nije, i niko Ti nije ravan" pa mu je rekao: "Zamolio si Allaha, dž.š., imenom, kojim kada Ga zamoliš dadne ti, a kada Mu uputiš dovu, primi je."[1122] U drugom predanju stoji: "Zamolio si Allaha, dž.š., Njegovim najvećim imenom."

1023. Ebu Davud i Nesai u svojim *Sunenima* bilježe predanje Enesa, r.a., koji pripovijeda: "Bio sam u društvu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a u našoj blizini bio je neki čovjek koji je obavljao namaz, pa je u namazu proučio sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَنَّ لَكَ الْحَمْدَ لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ الْـمَنَّانُ بَدِيعُ السَّمٰوَاتِ وَالأَرْضِ يَا ذَا الْـجَلاَلِ وَالإِكْرَامِ يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ."

'Allāhumme innī es'eluke bi enne lekel-hamde lā ilāhe illā Entel-mennānu bedīus-semāvāti vel-erdi jā zel-dželāli vel-ikrāmi jā hajju jā kajjūm'

'Allahu, molim Te zahvalom koju Ti upućujem, nema boga osim Tebe. Ti mnogo blagodati daruješ i Ti si Stvoritelj nebesa i Zemlje, o Veličanstveni i Plemeniti, o Živi i Vječni.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Zamolio je Allaha, dž.š., Njegovim najvećim imenom, kojim kad se zamoli, primi dovu i kada se od Njega zatraži, On udovolji molbi.'"[1123]

[1122] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "O dovama" (2/79/1493), Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Sveobuhvatne dove" (5/51-5/3475), Ibn Madža u poglavlju o dovama pod naslovom "Najveće Allahovo, dž.š., ime" (2/1267/3857), sva trojica od Malika bin Megula, od Abdullaha bin Burejde el-Alaa, od njegovog oca, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." Na prvi pogled ovaj je lanac prenosilaca pouzdan, ali, prema ispravnijem mišljenju, Abdullah nije slušao hadise od svoga oca. Prethodno smo govorili o tome da li je on slušao hadise od svoga oca, pod brojem 966.

[1123] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "O dovi" (2/80/1495), Nesai u poglavlju o zaboravu pod naslovom "Učenje dove poslije zikra" (3/52), obojica od Halefa bin Halife, od Enesovog bratića, od Enesa, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovaj je lanac prenosilaca nepouzdan, jer se u njemu nalazi Halef bin Halifa, koji je pred kraj života počeo miješati hadise. Sličan hadis bilježe Hakim (1/504) i Ahmed (3/265) od Ibrahima bin Ubejda bin Rufaa, od Enesa, r.a.

1024. Ebu Davud, Tirmizi, Nesai i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje s pouzdanim lancima prenosilaca od Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., učio sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ النَّارِ وَمِنْ شَرِّ الْغِنَى وَالْفَقْرِ."

"Allāhumme innī eūzu bike min fitnetin-nāri ve min šerril-ginā vel-fakr "

"Allahu, utječem Ti se od iskušenja i patnje u vatri, i od zla bogatstva i siromaštva."[1124] Ovo je predanje koje bilježi Ebu Davud. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

1025. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Zijada bin Alake, od njegovog amidže, Kutba bin Malika, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., učio sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ مُنْكَرَاتِ الْأَخْلَاقِ وَالْأَعْمَالِ وَالْأَهْوَاءِ."

"Allāhumme innī eūzu bike min munkerātil-ahlāki vel-eamāli vel-ehvā"

"Allahu, utječem Ti se od negativnih moralnih osobina, postupaka i strasti."[1125]

1026. Ebu Davud, Tirmizi i Nesai bilježe predanje Šekla bin Humejda, r.a., koji je zatražio od Allahovog Poslanika,

---

[1124] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "O dovi" (2/92/1-543), Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Učenje zaštita poslije namaza" (5/525, 3495), Nesai u poglavlju o traženju zaštite pod naslovom "Traženje zaštite od zla iskušenja u kaburu" (8/262), Ibn Madža u poglavlju o dovi pod naslovom "Od čega se sve utjecao Allahov Poslanik, s.a.v.s." (2/1262/3838), svi oni od Hišama bin Urve, od njegovog oca, od Aiše, r.a., a ona od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovaj hadis od Hišama prenosi veoma veliki broj ljudi, s tim što je predanje Ebu Davuda zabilježeno u skraćenoj formi, a nju smo spomenuli u ovom poglavlju. Ebu Davud ovo predanje prenosi od Isaa bin Junusa, od Hišama. U dužem obliku prenose ga prenosioci, koji su pouzdani, od Hišama, među njima je Ebu Usama, a njegovo predanje bilježi Nesai. Ovaj je hadis vjerodostojan.

[1125] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Dova Ummu Seleme". (5/574/3589)

s.a.v.s., da ga poduči nekoj dovi, pa mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao da uči sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ سَمْعِي وَمِنْ شَرِّ بَصَرِي وَمِنْ شَرِّ لِسَانِي وَمِنْ شَرِّ قَلْبِي وَمِنْ شَرِّ مَنِيِّي."

"Allāhumme innī eūzu bike min min šerri sem'ī ve min šerri besarī ve min šerri lisānī ve min šerri kalbī ve min šerri menijjī"

"Allahu, utječem Ti se od zla moga sluha, od zla moga vida, od zla moga jezika, od zla moga srca i od zla mojih želja."[1126]

1027. Ebu Davud i Tirmizi u svojim *Sunenima* bilježe predanje putem dva pouzdana lanca prenosilaca od Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., učio sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْبَرَصِ وَالْجُنُونِ وَالْجُذَامِ وَسَيِّئِ الأَسْقَامِ."

"Allāhumme innī eūzu bike minel-beresi vel-džunūni vel-džuzāmi ve sejji'il-eskām"

"Allahu, utječem Ti se od lepre (gubavosti), ludila, lišajeva i pogubnih bolesti."[1127]

1028. U istim djelima bilježi se predanje Ebu Jesera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., učio sljedeću dovu:

1126 Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "O traženju zaštite" (2/94/1551), Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Traženje zaštite od zla sluha" (5/523/3492), Nesai u poglavlju o traženju zaštite pod naslovom "Traženje zaštite od zla sluha i vida" (8/259), sva trojica od Seida bin Evsa, od Bilala el-Abesija, od Šetira bin Šekla, od njegovog oca, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

1127 Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "O traženju zaštite" (2/94/1554), Nesai u poglavlju o traženju zaštite pod naslovom "Traženje zaštite od ludila" (2/270), obojica od Katade, od Enesa, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovaj je lanac prenosilaca nepouzdan, jer Katada nije direktno čuo ovaj hadis.

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَدْمِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ التَّرَدِّي، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْغَرَقِ وَالْحَرَقِ وَالْهَرَمِ، وَأَعُوذُ بِكَ أَنْ يَتَخَبَّطَنِي الشَّيْطَانُ عِنْدَ الْمَوْتِ، وَأَعُوذُ بِكَ أَنْ أَمُوتَ فِي سَبِيلِكَ مُدْبِرًا وَأَعُوذُ بِكَ أَنْ أَمُوتَ لَدِيغًا."

"Allāhumme innī eūzu bike minel-hedmi ve eūzu bike minet-tereddī ve eūzu bike minel-gareki vel-hareki vel-heremi ve eūzu bike en jetehabbetanieš-šejtānu indel-mevti ve eūzu bike en emūte fī sebīlike mudbiren, ve eūzu bike en emūte ledīgā"

"Allahu, utječem Ti se od propasti, utječem Ti se od uništenja, utječem Ti se od potopa, požara i senilnosti. Utječem Ti se od toga da me šejtanska sablazan spopadne kada budem umirao. Utječem Ti se od toga da poginem bježeći s bojnog polja, utječem Ti se od toga da umrem od posljedica ujeda neke otrovne životinje."[1128] Ovo je predanje koje bilježi Ebu Davud. U drugom predanju stoji: "Utječem Ti se od briga."

1029. U istim djelima bilježi se predanje s pouzdanim lancem prenosilaca od Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., učio sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُوعِ فَإِنَّهُ بِئْسَ الضَّجِيعُ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخِيَانَةِ فَإِنَّهَا بِئْسَتِ الْبِطَانَةُ."

"Allāhumme innī eūzu bike minel-džūi fe innehū bi'sed-dadžī' ve eūzu bike minel-hijāneti fe innehā bi'sel-bitāneh"

[1128] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "O traženju zaštite" (2/940/1552), Nesai u poglavlju o traženju zaštite pod naslovom "Traženje zaštite od stradanja i propasti" (2/285), obojica od Abdullaha bin Seida, od Sajfa, štićenika Ebu Ejjuba, od Ebu Jesra. Ovaj je lanac prenosilaca nepouzdan, jer se u njemu nalazi Sajfi, štićenik Ebu Ejjuba, jer on ne prenosi ovo predanje. Jedino ga Nesai i Ibn Hibban ocjenjuju pouzdanim, a poznato je da su njih dvojica, posebno Nesai, olahko ocjenjivali prenosioce iz ove generacije (prvake generacije tabiina). Povrh toga, Sajfi, štićenik Ebu Ejjuba, donekle je nepoznat. A Allah, dž.š., najbolje zna!

"Allahu, utječem Ti se od gladi, jer ružno li je ona društvo i utječem Ti se od varanja, jer ružna je to osobina."[1129]

1030. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Alije, r.a., kome je došao neki čovjek koji je bio mnogo dužan, pa mu je rekao: "Nisam u stanju vratiti dug pa mi pomozi." Alija, r.a., rečemu : "Podučit ću te riječima kojima me je podučio Allahov Poslanik, s.a.v.s., koje kada proučiš, vratit ćeš dug, pa makar bio veliki koliko planina. Reci:

"اللَّهُمَّ اكْفِنِي بِحَلَالِكَ عَنْ حَرَامِكَ وَأَغْنِنِي بِفَضْلِكَ عَمَّنْ سِوَاكَ".

'Allāhummekfinī bi halālike an harāmike ve agninī bi fadlike ammen sivāk'

'Allahu, podari mi ono što si učinio dozvoljenim tako da nemam potrebe za onim što si zabranio, i učini iz Svoje dobrote da ne budem ovisan ni o kome drugom osim o Tebi.'"[1130] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen."

1031. U istom djelu bilježi se predanje Imrana bin Husejna, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., podučio njegovog oca Husejna, r.a., sljedećoj dovi:

"اللَّهُمَّ أَلْهِمْنِي رُشْدِي وَأَعِذْنِي مِنْ شَرِّ نَفْسِي".

"Allāhumme elhimnī rušdī ve eiznī min šerri nefsī"

[1129] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "O traženju zaštite" (2/93/1547), Nesai u poglavlju o traženju zaštite pod naslovom "Traženje zaštite od gladi i varanja" (4/452/7903-4, *Es-Sunenul-kubra*), obojica od Ibn Idrisa, od Ibn Adžlana, od Makburija, od Ebu Hurejre, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovaj je lanac prenosilaca nepouzdan jer se u njemu nalazi Muhammed bin Adžlan, koji je nepouzdan kada prenosi od Makburija, a o tome smo prethodno govorili.

[1130] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama, poglavlje pod brojem 111 (5/560/3563), od Ebu Muavije, od Abdurahmana bin Ishaka, od Jesera, od Ebu Vaila, od Alije, r.a., a on od Allahov Poslanika, s.a.v.s. Ovaj je lanac prenosilaca nepouzdan, jer se u njemu nalazi Abdurahman bin Ishak, a on je Ebu Šejba el-Vasiti, za koga se svi slažu da je nepouzdan. Ahmed bin Hanbel o njemu veli: "On nije pouzdan, njegova predanja nisu vjerodostojna." Ibn Mein veli: "On je nepouzdan." Buhari veli: "Njegovo stanje treba dobro proučiti." I drugi učenjaci ocjenjuju ga nepouzdanim.

"Allahu, nadahni me da Pravim putem hodim i sačuvaj me zla moje duše."[1131] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar."

1032. U istim djelima bilježi se predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., učio sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الشِّقَاقِ وَالنِّفَاقِ وَسُوءِ الْأَخْلَاقِ."

"Allāhumme innī eūzu bike mineš-šikāki ven-nifāki ve sūil-ahlāk"

"Allahu, utječem Ti se od razdora, licemjerstva i lošeg morala."[1132]

1033. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Šehra bin Havšeba, koji je upitao Ummu Selemu, r.a.: "Majko pravovjernih, koju je dovu Allahov Poslanik, s.a.v.s., najčešće učio kada je bio kod tebe?" Ona je odgovorila: "Najčešće je učio sljedeću dovu:

[1131] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama, poglavlje pod brojem 70 (5/519/3483), od Ebu Muavije, od Šebiba bin Šejbe, od Hasana el-Basrija, od Imrana bin Husajna, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis garib, neobičan." Tirmizi u svom djelu *El-Ilel el-kebir* također veli: "Upitao sam Muhammeda o ovom hadisu, i on mi je rekao da mu nije poznato da ga prenosi iko drugi osim Muavije." Muhammed veli: "Musa bin Ismail prenosi ovaj hadis od Džuvejrije bin Bešira, od Hasana, od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., bez spomena imena ashaba koji prenosi taj hadis od Allahovog Poslanika, s.a.v.s." Ebu Isa veli: "Ovaj se hadis od Imrana bin Husajna, r.a., prenosi putem više lanaca prenosilaca. Israil prenosi od Mensura, od Rib'ija, od Imrana, od njegovog oca, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., dio ovog hadisa." Ovo su riječi Tirmizija koje navodi u svom djelu *El-Ilel el-kebir*. Ovaj se hadis od Imrana bin Husajna, r.a., prenosi putem više lanaca prenosilaca. Međutim, Tirmizi ukazuje na to da je ovaj hadis nevjerodostojan, jer kaže: "Ovaj je hadis garib-neobičan." Lanac prenosilaca ovog hadisa prekinut je između Hasana i Imrana. Jahja bin Seid, Ahmed bin Hanbel, Ali el-Medini, i Ebu Hatim kažu: "Hasan nije slušao hadise od Imrana bin Husajna, r.a."

[1132] Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "Traženje zaštite" (2/93/1546), Nesai u poglavlju o traženju zaštite pod naslovom "Traženje zaštite od razdora" (4/452/7906, *Es-Sunenul-kubra*), obojica od Bekijje bin Velida, od Hubare bin Abdullaha bin Ebu Selika, od Duvejda bin Nafija, od Ebu Saliha es-Simana, od Ebu Hurejre, r.a. Lanac prenosilaca ovog hadisa nepouzdan je jer se u njemu nalazi Bekijja bin Velid, koji je podmetao hadise, i ni na jednom mjestu nije ustvrdio da je direktno čuo hadis koji prenosi. U lancu prenosilaca nalazi se i Hubara bin Abdullah bin Ebu Selik, koji je nepoznat, kao i Duvejd bin Nafi, koji je nepouzdan, a Ebu Hatim za njega kaže: "Bio je učenjak."

"يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ."

'Jā mukallibel-kulūbi sebbit kalbī alā dīnik'

'O Ti, Koji okrećeš srca, učvrsti moje srce u islamu.'"[1133]

1034. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Aiše, r.a., koja prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., učio sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي جَسَدِي وَعَافِنِي فِي بَصَرِي، وَاجْعَلْهُ الْوَارِثَ مِنِّي، لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ، سُبْحَانَ اللهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، وَالْحَمْدُ لله رَبِّ الْعَالَمِينَ."

"Allāhumme āfinī fī džesedī ve āfini fī besarī vedžal-hul-vārise minnī, lā ilāhe illā Entel-halīmul-kerīm. Subhānallahi Rabbil-aršil-azīmi, vel-hamdu lillāhi Rabbil-ālemin"

"Allahu, podari mi zdravlje u tijelu i vidu i učini da me dobro služe sve dok sam živ. Nema boga osim Tebe, Blagog i Plemenitog. Neka je slavljen Allah, Gospodar Arša veličanstvenog i neka je hvala Gospodaru svih svjetova."[1134]

1035. U istom djelu bilježi se predanje Ebu Derdaa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Jedna od dova koje je učio Davud, a.s., jeste i sljedeća:

[1133] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama, poglavlje pod brojem 90 (5/538/3522) od Muaza bin Ka'ba, autora djela *El-Harir*, od Šehra bin Havšeba, od Ummu Seleme, r.a., a ona od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar." Ovaj je lanac prenosilaca nepouzdan zbog Šehra bin Havšeba, koji je nepouzdan.

[1134] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama, poglavlje pod brojem 67 (5/518/3480), od Ebu Muavije bin Hišama, od Hamze ez-Zejjata, od Habiba bin Ebu Sabita, od Urve, od Aiše, r.a., a ona od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj hadis jeste hasenun-garib." On dalje kaže: "Čuo sam Muhammeda kako kaže: 'Habib bin Ebu Sabit nije slušao hadise od Urve bin Zubejra, r.a.'", a Allah, dž.š., najbolje zna! Ibn Ebu Hatim u svom djelu *El-Merasil* prenosi od svoga oca da je rekao: "Svi hadiski učenjaci slažu se u tome", tj. da on nije slušao hadise od Urve.

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ حُبَّكَ وَحُبَّ مَنْ يُحِبُّكَ وَالْعَمَلَ الَّذِي يُبَلِّغُنِي حُبَّكَ. اللَّهُمَّ اجْعَلْ حُبَّكَ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ نَفْسِي وَأَهْلِي وَمِنَ الْمَاءِ الْبَارِدِ."

'Allāhumme innī es'eluke hubbeke ve hubbe men juhibbuke vel-amelellezī jubelligunī hubbek. Allāhummedžal hubbeke ehabbe ilejje min nefsī ve ehlī ve minel-māil-bārid'

'Allahu, molim Te da me ispuniš ljubavlju prema Tebi i ljubavlju prema onima koji Tebe vole, kao i ljubavlju prema djelima koja će me Tebi približiti. Allahu, učini da ljubav prema Tebi bude meni najdraža stvar, draža i od mene samog, moje porodice i od hladne vode kada sam žedan.'"[1135] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar."

1036. U istom djelu bilježi se predanje Sa'da bin Ebu Vekkasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Dova koju je Zun-Nun uputio svome Gospodaru, kada je bio u utrobi ribe, jeste sljedeća:

"لَا إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ."

'Lā ilāhe illā Ente subhāneke innī kuntu minez-zālimīn'

'Nema boga osim Tebe, hvaljen neka si!, a ja sam se zaista ogriješio prema sebi.' Kada god vjernik uputi ovu dovu zbog nečega, Allah, dž.š., usliša mu dovu."[1136] Hakim Ebu Abdullah veli: "Lanac prenosilaca ovog hadisa jeste pouzdan."

1037. U istom djelu i u *Sunenu* Ibn Madže bilježi se predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je neki čovjek došao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i upitao ga: "Allahov Poslaniče, koja

---

[1135] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama, poglavlje pod brojem 73 (5/522/3490), od Muhammeda bin Fudajla, od Muhammeda bin Seida el-Ensarija, od Abdullaha bin Rebija ed-Dimiškija, od Aizullaha Ebu Idrisa el-Havlanija, od Ebu Derdaa, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." Ovaj je lanac prenosilaca nepouzdan zbog toga što je Abdullah bin Rebi ed-Dimiški nepoznat.

[1136] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama, poglavlje pod brojem 82. (5/495/3505)

je dova najbolja?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovorio mu je: "Moli Allaha, dž.š., za zdravlje i oprost i na ovom i na onom svijetu." Isti mu je čovjek došao i sljedeći dan i ponovo ga upitao: "Allahov Poslaniče, koja je dova najbolja?", a Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovorio mu je na isti način. Zatim mu je došao i treći dan i postavio mu isto pitanje, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao mu je: "Ukoliko budeš imao zdravlje i oprost na ovom i onom svijetu, uspio si."[1137] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar."

1038. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Abbasa bin Abdul-Muttaliba, r.a., koji je rekao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s.: "Poduči me dovi kojom ću moliti Allaha, dž.š." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "Moli Allaha, dž.š., za oprost." Nakon nekoliko dana Abbas, r.a., ponovo je došao i rekao: "Allahov Poslaniče, poduči me dovi kojom ću moliti Allaha, dž.š." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "Abbase, amidžo Allahovog Poslanika, moli Allaha, dž.š., za oprost na ovom i onom svijetu."[1138] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis vjerodostojan."

1039. U istom djelu bilježi se predanje Ebu Umame, r.a., koji je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., izgovarao je mnoge dove, ali većinu njih nismo mogli zapamtiti, pa mu ja rekoh: 'Izgovorio si mnoge dove, a mi gotovo ništa nismo zapamtili.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Hoćete li da vas podučim dovi koja u sebi objedinjuje sve te dove? Recite:

[1137] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama, poglavlje pod brojem 85 (5/533/3512), Ibn Madža u poglavlju o dovama pod naslovom "Dova za zdravlje i oprost" (2/126-5/3848), obojica od Seleme bin Verdana, od Enesa, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Hadis je hasenun-garib."Ovaj je lanac prenosilaca veoma nepouzdan, jer se svi učenjaci slažu da je Selema bin Verdan nepouzdan prenosilac.

[1138] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama (85) (5/534/3514) od Ubejde bin Humejda, od Jezida bin Ebu Zijada, od Abdullaha bin Harisa, od Abbasa bin Abdul-Mutalliba, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tirmizi veli: "Ovaj hadis jeste vjerodostojan. Abdullah bin Haris bin Nevfel slušao je hadise od Abbasa bin Abdul-Mutalliba, r.a."

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا سَأَلَكَ مِنْهُ نَبِيُّكَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا اسْتَعَاذَ مِنْهُ نَبِيُّكَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنْتَ الْمُسْتَعَانُ وَعَلَيْكَ الْبَلاَغُ وَلاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ."

'Allāhumme innī es'eluke min hajri mā se'eleke minhu nebijjuke Muhammedun sallallāhu alejhi ve selleme ve neūzu bike min šerri mesteāze minhu nebijjuke Muhammedun sallallāhu alejhi ve selleme ve Entel-musteān ve alejkel-belāgu ve lā havle ve lā kuvvete illā billāh'

'Allahu, molim Te za dobro za koje Te je molio Tvoj vjerovjesnik, Muhammed, s.a.v.s., a utječemo Ti se od zla od kojeg se utjecao Tvoj vjerovjesnik, Muhammed, s.a.v.s. Ti pomoć pružaš i na dove se odazivaš. Nema snage i moći osim Allahove snage i moći.'"[1139] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar."

1040a. U istom djelu bilježi se predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Molite Allaha, dž.š., riječima:

[1139] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama (89) (5/53-7/3521), od Muhammeda bin Hatima, od Ammara bin Muhammeda, sina sestre Sufjana es-Sevrija, od Lejsa bin Abdurahmana bin Sabita, od Ebu Umame. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-garib." Ibn Mein upitan je o Abdurahmanu bin Sabitu, da li je slušao hadise od Ebu Umame, pa je odgovorio: "Nije." Ibn Hadžer u svom djelu *Et-Takrib* veli: "Bio je pouzdan, ali je često prenosio hadise a da ne spominje ima ashaba od koga prenosi hadis. Ponekad bi prenosio hadise koje nije čuo direktno od onoga za koga tvrdi da prenosi od njega hadis. Ammar bin Muhammed Ebul-Jakzan sin je sestre Sufjana es-Sevrija." Ibn Hibban u svom djelu *El-Medžruhin* (2/195) veli: "On je od onih koji su činili velike greške, tako da je zaslužio da se njegova predanja ne prihvataju." Buhari u svom djelu *Tarihul-kebir* (7/biografija pod brojem 130) veli: "Bio je pouzdaniji od Sejfa i njegovog brata, ali je izmišljao hadise, kao što to tvrdi Ahmed." Ibn Mein veli: "Bio je učenjak koji je lagao. Prenosio je od stanovnika Kufe." Ibn Mein, na drugom mjestu, veli: "Kod njega ne postoji neka veća mahana." Ebu Hatim veli: "Kod njega ne postoji neka veća mahana, njegova predanja treba zapisivati." Ibn Dževzi spominje ga u djelu *Ed-Duafa vel-metrukin* (2421), gdje spominje samo nepouzdane prenosioce. Ibn Hadžer u *Et-Takrib*u veli: "Bio je istinoljubiv, ali je pravio nenamjerne greške."

“يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ.”

‘Ja zel-dželāli vel-ikrām’

‘O Veličanstveni, o Plemeniti.’”[1140]

1040b. Isti hadis bilježi Nesai u svom *Sunenu*, a prenosi ga Rebia bin Amir, r.a.[1141] Hakim veli: “Lanac prenosilaca ovog hadisa jeste pouzdan.”

1041. Ebu Davud, Tirmizi i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., učio sljedeću dovu:

“رَبِّ أَعِنِّي وَلاَ تُعِنْ عَلَيَّ وَانْصُرْنِي وَلاَ تَنْصُرْ عَلَيَّ وَامْكُرْ لِي وَلاَ تَمْكُرْ عَلَيَّ وَيَسِّرْ هُدَايَ وَانْصُرْنِي عَلَى مَنْ بَغَى عَلَيَّ رَبِّ اجْعَلْنِي لَكَ شَاكِرًا لَكَ ذَاكِرًا لَكَ رَاهِبًا لَكَ مِطْوَاعًا، إِلَيْكَ مُخْبِتًا أَوْ مُنِيبًا تَقَبَّلْ تَوْبَتِي وَاغْسِلْ حَوْبَتِي وَأَجِبْ دَعْوَتِي وَثَبِّتْ حُجَّتِي وَاهْدِ قَلْبِي وَسَدِّدْ لِسَانِي وَاسْلُلْ سَخِيمَةَ قَلْبِي.”

“Rabbi einnī ve lā tuin alejje, vensurnī ve lā tensur alejje, vemkur lī ve lā temkur alejje ve jessir hudāje vensurnī ale men begā alejj. Rabbidžalnī leke šākiren leke zākiren leke rāhiben leke mitvā’ā, ilejke mudžīben ev munibā. Tekabbel tevbetī vagsil havbetī ve edžib da’vetī ve sebbit hudždžetī vehdi kalbī ve seddid lisānī veslul-sehīmete kalbī”

[1140] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama (93) (5/539, 540/ 3524, 3525), od Ebu Bedra Šudžaa bin Velida, od Rehila bin Muavije, brata Zuhejra bin Muavije, od Rikašija, od Enesa. Pravo ime Rikašija jeste Jezid bin Eban, a on je nepoznat. Tirmizi veli: “Ovaj je hadis neobičan.” Prenosi ga i Muemmel, od Hammada bin Seleme, od Humejda, od Enesa, r.a.. Tirmizi veli: “Ovaj je hadis neobičan, i nije dobro upamćen, jer ga od Hammada bin Seleme prenosi Humejd, od Hasana, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i to je ispravnije, a spominjanje Muemmela u lancu prenosilaca jeste pogrešno jer ga prenosi Humejd, od Enesa, r.a.

[1141] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* u poglavlju o tumačenju Kur’ana pod naslovom “Riječi Uzvišenog: ‘Veličanstveni i Plemeniti’”, Hakim u *Mustedreku* (1/498, 499) i kaže: “Lanac prenosilaca ovog predanja pouzdan je ali ga ni Buhari ni Muslim ne bilježe od Abdullaha bin Osmana, čiji je nadimak bio Abdan, od Abdullaha bin Mubareka, od Jahjaa bin Hasana, od Rebia bin Amira, r.a.. Svi prenosioci u ovom lancu prenosilaca pouzdani su.

"Gospodaru, pomozi me, a nemoj pomagati druge protiv mene, ojačaj me, a nemoj jačati one protiv mene, učini da spletke budu u moju korist, a nemoj spletke učiniti protiv mene. Olakšaj mi da pronađem Pravi put i pomozi me protiv onih koji mi nasilje čine. Allahu, učini me zahvalnim Tebi, među onima koji Te se stalno sjećaju, pred Tobom skrušenim i Tebi odanim, među onima koji Ti se odmah odazivaju i koji Ti se u dovama obraćaju. Primi moje pokajanje, očisti moje grijehe, uslišaj moje dove, učvrsti moje dokaze, uputi moje srce, učini da moj jezik ispravno govori i odstrani zavist iz moga srca."[1142]

Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." Riječ "sehimet" na ovom mjestu znači "zavist", a u drugom se hadisu upotrebljava u značenju "izmet." "Ko baci izmet na put kuda prolaze muslimani neka je na njega Allahovo prokletstvo."

1042. Imam Ahmed u svom *Musnedu* i Ibn Madža u svom *Sunenu* bilježe predanje Aiše, r.a., koja prenosi da joj je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Reci:

"اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنَ الْخَيْرِ كُلِّهِ عَاجِلِهِ وَآجِلِهِ مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَمَا لَمْ أَعْلَمْ، وَأَسْأَلُكَ الْجَنَّةَ وَمَا قَرَّبَ إِلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ أَوْ عَمَلٍ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ النَّارِ وَمَا قَرَّبَ إِلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ أَوْ عَمَلٍ وَأَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا سَأَلَكَ بِهِ عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا اسْتَعَاذَ مِنْهُ عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَسْأَلُكَ مَا قَضَيْتَ لِي مِنْ أَمْرٍ أَنْ تَجْعَلَ عَاقِبَتَهُ رُشْدًا."

'Allāhumme innī es'eluke minel-hajri kullihī ādžilihī ve ādžilihī mā alimtu minhu ve mā lem ealem, ve es'elukel-džennete ve mā karrebe ilejhā min kavlin ev amelin ve eūzu bike minen-nāri ve mā karrebe ilejhā min

---

[1142] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "Šta treba reći onaj ko nazove selam" (2/84, 85/1510), Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Dove Allahovog Poslanika, s.a.v.s." (5/554/3551) Ibn Madža u poglavlju o dovama pod naslovom "Vrijednost dove" (2/1259/3830), sva trojica od Sufjana es-Sevrija, od Amra bin Murre, od Abdullaha bin Harisa, od Talika bin Kajsa, od Ibn Abbasa, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." Lanac prenosilaca ovog hadisa pouzdan je.

kavlin ev amelin ve es'eluke min hajrin mā se'eleke bihī abduke ve Resūluke Muhammedun sallallāhu alejhi ve selleme ve eūzu bike min šerri mesteāze minhu abduke ve resūluke Muhammedun sallallāhu alejhi ve selleme ve es'eluke mā kadajte lī min emrin en tedž'ale ākibetehū rušdā'

'Allahu molim Te da mi podariš svako dobro, sada i kasnije, ono koje poznajem i koje ne poznajem. Molim Te za Džennet i za djela i riječi koje će me približiti Džennetu. Utječem Ti se od Vatre i od djela i riječi koje će me odvesti u Vatru. Molim te za dobro za koje Te je molio Tvoj rob i poslanik, Muhammed, s.a.v.s., i utječem Ti se od zla od kojeg Ti se utjecao Tvoj rob i poslanik Muhammed, s.a.v.s. Molim Te, bez obzira šta si mi sada odredio da, na kraju, na Pravom putu završim."[1143] *Hakim Ebu Abdullah veli: "Lanac prenosilaca ovog hadisa jeste pouzdan.'"*

Pronašao sam da Hakim u *Mustedreku* bilježi sljedeći hadis od:

1043. Ibn Mesuda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., između ostalog, učio i sljedeću dovu:

"اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ مُوجِبَاتِ رَحْمَتِكَ وَعَزَائِمَ مَغْفِرَتِكَ، وَالسَّلَامَةَ مِنْ كُلِّ إِثْمٍ وَالْغَنِيمَةَ مِنْ كُلِّ بِرٍّ، وَالْفَوْزَ بِالْجَنَّةِ وَالنَّجَاةَ مِنَ النَّارِ."

"Allāhumme innā nes'eluke mūdžibāti rahmetike ve azāime magfiretike ves-selāmete min kulli ismin velganīmete min kulli birrin vel-fevze bil-dženneti vennedžāte minen-nār"

1143 Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Ahmed u svom *Musnedu* (6/134), Ibn Madža u poglavlju o dovama pod naslovom "Sveobuhvatne dove" (2/1264/3846), Hakim u svom *Mustedreku* (1/522) i kaže: "Lanac prenosilaca ovog hadisa jeste pouzdan, ali ga Buhari i Muslim ne bilježe." Autor djela *Ez-Zevaid* veli: "U lancu prenosilaca nalazi se Ummu Kulsum, ali niko od učenjaka nije o njoj kritički govorio, a jedna skupina učenjaka smatra da je ona bila ashabijka. Međutim, tu tvrdnju treba razmotriti jer se ona rodila poslije smrti Ebu Bekra. Ostali prenosioci hadisa pouzdani su. Ummu Kulsum nije prenosila hadise od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., nego od Aiše, r.a. Ovaj hadis je vjerodostojan.

"Allahu, molimo Te za ono čime ćemo zaslužiti Tvoju milost, i oprost, ono pomoću čega ćemo se sačuvati od grijeha i postići svako dobro, i što će biti uzrok da uspijemo, tako što ćemo ući u Džennet i sačuvati se od Vatre."[1144] Hakim veli: "Ovaj je hadis vjerodostojan po uvjetima koje postavlja Muslim."

1044. U istom djelu bilježi se predanje Džabira, r.a., koji pripovijeda da je neki čovjek došao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i počeo vikati: "Moji grijesi, moji grijesi." Allahov Poslanik, s.a.v.s., mu reče: "Reci:

"اللَّهُمَّ مَغْفِرَتُكَ أَوْسَعُ مِنْ ذُنُوبِي وَرَحْمَتُكَ أَرْجَى عِنْدِي مِنْ عَمَلِي".

'Allāhumme magfiretuke evse'u min zunūbī ve rahmetuke erdžā indī min amelī'

'Allahu, Tvoj oprost je veći od mojih grijeha. Nada u Tvoju milost veća je od mojih djela.'" Čovjek je izgovorio ove riječi, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredi mu da ih ponovi nekoliko puta i na kraju mu reče: "Ustani, Allah, dž.š. oprostio ti je."[1145]

1045. U istom djelu bilježi se predanje Ebu Umame, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّ لله تَعَالَى مَلَكًا مُوَكَّلاً بِمَنْ يَقُولُ: يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، فَمَنْ قَالَهَا ثَلاَثًا قَالَ لَهُ الْـمَلَكُ: إِنَّ أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ قَدْ أَقْبَلَ عَلَيْكَ فَسَلْ".

[1144] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Hakim u *Mustedreku* (1/525) i kaže: "Lanac prenosilaca ovog hadisa pouzdan je po uvjetima koje postavlja Muslim, ali ga ni Buhari ni Muslim ne bilježe." U ovom mišljenju podržava ga Zehebi. Bilježi ga od Seida bin Mensura, od Halfa bin Halife, od Humejda el-Aredža, od Abdullaha bin Harisa, od Ibn Mesuda, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa jeste Halef bin Halifa koji je bio istinoljubiv, ali je pred kraj života miješao hadise, i Humejd bin el-Aredž, koji je nepouzdan. Lanac prenosilaca ovog hadisa nepouzdan je.

[1145] Hadis bilježi Hakim u *Mustedreku* (1/543, 544), od Ismaila bin Muhammeda bin Fadla eš-Ša'ranija, od njegovog djeda, od Ibrahima bin Munzira el-Huzamija, od Ubejdullaha bin Muhammeda bin Hunejna, od Ubejdullaha bin Muhammeda bin Džabira bin Abdullaha, od njegovog oca, od njegovog djeda. Hakim veli: "Prenosioci ovog hadisa bili su stanovnici Medine i niko o njima nije kritički govorio, ali ga Buhari i Muslim ne bilježe." Kao da u ovim riječima upućuje na slabost ovog hadisa.

"Allah, dž.š., ima meleka koji je zadužen za one koji govore: 'O Najmilostiviji'. Ko izgovori ove riječi tri puta, taj melek kaže: 'Najmilostiviji je obratio pažnju na tebe, pa moli Ga za što god hoćeš.'"[1146]

Adabi dove

Prema najispravnijem mišljenju koje zastupaju šerijatski pravnici, muhaddisi i većina ranijih i kasnijih učenjaka upućivanje je dova preporučeno. Uzvišeni je rekao: *"Gospodar je vaš rekao: 'Pozovite Me i zamolite, Ja ću vam se odazvati'"* (El-Gafir, 60). I rekao je Uzvišeni: *"Molite se ponizno i u sebi Gospodaru svome."* (El-E'raf, 55). Ajeti koji govore o ovoj temi mnogobrojni su i poznati.

Hadisi o ovoj temi toliko su poznati da gotovo nema potrebe spominjati ih i navoditi, a u prethodnom poglavlju o dovama spomenuli smo dovoljan broj njih. A Allah, dž.š., uspjeh daje!

Imam Ebu Kasim el-Kušejri, Allah mu se smilovao, u svojoj poslanici kaže: "Učenjaci se razilaze o pitanju da li je bolje upućivati dove ili šutjeti i biti zadovoljan Allahovom, dž.š., odredbom? Neki kažu: 'Bolje je upućivati dove jer je dova ibadet, a dokaz za to jeste hadis: 'Dova je ibadet', i zbog toga što je dova izraz ovisnosti o Allahovoj, dž.š., milosti.' Drugi kažu: 'Šutnja i prihvaćanje Allahove, dž.š., odredbe potpunije je jer je preče biti zadovoljan onim što je Allah, dž.š., odredio.' Neki kažu: 'Onaj ko upućuje dovu treba je izgovarati jezikom, a u isto vrijeme biti u srcu zadovoljan odredbom Allaha, dž.š.'" Kušejri veli: "Najbolje je reći da se vrijeme i prilike razlikuju; u

---

[1146] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Hakim u *Mustedreku* (1/544) od Mesuda bin Zekerijjaa et-Tusterija, od Kamila bin Talhe, od Fadale bin Džubejra, od Ebu Umame. O ovom hadisu Hakim nije izrazio svoje mišljenje. Zehebi veli: "Fadala nije pouzdan." Ibn Dževzi u svom djelu *Ed-Duafa vel-metrukin* (2702) veli: "Njegova predanja nisu pritvrđena." Ovo su i riječi Ibn Adijja. Ibn Hibban veli: "On od Ebu Umame prenosi hadise koji nisu njegovi, a ta njegova predanja ni u kojem slučaju nije dozvoljeno koristiti kao dokaz.

nekim slučajevima bolje je upućivati dovu nego šutjeti, a ponekad je šutnja bolja od upućivanja dove, a to sve na osnovu različitih situacija. Kada čovjek u srcu osjeti želju za upućivanjem dove, onda mu je bolje da upućuje dove, a kada osjeti želju za šutnjom, onda mu je šutnja bolja." Ispravno je i reći: "Ukoliko se dova upućuje zbog opće koristi muslimana ili zbog Allahovog, dž.š., prava da Mu se moli, onda je bolje upućivati dovu jer je dova ibadet, a ako se dova upućuje zbog samog čovjeka koji je upućuje, onda mu je preče šutjeti."

Jedan od uvjeta da bi dova bila primljena jeste da hrana kojom se čovjek hrani bude dozvoljena. Jahja bin Muaz, r.a., govorio je: "Kako da Te molim kad sam Ti grešan, kako da Te ne molim kada si Plemenit?" U adabe dove spada i sljedeća stvar: prisutnost srca, a dokaz za to spomenut ćemo kasnije. Neki kažu: "Cilj dove jeste izražavanje ovisnosti o Allahovoj, dž.š., milosti, jer Allah, dž.š., čini ono što želi."

Imam Ebu Hamid el-Gazali u *Ihjau* veli: "Dova ima deset adaba: prvi, nastojanje da se upućuje u odabranim vremenima, npr. na dan Arefata, uz mjesec ramazan, petkom, posljednju trećinu svake noći, u zoru; drugi, u odabranim situacijama, npr. na sedždi, prilikom sukoba dvije vojske, prilikom padanja kiše, učenja ikameta za namaz i poslije toga. (Ja kažem: 'I u situacijama kada se srce raznježi'); treći, da se okrene prema kibli, podigne ruke i potare njima lice; četvrti, da se dova upućuje tihim glasom, ni glasno ni u sebi; peti, da se ne zamara time što će nastojati izgovarati što kićenije dove, tj. da ne pretjeruje u tome.

Najbolje se ograničiti na dove koje su prenesene od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., jer nisu svi u stanju izgovarati sažete i precizne dove, pa se bojati za takve da će pretjerati. Neki kažu: 'Dovu upućuj skrušeno i s poniznošću, a ne kićeno i rječito.' Neki kažu: 'Učenjaci i pobožnjaci nikada u dovi ne izgovaraju više od sedam riječi.' Dokaz za ovo što smo spomenuli jeste posljednji ajet sure El-Bekara: *'Gospodaru, nemoj nas kazniti...'*

(El-Bekara, 286), jer ni u jednoj dovi u Kur'anu Allah, dž.š., ne spominje više od sedam riječi. (Ja kažem: 'Primjer za to jesu i riječi Allaha, dž.š., u suri Ibrahim: 'I kad Ibrahim reče: 'Gospodaru, učini ovaj grad sigurnim...'' (Ibrahim, 35). Međutim, ispravno je mišljenje većine učenjaka koji smatraju da broj riječi u dovi nije ograničen i da nije pokuđeno u dovi izgovarati više od sedam riječi, nego je općenito preporučljivo što više izgovarati dove.'); šesti, skrušenost, poniznost i strahopoštovanje. Uzvišeni je rekao: *'Oni su se trudili da što više dobra učine i molili su Nam se u nadi i strahu, i bili su prema Nama ponizni'* (El-Enbija, 90). I rekao je Uzvišeni: *'Molite se ponizno i u sebi Gospodaru svome'* (El-E'raf, 55); sedmi, da dovu uči odlučno i da bude uvjeren da će mu Allah, dž.š., uslišati dove i da se istinski tome nada.

Dokazi su za ovo poznati i mnogobrojni. Sufjan bin Ujejna, Allah mu se smilovao, rekao je: 'Neka nikog ne spriječi da upućuje dove to što dobro poznaje grijehe svoje, jer se Allah, dž.š., odazvao i uslišao molbu najgorem stvorenju Iblisu, kada je rekao: *''Daj mi vremena do dana njihova oživljenja!', zamoli on. 'Daje ti se vremena!', reče On.'* (El-E'raf, 14); osmi, da bude uporan u dovi i da je ponavlja tri puta i da ne požuruje primanje dove; deveti, da dovu započne spomenom Allahovog, dž.š., imena. (Ja kažem: '...i sa salavatom na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., zahvalom Allahu, dž.š., i time treba završiti dovu.'); deseti, ovo je najbitniji adab dove i osnova njenog primanja, a to je iskreno pokajanje i otklanjanje učinjenih nepravdi prema drugim ljudima kao i pokornost Allahu, dž.š."

Gazali dalje veli: "Ako neko kaže: 'Kakva je korist upućivanja dove kada je sve već određeno i ne može se izbjeći?', odgovorit ćemo mu na sljedeći način: U Allahovu, dž.š., odredbu spada i otklanjanje nesreće zbog upućene dove jer dova biva uzrok da se izbjegne neka nevolja i da se spusti Allahova, dž.š., milost kao što je štit uzrok koji sprečava oružje da dopre do tijela, i kao što je voda uzrok da bilje raste iz zemlje. Pa kao što štit odbija oružje, isto tako dova otklanja nevolje. Uzvišeni

je rekao: *'Neka drže oružje svoje i neka budu oprezni.'* (En-Nisa, 102). Allah, dž.š., odredio je da se nešto dogodi, a odredio je i uzrok tog događanja. Među koristima koje se kriju u dovi jeste prisutnost srca i izražavanje ovisnosti o Allahovoj, dž.š., milosti, a to je vrhunac ibadeta i spoznaje Allaha, dž.š." A Allah, dž.š., najbolje zna!

Upućivanje dove i nadanje da će ona biti primljena zbog dobrih djela koje je čovjek učinio

1046. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje koje govori o onima što su se sklonili u pećinu, a koje prenosi Ibn Omer, r.a., od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., u kojem stoji da je rekao: "Trojica ljudi iz generacija prije vas krenuli su na putovanje i na putu se, kada se spustila noć, skloniše u neku pećinu. Kada su ušli, neki se kamen skotrlja i zatvori izlaz iz pećine. Jedan reče: 'Iz ove se situacije možete jedino spasiti ako zamolite Allaha, dž.š., vašim dobrim djelima.' Jedan od njih reče: 'Allahu, Ti znaš da sam ja imao roditelje koji su doživjeli duboku starost i nikada svoju djecu nisam napojio mlijekom sve dok prvo ne napojim svoje roditelje...'"[1147], pa je spomenuo ostatak podužeg hadisa gdje je svaki od njih trojice spomenuo neko svoje dobro djelo rekavši: "Allahu, ako sam to uradio kako bih postigao Tvoje zadovoljstvo, onda nas izbavi iz nevolje u kojoj se nalazimo." Kad god bi jedan od njih uputio dovu, stijena se pomalo pomicala i na kraju su izašli i nastavili s putovanjem.

Kadija Hasan, jedan od naših učenjaka, kada govori o namazu u kojem se moli za kišu, kaže: "Onome ko je zapao u poteškoću preporučljivo je da u dovi spomene svoja dobra

[1147] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o iznajmljivanju radnika pod naslovom "O onome ko iznajmi radnike, a on ostavi svoju nagradu" (4/525, 526/2-272, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o oslobađanju robova pod naslovom "Priča o trojici koji su se sklonili u pećinu i njihovo spominjanje dobrih djela u dovama koje su uputili". (6/17/55/56, En-Nevevi)

djela", a to dokazuje hadisom koji smo prethodno spomenuli. Neki na to kritički gledaju jer im to izgleda kao izražavanje neovisnosti o Allahovoj, dž.š., milosti, a to je neizostavni dio dove. Međutim, Allahov Poslanik, s.a.v.s., spomenuo je ovaj hadis hvaleći ovu trojicu što je dokaz da su oni ispravno postupili. A Allah, dž.š., uspjeh daje!

Najljepše što se od prijašnjih učenjaka prenosi o ovoj temi jeste ono što pripovijeda Evzai, Allah mu se smilovao, koji kaže: "Jednom prilikom ljudi su izašli da zamole Allaha, dž.š., za kišu. Bilal bin Seid ustade, zahvali se Allahu, dž.š., i reče: 'Ljudi, zar ne priznajete da ste griješili?' Oni mu odgovoriše: 'Svakako da priznajemo.' On reče: 'Allahu, čuli smo Tvoje riječi: '*Nema razloga da se išta prigovara onima koji čine dobra djela*''' (Et-Tevba, 91), a mi priznajemo da smo griješili prema Tebi. Ti jedino nama grešnima opraštaš. Allahu, oprosti nam, smiluj nam se i spusti nam kišu.' On je podigao ruke u dovi, a isto učiniše i ljudi, i kiša poče padati." U ovom značenju jeste i stih:

"Ja griješim, a Tvoj oprost je veliki,

da nema grijeha, ni opraštanja ne bi bilo."

Dizanje ruku u dovi i potiranje lica rukama

1047a. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Omera bin el-Hattaba, r.a., koji je rekao: "Kada bi Allahov Poslanik, s.a.v.s.,

digao ruke u dovi, ne bi ih spuštao dok njima ne bi potrao lice."[1148] (1047b)[1149]

Preporučljivost ponavljanja dove

1048. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje Ibn Mesuda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., volio dovu ponoviti tri puta, i da kada traži oprost, to učini tri puta."[1150]

Podsticaj na koncentraciju prilikom učenja dove

1049. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"أُدْعُـوا اللهَ وَأَنْتُمْ مُوقِنُونَ بِالْإِجَابَةِ، وَاعْلَمُوا أَنَّ اللهَ تَعَالَى لاَ يَسْتَجِيبُ دُعَاءً مِنْ قَلْبٍ غَافِلٍ لاَهٍ."

"Molite Allaha, dž.š., uz uverenje da će vam se odazvati, i znajte da se Allah, dž.š., ne odaziva na dovu onoga čije je srce nemarno."[1151] U lancu prenosilaca ovog hadisa postoji slabost.

[1148] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Predanja koja govore o dizanju ruku prilikom učenja dove" (5/463/3386), od Muhammeda bin Musenne i Ibrahima bin Jakuba, i dr. od Hammada bin Isaa el-Džuhenija, od Hanzale bin Ebu Sufjana el-Džemhija, od Salima bin Abdullaha, od njegovog oca, od Omera bin el-Hattaba, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis sahih-garib, jedino ga prenosi Hammad bin Isa, a inače je prenio vrlo malo hadisa." Neki su prenosili njegova predanja, a Hanzala bin Ebu Sufjan je pouzdan, i takvim ga ocjenjuje Jahja bin Seid el-Kattan. Hammad bin Isa el-Džuheni jeste nepouzdan. Takvim ga ocjenjuju Ebu Hatim, Ebu Davud i kaže: "On prenosio neispravna predanja."

[1149] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "O dovi" (2/80/1492). Ovaj je hadis nevjerodostojan, jer se u njegovom lancu prenosilaca nalazi Ibn Lehia, koji je nepouzdan i Hafs bin Hašim bin Utba koji je nepoznat.

[1150] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "Traženje oprosta" (2/88/1524) od Ebu Davuda, od Israila, tj. Ibn Junusa bin Ebu Ishaka el-Hemdanija es-Sebiija, od Ebu Ishaka, od Amra bin Mejmuna, od Abdullaha bin Mesuda, r.a. Lanac prenosilaca ovog hadisa jeste pouzdan, jedino se o Israilu učenjaci razilaze, ali je ispravno da je pouzdan.

[1151] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama (66/5/517, 518/3479) od Abdullaha bin Muavije el-Džemhija, a on je bio pobožan čovjek, od Saliha el-Mera, od Hišama bin Hasana, od Muhammeda bin Sirina, od Ebu Hurejre,

Vrijednost upućivanja dova za muslimane kada oni nisu u našem prisustvu

Uzvišeni je rekao: *"Oni koji poslije njih dolaze govore: 'Gospodaru naš, oprosti nama i braći našoj koja su nas u vjeri pretekla'"* (El-Hašr, 10). I rekao je Uzvišeni: *"Traži oprosta za svoje grijehe i za vjernike i vjernice"* (Muhammed, 19). Allah, dž.š., obavještava nas da je Ibrahim, a.s., učio sljedeću dovu: *"Gospodaru naš, oprosti meni, i roditeljima mojim, i svim vjernicima"* (Ibrahim, 41). Također nam prenosi dovu Nuha, a.s.: *"Gospodaru moj, oprosti meni, i roditeljima mojim, i onome ko kao vjernik u dom moj uđe, i vjernicima i vjernicama."* (Nuh, 28)

1050. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Derdaa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَا مِنْ عَبْدٍ مُسْلِمٍ يَدْعُو لِأَخِيهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ إِلاَّ قَالَ لَهُ الْـمَلَكُ: وَلَكَ بِمِثْلٍ."

"Kada vjernik u odsustvu prouči dovu za svoga brata muslimana, melek kaže: 'I tebi isto.'"[1152] U drugom predanju, koje bilježi Muslim u svom *Sahihu* od Ebu Derdaa, r.a., prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"دَعْوَةُ الْـمَرْءِ الْـمُسْلِمِ لِأَخِيهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ مُسْتَجَابَةٌ، عِنْدَ رَأْسِهِ مَلَكٌ مُوَكَّلٌ.
كُلَّمَا دَعَا لِأَخِيهِ بِخَيْرٍ قَالَ لَهُ الْـمَلَكُ الْـمُوَكَّلُ بِهِ: آمِينَ وَلَكَ بِمِثْلِهِ."

"Dova koju musliman prouči za svog brata muslimana u njegovom odsustvu bit će primljena. Pored njega stoji melek

---

r.a. Ebu Isa veli: "Ovaj je hadis neobičan, prenosi se jedino putem ovog lanca prenosilaca. Čuo sam Abbasa el-Anberija kako kaže: 'Zapisujte predanja koja prenosi Abdullah bin Muavija el-Džemhi jer je on pouzdan'". Salih bin Bešir bin Vadi jeste nepouzdan. Ovaj hadis imam Ahmed bilježi u svom *Musnedu* pod brojem (2/177), a šejh Šakir ocjenjuje ga pouzdanim. Međutim, u njegovom lancu prenosilaca nalazi se Ibn Lehia, a on je nepouzdan. Hejsemi u svom djelu *El-Medžma* veli: "Lanac prenosilaca ovog hadisa jeste dobar." Međutim, to nije tačno, nego je onako kako smo prethodno spomenuli. A Allah, dž.š., najbolje zna!

[1152] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o zikru, dovama i pokajanju pod naslovom "Vrijednost dove u odsustvu". (6/17/49-50, En-Nevevi)

koji je zadužen da, kad god on prouči dovu za dobro nekog muslimana, kaže: 'Amin! I tebi isto.'"

1051. Ebu Davud i Tirmizi u svojim *Sunenima* bilježe predanje Ibn Omera, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Dova koja najbrže biva uslišana jeste dova za onoga ko je odsutan."[1153] Tirmizi ovaj hadis ocjenjuje nepouzdanim.

Preporučljivost dove za onoga ko nam učini neko dobro i način na koji se ta dova uči

O ovoj temi spominjali smo dosta stvari u prethodnim poglavljima. Najbolje što se o toj temi prenosi jeste predanje koje bilježi Tirmizi od:

1052. Usame bin Zejda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kome neko učini neko dobro, pa mu on kaže:

"جَزَاكَ اللهُ خَيْرًا."

'Džezākallāhu hajrā'

'Da te Allah, dž.š., nagradi svakim dobrom', dovoljno mu se zahvalio."[1154] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

U poglavlju o čuvanju jezika spominjali smo vjerodostojni hadis: "Ko vam učini neko dobro uzvratite mu, a ako mu nemate čime uzvratiti, onda upućujte za njega dove dok ne budete sigurni da ste mu se odužili."[1155]

[1153] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "Dova za onoga ko je odsutan" (2/90/1535), Tirmizi u poglavlju o dobročinstvu i održavanju bratskih veza" (2/90/1535), Tirmizi u poglavlju o dobročinstvu i održavanju bratskih veza pod naslovom "Predanja koja govore o dovi koju musliman uputi za svoga brata kad je odsutan" (4/352/1980), obojica od Abdurahmana bin Zijada bin En'ama el-Afrikija, od Abdullaha bin Jezida, od Ibn Omera. Ebu Isa veli: "Ovaj je hadis neobičan, prenosi se jedino putem ovog lanca prenosilaca. El-Afriki bio je nepouzdan prenosilac hadisa." Hadis ima potvrdu u predanju koje prenosi Ebu Derda, a bilježi ga Muslim, tj. prethodni hadis koji svojim značenjem potvrđuje ovaj hadis. A Allah, dž.š., najbolje zna!

[1154] Spominjali smo ga pod brojem 811.

[1155] Spominjali smo ga pod brojem 972.

Preporučljivost traženja da dovu uči onaj ko je pobožan, pa makar onaj ko to traži bio i pobožniji od njega

Hadisi o ovoj temi veoma su mnogobrojni i učenjaci se slažu da je to dozvoljeno. Među hadisima koji najbolje upućuju na to jeste predanje koje bilježe Ebu Davud i Tirmizi od:

1053. Omera el-Hattaba, r.a., koji kaže: "Zatražio sam dozvolu od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da idem na umru, pa mi je dozvolio i rekao: 'Brate, nemoj nas zaboraviti u dovama.' Te njegove riječi bile su mi draže od cijelog dunjaluka."[1156] U drugom predanju prenosi se da je rekao: "Brate, uputi i za nas dove." Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." Spominjali smo ga u poglavlju o dovama koje se uče na putovanju.

Punoljetnom muslimanu zabranjeno je učiti dove protiv sebe, svoje djece, sluga, imetka i sl.

1054. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje s pouzdanim lancem prenosilaca od Džabira, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لاَ تَدْعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ وَلاَ تَدْعُوا عَلَى أَوْلاَدِكُمْ وَلاَ تَدْعُوا عَلَى خَدَمِكُمْ وَلاَ تَدْعُوا عَلَى أَمْوَالِكُمْ لاَ تُوَافِقُوا مِنَ اللهِ سَاعَةَ نَيْلٍ فِيهَا عَطَاءٌ فَيُسْتَجَابَ لَكُمْ."

"Nemojte učiti dove protiv sebe niti protiv svoje djece, niti protiv svojih sluga, niti protiv svog imetka, i posebno to nemojte činiti u vremenima kada Allah, dž.š., daruje i prima dove, pa da vam se odazove."[1157]

[1156] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "O dovama" (2/81/1498), Tirmizi u poglavlju o dovama, poglavlje pod brojem 110 (5/559/560/3562). Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u *Rijadus-salihinu* pod brojem 574, a u njegovom lancu prenosilaca nalazi se Asim bin Ubejdullah, a on je nepouzdan.

[1157] Lanac prenosilaca ovog hadisa jeste hasen, dobar. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "Zabrana da čovjek uči dove protiv svoje porodice i imetka" (2/89/1532), od Ebu Hatima bin Ismaila, od Jakuba bin Mudžahida Ebu Hazere, od Ubade bin Velida bin Ubade bin Samita, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Jakub bin Mudžahid Ebu Hazera, koji je bio istinoljubiv. Hadis je stoga hasen, dobar, a u osnovi se bilježi u Muslimovom *Sahihu*.

1055. Muslim na kraju svog Sahiha bilježi ovaj hadis u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لاَ تَدْعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ وَلاَ تَدْعُوا عَلَى أَوْلاَدِكُمْ وَلاَ تَدْعُوا عَلَى أَمْوَالِكُمْ لاَ تُوَافِقُوا مِنَ اللهِ تَعَالَى سَاعَةً يُسْأَلُ فِيهَا عَطَاءٌ فَيَسْتَجِيبَ لَكُمْ".

"Nemojte učiti dove protiv sebe niti protiv svoje djece, niti protiv svog imetka, i posebno to nemojte činiti u trenucima u kojima Allah, dž.š., obilno daruje, pa da vam se odazove."[1158]

Dokaz da dova muslimana biva uvijek uslišana, pa mu se daruje ono za što je molio ili nešto drugo

Uzvišeni je rekao: *"A kada te robovi Moji za Mene upitaju, Ja sam sigurno blizu, odazivam se molbi molitelja kada Me zamoli"* (El-Bekara, 186). I rekao je: *"Pozovite me i zamolite, Ja ću vam se sigurno odazvati."* (El-Gafir, 60)

1056a. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Ubade bin Samita, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَا عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ مُسْلِمٌ يَدْعُو اللهَ تَعَالَى بِدَعْوَةٍ إِلاَّ آتَاهُ اللهُ إِيَّاهَا، أَوْ صَرَفَ عَنْهُ مِنَ السُّوءِ مِثْلَهَا مَا لَمْ يَدْعُ بِإِثْمٍ أَوْ قَطِيعَةِ رَحِمٍ".

"Ne postoji ni jedan vjernik na zemaljskoj kugli koji zamoli Allaha, dž.š., za nešto, a da mu dova ne bude uslišana, ili mu zbog nje Allah, dž.š., ne otkloni neko zlo, ukoliko ne moli za nešto što je grijeh ili za prekidanje rodbinskih veza." Neki čovjek reče: "Onda ćemo što više učiti dove", a Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "Allah, dž.š., dat će i više od toga što molite."[1159] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." Bilježi

---

[1158] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o skromnosti pod naslovom "Poduži hadis koji prenosi Džabir, r.a., i priča o Ebu Jusru". (6/18/39, En-Nevevi)

[1159] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Iščekivanje izbavljenja iz nevolje" (5/566/3573), od Abdullaha bin Abdurahmana, od Muhammeda bin Jusufa, od Ibn Sevbana, od njegovog oca, od Mekhula, od Džubejra bin Nufejra, od Ubade bin Samita, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis sahih-garib kada ga prenosi ovaj lanac prenosilaca." Ibn Sevban je Abdurahman bin Sabit bin

ga i Hakim Ebu Abdullah u svom *Mustedreku ales-sahihajni*, a to predanje prenosi Ebu Seid el-Hudri, r.a., i dodaje: "...ili će mu zbog te dove dati neku nagradu."[1160]

1057. Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* bilježe predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"يُسْتَجَابُ لأَحَدِكُمْ مَا لَمْ يَعْجَلْ فَيَقُولُ: قَدْ دَعَوْتُ فَلَمْ يُسْتَجَبْ لِي."

"Svakome od vas bit će uslišana dova ukoliko ne bude požurivao govoreći: 'Molio sam, ali mi dova nije primljena.'"[1161]

Poglavlje o traženju oprosta

Ovo je poglavlje jedno od najbitnijih poglavlja knjige na koje treba obratiti posebnu pažnju i treba postupati prema njemu. Namjerno sam ga spomenuo na kraju knjige nadajući se da će i nama Allah, dž.š., pred kraj života oprostiti i oprostom zapečatiti naš život. Molim Allaha, dž.š., da meni, mojim voljenim i svim vjernicima podari svako dobro. Amin!

Sevban el-Anesi, koga više učenjaka ocjenjuje nepouzdanim. Ahmed veli: "Njegova su predanja neispravna." Salih bin Muhammed veli: "Učenjaci smatraju da su predanja koja on prenosi od svoga oca, a on od Mekhula neispravna." Jedino ga Ibn Hibban ocjenjuje pouzdanim, međutim, ispravno je da on nije pouzdan. A Allah, dž.š., najbolje zna!

[1160] Bilježi ga Hakim u *Mustedreku* (1/493) i kaže: "Lanac prenosilaca ovog hadisa jeste pouzdan, ali ga ni Buhari ni Muslim ne bilježe od Alije bin Alije er-Rifaija, od Ebu Nasra Ahmeda bin Sehla, od Muhammeda bin Hubejba, El-Hafiza, od Alije bin el-Dža'da, od Alije bin Alije er-Rifaija, od Ebu Abdullaha Muhammeda bin Abdullaha es-Saffara, od Ebu Bekra bin Ebu Dun'jaa, od Muhammeda bin Jezida Ebu Hišama, od Alije bin Alije, od Ebu Mutevekkila, od Ebu Seida. Alija bin Alija jeste pouzdan i slušao je hadise od Ebu Mutevekkila, kao što to tvrdi Buhari u djelu *Tarihul-kebir*, a Ebu Mutevekkil je slušao hadise od Ebu Seida. Alija bin Dža'd jeste pouzdan, a za ostale prenosioce hadisa nisam pronašao biografije.

[1161] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o dovama pod naslovom "Dova će biti primljena ukoliko onaj koji je uči ne požuruje" (11/145/6340, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o zikru, dovama i traženju oprosta pod naslovom "Dova vjernika biva primljena ukoliko ne požuruje i kaže: 'Molio sam ali mi dova nije primljena". (6/17/51, En-Nevevi)

Uzvišeni je rekao: *"I moli da ti budu oprošteni tvoji grijesi, i Gospodara svoga krajem i početkom dana veličaj i hvali"* (El-Gafir, 55). I rekao je Uzvišeni: *"Traži oprosta za svoje grijehe i za vjernike i vjernice"* (Muhammed, 19). I rekao je Uzvišeni. *"Onima koji se budu Allaha bojali i grijeha klonili imat će u Gospodara svoga džennetske bašče, kroz koje će rijeke teći, u njima će vječno boraviti, i čiste žene, i Allahovu naklonost – a Allah, dž.š., dobro poznaje robove Svoje – oni koji budu govorili: 'Gospodaru naš, mi, zaista, vjerujemo, zato nam oprosti grijehe naše i sačuvaj nas patnje u ognju!, oni koji budu strpljivi, i istinoljubivi, i Allahu poslušni, i oni koji budu milostinju udjeljivali, i koji budu u posljednjim časovima za oprost molili'"* (Alu Imran, 15-7). I rekao je Uzvišeni: *"Allah ih nije kaznio, jer si ti među njima bio; i Allah ih neće kazniti sve dok neki od njih mole da im se oprosti"* (El-Enfal, 33).

I rekao je Uzvišeni: *"I za one koji se, kada grijeh počine ili kada se prema sebi ogriješe, Allaha sjete i oprost za grijehe svoje zamole – a ko će oprostiti grijehe ako ne Allah?, i koji svjesno u grijehu ne ustraju"* (Alu Imran, 135). I rekao je Uzvišeni: *"Onaj ko kakvo zlo učini ili se prema sebi ogriješi, pa poslije zamoli Allaha da mu oprosti – naći će da Allah prašta i da je milostiv"* (En-Nisa, 110). I rekao je Uzvišeni: *"Tražite od Gospodara svoga oprost jer On, doista, mnogo prašta"* (Nuh, 10). Allah, dž.š., prenosi nam da je Hud, a.s., rekao svome narodu: *"O narode moj, molite Gospodara svoga da vam oprosti, i pokajte mu se"* (Hud, 52). Ajeti koji govore o traženju oprosta mnogobrojni su i poznati, i dovoljno je ono što smo spomenuli.

Što se tiče hadisa koji govore o traženju oprosta, nemoguće ih je zbog njihove brojnosti sve spomenuti na ovom mjestu, pa ćemo spomenuti samo neke od njih.

1058. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje El-Egarra el-Muznija, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّهُ لَيُغَانُ عَلَى قَلْبِي، وَإِنِّي لأَسْتَغْفِرُ اللهَ فِي الْيَوْمِ مِائَةَ مَرَّةٍ."

"Ponekad osjetim potištenost u svom srcu, i ja u jednom danu stotinu puta zatražim oprost od Allaha, dž.š."[1162]

1059. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"وَاللهِ إِنِّي لأَسْتَغْفِرُ اللهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ فِي الْيَوْمِ أَكْثَرَ مِنْ سَبْعِينَ مَرَّةً."

"Tako mi Allaha, dž.š., ja u jednom danu zatražim oprost i pokajem se više od sedamdeset puta."[1163]

1060. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Šeddada bin Evsa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Najbolja dova pomoću koje se može zatražiti oprost od Allaha, dž.š., jeste sljedeća:

"اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ وَأَبُوءُ بِذَنْبِي فَاغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لاَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ أَنْتَ."

'Allāhumme ente rabbī lā ilāhe illā ente halaktenī ve ene abduke ve ene alā ahdike ve va'dike mesteta'tu eūzu bike min šerri mā sana'tu ebūu leke bi ni'metike alejje ve ebūu bi zenbī fagfirlī fe innehū lā jagfiruz-zunūbe illā ente'

"Allahu moj, Ti si moj Gospodar, nema boga osim Tebe, stvorio si me i ja sam Tvoj rob, i nastojim ispuniti obećanje i zavjet koji sam Ti dao u granicama svojih mogućnosti. Utječem Ti se od posljedica loših djela koje sam počinio. Tebi se vraćam pomoću blagodati Tvoje prema meni. Tebi priznajem grijehe svoje, zato mi oprosti, jer osim Tebe niko drugi grijehe ne može oprostiti." Ako ovu dovu čovjek prouči kada omrkne, a zatim umre, ući će u Džennet ili će

[1162] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o zikru, dovama i traženju oprosta pod naslovom "Preporučljivost čestog traženja oprosta". (6/17/53, En-Nevevi)

[1163] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o dovama pod naslovom "Istigfar Allahovog Poslanika, s.a.v.s." (11/104/6307, *Fethul-Bari*)

konačno biti među stanovnicima Dženneta, a ako ovu dovu prouči kada osvane, i poslije toga umre, imat će istu nagradu."[1164]

1061. Ebu Davud, Tirmizi i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje Ibn Omera, r.a., koji je rekao: "Kada smo boravili u društvu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., mogli smo nabrojati da stotinu puta kaže:

"رَبِّ اغْفِرْ لِي وَتُبْ عَلَيَّ إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ."

'Rabbigfir lī ve tub alejje inneke Entet-tevvabur-rahīm'

'Oprosti mi i primi moje pokajanje, zaista Ti mnogo primaš pokajanja i mnogo opraštaš.'"[1165]

1062. Ebu Davud i Ibn Madža u svojim *Sunenima* bilježe predanje Ibn Abbasa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ لَزِمَ الْإِسْتِغْفَارَ جَعَلَ اللهُ لَهُ مِنْ كُلِّ ضِيقٍ مَخْرَجًا وَمِنْ كُلِّ هَمٍّ فَرَجًا، وَرَزَقَهُ مِنْ حَيْثُ لاَ يَحْتَسِبُ."

"Ko bude stalno tražio oprost, Allah, dž.š., iz svake će mu nevolje naći izlaz, riješit će ga svake brige i opskrbit će ga odakle se i ne nada."[1166]

[1164] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o dovama pod naslovom "Najbolja dova pomoću koje se može tražiti oprost". (11/100/6306, *Fethul-Bari*)

[1165] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "O traženju oprosta" (2/86/1516), Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Šta uči onaj ko ustane da ide sa skupa" (5/494/3434), Ibn Madža u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "O traženju oprosta" (2/1253/3814), od Malika bin Megula, od Muhammeda bin Suka, od Nafija, od Ibn Omera, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasensahih-garib." Prenosioci su ovog hadisa pouzdani osim Muhammeda bin Suka, čija su predanja dobra, kao što to tvrdi Ibn Mein. Drugi ga ocjenjuju da je na visokom stupnju pouzdanosti, što je i ispravno. Muhammed je slušao hadise od Nafija kao što tvrdi Buhari u svom djelu *Tarihul-kebir* (1/17102). Hadis je vjerodostojan, već smo ga spominjali. Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Rijadus-Salihin* pod brojem 1876.

[1166] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "O traženju oprosta" (2/86/1518), Ibn Madža u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Traženje oprosta" (2/1254, 1255/3819), od Hišama bin Ammara, od

1063. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ لَمْ تُذْنِبُوا لَذَهَبَ اللهُ بِكُمْ، وَلَجَاءَ بِقَوْمٍ يُذْنِبُونَ فَيَسْتَغْفِرُونَ اللهَ تَعَالَى فَيَغْفِرُ لَهُمْ."

"Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moj život, kada vi ne biste griješili, Allah, dž.š., zamijenio bi vas drugim narodom koji bi griješio i tražio oprosta, i Allah, dž.š., opraštao bi im."[1167]

1064. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje Abdullaha bin Mesuda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., volio dovu ponoviti tri puta, i da kada traži oprosta, to učini tri puta."[1168] Ovaj hadis spominjali smo nedavno u poglavlju o sveobuhvatnim dovama.

1065. Ebu Davud i Tirmizi u svojim *Sunenima* bilježe predanje štićenika Ebu Bekra es-Siddika, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَا أَصَرَّ مَنِ اسْتَغْفَرَ وَإِنْ عَادَ فِي الْيَوْمِ سَبْعِينَ مَرَّةً."

"Neće dosaditi sa istigfarom makar to čovjek ponavljao i sedamdeset puta u jednom danu."[1169] Tirmizi veli: "Lanac prenosilaca ovog hadisa nije jak."

Velida bin Muslima, od Hakema bin Mus'aba, od Muhammeda bin Alije bin Abdullaha bin Abbasa, od njegovog oca, od Ibn Abbasa, r.a. Hakem bin Mus'ab nepoznat je, kao što to tvrdi Ebu Hatim, Ibn Hadžer. Hišam bin Ammar bio je istinoljubiv. Prethodno smo govorili o ovom lancu prenosilaca u djelu *Rijadus-salihin* pod brojem 1877. A Allah, dž.š., uspjeh daje!

[1167] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o zikru, dovama i traženju oprosta pod naslovom "Vrijednost ustrajnosti u zikru i razmišljanju o ahiretskim stvarima". (6/17/65, En-Nevevi)

[1168] Hadis je vjerodostojan. Spominjali smo ga pod brojem 1048.

[1169] Hadis nije vjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "Poglavlje o traženju oprosta" (2/85, 86/1514), Tirmizi u poglavlju o dovama, poglavlje pod brojem 107 (5/558/3559), obojica od Osmana bin Vakida, od Ebu Nudajra, od Ebu Bekrovog, r.a., štićenika, od Ebu Bekra, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis neobičan, jedino ga prenosi Ebu Nudajr, i njegov lanac prenosilaca nije jak." Ahmed Ebu Nudajra el-Vasitija ocjenjuje pouzdanim, a i Ibn Hibban ga spominje u djelu *Es-Sikat*,

1066. Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi predanje Enesa, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Uzvišeni Allah, dž.š., rekao je:

"يَا ابْنَ آدَمَ، إِنَّكَ مَا دَعَوْتَنِي وَرَجَوْتَنِي غَفَرْتُ لَكَ مَا كَانَ مِنْكَ وَلاَ أُبَالِي، يَا ابْنَ آدَمَ لَوْ أَنَّ ذُنُوبَكَ بَلَغَتْ عَنَانَ السَّمَاءِ ثُمَّ اسْتَغْفَرْتَنِي غَفَرْتُ لَكَ، يَا ابْنَ آدَمَ لَوْ أَتَيْتَنِي بِقُرَابِ الأَرْضِ خَطَايَا ثُمَّ أَتَيْتَنِي لاَ تُشْرِكُ بِي شَيْئًا لأَتَيْتُكَ بِقُرَابِهَا مَغْفِرَةً."

'Sine Ademov, sve dok Me moliš i nadaš se Mojoj milosti, opraštat ću ti grijehe koje učiniš i neću im pridavati nikakvu važnost. Sine Ademov, čak i kada bi tvoji grijesi doprli do nebesa, a Ti Mi zatražiš oprosta, oprostio bih ti. Sine Ademov, kada bi Mi došao s grijesima velikim poput Zemlje, a da Mi ne pripisuješ nikoga za druga, Ja bih ti došao s isto toliko oprosta.'"[1170] Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasen, dobar."

1067. Ibn Madža u svom *Sunenu* bilježi predanje s dobrim lancem prenosilaca od Abdullaha bin Busra, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"طُوبَى لِمَنْ وَجَدَ فِي صَحِيفَتِهِ اسْتِغْفَارًا كَثِيرًا."

---

gdje govori o pouzdanim prenosiocima i kaže: "Griješio je iako je prenio veoma malo predanja." Bezzar veli: "Ebu Nudajr i štićenik Ebu Bekra nepoznati su", a i očigledno je da je on, pored toga što je nepoznat i što prenosi veoma malo predanja, i nepouzdan. A Allah, dž.š., najbolje zna! Tirmizi od njega bilježi jedino ovaj hadis.

[1170] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Vrijednost pokajanja i traženja oprosta i Allahova, dž.š., milost prema Njegovim robovima" (5/548/3-540), od Ebu Asima en-Nebila, od Kesira bin Faida, od Seida bin Ubejda Henaija, od Bekra bin Abdullaha el-Muznija, od Enesa bin Malika, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis garib, neobičan, jedino se prenosi putem ovog lanca prenosilaca." En-Nevevi u svojim djelima *El-Erbeun* i *El-Ezkar* tvrdi da je Tirmizi rekao da je ovaj hadis, hasen, dobar." Vjerovatno se to bilježi u nekim primjercima tih djela. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Seid bin Ubejd el-Henai za koga Ebu Hatim veli: "On je bio učenjak." Berkani prenosi da je Darekutni o njemu rekao: "Bio je dobar." Bezzar veli: "Kod njega ne postoji neka veća smetnja." Što se tiče Kesira bin Faida, jedino ga Ibn Hibban ocjenjuje pouzdanim u svom djelu *Es-Sikat*. Ibn Hadžer u svom djelu *Et-Takrib* veli: "On je prihvatljiv." Ibn Redžeb veli: "Ovaj hadis jedino bilježi Tirmizi", i nakon što spominje lanac prenosilaca ovog hadisa, veli: "Ovaj lanac prenosilaca kod sebe nema neku veću mahanu." Pogledaj ostatak njegovog govora u djelu *Džamiul-ulumi vel-hikem*, čije smo hadise mi recenzirali, hadis pod brojem 42.

"Blago onom ko u knjizi u kojoj su zapisana njegova djela nađe mnogo traženja oprosta."[1171]

1068. Ebu Davud i Tirmizi u svojim *Sunenima* bilježe predanje Ibn Mesuda, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko kaže:

"أَسْتَغْفِرُ اللهَ الَّذِي لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ."

'Estagfirullāhellezī lā ilāhe illā huvel-hajjul-kajjūmu ve etūbu ilejh'

'Tražim oprosta od Allaha, osim Koga drugog boga nema, Živog i Vječnog, i Njemu se kajem', grijesi će mu biti oprošteni, pa makar i da je pobjegao s bojnog polja."[1172] Hakim veli: "Ovaj je hadis

[1171] Ovaj hadis je hasen, dobar. Bilježi ga Ibn Madža u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Traženje zaštite" (2/1254/3818), od Amra bin Osmana bin Seida bin Kesira bin Dinara el-Humsija, od njegovog oca, od Muhammeda bin Abdurahmana bin Ireka, od Abdullaha bin Busra, r.a. Autor djela *Ez-Zevaid* veli: "Lanac prenosilaca ovog hadisa jeste ispravan, a njegovi su prenosioci pouzdani." Nevevi smatra da je ovaj lanac prenosilaca dobar. U njegovom lancu prenosilaca nalazi se Muhammed bin Abdurahman, o kome Ibn Hadžer veli: "Njegova predanja ne treba prihvaćati ukoliko ih prenosi od Bekijje i Jahjaa bin Seida, a se ostali hadisi mogu prihvatiti ukoliko ih prenosi od pouzdanih prenosilaca." Ovaj dodatak jesu riječi Ibn Hibbana koje navodi u djelu *Es-Sikat*, Darimi ga ocjenjuje pouzdanim a Ibn Hadžer veli: "On je bio istinoljubiv." Lanac prenosilaca ovog hadisa jeste hasen, dobar.

[1172] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o namazu pod naslovom "O traženju oprosta" (2/86/1517), Tirmizi u poglavlju o dovama pod naslovom "Dova koju uči gost" (5/568/3577), obojica od Musaa bin Ismaila, od Hafsa bin Omera eš-Šennija, od njegovog oca Omera bin Murre, od Bilala bin Jesara bin Zejda, štićenika Allahovog Poslanika, s.a.v.s., od njegovog oca, od njegovog djeda. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis garib, neobičan, prenosi se jedino putem ovog lanca prenosilaca. Bilala bin Jesara jedino Ibn Hibban ocjenjuje pouzdanim, a Hafs i njegov otac nepoznati su. Hadis bilježi i Hakim u svom *Mustedreku* (1/511) od Bekra bin Muhammeda es-Sajrefija, od Ahmeda, od Ahmeda bin Ubejdullaha en-Nursiija, od Muhammeda bin Sabika, od Israila, od Ebu Sinana, od Ebu Ahvesa, od Ibn Mesuda, r.a., u istom obliku. On kaže: "Ovaj je hadis vjerodostojan po uvjetima koje postavljaju Buhari i Muslim, ali ga ne bilježe u svojim *Sahihima*." Zehebi veli: "Pravo ime Ebu Sinana jeste Darar, i Buhari ne bilježi hadise koje on prenosi." Međutim, istina je da Buhari bilježi hadise koje on prenosi jer je to učinio u svom djelu *Edebul-mufred*, i on je pouzdan prenosilac, kao što to tvrdi Mizzi, kada govori o njegovoj biografiji. O Muhammedu bin Sabiku učenjaci su kritički govorili, a, prema mom mišljenju, on je nepouzdan. A Allah, dž.š., najbolje zna!

vjerodostojan po uvjetima koje postavljaju Buhari i Muslim." Ovo je poglavlje veoma opširno, ali mi ćemo se zadovoljiti već spomenutim.

Prenosi se da je Rebii bin Hasjem rekao: "Neka niko od vas ne kaže: 'Tražim oprosta od Allaha, dž.š., i Njemu se kajem', pa da slaže ukoliko se uistinu ne pokaje, nego neka kaže: 'Allahu, oprosti mi i primi moje pokajanje.'" Ove su njegove posljednje riječi dobre, ali što se tiče njegovog mišljenja da je pokuđeno reći: "Tražim oprosta od Allaha, dž.š.", i nazivanja toga lažju, s tim se ne slažemo jer se ovim riječima traži oprost od Allaha, dž.š., i u njima nema nikakve laži. Kao odgovor njemu dovoljan je hadis koji prenosi Ibn Mesud, r.a., a koji smo spomenuli. Prenosi se da je Fudajl, Allah mu se smilovao, rekao: "Traženje oprosta bez prestajanja s griješenjem jeste pokajanje lažljivca." Slično ovim riječima jeste i ono što se prenosi od Rabije el-Adevije da je rekla: "Naše je traženje oprosta samo potrebno da za njega mnogo oprosta tražimo."

Prenosi se da je neki beduin, držeći se rukama za ogrtač Kabe, rekao: "Moje traženje oprosta uz ustrajavanje u grijehu zaslužuje prijekor, a netraženje oprosta uz spoznaju veličine Tvoje milosti jeste nemar. Koliko li si mi podario blagodati a uopće ne ovisiš o meni, i koliko sam samo uradio grijeha, a znam da sam potpuno ovisan o Tebi. O Ti, Koji kada nešto obećaš, to ispuniš, i Koji kada zaprijetiš, oprostiš i pređeš preko grešaka, poništi veličinu mojih grijeha veličinom Tvoga oprosta, molim Te, o Najmilostiviji."

Zabrana šutnje dan i noć

1069a. Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi predanje s dobrim lancem prenosilaca od Alije, r.a., koji je rekao: "Zapamtio sam od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., sljedeće riječi:

"لاَ يُتْمَ بَعْدَ احْتِلاَمٍ وَلاَ صُمَاتَ يَوْمٍ إِلَى اللَّيْلِ."

'Nakon punoljetnosti dijete se prestaje nazivati siročetom, i zabranjeno je šutjeti cio dan i noć."[1173]

1069b. Imam Ebu Sulejman el-Hattabi u svom djelu *Mealimus-sunen*, u tumačenju ovog hadisa, veli: "Arapi su u predislamsko doba imali običaj činiti ibadet tako što bi šutjeli. Neki bi iz tog razloga šutjeli po cio dan i noć, pa ih je islam odvratio od toga, i naređeno im je da spominju Allaha, dž.š., i govore ono što je dobro."[1174]

1070. Buhari u svom *Sahihu* bilježi predanje Kajsa bin Ebu Hazima, Allah mu se smilovao, koji pripovijeda: "Ebu Bekr es-Siddik, r.a., posjetio je neku ženu iz plemena Ahmes, koja se zvala Zejneba, i primijetio je da ona neprestano šuti, pa kada je upitao o tome, rekli su mu: 'Ona je odlučila cio hadž prešutjeti i ni s kim ne govoriti.' Ebu Bekr, r.a., reče joj: 'Pričaj, jer nije dozvoljeno neprestano šutjeti, to je običaj iz predislamskog doba.'"[1175]

Posljednje što sam imao namjeru spomenuti u ovoj knjizi jeste ono što će je uljepšati i upotpuniti, inšallah, a to su hadisi na kojima se temelji učenje islama. Učenjaci se o ovim hadisima veoma razilaze, a ja ću ovdje spomenuti trideset hadisa koje svi spominju.

[1173] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o oporukama pod naslovom "Predanja koja govore o tome kada siroče prestaje imati status siročeta" (3/114/2873), od Ahmeda bin Saliha, od Jahjaa bin Muhammeda el-Medinija, od Abdullaha bin Halida bin Seida bin Ebu Merjema, od njegovog oca, od Seida bin Abdurahmana bin Jezida bin Rekiša, od učenjaka iz porodice Benu Amr bin Avf i njegovog daidže Abdullaha bin Ebu Ahmeda, od Alije bin Ebu Taliba, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Abdullah bin Halid bin Seid bin Ebu Merjem, a njegovo je stanje nepoznato. To je mišljenje Ibn Aktana. Ibn Hadžer veli: "On je nepoznat." Prenosi se da je El-Ezdi rekao: "Njegova predanja ne treba zapisivati." Na osnovu ovoga lanac prenosilaca ovog hadisa jeste nepouzdan.

[1174] Ove riječi El-Hattabi spominje u svom djelu *Mealimus-sunen* u komentaru Ebu Davudovog *Sunena* u poglavlju o oporukama pod naslovom "Kada siroče gubi status siročeta". (2/4/81)

[1175] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o odlikama ensarija pod naslovom "O predislamskom dobu". (7/182/3834, *Fethul-Bari*)

1071. Prvi hadis: Omer bin el-Hattab, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ."

"Djela se vrednuju prema namjerama."[1176] Ovaj smo hadis spominjali na početku knjige.

1072. Drugi hadis: Aiša, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنَا هٰذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ."

"Ko u našu vjeru uvede ono što nije njeno, to se odbacuje."[1177] Hadis bilježe Buhari i Muslim.

1073. Treći hadis: Numan bin Bešir, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"اَلْحَلاَلُ بَيِّنٌ وَالْحَرَامُ بَيِّنٌ وَبَيْنَهُمَا أُمُورٌ مُشْتَبِهَاتٌ لاَ يَعْلَمُهُنَّ كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ، فَمَنِ اتَّقَى الشُّبُهَاتِ اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ وَعِرْضِهِ، وَمَنْ وَقَعَ فِي الشُّبُهَاتِ وَقَعَ فِي الْحَرَامِ كَالرَّاعِي يَرْعَى حَوْلَ الْحِمَى يُوشِكُ أَنْ يَرْتَعَ فِيهِ، أَلاَ وَإِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمًى، أَلاَ وَإِنَّ حِمَى اللهِ مَحَارِمُهُ، أَلاَ وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ أَلاَ وَهِيَ الْقَلْبُ."

"Halal je jasan i haram je jasan, a između njih sumnjive su stvari koje ne poznaje većina ljudi. Ko se bude čuvao sumnjivih stvari sačuvao je svoju vjeru i čast, a ko upadne u sumnjive stvari upast će i u haram, kao pastir koji svoje stado čuva oko zabranjene njive, svakog će trenutka upasti u nju. Uistinu, svaki vladar ima svoje zabrane, a zabrane Allaha, dž.š., jesu ono što je On učinio zabranjenim. U tijelu ima jedan organ, ako on

---

[1176] Spominjali smo ga pod brojem 1.

[1177] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o pomirenju pod naslovom "Ukoliko se desi nepravedno primirje, ono se ne može prihvatiti" (5/355/2697, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o presudama pod naslovom "Ukidanje neispravnih propisa i novotarija u vjeri". (4/12/15-6, En-Nevevi)

bude zdrav, bit će zdravo i tijelo, a ako taj organ bude bolestan, i cijelo će se tijelo razboljeti. Taj je organ srce."[1178] Hadis se bilježi u dva Sahiha.

1074. Četvrti hadis: Ibn Mesud, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّ أَحَدَكُمْ يُجْمَعُ خَلْقُهُ فِي بَطْنِ أُمِّهِ أَرْبَعِينَ يَوْمًا نُطْفَةً ثُمَّ يَكُونُ عَلَقَةً مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ يَكُونُ مُضْغَةً مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ يُرْسَلُ الْمَلَكُ فَيَنْفُخُ فِيهِ الرُّوحَ وَيُؤْمَرُ بِأَرْبَعِ كَلِمَاتٍ: بِكَتْبِ رِزْقِهِ، وَأَجَلِهِ، وَعَمَلِهِ، وَشَقِيٌّ أَوْ سَعِيدٌ، فَوَالَّذِي لاَ إِلَهَ غَيْرُهُ إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ حَتَّى مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا إِلاَّ ذِرَاعٌ فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ فَيَدْخُلُهَا، وَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ حَتَّى مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا إِلاَّ ذِرَاعٌ فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَيَدْخُلُهَا."

"Stvaranje nekog od vas u majčinom stomaku bude tako što četrdeset dana bude kapljica, zatim isto toliko bude zakvačak, zatim isto toliko bude komad mesa, a zatim Allah, dž.š., pošalje meleka koji udahne dušu i zapiše četiri stvari: zapiše nafaku, dužinu života, djela koja će činiti i hoće li biti sretan ili nesretan. Tako mi Onoga osim Koga drugog boga nema, neko od vas radi djela stanovnika Dženneta sve dok između njega i Dženneta ne bude onoliko koliko iznosi dužina podlaktice, pa ga prestigne ono što mu je zapisano, i uradi djelo stanovnika Džehennema, i uđe u vatru. A neko od vas radi djela stanovnika Džehennema, sve dok između njega i vatre ne bude razdaljina kolika je dužina podlaktice, pa ga prestigne ono što mu je zapisano i uradi djelo stanovnika Dženneta, i uđe u Džennet."[1179] Hadis se bilježi u dva *Sahiha.*

[1178] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o imanu pod naslovom "Vrijednost onoga ko se čuva sumnjivih stvari" (1/153/52, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o traženju Pravog puta pod naslovom "Uzimanje onog što je dozvoljeno i ostavljanje onog što je zabranjeno". (4/11/27-8, En-Nevevi)

[1179] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o početku stvaranja pod naslovom "Spominjanje meleka" (6/350/3208, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o kaderu pod naslovom "Faze stvaranja čovjeka u utrobi majke". (6/16/189/192, En-Nevevi)

1075. Peti hadis: Hasan bin Alija, r.a., kaže: "Zapamtio sam od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., sljedeće riječi:

"دَعْ مَا يُرِيبُكَ إِلاَّ مَا لاَ يُرِيبُكَ."

'Ostavi ono što je sumnjivo, a prihvati ono što nije sumnjivo.'"[1180] Hadis bilježe Tirmizi i Nesai. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis sahih, vjerodostojan."

1076. Šesti hadis: Ebu Hurejra, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مِنْ حُسْنِ إِسْلاَمِ الْـمَرْءِ تَرْكُهُ مَا لاَ يَعْنِيهِ."

"U znakove lijepog islama kod čovjeka spada i to da ostavi ono što ga se ne tiče."[1181] Hadis bilježe Tirmizi i Ibn Madža, i on je na stepenu hasen, dobrog, hadisa.

1077. Sedmi hadis: Enes, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لاَ يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ."

"Niko od vas neće biti pravi vjernik sve dok ne bude želio svome bratu isto što i sebi."[1182] Hadis se bilježi u dva *Sahiha*.

1078. Osmi hadis: Ebu Hurejra, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّ اللهَ طَيِّبٌ لاَ يَقْبَلُ إِلاَّ طَيِّبًا وَإِنَّ اللهَ تَعَالَى أَمَرَ الْـمُؤْمِنِينَ بِمَا أَمَرَ بِهِ الْـمُرْسَلِينَ، فَقَالَ تَعَالَى: ﴿يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي

[1180] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o svojstvima Sudnjeg dana, poglavlje pod brojem 60 (4/668/2518), Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra* u poglavlju o piću pod naslovom "Podsticaj za ostavljanje sumnjivih stvari" (3/239/5220), obojica od Abdullaha bin Idrisa, od Šu'be, od Jezida bin Ebu Merjema, od Ebu Havra es-Sa'dija. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih", i njegovo mišljenje je ispravno.

[1181] Hadis je nevjerodostojan. Spominjali smo ga pod brojem 893.

[1182] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o imanu pod naslovom "U iman spada i to da čovjek želi drugome muslimanu isto što i sebi" (1/73/13, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o imanu pod naslovom "Dokaz da u iman spada i to da čovjek želi drugom muslimanu isto što i sebi". (1/2/16-7, En-Nevevi)

بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ﴾ (المُؤْمِنُونَ: ١٥)، وَقَالَ تَعَالَ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ﴾ (البَقَرَةُ: ٢٧١) ثُمَّ ذَكَرَ الرَّجُلَ يُطِيلُ السَّفَرَ أَشْعَثَ أَغْبَرَ يَمُدُّ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ: يَا رَبِّ يَا رَبِّ، وَمَطْعَمُهُ حَرَامٌ وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ وَمَلْبَسُهُ حَرَامٌ وَغُذِيَ بِالْحَرَامِ، فَأَنَّى يُسْتَجَابُ لِذَلِكَ؟"

"Allah je Uzvišeni lijep i prima samo ono što je lijepo. Allah, dž.š, naredio je vjernicima isto što je naredio i poslanicima. Uzvišeni je rekao: *'O poslanici, dozvoljenim i lijepim jelima hranite se i dobra djela činite, jer Ja dobro znam šta vi radite.'* I rekao je Uzvišeni: *'O vjernici, jedite ukusna jela koja smo vam podarili.'* Zatim je spomenuo čovjeka koji je dugo putovao, raščupane i prašnjave kose, koji pruža ruke prema nebu i govori: 'Gospodaru, Gospodaru!', a jeo je ono što je zabranjeno, pio ono što je zabranjeno, odijevao ono što je zabranjeno i othranjen je onim što je zabranjeno, kako da se takvome usliša dova?"[1183] Ovaj hadis bilježi Muslim.

1079. Deveti hadis:

"لاَ ضَرَرَ وَلاَ ضِرَارَ."

"Ne smije se činiti šteta ni sebi ni drugom."[1184] Ovaj se hadis u *Muvettau* bilježi s prekinutim lancem prenosilaca a u *Sunenu* Darekutnija i drugim zbirkama bilježi se spojenim lancima prenosilaca, i on je na stepenu, hasen, dobrog hadisa. Hadis bilježi i Muslim.

[1183] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o zekatu pod naslovom "Podsticaj na udjeljivanje sadake, vrste sadake, i to da je sadaka štit od vatre". (3/7/100, En-Nevevi)

[1184] Hadis je hasen, dobar. Bilježi ga Malik u poglavlju o sudskim procesima pod naslovom "Presuda o..." (571), Darekutni u svom *Sunenu* (2/4/227-8) i bilježi se putem mnogih lanaca prenosilaca. Predanje koje bilježi Malik ima prekinut lanac prenosilaca, a Ibn Madža bilježi ga sa spojenim lancem prenosilaca. Nevevi i Darekutni, Ibn Hadžer i Ibn Redžeb u svom djelu *Džamiul-ulumi vel-hikem* ovaj hadis ocjenjuju kao hasen, dobar. Opširnije o ocjeni ovog hadisa pogledaj u djelu *Es-Sebil fi ma'rifetid-delil* (1/86) i u našoj ocjeni djela *Džamiul-ulumi vel-hikem*, komentar 32. hadisa i u djelu *Menarus-sebil.*

1080. Deseti hadis: Temimud-Dari, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"الدِّينُ النَّصِيحَةُ."

"Vjera je savjet." Ashabi upitaše: "Od koga, Allahov Poslaniče?", a Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče:

"لله وَلِكِتَابِهِ، وَلِرَسُولِهِ وَلأَئِمَّةِ الْمُسْلِمِينَ وَعَامَّتِهِمْ."

"Od Allaha, meleka, Njegove knjige, Poslanika, vođa muslimana i svih muslimana."[1185] Hadis bilježi Muslim.

1081. Jedanaesti hadis: Ebu Hurejra, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَا نَهَيْتُكُمْ عَنْهُ فَاجْتَنِبُوهُ وَمَا أَمَرْتُكُمْ بِهِ فَافْعَلُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ فَإِنَّمَا أَهْلَكَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ كَثْرَةُ مَسَائِلِهِمْ وَاخْتِلَافُهُمْ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ."

"Što vam zabranim, klonite ga se, a što vam naredim, činite to koliko ste u mogućnosti jer su narodi prije vas stradali zbog toga što su mnogo pitali svoje poslanike i puno su se s njima razilazili."[1186] Hadis se bilježi u dva *Sahiha*.

1082. Dvanaesti hadis: Sehl bin Sa'd, r.a., pripovijeda: "Neki je čovjek došao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i rekao mu: 'Allahov Poslaniče, uputi me na djelo koje ako budem radio, zavoljet će me Allah, dž.š., i zavoljet će me ljudi'. Allahov Poslanik, s.a.v.s., mu reče:

"ازْهَدْ فِي الدُّنْيَا يُحِبَّكَ اللهُ، وَازْهَدْ فِيمَا عِنْدَ النَّاسِ يُحِبَّكَ النَّاسُ."

'Budi skroman na dunjaluku, zavoljet će te Allah, dž.š.,

[1185] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o imanu pod naslovom "Vjera je odanost". (1/36/37, En-Nevevi)

[1186] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o pridržavanju vjere pod naslovom "Slijeđenje sunneta Allahovog Poslanika, s.a.v.s." (13/264/7288, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o odlikama pod naslovom "Obaveza slijeđenja Allahovog Poslanika, s.a.v.s." (5/15/109-10, En-Nevevi)

i ne teži za tuđim imetkom, zavoljet će te ljudi.'"[1187] Hadis je hasen, dobar, a bilježi ga Ibn Madža.

1083. Trinaesti hadis: Ibn Mesud, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لاَ يَحِلُّ دَمُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ يَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللهِ إِلاَّ بِإِحْدَى ثَلاَثٍ: الثَّيِّبُ الزَّانِي، وَالنَّفْسُ بِالنَّفْسِ، وَالتَّارِكُ لِدِينِهِ الْـمُفَارِقُ لِلْجَمَاعَةِ."

"Nije dozvoljeno prolijevati krv muslimana koji svjedoči da nema drugog boga osim Allaha, dž.š., i da sam ja Allahov poslanik, osim u tri slučaja: kada kao oženjen učini blud, kada nekoga bespravno ubije, i kada se odmetne od vjere i napusti džemat muslimana."[1188] Hadis se bilježi u dva *Sahiha*.

1084. Četrnaesti hadis: Ibn Omer, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

[1187] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ibn Madža u poglavlju o skromnosti pod naslovom "Skromnost na dunjaluku" (2/1374/4102) od Halida bin Amra el-Kurešija, od Sufjana es-Sevrija, od Ebu Hazima, od Sehla bin Sa'da es-Sa'idija. Autor djela *Ez-Zevaid* veli: "U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Halid bin Amr, a on je nepouzdan, i u tome se slažu svi učenjaci. Neki ga optužuju da je izmišljao hadise, a El-Ukajli ovaj njegov hadis navodi u svom djelu *Ed-Duafa*, u kojem navodi samo nevjerodostojne hadise i kaže: 'On uopće ne prenosi hadise od Es-Sevrija.'" Međutim, Nevevi, nakon što navodi ovaj hadis, kaže: "Hadis bilježe Ibn Madža i drugi s dobrim lancima prenosilaca." Hadis bilježi i Hakim (4/313) s istim lancem prenosilaca i kaže: "Ovaj lanac prenosilaca ispravan je." Zehebi, nakon ovih njegovih riječi, veli: "Halid bin Amr izmišljao je hadise." Bilježi ga i Ebu Nuajm u djelu *El-Hul'ja* (7/136) i kaže: "Neobično je to što Es-Sevri prenosi hadis od Ebu Hazima kao riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ovaj hadis jedino prenosi Es-Sevri. Ebu Nuajm bilježi ga i pod brojem 3/252 od Halida bin Zejda, a on je El-Umri, od Es-Sevrija i kaže: "Ovaj je hadis garib, neobičan, ukoliko se prenosi od Ebu Hazima. Od njega ga sa spojenim lancem prenosilaca prenosi jedino Sufjan es-Sevri, a prenosi ga i od Sufjana bin Katade el-Hamamija i Muhammeda bin Kesira es-San'anija u istom obliku. Begavi ga bilježi u djelu *Šerhus-sunne*, pod brojem 4037, a u njegovom lancu prenosilaca nalazi se Muhammed bin Kesir, a, prema mom mišljenju, ispravno je da je on nepouzdan. Lanac prenosilaca ovog hadisa slab je, a Allah, dž.š., najbolje zna!

[1188] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o krvarini pod naslovom "Riječi Uzvišenog: 'Život za život...'" (12/209/6878, *Fethul-Bari*) Muslim u poglavlju o djelidbi pod naslovom "Kada je dozvoljeno proliti krv muslimana". (4/11/164, En-Nevevi)

"أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ، وَيُقِيمُوا الصَّلاَةَ، وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ، فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلاَّ بِحَقِّ الإِسْلاَمِ، وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللهِ تَعَالَى."

"Naređeno mi je da se borim protiv ljudi sve dok ne posvjedoče da nema drugog boga osim Allaha, dž.š., i da je Muhammed Allahov poslanik, dok ne budu obavljali namaz, davali zekat, pa kada to urade, sačuvali su od mene svoju krv, imetke, osim s pravom koje je dozvolio islam, a račun će polagati pred Allahom, dž.š."[1189] Hadis se bilježi u dva *Sahiha.*

1085. Petnaesti hadis: Ibn Omer, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"بُنِيَ الإِسْلاَمُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ وَإِقَامِ الصَّلاَةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَالْحَجِّ وَصَوْمِ رَمَضَانَ."

"Islam se temelji na pet stvari: svjedočenju da nema boga osim Allaha, dž.š., i da je Muhammed Allahov poslanik, obavljanju namaza, davanju zekata, obavljanju hadža i postu ramazana."[1190] Hadis se bilježi u dva Sahiha.

1086. Šesnaesti hadis: Ibn Abbas, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"لَوْ يُعْطَى النَّاسُ بِدَعْوَاهُمْ لاَدَّعَى رِجَالٌ أَمْوَالَ قَوْمٍ وَدِمَائَهُمْ لَكِنِ الْبَيِّنَةُ عَلَى الْمُدَّعِي وَالْيَمِينُ عَلَى مَنْ أَنْكَرَ."

"Kada bi se ljudima davalo samo na osnovu njihove tvrdnje, tražili bi da prisvoje tuđi imetak i da prolijevaju njihovu

---

[1189] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o imanu pod naslovom "A ako se pokaju i namaz budu obavljali" (1/94/95/25, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o imanu pod naslovom "Odlike Ebu Bekra es-Siddika, r.a." (1/1/211-2, En-Nevevi).

[1190] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o imanu pod naslovom "Vaša je dova dio imana" (1/64/8, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o imanu pod naslovom "Ruknovi islama i njegova osnova". (1/1, En-Nevevi)

krv, nego za svaku tvrdnju treba donijeti dokaz, a onaj ko negira treba da se zakune."[1191] U ovoj formi hadis je na stepenu hasen, dobrog, hadisa, a neka njegova predanja bilježe se u dva *Sahiha*.

1087. Sedamnaesti hadis: Vabisa bin Sa'd, r.a., prenosi da je došao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa ga je on upitao: "Došao si da se raspitaš o dobročinstvu i grijehu?", a on je odgovorio: "Da." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu:

"اسْتَفْتِ قَلْبَكَ: الْبِرُّ مَا اطْمَأَنَّتْ إِلَيْهِ النَّفْسُ وَاطْمَأَنَّ إِلَيْهِ الْقَلْبُ، وَالْإِثْمُ مَا حَاكَ فِي النَّفْسِ وَتَرَدَّدَ فِي الصَّدْرِ وَإِنْ أَفْتَاكَ النَّاسُ وَأَفْتَوْكَ."

"Upitaj svoje srce; dobročinstvo je ono na čemu se smiri duša i srce, a grijeh je ono što te tišti i stvara tjeskobu u prsima, pa makar ti ljudi davali svoje mišljenje ili ga od tebe tražili."[1192] Ovaj je hadis hasen, dobar, a bilježi se u *Musnedima* imama Ahmeda

[1191] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o tefsiru pod naslovom "Riječi Uzvišenog: 'Oni koji obavezu svoju prema Allahu i zakletve svoje zamjenjuju nečim što malo vrijedi...'" (8/61/4552, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o presudama pod naslovom "Onaj ko je optužen treba da se zakune" (4/12/2-3, En-Nevevi). Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa u djelu *Umdetul-ahkam* pod brojem 381 i u djelu *Menarus-sebil* pod brojem 384 i u djelu *Džamiul-ulumi vel-hikem*.

[1192] Ovaj je hadis hasen, dobar. Bilježi ga imam Ahmed u svom *Musnedu* (4/227, 228), Darimi u svom *Sunenu* (2/246), obojica od Hammada bin Seleme, od Zubejra Ebu Abdus-Selama (Ez-Zehranija) od Ejjuba bin Abdullaha ibn Mukriza, od Vabisa. Ahmed ga bilježi preko Abdurahmana bin Mehdija, od Muavije bin Saliha, od Ebu Abdurahmana es-Selmija od Vabisa, ali oba ova lanca prenosilaca u sebi sadrže slabost. U prvom postoje dvije mahane: slabost Zubejra, i druga: lanac prenosilaca prekinut je između Ejjuba i Zubejra, a u drugom lancu prenosilaca nalazi se Ebu Abdurahman es-Selma, a ispravno je da se on zove Ebu Abdullah es-Selma, vjerovatno se desila greška prilikom prepisivanja. Ovo predanje potpomaže predanje koje bilježi Taberani (22/402), od Muavije bin Saliha, od Ebu Abdullaha Muhammeda el-Amidija (a on je Es-Selmi), i njegovo je stanje nepoznato. Ibn Redžeb u svom djelu *Džamiul-ulumi vel-hikem* veli: "Ovaj se hadis od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., prenosi putem više lanaca prenosilaca, neki su od njih dobri. Hadis bilježi imam Ahmed i Ibn Hibban u svom *Sahihu* preko Jahjaa bin Ebu Kesira, od Zejda bin Selama, od njegovog djeda Memtura, od Ebu Umame. Ovaj lanac prenosilaca jeste dobar po uvjetima koje postavlja Muslim. Prenosi se i od Ebu Sa'lebe el-Hašenija s dobrim lancem prenosilaca. Opširnije o ovom pročitaj govor Ibn Redžeba u njegovom djelu *Džamiul-ulumi vel-hikem*, hadis pod brojem 27.

i Darimija. Muslim u svom *Sahihu* bilježi predanje Nuvvasa bin Sem'ana, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"الْبِرُّ حُسْنُ الْخُلُقِ وَالْإِثْمُ مَا حَاكَ فِي نَفْسِكَ وَكَرِهْتَ أَنْ يَطَّلِعَ عَلَيْهِ النَّاسُ."

"Dobročinstvo je lijep moral, a grijeh je ono što te tišti i ono za što ne bi volio da ljudi saznaju."[1193]

1088. Osamnaesti hadis: Šeddad bin Evs, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّ اللهَ تَعَالَى كَتَبَ الْإِحْسَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ، فَإِذَا قَتَلْتُمْ فَأَحْسِنُوا الْقِتْلَةَ وَإِذَا ذَبَحْتُمْ فَأَحْسِنُوا الذِّبْحَةَ وَلْيُحِدَّ أَحَدُكُمْ شَفْرَتَهُ وَلْيُرِحْ ذَبِيحَتَهُ."

"Uzvišeni Allah naredio je dobročinstvo u svemu, pa i kada ubijate, uradite to na lijep način, a i kada koljete, lijepo postupajte prema životinji i naoštrite nož kako ne biste namučili životinju."[1194] Hadis bilježi Muslim.

1089. Devetnaesti hadis: Ebu Hurejra, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ جَارَهُ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ."

"Ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan neka govori ono što je dobro, u protivnom neka šuti. Ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan neka počasti svoga komšiju. Ko vjeruje u Allaha, dž.š., i Sudnji dan neka počasti svoga gosta."[1195] Hadis se bilježi u dva *Sahiha*.

[1193] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o dobročinstvu i održavanju bratskih veza pod naslovom "Pojašnjenje šta je to dobročinstvo, a šta grijeh" (6/14/110-11, En-Nevevi). Bilježi ga Muslim u poglavlju o lovu pod naslovom "Naredba da se lijepo postupa prema životinji koja se kolje".

[1194] Bilježi ga Muslim u poglavlju o lovu pod naslovom "Naredba da se lijepo postupa prema životinji koja se kolje" (5/13/106, En-Nevevi).

[1195] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Ko vjeruje u Allaha, dž.š., i Sudnji dan neka ne uznemirava svoga komšiju" (10/460/6018, *Fethul-Bari*), Muslim u poglavlju o imanu pod naslovom "Poticaj na lijep odnos prema komšiji i gostu". (1/2/18, En-Nevevi)

1090. Dvadeseti hadis: Ebu Hurejra, r.a., prenosi da je neki čovjek došao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i rekao mu: "Oporuči mi nešto." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu:

"لاَ تَغْضَبْ."

"Nemoj se srditi." Čovjek je nekoliko puta ponovio ove riječi, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., uputi mu isti odgovor.[1196] Hadis bilježi Buhari.

1091. Dvadeset prvi hadis: Ebu Sa'leba el-Hašeni, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ فَرَضَ فَرَائِضَ فَلاَ تُضَيِّعُوهَا، وَحَدَّ حُدُودًا فَلاَ تَعْتَدُوهَا، وَحَرَّمَ أَشْيَاءَ فَلاَ تَنْتَهِكُوهَا، وَسَكَتَ عَنْ أَشْيَاءَ رَحْمَةً لَكُمْ غَيْرَ نِسْيَانٍ فَلاَ تَبْحَثُوا عَنْهَا."

"Allah, dž.š., propisao vam je farze (stroge vjerske dužnosti), pa ih nemojte zapostaviti, i postavio je granice, pa ih nemojte prelaziti. Zabranio je neke stvari, pa ih nemojte činiti, a neke je stvari prešutio, ne iz zaborava nego iz milosti prema vama, pa nemojte tragati za njima."[1197] Hadis bilježi Darekutni s dobrim lancem prenosilaca.

1092. Dvadeset drugi hadis: Muaz, r.a., prenosi da je rekao: "Allahov Poslaniče, obavijesti me o djelu koje će me uvesti u Džennet i udaljiti me od Vatre." Allahov Poslanik, s.a.v.s.,

---

1196 Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Čuvanje od srdžbe". (10/535/6116, *Fethul-Bari*)

1197 Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Darekutni u svom *Sunenu* (2/4/184), od Ishaka el-Ezreka, od Davuda bin Ebu Hinda, od Mekhula, od Ebu Sa'lebe el-Hašenija. Mekhul je pouzdan, ali je često prenosio hadise s prekinutim lancem prenosilaca i nije slušao hadise od Sa'lebe. Hadis se prenosi i s drugim lancima prenosilaca od Ebu Derdaa, r.a., kao riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ali u njima postoji slabost, i prenose se kao riječi Ibn Abbasa, r.a., ali i u njima postoji slabost. Ibn Redžeb el-Hanbeli govorio je veoma lijepo o ocjeni ovog hadisa, a iz njegovog govora može se razumjeti da je hadis nevjerodostojan. Pogledaj djelo *Džamiul-ulumi vel-hikem*, čije smo hadise mi valorizirali, komentar 30. hadisa.

rekao mu je: "Pitao si o velikoj stvari, ali je ona lahka onome kome je Allah, dž.š., učini lahkom; obožavaj Allaha, dž.š., i nemoj mu nikoga pripisivati za druga, obavljaj namaz, udjeljuj zekat, posti ramazan i obavi hadž." Zatim je rekao: "Hoćeš li da te uputim na ono što će ti otvoriti vrata svakog dobra? Post je štit, a sadaka poštava grijehe kao što voda gasi vatru, kao i namaz u dubini noći." Zatim je proučio 16. i 17. ajet sure Es-Sedžda, a zatim je rekao: "Hoćeš li da te obavijestim o glavnoj stvari, njenom stupu i vrhuncu?" On je odgovorio: "Svakako, Allahov Poslaniče." Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "Glavna je stvar islam, njegov je stup namaz, a vrhunac džihad." Zatim je rekao: "Hoćeš li da te obavijestim o onome što će ti sačuvati ovo što sam spomenuo?" Muaz, r.a., odgovori: "Svakako da hoću." Allahov Poslanik, s.a.v.s., pokaza na svoj jezik i reče: "Čuvaj se svoga jezika." Muaz, r.a., upita: "A zar ćemo odgovarati za ono što smo govorili?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "Teško tebi, a zar ljudi neće biti bacani u vatru upravo zbog svojih jezika?"[1198] Hadis bilježi Tirmizi i kaže: "Hasenun-sahih."

1093. Dvadeset treći hadis: Ebu Zerr i Muaz, r.a., prenose da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"اتَّقِ اللهَ حَيْثُمَا كُنْتَ وَأَتْبِعِ السَّيِّئَةَ الْحَسَنَةَ تَمْحُهَا، وَخَالِقِ النَّاسَ بِخُلُقٍ حَسَنٍ."

"Boj se Allaha, dž.š., gdje god da si, i poslije lošeg djela

[1198] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o imanu pod naslovom "Predanja koja govore o svetosti namaza" (5/12/2616), od Abdullaha bin Muaza es-San'anija, od Ma'mera, od Asima bin Ebun-Nedžuda, od Ebu Vaila, od Muaza bin Džebela, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." Ebu Vail Šekik bin Seleme jeste pouzdan, bio je iz generacije tabiina, rodio se za vrijeme života Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ali nije slušao hadise od njega, pa je stoga tabiin, kao što veli Ibn Hadžer. Ibn Redžeb prenosi da je Tirmizi rekao: "Ovaj je hadis hasenun-sahih, ali poslije toga kaže: "Ove njegove riječi treba razmotriti iz dva razloga: prvi, nije potvrđeno da je Ebu Vail slušao hadise od Muaza iako je živio u njegovo vrijeme. Muaz je živio u Šamu, a Ebu Vail u Kufi, a učenjaci, npr. Ahmed i dr. ovim dokazuju da on nije slušao hadise od njega; drugi, ovaj hadis prenosi i Hammad bin Selema od Asima bin Ebun-Nedžuda, od Šehra bin Havšeba, od Muaza, ali je taj lanac prenosilaca nepouzdan. Pogledaj o ovome u djelu *Džamiul-ulumi vel-hikem*, komentar 29. hadisa.

uradi dobro djelo jer će ga ono izbrisati, i prema ljudima ponašaj se lijepo."[1199]

1094. Dvadeset četvrti hadis: Irbad bin Sarija, r.a., kaže: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., držao nam je vaz od kojeg su nam srca zadrhtala i oči su nam se orosile suzama, pa rekosmo: 'Allahov Poslaniče, kao da je ovo oproštajni govor, pa nam oporuči nešto?' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče nam:

"أُوصِيكُمْ بِتَقْوَى اللهِ، وَالسَّمْعِ وَالطَّاعَةِ وَإِنْ تَأَمَّرَ عَلَيْكُمْ عَبْدٌ، وَإِنَّهُ مَنْ يَعِشْ مِنْكُمْ فَسَيَرَى اخْتِلاَفًا كَثِيرًا، فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ عَضُّوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِزِ، وَإِيَّاكُمْ وَمُحْدَثَاتِ الأُمُورِ فَإِنَّ كُلَّ بِدْعَةٍ ضَلاَلَةٌ".

'Oporučujem vam da se bojite Allaha, dž.š., i da budete poslušni vašem pretpostavljenom, pa makar bio rob. Onaj od vas ko poživi, vidjet će mnoga razilaženja, pa vam naređujem da se pridržavate moga sunneta i sunneta pravednih halifa. Čvrsto se toga držite i čuvajte se novotarija, jer je svaka novotarija zabluda.'"[1200] Hadis bilježi Ebu Davud i Tirmizi i kaže: "Ovaj je hadis hasenun-sahih."

[1199] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o dobročinstvu i održavanju bratskih veza pod naslovom "Predanja koja govore o odnosu prema ljudima" (4/355/1987), od Muhammeda bin Bešara, od Abdurahmana bin Mehdija, od Sufjana, od Hubejba bin Ebu Sabita, od Mejmuna bin Ebu Šebiba, od Ebu Zerra, r.a., i preko Vekia, od Sufjana, od Hubejba bin Ebu Sabita, od Mejmuna bin Ebu Šebiba, od Muaza bin Džebela, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih", i prenosi da je Mahmud, tj. Ibn Gajlan rekao: "Lanac prenosilaca koji ovaj hadis prenosi od Ebu Zerra, r.a., jeste ispravan." Mejmun bin Ebu Šebib er-Rib'i, prema mišljenju Ibn Meina, nepouzdan je. Amr bin Alija veli: "Nije mi poznato da iko smatra da je on slušao hadise od ashaba." Ebu Hatim er-Razi veli: "Njegove prenošenje hadisa od Ebu Zerra, i Aiše, r.a., prekinuto je." Lanac prenosilaca ovog hadisa je stoga prekinut. Pogledaj komentar 18. hadisa u djelu *Džamiul-ulumi vel-hikem*.

[1200] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud u poglavlju o sunnetu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pod naslovom "Obaveznost slijeđenja sunneta Allahovog Poslanika, s.a.v.s." (4/200/4607), Tirmizi u poglavlju o nauci pod naslovom "Pridržavanje sunneta" (5/44/2676), obojica od Halida bin Ma'dana, od Abdurahmana bin Amra es-Selmija, od Irbada bin Sarija. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." Abdurahman bin Amr es-Selmi prihvatljiv je, kao što to kaže Ibn Hadžer. O Halidu bin Ma'danu učenjaci se razilaze o tome da li je slušao hadise od Abdurahmana

1095. Dvadeset peti hadis: Ebu Mesud el-Bedri, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"إِنَّ مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلاَمِ النُّبُوَّةِ الأُولَى: إِذَا لَمْ تَسْتَحِ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ".

"Među onim što su ljudi zapamtili od ranijih vjerovjesnika jesu riječi: 'Ako se ne stidiš, radi šta god hoćeš.'"[1201] Hadis bilježi Buhari.

1096. Dvadeset šesti hadis: Džabir, r.a., prenosi da je neki čovjek upitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: "Ako budem obavljao pet propisanih namaza, i budem postio ramazan, i budem smatrao da je ono što je dozvoljeno - dozvoljeno, a ono što je zabranjeno - zabranjeno, i ne budem ništa više dodavao na ovo, hoću li ući u Džennet?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče mu: "Hoćeš."[1202] Hadis bilježi Muslim.

1097. Dvadeset sedmi hadis: Sufjan bin Abdullah, r.a., prenosi da je upitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: "Allahov Poslaniče, reci mi nešto o islamu, tako da nemam potrebe nekog drugog osim tebe pitati?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., mu reče:

"قُلْ آمَنْتُ بِاللهِ ثُمَّ اسْتَقِمْ".

"Reci: 'Vjerujem u Allaha' i ustraj u tome."[1203] Hadis bilježi Muslim. Učenjaci kažu: "Ovaj hadis ima sveobuhvatno značenje i odgovara riječima Uzvišenog: *'Oni koji govore: 'Naš Gospodar je Allah! – i istraju na Pravome putu, neka se ničega ne boje i ni za čim neka ne tuguju''* (El-Ahkaf, 13). Većina učenjaka kaže: "Značenje ovog ajeta i hadisa jeste: 'Vjerujte i budite pokorni Allahu, dž.š.'"

---

bin Amra es-Selmija. Ovaj hadis bilježe Ahmed, Ibn Madža, Darimi i Ebu Nuajm s više lanaca prenosilaca, ali svaki od njih u sebi ima slabost, kao što je to pojasnio Ibn Redžeb u komentaru 22. hadisa u djelu *Džamiul-ulumi vel-hikem*. Pogledaj našu ocjenu ovog hadisa. Ispravno je da su svi ovi lanci prenosilaca nepouzdani, ali je značenje hadisa lijepo i ima potporu u drugim hadisima, a Allah, dž.š., najbolje zna!

[1201] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Buhari u poglavlju o lijepom ponašanju pod naslovom "Ako se ne stidiš, radi što god hoćeš". (10/539, 540/6120, *Fethul-Bari*)

[1202] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o imanu. (1/1/175, En-Nevevi)

[1203] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o imanu. (1/2/8-9, En-Nevevi)

1098. Dvadeset osmi hadis: Omer bin el-Hattab, r.a., pripovijedao je o tome kada je Džibril, a.s., pitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s., o imanu, islamu, dobročinstvu i Sudnjem danu, i to je poznat hadis koji se bilježi u Muslimovom *Sahihu*.[1204]

1099a. Dvadeset deveti hadis: Ibn Abbas, r.a., kaže: "Jednog dana bio sam iza Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa mi reče:

"يَا غُلاَمُ إِنِّي أُعَلِّمُكَ كَلِمَاتٍ: احْفَظِ اللهَ يَحْفَظْكَ، احْفَظ اللهَ تَجِدْهُ تُجَاهَكَ، إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللهَ، وَإِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللهِ، وَاعْلَمْ أَنَّ الأُمَّةَ لَو اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ يَنْفَعُوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَنْفَعُوكَ إِلاَّ بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللهُ لَكَ، وَإِنِ اجْتَمَعُوا عَلَى أَنْ يَضُرُّوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَضُرُّوكَ إِلاَّ بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللهُ لَكَ".

'Dječače, podučit ću te sljedećim riječima: Čuvaj Allahove, dž.š., granice, Allah, dž.š., tebe će čuvati, čuvaj Allahove granice, On će ti uvijek pomagati. Kada nešto tražiš, traži od Allaha, kada tražiš pomoć, traži je od Allaha. Znaj, kada bi se svi ljudi skupili da ti neku korist pribave, ne bi ti mogli od koristi biti osim onoliko koliko ti je Allah, dž.š., odredio. I kada bi se okupili da ti naude ne bi ti mogli nauditi osim onoliko koliko ti je Allah, dž.š, odredio. Pera su podignuta i listovi su se osušili.'"[1205] Bilježi ga Tirmizi i kaže: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." U drugom predanju koje ne bilježi Tirmizi dodaje se:

[1204] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o imanu pod naslovom "Definicija imana". (1/1/150-60, En-Nevevi)

[1205] Bilježi ga Tirmizi u poglavlju o svojstvima Sudnjega dana, poglavlje pod brojem 59 (4/664/2516) od Lejsa bin Sa'da, od Kajsa bin Hadždžadža, od Haneša es-San'anija, od Ibn Abbasa, r.a. Tirmizi veli: "Ovaj je hadis hasenun-sahih." Ibn Redžeb u svom djelu *Džamiul-ulumi vel-hikem* veli: "Od svih lanaca prenosilaca najpouzdaniji je lanac prenosilaca od Haneša es-San'anija koji bilježi Tirmizi. Isto kažu Ibn Menda i drugi. El-Ukajli navodi da su svi lanci prenosilaca ovog hadisa s mahanom, s tim što su neki bolji od drugih. U svakom slučaju, lanac prenosilaca koji navodi Tirmizi jeste dobar i pouzdan. Kajsa bin Hadždžadža jedino Ibn Hibban ocjenjuje pouzdanim. Ebu Hatim veli: "On je dobar prenosilac, ali Haneš ne tvrdi da je slušao hadise direktno od Ibn Abbasa, r.a. Zbog toga smo se sustegnuli od davanja suda o ovom hadisu sve dok dobro ne provjerimo pitanja u vezi s njim, a ono što se na prvi pogled može zaključiti jeste da je ovaj lanac prenosilaca nepouzdan. A Allah, dž.š., najbolje zna!

"احْفَظِ اللهَ تَجِدْهُ أَمَامَكَ، تَعَرَّفْ بِاللهِ فِي الرَّخَاءِ يَعْرِفْكَ فِي الشِّدَّةِ، وَاعْلَمْ أَنَّ مَا أَخْطَأَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَكَ، وَمَا أَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَكَ".

"Čuvaj Allahove, dž.š., granice, On će ti uvijek pomagati. Sjećaj se Allaha, dž.š., kada si u blagodatima, On će se tebe sjetiti kada si u nevolji. Znaj da ono što te mimoišlo, nije te moglo zadesiti, a što te je zadesilo, nije te moglo mimoići." U drugom predanju stoji:

"وَاعْلَمْ أَنَّ النَّصْرَ مَعَ الصَّبْرِ، وَأَنَّ الفَرَجَ مَعَ الكَرْبِ، وَأَنَّ مَعَ العُسْرِ يُسْرًا".

"Znaj da pobjeda dolazi uz strpljenje, i da iz svake nevolje izlaz ima, i da je uz poteškoću i olakšica."[1206] Ovaj hadis zaista zauzima značajno mjesto u islamu.

1100. Trideseti hadis: ovim ćemo hadisom završiti knjigu, i spomenut ćemo ga s cijelim lancem prenosilaca. Molimo Allaha, dž.š., da završimo na hairli-način. Pripovijedao nam je šejh, hafiz, Ebu Bekr Halid bin Jusuf en-Nabulsi ed-Dimiški, Allah mu se smilovao, od Ebu Taliba Abdullaha Ebu Mensura Junusa i Ebu Kasima Husejna bin Hibbetullaha ibn Misrija i Ebu Ja'laa Hamze i Ebu Tahira Ismaila, od hafiza Ebu Kasima Alije bin Husejna, IbnAsakira, od Ebul-Kasima Alije bin Ibrahima bin Abbasa el-Husejnija, imama iz Damaska, od Ebu Abdullaha Muhammeda bin Alije bin Jahjaa bin Selvana, od Ebu Kasima el-Fadla bin Džafera, od Ebu Bekra Abdurahmana bin Kasima bin Feredža el-Hašimija, od Ebu Mushira, od Seida bin Abdul-Aziza, od Rebia bin Jezida, od Ebu Idrisa el-Havlanija, od Ebu Zerra, r.a., koji prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Uzvišeni je Allah rekao:

"يَا عِبَادِي، إِنَّكُمُ الَّذِينَ تُخْطِئُونَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، وَأَنَا الَّذِي أَغْفِرُ الذُّنُوبَ وَلاَ أُبَالِي، فَاسْتَغْفِرُونِي أَغْفِرْ لَكُمْ، يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ جَائِعٌ إِلاَّ مَنْ أَطْعَمْتُهُ فَاسْتَطْعِمُونِي

[1206] Hadis je nevjerodostojan. Bilježi ga Ahmed u svom *Musnedu* (1/307) od Ibn Lehia i Nafija bin Jezida el-Misrijanija, od Kajsa bin Hadždžadža, od Haneša es-San'anija, od Ibn Abbasa, r.a. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Ibn Lehia, a on je nepouzdan, a o tome smo prethodno govorili.

أُطْعِمْكُمْ، يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ عَارٍ إِلاَّ مَنْ كَسَوْتُهُ فَاسْتَكْسُونِي أَكْسُكُمْ، يَا عِبَادِي لَوْ
أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ كَانُوا عَلَى أَفْجَرِ قَلْبِ رَجُلٍ مِنْكُمْ لَمْ يَنْقُصْ
ذَلِكَ مِنْ مُلْكِي شَيْئًا، يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ كَانُوا
عَلَى أَتْقَى قَلْبِ رَجُلٍ مِنْكُمْ لَمْ يَزِدْ ذَلِكَ فِي مُلْكِي شَيْئًا، يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ
وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ كَانُوا عَلَى صَعِيدٍ وَاحِدٍ فَسَأَلُونِي فَأَعْطَيْتُ كُلَّ إِنْسَانٍ
مِنْهُمْ مَا سَأَلَ لَمْ يَنْقُصْ ذَلِكَ مِنْ مُلْكِي شَيْئًا إِلاَّ كَمَا يَنْقُصُ الْبَحْرُ أَنْ يُغْمَسَ الْمَخْيَطُ
فِيهِ غَمْسَةً وَاحِدَةً، يَا عِبَادِي إِنَّمَا هِيَ أَعْمَالُكُمْ أَحْفَظُهَا عَلَيْكُمْ، فَمَنْ وَجَدَ خَيْرًا
فَلْيَحْمَدِ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ وَمَنْ وَجَدَ غَيْرَ ذَلِكَ فَلاَ يَلُومَنَّ إِلاَّ نَفْسَهُ."

'O robovi Moji, Ja sam Sebi zabranio nasilje i vama sam zabranio nasilje, pa nemojte jedni drugima nasilje činiti. O robovi Moji, vi ste ti koji noć i dan griješe, a Ja vam grijehe opraštam i ne pridajem im značaj, zato Me molite da vam oprostim, Ja ću vam opraštati. O robovi Moji, svi ste vi gladni osim onih koje Ja nahranim, zato Me molite da vas nahranim, Ja ću vas hraniti. O robovi Moji, svi ste vi neodjeveni osim onih kojima Ja podarim odjeću, zato me molite da vam podarim odjeću, Ja ću vam je podariti. O robovi moji, kada bi svi vi, i prvi i posljednji, i ljudi i džini, bili poput najgrešnijeg čovjeka među vama, to nimalo ne bi umanjilo Moju vlast. O robovi Moji, kada bi svi vi, i prvi i posljednji, i ljudi i džini, bili poput najbogobojaznijeg čovjeka među vama, to nimalo ne bi povećalo Moju vlast. O robovi Moji, kada bi se svi vi, i prvi i posljednji, i ljudi i džini okupili na jednom mjestu i zatražili od Mene i Ja svakom od vas ispunio molbu, to ne bi nimalo umanjilo Moju vlast isto kao što ni vrh igle ne umanji količinu vode u moru kada se umoči u njega. O robovi Moji, polagat ćete Mi račun za djela koja ste činili, a koja sam Ja zapisao, pa ko nađe dobro neka se zahvali Allahu, a ko nađe nešto drugo osim toga neka ne kori nikog drugog osim sebe.'"[1207]

[1207] Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Muslim u poglavlju o dobročinstvu i održavanju bratskih veza pod naslovom "Zabrana činjenja nasilja". 86/16/133-4, En-Nevevi)

Ebu Mushir prenosi da je Seid bin Abdul-Aziz rekao: "Kada bi Ebu Idris pripovijedao ovaj hadis, duboko bi se pognuo." Ovaj je hadis sahih, vjerodostojan. Bilježe ga Muslim i drugi. Svi njegovi prenosioci od mene pa do Ebu Zerra, r.a., iz Damaska su, jer je Ebu Zerr, r.a., živio u Damasku. Hadis u sebi sadrži mnogo koristi; njegov lanac prenosilaca i sam njegov tekst na visokom je stupnju pouzdanosti, a prenose ga jedino stanovnici Damaska, da Allah, dž.š., bude njima zadovoljan i da ih blagoslovi. Također pojašnjava mnoga temeljna učenja islama, njegove ogranke, adabe, skrivene tajne ljudskog srca i drugo. A Allahu, dž.š., pripada svaka zahvala!

Prenosi se da je imam Ebu Abdullah Ahmed bin Hanbel, Allah mu se smilovao, rekao: "Stanovnici Šama ne prenose veličanstveniji hadis od ovog."

Ovo je posljednje što sam imao namjeru napisati u ovoj knjizi. Uzvišeni mi je Allah omogućio da u njoj spomenem mnogo koristi koje liječe dušu, a spomenuo sam i manje poznate naučne činjenice koje su veoma bitne, naveo neke realnosti i ono što one traže. Također sam spomenuo značenje nekih kur'anskih ajeta i pojasnio značenja vjerodostojnih hadisa. Govorio sam o nekim stvarima u vezi s lancima prenosilaca hadisa, neke fikhske propise, pitanja u vezi s ljudskim srcem i dr. Allahu, dž.š., zahvaljujem se na svemu tome kao i na svim ostalim blagodatima koje je nemoguće pobrojati. Njemu pripada zahvala što me je uputio na ovo djelo i omogućio mi da ga sakupim i taj posao mi olakšao i omogućio da ga upotpunim. Njemu pripada neizmjerna hvala, zahvala, dobrota. Nadam se da će mi podariti iz Svoje dobrote, da mi koriste dove koje za mene upute dobri muslimani, i da će me to približiti Allahu, dž.š. Nadam se da će se musliman koji teži postići dobro moći okoristiti ovom knjigom, i da će mu ona pomoći da čini ono čime je zadovoljan naš Gospodar. Molim Allaha, dž.š., Plemenitog, Blagog i Milostivog da sačuva vjeru, amanet i posljednja dobra djela, kao i sve blagodati koje nam je podario: meni, mojim roditeljima,

mojim voljenim, braći i svima onima koji su se prema nama lijepo ponijeli, kao i svim muslimanima. Molim Allaha, dž.š., da nas sve uputi na Pravi put i sačuva od stanja u koja zapadaju oni koji u zabludi hode, inačija, i da nam podari ustrajnost na Pravom putu i u činjenju svakog dobra. Skrušeno Ga molim da nam podari uspjeh u onome što govorimo i radimo i da nam omogući da hodimo stazama onih pronicljivih i razumom obdarenih. Zaista je On plemenit i mnogo poklanja. Moj je uspjeh samo uz Allahovu, dž.š., pomoć, na Njega se oslanjam i Njemu se obraćam. Dovoljan nam je Allah. dž.š., i divan li je On zaštitnik. Nema snage ni moći osim Allahove, dž.š., snage i moći, Veličanstvenog i Mudrog. Neka je hvala Allahu, Gospodaru svih svjetova, na početku i na kraju, javno i tajno. Neka su lijepi i potpuni salavati na našeg uglednika Muhammeda, najboljeg od svih stvorenja, kad god ga spomenu oni koji ga spominju i zaborave ga spomenuti oni koji su nemarni. Neka je salavat i na sve ostale vjerovjesnike i na sve dobre Allahove, dž.š., robove.

Autor ove knjige Ebu Zekerijja Muhjiddin, da mu Allah, dž.š., oprosti, veli: "Pisanje ove knjige završio sam u mjesecu muharremu 667. godine, osim nekih manjih dijelova koje sam kasnije dodao i dozvoljavam svim muslimanima da prenose ovu knjigu. Knjiga je, iz Allahove, dž.š, dobrote i milosti, završena."

Sadržaj